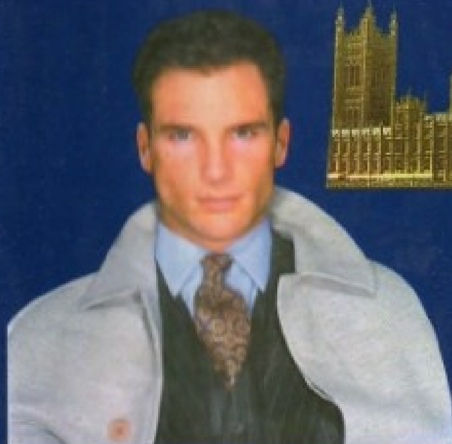
A. J. CRONIN





SUB STELE

ARCHIBALD JOSEPH CRONIN

Sub stele

Traducere: Andrei Bantaş

Editura Orizonturi

Cuprins

CARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

Când se trezi Martha, încă nu se luminase de ziuă şi era un frig de crăpau pietrele. Rafale de vânt îngheţat, venind dinspre Marea Nordului, izbeau în zidurile casei şi pătrundeau în cele două odăi prin crăpăturile ivite în urma unor vechi lăsări de teren. În depărtare se auzeau valurile spărgându-se de ţărm. În rest, niciun zgomot.

Martha zăcea nemişcată în patul din bucătărie. Se încordase toată, ca să se poată feri de apropierea lui Robert. De nenumărate ori, peste noapte, o treziseră zvârcolelile şi accesele lui de tuse. O vreme mai rămase pe gânduri, apoi luă hotărârea să înfrunte şi această nouă zi, înăbuşindu-şi ciuda împotriva bărbatului ei. Cu o sforţare, se dădu jos din pat.

Sub tălpile goale, pietrele pardoselii păreau de gheaţă. Îşi trase hainele pe ea cu mişcările iuţi ale unei femei voinice care nu împlinise nici patruzeci de ani. Dar efortul o obosi, făcând-o să gâfâie. Acum nu-i mai era foame – ciudat cum de câteva zile îi trecuse foamea cumplită care o chinuise atâta! În schimb îi era rău de moarte. Târându-şi picioarele până la chiuvetă, dădu drumul la robinet. De pe ţeavă nu se desprinse nicio picătură; apa îngheţase.

O clipă se simţi pierdută şi rămase locului, apăsându-şi cu mâinile bătătorite burta umflată şi privind prosteşte la zorile care mijeau şovăielnic. Până departe, în vale, se desluşeau uliţele minerilor. În dreapta, întunecat, oraşul Sleescale. Dincolo de el era portul, cu o singură lumină, rece şi ea, iar apoi marea, încă şi mai rece. Spre stânga – turnul de extracţie de la gura minei Neptun 17, profilat ca

o spânzurătoare pe cerul palid al răsăritului. Silueta lui aspră domina oraşul, portul şi întinsul apelor.

Cutele de pe fruntea Marthei se adânciră. Greva ţinea de mai bine de trei luni. La gândul mizeriei îndurate, femeia se întoarse brusc de la fereastră şi se apucă să aprindă focul. Dar asta nu era o treabă uşoară, ţinând seama că nu avea decât lemne ude, aruncate de valuri la ţărm şi adunate de Sammy cu o zi înainte. Hughie îi adusese şi el nişte resturi de cărbune din halda de steril, dar erau mai mult gunoaie, îi venea rău la gândul că ea, Martha Fenwick, deprinsă întotdeauna să ardă cărbune de Silkstone şi să vadă-n sobă un adevărat foc de miner, trebuia acum să se chinuie cu ciurucuri.

În cele din urmă izbuti totuşi să facă focul. Ieşi pe uşa din dos şi, izbind cu ciudă, sparse gheaţa care se prinsese iar pe butoiul cu apă. Umplu ceainicul, se întoarse în bucătărie şi-l puse pe foc.

Trecu mult până să fiarbă apa. Într-un târziu dădu în sfârşit în clocot, şi Martha îşi turnă o ceaşcă plină. Ţinând-o cu amândouă mâinile, se aşeză pe vine în faţa focului şi începu să soarbă câte-o înghiţitură. Apa fierbinte o încălzi, răspândindu-i în trupul amorţit plăpânde şuvoaie de viaţă. Nu era la fel de bună ca ceaiul; nici vorbă că ceaiul era de o mie de ori mai gustos; şi totuşi, era bună şi apa fiartă. Simţea oarecum că-şi „revine”. Limbile de flăcări care jucau în jurul lemnelor verzi luminară o fâşie rămasă dintr-un ziar vechi cu care aprinsese focul: „Deputatul Keir Hardie a întrebat în Camera Comunelor dacă guvernul nu intenţionează – date fiind proporţiile mizeriei din nord – să ia măsuri pentru a da şcolilor posibilitatea de a hrăni copiii nevoiaşi. I s-a răspuns că guvernul nu-şi propune să lase alimentarea copiilor pe seama autorităţilor şcolare”. Citi ziarul într-o doară, sorbind înghiţitură cu înghiţitură apa fierbinte. Faţa ei suptă, numai piele pe os, nu exprima nimic – nici interes, nici nemulţumire; pur şi simplu nimic. Era de nepătruns ca taina morţii.

Deodată, se întoarse. Da, se trezise şi Robert. Stătea culcat pe o parte, cu faţa rezemată în palmă, după cum îi era obiceiul, şi se uita la ea. Se simţi din nou cuprinsă de ciudă. De la el i se trăgeau toate, toate, absolut toate. Îl apucă tusea, şi Martha ştiu că până atunci se stăpânise, de teamă să n-o supere. Nu era o tuse aspră, seacă, ci una adâncă, domoală, vlăguită de ani şi ani. Era o tuse intimă. De fapt se putea spune că-i semăna lui: nu-l chinuia, pusese stăpânire pe el oarecum cu blândeţe. Îi umplea gura de flegmă. Rezemându-se în cot, Robert scuipă într-o bucăţică de ziar. Martha turba văzându-l mereu cum împarte ziarul *Tit-Bits* în pătrate, pe care le tăia meticulos, metodic, folosind cuţitul ei vechi de bucătărie cu plăselele de os. Îşi pregătea un stoc întreg, pe care-l împrospăta la timp, înainte de a i se sfârşi. Îi cunoştea obiceiul: scuipa în pătrăţelul de hârtie, cerceta rezultatul, apoi îl împăturea şi-l punea pe foc... Îl zvârlea în foc cu un fel de optimism. Când era culcat arunca hârtiuţele peste marginea patului... Le ardea mai târziu, când se scula.

Martha se simţi deodată năpădită de ură împotriva lui şi împotriva tusei care-l întruchipa. Şi totuşi, se ridică, umplu iar cana cu apă clocotită, şi i-o dădu în mână. El o luă fără niciun cuvânt.

Între timp se mai luminase. Primul lucru pe care-l amanetaseră fusese ceasul acela frumos ca un templu de marmură, câştigat de tatăl ei ca premiu la mult disputatele campionate de popice. Fusese un om grozav tatăl ei şi un adevărat campion! Aşa, după ochi, Martha zicea că trebuie să fie ora şapte. Luă un ciorap lung de-al lui David, şi-l înfăşură în jurul gâtului, îşi puse şapca bărbătească, devenită a ei acum, apoi îşi trase pe ea paltonul jerpelit. Paltonul ăsta, măcar, era ceva, era al ei. Ea nu umbla şi nici nu umblase vreodată înfăşurată într-un şal. Orice s-ar fi întâmplat, era şi avea să rămână o femeie demnă... toată viaţa.

Fără să-i adreseze un cuvânt, fără să-i arunce lui

Robert măcar o privire, Martha ieşi, dar de astă dată pe uşa din faţă. Încordându-şi trupul ca să înfrunte vitejeşte săgeţile vântului, porni spre oraş pe povârnişul străzii Cowpen. Era mult mai frig afară, se lăsase un ger aspru. Mahalaua Teraselor era pustie, nu se vedea ţipenie de om. Trecu de cârciuma Bun găsit, apoi de Middlerig, pe lângă scările pustii ale institutului minier, pe care îngheţase scuipatul atâtor oameni – mărturie a dezbaterilor îndârjite din ultima vreme. Pe peretele lateral scria cu cretă: „Mare miting la ora trei”. Era scrisul pontatorului Charley Gowlan – un om zdravăn cât muntele, dar beţiv şi păcătos.

O scutură un fior de frig. Încercă să iuţească pasul, dar nu putu. Copilul din pântecele ei, neînsufleţit încă, greu ca plumbul, o trăgea, o apăsa în jos, o îndoia de şale. Să fii în starea asta! Şi când? Avea, doar, trei băieţi mari; până şi prâslea, David, mergea pe cincisprezece ani. Şi când colo, să rămână iar grea! Strânse pumnii. Fierbea de indignare. Tot el fusese de vină, că venise acasă pe trei cărări, şi încăpăţânat, tăcut, o supusese, făcându-şi voia cu dânsa aşa beat cum era.

Mai toate prăvăliile din oraş erau închise. Multe n-aveau să deschidă nici mai târziu. Nici măcar cooperativa, unde-şi pierduse creditul după ce întinsese coarda la maximum. Dar parcă ce mai conta asta, de vreme ce avea în pungă un preţios ban de aramă? Câte nu putea să cumpere cu moneda aceea de doi peni! Şi la Masters era de două zile închis; primise prea multe obiecte amanet – printre care şi lucrurile ei bune. De data asta, firma cu cele trei bile de alamă nu era dătătoare de speranţă. Şi nici Murchison, Dobbs ori Bates. Toţi închiseseră prăvăliile, toţi erau speriaţi. Pe toţi îi cuprinsese spaima de tulburări.

Coti pe strada Lamb, trecu peste drum de măcelăria Ramage şi apoi prin îngustul pasaj Scut, către abator. Când se mai apropie, se lumină la faţă. Un bărbat într-o cămaşă cu mânecile suflecate şi încins cu un şorţ de piele

mătura curtea. Era Hob.

— Azi ai ceva, Hob? întrebă cu glas liniştit.

Rămase locului, aşteptându-l să ridice ochii spre ea.

Hob o văzuse cu mult înainte, dar se încăpăţâna să stea cu nasul în jos, măturând de zor băltoacele de pe ciment. Ieşeau aburi din braţele lui roşii şi asudate. Marthei nu-i păsa. Hob era băiat bun. Şi pe urmă, o cunoştea şi avea să facă el tot ce putea. Aşteptă.

— Nu ţi-a rămas vreo fărâmă, Hob?

Nu cerea mult, doar vreo bucată de prisos, un rest de măruntaie sau bojoci, ceva care de obicei se arunca la gunoi.

Hob se opri din măturat într-un târziu, dar nu se uită la ea. Îi era ciudă că trebuie s-o refuze.

— N-am nimic pe aici.

Martha se uită ţintă la el. Omul clătină din cap.

— Nimic, nimic. Ramage ne-a pus să tăiem vitele aseară la şase şi să cărăm totul la prăvălie. Cine ştie?! O fi auzit că mai împart pe la oameni câte-un ciolan, fiindcă mi-a tras o săpuneală de-am crezut că nu mai scap teafăr!

Femeia îşi muşcă buzele. Vasăzică Ramage le tăiase orice putinţă de a pune o supă la fiert sau de a prăji şi ei o bucată de ficat. Pe chip i se aşternu îngrijorarea. Hob continua să măture în duşmănie.

Martha se îndepărtă, gânditoare. Iuţind din ce în ce pasul, se întoarse iar prin pasajul Scut şi de-a lungul străzii Lamb, apucând-o către port. Înţelesese situaţia dintr-o privire. Rămase locului, în timp ce vântul îi înfoia fusta, iar faţa pişcată de ger îi trăda deznădejdea. Nici vorbă să capete măcar o scrumbie; deşi, după multă amărăciune sufletească, se hotărâse să ceară de pomană de la familia Macer. Vasul Annie Macer era ancorat, în şir cu celelalte, îndărătul digului colţuros. Toate aveau plasele strânse, neatinse. „Se vede că din pricina vremii proaste”, gândi lenevos Martha, şi ochii i se îndreptară către valurile întunecate care se zbăteau dincolo de dig.

Niciun vas de pescari nu ieşise azi în larg.

Martha se întoarse fără grabă şi porni către casă, cu spinarea încovoiată. Acum era mai multă lume pe stradă. Oraşul începea să se dezmorţească. Câteva căruţe se hurducau pe pavaj. Trecu pe lângă ea Harkness de la şcoala din strada Bethel – un omuleţ cu cioc, ochelari cu ramă de aur şi îmbrăcat într-un palton gros; apoi un slujbaş de la Consiliul comunal, mergând grăbit şi suflându-şi în palme; pe urmă nişte muncitoare de la fabrica de frânghii, cu galenţi în picioare. Toată lumea o evita cu grijă, îi ocolea până şi privirea. Nu ştiau cine e. Ştiau însă că e din mahalaua Teraselor, izvorul necazurilor, mălura care de trei luni rodea oraşul. Târându-şi picioarele, Martha începu să urce dealul spre casă.

În faţa brutăriei lui Teasdale, un camion tras de un cal aştepta să fie încărcată pâinea pentru clientelă. Dan Teasdale, băiatul brutarului, scotea mereu din casă câte-un coş plin cu franzele proaspete. Când ajunse în dreptul brutăriei, pe Martha o izbi aburul dulce de pâine caldă venind dinspre subsol. Se opri fără voie. Simţea că leşină de poftă. Tocmai atunci, Dan ieşea grăbit cu coşul încărcat. O văzu. Văzu şi foamea cumplită din ochii ei. Băiatul păli, şi un fel de groază îi împăienjeni ochii. Fără să stea pe gânduri, îi puse în mână o franzelă.

Martha nu spuse nimic, nici măcar o vorbă, dar, urcând pe strada Cowpen spre uliţa Sevastopol, ochii ei, care nu plângeau niciodată, erau învăluiţi într-o ceaţă – ceea ce la alţii ar fi fost lacrimi de recunoştinţă. Îi era simpatic Dan, un flăcău cumsecade care lucra şi el în mina Neptun. Acum însă, de când cu greva, îl ajuta pe taică-su; el mâna calul şi ducea pâinea pe la clienţi. Adeseori schimba câte-o vorbă cu David al ei. Gâfâind de pe urma urcuşului, Martha ajunse în pragul casei. Tocmai când pusese mâna pe clanţă, o opri glasul vecinei, Hannah Brace:

— Alice a lui madam Kinch are aprindere la plămâni.

Martha dădu din cap. De o săptămână, copiii din

mahalaua lor cădeau la pat răpuşi de pneumonie.

— Spune-i lui madam Kinch că o să trec pe la ea mai târziu, îi răspunse Martha intrând în casă.

Ai ei erau sculaţi şi îmbrăcaţi; şi Robert, şi băieţii se strânseseră tuspatru în jurul focului. Dar, ca de obicei, ochii ei se opriră mai întâi asupra lui Sammy. Băiatul îi răspunse cu zâmbetul lui prietenos, care-i încreţea faţa, înecându-i ochii mici albaştri sub arcadele sprâncenelor. Nu era vesel zâmbetul lui Sammy şi trăda destulă amărăciune. Era băiatul cel mai mare, lumina ochilor ei; tăia cărbune la Neptun, deşi nu împlinise decât nouăsprezece ani.

— Ia te uită, spuse Sam făcându-i cu ochiul lui David. Ia uită-te pe unde a umblat maică-ta şi cu ce s-a ales. A făcut ea ce-a făcut, şi-a şterpelit o pâine pentru tine!

David zâmbi conştiincios din colţul lui. Era un băieţandru sfrijit, tăcut, cu o faţă albă şi prelungă, gravă şi încăpăţânată. Cum stătea aşa aplecat deasupra vetrei, omoplaţii împungeau prin haină. Ochii lui mari şi negri aveau de obicei o expresie iscoditoare; acum însă, curiozitatea îi pierise în bună parte. Era în vârstă de paisprezece ani şi mâna caii de la vagonete în sectorul Paradis al minei Neptun. Muncea nouă ore pe zi în subteran, făcând naveta între frontul de lucru şi gura puţului, dar acum participa la grevă şi era rupt de foame.

— Ei, ce ziceţi, băieţi? continuă Sam. Nenea Sammy se antrenează pentru un număr senzaţional: „Scheletul ambulant”. Slăbeşte treizeci de livre pe săptămână, aplică „sfaturile pentru femeile corpolente”, ţine cură straşnică de slăbire, şi când colo, mama voastră intră pe uşă cu un ospăţ întreg în braţe. Ce se face bietul Sammy? Vai de capul lui! Nu-i aşa, măi Hughie?

Sprâncenele negre ale Marthei se încruntară.

— Aveţi mare noroc că puteţi mânca şi atâta, spuse ea începând să taie jimbla.

Toţi o priveau fascinaţi; chiar şi Hughie îşi ridică ochii de la ghetele vechi de fotbal, pe care le peticea. Şi doar

nu era treabă uşoară să-i abaţi gândurile lui Hughie de la fotbal! Era nebun după sportul ăsta. Juca centru înaintaş în echipa oraşului Sleescale (şi băgaţi de seamă că n-avea decât şaptesprezece ani!) când nu împingea la vagonete în sectorul Paradis al minei Neptun. Hughie nu-i răspunse lui Sam. Nu vorbea niciodată prea mult; era tăcut din fire, mai tăcut chiar decât taică-su, renumit pentru zgârcenia lui la vorbă. Dar acum se uita la pâine.

— Vai, iartă-mă, mamă, spuse Sammy sărind şi luându-i farfuria din mână. Nu ştiu ce-am avut de-am neglijat buna-cuviinţă. „Permiteţi-mi, vă rog, spuse Ducele înveşmântat în splendida uniformă a regimentului de husari din Tyneside”.

Glumind astfel, îi oferi lui taică-su farfuria.

Robert luă o felie, se uită la ea, şi apoi la Martha.

— Dacă ai primit-o de la epitropi, atunci mie nu-mi trebuie.

Martha îi înfruntă privirea.

— Te întreb dacă pâinea asta ai primit-o de la epitropi, repetă el întrebarea, cu vocea sugrumată a unui om înfrânt.

Ea continua să-l privească, gândindu-se la nebunia lui de a sacrifica până şi bruma lor de economii pentru sprijinirea grevei. Îi răspunse sec:

— Nu.

Sammy interveni cu o veselie zgomotoasă:

— Parcă are vreo importanţă; bănuiesc că, oricum, o s-o mâncăm cu toţii.

Cu aceeaşi veselie îndrăzneaţă înfruntă şi privirea lui taică-su.

— N-are rost să gândeşti aşa, tată. Toate lucrurile au un sfârşit. Şi la urma urmei, mie nici nu-mi pare rău. Eu vreau să lucrez, nu să şed aşa degeaba, de parcă n-aş avea mâini, şi să aştept să ne aducă mama de-ale gurii. Apoi, către David: Ei, domnule conte, luaţi un dumicat, vă rog. Nu vă codiţi. Altfel, tot îl aruncă, credeţi-mă.

Martha îi smulse farfuria din mână.

— Nu pot să sufăr glumele astea, Sammy. Nu se cade să-ţi baţi joc de o mâncare cinstită!

Se încruntă la el, dar tot lui îi dădu bucata cea mai mare. Îi întinse apoi o felie lui Hughie, păstrând pentru ea porţia cea mai mică.

CAPITOLUL II

Ora zece. David îşi luă şapca din cui, se strecură afară şi porni agale pe caldarâmul desfundat al uliţei Inkerman. Toate uliţele minerilor din Sleescale erau botezate după glorioasele victorii din războiul Crimeii. Uliţa cea mai de sus, pe care locuia David, se numea Inkerman; a doua Alma; mai la vale era uliţa Sevastopol, iar ceva mai jos, unde locuia Joe, era uliţa Balaclava. David se ducea la Joe să vadă dacă nu vine „să facă un tur".

Vântul se mai muiase, şi pe neaşteptate se ivi soarele dintre nori. Revărsarea abundentă de lumină îl încântă pe David, deşi îi lua ochii, nedeprinşi cu ea. Înainte de grevă, de multe ori i se întâmpla ca iarna să nu vadă soarele zile în şir. Dimineaţa, când cobora în puţ, era întuneric; seara, când ieşea, tot întuneric.

Dar acum era o zi frumoasă, deşi cam rece. Îi umplea toată făptură de o lumină ciudată. Strălucirea asta îi evoca, într-un fel neînţeles, rarele zile când îl lua taică-su la pescuit, pe Wansbeck în sus. Departe de bezna şi murdăria din mină... crângurile verzi de aluni... bolborosiri de apă cristalină...

— Priveşte, tată, priveşte! exclama el emoţionat când dădea cu ochii de vreun smoc de ciuboţica-cucului.

Coti pe uliţa Balaclava. Ca şi celelalte uliţe din mahala, Balaclava se întindea pe vreo jumătate de kilometru. Era o adunătură de case murdare de piatră, mai toate negre de funingine, dar mânjite şi tărcate strâmb cu câteva bidinele de var, acolo pe unde oamenii încercaseră să tencuiască crăpăturile mai noi şi mai mari. Hornurile

pătrate păreau ameţite de băutură, atât erau de hâite şi dărâmate; din pricina tasării terenului, şirul lung de acoperişuri, altădată ordonat, unduia acum ca o mare cu valuri. Drept garduri, curţile aveau împrejmuiri din traverse de cale ferată putrezite, din buturugi despicate şi bucăţi ruginite de tablă ondulată

— Toate astea proptite cu mormane de zgură de steril de la mină. Fiecare curte avea closetul ei, şi fiecare closet căldarea lui de tinichea. Closetele apăreau ca nişte gherete de santinelă printre şirurile de case, la capătul cărora se aflau nişte cocioabe ridicate de mâini nedibace pe maidanul plin de hârtoape, alături de şine. Cam pe la mijloc era gura puţului Neptun 17, şi îndărătul ei se întindea monotonia bărăganului Snook, puţin în pantă şi văluros pe alocuri. Era o pârloagă plină de băltoace şi şanţuri, brăzdată de fostele exploatări la zi ale minei Neptun, de acum un veac. În mijlocul pârloagei se căsca Groapa Scursorilor. De altfel, tot bărăganul Snook era legat de puţuri. Peste tot se înălţau răsuflătorile puţurilor, se revărsa sterilul din pufuri, se ridicau turnurile de extracţie de la gura puţurilor, totul vorbea numai de puţuri. Pe acest fundal, o frânghie cu rufe spălate te izbea ca un afront. Şirul acesta de rufe în culori vii – care albastre, care roşii

— Contrasta puternic cu posomorâta monotonie a bărăganului sordid, dând întregului tablou o frumuseţe brutală, perversă.

Lui David îi erau toate prea bine cunoscute şi nu-l încântau. Acum îi plăceau parcă şi mai puţin. Tot şiragul de case mohorâte, construite spate în spate, era învăluit într-un aer de apatic şi înfrângere. Câţiva cărbunari – Leeming Boxerul, Keeker Howe, Bob Ogle şi încă vreo doi care în vremuri bune alcătuiau „cenaclul cartoforilor” – şedeau cu spatele rezemat de zid. Acuma nu jucau, pentru că le lipseau bănuţii, dar şedeau pe vine, ca şi cum ar fi jucat. Şedeau fără să schimbe o vorbă. Bob Ogle, care era tovarăş cu David în schimbul întâi de la

sectorul Paradis, îl salută în timp ce-şi mângâia căţeluşa pe cap.

— Cum o mai duci, Davey? i se adresă Leeming Boxerul.

— Cum o mai duci tu, Boxerule? zise David.

Ceilalţi mineri îl priveau pe David cu un fel de curiozitate, identificându-l în mintea lor cu taică-su, Robert, care-i făcuse să părăsească lucrul. Dar în faţa lor stătea un băiat palid, îmbrăcat într-un costum ponosit, care pe deasupra îi rămăsese şi prea mic, legat la gât cu un fular de bumbac şi încălţat cu galenţii grei de la mină, ghetele fiindu-i amanetate. Nu-şi tunsese părul de multă vreme, şi încheieturile slabe ale mâinilor contrastau cu palmele umflate de muncă.

Le simţea privirea iscoditoare şi o înfrunta liniştit, îndreptându-se, cu o poză puţin sfidătoare, către casa cu numărul 19 – unde stătea Joe Gowlan.

Deasupra uşii era o firmă, pe care scria cu litere strâmbe: „Închiriem biciclete. Pompe funebre. Pensiune”. David intră.

Joe şi cu taică-su, Charley Gowlan, tocmai îşi luau gustarea de dimineaţă. Pe masa de lemn se afla un castron cu plăcintă cu carne, alături un ceainic mare, o cutie de lapte condensat, începută, şi o franzelă, din care rupseseră vreo două hălci. Pe masă era o dezordine de necrezut; aceeaşi dezordine domnea în toată casa – două odăi unite de o scară perpendiculară. Murdărie, răvăşeală, mâncare din abundenţă, un foc care duduia în sobă, haine răspândite peste tot, vase nespălate, miros de lenjerie murdară, de bere, prăjit, sudoare. Din toate se degaja senzaţia unei promiscuităţi confortabile.

— A, bună, băiete! Cum te mai simţi azi? îl întrebă Charley Gowlan înfundând o bucată mare de carne în gura lui cât o şură.

Avea cămaşa de noapte băgată în pantaloni, bretelele îi atârnau peste burta proeminentă, în picioare îşi pusese papucii de casă, tăiaţi dintr-un covor vechi. Gesticulând

cu pumnul roşu, uriaş, în care ţinea cuţitul, îl salută amabil din cap pe David. Charley era întotdeauna amabil. Charley Gowlan Mătăhălosul, pontatorul de la Neptun, era tare prietenos. Păcătosul ăsta se bătea pe burtă cu toată lumea; se avea bine şi cu muncitorii, şi cu Barras. Îi plăcea să facă de toate, de la gospodărie – dat fiind că rămăsese de trei ani văduv – şi până la vânătoarea de iepuri sau braconajul de somoni pe Coquet în sus.

David se aşeză, privindu-i pe Joe şi pe Charley cum mănâncă. Aveau o poftă grozavă: fălcile tinere ale lui Joe clefaiau metodic. Charley plescăia din buzele groase, întinzând pe pâine sosul sleit al plăcintei. Oricât de tare se ţinea David, simţi că dinţii i se strâng şi-i lasă gura apă. Deodată, când erau pe sfârşite, Charley încetă brusc curăţirea rămăşiţelor din castron şi i se adresă de parcă atunci i-ar fi dat prin gând:

— Nu vrei să razi ce-a rămas pe fund, băiete?

David clătină din cap: un imbold ascuns îl făcu să refuze.

— Am luat gustarea de dimineaţă, zâmbi el.

— Ah, bine, dacă ai mâncat, desigur…

Ochii mici ca de porc, împlântaţi în obrazul lui rotund şi mare cât un obroc, clipiră şiret. Când termină masa, întrebă:

— Şi ce mai zice taică-tu, acum, când e mai mult ca sigur că suntem bătuţi?

— Nu ştiu.

Charley linse cuţitul şi oftă de mulţumire.

— Eh, am avut multe necazuri. Eu unul nu le-am dorit. Şi nici Heddon nu le-a dorit. Nu e niciunul printre noi care să le fi dorit. Auzi vorbă, să stârneşti o furtună pentru nişte echipament de protecţie, şi pentru un spor de salariu – o jumătate de peni la tonă! Eu am zis din capul locului că-i o prostie.

David se uită la el. Charley pontatorul măsura producţia cărbunarilor; vasăzică era şef acolo la gura puţului. Lucra mână-n mână cu Heddon, agentul sindical

de la Tynecastle. Ştia el bine că nu e vorba numai de echipamentul de protecţie şi de sporul de o jumătate de peni la tonă. David rosti gânditor:

— Dar e multă apă în sectorul de la Băltoacă.

— Ha! Apă!

Charley zâmbi atotştiutor, cu gura lăţită. Munca pe care o îndeplinea nu-l silea niciodată să intre în adâncuri; el ponta vagonetele la suprafaţă, când ajungeau scârţâind la rampa de la gura puţului. Îi dădea mâna să facă pe atotştiutorul. Continuă:

— Sectorul Paradis a fost dintotdeauna o groapă umedă. Apa nu-i acolo doar de ieri, de-alaltăieri şi nu cred să fie mai rău la Băltoacă decât în altă parte. Doar nu s-o fi speriind tat-tu de-o picătură de apă, ce naiba?!

Conştient de rânjetul batjocoritor al lui Charley, David îşi înghiţi cu un efort indignarea.

— Munceşte în apă de douăzeci şi cinci de ani, aşa că nu văd cum s-ar putea speria, spuse indiferent.

— Da, asta aşa e, ştiu şi eu prea bine. Bravo, băiete, că ţii cu tat-tu! Dacă nici tu n-oi ţine, Dumnezeu ştie cine ar mai face-o. Şi să nu crezi că eu îţi găsesc vreo vină din asta. Eşti băiat cu cap, zău!

Charley râgâi zgomotos, se ridică, apoi se trânti greoi pe scaunul de lângă foc, căscă, se întinse şi începu să-şi umple pipa de lut, tare afumată.

Joe şi cu David ieşiră.

— Lui ce-i pasă, că doar nu-l obligă nici dracu’ să coboare în sectorul Paradis! comentă Joe obraznic de îndată ce închise uşa în urma lor. Nu i-ar strica deloc boşorogului să tot stea prin băltoace, cum sunt eu silit s-o fac.

— Nu-i vorba numai de umezeală, Joe, insistă David. Tu ştii ce zice taică-meu.

— Ştiu, ştiu! M-am săturat de când tot aud, şi pot să-ţi spun, Davey, că s-au săturat şi ceilalţi băieţi. Taică-tu are tot felul de idei în privinţa Băltoacei. El crede că ştie toate celea de-a fir-a-păr!

— În orice caz, ştie foarte multe, ascultă-mă pe mine, spuse David cu multă însufleţire. N-a pornit el la grevă doar aşa, ca să se distreze.

— El nu! Dar unii dintre băieţi, da, răspunse Joe. Se plictisiseră să mai muncească în apă şi li s-a părut că ar fi plăcut să mai schimbe puţin. Acuma, că le-a ieşit pe nas, şi-ar da şi capul, numai să poată începe iar lucrul. Oho, şi încă cum! Chiar dacă-n Băltoacă ar fi apă până-n tavan!

— Mă rog!... N-au decât să înceapă.

— Păi chiar asta or să şi facă, poţi să fii sigur, îi răspunse Joe cu acreală. Aşteaptă numai până la trei, când au mitingul. Dar nu te propti tu pe picioarele dindărăt. Poţi să mă crezi că mi s-a urât şi mie, ca şi ţie. Cu prima ocazie, o şterg de-aici. N-o să-mi putrezească mie oasele în gaura asta păcătoasă. Vreau să fac rost de ceva biştari şi plec în lumea largă.

David rămase tăcut. Se simţea indignat şi chinuit de gândul că viaţa îi era potrivnică în toate privinţele. Şi el ar fi vrut să scape de la Neptun, dar nu în acelaşi chip ca Joe. Îşi amintea că Joe mai fugise o dată de acasă, şi-l adusese înapoi Roddam, subofiţerul de poliţie. Plângea în hohote, dar taică-su tot l-a croit cu cureaua.

Continuară drumul în tăcere. Joe mergea fudul, cu mâinile în buzunare, făcând paradă de foiţa lui şi legănându-se ca un boxer. Era un flăcău bine făcut, cu doi ani mai în vârstă decât David. Avea umerii laţi şi voinici, spinarea dreaptă, părul negru, cârlionţat, şi ochii negri, vioi. Joe avea un fizic foarte plăcut şi era pe deplin conştient de acest lucru. Privirea îl arăta sigur de sine, chiar felul în care-şi punea şapca, şmechereşte, într-o parte, trăda îngâmfare, tupeu, agresivitate.

Curând, reluă vorba:

— În viaţă, dacă vrei să te distrezi trebuie să ai bani, nu glumă! Şi – te întreb eu: ce, în mină poţi să faci bani? Pe dracu'! În orice caz, bani serioşi nu poţi scoate. Ei, şi eu unul vreau să mă distrez. Pentru asta am nevoie de loz. Eu vreau să văd lumea, să-mi trăiesc viaţa. Tu da, ai

noroc. Probabil c-ai să mergi la Tynecastle. Taică-tu vrea să te trimită la colegiu. Ni se pare că şi asta-i o idee fixă pe care şi-a băgat-o în cap. Eu însă trebuie să-mi port singur de grijă. Şi să vezi tu dacă n-o să-mi port, zău aşa! Ştii care-i şmecheria? Să ajungi primul la potou, că de nu, ţi-o ia altul înainte.

Brusc, puse capăt trăncănelii şi-l bătu pe David zdravăn pe umăr. Îi zâmbi, şi zâmbetul lui era prietenos, simpatic. Când voia, Joe ştia să fie prietenos şi simpatic ca nimeni altul. Ochii lui negri frumoşi radiau o prietenie care-ţi încălzea inima şi ţi-l înfăţişau ca pe omul cel mai apropiat, regele băieţilor de treabă.

— Hai, Davey, mergem la bărci. Punem o undiţă la mal, şi pe urmă vâslim în larg, să vedem ce putem prinde.

O luară pe jos pe strada Cheiului, apoi săriră de pe faleză pe malul nisipos. Înapoia lor se întindeau nişte dune înalte, formate din nisip amestecat cu bălăriile şi păpurişul din Sărătură. Lui David îi plăceau dunele. În timpul verii, uneori, sâmbăta, după ce ieşeau din schimb şi taică-su se ducea la cârciuma Bun găsit, să bea un rând cu ortacii, David se afunda în păpuriş. Stătea de unul singur şi asculta cântecul ciocârliei. Lăsa cartea din mână şi scruta bolta azurie, în căutarea punctuleţului care se înălţa în văzduh. Şi acum îi dădea inima ghes să se culce în păpuriş. Îl apucase iar ameţeala, îi căzuse ca un bolovan la stomac felia groasă de pâine caldă înfulecată cu lăcomie. Dar Joe ajunsese la dig. Urcară pe dig şi se duseră în port. Câţiva băieţi din mahalaua Teraselor căutau cărbuni în apa murdară, scăzută acum, înaintea fluxului. Legaseră de o prăjină o căldare veche, ciuruită. Scormoneau fundul după bucăţele de cărbune, căzute de pe şlepuri în vremea când activitatea era în toi. În lipsa alocaţiei distribuite de mină de două ori pe lună, râcâiau acum mâlul să găsească resturi de care altădată nici nu s-ar fi sinchisit. Joe se uita la ei, dispreţuindu-i în taină. Rămăsese locului, cu mâinile înfipte în buzunare, cu picioarele larg desfăcute. Îi privea de sus. Pivniţa lui era

plină de cărbuni ca lumea, furaţi de la gura puţului. Îi furase chiar el, alegând bucăţile cele mai bune din morman. Pântecele îi era plin de mâncare, şi încă de mâncare bună. De asta avusese grijă taică-su, Charley. Există o singură cale s-o scoţi la capăt: să pui mâna pe lucrurile care-ţi trebuie, să le cauţi, să le înşfaci, nu să stai tremurând de frig, leşinat de foame, şi să dai din colţ în colţ, cu slaba nădejde că o să se îndure ceva să-ţi pice de la sine în căldare.

— Bună, Joe băiatule! strigă linguşitor Ned Softley. Era prostovanul care supraveghea ventilatorul sectorului Paradis. Nasul lung i se înroşise de ger, şi trupul puţintel îi era scuturat de frisoane. Râse îmbietor. N-ai o ţigară, frate Joe? Mor să trag şi eu un fum.

— Îmi pare al naibii de rău, exclamă Joe înţelegător şi pe dată mărinimos, dar asta-i ultima, frate Ned!

Scoase o ţigară de după ureche, o privi trist şi o aprinse cu cel mai amabil regret. Dar cum se întoarse Ned cu spatele, Joe rânji. Bineînţeles că avea un pachet întreg de Woodbine în buzunar. Dar ce, era prost să-i spună lui Ned? Ferit-a Sfântul! Rânjind încă, îşi relua plimbarea alături de David, când un strigăt îl făcu să se întoarcă brusc.

Era strigătul lui Ned, un geamăt ascuţit, de protest: după trei ceasuri de trudă sub şfichiuirile vântului, izbutise aproape să-şi umple sacul şi tocmai dădea să-l încarce în spinare şi să pornească spre casă. Dar Jake Wicks fusese mai iute de mână. Jake, o huidumă de vreo şaptesprezece ani, aşteptase liniştit să pună mâna pe cărbunele lui Ned. Ridică sacul de jos şi, sfidându-i pe băieţi cu priviri bătăioase, porni nepăsător spre capătul portului.

Ceata flăcăilor se porni pe un cumplit hohot de râs. Zău dacă s-a pomenit mai mare comedie! Auzi, să ia Jake bucăţelele strânse de Ned Softley şi să plece cu ele aşa, ca nimic, în timp ce Ned ţipa şi scâncea în urma lui ca un apucat! Mai mare haz nici că se putea! Şi cel mai tare

dintre toţi râdea Joe.

Lui David însă nu-i venea să râdă. Se făcuse alb ca varul la faţă.

— Nu-i drept să ia cărbunii ăia, murmură el. Sunt ai lui Softley, care a muncit pentru ei.

— Aş vrea să văd şi eu cui i-ar da mâna să-l oprească, răspunse Joe înecându-se de râs. Doamne, ia uită-te la mutra lui Softley, uită-te numai niţel...

Tânărul Wicks înainta de-a lungul debarcaderului, cărând cu uşurinţă sacul. Softley se ţinea plângând după el, urmat de o gloată de zdrenţăroşi care se tăvăleau de râs.

— E cărbunele meu, se smiorcăia Softley întruna, cu lacrimile prelingându-i-se pe obraji. Eu l-am cules din noroi, zău că da, ca să aibă mama foc în vatră...

David îşi încleşta pumnii şi făcând un pas într-o parte îi tăie calea lui Jake Wicks. Acesta se opri brusc.

— Ce-i mai fi vrând şi tu? întrebă el băţos.

David scrâşni din dinţi.

— Îs cărbunii lui Ned. Nu poţi să-i iei aşa. Nu-i frumos. Şi nici drept.

— Ei, nu mă-nnebuni! făcu Wicks netulburat. Şi cine mă opreşte?

— Eu.

La toţi le pieri râsul. Jake lăsă cu grijă sacul jos.

— Tu, mă?

David încuviinţă scorţos din cap. Era atât de încordat, încât nici nu mai putea vorbi. Fierbea de mânie văzând nedreptatea pe care i-o făcea Jake lui Ned.

Jake Wicks era cogeamite flăcăul, cântărea pe puţin zece kilograme mai mult decât David şi era cu un cap mai înalt. Şi pe urmă, era aproape un bărbat, în orice caz fuma, înjura şi bea cot la cot cu bărbaţii. Dar lui David nu-i păsa. Nimic nu mai conta, absolut nimic, decât atât: să nu-l persecute Wicks pe Softley.

Adresându-i obişnuita provocare la bătaie, Wicks întinse pumnii. Îi strânse unul peste altul şi-l pofti pe

David să-i despartă dacă poate.

David iscodi faţa rotundă, buboasă a lui Jake, străjuită de o claie de păr câlţos. Îl vedea acum mai bine ca oricând. Printre coşurile de pe pielea lui bolnavă, David distingea punctele negre, murdare. Zări un urcior care începea să-i umfle pleoapa stângă. Apoi, cu iuţeala fulgerului, desfăcu dintr-o lovitură pumnii lui Jake şi-l pocni drept în nas.

Straşnică lovitură! Toată lumea văzu cum pumnul drept îi turti nasul lui Jake, de-l podidi sângele. Gloata urlă, şi pe David îl trecu un fior de bucurie sălbatică.

Jake se dădu înapoi, scutură din cap cum face un câine ud, şi apoi se năpusti orbeşte, agitându-şi braţele ca o moară de vânt.

Tocmai atunci, cineva care stătea mai la o parte şi se uita îi preveni cu un strigăt:

— Păzea, băieţi!

Uite-l pe Plânsa!

David avu o clipă de şovăială, întoarse puţin capul, şi în clipa aceea pumnul lui Jake îl izbi drept în tâmplă. Deodată văzu totul ca printr-o ceaţă misterioasă, simţi că i se învârteşte capul; un moment i se păru că se prăbuşeşte în adâncul minei, atât de brusc îl învăluise întunericul, atât de tare îi vuiau urechile. Pe urmă leşină.

Băieţii îi mai aruncară o privire lui David, apoi se împrăştiară în grabă. Şi Ned Softley se grăbi să plece, dar îşi luă cărbunii.

Între timp se apropie Plânsa. Se plimbase pe ţărm, privise la jocul valurilor pe nisip. Lui Iisus Plânsa îi era tare dragă marea. În fiecare an îşi lua de la mină zece zile concediu, pe care le petrecea la Whitley Bay, plimbându-se în sus şi-n jos pe mal. Purta în faţă şi-n spate câte o pancartă cu citatul lui preferat: „Iisus plâns-a pentru păcatele lumii”. Acelaşi citat stătea scris cu litere de aur şi pe frontispiciul casei lui. De aceea, deşi de fapt se numea Clem Dickery, oamenii îl ştiau de Iisus Plânsa, ori mai pe scurt Plânsa. Spre deosebire de ceilalţi mineri,

Plânsa nu locuia în mahalaua Teraselor. Nevastă-sa, Susan Dickery, făcea plăcintă cu carne de berbec şi o vindea într-o dugheană de la capătul străzii Lamb. Deasupra plăcintăriei locuiau el. Susan îndrăgise un citat mai sever: „Pregăteşte-te, căci fi-vei chemat în faţa Domnului”. Îl avea tipărit pe toate pungile în care ambala marfa. De aici se născuse la Sleescale şi zicala: „Mănâncă plăcintă de la madam Dickery şi pregăteşte-te să fii chemat în faţa Domnului”. Dar plăcintele erau foarte bune. Lui David îl plăceau. Şi-i plăcea şi Clem Dickery. Plânsa era un mic fanatic, dar liniştit de felul lui. Şi cel puţin nu era ipocrit.

Când îşi reveni, clipind năuc, David îl văzu pe Plânsa aplecat asupra lui, pocnindu-i palmele şi veghindu-l întristat şi grijuliu.

— Mi-a trecut, zise David ridicându-se într-un cot, dar încă lipsit de vlagă.

Neobişnuit de discret, Plânsa nici nu pomeni de încăierare, în schimb îl întrebă de când n-a mai mâncat.

— De azi-dimineaţă, îi spuse David. Am luat gustarea...

— Te poţi ţine pe picioare?

David se ridică de-a binelea, sprijinindu-se de braţul lui Plânsa. Se clătină, dar căută să-şi mascheze nesiguranţa cu un zâmbet.

Plânsa îl privi sumbru. El nu ocolea adevărul, aşa că-i spuse:

— Eşti slăbit de nemâncare. Vino acasă la mine.

Ţinându-l de braţ, îl conduse încet pe David, peste dunele de nisip, până în strada Lamb.

În bucătărie la Plânsa, David se aşeză la masă. Aici se ţineau faimoasele „întruniri din bucătărie”. De pe pereţi, tablourile alegorice colorate ţipător îşi trimiteau flăcările: TRÂMBIŢA DIN ZIUA DE APOI, SCAUNUL JUDECĂŢII DE APOI, CALEA BINELUI ŞI CALEA RĂULUI. Toate tablourile erau semănate cu sumedenie de îngeri blonzi, asexuaţi, defilând ţanţoşi în veşmintele lor imaculate, în sunetele trâmbiţelor de aur. Îngerii erau scăldaţi în lumină; dar nu

lipsea nici bezna: printre ruine de coloane corintiene răgeau fiarele întunericului năpustindu-se asupra gloatei tremurătoare înghesuite pe marginea gheenei.

Pe poliţa căminului atârnau smocuri de ierburi şi alge, puse la uscat. Plânsa cunoştea toate buruienile de leac, le strângea cu osârdie, fiecare la timpul potrivit, căutându-le cu luare-aminte pe sub gardurile vii şi iscodindu-le cu răbdare pe sub stânci. Acum stătea lângă foc. Pusese nişte muşeţel să fiarbă într-un ceainic mic, pestriţ. Când a fost gata ceaiul, a umplut o ceaşcă şi i-a oferit-o lui David. Apoi, fără o vorbă, a plecat şi l-a lăsat singur.

David bău fiertura. Era amară, dar aburul era parfumat. Îl încălzea, îl îmbărbăta şi-l mângâia. Îi şterse amintirea dureroasă a încăierării, dar îl făcu să simtă ghearele foamei. Tocmai atunci se deschise uşa, şi Plânsa se întoarse însoţit de nevastă-sa. Era ciudat cât de mult semăna cu el. Mică de statură, curată şi îngrijită, îmbrăcată în negru de sus până jos, cu mişcări puţine şi cumpănite, mai avea comun cu soţul şi expresia serioasă şi liniştită a feţei. În tăcere, aşeză dinaintea lui David o farfurie cu două plăcinte calde cu carne de berbec şi turnă cu grijă pe fiecare nişte sos fierbinte dintr-o căniţă smălţuită.

— Mănâncă-le încet, îl sfătui blând.

Apoi se trase lângă bărbatul ei. După o clipă de şovăială, David se aşternu pe mâncare. Cei doi soţi se ţineau deoparte, dar nu-l scăpau din ochi.

Plăcintele erau minunate, sosul – gustos şi picant. După ce înghiţi şi ultima farâmiţă dintr-o plăcintă, David ridică deodată ochii şi îi văzu cu privirile aţintite asupra lui. Plânsa rosti cu glas scăzut un alt citat din *Biblie*: „Eu te voi hrăni şi pe tine, şi pe ai tăi. Şi El îi mângâie şi le grăi cu inimă bună”.

David încercă să-şi exprime recunoştinţa printr-un zâmbet; dar ceva neînţeles, poate mirarea în faţa bunătăţii lor neaşteptate, îi puse un nod în gât. În sinea lui se blestemă singur pentru asta, dar n-avea încotro. Îl

năpădi un val de simţiri, amintirile atâtor necazuri prin care trecuse şi el, şi toţi ceilalţi în ultimele trei luni. Îl apucă groaza amintindu-şi cum se caliceau la fiecare cheltuială, cum amanetaseră tot, cum se iscase duşmănia ascunsă dintre părinţii lui – maică-sa mânioasă, taică-su încăpăţânat.

David n-avea decât paisprezece ani. Cu o zi înainte mâncase un nap din grădina lui Liddle. În lumea asta plină de bogăţii şi frumuseţi, el umblase pe câmp şi scormonise pământul ca jivinele, să-şi astâmpere foamea cu un nap.

Îşi sprijini capul în mâna firavă. Pe neaşteptate, se născu în sufletul lui năzuinţa pătimaşă de a face ceva... ceva care să pună capăt la toate astea... ceva care să lecuiască omenirea şi s-o înalţe. Trebuia s-o facă, şi avea s-o facă. O lacrimă i se prelinse pe obraz şi picură în sosul de plăcintă. Pe pereţi, îngerii suflau în trâmbiţă. David îşi suflă nasul, ruşinat.

CAPITOLUL III

La unu şi jumătate, prânzul era pe sfârşite în vila Law. Ţinându-se drept pe scaun, cu genunchii goi sub faţa de masă albă de damasc şi abia atingând cu botinele covorul gros, roşu, lucrat la Axminster, Arthur continua să-şi aţintească asupra lui taică-su privirile tandre, tulburate de emoţie. Tensiunea ascunsă din atmosferă, presimţirea unei furtuni iminente, îl speria, aproape îl paraliza. Aşa cum i se întâmpla întotdeauna înaintea unei crize de nervi, pofta de mâncare îi dispăruse, îl îngreţoşa până şi ideea de a se preface că gustă din bucate. Ştia că astăzi urma să se întrunească muncitorii, muncitorii tatălui său, care ar fi trebuit să lucreze cu cinste şi credinţă în mina lui. Ştia că de această întrunire de după-masă depinde totul: dacă minerii vor hotărî să se întoarcă la lucru, sau dacă va mai continua greva asta îngrozitoare. La gândul acesta, îl străbătu un fior de nelinişte. Îi citeai în ochi ataşamentul fierbinte faţă de taică-su.

Mai aştepta şi invitaţia de a-şi însoţi tatăl la Tynecastle. De la zece dimineaţa, când auzise porunca dată lui Bartley să pregătească docarul, tot aştepta. Contrar obiceiului, taică-su nu-l invită. Se ducea la Tynecastle, la familia Todd, dar pe el nu-l lua. Era o situaţie de neîndurat.

La masă se desfăşura o palidă şi calmă conversaţie, dirijată şi dominată de taică-su. Conversaţia aceasta potolită fusese menţinută pe toată durata grevei. Se abordau subiecte cu totul anodine – eventual concertul cu oratoriul *Messia*, pe care îl va da asociaţia corală, sau

dacă noua doctorie îi face ori nu bine mamei, sau cât de frumos sunt întreţinute florile pe mormântul bunicii – şi întotdeauna conversaţia rămăsese calmă, de un calm desăvârşit. Richard Barras era un om calm. Fiecare acţiune a lui dovedea o neclintită stăpânire de sine. Stătea în capul mesei, cu o linişte de piatră, de parcă greva ce ţinea de trei luni la mina Neptun, proprietatea lui, ar fi fost o simplă ciorovăială. Se ţinea foarte drept în jilţul lui cu speteaza înaltă – de aceea se ţinea şi Arthur atât de drept – şi mânca brânză, ţelină din grădina lui şi biscuiţi Bath Oliver. Meniul era simplu. De fapt, tot prânzul era simplu. Lui Barras nu-i plăceau decât mâncărurile cele mai simple – feliuţe subţiri de rasol, şuncă, un cotlet de berbec, fiecare la rândul lui; pentru că îi mai plăcea ceva: toate lucrurile să aibă o rânduială a lor. Nu putea să sufere risipa la masă şi nici ostentaţia. De fapt nici nu permitea să se manifeste o asemenea tendinţă. Înghiţea bucatele cu un aer aproape absent, strângându-şi din când în când buzele roşii, subţiri, şi ronţăia ţelina cu dinţii lui sănătoşi.

Nu era prea voinic, dar avea un bust bine clădit, braţe groase şi palme mari. Înfăţişarea lui degaja un aer de puternică vitalitate. Faţa îi pocnea de sănătate Avea gâtul atât de scurt şi musculos, încât capul părea că i se înfundă în piept ca într-un butoi. Părul sur ca oţelul era tuns scurt, pomeţii obrajilor – proeminenţi, iar ochii – neobişnuit de pătrunzători şi concentraţi. Avea înfăţişarea omului din nord: masivă, dură, aproape colţuroasă.

Era omul convingerilor ferme, adept până-n măduva oaselor al credinţei evanghelice; păzea cu străşnicie duminica, se ruga în fiecare seară împreună cu întreaga familie şi citea uneori din Sfânta Scriptură aşa de frumos, încât lui Arthur îi dădeau lacrimile. Mărturisea fără jenă că în tinereţe scrisese şi el imnuri religioase. De fapt Barras mărturisea orice fără jenă. Aşa cum stătea acum, proiectat pe fundalul peretelui în care era îngropată orga americană (o orgă mare, galbenă, frumos lustruită, pe

care o cumpărase din dragoste pentru Händel şi o montase cu multă cheltuială în peretele sufrageriei), Richard Barras iradia integritatea morală. Arthur se simţea adeseori pătruns de această iradiere. Îşi adora tatăl. Pentru Arthur, taică-su reprezenta absolutul, era ca Dumnezeu din ceruri.

— Hai, Arthur, mănâncă-ţi odată budinca! îl ocări cu blândeţe mătuşa Carrie, făcându-l să-şi îndrepte din nou ochii nedumeriţi către farfurie.

Era o papară făcută din resturi de prăjitură, mai mult din bucăţele arse, şi Arthur nu putea s-o sufere. Se luptă totuşi cu ea, nădăjduind că taică-su o să-l observe şi o să fie mulţumit de el. Hilda îşi terminase porţia şi privea drept înainte, cu ochii ei negri, întunecaţi şi severi. Zâmbitoare şi deschisă, Grace savura în sinea ei o tainică bucurie.

— Richard, te înapoiezi până la ora ceaiului? îl întrebă respectuos mătuşa Carrie.

— Da! La cinci.

Concizia exprimării, ca şi glasul trădau o mare stăpânire de sine.

— Bine, Richard.

— Ar fi poate bine s-o întrebi pe Harriet dacă are să-mi dea vreun comision.

— Bine, Richard.

Mătuşa Carrie aprobă din cap. Încerca întotdeauna o bucurie, ba chiar o adevărată pasiune de a i se supune lui Richard; şi pe deasupra, avea obiceiul de a da din cap. Îşi ţinea capul mai mult plecat într-o parte, ca simbol al supunerii. Supunere faţă de tot şi de toate; dar mai ales faţă de soarta ei pe lumea asta. Fără doar şi poate, mătuşa Caroline Wandless îşi cunoştea bine lungul nasului. Cu toate că se trăgea dintr-o familie de vază din comitatul Northumberland, nu făcea deloc caz de asta. La drept vorbind, nu făcea caz de nimic, nici măcar de faptul că era cumnata lui Richard. Vedea de copii, în fiecare dimineaţă făcea lecţiile cu ei în sala de clasă, veghea la

patul lor când se îmbolnăveau, o servea pe Harriet ca pe-o prinţesă, gătea tot felul de bunătăţi, îngrijea florile, ţesea ciorapi, împletea fulare groase şi dădea la spălat rufele tuturor celor din casă. Şi toate astea le făcea cu un nobil aer de supunere. Cu cinci ani mai înainte, când Harriet căzuse la pat, mătuşa Carrie venise la vila Law şi se făcuse utilă, ca şi altădată, când fusese Harriet lăuză. Împlinise patruzeci de ani, începuse să se îngraşe, faţa îi era destul de dolofană, deşi cam palidă, fruntea i se încreţea în zbârcituri când se încrunta din pricina grijilor, părul – fără culoare şi cam neîngrijit; dar ştia să se facă utilă. Beneficiase probabil de nenumărate ocazii de a-şi afirma personalitatea. Dar niciodată nu-şi îngăduise să uite că nu se bucură de independenţă materială şi deprinsese toate micile chichiţe ale oamenilor în situaţia ei. În camera ei avea un ceainic şi o mică provizie personală de biscuiţi; în timp ce restul familiei stătea de vorbă, ea ieşea în tăcere, fără să fie observată, lăsând impresia că şi-a dat deodată seama că n-are ce căuta acolo. În public vorbea cât mai oficial cu slugile, dar în particular li se adresa cu blândeţe, chiar cu familiaritate, folosind o manieră plăcută, menită să le capteze bunăvoinţa:

— Ascultă, Ann, n-ai vrea să-ţi dau bluza asta? Zău, fetiţo, n-am pus-o decât de vreo două ori...

Avea banii ei, dar nu cine ştie ce: o rentă de vreo sută de lire pe an, de la nişte obligaţiuni de stat. Se îmbrăca întotdeauna în gri, ba chiar în aceeaşi nuanţă. Şchiopăta puţin, pentru că suferise în tinereţe un accident de trăsură. Circulau unele zvonuri vagi, de altfel lipsite de orice temei, cum că tot atunci i s-ar fi întâmplat ca un gentleman să-şi bată joc de ea. Îi plăceau la nebunie băile fierbinţi şi nu era seară în care să nu se afunde în cadă. Era însă obsedată de teama că s-ar putea ca odată Richard să aibă nevoie de baie tocmai când o ocupă ea. Uneori gândul ăsta se transforma într-un coşmar, din care se trezea albă ca varul şi scăldată în sudori reci, convinsă

că Richard a şi văzut-o în baie.

Barras îi inspectă cu privirea pe comeseni. Nu mânca niciunul.

— Nu vrei un biscuit, Arthur? întrebă el apăsat, cu mâna pe capacul de argint al unui butoiaş de sticlă.

— Nu, mulţumesc, tată.

Arthur înghiţi nodul care i se pusese în gât. Tremura tot.

Richard îşi turnă apă ridicând paharul cu mâna lui fermă. Apa părea mai limpede şi mai rece în mâna lui. O bău încetişor.

În linişte, Richard se ridică şi părăsi încăperea.

Arthur abia se ţinea să nu plângă. De ce, de ce nu-l lua taică-su la Tynecastle? Şi tocmai astăzi, când tânjea să se afle alături de el... De ce nu-l lua şi pe el la familia Todd? Era clar că taică-su avea treabă cu cel mai vechi prieten al lui, inginerul de mine Adam Todd. Dar asta n-avea importanţă, pentru că în orice caz l-ar fi putut lua şi pe el, lăsându-l apoi să se joace cu Hetty. Cu moartea în suflet, se învârti fără rost prin hol, încăpere pe care mătuşa Carrie o numea întotdeauna antreu. Se uita ţintă la desenul pe care-l alcătuiau dalele negre şi albe ale pardoselii, la tablourile frumoase de pe pereţi. Mai trăgea încă nădejdea să-l ia la Tynecastle, deşi în adâncul inimii lui ştia bine că nu mai are nicio şansă. Urcând scările ţanţoşă, cu o carte în mână, Hilda se dusese direct în camera ei. Dar asta n-avea importanţă. Nici el nu ţinea prea mult la Hilda, nici ea la el. Era prea bruscă, severă şi niciuna, nici două, sărea în sus de nu puteai să stai de vorbă ca lumea cu ea; parcă mereu s-ar fi dat o bătălie lăuntrică în ea, parcă mereu s-ar fi hărţuit cu un duşman nevăzut. Deşi n-avea mai mult de şaptesprezece ani, cu trei luni în urmă, puţin înainte de începerea grevei, îşi făcuse coafură montantă. De atunci părea şi mai distantă. Arthur simţea că Hilda nu e făcută să fíe iubită. Nici prea frumoasă nu era. Era aspră şi-ţi lăsa impresia că dispreţuieşte totul. Pielea ei era măslinie şi n-avea un

miros plăcut.

În timp ce se învârtea prin hol, din sala de clasă coborî Grace. Ţinea un măr în mână.

— Hai să mergem să-l vedem pe Boxer. Zău, haide, Arthur! se rugă ea.

Arthur se uită de sus la Grace. Era cu un an mai mică decât el – împlinise unsprezece ani – şi cu un cap mai scundă. O invidia însă pentru cât era de veselă. Greu să găseşti o fire mai veselă ca a lui Grace. Era un copil cuminte, drăguţ, dar teribil de dezordonat. Şi acum, pieptănuşul pe care şi-l pusese în părul blond, mătăsos stătea strâmb, dându-i o înfăţişare mirată, comică. Ochii mari, albaştri, îţi inspirau o încredere deplină în sinceritatea şi nevinovăţia ei. Până şi Hilda o iubea pe Grace. Odată, după o izbucnire violentă de furie, văzuse cu ochii lui cum Hilda o luase pe Grace în braţe şi o strânsese cu patimă la piept.

Arthur stătea în cumpănă: să meargă, sau să nu meargă cu Grace? De vrut ar fi vrut. Şi totuşi, nu ţinea prea tare. Nu se putea hotărî. Realitatea era că lui nu-i venea niciodată uşor să se hotărască. Şovăia. În cele din urmă, clătină din cap.

— Du-te singură, spuse el morocănos. Eu sunt îngrijorat din pricina grevei.

— Serios? întrebă ea nedumerită.

Arthur încuviinţă. Sentimentul că se lipseşte în mod voit de plăcerea de a-l vedea pe ponei mâncând mărul îl întrista şi mai mult.

După plecarea surioarei, trase cu urechea în jur. În sfârşit taică-su coborî scările. Sub braţ avea o servietă plată de piele neagră. Din păcate, nici nu-l băgă în seamă pe Arthur; se duse direct la docarul gata pregătit, care porni numaidecât.

Arthur era umilit, dezamăgit, zdrobit. Nu-i păsa atâta de faptul că nu vede oraşul Tynecastle şi nici măcar că e lipsit de vizita la familia Todd. Bineînţeles, Hetty era foarte drăguţă; îi plăceau cozile ei lungi, mătăsoase,

zâmbetul luminos şi căldura cu care îl îmbrăţişa uneori, lipindu-se de el şi rugându-l să-i cumpere ciocolată din banii de buzunar pe care-i primea sâmbăta. Bineînţeles că-i plăcea Hetty şi bineînţeles că avea s-o ia de nevastă când au să fie mari. Îi plăcea şi fratele ei, Alan Todd; şi-i plăcea şi „bătrânul” Todd – cum îi spunea Alan lui taică-su un bărbat cu mustaţa zbârlită, îngălbenită de tutun, cu ochii ca şofranul, şi mirosind ciudat a cuişoare şi încă a ceva nedesluşit. Dar nu gândul că n-o să vadă familia Todd îl tulbura. Ceea ce îl frământa, îl nelinişte, îl chinuia de moarte era desconsiderarea, cumplita desconsiderare din partea propriului său tată.

Poate că nici nu merita să fie luat în considerare, poate că în asta consta de fapt nenorocirea. Era atât de mic de statură pentru vârsta lui şi atât de lipsit de vlagă; sau cel puţin aşa gândea el, mai ales că o auzise adeseori pe mătuşa Carrie cum comenta că „Arthur e plăpând”.

Hilda urmase şcoala din Harrogate, iar Grace avea să plece şi ea curând acolo. În schimb el, Arthur, n-avea să meargă la şcoală. Pe deasupra, nici nu avea prieteni. Tare puţină lume venea la vila Law! Se considera sfios, sensibil şi singuratic şi avea conştiinţa morbidă a acestor trăsături. Din pricina palorii lui, se vedea imediat când roşeşte, şi de aceea, de nenumărate ori ar fi vrut să-l înghită pământul de ruşine. Tânjea din tot sufletul după ziua când avea să lucreze alături de taică-su la conducerea minei Neptun. Avea să înceapă la şaisprezece ani, învăţând partea practică a lucrurilor; apoi trebuia să urmeze câţiva ani la universitate, să-şi ia diploma, şi în cele din urmă avea să vină ziua minunată când taică-su îl va lua tovarăş la conducere. Era o zi pentru care merita să trăieşti.

Între timp însă, îi venea să plângă, îl dureau pur şi simplu ochii de cât îşi ţinea lacrimile. Ieşi pe uşa de la intrare şi începu să rătăcească fără ţintă. În faţa lui se desfăşurau pajiştile domeniului Law, o peluză minunată de iarbă, cu un salcâm galben în mijloc, apoi un teren de

călărie care ducea în pantă uşoară către dunele ascunse de pe mal. De o parte şi de alta, lizierele de pomi ascundeau privirilor tot ceea ce era lipsit de frumuseţe. De fapt casa nu era departe de Sleescale, fiind aşezată pe dealul de la care i se trăgea şi numele. Şi totuşi, dacă ar fi fost la zece poşte depărtare n-ar fi fost mai ferită de priveliştea hornurilor şi a murdăriei de la puţuri. Era o casă solidă de piatră, cu frontispiciul pătrat, cu un portic în stilul secolului al XVIII-lea, clădit ulterior îndărătul casei, şi cu o seră uriaşă, lipită de zidul ei. Faţada clădirii era acoperită de iederă, retezată cu îngrijire. Deşi nu se remarca nici urmă de ostentaţie – căci Richard nu putea suferi ostentaţia –, totul era impecabil pus la punct: gazonul tuns, marginile parcă tăiate cu cuţitul, fără ca vreo buruiană să ştirbească alinierea aleii lungi de pietriş roşiatic. Era vădit că nu se făcuse economie la vopseaua albă, de cea mai bună calitate, folosită din plin la porţi, garduri, cercevele, precum şi la lemnăria care susţinea sera. Aşa-i plăcea lui Richard. Şi cu toate că n-avea în serviciu decât un singur bărbat – pe Bartley – se găseau destui mineri gata să vină oricând de la Neptun „ca să facă vreo trebuşoară pentru conaşul”.

Privirea întristată a lui Arthur se plimba alene asupra peisajului încântător. Să se ducă oare s-o caute pe Grace? La început îi surâse ideea, apoi se răzgândi. Amărât cum era, nu se putea hotărî. Apoi, ca de obicei, plecă, ferindu-se de orice hotărâre şi înapoindu-se în hol. Privirea îi rătăci fără ţintă la tablourile de pe pereţi, aceste tablouri la care ţinea aşa de mult taică-su. Richard cumpăra în fiecare an câte-un tablou, uneori chiar două, prin intermediul lui Vincent. Cheltuia sume care lui Arthur i se păreau de domeniul fantasticului. Băiatul stătea mereu cu urechile ciulite şi nu scăpa nicio vorbă din câte rostea taică-su. Şi totuşi, Arthur aproba în mod conştient această acţiune a lui Barras, după cum le aproba pe toate celelalte şi după cum îi aproba şi gusturile. Da, nu încăpea îndoială că erau tablouri frumoase, pânze de

mari proporţii, minunat colorate. Orchardson, Watts, Leighton, Holmat Hunt[1], a, da, mai ales Holman Hunt. Arthur le ştia la toţi numele. Ştia că – după cum spusese taică-su – aceştia aveau să fie consideraţi în viitor marii clasici. În special un tablou*, Îndrăgostiţii din grădină,* îl fermeca prin atmosfera lui dulce; era aşa de frumos, încât îl făcea să sufere; oricât de ciudat s-ar părea, dorul care-l cuprindea îi dădea o adevărată durere, undeva în adâncul lui.

Arthur se încruntă, şovăi, plimbându-şi privirile prin hol. Voia să gândească, să raţioneze cu privire la soluţia acestei greve îngrozitoare, să înţeleagă de ce a plecat taică-su la Todd aşa de îngrijorat şi cu o înfăţişare ciudată. Apoi se întoarse şi străbătu coridorul către closet. Se încuie înăuntru. Aici se simţi în sfârşit în siguranţă.

Closetul era locul lui de retragere, locul unde nu-l putea deranja nimeni, unde se închidea uneori cu necazurile lui, iar alteori se cufunda în visuri. Closetul era un loc plăcut pentru visare. Îi amintea, într-un fel, de o biserică, de naosul unei catedrale, pentru că avea tavanul înalt, mirosul acela rece, mucegăit, de biserică şi un tapet lăcuit, imprimat cu mici ogive gotice. Aici îl copleşea acelaşi simţământ ca atunci când privea tabloul cu îndrăgostiţii din grădină.

Arthur lăsă în jos capacul lunguieţ, lăcuit, şi se aşeză, cu capul în mâini şi cu coatele pe genunchi. Deodată, se simţi covârşit de noi temeri şi de noi nelinişti. Chinuit de nevoia de a găsi undeva o mângâiere, închise ochii strângând pleoapele. Cu fervoarea care-l înflăcăra adeseori, se rugă:

„Doamne, fă să înceteze astăzi greva, fă-i pe mineri să se întoarcă la lucru în slujba tatei, fă-i să-şi dea seama de greşelile lor! Doamne, tu ştii ce om bun e tata. Îl iubesc,

---

[1] *William Orchardson, George Frederic Watts, Frederic Leighton, Holman Hunt,* cunoscuţi pictori englezi din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Holman Hunt este, alături de John Everett Millais, fondatorul curentului prerafaelit în pictura engleză.

Doamne, şi te iubesc şi pe tine, şi te rog să-i faci pe muncitori să se poarte bine, cum se poartă şi el, şi nu-i lăsa, Doamne, să mai facă grevă şi ajută-mă să cresc mai repede şi să ajung cât de curând tovarăş cu tata, la mina Neptun, te rog, Doamne, de dragul Mântuitorului! Amin".

CAPITOLUL IV

Când se întoarse, Richard Barras îi găsi pe Armstrong şi Hudspeth aşteptându-l. Sosi la ora cinci, cu precizia rece a unui mecanism, fără grabă, puţin încruntat şi aducând în casă pulsul sever al personalităţii lui. Îi găsi în hol, şezând pe două scaune alăturate, tăcuţi, cu ochii aţintiţi în pământ. Emoţionată, neştiind cum e mai bine să procedeze, mătuşa Carrie îi poftise acolo. Bineînţeles, George Armstrong era administrator la mina Neptun şi în mod normal ar fi trebuit poftit în salonaşul pentru fumat. Dar Hudspeth nu era decât ajutor de administrator, şi pe vremuri fusese doar supraveghetor. Pe deasupra, stătuse împreună cu băieţii din echipa de protecţie, ieşise din mină cu ghetele murdare, cu pantalonii uzi, şi adusese cu el chiar şi bastonul şi şapca de piele. Cum ar fi putut să-l primească în halul ăsta, să-i murdărească odaia lui Richard? Situaţia era foarte grea pentru mătuşa Carrie; până la urmă ajunsese la o soluţie de compromis, lăsându-i să aştepte în antreu, cum numea ea holul.

Expresia lui Richard nu se schimbă deloc când dădu cu ochii de cei doi bărbaţi. Îi aştepta. Şi totuşi, inflexibilitatea lui rece fu străbătută de o slabă licărire, care-i însenină o clipă ochii, dar fu înăbuşită în clipa următoare. Armstrong şi Hudspeth se ridicară. Urmă un răstimp de tăcere.

— Ei? întrebă Richard.

Armstrong încuviinţă din cap, copleşit de emoţie.

— Slavă Domnului, s-a terminat!

Richard primi vestea fără să clintească, având chiar aerul că-l supără emoţia pe care o trăda glasul lui

Armstrong. Rămase drept şi ţeapăn, închis în carapacea lui, ţinându-se cât mai departe de ceilalţi. În cele din urmă se mişcă totuşi, şi cu un gest de invitaţie îi conduse în sufragerie, luând-o el înainte, ca să le arate drumul. Se îndreptă către bufetul olandez, o mobilă imensă de stejar masiv împodobită cu nişte capete zâmbitoare de copii sculptate în stil baroc. Umplu două pahare cu whisky şi apoi trase de cordonul soneriei. Îi porunci lui Ann să aducă ceaiul. Fata se întoarse într-o clipă cu tava.

Cei trei bărbaţi rămaseră să bea în picioare. Hudspeth îşi goli paharul dintr-o înghiţitură, fără măcar să clipească; în schimb, Armstrong, cu toate că turnase mult sifon în whisky, îl bău cu greutate, sorbind speriat de mai multe ori. George Armstrong era întotdeauna un pachet de nervi. Parcă ar fi mers şi-ar fi stat numai pe ace. Veşnic se agita pentru una sau alta, se supăra din orice fleac, îşi pierdea cumpătul când vorbea cu muncitorii, dar datorită sârguinţei lui, susţinută de o mare intensitate nervoasă, reuşea să rezolve o mulţime de treburi. Era de statură mijlocie, începuse să chelească, făcuse pungi sub ochi şi era cam tras la faţă. Deşi toată lumea îl ştia cât de uşor îi sare ţandăra, se bucura de multă popularitate în oraş. Avea o voce frumoasă de bariton şi cânta la concertele masonice. Era căsătorit şi avea cinci copii. Simţea din plin răspunderea de tată de familie, şi în inima lui murea de frică să nu-şi piardă slujba. Acum râse scurt, cu aerul lui linguşitor, voind parcă să scuze tremurul nestăpânit al mâinii.

— Pe legea mea dacă-mi pare rău că s-a terminat cu toată tâmpenia asta, zău aşa, domnule Barras! A fost tare greu pentru toţi. Aş prefera să lucrez în două schimburi, zi de zi, timp de un an, decât să mai trec o dată prin ce-am trecut în astea trei luni.

Barras nici nu-i luă în seamă vorbele. Îl întrebă:

— Cum s-a sfârşit?

— Au ţinut o întrunire la institutul minier. A vorbit Fenwick, dar n-au vrut să-l asculte. Pe urmă a vorbit

Gowlan. Îl ştiţi pe Charlie Gowlan, pontatorul, nu? S-a ridicat şi a spus că nu rămâne nimic altceva de făcut decât să înceapă lucrul. Pe urmă i-a luat Heddon în focuri. Venise anume de la Tynecastle. Ăsta nu i-a cruţat deloc, vă rog să mă credeţi. Le-a spus că n-aveau niciun drept să părăsească lucrul fără sprijinul sindicatului. Le-a zis că federaţia se spală pe mâini de toată povestea asta. Pe urmă i-a făcut de proşti şi le-a zis că să-i ia dracu', ba chiar le-a spus vorbe mai grele – pe care din respect pentru dumneavoastră, domnule Barras, mi-e ruşine să le repet. I-a ocărât că au vrut să facă lucrurile după capul lor. Pe urmă s-a trecut la vot. Pentru reluarea lucrului au votat mai bine de opt sute. Împotrivă au votat doar şapte.

Urmă o pauză.

— Şi pe urmă ce-a mai fost? întrebă Barras.

— Au venit la administraţie, o ceată întreagă-Heddon, Gowlan, Ogle, Howe şi Dinning – şi pot să vă spun că se făcuseră mititei şi blânzi ca nişte câini cu coada-ntre picioare. Au întrebat de dumneavoastră. Dar eu le-am spus ce mi-aţi poruncit, că nu vreţi să staţi de vorbă cu niciunul dintre ei până nu încep lucrul. Atunci a ţinut Gowlan o cuvântare. Să ştiţi că nu e băiat rău, măcar că bea de stinge. A zis că sunt înfrânţi şi-şi dau bine seama de lucrul ăsta. Pe urmă, Heddon a dat drumul la vorbăria lui obişnuită, ştiţi, tot palavrele alea cu sindicatul, şi aşa mai departe, s-a bătut cu pumnul în piept că o să se plângă şi deputatului Harry Nugent, dar astea numai aşa, ca să nu cadă el prost. În sfârşit, ce să mai lungim vorba? Sunt la pământ şi de aia au cerut să vină la lucru, mâine, în schimbul de dimineaţă. Eu le-am spus că o să vorbim cu dumneavoastră şi că o să le aducem răspunsul la ora şase.

Richard îşi termină ceaiul.

— Vasăzică vor să înceapă. Am înţeles, spuse el.

Ai fi zis că găseşte destul de interesantă întreaga situaţie, pe care o trecea în revistă fără nicio emoţie. Cu trei luni în urmă izbutise să încheie cu Parsons un

contract pentru cărbune cocsificabil. Contractele astea aveau mare preţ, pentru că se iveau rar şi nu erau deloc uşor de obţinut. Cu contractul în buzunar, pornise la treabă, începând operaţiile la Băltoacă, în sectorul Paradis şi exploatând filonul Digul, cu cărbune cocsificabil de bună calitate, de altfel singurul fel care mai rămăsese în mina Neptun.

Dar minerii trecuseră peste capul lui şi peste capul sindicatului, punându-se în grevă. Nu mai avea contractul în buzunar. Îl zvârlise pe foc. Îşi dăduse singur în cap pierzând contractul, pierzând douăzeci de mii de lire.

Zâmbetul fix, îngheţat, de pe buzele lui părea să spună însă doar atât: „Vai, ce interesant!”

Armstrong îl întrebă:

— Atunci, să fac înştiinţările, domnule Barras?

Richard strânse din buze şi îi aruncă slugarnicului Armstrong o privire pătrunsă brusc de dispreţ.

— Da, spuse el glacial. Să înceapă mâine.

Administratorul oftă uşurat şi, instinctiv, porni către uşă. Dar Hudspeth, a cărui minte obtuză nu digera decât lucrurile cele mai evidente, rămase locului, tot răsucindu-şi şapca în mâini.

— Dar cum rămâne cu Fenwick? Trebuie să reia şi el lucrul?

— Asta hotărăşte el, îi răspunse Barras.

— Dar cu a doua pompă ce facem? continuă Hudspeth, vorbind greoi.

Era un bărbat mătăhălos, cu o înfăţişare prostească, ştearsă, o gură lată până la urechi şi o faţă butucănoasă.

Richard avu o tresărire de nervozitate.

— Care a doua pompă?

— Pompa cea mare, despre care aţi vorbit acum trei luni, când s-au pus în grevă băieţii. Aia ar mai scoate apa din Băltoacă, adică, vreau să spun, ar scoate-o mai repede şi am sta şi noi mai feriţi de noroi...

Mai glacial ca înainte, Richard îi răspunse:

— Să ştii că te înşeli amarnic dacă-ţi închipui că am să

continuu lucrările în Băltoacă; pentru cărbunele cocsificabil trebuie să aştept un alt contract.

— Mă rog, cum ziceţi dumneavoastră, spuse Hudspeth, şi faţa lui pământie se îmbujoră.

— Atunci, ne-am lămurit, rosti Barras, cu glasul lui limpede şi cumpănit. Puteţi să le aduceţi la cunoştinţă că mă bucur pentru ei dacă se întorc la lucru. Greutăţile astea prin care a trecut în mod inutil oraşul au fost de-a dreptul înspăimântătoare.

— O să le spun cu plăcere, domnule Barras, încuviinţă Armstrong.

Barras tăcu. Şi cum se părea că nu mai e nimic altceva de spus, Armstrong şi Hudspeth plecară.

O clipă, Richard Barras rămase pe gânduri, cu spatele la foc; apoi puse whiskyul în bufet, îl încuie, luă cu grijă două bucăţi de zahăr care căzuseră pe tavă şi, cu gesturi măsurate le puse la loc în zaharniţă. Nu putea să sufere dezordinea, nu putea să sufere gândul că s-a risipit măcar o bucăţică de zahăr. *Nimic,* absolut nimic n-avea voie să se risipească la vila Law. Risipa îi făcea pur şi simplu rău. Lucrul ăsta se vădea în special la mărunţişuri. De obicei făcea o economie cumplită la chibrituri. Creioanele le folosea până la ultimul căpeţel. Lua măsuri să se stingă întotdeauna luminile de îndată ce nu mai erau necesare, punea să se facă bucăţi noi de săpun din rămăşiţele celor vechi, veghea să nu se irosească apa caldă şi poruncea să se pună pe foc şi resturi de cărbuni, ca să nu se facă risipă cu lemnele. Dacă auzea zgomot de ceşti sparte i se urca sângele la cap. În ochii lui, principala calitate a mătuşii Carrie era chibzuinţă cu care administra gospodăria.

Rămase liniştit, cercetându-şi cu luare-aminte mâinile albe, frumos îngrijite. Apoi deschise uşa şi urcă fără grabă scările. Nu-l observă pe Arthur, a cărui faţă nerăbdătoare, întoarsă către el, părea în semiîntunericul din hol o pată de lumină lunară, albă, tremurătoare. Intră în camera soţiei.

— Harriet!

— Da, Richard.

Stătea în capul oaselor în pat, cu trei perne la spate şi o rezemătoare în faţă. Croşeta. Era sprijinită cu trei perne, pentru că-i spusese cineva că cel mai bine e să ai trei perne. Iar de croşetat croşeta, pentru că tânărul doctor Lewis, ultima lor achiziţie, îi spusese s-o facă, pentru liniştirea nervilor. Se opri însă şi ridică ochii către Richard. Ochii ei erau cuprinşi între sprâncenele negre stufoase şi obrajii măslinii, cu pielea foarte pigmentată, tipică pentru bolnavii de nervi. Zâmbi, parcă şi-ar fi cerut scuze, şi îşi pipăi părul lucios, care-i cădea în neorânduială de o parte şi de alta a feţei ofilite.

— Nu te superi, Richard, nu? Iar am avut o migrenă cumplită. A trebuit s-o rog pe Caroline să mă frece puţin în creştetul capului.

Zâmbi iar, cu surâsul ei obişnuit de bolnav ţintuit la pat, surâsul trist de bolnav, de bolnav incurabil. O durea spinarea, suferea de stomac, era bolnavă de nervi. Din când în când avea nişte dureri de cap abrutizante, pe care nu le domolea nici oţetul aromatic, pe care nu le domolea niciun leac, în afară doar de masajul blând, în creştetul capului făcut de Caroline. În asemenea împrejurări, mătuşa Carrie îşi pierdea un ceas, dacă nu şi mai mult, masându-i încetişor, alinător, creştetul capului, cu mişcări lente, prelungi. Nimeni nu izbutise să dea de rostul bolii lui Harriet. În orice caz, nu pe deplin. De la doctorii din Sleescale – Riddel, Scott şi Proctor – nu mai avea nicio nădejde; consultase jumătate din specialiştii aflaţi în oraşul Tynecastle, şi, în disperare de cauză, recursese pe rând la serviciile unui adept al leacurilor băbeşti, la cele ale unui homeopat, ale unui specialist în plante medicinale, ale unui teoretician al şocurilor electrice, care o înfaşurase toată în nişte miraculoase curele magnetice. Toţi şarlatanii se dovediseră excelenţi la început, şi Harriet spunea de fiecare dată: „În sfârşit, mi-am găsit omul!” Dar toţi pe rând se arătaseră până la

urmă, din păcate, a fi nişte zevzeci, ca şi Riddel, Scott, Proctor şi toţi specialiştii de la Tynecastle. Asta nu însemna însă ca Harriet ar fi pierdut speranţa. Se ocupa personal de cazul ei, citea cu tenacitate, răbdare şi perseverenţă tot felul de cărţi privitoare la tulburările ei. Dar, vai, în zadar! Toate, toate fuseseră zadarnice. Şi nu din cauză că Harriet nu ar fi făcut încercări, încercase toate doctoriile de pe lume, şi camera ei era un adevărat depozit de sticluţe: cu tonice, sedative, alifii, soporifice, antispasmodice, de toate – liste întregi de medicamente care-i fuseseră prescrise în ultimii cinci ani. Să recunoaştem însă, spre lauda lui Harriet, că nu arunca niciodată sticluţele. Din unele nu lipsea decât o doză, poate; Harriet acumulase atâta experienţă în materie, încât putea să spună cu deplină certitudine, chiar după prima lingură: „Pune-o deoparte. Sunt sigură că nu-mi serveşte la nimic”.

Şi cu asta, sticluţa era depozitată pe poliţă.

Îngrozitor! Numai că Harriet avea foarte multă răbdare. Era ţintuită la pat. Dar de mâncat mânca foarte bine. Uneori, într-adevăr, avea o poftă nebună de mâncare, dar şi ăsta era un aspect al bolii ei, probabil că suferea şi de stomac, pentru că tare o mai chinuiau gazele! Altfel însă, era foarte blândă, nimeni nu-şi aducea aminte să fi avut vreodată o neînţelegere cu soţul ei. Era în toate împrejurările docilă, înţelegătoare şi plină de bunăvoinţă. Nu se dădea în lături de la niciuna din îndatoririle cele mai intime ale soţiei. Era întotdeauna acolo: în pat. Avea un trup masiv, cu pielea albă, şi un aer de sfinţenie. Îţi dădea strania impresie că ar fi o vacă. Era foarte evlavioasă. Poate era o vacă sfântă.

Barras se uită la ea de parcă i-ar fi separat o distanţă uriaşă. Care era exact atitudinea lui faţă de soţia sa? Greu de precizat în clipa aceea.

— Ţi-a mai trecut capul?

— Da, Richard, mi-a mai trecut. Nu de tot, dar, orişicât, mă simt mai bine. După ce mi-a făcut Caroline masajul,

am rugat-o să-mi dea un pic din siropul acela de valeriană, pe care mi l-a prescris tânărul doctor Lewis. Cred că asta mi-a făcut bine.

— Am vrut să-ţi aduc nişte struguri de la Tynecastle, dar am uitat.

— Îţi mulţumesc, în orice caz. (Ciudat cât de des uita Richard să-i aducă strugurii ăia! Dar nu-i lipseau bunele intenţii.) Ai fost, desigur, la familia Todd, nu?

Expresia lui Richard deveni mai rigidă. Dacă ar fi fost acolo Arthur, mereu frământat de enigma tatălui lui, ar fi observat schimbarea.

— Da, am fost pe la ei. Sunt bine cu toţii. Hetty e mai drăguţă ca oricând. Se gândeşte numai la ziua ei. Împlineşte treisprezece ani săptămâna viitoare. Richard se întrerupse şi porni către uşă. Apropo, să ştii că greva a fost înfrântă. Mâine se reia lucrul.

Gura mică a lui Harriet se rotunji într-o exclamaţie, şi mâna ei apăsă protectoare inima, învelită în flaneluţa care-i înveşmânta trupul.

— O, Richard, ce bine-mi pare! De ce nu mi-ai spus de la început? Dar e minunat. Ce uşurare pentru noi!

Richard rămase încă o clipă locului, ţinând uşa întredeschisă, înainte de a ieşi îi spuse:

— Astă-seară poţi să mă aştepţi.

— Bine, Richard.

Harriet se lăsă pe spate, şi bucuria surprizei stărui încă o vreme pe faţa ei. Apoi luă o hârtiuţă şi un creion de argint, cu capătul împodobit de un topaz. Aşternu pe hârtie următoarele cuvinte: „De spus dr-ului Lewis – inima tresărit la vestea bună adusă de Richard”. Mai stătu o vreme gânditoare, apoi sublinie cuvântul *tresărit.* În cele din urmă îşi reluă lucrul de mână şi începu să croşeteze cu un aer placid.

CAPITOLUL V

Era întuneric de-a binelea când Armstrong şi Hudspeth părăsiră porţile mari, albe ale domeniului Law şi intrară pe aleea străjuită de fagi – localnicii îi spuneau Valea Ecluzei – care ducea spre şoseaua Hedley şi apoi spre oraş. Nu mergeau alături şi nu schimbau nicio vorbă, pentru că niciunul nu se sinchisea prea mult de celălalt. Într-un târziu însă, Hudspeth, supărat foc de jignirea pe care o suferise, mormăi necăjit:

— Uneori te face să simţi că nu dă doi bani pe tine. E un diavol cu inima de gheaţă; nu izbutesc să-l înţeleg. Cu niciun chip nu izbutesc să-i dau de capăt.

Armstrong zâmbea în sinea lui prin întuneric. Îl dispreţuia în taină pe Hudspeth, pentru că era un om fără învăţătură şi se căţărase în societate mai mult datorită îndârjirii decât unor merite reale; adeseori îl irita şi chiar îl umilea bruscheţea celuilalt, felul lui de-a fi, caracteristic omului obişnuit să dea din coate; de aceea se bucura acum că îl vedea umilit la rândul lui.

— Ce vrei să spui? se prefăcu Armstrong că nu înţelege.

— Exact ceea ce am spus, îi întoarse Hudspeth vorba pe un ton antipatic.

Armstrong reluă:

— Ştie el ce vrea.

— Da, e drept că-şi cunoaşte meseria. Da' ce, parcă noi nu ne-o cunoaştem pe-a noastră? El n-ar avea pic de cruţare pentru noi la o adică. Se crede aşa de grozav, că ar fi neînduplecat cu noi. L-ai auzit ce-a spus? Se opri o

clipă, după care-l maimuţări răutăcios pe Barras: „Greutăţile astea prin care a trecut în mod inutil oraşul”. Să mori de râs, nu alta!

— Ba nu, omul era sincer, se grăbi Armstrong să spună.

— Pe dracu’, sincer! Nu există diavol mai păcătos ca el în tot oraşul; şi asta nu-i puţin lucru. Nu-l vezi că turbează în sinea lui pentru c-a pierdut contractul? Şi acuma, dă-mi voie să-ţi spun ceva, dacă tot m-am pornit: îmi pare foarte bine că am scăpat de Băltoacă. Măcar că mi-am ţinut gura, să ştii că eram şi eu de părerea lui Fenwick în privinţa apei ăleia păcătoase.

Armstrong îl fulgeră pe Hudspeth cu o privire plină de dezaprobare.

— Cum poţi să vorbeşti aşa, omule?

Urmă un răstimp de tăcere. Apoi Hudspeth declară ritos:

— Degeaba, că e o groapă infectă.

Armstrong nu-i răspunse. Îşi continuară drumul în tăcere pe şoseaua Hedley. Intrară pe Cowpen Street, şi trecură de mahalaua Teraselor. Aproape de colţul străzii, le atrase atenţia lumina puternică şi vălmăşagul de glasuri de la cârciuma Bun găsit. Evident, din dorinţa de a schimba subiectul, Armstrong deschise vorba:

— Astă-seară e plin.

— Ce mai?! E chiar înghesuială, răspunse Hudspeth, tot morocănos. Amour dă iar pe datorie. De două săptămâni încoace n-a mai scos tăbliţa cu răbojul.

Fără altă vorbă, se duseră să pună înştiinţarea pentru reluarea lucrului.

CAPITOLUL VI

La cârciuma pe care o lăsaseră în urmă, zarva se înteţi, încăperea era ticsită. Abia îţi trăgeai sufletul de înghesuială, fumul puteai să-l tai cu cuţitul, se învălmăşeau vorbele, luminile becurilor şi aburii băuturii. Bert Amour stătea îndărătul tejghelei, fără haină, alături de tăbliţa prinsă în perete, pe care însemna cu cretă ce băuturi a dat pe veresie şi cui. Bert avea cap, nu glumă: de două săptămâni nu mai vânduse nimănui pe datorie, rămânând nepăsător atât la înjurături, cât şi la rugăminţi; acum însă, întrucât plata salariilor din sâmbăta următoare devenise o realitate apropiată, se refacuse dintr-o lovitură. Deschisese cârciuma, dar nu le cerea oamenilor bani pentru consumaţie.

— Umple halbele, băiete! striga Charlie Gowlan, bătând în tejghea şi cerând să le mai toarne încă un rând.

Charlie nu era beat. De fapt niciodată nu se făcea criţă. Se umfla ca un burete, până la saturaţie, năduşea tot şi căpăta o înfăţişare fără expresie, ca un viţel, dar de îmbătat nu se îmbăta niciodată. În mulţime erau însă vreo câţiva care se cam turtiseră – Tally Brown, bătrânul Reedy şi mai ales Leeming Boxerul. Boxerul era beat mort. Era gălăgios, ca întotdeauna, pentru că-l ştia toată lumea drept un haidamac. Avea faţa roşie şi turtită, nasul lăţit de lovituri şi o ureche vânătă şi încreţită ca o varză. În tinereţe boxase şi fusese prezentat chiar şi în sala St. James, cu titlul atrăgător de „Băiatul minune din subteran”; dar băutura şi altele îl făcuseră să-şi piardă repede gloria. Se întorsese în mină, fără să mai fie nici

băiat, nici minune. Nu mai avea cu ce să se mândrească din toată gloria acelor zile de aur, în afară doar de o fire foarte aprinsă, o stângă formidabilă şi o faţă groaznic de turtită.

Charlie Gowlan bătu iar cu halba în masă, pentru că la cârciumă i se recunoştea aproape oficial calitatea de maistru de ceremonii. El indica întotdeauna în sănătatea cui să bea băieţii. De data asta, însă, îl supăra lipsa lor de veselie. Ar fi dorit să vadă restabilită vechea atmosferă plăcută, sociabilă, de la Bun găsit. De aceea, făcu următoarea observaţie:

— În ultimele trei luni a trebuit să îndurăm o mulţime de necazuri. Haideţi, băieţi, nu fiţi aşa abătuţi! Să te ferească Dumnezeu de omul care nu râde!

Îi privea pe toţi cu ochii lui ca de porc, căutând să surprindă expresia de voioşie aprobatoare cu care era întâmpinat de obicei. Dar băieţii erau prea necăjiţi şi prea morocănoşi ca să-l aprobe. În schimb, surprinse privirea ironică a lui Robert Fenwick, aţintită asupra lui. Robert stătea la locul lui obişnuit, în capătul celălalt al tejghelei, şi bea vârtos, de parcă acum nu-l mai interesa nimic altceva.

Gowlan ridică halba.

— Bea, Robert! Bea, băiete! Nu strică să te uzi pe dinăuntru astă-seară, că mâine o să fii ud pe dinafară.

Robert părea că cercetează faţa buhăită de băutură a lui Gowlan cu o ciudată detaşare.

— Într-o bună zi o să fim cu toţii la fel de uzi, îi spuse el.

Dar lumea îi strigă:

— Ţine-ţi gura, Robert!

— Lasă gălăgia, băiete! Ai spus ce-ai avut de spus, la miting.

— De trei luni încoace am auzit destule în privinţa asta.

Un văl de tristeţe şi oboseală întunecă faţa şi ochii lui Robert. Le întoarse privirile cu aerul unui om înfrânt.

— Bine, flăcăi. Faceţi cum credeţi. Eu nu vă mai zic nimic.

Gowlan rânji şiret.

— Dacă ţi-e frică să cobori în sectorul Paradis, de ce nu spui aşa?

— Ia mai închide-ţi fleanca, măi Gowlan! strigă Leeming Boxerul. Parc-ai fi o muiere pălăvrăgioaică. Robert e ortacul meu. Nu te lega tu de el, că ştie el foarte bine cum să taie cărbunele şi să dea un randament de ţi-e mai mare dragul! El ştie prăpădita aia de mină mai bine decât îţi cunoşti tu fundul.

În tăcerea care urmă, mulţimea îşi ţinu răsuflarea, trăgând nădejdea că ar putea să asiste la o încăierare. Dar Charlie nu era omul care să sară la bătaie. Se mulţumi să rânjească printre aburii berii. Încordarea generală se prefăcu foarte curând în dezamăgire.

Apoi uşa se deschise de perete. Intră Will Kinch şi, clătinându-se pe picioare, îşi făcu loc cu coatele până la tejghea.

— Toarnă-mi şi mie o halbă, măi Bert, că zău, pe sfânta cruce, am mare nevoie de ea.

Interesul oamenilor se trezi din nou, concentrându-se asupra lui Will.

— Nu vorbi! Dar ce ţi s-a întâmplat, măi Will?

Will îşi dădu la o parte şuviţa care-i căzuse pe frunte, înşfacă halba şi se întoarse către tovarăşii lui, tremurând tot.

— Mi s-au întâmplat destule, băieţi. Scuipă, de parcă ar fi avut noroi în gură. Apoi dădu drumul la un potop de vorbe: Fetiţa mea, Alice, e bolnavă. Are aprindere la plămâni. Nevastă-mea a vrut să-i facă puţină supă de carne. M-am dus acum un sfert de oră la Ramage. Stătea chiar el acolo, lângă tejghea, cu burta până la bărbie, cum îl ştiţi. „Domnule Ramage, zic eu cât pot mai politicos, fiţi bun şi daţi-mi şi mie o bucăţică de carne, că fetiţa mea e bolnavă la pat, şi vă plătesc sigur sâmbătă, când luăm leafa”. Buzele lui Will păliră şi începu să tremure din toate mădularele. Strângând din dinţi, făcu un efort şi povesti mai departe: Ei bine, băieţi, m-a

măsurat din cap până-n picioare, o dată şi încă o dată, şi p-ormă mi-a zis: „Nu-ţi dau nicio firimitură!” Chiar aşa mi-a zis. „Hai, te rog, domnule Ramage, îi zic eu niţel necăjit. Fă-ţi pomană cu o bucăţică acolo, că s-a sfârşit greva, şi de sâmbătă într-o săptămână luăm banii la sigur şi plătesc tot, să mă bată Dumnezeu dacă nu m-oi ţine de cuvânt!” Will făcu o pauză în povestirea lui. Apoi reluă: Ei bine, băieţi, o vreme nu mi-a răspuns nimic, a stat numai aşa şi s-a holbat la mine. Şi p-ormă odată s-a răstit, de parc-aş fi fost un câine: „Nu-ţi dau nimic, zice, nici măcar o coastă sau un ciolan! Eşti o ruşine pentru oraşul nostru, şi tu, şi toţi din tagma ta. Părăsiţi lucrul, aşa, fără nicio pricină, şi p-ormă începeţi să umblaţi pe la oamenii cumsecade, să cereţi de pomană. Ieşi afară din prăvălia mea, până nu chem sergentul să te-azvârle de-aici!” Will Kinch făcu iar o pauză, apoi încheie: Aşa că ce era să fac? Am plecat.

În timp ce vorbea, în cârciumă se aşternuse tăcerea. Când îşi încheie povestirea nu se auzea nici musca. Primul care se clinti fu Bob Ogle.

— Ei nu, că e prea de tot! mormăi el.

Apoi sări în picioare Boxerul, cam cherchelit.

— E prea de tot, strigă el, aşa nu mai merge!

Toată lumea se porni să vorbească de-a valma. Se stârni un vacarm nemaipomenit. Clătinându-se pe picioare, Boxerul îşi croi drum prin mulţime.

— Eu asta n-o înghit, băieţi! Îl pun eu la punct pe ticălosul ăla de Ramage. Haidem, Will! Îţi dau eu cea mai bună carne pentru fetiţa ta, şi nu numai o bucăţică prăpădită, cum ai cerut tu.

Îl apucă afectuos de braţ pe Kinch şi-l trase spre uşă. Ceilalţi îi urmară ca un val, venindu-le în sprijin. Cârciuma se goli într-o clipită. Era un adevărat miracol. Niciodată nu-i putuse alunga cârciumarul atât de repede, oricât le-ar fi strigat „Vă rog, e ora închiderii, domnilor!”. Cu un minut înainte era înghesuială; acum – pustiu. Numai Robert rămăsese acolo, singur, în aşteptare. Ochii lui

trişti, deziluzionaţi, se aţintiseră asupra lui Bert Amour, care-l privea la rândul lui uluit. Mai dădu pe gât o halbă. Dar în cele din urmă plecă şi el.

Afară, ceata minerilor crescuse şi mai mult, pentru că i se adăugaseră vreo douăzeci de tineri – golanii de pe la colţurile de stradă, şi alţi pierde-vară. Nu ştiau despre ce e vorba, dar simţeau că e rost de emoţii tari – ceartă, bătaie... asta era limpede, de vreme ce Boxerul mergea fudul în fruntea lor, călcând apăsat. Porniră cu toţii pe Cowpen Street în jos. Tânărul Joe Gowlan îşi făcu loc şi se instală în mijlocul cetei.

Cotiră pe Lamb Street, dar când ajunseră la Ramage se opriră. Prăvălia era închisă. Vitrina mare era acum întunecată, un spaţiu gol, pe care nu se vedeau decât obloanele reci de metal. Deasupra prăvăliei, închisă pentru noapte, stătea firma „James Ramage – Măcelar”. Nu aveau nici măcar o fereastră pe care s-o poată sparge!

Consternare. Boxerul scoase un urlet. Băutura îi fierbea în sânge, şi sângele îi clocotea în vine. Pe el unul nu-l puteau pune cu grumazul la pământ. Ferit-a Sfântu'! El nu se dădea bătut cu una, cu două. Doar mai erau şi alte prăvălii. Aici chiar alături de Ramage, prăvălii fără obloane, de pildă Bates, şi chiar Murchison, băcanul, care nu pusese la uşă decât o bară şi un lacăt.

Boxerul urlă iar:

— Nu ne dăm bătuţi, flăcăi! Dacă aici e închis, hai la Murchison!

Se repezi la uşa acestuia, ridică piciorul, încălţat cu bocancul lui greoi, şi izbi în lacăt. În acelaşi timp, cineva care stătea în coada gloatei aruncă o cărămidă. Fereastra prăvăliei se făcu ţăndări. Atât a fost de-ajuns: spargerea vitrinei a dat semnalul pentru jaf.

S-au înghesuit cu toţii în jurul uşii, s-au izbit în ea şi au năvălit în prăvălie. Majoritatea erau beţi şi niciunul dintre ei nu mai văzuse de săptămâni în şir mâncare ca lumea. Tally Brown puse mâna pe o şuncă şi o ascunse sub braţ;

bătrânul Reedy se repezi la nişte conserve de fructe; Boxerul, uitând complet de sentimentele lui bune pentru micuţa Alice a lui Will Kinch, izbea cât putea în cepul unui butoi cu bere. Atrase de gălăgie, nişte femei de pe strada Cheiului se înghesuiau şi ele în urma bărbaţilor şi, cuprinse parcă de panică, începură să apuce tot ce găseau: murături, sos de roşii, săpun. Numai să apuce şi ele ceva, n-avea importanţă ce anume. Erau prea înfricoşate ca să se mai uite. Luau cu înfrigurare de colo şi de colo şi ascundeau repede lucrurile pe sub şaluri. Felinarul din stradă arunca o lumină limpede, rece, asupra lor.

Numai lui Joe Gowlan îi dădu prin minte să umble la sertarul de la tejghea. Lui nu-i trebuia mâncare – era la fel de bine hrănit ca şi taică-su dar banii din sertar îi trebuia.

Lăsându-se în patru labe, se strecură printre picioarele oamenilor care se înghesuiau şi se târî îndărătul tejghelei. Sertarul nici nu era măcar încuiat! Bucurându-se de această neglijenţă a bătrânului Murchison, Joe băgă mâna în cutia cu bani. Degetele lui apucară monedele de argint, un pumn întreg, şi le strecurară în buzunar. Apoi, ridicându-se în picioare, o zbughi pe uşă afară şi o rupse la goană.

Robert intră în prăvălie tocmai când ieşea Joe. Rămase în prag, şi curând neliniştea de pe faţa lui se prefăcu în spaimă.

— Dar ce faceţi aici, băieţi? Tonul lui era rugător, deşi îi făcea pur şi simplu rău violenţa patimilor dezlănţuite şi îndreptate atât de greşit. O să daţi de bucluc cu chestia asta!

Dar nimeni nu-l luă câtuşi de puţin în seamă. Atunci ridică glasul:

— Opriţi-vă, nătărăilor! Nu vă daţi seama că faceţi cea mai mare dobitocie? S-a zis cu noi de-acum înainte! Opriţi-vă! Opriţi-vă, vă spun!

Dar nimeni nu se opri.

Faţa lui Robert se contractă dureros, cuprinsă de un

spasm. Dădu să se împingă în mulţime, ca să-şi croiască drum, dar tocmai atunci un zgomot în spatele lui îl făcu să se întoarcă. Lumina felinarului îi scăldă faţa. Era poliţia. Venise Roddam de la secţia din strada Cheiului şi plutonierul cel nou de la chestură.

— Fenwick! strigă Roddam, recunoscându-l şi-i puse mâna pe umăr.

Strigătul poliţistului fu urmat de urletele puternice ale gloatei din magazin:

— Sticleţii! Fugiţi, băieţi, sticleţii!

Pe uşă se descărcă o adevărată avalanşă de trupuri vii, învălmăşite de te mirai cum s-au putut desface unul de altul. Roddam şi cu sergentul nici nu încercară măcar să oprească avalanşa. Stăteau acolo prosteşte, lăsând oamenii să treacă pe lângă ei; apoi Roddam intră în prăvălie, fără să-l slăbească din strânsoare pe Robert.

— Ia uite, altul, domnule plutonier, strigă Roddam, înveselindu-se deodată.

În prăvălia jefuită, pustie acum, Leeming Boxerul se clătina amorţit, călare pe butoiul de bere. Cu un deget astupa gaura butoiului şi părea fericit cum nu se mai poate. Era beat mort.

Plutonierul se uită la Boxer, apoi prin prăvălie şi în sfârşit la Robert.

— S-au întâmplat lucruri grave aici, spuse el cu o voce aspră, oficială. Dumneata eşti Fenwick, cel care a pornit greva.

Robert îi întoarse privirea serios şi ferm.

— N-am făcut nimic.

Plutonierul îi răspunse:

— Bineînţeles că n-ai făcut nimic.

Robert deschise gura, încercând să explice, dar deodată îşi dădu seama că situaţia e fără speranţă. Nu mai scoase nicio vorbă. Se supuse. Poliţia îl luă şi-l băgă la răcoare, împreună cu Boxerul.

CAPITOLUL VII

Cinci zile mai târziu, la ora patru după-amiază, Joe Gowlan se plimba agale pe Scottswood Road din oraşul Tynecastle, căutând din ochi ferestrele pe care era lipit afişul „De închiriat cameră mobilată”. Tynecastle, oraşul acesta trepidant şi agitat din nord, fremătând de mişcare, gălăgie, stridenţe de culoare – deşi cenuşiul predomina –, răsunând de clinchetul clopotelor de la tramvaie, de zgomotul copitelor, de loviturile ciocanelor de la şantierele navale, îl absorbise cu plăcere pe Joe. Privirile lui fuseseră dintotdeauna aţintite către Tynecastle – situat doar la 30 km de oraşul său natal simbol al marilor lovituri şi al aventurii. Joe arăta bine – un tânăr cu faţa strălucitoare, părul creţ, ghetele bine văcsuite şi aerul vesel al omului care ştie să se descurce în viaţă. Dar, din păcate, în ciuda înfăţişării lui prospere, Joe era lefter. De când fugise de acasă, monedele de argint în valoare de două lire, furate din tejgheaua lui Murchison, plătiseră o mulţime de bucurii şi plăceri, topindu-se într-un mod mai vinovat decât ar fi lăsat să se creadă înfăţişarea neîntinată a lui Joe. Fusese la galerie la *music-hall*-ul Empire, în barul Lowe şi în alte localuri. Băuse bere, îşi cumpărase ţigări şi nişte ilustrate albastre, captivante. Iar acum, după ce cheltuise în mod onorabil ultimul gologan ca să se spele, să se ferchezuiască şi să-şi facă ghetele, Joe căuta o locuinţă ca lumea.

Coborî pe Scottswood Road, trecu de ocoalele de metal din oborul de vite, dincolo de localul Ducele de Cumberland. Lăsă în urmă încrucişarea cu Plummer

Street şi terasa Elswick. Era o zi posomorâtă, dar nu plouase. Străzile pulsau de viaţă, pe calea ferată de dincolo de barieră fluiera un tren care intra plin de importanţă în gară, iar din depărtare îi răspundea glasul de bas al unui vapor care urca estuarul râului Tyne. Pe Joe îl înviora freamătul vieţii din jur, şi în sinea sa considera lumea ca pe o minge mare de fotbal, aflată la picioarele lui. Iar el se pregătea să şuteze cu sete.

Zăbovi o clipă dincolo de încrucişare, în faţa unei case unde scria: „Odăi de închiriat. Paturi bune. Numai domni singuri”. Rămase gânditor, cu privirile aţintite asupra casei, dar apoi, scuturându-şi cârlionţii, nemulţumit, porni mai departe. Peste o clipă îl ajunse din urmă şi apoi îl întrecu o fată grăbită. Lui Joe îi sticliră ochii, trupul i se încordă. Era o bucăţică apetisantă, avea picioruşe frumoase, gleznele subţiri, o talie elegantă, şoldurile arcuite. Spinteca aerul triumfătoare ca o regină. O sorbi din ochi şi se ţinu după ea. Fata traversă, urcă repede scările casei cu numărul 117 A şi, deschizând încuietoarea Yale, intră. Joe rămase locului fascinat, şi simţind că i s-au uscat buzele îşi trecu limba peste ele. În fereastra casei cu numărul 117 A de pe Scottswood Road era un bileţel pe care scria: „Camere mobilate”.

— Să fiu al naibii! exclamă Joe, şi încheindu-se la haină traversă fără niciun pic de şovăială şi apăsă pe butonul soneriei.

Îi deschise chiar ea. Întrucât îşi scosese pălăria, i se păru, deodată, mult mai apropiată. Nu-i dădeai mai mult de şaisprezece ani. Avea un năsuc cârn, ochii cenuşii, limpezi şi faţa palidă, ca de ceară, pe care doar graba cu care venise adăugase câteva nuanţe mai vii. Urechiuşele erau mici, lipite, dar Joe îşi spuse că cel mai frumos lucru la ea era totuşi gura, o gură mărişoară, cu buzele pline, nu prea roşii, dar foarte molatice. Forma puţin lunguiaţă a buzei de sus îi mărea şi mai mult farmecul.

— Ce doriţi? întrebă ea repezit.

Joe îi zâmbi timid, lăsă ochii în jos, îşi scoase şapca şi

începu s-o învârtească prosteşte în mână. Era neîntrecut în simularea virtuţii şi a cuminţeniei. Îşi jucă rolul la perfecţie.

— Scuzaţi, domnişoară, căutam o cameră mobilată.

Fata însă nu-i zâmbi. Dimpotrivă, buzele i se ţuguiară dispreţuitor, rivalizând cu privirea care-l scruta. Lui Jenny Sunley nu-i făcea plăcere să ştie că maică-sa primeşte chiriaşi. Nici măcar când era vorba de unul singur, cât încăpea în odaia liberă de sus. I se părea că e un lucru de prost gust, ceea ce pentru Jenny constituia un păcat de neiertat.

Îşi netezi bluza, apoi îşi împreună mâinile pe centura elegantă, strălucitoare, şi îi spuse cu un aer puţin arogant:

— Poate ar fi mai bine să vii înăuntru.

Păşind cu o politeţe ultrarespectuoasă, Joe o urmă pe coridorul strâmt şi simţi imediat, după miros şi după auz, că sunt porumbei în casă. Tur-tur-tur, tur-tur! Ridică privirile, nu văzu niciun porumbel, dar în schimb, la jumătatea scărilor, dădu cu ochii de uşa deschisă de la baie, unde erau atârnate rufele pe frânghie: câteva albituri şi ciorapi lungi, negri. „Trebuie să fie ai ei”, gândi Joe repede, încântat. Dar coborî în aceeaşi clipă pleoapele, ca fata să nu-i surprindă privirea şi să nu roşească. Şi totuşi, Jenny roşi din pricina acelei scăpări din vedere. Tocmai de aceea adoptă un ton ostil, când îi spuse, arătându-i cu capul către o odaie:

— Dacă vrei s-o vezi, e odaia aceea din fund!

Joe o urmă, intrând în odaia din fund, o cămăruţă sordidă în care locuiseră mulţi oameni, într-o dezordine cumplită. Erau tot feluri de lucruri acolo – mobile desfundate, reviste proaste, suveniruri de la bâlciul din Whitley Bay şi punguţe cu hrană pentru porumbei. Doi porumbei mesageri, cu penele albăstrii pestriţe, tronau cu un aer solemn pe poliţa căminului. Alături, la căldurică, stătea o femeie indolentă şi neîngrijită, care se legăna alene într-un balansoar ce scârţâia cumplit. Citea o

revistă ilustrată, şi ochii holbaţi i se bulbucau pe sub claia de păr.

— Uite, mamă, a venit cineva pentru cameră.

Trântindu-se semeaţă pe canapeaua desfundată, Jenny luă şi ea o revistă ilustrată, ruptă pe trei sferturi, şi în mod ostentativ se prefăcu a nu mai acorda nicio atenţie problemei în discuţie.

Doamna Sunley continuă să se legene comod în balansoar. Numai trâmbiţa judecăţii de apoi ar fi putut s-o tulbure pe Ada Sunley când se făcea comodă. De fapt mai tot timpul se făcea comodă: îşi scotea câte-un pantof, îşi slăbea corsetul, lua puţin bicarbonat dacă avea o greutate pe stomac, sau bea o ceaşcă de ceai, sau se lăsa niţel într-un fotoliu, sau răsfoia alene vreun ziar, până fierbea ceainicul. Ada era o femeie visătoare, prietenoasă, grasă şi şleampătă. Uneori i se mai întâmpla să-şi cicălească bărbatul, dar de obicei lăsa pe fiecare în ale lui, să facă lucrurile după cum îl taie capul. Repeta mereu că „în tinereţe” fusese în serviciu „la o familie bună”. Era o femeie romantică, lucru care se vădea în special din plăcerea cu care privea craiul-nou. Superstiţioasă nevoie-mare, nu purta niciodată nimic verde, s-o omori, nu trecea pe sub o scară, iar dacă – ferească Dumnezeu de mai rău! – răsturna sarea, totdeauna arunca vreo câteva firicele peste umărul stâng. Era moartă după romanele foileton, în special după cele în care până la urmă fata modestă şi la locul ei pune mâna pe bărbatul iubit în tăcere. Visa să fie bogată şi participa la tot soiul de concursuri, în special la acelea de versuri trăsnite, şi spera să ia premiul cel mare. Dar versurile ei, chiar trăsnite, nu aveau nicio şansă de publicare. Avea deseori idei remarcabile – „găselniţele mamei”, cum le spunea familia: să schimbe tapetul de la vreo odaie sau să îmbrace canapeaua în pluş trandafiriu, să înlocuiască faianţa de la baie sau să se retragă la ţară, să deschidă un hotel, sau măcar o mercerie, sau, cine ştie, poate chiar să scrie o „istorioară” – fiind sigură că

are talent. Numai că niciuna dintre ideile Adei nu rodea. Ada nu se prea îndepărta de balansoarul ei. Bărbat-su, Alf, îi spunea uneori, deşi nu fără blândeţe: „Doamne fereşte, Ada, dar eşti trăsnită cu leuca-n cap!”

— A! se trezi ea de data asta. Credeam că e băiatul de la club. Apoi, după o pauză: Dumneata vrei o odaie?

— Da, doamnă.

— Nu primim în gazdă decât un tânăr singur.

Când întâlnea un om pentru prima dată, Ada făcea la început un efort să-şi dea ceva aere, dar curând uita şi de asta.

— Ultimul nostru locatar a plecat acum o săptămână. Doreşti şi pensiune, o masă sau două?

— Da, doamnă, dacă nu vă vine prea greu.

— Atunci, ar trebui să mănânci cu noi. Suntem şase. Eu, soţul meu, Jenny – pe care o vezi aici şi care e plecată toată ziua, că lucrează la magazinul Slattery – şi pe urmă Phyllis, Clarice şi Sally, fetiţa cea mai mică. Făcu iar o pauză, scrutându-l cu ochii ei isteţi: Dar, apropo, dumneata cine eşti? De unde vii?

Plin de smerenie, Joe plecă ochii. În acelaşi timp îl cuprinse panica. De fapt venise să se distreze niţel, doar aşa, să încerce marea cu degetul, şi când colo ajunsese la concluzia că trebuie *neapărat* să închirieze camera aceea. Jenny asta era un bujor de fată. Îi luase piuitul de frumoasă ce era. Numai că el nu ştia ce să spună. Îi trecură prin minte, ca fulgerul, tot felul de minciuni, care de care mai înduioşătoare. Dar le respinse pe dată, una câte una. Unde-i erau bagajele? De unde să ia banii pentru arvună? La dracu’! Îl trecură sudorile. Era deznădăjduit. Deodată însă, îi veni inspiraţia cea mare: Adevărul e lucru sfânt! Asta este! Triumfa în sinea lui: Adevărul. Bineînţeles, nu tot adevărul, dar mare parte din el. Ridică ochii, o privi cu capul sus. Vorbi cu sinceritate şi sfială:

— Doamnă, bineînţeles că v-aş putea spune tot felul de minciuni, dar prefer să vă spun adevărul: am fugit de

acasă.

— Ei nu mă-nnebuni!

Doamna Sunley lăsă jos revista, şi de data asta se opri chiar şi din legănat. Şi ea, şi Jenny îl priviră cu un interes nou. În camera lor meschină se ivise pe neaşteptate eroismul şi aventura romantică de cea mai bună calitate.

Joe reluă:

— O duceam îngrozitor, simţeam că nu mai pot. Mama a murit, tata mă bătea cu cureaua de mă lăsa lat. Colac peste pupăză, am mai avut şi o grevă în mină, cu toate complicaţiile. N-aveam... n-aveam ce mânca.

Ochii lui străluciră de emoţie bărbăteşte stăpânită... Straşnic le mai vorbea!... Straşnic!... Curând o să le aibă în palmă!

— Şi zici că ţi-a murit mama? întrebă Ada cu răsuflarea întretăiată.

Joe încuviinţă mut din cap. Îşi jucase rolul cu virtuozitate până în cele mai mici amănunte.

Ochii mari, învăluitori ai Adei cercetară cu atenţie înfăţişarea atrăgătoare şi îngrijită a băiatului. Îl cuprinse într-o privire blândă şi binevoitoare ca un balsam. Se gândi că bietul flăcău trebuie s-o fi dus tare prost, că e păcat de el, când era aşa frumuşel – avea ochi mari, strălucitori, şi părul creţ. Dar părul creţ nu acoperă chiria – câtuşi de puţin – şi doar ea, Ada, trebuia să se gândească şi la lecţiile de muzică ale lui Sally... Începu iar să se legene în balansoar. Cu toată indolenţa şi neglijenţa ei, Ada Sunley nu era deloc proastă. Îşi stăpâni sentimentele.

— Uite ce e, tinere, declară ea pe un ton practic, de om de afaceri, aici nu te putem ţine din milă. Trebuie să lucrezi undeva, la vreun atelier ca lumea. Bărbatu-meu, Alf, spunea astăzi că se fac angajări la turnătoria Millington, ştii, în mahalaua Yarrow, pe Platt Lane. Încearcă acolo! Dacă ai noroc, întoarce-te; dacă nu, du-te unde-i vedea cu ochii.

— Am înţeles, doamnă.

Joe îşi păstră aerul smerit şi sincer, până ce trecu pragul casei, apoi ţopăi de bucurie pe stradă.

— Bă, tu ăla cu mutră caraghioasă! strigă unui comisionar, apucându-l de guler. Spune-mi repede pe unde ajung la turnătoria Millington, că altfel te-a luat naiba!

Până la Yarrow o ţinu tot într-o goană, măcar că drumul era destul de lung. Se înfăţişă unuia din conducerea întreprinderii. Îi turnă un sac întreg de minciuni din cele mai gogonate şi mai neruşinate. Îi arătă contramaistrului braţul lui musculos, transpirat. Avu noroc şi de data asta, pentru că întreprinderea căuta lucrători. Fu angajat imediat, ca ajutor de pudler, cu un salariu de douăzeci şi cinci de şilingi pe săptămână. Îi pusese Dumnezeu mâna-n cap, nu alta! Mai ales în comparaţie cu mina, era o avere... Şi pe urmă, era vorba de Jenny, Jenny, Jenny...

Se întoarse, fără prea mare grabă, în Scottswood Road, căutând să se stăpânească, spunându-şi că trebuie să fie foarte atent, să nu se pripească, să-şi facă un plan minuţios. Dar când intră în camera de la parter, în fundul casei, simţi cum aerul de triumf răbufneşte pe sub pojghiţa subţire de prudenţă.

Toată familia era adunată acolo. Tocmai terminaseră de băut ceaiul. Ada trona în capul mesei. Alături stătea Jenny. Apoi veneau surorile mai mici: Phyllis, de vreo treisprezece ani, blondă, lâncedă, maică-sa bucăţică ruptă; apoi Clarice, o fetişcană de vreo unsprezece-doisprezece ani, năltuţă şi brunetă, cu părul prins într-o panglică frumoasă, roşie, de la o cutie de ciocolată pe care o primise Jenny; şi în sfârşit, Sally, un capriciu al naturii, o copiliţă de zece ani, care îmbina gura cărnoasă a lui Jenny cu nişte ochi negri sălbatici şi un aer de om stăpân pe sine, de-a dreptul uluitor. La celălalt capăt al mesei era Alfred, soţul Adei, tatăl celor patru fete şi stăpânul casei: un omuleţ fără haz, pe care nu dădeai doi bani, cu umerii căzuţi şi o mustaţă rară, ca o pată ruginie pe faţa păstoasă. Pe deasupra, mai avea şi un tic care-i

strâmba gâtul, lucru cu atât mai supărător cu cât nu purta nici guler. Cât despre ochi, mai spălăciţi nici că puteau să fie. Alf era zugrav, şi lucrând la faţada caselor din Tynecastle, înghiţea mereu otrava vopselelor cu plumb. De la plumbul ăsta i se trăgeau paloarea feţei, dureri de tot felul în pântece şi linia vineţie care-i străbătea gingiile. În schimb, gâtul strâmb nu i se trăgea de la meserie, ci de la porumbei. Creşterea porumbeilor era boala lui; avea din toate soiurile: albaştri, roşii, pestriţi, porumbei călători, mesageri, unii dintre ei câştigători ai unor premii. Şi tot dând drumul la porumbei, urmărindu-le zborul în tăriile cerului, Alf ajunsese să ţină gâtul oblic, într-un unghi caraghios.

Joe se uită la toţi şi exclamă vesel:

— M-au angajat! Încep chiar de mâine lucrul. Îmi dă douăzeci şi cinci de şilingi pe săptămână.

Era evident că Jenny uitase complet de el. Dar Ada păru încântată, cu toată indolenţa ei.

— Ei vezi? Nu ţi-am spus eu? Atunci îmi plăteşti cincisprezece şilingi pe săptămână şi-ţi rămân zece de cheltuială. Adică deocamdată, pentru că, fireşte, o să-ţi mărească leafa. Pudlerii câştigă bani buni. Îşi puse delicat mâna la gură când căscă, apoi curăţă puţin masa, pe care lucrurile zăceau în neorânduială. Stai jos şi gustă ceva, îl pofti ea. Clarry, adu o ceaşcă şi o farfurioară din bucătărie. Şi hai, fii fată bună şi repede-te până la doamna Gresley şi cere-i de trei peni şuncă. Uită-te bine, să nu te fure la cântar. Cred că nu ţi-ar strica să îmbuci ceva gustos pentru început. Alf, ţi-l prezint pe domnul Joe Gowlan, noul nostru chiriaş.

Alf încetă o clipă să mai mestece domol ultima bucăţică de pâine pe care o muiase în ceai şi îl salută din cap pe Joe, cu un gest laconic dar impresionant. Clarice dădu buzna înăuntru cu ceaşca şi farfurioara proaspăt spălate; i se oferi lui Joe un ceai negru, apoi veni şi şunca, împreună cu o jumătate de franzelă, iar Alf îi întinse muştarul, cu un aer solemn.

Joe se aşeză lângă Jenny pe canapeaua proastă. Îi venea ameţeală văzând-o atât de aproape de el şi gândindu-se cât de bine potrivise lucrurile. Era minunată. Niciodată până atunci nu se simţise cuprins de o dorinţă atât de profundă, atât de bruscă. Îşi puse în gând să se facă agreabil. Se dădu peste cap să-i cucerească. Dar nu pe Jenny – a, nu, vai de mine, căci Joe era destul de priceput ca să ştie că nu aşa trebuie să înceapă. Zâmbi, sau mai bine zis afişă zâmbetul lui deschis, plin de amabilitate şi sinceritate. Făcu conversaţie, cu tot felul de înflorituri şăgalnice, inventă istorioare nostime, legate de trecut. O linguşi pe Ada, glumi cu copiii; le istorisi chiar şi o anecdotă delicioasă şi foarte potrivită pentru o asemenea ocazie pe care-o auzise odată la o şezătoare a Legiunii Mântuirii. Nu fusese niciodată membru al legiunii – se dusese acolo doar cu o seară înaintea concertului, după care, chiar în dimineaţa următoare, se desolidarizase de mişcare credincioşilor. Povestirea a mers strună; le-a plăcut la toţi, cu excepţia lui Sally, care a ascultat-o cu destul dispreţ, şi în afară de Jenny, a cărei semeţie rămase neclintită. În schimb Ada se zgâlţâia toată de râs, bătându-se cu palmele peste pulpele grase şi, printre hohote împroşcând în jur cu ace de păr.

— Şi Bones a găsit musca verzuie în sticla cu vin tonic?... Ei nu, că e prea de tot, domnule Gowlan!

— Spuneţi-mi Joe, doamnă Sunley. Vă rog să mă trataţi ca şi cum aş face parte din familie, doamnă.

Îi prindea în plasă, unul câte unul; curând avea să-i ţină pe toţi în palmă. Succesul îl ameţea ca un vin dulce. Asta era cheia, avea să izbutească, avea toate şansele să strângă la piept toate bucuriile vieţii, să-i stoarcă acesteia tot ce avea mai bun. O să se descurce, o să pună el mâna pe ce doreşte, pe orice, pe toate. Răbdare numai, şi o să se vadă.

Mai târziu Alf l-a poftit pe Joe să-i arate cum hrăneşte porumbeii. Au ieşit în curte, unde nişte hulubi albi ca mărgăritarele se înfoiau plini de mândrie, sau scoteau

capetele din găurile porumbarului şi ciuguleau delicat grăunţele. Ferit de prezenţa soţiei, în faţa căreia şedea mut şi umilit ca un papă-lapte, Alf îşi dezvălui personalitatea unui omuleţ-erou, care în afară de porumbei mai are şi păreri despre bere, patriotism şi şansele lui Spearmint de a câştiga derbiul. Era cum nu se poate mai amabil cu Joe, îi oferi prietenos şi o ţigară. Dar Joe era nervos, ardea de nerăbdare să se întoarcă la Jenny. Terminând ţigara, se scuză şi se întoarse în casă.

În odaia din spate, Jenny era singură. Stătea şi acum pe canapea, cufundată în lectura aceleiaşi reviste ilustrate.

— Vă rog să mă iertaţi, spuse Joe cu glas scăzut, dar n-aţi vrea să-mi arătaţi acum odaia mea?

Jenny nici măcar nu ridică ochii de pe revistă, pe care o ţinea delicat, cu degetul mic îndoit.

— O să ţi-o arate unul dintre copii.

Joe nu clinti.

— Dumneavoastră nu ieşiţi să vă plimbaţi seara – când aveţi după-amiaza liberă, cum e azi?

Niciun răspuns.

— Serviţi într-un magazin, nu? făcu el o ultimă încercare cu multă prudenţă.

Parcă-şi amintea de Slattery, magazin de mode cu vitrine mari de cristal, pe strada Grainger.

În sfârşit, fata îi acordă o privire.

— Ei şi? răspunse pe un ton fără expresie. Ce te priveşte pe dumneata? Şi dacă vrei să ştii, nu *servesc.* E un cuvânt ordinar şi stupid, pe care nu pot să-l sufăr. Sunt salariată la Slattery. Lucrez ca modistă, şi asta e o treabă foarte elegantă. Eu nu pot să sufăr lucrurile ordinare şi stupide. Şi mai ales nu pot să sufăr bărbaţii care fac munci murdare.

Şi cu asta, revista ilustrată se ridică din nou, smulsă parcă de jos. Joe îşi frecă bărbia, gânditor, sorbindu-i din ochi toată făptura: gleznele subţiri, şoldurile zvelte, sânii mici, dar fermi. „Vasăzică nu-ţi plac bărbaţii care fac munci murdare, gândi el rânjind pe sub mustaţă; ei bine,

fac prinsoare că o să-ţi placă lucrătorul murdar pe care-l ai în faţă.”

CAPITOLUL VIII

Pentru Martha a fost o ruşine cumplită. Niciodată în viaţă nu-şi închipuise că o să i se întâmple aşa ceva. Nici măcar prin gând nu-i trecuse. A fost o lovitură nemaipomenită. Robotea prin bucătărie, încercând cu furculiţa cartofii puşi la fiert, ridicând capacul oalei în care fierbea carnea şi străduindu-se din răsputeri să alunge gândul care o obseda. Trudă zadarnică. Trebuia să se gândească la asta. Degeaba izgonea gândul, degeaba se lupta cu el, pentru că gândul nu se dădea bătut: era oare posibil ca ea, Martha Redpath pe numele ei de fată, să ajungă în halul ăsta? Neam de neamul ei nu fuseseră puşcăriaşi, familia Redpath, oameni cu frica lui Dumnezeu, nelipsiţi duminica de la biserică, metodişti convinşi, mineri cinstiţi din tată-n fiu; şi-amintea cu mândrie de patru generaţii de strămoşi, şi niciunul nu avea nici cea mai mică pată. Cu toţii munciseră ca nişte oameni de treabă în subteran şi se purtaseră ca nişte oameni de treabă în viaţa de toate zilele. Şi acum? Acum nu mai era o Redpath, era o Fenwick, soţia lui Robert Fenwick. Iar acesta se afla la puşcărie.

Faţa i se contractă de amărăciune. La puşcărie! O ardea această imagine, aşa cum o mai arsese de o sută de ori până atunci. Tot acest tablou o seca la inimă: Robert stând în boxa acuzaţilor, alături de Leeming. Auzi, tocmai alături de Leeming! Tribunalul era prezidat de James Ramage. Era un bărbat cu faţa grosolană, pocnind de sănătate. Zbiera şi spunea pe şleau tot ce-i venea la gură, impunându-şi punctul de vedere. A fost şi ea la

judecată. N-a avut încotro, era de datoria ei să se ducă. A fost acolo, a văzut şi a auzit totul. Sentinţa a fost trei săptămâni de închisoare, fără posibilitatea de compensare prin amendă. I-a venit să urle când l-a auzit pe Ramage pronunţând sentinţa. Mare minune că n-a murit. Numai mândria a ţinut-o în viaţă. Din mândrie a rămas ca împietrită. Tot mândria i-a slujit ca să reziste de-a lungul atâtor zile înfiorătoare, i-a ajutat chiar şi azi după-amiază, când, întorcându-se din cursele de prin oraş cu cumpărăturile, s-a întâlnit cu soţia lui Leeming Boxerul. Doamna Leeming i-a aţinut calea la colţul uliţei Alma şi i-a spus cu o voce puternică, dar compătimitoare, că soţii lor vor fi eliberaţi sâmbătă. Auzi, domnule, soţii lor vor fi eliberaţi!

Uitându-se la ceas – primul lucru pe care i-l scosese Sammy de la muntele de pietate –, trase băiţa de cositor în faţa focului şi începu s-o umple cu apă fierbinte de la spălătorie. Drept căuş luase o oală de tuci, dar drumurile repetate cu greutatea aceea mare în braţe o puseseră la grea încercare. În ultima vreme nu se simţea prea bine. Îşi dădea seama că o roade o boală, şi în momentul de faţă era slabă şi se clătina pe picioare. Pe deasupra, mai avea şi dureri. Se văzu silită să facă o pauză până mai trece junghiul din burtă. Ştia bine că toate astea erau din pricina grijilor, fiindcă altfel era femeie în putere; avea ideea fixă că s-ar simţi mult mai bine dacă pruncul din pântece ar da semne de viaţă. Dar pruncul nu făcea nicio mişcare, ea nu simţea decât o greutate, o apăsare chinuitoare.

Ceasul bătu cinci, şi curând după aceea pe tot cuprinsul Teraselor răsună tropăitul domol al oamenilor istoviţi. După ce munceau nouă ceasuri în măruntaiele pământului, la ieşirea din schimb mai trebuia să ia în piept şi povârnişul mahalalei. Dar era o muncă cinstită şi bună, care le pătrunsese până-n măduva oaselor, aşa cum îi pătrunsese şi ei. Avea băieţi tineri şi voinici. Asta era munca lor, şi ea alta nu le dorea.

Tocmai când gândea astfel, se deschise uşa, şi cei trei băieţi intrară pe rând. Mai întâi Hughie, apoi David şi în sfârşit Sammy, care îi aducea sub braţ o legătură de lemne subţiri pentru aprins focul. Dragul de el, întotdeauna era atent cu maică-sa! Un val de căldură îi alungă răceala mohorâtă din inimă. Deodată îi veni să-l strângă în braţe pe Sammy şi să plângă pe umărul lui.

Băieţii îi scrutară faţa: în ultimele zile atmosfera din casă era apăsătoare. Şi Martha însăşi contribuia la asta: era aspră cu ei şi nimeni nu-i putea intra în voie. De altfel îşi dădea singură seama de tot, şi băieţii îi iscodeau întruna chipul. Lucrul ăsta o jignea, deşi era conştientă de vina ei.

— Bună, mamă! zâmbi Sammy, şi dinţii lui părură mai albi, în contrast cu negreala prafului de cărbune pe care sudoarea i-l lipise de obraz.

Îi plăcea cum îi spunea băiatul: „mamă”, şi nu „mico”, cum se obişnuia prin vecini. Totuşi, nu le răspunse, le făcu doar semn cu capul către baia pregătită şi se întoarse să pună masa.

Băieţii se dezbrăcară în prezenţa mamei lor; îşi scoaseră bocancii, jachetele, flanelele de corp şi izmenele, toate îmbibate de apă, sudoare şi murdărie de la mină. Goi puşcă, intrară toţi în băiţa neîncăpătoare şi, în aburul care ieşea din apa clocotită, începură să se frece unul pe altul pe spinare. Erau foarte înghesuiţi, dar baia asta avea totdeauna ceva prietenos. Numai că în seara asta nu le ardea de glumă. Sam încercă să înveselească puţin atmosfera, înghiontindu-l pe David şi rânjind:

— Mişcă-te niţel mai spre pat, hipopotamule! După un timp, iar glumi: Hei, mă, care ai înghiţit săpunul?

Dar umorul ăsta era tare forţat. Povara care apăsa asupra casei, asupra chipului mamei îi punea o stavilă. Se îmbrăcară fără să se mai zbenguie şi se aşezară la masă, aproape fără să rostească o vorbă.

Mâncarea era bună. Porţii mari de ostropel, gustos, cu

ceapă şi cartofi care se topeau în gură. Martha totdeauna gătea o cină bună, ştiind cât de mult înseamnă asta pentru un bărbat. Acuma, că – slavă Domnului! – încetase nenorocita aia de grevă, putea în sfârşit să le dea de mâncare ca lumea. Stătea şi se uita la ei cum mănâncă, umplându-le din nou farfuriile când se goleau. Ei nu-i era foame, bău numai puţin ceai. Dar nici ceaiul nu-i ajută prea mult. O apucă un junghi în spate, spintecându-i sfâşietor sânii. Îi trecu însă repede, înainte de a-şi da seama de semnificaţia durerii.

Băieţii isprăviră masa. Primul care s-a ridicat a fost David. S-a îndreptat spre cotlonul unde-şi ţinea cărţile, s-a aşezat pe un scăunel lângă vatră, cu un carneţel pe genunchi şi creionul în mână. „Latina, gândi Martha mohorâtă, acum şi-a găsit să înveţe latineşte!” Nimerindu-se pe fondul amărăciunii ei, gândul acesta o scotea din fire. Şi învăţătura asta se datora tot lui Robert. El ţinea morţiş ca băiatul să meargă la liceu, să candideze la anul pentru o bursă, să se ridice deasupra oamenilor de soiul lui. Robert îl înscrisese în clasa domnului Carmichael de la cursurile serale ale şcolii din Bethel Street. Iar ea, care se trăgea dintr-o veche familie de cărbunari şi care era o femeie mândră de clasa din care făcea parte, dispreţuia în felul ei învăţătura, fiind sigură că n-o să le aducă nimic bun.

Apoi se ridică şi Hughie, se duse la spălătorie, de unde se întoarse cu un ciocan şi un calapod, cu vechile lui ghete de fotbal şi douăsprezece crampoane noi de piele. Departe de toţi ceilalţi, băiatul se aşeză pe vine în fundul bucătăriei, şi aplecându-şi capul brun, lucios încă de pe urma băii, începu să bată crampoanele. După obiceiul lui, era tăcut şi absorbit de treaba pe care o făcea. Sâmbăta trecută, când îi dăduse maică-sii leafa, îşi oprise şase peni. Şi-i oprise pur şi simplu, fără să-i spună nimic Marthei. Nici nu era greu de ghicit pentru ce o făcuse. Fotbalul! Dar nu era vorba numai de dragostea pentru sport, măcar că-l iubea din toată inima. Nu, ea ştia bine

că Hughie avea un interes mai profund. Voia să devină vedetă, fotbalist în prima categorie, o celebritate care scoate şase lire pe săptămână de pe urma măiestriei la acest joc al iscusinţei. Asta era totodată taina şi ambiţia din inima lui Hughie. Asta îl făcea să se abţină de la fumat, asta îl împiedica să bea măcar un ţap de bere duminica, cum obişnuiau ceilalţi; asta îl făcea să nu vorbească cu fetele. Hughie nici măcar nu se uita la vreo fată, deşi, după cum ştia prea bine Martha, multe fete întorceau capul după el. Tot aceeaşi tainică ambiţie îl făcea să alerge seara kilometri întregi – „antrenamente”, cum le zicea el. Maică-sa putea fi sigură că în clipa în care avea să termine de aranjat ghetele, chiar dacă ar fi fost rupt de oboseală, băiatul avea să plece de acasă.

Martha se încruntă şi mai tare. Aproba din toată inima viaţa spartană pe care o ducea Hughie şi o considera cea mai bună. Dar în ce scop toate astea? Pentru ca să părăsească mina! Vasăzică şi el se străduia din răsputeri să plece din mină. Ea nu avea pic de încredere în iluzia lui ispititoare şi niciun pic de teamă că s-ar putea preface în realitate. Şi totuşi, o îngrijora şi o necăjea această ciudată înverşunare a lui Hughie. Da, da, pasiunea lui nu-i dădea pace maică-sii.

Instinctiv, privirea i se întoarse către Sammy, care stătea încă la masă şi trăgea neliniştit linii pe muşama cu coada furculiţei, de parc-ar fi desenat. Băiatul îi simţi privirea, pentru că după o clipă lăsă jos furculiţa şi se ridică de pe scaun cu un aer spăsit. Rămase în picioare, cu mâinile în buzunare, fără să ştie prea bine ce are de făcut, apoi se duse la ciobul de oglindă de deasupra chiuvetei. Luă pieptenele, care se afla întotdeauna în spatele savonierei, îl udă şi-şi aranjă cu grijă cărarea. După aceea luă un guler curat, pe care i-l scrobise şi i-l călcase Martha chiar în după-masa acelei zile, punându-i-l apoi pe suportul de prosoape de lângă cămin. Băiatul îşi potrivi gulerul, îşi aranjă frumos cravata şi se găti cu grijă. Pe urmă, fluierând ca să-şi dea curaj, îşi smulse şapca din

cui şi se îndreptă fără grabă spre uşă.

Mâna Marthei, rezemată pe genunchi, se încleştă atât de tare, încât încheieturile degetelor se albiră.

— Sammy!

Ajuns în prag, Sam se întoarse de parc-ar fi primit un glonţ în spate.

— Unde te duci?

— În oraş, mamă.

Martha nu se lăsă intimidată de zâmbetul lui.

— Ştiu că te duci în oraş, dar unde anume?

— Pe strada asta în jos.

— Ajungi în strada Cheiului?

Băiatul o privi, şi faţa lui simplă, deschisă, se împurpură. Trăsăturile i se înăspriră de încăpăţânare.

— Da, mamă, dacă vrei să ştii, mă duc în jos pe strada Cheiului.

Vasăzică, instinctul n-o înşelase; băiatul se ducea la Annie Macer. Ea nu putea suferi familia Macer, n-avea încredere în ei – nici în nechibzuitul de tată, nici în destrăbălatul de băiat, Pug Macer. Aparţinea aceleiaşi categorii ca şi familia Leeming – nu erau de soi. Nici nu erau măcar mineri – erau „din neamul pescarilor”. Făceau parte din acea comunitate separată care ducea o viaţă nesigură – „sărăcie cu lustru”, le spunea Martha; într-o lună trăiau pe picior mare, iar în luna următoare îşi amanetau şi vasul, şi năvoadele. Împotriva lui Annie personal n-avea nimic; unii ziceau chiar că e o fată bună; dar nu era mireasa pe care o visa ea pentru băiatul ei. Nu se trăgea dintr-o familie potrivită pentru Sammy; umbla cu panerele de peşte pe stradă, iar într-un an se dusese chiar la Yannouth şi lucrase la o fabrică de conserve, scoţând maţele din scrumbii, ca să refacă bugetul familiei Macer într-o vreme când le mersese mai prost. Adică Sammy, fiul ei cel mai scump, pe care spera să-l vadă într-o bună zi cel mai grozav lucrător de abataj din mina Neptun, să se însoare cu una care scoate maţele la scrumbii! Nici în ruptul capului! *Nici în ruptul capului!* Oftă

din rărunchi.

— Sammy, n-aş vrea să pleci astă-seară.

— Bine, mamă, dar am făgăduit. Am zis că ies în oraş cu Pug. Şi vine şi Annie.

— Asta n-are importanţă, Sammy. Glasul ei deveni aspru, strident. Aş prefera să nu te duci.

Băiatul o înfruntă; şi în ochii lui iubitori, de câine credincios, maică-sa văzu deodată dârzenia, o dârzenie nemaiîntâlnită până atunci.

— Mamă, dar m-aşteaptă Annie. Te rog să mă ierţi, însă trebuie să mă duc.

Plecă, închizând încetişor uşa.

Martha rămase locului, paralizată; era prima dată când se întâmpla ca Sammy să iasă din cuvântul ei. Parcă i-ar fi tras o palmă. Conştientă de privirile furişe ale lui David şi Hughie, încercă să se stăpânească. Se ridică, strânse masa, spălă vasele, cu mâinile tremurânde.

David o întrebă dacă nu vrea să-i şteargă el farfuriile.

Martha clătină din cap şi le şterse singură. Apoi se apucă de cârpit. Îi veni destul de greu să-şi pună aţa în ac. Luă o flanea veche pe care o purta Sammy la mină, aşa de peticită încât abia dacă mai rămăsese o bucăţică din materialul de la început. La vederea hainelor lui de miner i se rupse inima. Prea fusese aspră cu Sammy. Îşi dădu deodată seama că n-a ştiut cum să-l ia pe băiat, şi că ea, nu Sammy, a fost de vină. Gândul acesta îi străpunse inima; Sammy ar fi făcut orice pentru ea, absolut orice, dacă ştia cum să-l ia.

Cu ochii înceţoşaţi, se apucă să coasă la flanea, când deodată o săgetă un junghi din spate. De data asta era o durere cumplită, care o înţepeni. Într-o clipă, recunoscu durerea. Aşteptă cu sufletul la gură. Junghiul îi trecu şi apoi îi reveni. Fără o vorbă, se ridică şi ieşi prin bucătărie în spatele casei. Mai mult târându-se decât mergând, ajunse până la closet. Da, asta era.

Rămase afară, învăluită în tăcerea întunecată a nopţii, sprijinindu-se cu o mână de gărduţul ce despărţea curţile,

iar cu cealaltă apăsându-şi pântecele umflat. Se năpustise asupra ei şi această ultimă ruşine, tocmai acum, când bărbat-su era la închisoare. Şi toate astea în faţa copiilor care se făcuseră băieţi mari. Gândurile i se învălmăşeau în minte, dar chipul ei purta aceeaşi expresie de nepătruns ca şi bezna înconjurătoare. Nu voia să-l cheme pe doctorul Scott şi nici pe doamna Reedy, moaşa. Robert făcuse nebunia de a pune la bătaie toate economiile lor pentru sprijinirea grevei. Era înglodat în datorii, aşa că nu putea şi nici nu voia, în niciun caz, să mai facă cheltuieli. Într-o clipă, luă hotărârea. Se întoarse în casă.

— David! Du-te repede la doamna Brace. Spune-i să vină chiar acum la mine.

Speriat, băiatul o privi întrebător. Martha nu ţinuse niciodată prea mult la David, care fusese întotdeauna favoritul lui taică-su, dar acum o înduioşă expresia din ochii lui. I se adresă din nou, cu mai multă blândeţe:

— Nu te speria, Davey, nu mă simt aşa de bine.

În timp ce băiatul ieşea în grabă din casă, ea se îndreptă spre cufărul în care îşi ţinea bruma de rufărie şi îl descuie. Apoi, cu mişcări stângace, ridicând pe rând câte-un picior, cu greutate, se căţără pe scara ce ducea sus, în camera băieţilor.

Doamna Brace veni pe dată din casa vecină. Era o femeie inimoasă, foarte corpolentă, care gâfâia mereu; ai fi zis, judecând după înfăţişarea ei greoaie, că ea trebuie să nască. Dar nu era aşa. Hannah Brace era „surpată”, după cum zicea ea; avea o mare hernie ombilicală, urmare a sarcinilor repetate, şi măcar că Harry, bărbat-su, îi promitea în fiecare an la Crăciun că o să-i cumpere un bandaj, nici până acum nu avea cu ce să-şi strângă burta; în fiecare seară la culcare, cu un gest solemn, îşi împingea înăuntru carnea revărsată, dar în fiecare dimineaţă când se scula, umflătura ţâşnea din nou afară. Ajunsese să fie preocupată de surpătura ei ca de un obiect intim; hernia forma un subiect de conversaţie pe

care-l aborda cu prietenii aşa cum alţii vorbesc despre vreme. Urcă şi ea cu multă prudenţă scara şi dispăru în camera de sus.

David şi Hughie rămaseră în bucătărie. Hughie încetase să mai bocănească la ghetele de sport şi se prefăcea acum că e absorbit de lectura unui ziar. David se prefăcea şi el că citeşte. Dar din când în când, băieţii îşi întorceau privirile, nedumeriţi în faţa misterului care se săvârşea în camera de deasupra. În ochii amândurora stăruia o ruşine ciudată. Ce lucru îngrozitor! Şi tocmai mamei lor să i se întâmple!

Din dormitor nu se auzea alt zgomot decât duduitul picioarelor greoaie ale doamnei Brace. Forfotea de colo până colo. O dată strigă la ei să-i aducă o oală cu apă fierbinte. I-o aduse Davy.

La zece se întoarse şi Sam. Era palid, speriat şi strângea din fălci, gata să înfrunte un scandal cumplit. Fraţii lui îl puseră la curent. Se împurpură la faţă, aşa cum i se întâmpla adesea, şi-l cuprinseră remuşcările. Sam nu putea să suporte duşmănia şi pica. Îşi ridică privirea spre tavan.

— Săraca mama!

Atâta spuse, şi niciunul nu îndrăzni să mai scoată o vorbă. La unsprezece fără douăzeci, doamna Brace coborî ţinând în mână un pacheţel învelit în jurnal. Era tristă şi părea în culmea agitaţiei, îşi spălă mâinile roşii la chiuvetă şi bău puţină apă rece; apoi i se adresă lui Sammy, ca fiind cel mai vârstnic dintre băieţi:

— Era fetiţă, spuse ea. Frumuşică, săraca, dar născută moartă. Da, moartă, din păcate. N-aveţi voi grijă, că am moşit-o la fel de bine ca doamna Reedy, dar degeaba toată truda. Am să vin mâine să pregătesc înmormântarea. Acuma du-i maică-tii o ceaşcă de cacao. Se simte binişor; eu din păcate trebuie să pregătesc mâncarea omului meu, că intră în schimbul de dimineaţă.

Ridică cu grijă pachetul şi-i zâmbi blând lui David, care privea la pata roşie de sânge ce străbătuse prin hârtia de

ziar. Apoi, doamna Brace ieşi, legănându-se ca o raţă.

Sam făcu o ceaşcă de cacao şi i-o duse Marthei. Rămase vreo zece minute sus. Când se întoarse, era galben ca ceara şi avea fruntea brobonită de sudoare. Plecase la distracţie şi se întorsese acasă pentru a da ochii cu moartea. David trăgea nădejde că Sam o să vorbească ceva, o să le spună că mama lor se simte bine. Dar Sam le spuse doar atât:

— Culcaţi-vă aici, băieţi. O vreme o să dormim toţi trei la un loc, în bucătărie.

A doua zi dimineaţă, joi, doamna Brace veni s-o vadă pe Martha, şi, după cum făgăduise, griji copilul născut mort. David se întoarse înaintea celorlalţi de la mină; în seara aceea avusese norocul să prindă ascensorul mai devreme şi să iasă din mină cu două ture înaintea grosului lucrătorilor din schimbul lui. Intră în bucătăria întunecată şi găsi pe bufet trupul pruncului.

Se apropie şi îl privi cu un ciudat amestec de spaimă şi respect. Era tare micuţ. Mânuţele nu erau mai mari decât petalele de nufăr. Nici nu avea unghii la degete. Căpşorul i-ar fi încăput în palmă; feţişoara albă, ca de marmură, avea trăsături perfecte; buzele subţiri, vinete se desfăcuseră parcă mirate, că-n locul vieţii venise moartea. Ca o pricepută profesionistă, doamna Brace umpluse gura şi nările copilului cu vată. Acum, privind peste umărul lui David, îi explica, nu fără oarecare mândrie:

— Tare-i frumuşică! Dar maică-ta n-a putut s-o rabde sus, în cameră cu ea.

David aproape că nu auzea ce spune. Neputându-şi lua ochii de la pruncul născut mort, simţea cum îl năpădeşte o mânie surdă, încăpăţânată. De ce oare au fost rânduite aşa lucrurile? De ce să nu fi avut maică-sa hrana, îngrijirea, atenţia, într-un cuvânt, toate cele necesare unei femei în situaţia ei? De ce nu trăia copilul ăsta, de ce nu zâmbea şi nu sugea la sânul ei? Gândul ăsta îl durea, îi aţâţa în inimă o indignare cumplită. Ca şi în ziua în care

familia Plânsa îi dăduse de mâncare, o coardă vibră profund, dureros, înăuntrul lui; din nou îşi jură, cu toată patima mută a sufletului său tânăr, să facă ceva... ceva... nu ştia prea bine nici ce, nici cum... dar avea s-o facă... Să răspundă cu o lovituă distrugătoare la atacurile inumane ale vieţii.

Sam şi Hughie se întoarseră împreună. Se uitară la copil, înainte de a-şi scoate hainele de mină, se aşezară şi mâncară slănina pe care le-o prăjise doamna Brace. Nu era o masă bună, ca aceea cu care erau obişnuiţi; cartofii nu erau bine fierţi, n-aveau nici destulă apă pentru baie, bucătăria era întoarsă pe dos, niciun lucru nu era la locul lui; simţeau din plin lipsa mamei lor.

Mai târziu, când Sammy coborî din camera de sus, aruncă priviri piezişe fraţilor lui. Le spuse jenat:

— Nici nu vrea să audă de înmormântare. Am încercat s-o conving, dar degeaba. Zice că acuma, după grevă, nu avem de unde să scoatem banii.

— Bine, Sammy, dar trebuie neapărat! strigă David. Întreab-o şi pe doamna Brace...

Au chemat-o pe doamna Brace, s-o convingă pe Martha. Totul a fost în zadar; nu s-a lăsat înduplecată. O împietrea amărăciunea, făcând-o să duşmănească acest copil, de care nu simţise nicio nevoie şi care acum nu mai avea nevoie de ea. Legea nu cerea neapărat o înmormântare. Nici nu voia să audă de prapuri şi de toate celelalte podoabe cerute de o înmormântare obişnuită.

Hughie, îndemânatic cum era, făcu un sicriu destul de bun, din nişte scânduri simple de la mină. Îl căptuşi cu hârtie albă, curată şi puse trupuşorul în lada asta ordinară. Apoi bătu capacul în cuie.

Joi seara, târziu, Sam luă lada sub braţ şi plecă de unul singur. Nu le dădu voie nici lui Hughie, nici lui David să-l însoţească. Era întuneric şi bătea vântul. Până la întoarcerea lui n-au ştiut unde s-a dus. Apoi le-a spus. Împrumutase cinci şilingi de la Pug, fratele cel mare al lui Annie Macer, ca să-i plătească lui Geddes, paznicul de la

cimitir. Geddes i-a dat voie să îngroape copilul, fără ceremonie, într-un colţ al cimitirului. David se gândea adeseori la mormântul acela prea puţin adânc; n-a aflat niciodată unde se găseşte, dar ştia cel puţin că e departe de groapa calicilor; atât a putut să smulgă de la Sammy.

Trecu şi vinerea, şi în sfârşit veni ziua de sâmbătă, ziua eliberării lui Robert. Martha născuse miercuri seară. Sâmbătă la prânz se sculase din pat şi aştepta... Îl aştepta pe el, pe Robert.

Sosi la opt seara şi o găsi în bucătărie, singură. Făcu aşa de puţin zgomot la intrare, încât nici nu-l simţi că se află acolo. Şi cum stătea aşa încovoiată deasupra focului, tusea lui o făcu să se întoarcă brusc. Se uitară lung unul la altul. El liniştit, fără pică, ea cu acea teribilă nemulţumire, care îi mocnea ca un foc negru în străfundul ochilor. Nu schimbară nicio vorbă. Robert îşi aruncă şapca pe canapea şi se aşeză la masă, ca un om istovit. Martha se duse imediat la cuptor, de unde scoase farfuria cu cina, pe care i-o ţinuse acolo, să nu se răcească. Cu aceeaşi muţenie înspăimântătoare îi aşternu dinainte mâncarea.

Robert începu să înfulece, aruncând din când în când câte-o privire, iscodindu-i trupul. Privirile lui căpătau din ce în ce aerul că şi-ar cere iertare. În cele din urmă îi spuse:

— Ce s-a întâmplat cu tine, fetiţo?

Martha tremura de indignare.

— Nu-mi spune „fetiţo”.

Robert înţelese ce s-a întâmplat; începu să-l cuprindă un fel de curiozitate.

— Ce era?

Martha ştia că Robert îşi dorise întotdeauna o fată. Şi atunci, ca să-l rănească şi mai dureros, îi spuse că fata lui a murit.

— Vasăzică, aşa a fost să fie, oftă el. Apoi o întrebă: Te-ai chinuit rău, fetiţo?

Era prea mult. Martha nu catadicsi să-i răspundă pe

dată; cu o umilinţă de slujnică amărâtă, îi luă farfuria pe care o golise, şi-i puse dinainte o ceaşcă de ceai. Apoi spuse:

— De când te-am cunoscut pe tine am avut timp să mă deprind cu chinurile.

Deşi venise acasă cu gândul să trăiască în linişte, atitudinea ei sălbatică îi stârni clocotul sângelui în vinele obosite.

— Eu n-am niciun amestec în toate cele întâmplate, îi spuse el, izbucnind cu o duşmănie care o egala pe a ei. Sper să înţelegi că m-au închis degeaba.

— Ba nu-nţeleg deloc, îi răspunse ea, înfruntându-l cu mâinile în şold.

— Dar tu nu vezi că-mi purtau sâmbetele din pricina grevei?

— Nici nu mă miră, îi răspunse ea, gâfâind de mânie.

Atunci Robert nu se mai putu stăpâni. Pentru numele lui Dumnezeu, dar la urma urmei ce făcuse? I-a pus pe oameni să declare grevă, temându-se pentru ei, în adâncul inimii lui, că munceau în pericolul din Băltoacă; şi când colo, la sfârşit ei şi-au bătut joc de el, l-au scuipat şi l-au lăsat să meargă la închisoare, fără nicio vină. Îl copleşeau valuri de furie împotriva sorţii şi împotriva nevestei lui. Ridică mâna şi o pocni peste obraz.’

Martha nici nu clinti. Primi palma, de parcă i-ar fi fost recunoscătoare. I se umflară nările.

— Mulţumesc, îi spuse ea. Eşti foarte bun cu mine. Atâta îmi mai lipsea!

Robert se prăbuşi înapoi pe scaun, mai palid chiar decât ea. Apoi începu să tuşească. Era tusea lui profundă, hârâită. Avea un acces chinuitor. Când îi trecu, rămase încovoiat, înfrânt; apoi se ridică, îşi aruncă hainele de pe el şi se culcă în patul din bucătărie.

A doua zi, duminică, deşi se trezi la şapte, lenevi în pat toată dimineaţa. Martha se sculă devreme şi se duse la biserică. Făcu un mare efort ca să se ducă, să înfrunte privirile oamenilor, jignirile şi compătimirea enoriaşilor din

parohia Bethel Street. O făcu totuşi, pe de o parte ca să se desolidarizeze de el, şi pe de altă parte ca să-şi restabilească demnitatea. Prânzul a fost un chin, mai ales pentru băieţi. Nu puteau să sufere zilele în care răbufnea pe faţă duşmănia dintre părinţii lor. Sentimentul ăsta paraliza întreaga casă, plana asupra lor, dându-le o senzaţie de degradare.

După masă, Robert se duse la mină. Dacă s-ar fi trezit concediat n-ar fi fost surprins. Dar nu era aşa. Înţelesese vag că prietenia lui cu Heddon, delegatul minerilor, şi cu Harry Nugent de la sindicat îi fusese de ajutor în această privinţă. Ceea ce-i salvase slujba de la mina Neptun era teama patronului de a nu se pune prea rău cu sindicatul.

Se întoarse acasă, fără să se mai abată pe nicăieri, se aşeză lângă foc, citi, apoi se culcă fără o vorbă. În taina nopţii îl trezi crainicul, şi la ora două se şi afla la mină, în primul schimb de dimineaţă.

În aceeaşi furtună de duşmănie neîmpăcată, Martha se pregăti toată ziua pentru întoarcerea lui. Lasă, c-avea să-i arate ea, avea să-i scoată ea răutatea pe nas... Se tot uita la ceas, cu impresia că vremea nu trece destul de repede.

Robert se întoarse la ieşirea din şut, istovit, frânt, ud până la piele. Martha era gata să-l sfichiuie cu mânia ei mută, dar când dădu cu ochii de el, duşmănia din inimă i se topi ca prin farmec.

— Ce-i cu tine? îl întrebă instinctiv.

Robert se sprijini de masă, îşi stăpâni tusea şi răsuflarea lui se auzi chinuită, şuierătoare.

— Au şi început persecuţiile, spuse el, înţelegând prin asta că se călcase regula alegerii locurilor de muncă din sectorul Paradis. M-au pus pe lista neagră; mi-au dat cel mai prost abataj din sector. Un loc nenorocit, înalt de mai puţin de un metru. Tot schimbul am săpat la cărbune, culcat pe burtă, înecat în apă.

Marthei i se puse un nod în gât. Şi o dată cu îngrijorarea, zvâcni dureros în sânul ei un sentiment pe care-l crezuse mort de mult.

— Dă-mi voie să te ajut, băiatule. Să-ţi scot eu hainele.

Îl ajută să se dezbrace de hainele soioase şi îmbibate de apă. Apoi îl ajută să se îmbăieze. Îşi dădu seama că încă îl mai iubea.

CAPITOLUL IX

La o sută cincizeci de metri în inima pamântului şi la mai bine de trei kilometri depărtare de puţul principal, David simţi că a sosit ora pauzei pentru gustare. Se afla în sectorul Paradis, orizontul Mixen, cel mai de jos din mina Neptun. Orizontul Globe Coal era la vreo şaizeci de metri mai sus, iar orizontul Five Quarter – deasupra lui, cu încă treizeci de metri mai sus. N-avea ceas, dar, judecând după numărul de drumuri pe care le făcuse cu vagonetele de la platforma de încărcare la rampa de descărcare, cam venise ceasul gustării. Acum era la rampa de descărcare, împreună cu Dick, poneiul lui. Se aflau pe locul unde vagonetele pline pe care le aducea până aici erau agăţate de cablul pentru transportul mecanic şi trase sus. Aştepta ca Tally Brown să-i întoarcă vagonetele goale. Deşi nu putea să sufere sectorul Paradis, totuşi lui David îi plăcea întotdeauna rampa de descărcare. Era un loc mai răcoros, bine venit după ce se asudase tot mânând căluţul încoace. Şi pe urmă, galeria era puţin mai înaltă, aşa că putea să stea drept în picioare, fără teama că se va lovi cu capul de tavan.

David medita la norocul care-l aştepta. Aproape că nu-i venea să creadă că asta e ultima sâmbătă pe care o mai petrece în adâncul minei Neptun. Şi nu numai ultima sâmbătă, ci şi ultima zi! Nu, nici nu putea să-şi dea seama pe deplin de norocul lui.

Niciodată nu putuse suferi mina. Unora dintre băieţi le plăcea. Se simţeau în abataj ca peştele în apă. Dar el deloc. Dimpotrivă! Poate că la asta contribuia şi

imaginaţia lui prea vie. Mereu îl urmărise ideea obsedantă că se află întemniţat, îngropat de viu în vizuinile astea întunecoase, ca nişte cotineţe pentru iepuri de casă, înfundate în măruntaiele pământului. Pe de altă parte, când lucra la filonul Five Quarter nu putuse scăpa de gândul că deasupra capului se află marea. Domnul Carmichael (tânărul profesor de la şcoala comunală din Bethel Street, care-l ajutase să se pregătească pentru examenul de bursă) îi spusese şi cum se cheamă, în vorbirea oamenilor de ştiinţă, senzaţia aceea ciudată că eşti închis şi izolat de lumea exterioară. În adâncurile pământului; dedesubtul fundului mării. În timp ce deasupra, afară, străluceşte soarele, vântul aduce adieri proaspete, valurile se sparg în spume albe.

Întotdeauna se străduise cu încăpăţânare să scape de senzaţia aceea. Nu voise să se dea bătut în faţa unor asemenea gânduri. Şi totuşi, îi părea bine, chiar foarte bine că părăsise mina Neptun, cu atât mai mult cu cât îl stăpânise mereu ideea ciudată că o dată coborât în adâncul ei, mina te ţine încătuşat şi nu te mai lasă să-i scapi. Aşa spuneau şi minerii bătrâni, glumind cu flăcăii. Aducându-şi aminte, David râse singur prin întuneric. Fără doar şi poate, era pur şi simplu o glumă.

Tally aduse înapoi vagonetele goale. David cuplă patru dintre ele făcând un tren, sări pe cel din frunte, plescăi cu limba ca să-l pornească pe Dick şi-i dădu drumul pe povârnişul galeriei, cufundat în beznă. Zdrang-bang, se auzeau vagonetele lovindu-se şi zăngănind îndărătul lui, pe şinele rău aşezate. Zgomotul se înteţea pe măsură ce viteza sporea. David se mândrea cu lucrul ăsta. Mâna calul foarte repede, ba chiar se pare că era cel mai iute pogonici din sectorul Paradis; şi se obişnuise cu zăngănitul vagonetelor, nu-l supăra zgomotul, oricât de mare ar fi fost. Se supăra doar dacă se întâmpla să deraieze vreun vagonet; asta îl omora pur şi simplu, căci trebuia să-l proptească şi să se opintească, pentru ca să-l pună iar pe şină.

Cobora mereu, repede-repede, vâjâind cu iuţeală de meteor pe lângă pereţi, aplecându-se când într-o parte, când într-alta, cârmind, ştiind când trebuie să-şi ferească scăfârlia şi când trebuie să se lase pe o parte, ca să nu fie zvârlit afară la o cotitură. Era o nebunie, o adevărată nebunie, şi taică-su îl luase de multe ori la rost că mână aşa de repede calul. Dar lui David îi plăcea emoţia. Cu o smucitură impresionantă, opri exact la punctul de încărcare.

După cum se şi aştepta, Ned Softley şi Tom Reedy, cei doi vagonetari care împingeau cărbunele de la abataj până la platforma de încărcare, şedeau pe vine într-un refugiu şi mâncau.

— Fă-te-ncoace, măi prăpăditule, şi îmbucă şi tu ceva! îi strigă Tom, cu gura plină de pâine cu brânză şi trăgându-se într-o parte ca să-i facă loc în refugiu.

David îl simpatiza pe Tom – un tânăr voinic şi bun la inimă, care luase locul lui Joe la punctul de încărcare. Se întreba de multe ori pe unde o fi ajuns Joe şi ce-o fi făcând. Se mai întreba iarăşi de ce nu-i e dor de Joe – care, la urma urmei, i-a fost totuşi tovarăş de echipă. Probabil din cauză că Tom Reedy îl înlocuia aşa de bine: era la fel de vesel, şi în plus ceva mai doritor decât Joe să te ajute la nevoie împingând la un vagonet, şi ceva mai puţin doritor să vorbească despre lucruri porcoase. Dar, cu toate că lui David îi plăcea atât de mult tovărăşia lui Tom, îl refuză scuturând din cap:

— Mă duc jos, Tom.

De fapt David voia să ia gustarea împreună cu taică-su; ori de câte ori avea ocazia s-o facă, punea mâna pe săculeţul cu merinde şi se ducea în abataj. Nici vorbă nu putea fi să scape prilejul ăsta tocmai în ultima lui zi de lucru la mină.

Galeria înclinată care ducea spre abatajele frontale era tare joasă, aşa că trebuia să meargă cocoşat. Tunelul nu era mai mare decât o cuşcă de iepuri şi aşa de întunecos că lampa lui de miner, puţin fumegândă, nu lumina decât

la un pas înainte. Era atâta umezeală în galerie, încât la fiecare pas se auzea noroiul fleoşcăind. O dată s-a lovit cu capul de tavanul solzos de bazalt şi a scăpat o înjurătură printre dinţi.

Când a ajuns la frontul de lucru, taică-su şi cu Boxerul mai munceau încă. Tăiau la cărbune ca să umple vagonetele goale pe care aveau să le aducă în curând Tom şi cu Ned. Dezbrăcaţi la piele, în afară doar de izmene şi bocanci, erau ocupaţi acum cu montarea stâlpului şi a grinzii de susţinere. David ştia că e un abataj mizerabil, unde munca era deosebit de grea. Se aşeză jos, pe un locuşor uscat, şi se uită la ei, aşteptându-i să termine. Robert Fenwick stătea într-o rână sub un colţ al filonului şi potrivea o pană, gata să doboare o bucată de cărbune. Gâfâia, şi sudoarea îi ţâşnea din fiecare por, de pe tot trupul. Înfăţişarea lui era a unui om sfârşit. Nu avea loc nici măcar să se întoarcă. Tavanul venea atât de jos, încât parcă îl turtea. Şi totuşi, lucra cu îndârjire. Se vedea de la o poştă că are multă experienţă şi o îndemânare cu totul ieşită din comun. Împreună cu el lucra Leeming Boxerul. Cu torsul uriaş şi păros, cu cerbicea groasă ca de taur, părea un titan faţă de Robert. Nu scotea niciun cuvânt; mesteca furios tutun. Mesteca întruna, scuipa şi tăia cărbune. David îşi dădu seama – şi un val de recunoştinţă îi încălzi inima – că Boxerul căuta să-l cruţe pe taică-su, ducând de fapt greul lucrului, făcând treburile cele mai obositoare. Sudoarea şiroia pe faţa turtită a Boxerului, care nu mai amintea deloc de acel băiat-minune de pe ringul de box.

În cele din urmă încetară lucrul, se şterseră cu flanelele, pe care apoi le îmbrăcară, şi veniră să stea jos lângă David.

— Bună, Davey, îi spuse Robert dând cu ochii de el.

— Bună, tată.

Harry Brace şi Bob Ogle ieşiră dintr-o altă galerie şi li se alăturară. În urma lor venea tăcut Hughie, fratele lui David. Se apucară cu toţii să-şi îmbuce merindele.

Pentru David, după o dimineaţă grea de lucru, pâinea cu slănină crudă, pe care i-o pregătise maică-sa, era un deliciu. Din păcate însă, vedea că taică-su abia atinge mâncarea, şi mai mult bea ceai rece din ploscă, cu înghiţituri mari. Abia într-un târziu scoase şi plăcinta din săculeţ. De când se împăcase cu el, Martha îi pregătea merinde foarte gustoase. Dar Robert îi dădu jumătate din plăcintă Boxerului, spunând că lui nu prea i-e foame.

— Nici nu-i de mirare, când lucrezi într-un abataj împuţit ca ăsta, îşi dădu cu părerea Harry Brace, arătând cu capul spre frontul de lucru al lui Robert. Cui nu i-ar tăia pofta de mâncare?

— Să fiu al dracului dacă ai unde să-ţi ţii capul! adăugă Boxerul, clefăind plăcinta cu pofta unui om căruia nevasta nu-i dădea decât pâine goală cu câteva picături de untură. Da' să fiu al dracului, plăcinta asta e straşnică!

— Ce-i mai rău e cu umezeala, comentă Ogle. Asta le pune capac la toate. Zău, parcă tavanul ar sângera apă.

Urmă un răstimp de tăcere, întrerupt doar de sforăitul ritmic al aerului în aspiratorul pompei. Zgomotul acesta răsuna prin întuneric, amestecându-se cu clipocitul şi gâlgâitul apei, prin ventilele de jos ale pompei. Deşi urechea lor abia înregistra acest sunet, totuşi, în subconştient, fiecare muncitor lua notă cu plăcere de el, ştiind că asta înseamnă securitate, buna funcţionare a pompei.

Harry Brace se întoarse către Robert.

— Dar parcă tot nu e aşa de rău ca la Băltoacă.

— Nuuu! spuse calm Robert. Din fericire, am scăpat de iadul ăla.

Boxerul interveni:

— Dacă cumva te supără udeala, Harry, ar fi bine să-i ceri nevesti-tii să-ţi dea o pelincă.

Toată lumea râse. Fericit de acest succes, Boxerul îl înghionti vesel pe David:

— Ascultă, mă, că tu eşti mai căpos, nu mă poţi ajuta să scap de udeala de la fundul meu?

— Dacă ţi-aş trage un picior în fund, te-ar ajuta cu ceva? îi propuse David cam acru.

Minerii hohotiră şi mai tare. Boxerul rânji; în lumina slabă din colţul acela întunecos, părea un diavol uriaş, cu trupul aplecat într-un râs sardonic.

— Bun băiat! Bun băiat! Asta curat că mi l-ar mai încălzi niţel, zise Boxerul aprobând spusele lui David, pe care-l cântărea cu ochiul lui fără expresie. Eşti mintos nevoie-mare. E adevărat ce-am auzit, că te duci la Tynecastle să-i înveţi carte pe profesorii ăia de la colegiul Baddeley?

— Sper să mă înveţe ei pe mine câte ceva.

— Da, la urma urmei, zău că nu-nţeleg de ce te duci, insistă Boxerul, făcându-i cu ochiul lui Robert. Nu vrei şi tu să ajungi, când îi creşte mare, un miner adevărat, ca mine, cu o siluetă şi cu o faţă elegantă? Şi să faci avere, şi să ai bani puşi deoparte la banca Fiddler?

De data asta, Robert nu înţelese gluma.

— Băiatul se duce pentru că vreau eu să scape de *aici,* spuse el sever. Şi accentul pătimaş pus pe ultimul cuvânt îi reduse pe toţi la tăcere. Robert continuă: Băiatul îşi încearcă norocul. A muncit pe brânci, a reuşit la examenul de bursă, şi luni pleacă la Tynecastle.

Urmă o pauză, după care Hughie, cel de obicei tăcut, declară deodată ritos:

— Ce n-aş da să cunosc şi eu oraşul Tynecastle! Mi-ar plăcea grozav să asist la meciurile echipei United.

Nostalgia din glasul lui Hughie stârni iar râsul Boxerului.

— N-avea nicio grijă, băiete, îi spuse el, bătându-l pe spinare. Mâine-poimâine parcă te văd chiar pe tine jucând în echipa United. Am fost la meciurile tale şi am văzut cât îţi poate pielea. Zău, am auzit că selecţionerul echipei Tynecastle o să vină să te vadă la viitorul tău meci în echipa Sleescale.

Hughie roşi sub praful de cărbune. Ştia că Boxerul îl ia peste picior, dar nu-i păsa. În ciuda glumelor lor, într-o

bună zi avea să ajungă acolo. Şi atunci o să le-arate el, şi încă destul de curând, zău aşa!

Pe neaşteptate, Brace ridică ochii şi, ţinând capul aplecat într-o parte, trase cu urechea către galeria înclinată.

— Hei! Dar ce s-a întâmplat cu pompa?

Boxerul se opri din mestecat, toată lumea rămase tăcută, ascultând cu urechile ciulite către interiorul galeriei. Sforăitul pompei încetase. Mai bine de un minut nimeni nu scoase o vorbă. David simţi o răceală ciudată înfiorându-i spinarea.

— Fir-ar al dracului să fie! spuse lăbărţat Boxerul, cu mirarea omului care înţelege greu lucrurile. Ei, ce ziceţi de chestia asta? Pompa ne-a părăsit taman acu', la nevoie.

Ogle, care nu lucra de mult în sectorul Paradis, se ridică în picioare şi căută alimentatorul, apoi se pripi să strige:

— Creşte nivelul, e mai multă apă aici decât era adineauri, mult mai multă. Se opri, îşi vârî mâna până la cot în apa din alimentator, apoi, cu o nelinişte bruscă, spuse: Cred că ar fi bine să-l cauţi pe contramaistru.

— Stai puţin! îl opri Robert pe un ton devenit deodată poruncitor. Apoi adăugă pe un ton mai moale: Lasă-l pe Dinning în pace pe unde s-o fi aflând. Aşteaptă o clipa! Stai puţin! Pompele de felul ăsta nu se strică aşa uşor, şi eu cred că de fapt nici asta nu s-a stricat. Poate să se fi înnămolit doar sorbul. Mă ocup eu de ea.

Se ridică liniştit, fără grabă, şi coborî povârnişul galeriei. Ceilalţi aşteptară în tăcere. Peste cinci minute se auzi iarăşi sorbitura domoală a ventilului curăţat, şi gâlgâitul răguşit al apei se porni din nou. Câteva minute mai târziu, pompa îşi recăpătă sforăitul sănătos, şi oamenii se destinseră. Toţi erau din nou încrezători, iar inima lui David se umplu de mândrie pentru taică-su, care se pricepea la toate.

— Al dracului să fiu… oftă Ogle.

Boxerul îl luă în râs:

— Nu ştiai, mă, că dacă eşti în schimb cu Robert Fenwick nu trebuie să-ţi fie frică de nimic? Vino-ncoa, să mai umpli nişte vagonete. Dacă stai acolo pe vine toată ziua, nu scoţi niciun ban.

Boxerul se ridică şi-şi scoase flanela; Brace, Hughie şi Ogle se duseră înapoi la locul lor de muncă; David porni către vagonetele lui, trecând la plecare pe lângă Robert.

— Repede ai mai lămurit povestea aia, Robert! îi spuse Boxerul. Şi Ogle ăsta, care ne şi vedea cu apa până la bărbie! râse el vesel.

În schimb, Robert nu râdea. Îşi scoase flaneaua de corp cu o expresie ciudată pe faţa trasă; parcă gândurile lui ar fi fost cu totul în altă parte. Fără să se uite, aruncă flaneaua de pe el drept într-o băltoacă.

Se apucară din nou de lucru. Făceau vânt târnăcoapelor, tăiau cărbunele şi-l doborau. Se broboniră iar de sudoare. Praful de cărbune se lipea ca un jeg de pielea lor. La o sută cincizeci de metri în inima pământului, la mai bine de trei kilometri de puţul principal, umezeala se scurgea încetişor din tavan, se prelingea neîncetat, ca o ploaie nevăzută într-o noapte întunecoasă. Dar pretutindeni, în jurul lor, plutea sforăitul ritmic al pompei.

CAPITOLUL X

Terminând lucrul în schimb, David îşi duse căluţul la grajd şi îi dădu îngrijirile cuvenite.

Asta era partea cea mai neplăcută. Ştiuse el de la început că n-o să-i vină prea uşor, dar se dovedise un lucru mult mai greu şi mult mai neplăcut decât bănuise. David mângâia gâtul poneiului Dick, lovindu-l tăricel cu palma. Animalul îşi întoarse capul lunguieţ, părând să-l privească pe David cu ochii-i blânzi dar orbi, şi apoi întinse botul către buzunarul de la jacheta băiatului. Adeseori, David îi păstra o bucăţică de pâine din merindele lui sau câte-un biscuit, dar astăzi avea ceva special. Scoase din buzunar o bucăţică de brânză. David îl hrăni încetişor, rupându-i câte-o fărâmă şi întinzându-i-o în palmă, prelungind astfel bucuria căluţului şi propria lui bucurie. La atingerea catifelată a botului umed în mâna lui, lui David i se puse un nod în gât. Îşi şterse mâna pe reverul hainei, se mai uită pentru ultima dată la Dick şi plecă repede.

Se îndreptă către puţul de ieşire pe galeria principală, trecând prin locul unde prăbuşirea tavanului ucisese cu un an înainte trei mineri: pe Harower şi pe fraţii Neil şi Allen Preston. Asistase la scoaterea lor de sub dărâmături. Erau de nerecunoscut – zdrobiţi, ciuntiţi, cu pieptul strivit şi plin de sânge, cu gura astupată de moloz. David n-avea să mai uite vreodată accidentul acela. Mergea întotdeauna mai încet prin locul cu pricina, cu un fel de hotărâre oarbă de a arăta că nu-i e frică.

Pe drum îl ajunseră din urmă Tom Reedy şi cu Jack –

fiul Boxerului –, Dan Teasdale şi alţi câţiva ortaci. Curând se aflau la fundul puţului vertical, unde o mulţime de oameni îşi aşteptau rândul la ascensor, înghesuiţi, dar răbdători. Ascensorul avea o singură cuşcă, în care nu încăpeau decât doisprezece oameni o dată. Şi pe urmă, ascensorul Paradisului slujea şi orizonturile superioare – Globe Coal şi Five Quarter. David se trezi înghesuit alături de Plânsa, departe de veselia zgomotoasă a lui Tom Reedy şi Ned Softley. Plânsa îl fixa cu o privire întunecată, apăsătoare.

— Vasăzică pleci la colegiu, la Tynecastle?

Băiatul încuviinţă din cap. Iarăşi i se părea totul prea ciudat ca să fie o realitate. Poate era cam obosit de încordarea din ultimele şase luni – făcuse eforturi mari, lucrase nopţile, continuase lecţiile cu domnul Carmichael, plecase apoi la Tynecastle pentru examenul de bursă, şi, în sfârşit, iată bucuria rezultatului; şi lupta surdă dintre maică-sa şi taică-su contribuise la tulburarea lui. Robert încăpăţânat, hotărât ca băiatul să obţină bursa şi să părăsească mina, iar Martha la fel de hotărâtă ca David să rămână unde se află. Când a sosit vestea succesului, Martha n-a zis nimic, nici măcar un cuvânt. Dar nu i-a pregătit hainele pentru plecare: nu voia să aibă niciun amestec, nici cel mai mic amestec în toată povestea asta.

— Trebuie să bagi de seamă, băiete, la Tynecastle, îl sfătui Plânsa. Faci o călătorie într-un pustiu, în care oamenii ziua se cufundă în întuneric, iar la amiază bâjbâie ca-n bezna nopţii. Uite, ţine asta! Băgând mâna în buzunarul interior al hainei, Plânsa scoase o broşură înnegrită de praf de cărbune şi plină de urme de degete. Apoi îi explică: Cartea asta o să-ţi dăruiască sfaturi înţelepte! Mi-a fost tovarăş bun aici în mină adeseori, când îmi luam gustarea.

David primi broşura roşind. De fapt nu simţea deloc nevoia ei, dar pe de altă parte nu i-ar fi plăcut să jignească sentimentele lui Plânsa. Simţindu-se destul de stânjenit, răsfoi paginile cărţii. Lumina era proastă, abia

putea să distingă câte ceva, dar nu ştia ce alta ar fi putut face decât s-o răsfoiască. La un moment dat, flacăra lămpii lui pâlpâi mai tare, şi o frază din carte îi sări în ochi: „Niciun servitor nu poate sluji la doi stăpâni, deci nici tu nu vei putea să-l slujeşti şi pe Dumnezeu, şi pe Mammon”.

Plânsa îl supraveghea atent. Tom Reedy îi şopti însă peste umăr, şmechereşte:

— Nu cumva ţi-a vândut pontul cine câştigă cursa de la ora trei?

Oamenii începură să se mişte în jur. Se agitau pentru că venea liftul. Cineva din spate strigă:

— Acuma, băieţi! Cu toţii odată!

Toţi se împinseră, repezindu-se să prindă un loc. David se înghesui şi el împreună cu ceilalţi. Cuşca porni, fâşâind de-a lungul tijelor de ghidare, în sus, tot mai sus, ca smulsă de o mână gigantică. Un val de lumină de zi inundă puţul, ieşindu-le în întâmpinare. Apoi se auzi ştanga zornăind, mica barieră se ridică, şi oamenii ieşiră la lumina dulce a zilei, înghesuindu-se iar, parcă sudaţi într-o masă compactă.

David tropăi alături de ceilalţi coborând scările, traversă curtea minei şi se aşeză la coadă în faţa casieriei, să-şi ia leafa. Era o zi strălucitoare de miez de iunie. Contururile aspre ale turnurilor de extracţie, macaralele şi scripeţii, chiar şi coşul înalt, prin care ieşea fum, toate erau estompate de frumuseţea molcomă a acelei zile. O zi minunată pentru a părăsi mina!

Rândul înainta încetişor. David îl văzu pe taică-su ieşind din lift. Rămăsese la urmă, şi acum se aşeză ultimul la coada pentru bani. Apoi, David zări docarul de la vila Law intrând pe poarta principală. Nu era nimic deosebit în asta. În fiecare sâmbătă, când se plătea salariul, Richard Barras venea cu docarul până la birouri şi asista la primirea plicurilor de către minerii aşezaţi la coadă. Părea un adevărat ritual.

Docarul făcu un ocol elegant – spiţele galbene

scânteiară în soare apoi se opri în faţa birourilor. Richard Barras se dădu jos, ţinându-se cât mai drept cu putinţă, şi dispăru pe uşa principală a administraţiei. Bartley apucase calul de căpăstru. Arthur Barras, care stătuse până atunci înghesuit între taică-su şi Bartley, rămase mai departe unde se afla.

În timp ce coada înainta, David îl cercetă din depărtare cu privirea pe Arthur. Gândurile i se opriră alene asupra băiatului. Fără să ştie câtuşi de puţin de ce, David simţea o ciudată compătimire pentru Arthur; era o senzaţie cu totul bizară, deosebită, aproape paradoxală. Şi totuşi, aşa era: Arthur îi inspira milă. Şi ce lucru ridicol, dacă stai să te gândeşti, dată fiind situaţia unuia faţă de a celuilalt! Dar băieţelul ăsta firav, prea puţin dezvoltat pentru vârsta lui, cocoţat singur pe capra docarului, cu plete bălaie şi mătăsoase răvăşite în vânt, părea părăsit de toată lumea. Ai fi zis că cerşeşte ocrotirea cuiva. Şi apoi, era atât de serios! Parc-ar fi avut grave preocupări. Din cauza acestei gravităţi, căpătase un aer trist. Când îşi dădu seama că-l compătimeşte pe Arthur Barras, David aproape că izbucni în râs.

În sfârşit, îi veni şi lui rândul la ghişeu. Făcu un pas înainte, îşi primi plicul cu bani, pe care i-l împinse casierul Pettit prin ferestruică. Apoi se îndreptă agale către poarta curţii. Nu se grăbea, întrucât voia să-l aştepte pe taică-su. Tocmai când ajunse la poartă şi se rezemă de stâlpul ei, o văzu pe Annie Macer coborând pe Cowpen Street. Dând cu ochii de el, Annie zâmbi şi se opri, dar nu scoase o vorbă. Dacă nu-i adresa cineva cuvântul, Annie nu vorbea mai niciodată. Se opri şi zâmbi prietenoasă, dar aşteptă să-i spună el ceva.

— Eşti singurică, Annie? întrebă David amabil.

Îi plăcea Annie Macer; îi plăcea chiar foarte mult; el unul înţelegea foarte bine de ce era Sam aşa pierit după ea. Era o fată simplă, proaspătă, lipsită de afectare. Şi nici mândră nu era. Întotdeauna ea însăşi. Nu era nevoie să fii mare psiholog ca să-ţi dai seama de simplitatea ei.

Cine ştie din ce pricină absurdă, în mintea lui David, Annie trezea asociaţia ciudată a unei scrumbii argintii zbătându-se în cârligul undiţei. Şi totuşi, Annie nu era nici micuţă şi nici nu semăna cu o scrumbie. Era o fată destul de voinică, cam de vârsta lui, dezvoltată, cu şoldurile împlinite şi sânii tari, frumoşi; purta o fustă de serj albastru şi ciorapi de lână groasă, împletiţi chiar de ea. Avea o adevărată specialitate la împletitul ciorapilor; de citit nu citise o carte în viaţa ei; dar nimeni nu mai putea ţine socoteala câte perechi de ciorapi împletise.

— Annie, ştii că azi e ultima mea zi la mină? o întrebă el, făcând puţină conversaţie, ca s-o reţină. Am terminat definitiv cu mina Neptun... Am scăpat de apă, de noroi, de cai, de vagonete şi de toate celelalte.

Fata zâmbi îngăduitoare.

— Şi nu-mi pare deloc rău, adăugă David. Nu, pe cuvântul meu de onoare că nu-mi pare deloc rău.

Fata încuviinţă din cap, plină de înţelegere. Apoi se aşternu tăcerea între ei. Annie îşi plimbă privirile în josul şi în susul străzii, după care, zâmbind prietenos, cum avea obiceiul, înclină iar capul în chip de salut şi se depărtă.

David o urmări cu privirea, încântat. Atunci abia îşi dădu seama că fata nu rostise nici măcar o silabă. Şi totuşi, câtă plăcere îi făcuse să se afle în prezenţa ei! Straşnică fată Annie asta!

Întorcându-şi capul, îl căută din ochi pe taică-su: era încă departe de ghişeu. Vai, dar încet mai lucra şi casierul ăsta! David se lăsă iar pe spate şi începu să izbească cu călcâiul în stâlpul porţii.

De la o vreme îşi dădu seama că-l priveşte cu insistenţă cineva; Barras se întorsese la docar, escortat de Armstrong. Cei doi bărbaţi, proprietarul şi administratorul, stăteau şi se uitau ţintă la el. David le întoarse privirea, destul de aspru, hotărât să nu se lase intimidat; la urma urmei, părăsea mina, nu? Atunci, de ce să-i mai pese? Cei doi continuară să vorbească, apoi

Armstrong râse respectuos, ridică mâna şi-i făcu semn lui David să se apropie. Băiatul tare n-ar fi avut chef să se supună, dar în cele din urmă îşi luă îndemnul, având totuşi grijă ca cel puţin să nu se grăbească.

— Mi-a spus domnul Armstrong că ai căpătat o bursă la colegiul Baddeley.

David observă că Barras e foarte bine dispus, şi totuşi îl supăra privirea intensă, cercetătoare a ochilor lui mici şi reci.

— Să ştii că-mi pare foarte bine de succesul pe care l-ai avut, continuă Barras. Ce urmăreşti – acolo la Baddeley?

— Vreau să-mi iau licenţa în litere.

— Hm, licenţa în litere? Dar de ce nu te faci inginer de mine?

David îi răspunse sfidător, pentru că ceva din atitudinea lui Barras îl irita:

— Nu mă interesează această muncă.

Dar sfidarea din glasul lui lunecă pe lângă Barras cum trece apa peste piatra rece.

— Serios? Nu te interesează?

— Nu! Nu-mi place în subteran.

— Nu-ţi place, repetă Barras vorbele lui, ca un ecou detaşat. Şi vrei să te faci profesor?

David înţelese că Armstrong îl pusese la curent.

— Nu, nu. N-am să mă mulţumesc doar cu atât.

Regretă imediat că vorbise aşa de mult. Mândria aceea sfidătoare care-i aprinse sângele îl făcuse să se dea de gol. Şi imediat simţi absurditatea situaţiei în care se găsea: stătea acolo, în hainele de lucru, în timp ce Arthur îl privea din docar şi-l asculta; se simţea ridicol ca eroul siropos al unei scrieri autobiografice, gen *De la bordei la Casa Albă.* Dar avea o doză suficientă de încăpăţânare ca să nu dea înapoi. Dacă Barras l-ar fi întrebat, i-ar fi spus de la obraz ce intenţionează să facă.

Barras însă nu părea deloc curios, şi nici măcar nu lăsa să se întrevadă că ar fi fost conştient de antagonismul dintre ei. Reluă discuţia de parcă nici n-ar fi auzit vorbele

lui David şi trase un discurs moralizator:

— Mare lucru este învăţătura la om! Eu niciodată n-aş pune beţe-n roate cuiva. Când ai să termini studiile la Baddeley, te rog să mă înştiinţezi şi pe mine. Sunt membru în Comitetul şcolar! Îţi pot găsi oricând o slujbă la o şcoală din ţinut. Avem totdeauna grijă să păstrăm locuri pentru profesorii tineri.

Şi apoi păru să se îndepărteze de David, dispărând îndărătul lentilelor groase ale ochelarilor. Şi cu acelaşi aer detaşat, strecură mâna în buzunarul pantalonilor şi scoase un pumn de monede de argint. Cu maniera lui obişnuită, fără grabă, alese o jumătate de coroană şi o cântări mintal; apoi o puse la loc şi scoase o altă monedă, numai de doi şilingi.

— Ţine un ban, spuse el calm, cu un aer maiestuos, arătând prin acest dar că şi convorbirea lor luase sfârşit.

Uluit, David primi banul, fără să înţeleagă nimic. Rămase cu el în mână, în timp ce Barras se urcă pe capra docarului. Avea vag senzaţia că Arthur îi zâmbeşte prietenos. Apoi docarul o luă din loc.

Pe David îl cuprinse o poftă nebună de râs. Îşi aminti textul pe care-i căzuseră ochii în broşura dată de Plânsa: „Nu poţi să-l slujeşti şi pe Dumnezeu, şi pe Mammon”. În sinea lui repetă: „Nu poţi să-l slujeşti şi pe Dumnezeu, şi pe Mammon. Nu poţi să-l slujeşti şi pe Dumnezeu...” Vai, ce chestie nostimă! Vai, ce nostim!

Se întoarse brusc şi se îndreptă către poarta din gard. Acum era rândul lui Robert să-l aştepte acolo. David înţelese că taică-su a fost martor la toată scena. Văzu imediat că e furios. Robert era palid de mânie. Stătea cu ochii în jos şi nici nu se uita la David.

Ieşiră împreună din curtea puţului, pornind unul lângă altul pe Cowpen Street. Nu schimbară o vorbă. Puţin mai în sus, îi ajunse din urmă Swee Messuer. Robert începu imediat să vorbească foarte prietenos cu Swee. Era un tânăr blond, frumuşel, întotdeauna vesel şi nepăsător. Încărca vagonete, dar nu în sectorul Paradis, ci mai sus,

pe orizontul Globe Coal. De fapt, pe Swee îl chema Oswey Messuer, şi taică-su ţinea o frizerie pe strada Lamb. De origine era austriac şi se stabilise la Sleescale cu douăzeci de ani în urmă. Şi tatăl, şi băiatul erau foarte simpatizaţi, fiecare cu meseria şi prietenii lui; băiatul încărcând vesel vagonetele la mină, iar taică-su săpunind blajin feţele oamenilor în prăvălia lui.

Robert continua să discute cu Swee, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic care să-l tulbure. Când tânărul se despărţi de ei, luând-o pe strada Freehold, Robert îi spuse:

— Anunţă-l pe taică-tu că vin la ora patru, ca de obicei.

De cum plecă Swee, faţa lui Robert îşi recăpătă amărăciunea. Trăsăturile i se contractară de parcă i s-ar fi încreţit pielea pe os. Mergea cu paşi greoi, alături de David, fără o vorbă, până ajunseră la jumătatea străzii. Aici se opri. Se aflau în dreptul lui Middlerig, în dosul curţii cu vechile grajduri de vaci. Un loc murdar, o adevărată pată pe obrazul oraşului. Pretutindeni – paie putrede, gunoaie care înconjurau un morman de bălegar. Se-ntoarse spre David.

— Cât ţi-a dat ăla, băiete? întrebă liniştit.

— Un ban de doi şilingi, tată.

Şi David îi arătă banul, pe care, de ruşine, îl ţinea încă strâns în mână, ascunzându-l. Robert luă moneda, o privi în tăcere, apoi o azvârli cât colo, cu o forţă sălbatică.

— Iacătă, zise el, de parcă acest cuvânt îl rănea. Iacătă!

Banul de argint căzu în mijlocul grămezii de bălegar.

CAPITOLUL XI

În sfârşit, sosi şi ziua mult aşteptată în care urma să aibă loc marea serată dansantă de la fabrica Millington. În această fabrică, aşezată la capătul unei fundături care pornea din strada Platt, lucrau vreo două sute de muncitori. Deşi era o întreprindere mică, avea totuşi măreţia ei, în special dacă o priveai într-o după-amiază posomorâtă de martie. Din coşurile furnalelor de la topitoria de fier se înălţau limbi roşii de flăcări şi nori groşi de fum. Cerul cenuşiu, luminat de puhoiul de metal topit care se scurgea din cubilouri în polonice, părea că arde cu o vâlvătaie arămie. Fumul înţepător ce se ridica din podeaua topitoriei, când fierul lichid curgea în forme, îţi pătrundea dureros în nări. Bubuitul greoi al ciocanelor îţi spărgea urechile, ca şi hârşâitul dălţilor cu care ajustorii răzuiau mulajele de metal, scârţâitul curelelor de transmisie şi al roţilor dinţate, zăngănitul puternic al strungurilor şi frezelor, scrâşnetul ferăstraielor care muşcau din metal. Prin aburul amestecat cu fum care ieşea în valuri pe uşile deschise, ochiul desluşea siluetele oamenilor despuiaţi până la mijloc, din cauza căldurii înspăimântătoare.

Întreprinderea Millington producea în special echipament minier: vagonete de metal, instalaţii de încărcare, bare pentru armare şi buloane mari, forjate. Dar pe piaţa specializată în acest domeniu era o concurenţă sălbatică, şi de aceea întreprinderea se menţinea mai mult prin legăturile sale conservatoare cu fírmele de renume stabilit decât prin producţia în sine. De

altfel însăşi societatea Millington avea un renume stabilit şi o tradiţie îndelungată. Avea datinile ei specifice, printre care şi Clubul cultural.

Clubul cultural de la Millington, întemeiat de marele Wesley Millington, se ocupa cu maximum de bunăvoinţă de „Muncitori” şi de „Familia Muncitorului”. Clubul avea patru secţii: literară, turistică, atletică, fotografică (la care era amenajată şi o cameră obscură). Dar evenimentul cel mai strălucit din calendarul Clubului cultural era seara de dans, cunoscută de când lumea sub numele de „serată dansantă”. Se ţinea întotdeauna în sala Oddfellows.

Astăzi, vineri 23 martie, urma să se ţină serata veseliei şi a bucuriei. Şi totuşi, Joe se întoarse acasă de la turnătorie apăsat de gânduri foarte sumbre. Fireşte, se va duce la serată. Se şi afirmase ca unul dintre junii-primi cu cel mai mare succes în sânul clubului, fiind membru marcant al secţiei de box şi totodată eventual candidat la titlul de campion la biliard în grupa de începători. Lui Joe îi mersese foarte bine în ultimele opt luni. Se îngrăşase puţin, prinsese muşchi şi mai zdraveni, şi, după cum se exprima chiar el, îşi făcuse o sumedenie de amici. Joe se împrietenea foarte uşor cu lumea. Era deosebit de sociabil, gata oricând să-şi bată cunoscuţii pe umăr, strigând cu glas răsunător: „Hai noroc, şefule!”, gata oricând să râdă – şi avea un râs cu adevărat bărbătesc –, gata să strângă mâna cu putere prietenilor şi, mai ales, să spună cu multă poftă o anecdotă porcoasă. La întreprindere, toată lumea, începând cu contramaistrul Porterfield şi terminând cu domnul Stanley Millington personal – toată lumea care conta –, părea să-l simpatizeze pe Joe, sau, ca să fim sinceri, toată lumea, în afară de Jenny! În drum spre casă, Joe se gândea la ea. Urcând pasarela peste calea ferată, trecea în revistă situaţia, posomorât. Jenny venea cu el la serată, în această privinţă nu încăpea nicio îndoială. Dar stând strâmb şi judecând drept, parcă ce importanţă avea asta? N-avea nicio importanţă, nici cea mai mică importanţă!

Cât de departe ajunsese cu Jenny în aceste opt luni? Din păcate, nu prea departe; câtuşi de puţin chiar. De ieşit ieşea mereu cu ea – lui Jenny îi plăcea grozav să iasă în lume; de cheltuit cheltuise cu ea. Da, da, cheltuise pe rupte! Şi ce primise în schimb? Câteva sărutări, câteva sărutări grăbite, acordate în silă; de vreo câteva ori izbutise s-o şi strângă în braţe, dar cu greu, pentru că ea întotdeauna îl respingea, aţâţându-i şi mai mult pofta.

Joe oftă din rărunchi, plin de tristeţe. Apoi îşi spuse că Jenny se înşală dacă-şi închipuie că o să-l fraierească pe el. O s-o ia el deoparte şi-o să-i zică vreo două de la obraz, după care o s-o dea naibii şi o să termine de tot cu ea. Zadarnic însă, căci lucrurile astea şi le mai propusese el şi altă dată. De cel puţin zece ori se hotărâse să-i vorbească în felul ăsta, şi totuşi n-o dăduse naibii. O dorea, chiar mai mult decât în acea primă zi, când dăduse cu ochii de dânsa... Şi totuşi, chiar din acea primă zi, dorinţa lui fusese puternică, arzătoare. Joe trase o înjurătură cu glas tare.

Nu ştia nici el ce să mai creadă despre fata asta, cu o purtare atât de capricioasă. Uneori îl trata cu o aroganţă trufaşă, iar alteori era intimă şi cochetă. Observase însă că întotdeauna se purta cel mai bine cu el când era îmbrăcat frumos, cu costumul nou de serj albastru şi cu gambeta pe care chiar ea îl îndemnase să şi-o cumpere. Dacă însă întâmplarea făcea să-l întâlnească îmbrăcat în salopeta lui murdară, trecea pe lângă el cu un aer distant şi visător, de parcă nici nu l-ar fi văzut, sau îi arunca o privire care îl îngheţa. Acelaşi lucru se întâmpla şi când ieşeau împreună. Dacă o ducea la *Music-hall*-ul Empire şi cumpăra locuri bune, fata era ca o pisică – mai că torcea, îl privea zâmbitoare, îi dădea voie să-i ţină mâna într-a lui. Dar cum îi propunea să facă o plimbare după lăsarea întunericului pe maidanul oraşului, odată se posomora, mergea alături de el ţâfnoasă, cu nasul în vânt, îi răspundea înţepată şi repezită, fără să-l privească şi ţinându-se la un metru depărtare. Când o invita la

cafeneaua Meguigan să mănânce un patrician cu pireu de cartofi, strâmba din nas şi-i spunea: „La cârciuma aia numai taică-meu merge”. Dar o invitaţie la Leonard, localul de categoria întâi de pe Strada Mare, o făcea să strălucească de bucurie şi să se lipească drăgăstoasă de pieptul lui. Jenny voia să se înalţe deasupra familiei ei, trăgea la mai mare; mereu îl corecta pe taică-su, ba şi pe maică-sa şi pe surori, mai ales pe Sally, şi, colac peste pupăză, îl corecta şi pe el, pe Joe, căutând să-l mai şlefuiască; îl învăţa cu mult dispreţ cum să-şi ridice pălăria de pe cap, cum să-şi poarte bastonul; îl povăţuia să meargă el la marginea trotuarului şi să ţină degetul mic cocârjat când îşi bea ceaiul. Exagera cu obsesia rafinamentului şi a eleganţei. Mintea ei era împănată de reguli de etichetă, pe care le înghiţea pe nerăsuflate din coloanele respective ale revistelor mondene de duzină. Tot de acolo îşi însuşea ea diverse sugestii cu privire la modă, îşi lua modelele pentru rochiile pe care şi le croia singură, învăţa cum să facă pentru a-şi păstra mâinile imaculate; de acolo ştia că „albuşul de ou amestecat în apa cu care vă clătiţi părul îi dă lustru şi strălucire”.

Nu trebuie să se creadă însă că lui Joe i-ar fi displăcut această năzuinţă către eleganţă şi rafinament; de fapt îi plăceau şi dorinţele ei, şi podoabele pe care le purta, parfumul Jockey Club cu care-şi înmiresma combinezonul cu dantelă (avea la el panglicuţe roz, după cum văzuse Joe prin decolteul bluzei). Toate astea îi stârneau şi mai mult pofta, dându-i a înţelege că Jenny *e cu totul altceva* decât damele de pe stradă cu care se culcase din când în când în cursul acestor luni chinuitoare de ispită îmbinată cu speranţe amăgite.

Însuşi gândul că a suferit atâta îi stârnea şi mai mult dorinţa lui irealizabilă. În timp ce urca scările de la uşa casei cu numărul 117 A, pe Scottswood Road, Joe îşi spuse că astă-seară avea să forţeze deznodământul; sau dacă nu, măcar trebuia să afle de ce nu izbuteşte.

Intrând în odaia din fund, se uită la ceas şi văzu că a

întârziat. Jenny se dusese sus să se gătească. Doamna Sunley zăcea pe canapeaua din salonaş, doborâtă de o migrenă înfiorătoare. Phyllis şi Clarry se duseseră în stradă, la joacă. Căzuse în sarcina lui Sally să-i servească ceaiul.

— Unde-i taică-tu? întrebă brusc Joe, după ce înfulecase cele două scrumbii, cu mai bine de jumătate din franzelă şi dăduse pe gât trei ceşti mari de ceai.

— A plecat la Birmingham. Secretarul n-a putut să se ducă, aşa că l-a înlocuit tata. A luat cu el toţi porumbeii călători ai clubului şi pe ai noştri. Pentru întrecerea de mâine.

Joe luă furculiţa şi începu să se scobească în dinţi, dus pe gânduri. Vasăzică Alf putea să facă o călătorie gratis la Birmingham, ca să participe la întrecerea săptămânală a porumbeilor călători. Ce noroc pe fraierul ăsta!

Sally, care-l privea pe Joe cu ochi critic, îi trimise o săgeată din tolba spiritului ei precoce:

— Ai grijă să nu-nghiţi furculiţa aia, că pe urmă o să zornăie când dansezi polca, îl avertiză ea cu aerul cel mai serios din lume.

Joe se uită urât la ea. Ştia bine că Sally nu poate să-l sufere. Degeaba se străduise el s-o atragă de partea lui. Tot timpul îl urmărea simţământul supărător că ochii aceia întunecaţi ai fetei aveau puterea magică de a pătrunde toate gândurile şi sentimentele lui; în faţa ei se simţea dezarmat. Uneori lucrurile mergeau chiar mai departe: chicotul ei dispreţuitor îi întrerupea grandilocvenţa şi, luându-l prin surprindere, îi făcea praf toată stăpânirea de sine, silindu-l să roşească supărător.

Căutătura lui urâtă părea s-o bucure pe Sally; ochii fetei scânteiară. Deşi în vârstă numai de unsprezece ani, avea un simţ al umorului extraordinar de dezvoltat. Cu multă veselie îşi continuă jocul favorit: să-l dezumfle pe Joe.

— Şi dumneata trebuie să fii un bun dansator, că ai nişte picioare cât toate zilele. „Ştii să valsezi şi în partea

opusă, domnişoară Sunley?” „Sigur, Joe, sigur adică vreau să spun, domnule Gowlan vă rog să-mi iertaţi îndrăzneala”. „Nu vrei să încercăm?” „Vai, ce plăcere, dragă domnule Gowlan. Nu-i aşa că muzica e mii-nu-naată? Hait! Mitocanule, m-ai călcat pe bătătură!”

Fata avea un haz nebun, cum îşi pocea faţa mititică şi comică, îşi dădea ochii mari şi negri peste cap, maimuţărind la perfecţie maniera şi accentul afectat al lui Jenny.

— „Nu vrei să-ţi fac cinste cu o îngheţată, scumpa mea? Sau preferi o tuslama? E o tuslama straşnică. Proaspătă, direct de la vacă. Dacă vrei, îţi dau ţie toate zgârciurile de foaie”.

Sally făcu apoi semn cu capul către etaj şi nu mai imită pe nimeni:

— Îşi pune părul pe moaţe, sus. Domnişoara Sunley, Jenny, domnişoara din lumea bună, care se culcă cu nasul prins într-un cârlig de rufe, ca să i-l subţieze. De un ceas se tot găteşte. A venit direct de la mo-diii-stă, aşa să ştii. Dar acolo să ştii că nu serveşte, bagă bine de seamă – asta fac prăpăditele celelalte. Ea stă acolo doar de frumuseţe! M-a pus să-i încălzesc fierul de încreţit părul, şi, să nu te mint, mi-a tras şi o palmă peste ureche, aşa, pentru binele nostru, al tuturora. Da, da, Joseph, e o fată cu un temperament, aşa că gândeşte-te şi răzgândeşte-te înainte să faci pasul hotărâtor!

— Haide, taci odată, puştoaică obraznică!

Joe se ridică de la masă şi se îndreptă către uşă.

Sally se prefăcu ruşinată şi începu iarăşi să vorbească afectat, cu glasul subţire, ca o pisică:

— „Nu fi aşa formalist, domnule Gowlan! Poţi să-mi spui şi Maggie. Vai, păcat că fumezi, când ai ochii aşa de frrrumoooşi! Vai, dar te rog, nu mă părăsi aşa de curând.” (Sally îi aţinu calea.) „Dă-mi voie să-ţi cânt ceva înainte de a pleca, domnule Gowlan. Doar un cântecel mic şi drăguţ.”

Şi-apoi, încrucişându-şi braţele şi imitând aerul timid al

lui Jenny în faţa pianului, începu să cânte în falsetto:

„Oh, ce mândre panseluţe
Cresc acolo pe răzoare...”

Sally încetă să mai cânte când Joe ieşi trântind uşa în urma lui. Apoi fata izbucni într-un hohot de râs încântat, se aruncă pe divan şi se ghemui acolo, săltându-se în sus şi-n jos şi ascultând cu încântare cum scârţâie telurile.

Joe se duse sus, se bărbieri, se spălă, se frecă bine cu prosopul, îşi puse o cravată nouă, verde, şi-şi legă cu grijă şireturile ghetelor maro, lustruite de-ţi luau ochii. Deşi făcuse atâtea, ajunse totuşi să fie gata înaintea lui Jenny; o aştepta nerăbdător în hol. Când o văzu coborând, lui Joe i se tăie respiraţia. Jenny îi luă pur şi simplu piuitul: era îmbrăcată cu o rochiţă roz, cu pantofi de satin alb, iar pe cap şi pe umeri purta un şal alb, croşetat – care era foarte la modă pe atunci, fiind şi botezat *fascinaţie.* Faţa îi strălucea ca o petală imaculată, în care ochii cenuşii aduceau luciul rece al oţelului. Cu multă delicateţe, sugea o bomboană mentolată.

— Să fiu al dracului, Jenny, dacă nu eşti ca o floare.

Fata îi acceptă omagiul ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume, îşi puse pardesiul de fiecare zi peste îmbrăcămintea asta elegantă, luă cheia de la uşa din faţă cu un aer de femeie de lume şi o vârî în buzunar. Apoi dădu cu ochii de ghetele lui maro, şi faţa i se posomorî brusc.

— Vai, Joe, îi spuse ea răutăcioasă, trebuia să-ţi fi cumpărat o pereche de pantofi de dans! Ţi-am mai spus şi acum o săptămână.

— Ei, nu-i nimic, că toţi băieţii vin cu ghete la serată. I-am întrebat.

— Nu fi prost, ce, nu ştiu eu? O să par ridicolă din cauza ghetelor tale maro. Ai chemat birja?

— Birja? Joe se cătrăni de tot. Dar ce-şi închipuia Jenny, că el e milionarul Carnegie? îi răspunse morocănos:

Mergem cu tramvaiul...

Ochii fetei scăpărau sticliri reci.

— Aha! înţeleg. Vasăzică asta e părerea ta despre mine! Că birja nu e de nasul meu?

Doamna Sunley strigă de sus de pe palier:

— Să nu veniţi târziu, copii! Eu am luat un calmant şi mă culc.

— Nu te teme, mamă! răspunse Jenny cu un aer răutăcios. Fii sigură că n-o să întârziem.

Se urcară într-un tramvai roşu, care din nefericire era foarte plin. Aglomeraţia din tramvai o făcu pe Jenny şi mai ţâfnoasă. Când taxatorul îi ceru lui Joe să-i dea bani potriviţi, Jenny îl străpunse cu privirea. Nu scoase un cuvânt tot timpul călătoriei, în cele din urmă ajunseră în suburbia Yarrow şi coborâră din tramvaiul roşu, înţesat.

Se apropiară de sala Oddfellows, ea demnă şi ofensată, el veştejit de tăcerea ei glacială. Când intrară în sală, serata era în toi.

De fapt nu era o serată antipatică, ci mai degrabă o petrecere simplă şi intimă, tot aşa degajată ca şi ospăţul anual al unei numeroase şi vesele familii mic-burgheze. Într-un capăt al sălii fuseseră instalate mesele cu gustări: prăjituri, sandvişuri, biscuiţi, jeleuri, o mulţime de portocale mici şi tari, care păreau pline de sâmburi (şi chiar erau!), sticle cu limonadă colorată şi două samovare uriaşe – pentru ceai şi pentru cafea. La celălalt capăt al sălii, pe o estradă foarte înaltă, străjuită de ghivece mari de flori şi un palmier înfipt într-un hârdău, se afla orchestra. Era o orchestră serioasă, cu tobă mare, folosită cu multă generozitate, şi cu pian, la care cânta Frank Megarvie. Şi oare ştia cineva să facă triluri şi glisade mai frumoase decât Frank? Cât despre ritm, ce să mai vorbim? Frank Megarvie ţinea măsura atât de precis, încât ţi-era practic imposibil să greşeşti vreun pas când cânta el la pian. A, era minunat, timpul accentuat, parcă-l bătea cu ciocanul – *un*-doi-trei, *un*-doi-trei; şi pe acel prim timp parcă se înălţa şi podeaua sălii Oddfellows; iar la al

treilea cobora cu totul, răsunând de triluri.

Toată lumea era foarte sociabilă, nu existau grupuri care să facă opinie separată, nu se gândea nimeni să mai respecte vreun program sau alte reguli oficiale. Într-o parte şi alta a sălii, două afişe mari indicau ordinea dansurilor, numerotate şi scrise frumos de sora lui Frank Megarvie; Nr. 1, vals... *Nopţile bucuriei;* Nr. 2. *Valetta... Cu tine în gondolă...* şi aşa mai departe. Lumea se tot înghesuia agitată şi veselă în jurul listelor acestora, şi aici se stabilea cea mai mare intimitate: chicoteli, gâturi întinse, braţe petrecute pe sub alte braţe, un amestec de parfum, transpiraţie şi exclamaţii: „Hei, Bella, ştii pasul militar, porumbiţo?” Şi aşa se stabileau partenerii la dans. Sau poate vreun vlăjgan care cercetase lista luneca galant pe podeaua bine lustruită, nimerind din prea mare elan drept în sânul iubitei.

— Urmează un cadril, fetiţo. Nu ştiai? Hai, vino să dansezi cu mine!

Jenny scrută cu privirea toată adunarea. Văzu imediat bufetul sărăcăcios, programele lipite pe pereţii aburiţi, rochiile ieftine şi ţipătoare – stacojii, albastre şi verzi –, fracul ridicol al bătrânului Mike Mekenna, venerabilul prezentator şi maestru de ceremonii; văzu că nu toată lumea considera indispensabile mănuşile şi pantofii de dans; văzu şi grupul de neveste mai vârstnice ale muncitorilor, care stăteau într-un colţ, la o bârfa prietenească, în timp ce odraslele lor ţopăiau, săltau şi lunecau pe podea, în faţa lor. Dintr-o singură privire scrutătoare, Jenny văzu toate acestea, după care strâmbă din nas.

— Chestiile astea îmi calcă pe nervi, pufni ea către Joe.

— Ce anume? o întrebă el cu gura căscată.

Atunci Jenny se năpusti cu răutate asupra lui:

— Nu e nimic elegant, nu e nimic *de bon ton,* e ceva de mahala.

— Da’ nu vrei să dansăm?

Fata clătină din cap, indiferentă.

— Mda, mă rog, sigur că am putea să profităm de locul pentru dans. La urma urmei, tot s-au plătit biletele, nu?

Dansară, aşadar. Numai că Jenny se ţinu cât putu mai departe de Joe, şi mai ales de aplauzele, bătăile din picior şi chiotele de veselie ale celorlalţi.

— Dar ăsta cine e? întrebă ea cu dispreţ în timp ce treceau în vârtejul dansului pe lângă uşa de intrare.

Joe se întoarse, ca să vadă la cine se referă. Ăsta era un bărbat între două vârste, cu o mutră nevinovată, o căpăţână rotundă, un trup îndesat şi nişte picioare crăcănate.

— Jack Lynch, îi spuse Joe. E fierar la atelier. S-ar părea că te cunoaşte.

— Ăsta? întrebă Jenny strâmbându-se. Şi, foarte mândră că e spirituală, adăugă: Am văzut alţii mai buni ca el, ţinuţi în cuşti.

Apoi deveni iarăşi tăcută, răspunzând doar în monosilabe la întrebările lui, ridicând din sprâncene, cu nasul în vânt, semeaţă. Ţinea cu orice preţ să demonstreze că este, după propriile ei cuvinte, deasupra tuturor acestor lucruri.

Numai că Jenny se cam pripea. Treptat, pe măsură ce orele înaintau, oamenii începură să vină. Nu atâta muncitorii, simpli membri ai clubului, care umpluseră sala de la începutul seratei, ci membrii de onoare, cei câţiva dansatori buni de la serviciul de proiectări, contabilul Irving cu soţia, casierul Morgan şi chiar bătrânul domn Clegg, subdirectorul atelierelor. Jenny nu mai era aşa de ţeapănă, ba chiar îi zâmbi lui Joe.

— Parcă e mai plăcut acum.

Nici nu apucase bine să rostească aceste cuvinte, că uşile se deschiseră de perete şi-şi făcu apariţia Stanley Millington, domnul Stanley în persoană, domnul Stanley *al nostru.* Era un moment solemn. Arbora o mină binevoitoare şi arăta îngrijit şi lustruit într-un smoching foarte elegant; îl însoţea logodnica lui.

De data asta, Jenny se ridică de-a binelea de pe scaun

şi-şi aţinti privirea iscoditoare, căreia nu-i scăpa nimic, asupra celor doi tineri eleganţi, ce zâmbeau amabil şi dădeaua mâna cu câţiva dintre membrii mai vechi ai clubului.

— A venit cu Laura Todd, şopti Jenny cu respiraţia întretăiată. Ştii, taică-su e inginer de mine, la Great Market. Ştiu totul despre ea, că o văd mereu prin oraş. S-au logodit anul trecut în august, a scris şi în ziar.

Joe se uită lung la faţa ei emoţionată. Era uimit să vadă cât interes prezenta pentru Jenny societatea „aleasă” din Tynecastle şi ce încântată era fata că e la curent cu toate amănuntele mondene. Dar cel puţin acum Jenny nu mai era încordată cu el. Se muiase de tot.

— De ce nu dansăm, Joe? murmură ea, şi se ridică pornind într-un vârtej pe lângă Millington şi domnişoara Todd şi ţinându-se languros de braţul lui Joe.

— Şi rochia aia a ei... un model... de la magazinul Bonar, îi şopti ea confidenţial lui Joe când treceau prin dreptul celor doi.

Bineînţeles, la Tynecastle, Bonar era ultimul răcnet în materie de modă.

— Şi ce dantelă!... adăugă Jenny ridicând semnificativ ochii către cer. E pur şi simplu...

Veselia crescu, toba bubui şi mai tare, Frank Megarvie cântă cu mai multe triluri ca oricând, ritmul dansului se înteţi, se înverşună. Toată lumea era încântată că tânărul domn Stanley „şi-a făcut timp să vină printre noi”. Şi ce bine că a adus-o şi pe domnişoara Laura cu el! La Yarrow, Stanley Millington era „privit cu ochi buni”. Taică-su murise cu câţiva ani în urmă, când Stanley avea şaptesprezece ani şi se afla încă la colegiul St. Bede. Prin urmare, Stanley venise pe nepusă masă la întreprindere, direct de la studii – un tânăr atletic, cu ţinută dreaptă, tenul foarte proaspăt şi cu o intenţie de mustaţă – ca să-nveţe de la bătrânul Henry Clegg conducerea afacerilor. Acum, la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, Stanley deţinea conducerea; era entuziast şi neobosit, veşnic

animat de dorinţa de a face „ceea ce trebuie”, cum spunea el. Toată lumea era de acord că Stanley e înzestrat cu spirit şi iniţiativă, că are toate avantajele pe care i le poate acorda „o şcoală bună”.

Întemeiat în urmă cu cincizeci de ani, de către un grup de negustori bogaţi din nord, de religie neconformistă, colegiul St. Bede reuşise în scurta lui existenţă să realizeze adevărata tradiţie a şcolilor publice englezeşti. Întâlneai acolo toate elementele tradiţionale: monitorii, corvezile la care aceştia îi supuneau pe elevii mai mici, bufetul, *esprit de corps*[2], inspiratele cântece şcolare. St. Bede le avea pe toate acestea şi încă multe altele, de parcă doctorul Fuller, primul director, ar fi trecut pe la toate vechile şcoli englezeşti cu o plasă de prins fluturi şi ar fi ales cu grijă, de la fiecare, obiceiurile cele mai frumoase. Culorile asociaţiei sportive ale colegiului erau acordate cu multă mărinimie şi erau foarte frumoase: albastru-vineţiu, roşu-stacojiu şi aur. Stanley, devotat trup şi suflet vechii sale şcoli, era, fireşte, la fel de profund devotat şi culorilor ei. În mod obişnuit purta în îmbrăcămintea lui vreunul din aceste componente; blazonul şcolii-vineţiu-stacojiu şi auriu – se afla undeva în costumul lui Stanley; fie la cravată, fie prin butonii de la mâneci, fíe la bretele. Simboliza o dovadă a vechiului spirit de gentleman şi sportivitate, reprezentat întotdeauna de colegiul St. Bede.

Într-un fel, acelaşi spirit de gentleman şi sportivitate îl adusese pe domnul Stanley şi la serată. Voia să fíe cumsecade, să facă ceea ce trebuia, să păstreze nota corectă. De aceea se afla aici, cu maniere extrem de agreabile, strângea mâinile bătătorite ale oamenilor, şi printre valsurile cu Laura strecura şi câteva dansuri cu nevestele greoaie ale salariaţilor mai vârstnici.

Cu timpul, zâmbetul strălucitor al lui Jenny, care îi înflorise pe buze la apariţia domnului „Stanley al nostru” şi a Laurei Todd, rămase puţin cam fix; râsul ei, care

---

[2] Solidaritate. Aici în sens ironic: spirit de turmă. (Fr.)

făcea întotdeauna vălurele când trecea prin dreptul unuia dintre cei doi protagonişti, sau al amândurora, deveni puţin cam forţat. Jenny murea să fie „remarcată” de domnişoara Todd, murea de dorinţa de a fi poftită la dans de domnul „Stanley al nostru”. Dar, din nefericire, niciuna, nici alta nu se întâmplase. Ce păcat! În schimb, n-o mai slăbea din ochi Jack Lynch. Se ţinea mereu după ea şi căuta prilejul potrivit pentru a o invita la dans.

Jack nu era băiat rău. Nenorocirea făcea să fi băut însă prea mult. Toată lumea ştia că lui Jack îi place o picătură de alcool, când şi când. Dar astă-seară, tot ieşind din sala de dans până la localul „Ducele de Cumberland” din vecinătate, Jack înşirase cam multe picături. În mod normal, Jack ar fi rămas în uşa sălii, dând fericit din cap în ritmul muzicii, şi la sfârşit, clătinându-se pe picioarele crăcănate, s-ar fi îndreptat şovăielnic spre casă şi s-ar fi culcat. Din păcate, în seara asta duhul rău al lui Jack flutura din aripi în preajma lui.

La ultimul dans, înainte de gustare, Jack îşi îndreptă cravata şi se bălăbăni către Jenny.

— Fă-te-ncoa, păpuşico! îi zise el, vorbind ca ţăranii din preajma oraşului Tynecastle. Fă-te-ncoa, să le arătăm noi cum se bate talpa!

Jenny întoarse capul şi privi cu ostentaţie în partea cealaltă a sălii. Joe, care stătea lângă ea, spuse:

— Pleacă, Jack, domnişoara Sunley dansează cu mine.

Jack se clătină pe picioare.

— O fi, da’ eu zic să mai poftească să danseze şi cu mine!

Jack întinse braţul cu o galanterie de mitocan. N-avea câtuşi de puţin intenţii rele, numai că, nefiind prea sigur pe picioare, laba lui cât toate zilele căzu din greşeală pe umărul lui Jenny.

Fata scoase un ţipăt patetic. Iar Joe, ridicându-se deodată înfierbântat, îi trase lui Jack cu dexteritate de boxer un croşeu la bărbie. Jack se întinse pe podea, cât era de lung. Izbucni o zarvă cumplită.

— Hei, dar ce s-a întâmplat? întrebă domnul Stanley, croindu-şi drum prin mulţime către locul unde se aflau eroii. Joe stătea ca un viteaz din poveste, cu pieptul scos în afară, şi ţinând-o pe după umeri pe Jenny, palidă de spaimă. Ce se petrece aicea? Care-i pricina?

Cu inima cât un purice, Joe răspunse bărbătos şi demn:

— Era beat, domnule Millington, era beat criţă. Omul trebuie să ştie unde să se oprească, totuşi.

De fapt, chiar sâmbăta trecută Joe fusese împreună cu Lynch la o beţie şi amândoi fuseseră daţi afară de la *music hall*-ul Empire; dar acum uitase. Ce să-i faci? Era silit să se ridice mai presus de toate astea.

— S-a îmbătat, domnule Stanley, şi s-a legat de prietena mea. Eu n-am făcut decât s-o apăr.

Stanley îi măsură pe amândoi cu privirea – tânărul cu corp atletic... şi frumoasa îndurerată; apoi, cu o încruntare, se uită la beţivul care zăcea la pământ.

— Beat! exclamă el. Foarte urât! Foarte, foarte urât! Nu tolerez aşa ceva aici! Salariaţii mei sunt oameni cumsecade şi vreau să se distreze tot ca nişte oameni cumsecade. Vă rog să-l scoateţi afară. Ocupă-te dumneata, domnule Clegg, dacă eşti amabil. Şi să vină mâine la mine la direcţie. Puteţi să-i faceţi formele de concediere.

Jack Lynch, o adevărată ruşine publică, a fost scos afară, iar a doua zi a primit plicul. Stanley s-a întors din nou către Joe şi Jenny a răspuns printr-un zâmbet la râsul satisfăcut al lui Joe şi la farmecul învăluitor al lui Jenny.

— Cu asta am lămurit-o, clătină el din cap, ca un om care vrea să le redea celorlalţi încrederea. Dumneata eşti Joe Gowlan, nu-i aşa? Te cunosc perfect. Eu vă cunosc pe toţi, e un lucru la care ţin şi care mă preocupă foarte mult. Joe, te rog prezintă-mă prietenei dumitale. Îmi pare bine, domnişoară Sunley. Trebuie neapărat să dansaţi şi cu mine, bineînţeles dacă doriţi, domnişoară Sunley. Să încercăm să mai uităm de această neplăcere. Cât despre dumneata, Joe, dă-mi voie să te prezint prieteniei mele.

Poate ţi-ar face plăcere să dansezi cu ea, nu?

Drept care Jenny pluti în extaz către capătul opus al sălii, în braţele domnului Stanley, supraveghindu-şi cu multă atenţie ţinuta, ca să fie impecabilă, lipindu-şi cotul de trup, aşa cum era moda. Îşi dădea perfect seama că ochii tuturor invitaţilor sunt aţintiţi asupra ei. La rândul lui, Joe sălta niţel cam greoi cu domnişoara Todd, care îl privea cu mult amuzament şi chiar cu oarecare interes.

— A fost o lovitură de toată frumuseţea, îi spuse Laura cu zâmbetul ei comic în colţul buzelor.

Joe recunoscu că pumnul tras a fost într-adevăr o lovitură de maestru, simţindu-se deopotrivă vrednic de admiraţie şi cumplit de stânjenit.

— Îmi place ca un bărbat să ştie să se descurce, comentă ea în treacăt, şi zâmbi iar. Dar nu-i nevoie să adopţi o figură aşa virtuoasă, de parcă ai fi intrat în rândurile călugărilor Templieri.

Stanley, domnişoara Todd, Jenny şi Joe cinară împreună la bufet. Jenny era în al nouălea cer de fericire. Zâmbea arătându-şi dinţişorii albi şi arunca ocheade tulburătoare printre genele negre, plecate; mâncă răciturile cu furculiţa şi lăsă în farfurie câte puţin din fiecare fel de mâncare.

A fost puţin şocată când Laura Todd, luând o portocală, i-a rupt coaja cu dinţii. Şi mai profund şocată a fost când Laura a folosit cu un aer foarte degajat batista lui Stanley. Dar toată seara, fiecare moment în parte a fost o încântare. Şi, ca o încununare a tuturor acestora, la sfârşit, când lumea a plecat de la serată, Joe şi-a îndreptat greşeala de care se făcuse vinovat la sosire şi a chemat cu un ton maiestuos o birjă.

Despărţirea a fost prelungă şi politicoasă, s-a spus în repetate rânduri la revedere, s-au făcut nenumărate semne cu mâna. Şi, într-un vârtej de jupoane şi emoţii plăcute, Jenny s-a urcat în vehiculul verzui şi mucegăit, cu miros de şoareci, înmormântări, nunţi şi grajduri umede. Ciucurii micuţi ai *fascinaţiei* ei se legănau în delir. Jenny

se lăsă moale pe pernele trăsurii.

— Vai, Joe, exclamă ea, a fost o adevărată încântare! Nu ştiam că-l cunoşti aşa de bine pe domnul Millington. De ce nu mi-ai spus până acum? Habar n-am avut. E foarte drăguţ. Bineînţeles, şi ea e drăguţă. Dar, ştii, nu atât frumoasă, cât aşa, atrăgătoare, cum să zic?! Dar în orice caz de bună calitate. Rochia aia pe care o purta costă multe lire, dă-mi voie să-ţi spun, că mă pricep; şi e după ultima modă. Dar, pe de altă parte, ai observat când şi-a înfipt dinţii în portocală? Şi chestia cu batista... Era să intru sub masă. Doamne! În ruptul capului n-aş fi făcut aşa ceva. Asta nu e o purtare de lady. Tu auzi, Joe, ce-ţi spun?

Joe o asigură cu multă tandreţe că aude. Aflându-se singur cu ea, în trăsura întunecată, dorinţa crescu în el ca o febră. Tot trupul îi era în flăcări, plesnind de dorinţă. O strânsese toată seara în braţe, îi simţise trupul, acoperit doar de o îmbrăcăminte subţire, lipit de al lui. Luni de zile îl ţinuse la distanţă. Dar acum o avea aici, singură, lângă el. Arzând tot, îşi schimbă poziţia, se apropie încetişor de Jenny, care şedea rezemată într-un cot, către colţul pernelor. Îşi petrecu braţul pe după talia ei. Fata turuia înainte, ca o mitralieră, surescitată, veselă, cu totul schimbată faţă de felul ei obişnuit de a fi.

— Într-o zi am să am şi eu o rochie ca aia, vreau să spun ca a domnişoarei Todd. Era de satin şi cu volănaşul de dantelă veritabilă. Pun mâna-n foc că se pricepe de minune la modă. Şi să ştii că are o mutră de poamă, oho, se cunoaşte de la o poştă.

Încetişor, foarte încetişor, Joe o trase mai aproape de el şi începu să-i şoptească, prefacându-şi vocea cât mai mângâietoare:

— Acuma nu vreau să vorbesc despre ea, Jenny. De fapt nici n-am observat-o. Numai pe tine te vedeam. Şi acuma tot pe tine te văd!

Fata chicoti încântată.

— Tu eşti mai bine decât ea, mult mai bine. Şi rochia ta

era mult mai frumoasă şi mai şic.

— Materialul m-a costat două lire şi patru şilingi, Joe... Modelul l-am luat după Weldon.

— Să fiu al dracului, Jenny, da’ eşti o minune...

Cu multă pricepere, continuă s-o măgulească. Şi cu cât o măgulea mai mult, cu atât o pipăia mai mult. Îşi dădea seama că e tulburată, cu nervii încordaţi, că-i dă voie să facă mici gesturi pe care nu i le mai îngăduise niciodată. Încântarea lui ajunse la culme. Dorind-o nebuneşte, se mişca totuşi cu cea mai mare prudenţă.

Deodată, fata strigă ascuţit:

— Nu, Joe! Nu! Te rog să te porţi frumos!

— Da’ ce te sperie, iubito? o alintă el.

— Nu, Joe, nu! Nu-i frumos să faci asta.

— De ce să nu fie frumos, Jenny? îi murmură el cu un aer nevinovat. Doar ne iubim, nu?

Tactica era desăvârşită. Oricare ar fi fost poziţia lui în clasamentul jucătorilor de biliard, în ceea ce priveşte arta delicată a seducţiei nu încape îndoială că Joe nu era novice.

Simţindu-l lipit de ea, ameţită, fata îi spuse:

— Nu, Joe, te rog... Cel puţin nu aici.

— Ah, Jenny...

Fata se luptă să scape.

— Uite, Joe, aproape că am ajuns. Uite, suntem pe Plummer Street. Nu mai e mult până acasă. Dă-mi drumul, Joe, lasă-mă!

Supărat, îşi ridică obrazul înfierbântat de pe gâtul ei, şi văzu că are dreptate. Fiert de dezamăgire, era gata să izbucnească în exclamaţii de-a dreptul profanatoare. Stăpânindu-se, coborî, o ajută să se dea jos, îi aruncă pocitaniei de birjar un şiling şi veni în urma ei pe scara casei. Silueta ei cambrată, văzută din spate, chiar şi simplul gest de a scoate cheia din poşetă şi de a o strecura în uşă îl înnebuniră de dorinţă. Apoi îşi aminti că în noaptea aceea, Alf, tatăl fetei, nu-i acasă.

În bucătăria luminată numai de focul din sobă, Jenny se

întoarse spre el; cu toată fecioria ei jignită, nu părea prea dornică să se ducă la culcare. Emoţia, tulburarea, extraordinarul situaţiei nu-i dădeau pace. Îi vuia încă în urechi triumful ei la serată. Îşi luă o atitudine timidă şi nevinovată.

— Nu vrei să aprind gazele, să-ţi fac o cacao, Joe?

Cu un efort, el îşi stăpâni supărarea şi dorinţa aprigă de a o cuprinde în braţe. Spuse pe un ton plângăreţ:

— Jenny, tu retezi omului orice speranţă. Haide, vino şi şezi niţel pe divan. Toată seara n-am putut să schimb o vorbă cu tine.

Pe jumătate trezită, pe jumătate înspăimântată, fata rămase nehotărâtă; era aşa plictisitor să spui pur şi simplu noapte bună şi să te duci la culcare; şi zău că Joe arăta astă-seară pur şi simplu fermecător; şi pe urmă, s-a şi purtat frumos, de vreme ce a luat o birjă. Jenny chicoti iar:

— Mă rog... dacă-i vorba doar să *discutăm,* n-o să fie nicio supărare.

Se îndreptă către divan.

Aşezându-se lângă ea, Joe o strânse în braţe; acum, că se crease un precedent, era mai uşor. Fata încercă să se smulgă, dar cu ceva mai puţină convingere. Joe simţi vibrând în tot trupul ei emoţia şi extraordinarul acelei seri.

— Nu, Joe, te rog! Trebuie să ne purtăm frumos.

Repeta mereu aceste vorbe, tură să-şi dea prea bine seama de ce spune.

— Vai, Jenny, dar trebuie! Doar ştii că sunt nebun după tine. Doar ştii că ne iubim.

Fascinată, cu răsuflarea tăiată de spaimă, ba împotrivindu-se, ba cedând, pierdută într-un vârtej de teamă, durere şi un simţământ necunoscut, Jenny murmură:

— Vai, Joe... Mă doare!

Acuma ştia că era a lui, simţea plăcerea delicioasă şi sălbatică a faptului că, în sfârşit, pusese stăpânire pe

Jenny.

Focul mocnea, gata să se stingă. Nu mai erau cărbuni pe grătar. Mult timp după ce totul trecuse, după ce se terminase şi portia de smiorcăială, Jenny şopti:

— Ţine-mă strâns, Joe... Mai strâns, dragul meu.

Ei poftim! S-a văzut mai mare comedie? Şi el stătea aşa de incomod acolo, ca vai de capul lui, şi-i intra părul ei în gură. Când se ghemui la pieptul lui, întinzând obrazul frumos dar palid şi udat de lacrimi – despuiat acum de toate aerele şi mofturile ei prosteşti – ca s-o sărute, Jenny deveni pentru o clipă simplă şi frumoasă ca porumbeii tatălui ei, adevărate mărgăritare. Şi totuşi, lui îi venea acuma, da, tocmai acuma, îi venea să-i tragă un picior. Bineînţeles, avea şi circumstanţe atenuante: pentru Joe asta era, după cum spusese singur, prima dragoste adevărată.

CAPITOLUL XII

La vila Law pentru seara de sâmbătă exista un ritual special. După ce luau o cină rece, Hilda îi cânta lui taică-su la orgă. Şi în seara aceasta, ultima sâmbătă din luna noiembrie a anului 1909, la ora opt, Hilda cânta la orgă prima parte din *Muzica apelor* de Händel, în timp ce Barras stătea pe scaunul lui obişnuit, ascultând cu fruntea sprijinită în mâini. Hildei nu-i plăcea să cânte pentru taică-su. Şi totuşi, cânta. Cânta pentru că aşa era ritualul stabilit de Barras.

Richard Barras respecta cu stricteţe ritualul. Asta nu-l definea însă ca un rob al datinilor; el se afla mai presus de tradiţii şi obiceiuri. Rutina, departe de a-i fi stăpână era mai curând un fel de ecou; ecoul, răsunând neîntrerupt, al principiilor sale. Pentru a-l înţelege pe Richard Barras, trebuie să începem prin a admite aceste principii. El era într-adevăr un om al principiilor şi, să fie limpede, al unor principii cu totul sincere, fără nicio urmă de ipocrizie.

Pe deasupra mai era şi un om moral, dispreţuia acele slăbiciuni prin care-şi dă în petic omenirea atât de des şi atât de tragic. De pildă ar fi fost incapabil să se gândească la vreo altă femeie în afară de soţia lui. Deşi Harriet era o bolnavă incurabilă, ţintuită la pat, era în mod efectiv soţia lui. Soţia lui Barras. De asemenea, dispreţuia poftele grosolane ale oamenilor: mâncarea abundentă, vinurile, ghiftuiala, beţia, trândăvia, luxul, senzualitatea, toate excesele poftelor trupeşti îi produceau silă. Mânca lucruri foarte simple şi de obicei

bea doar apă. De fumat, nu fuma. Deşi purta întotdeauna un costum bine croit şi dintr-un material bun, nu avea multe haine şi nici nu se împăuna cu îmbrăcămintea.

Bineînţeles, avea orgoliul lui, orgoliul firesc al unei persoane luminate, cu vederi largi. Se ştia om cu situaţie şi cu avere; avea mina, era proprietarul minei Neptun. Familia lua stăpânea de un veac minele Neptun. Îi produceau o adevărată satisfacţie antecedentele lui familiale, începând cu Peter Barras care săpase în 1805 puţul nr. 1 în sectorul Snook, cunoscut acum sub numele de vechiul Neptun, lăsând o mină curăţică fiului său William, care la rândul său a săpat puţurile nr. 2 şi 3. Cât despre Peter William, tatăl lui Richard, el forase puţul nr. 4, o afacere foarte chibzuită şi inteligentă, de pe urma căreia profita acum din plin Richard. Era extrem de încântat că aceşti oameni cu mintea ageră şi practică, feriţi de robia sentimentelor, puseseră temelia numelui şi averii familiei sale. Se mândrea cu faptul că moştenise şi dusese mai departe calităţile strămoşilor săi, se mândrea cu propria sa agerime şi cu propriul său simţ practic, cu capacitatea sa de a realiza afaceri reuşite pe baza unei tocmeli aprige.

Pe plan social, nu manifesta în mod deschis nicio aspiraţie. Când în conversaţie se pomenea numele vreunui om cu vază din ţinut, Barras avea obiceiul să exclame calm doar atât: „Şi ce avere are?”, lăsând să se înţeleagă, cu un umor bonom, că probabil situaţia financiară a vecinului său e vrednică de milă. Aşadar, deşi se bucura de respectul bancherului şi avocatului său, nu era snob; ba chiar dispreţuia meschinăria acestui cuvânt. Cu toate că Harriet Wandles se trăgea dintr-o familie cunoscută şi veche din ţinut, nu se căsătorise cu ea pentru distincţia arborelui genealogic. Se căsătorise cu Harriet ca s-o aibă de nevastă.

De aici s-ar putea trage concluzia că a fost vorba de vreo pasiune. Totuşi, Barras, cel puţin aparent, era un om lipsit de pasiuni. Forţa personalităţii sale era covârşitoare,

dar o forţă statică, glacială. Nu era capabil de violenţă, de patimi copleşitoare, nu manifesta izbucniri de emoţie înflăcărată. Respingea ceea ce-i era străin; ceea ce nu-i era străin, poseda. În acest sens, mărturia lui Harriet ar fi putut oferi cheia enigmei. Dar Harriet, în dimineţile care urmau obişnuitelor idile nocturne, îngera cu multă poftă o suculentă gustare – cu satisfacţia placidă a unei vaci mulse cu succes. Dovezile biologice vizibile pe care le oferea Harriet în simplitatea ei erau aşadar şi pozitive, şi negative. Dacă cineva ar fi cercetat însă conţinutul stomacului ei, fără doar şi poate că ar fi găsit bolul alimentar al rumegătoarelor.

De la Richard era greu de obţinut vreo cheie a adevărului. Era un om foarte ascuns. Această trăsătură constituia neîndoielnic o calitate. Nu era vorba de aspectul banal al ascunzişurilor oamenilor închişi, ci de un lucru mult mai subtil, care respingea cu severitate curiozitatea indiscretă şi făcea, dintr-o privire, să îngheţe orice încercare de familiaritate, de apropiere. Părea să-ţi spună cu un aer glacial: „Eu sunt eu însumi, şi voi fi eu însumi, dar asta nu priveşte pe nimeni altul decât pe mine însumi. Şi ca să continui, aş adăuga că eu mă stăpânesc, dar nu voi îngădui să fiu stăpânit de nimeni altul decât de mine însumi”. Şi din nou muntele de gheaţă încremenit.

Nu trebuie totuşi să se presupună că toate calităţile lui Richard ar fi fost turnate în acest tipar arctic, supradimensionat. Barras avea şi câteva caracteristici absolut umane. Mai întâi dragostea lui pentru muzică, pentru orgă, pentru Händel, şi în special pentru oratoriul *Messia.* Pe urmă ataşamentul lui faţă de artele plastice, faţă de arta sănătoasă şi cu tradiţii bine stabilite, aşa cum se înfăţişa prin tablourile scumpe atârnate pe pereţii casei lui. Pe urmă fidelitatea faţă de regula unităţilor în sânul căminului. Aerul lui îngrijit şi exactitatea bine înrădăcinată. Şi, nu mai puţin, spiritul său acaparator.

Aicea zăcea de fapt, în ultimă analiză, esenţa sufletului

lui Richard, sâmburele cel mai tainic al omului în sine. Îşi iubea cu patimă averile, mina lui, casa lui, tablourile lui, moşia lui, tot ce era al *lui.* Iată motivul pentru care nu putea să sufere risipa, lucru reflectat într-o oarecare măsură şi de faptul că mătuşa Carrie ajunsese de-a dreptul incapabilă de „a arunca ceva la gunoi”. Mătuşa Carrie o mărturisea adeseori pe faţă, şi Barras era întotdeauna încântat. Nici Barras nu arunca niciodată nimic la gunoi. Hârtii, documente, chitanţe, acte şi înscrisuri, totul, absolut totul era împachetat cu grijă, etichetat şi încuiat, ca să fie în siguranţă, în biroul lui Barras. Această etichetare şi încuiere devenise aproape o religie. Ţinea de domeniul spiritualităţii. Şi era un lucru de-a dreptul exemplar. De altfel, se îmbina armonios cu dragostea lui pentru Händel. Ca şi muzica lui Händel avea o amploare şi o profunzime fascinantă şi un fel de religiozitate impenetrabilă, dar toate acestea îşi aveau izvorul pur şi simplu în avariţie. Pentru că, mai presus de orice, patima ascunsă dar arzătoare din sufletul lui Barras era dragostea de bani. Deşi o camufla inteligent, înşelându-se chiar şi pe sine, adora banii. Îşi strângea patima la piept şi o răsfăţa şi îi plăcea la nebunie tabloul strălucitor al propriei bogăţii, îmbelşugarea în care trăia.

Între timp, Hilda isprăvise cu Händel, sau cel puţin isprăvise *Muzica apelor.* În mod normal ar fi pus notele la loc pe scaunul înalt de lângă pian şi s-ar fi dus direct sus, în odaia ei. De astă-seară, Hilda părea hotărâtă să-l îmbuneze pe taică-su. Fără să-şi ia ochii de la cârpe, îl întrebă:

— N-ai vrea să-ţi cânt *Largo* de Händel, tată?

Era bucata lui preferată, bucata care-l impresiona mult mai mult decât celelalte şi care, totodată, o făcea pe Hilda să-nnebunească de plictiseală.

I-o cântă rar, într-o cadenţă plină de sonorităţi.

Urmă un răstimp de tăcere. Fără să-şi ia mâna de la frunte, Barras spuse:

— Mulţumesc, Hilda!

Fata se ridică de pe scaun, rămase în picioare, de partea cealaltă a mesei. Deşi pe faţă purta obişnuita expresie severă, în sinea ei tremura.

— Tată!

— Ce-i, Hilda?

Glasul lui nu părea sever. Ai fi zis că e un om de înţeles.

Fata oftă prelung. De săptămâni întregi tot aduna curaj ca să ofteze o dată astfel. Vorbi:

— Tată, curând o să împlinesc douăzeci de ani. Sunt aproape trei ani de când m-am întors de la şcoală. De atunci stau acasă şi nu fac nimic. Am obosit să tot stau aşa, fără să fac nimic. Aş vrea să mai fac şi câte ceva. Aş vrea să-mi dai voie să plec şi să fac ceva.

Barras îşi luă mâna de pe ochi şi o măsură pe fiică-sa plin de curiozitate. Apoi îi îngână ultimele cuvinte:

— Să faci ceva?

— Da, să fac ceva, relua ea vehement. Dă-mi voie să învăţ ceva. Să-mi iau o slujbă.

— O slujbă? Acelaşi ton de mirare distantă. Ce slujbă?

— Orice slujbă. Să fiu secretara ta. Să fiu soră de caritate. Sau să-mi dai voie să studiez medicina. Asta mi-ar plăcea cel mai mult.

Barras o măsură din nou, cu acelaşi aer ironic, dar binevoitor.

— Şi ce-o să se întâmple când o să te măriţi?

— Dar n-o să mă mărit niciodată, izbucni fata. Nici nu-mi trece prin cap, oh, ferească Dumnezeu! Sunt prea urâtă ca să mă pot mărita vreodată.

Faţa lui Barras căpătă obişnuita expresie glacială, dar tonul lui nu se schimbă. Îi spuse:

— Ai citit ziarele, Hilda.

Deducţia lui pătrunzătoare avu darul de a colora obrajii palizi ai fetei. Era adevărat. Citise ziarul de dimineaţă. Cu o zi înainte, adeptele emancipării femeilor luaseră cu asalt sediul Consiliului de Miniştri, chiar în timpul unei şedinţe de cabinet. Avuseseră loc scene violente când un grup de femei încercase să pătrundă cu forţa în Camera

Comunelor. Asta făcuse ca gândurile care cloceau în capul Hildei să iasă din găoace.

— „Un grup de femei au încercat să pătrundă cu forţa, cită Barras dus pe gânduri, să pătrundă cu forţa… în Camera Comunelor”.

După tonul lui, faptul apărea ca o nebunie curată.

Hilda îşi muşcă buzele până la sânge. Apoi insistă iar:

— Tată, dă-mi voie să plec şi să învăţ medicina. Vreau să mă fac doctoriţă.

— Nu, Hilda.

— Te rog, tată, dă-mi voie!

— Nu, Hilda.

— Dar te rog!

Glasul ei căpătă un accent de-a dreptul vehement. Barras nu-i răspunse nimic.

Se aşternu tăcerea. Faţa Hildei era de o paloare neobişnuită. Parc-ar fi fost de cretă. Barras se uita în tavan, cu un aer interesat şi totuşi absent. Rămaseră aşa cam un minut, apoi, fără gesturi melodramatice, fata se întoarse şi părăsi încăperea.

Ai fi zis că Barras nici n-a observat plecarea Hildei. Fata călcase o convenţie sacră. În mintea lui se înălţă un zid dincolo de care o închise pe Hilda.

Stătu cam o jumătate de oră, apoi se ridică, stinse cu grijă gazele şi se duse sus, în biroul lui. Sâmbăta seara urca întotdeauna în biroul lui, după ce-i cânta Hilda la pian. Era o încăpere spaţioasă şi confortabilă, cu covoare groase, cu un birou masiv şi perdele vişinii, care astupau ferestrele. Pe pereţi atârnau câteva fotografii de la mină. Barras se aşeză la birou, scoase inelul cu chei, alese cu grijă meticuloasă una dintre ele şi descuie sertarul din mijloc. Scoase afară trei registre de conturi – registre obişnuite cu cotorul roşu – şi începu să le cerceteze cu aerul omului care le cunoaşte pe dinafară. Primul conţinea lista investiţiilor sale, înregistrate cu grijă, în caligrafia lui elegantă. Privi lista cu un aer detaşat, şi pe buzele lui înflori un zâmbet de încântare, care însă nu

trăda prea multe. Luă un condei şi, fără să-l înmoaie în cerneală, parcurse delicat cu vârful lui şirul de cifre. Deodată se opri, reflectă serios şi luă hotărârea să vândă pachetul de acţiuni ale Exploatărilor Carbonifere Reunite. Ajunseseră de curând la cursul cel mai ridicat; în schimb, informaţiile sale confidenţiale cu privire la profitul curent al societăţii indicau o tendinţă cu totul opusă. Da, da, o să le vândă negreşit. Din nou un zâmbet uşor îi flutură pe buze: se felicită singur pentru agerimea instinctelor lui, avea simţul banului. Niciodată nu dădea greş. La urma urmei, de ce-ar fi greşit? Toate titlurile şi acţiunile din această cărticică erau cât se poate de sigure, garantate, de nezdruncinat. Trecu din nou în revistă totul, într-un calcul rapid. Totalul îl încântă.

Apoi se ocupă de al doilea registru. Acesta conţinea lista proprietăţilor sale imobiliare din oraşul Sleescale şi din ţinutul înconjurător. Mahalaua Teraselor era aproape în întregime proprietatea lui Barras (singurul punct dureros era că Ramage, măcelarul, deţinea jumătate din uliţa Balaclava), iar la Tynecastle avea mai multe blocuri solide cu „săptămânale”. Aceste case de raport, aşezate pe malul râului, aduceau chirii foarte rentabile, strânse săptămânal de un agent. Richard n-a regretat niciodată această proprietate. Cumpărarea caselor fusese ideea lui, deşi de fapt tranzacţia propriu-zisă o efectuase avocatul său, Bannerman, lucrând cu multă discreţie. Barras îşi însemnă în agendă că trebuie să discute cu Bannerman o chestiune legată de nişte conturi.

Şi, în sfârşit, cu un sentiment de relaxare şi cu o atingere care aducea mai mult a mângâiere, trase către el cel de-al treilea registru. Aici se afla o listă a tablourilor lui, cu preţurile pe care le plătise pentru fiecare în parte. Cercetă lista cu un aer foarte îngăduitor. Îl amuza ideea că investise 20000 lire, o adevărată avere, în aceste tablouri. Ei, dar la urma urmei nu era câtuşi de puţin o investiţie proastă – le avea pe pereţi, şi valoarea lor considerabilă creştea şi mai mult, întrucât asemenea

tablouri deveneau din ce în ce mai preţioase pe măsură ce se învecheau, ca şi operele lui Tiziano sau Rembrandt... Şi totuşi, n-avea de gând să mai cumpere altele. Nu. Adusese artei omagiul său. Acum era de ajuns.

Se uită la ceas. Plescăi din buze, mirându-se că e aşa de târziu. Cu multă grijă, puse registrele la loc, închise sertarul din mijloc şi se duse sus, în dormitor.

Îşi scoase iarăşi ceasul, şi-l învârti. Bău o înghiţitură de apă din carafa de lângă pat. Apoi începu să se dezbrace. Mişcările calme ale trupului său puternic aveau ceva hotărât, implacabil. Făcea aceste mişcări cu sistemă şi regularitate. Erau mişcări care nu admiteau niciun gest de prisos. Fiecare mişcare avea o intenţie şi o destinaţie bine stabilită. Mâinile albe şi puternice aveau un limbaj mut, dar propriu numai lor. Aşa; în felul acesta... cel mai bine e să faci aşa... eu trebuie neapărat să fac aşa... s-ar putea să se mai facă şi altfel... dar aşa e cel mai bine pentru mine... pentru mine. În semiîntunericul din dormitor, simbolica acestor gesturi avea ceva ciudat şi ameninţător.

În sfârşit, Barras era gata. Îşi înnodă şnurul cu care-şi încingea haina de casă, de culoare purpurie. Mai stătu o clipă locului, frecându-şi bărbia cu palma. Apoi porni cu paşi siguri pe coridor.

Hilda, care stătea pe întuneric în camera ei, auzi paşii apăsaţi ai lui taică-su intrând alături, în camera mamei. Trupul i se crispă, deveni şi mai rigidă. Faţa i se contractă, chinuită. Se strădui cu disperare să-şi astupe urechile, dar nu izbuti. Niciodată nu putea să-şi astupe urechile. Paşii apăsaţi înaintau. Un schimb de cuvinte, şoptite. Apoi un scârţâit greoi, apăsat. Pe Hilda o trecură fiori prin tot trupul. Aşteptă, cutremurată de nerăbdare şi scârbă. Apoi începură zgomotele cunoscute.

CAPITOLUL XIII

Joe lâncezea în odaia de zi din Scottswood Road, fără să-i acorde nicio atenţie lui Alf Sunley, care stătea lângă masă şi citea cu glas tare pronosticurile căpitanului Sanglar pentru caii favoriţi la cursele din parcul Gosforth. În după-amiaza aceea, Joe şi cu Alf urmau să se ducă la curse, deşi Joe, judecând după expresia morocănoasă şi indiferenţa plină de dispreţ cu care asculta comentariile căpitanului, nu părea să se bucure prea mult la această perspectivă. Ghiftuit după o masă copioasă, şedea răsturnat pe spate în scaun, cu picioarele cocoţate pe pervazul ferestrei. Se complăcea într-o meditaţie îmbufnată.

— „Din câte am putut afla de pe hipodrom, citi Alf mai departe, vă pot recomanda cu toată încrederea să pariaţi pe Nesfield, iapa lordului Kell, în cursa Eldon Plate. Consider că acest animal tânăr, dar plin de experienţă, este selecţia mea cea mai sigură din programul zilei...”

În timp ce Alf mormăia mai departe cu voce tărăgănată, ochii lui Joe se roteau mohorâţi prin cameră. Doamne, ce casă înfiorătoare! Ce vizuină împuţită! Şi când te gândeşti, când te gândeşti că el o suporta de mai bine de trei ani! Cum trei? Aproape patru! Cât mai avea de gând s-o suporte? Nici nu-i venea să creadă cât de repede trecuse timpul pe lângă el, lăsându-l tot aici, ca o balenă aruncată pe ţărm. A naibii să fie, dar unde-i era ambiţia? Ce Dumnezeu, că doar n-avea să-şi irosească toată viaţa aici!

Analizată la rece, situaţia nu i se înfăţişa deloc veselă.

La fabrică îi mersese destul de bine în aceşti patru ani. Mda, destul de bine... Numai că destul de bine nu-nsemna cu adevărat bine, sau cel puţin nu-l putea mulţumi pe Joe Gowlan. Acuma era lucrător calificat şi câştiga cu regularitate trei lire pe săptămână. Asta era ceva pentru un băiat de numai douăzeci şi doi de ani. Era foarte simpatizat – o rază de mulţumire de sine îi străpunse proasta dispoziţie – da, extrem de simpatizat. Era cunoscut ca unul dintre băieţii mai răsăriţi în banda veselă! Chiar domnul Millington părea că-i acordă importanţă, nu se întâmpla vreodată să treacă prin atelier fără a se opri să schimbe două vorbe cu el. Dar din toate astea nu ieşise, pare-se, nimic concret. Nimic, fir-ar al naibii să fie! gândi Joe tot aşa de acru.

Cu ce se pricopsise? Avea trei costume de haine în loc de unul, trei perechi de ghete maro şi o mulţime de cravate fistichii; avea şi ceva gologani în buzunar; căpătase o înfăţişare mai impozantă şi ajunsese chiar să boxeze în sala St. James; se descurca bine prin oraş şi învăţase şi câteva lucruri mai de soi. Dar încolo? Nimic, fir-ar ai dracului, nimic! gândi iarăşi Joe, şi mai întunecat ca până atunci. Rămăsese tot un lucrător care locuia într-o cameră mobilată, fără un cheag mai serios. Şi, colac peste pupăză... mai era şi acum încurcat cu Jenny.

Joe îşi schimbă nervos poziţia. Jenny reprezenta culmea, spinul care-i stătea în ochi, provocându-i actuala nemulţumire. Jenny era îndrăgostită de el, lipită crampon de el, încurcându-i toate socotelile. Auzi, dom'le, ce porcărie! La început, bineînţeles, fusese foarte măgulit. Toată povestea îl unsese pe inimă; era grozav să ştii că Jenny se ţine tot timpul după tine şi era ceva să umbli cu Jenny atârnată de braţul tău, aşa cum făcea el – cu mersul lui degajat, cu ghetele maro, cu pieptul scos în afară şi cu gambeta dată mai pe ceafă.

Acum însă nu mai era chiar aşa de degajat. Nu, nu, câtuşi de puţin. De Jenny se săturase până-n gât. Ei nu, poate ar fi niţel exagerat să spună aşa. Fata era tot aşa

de voluptuoasă, tot aşa de molatică în braţele lui, şi când făcea dragoste cu ea, împlinirea înfrigurată a dorinţelor lui era tot aşa de dulce; asta şi dacă lucrurile se petreceau la repezeală şi în mare taină, chiar în odaia aceea, sau în odaia lui, ori pe afară, după căderea nopţii, ori prin ganguri, ori în dosul grajdurilor Elswick, în tot felul de locuri, care de care mai ciudate şi mai neaşteptate; da, trebuia să recunoască şi el că asta rămăsese o plăcere. Numai că acuma... Asta era, acuma lucrurile mergeau prea uşor! Cu Jenny nu mai era nicio greutate; nici cea mai mică rezistenţă; ba uneori era chiar prea zorită, iar alteori se plângea că este neglijată dacă o lăsa prea multă vreme în pace. A naibii afacere! Zău dacă nu-ţi făcea impresia că *e însurat* cu Jenny!

Ei, păi tocmai asta era chestia, că el nu voia să fie însurat cu Jenny şi cu nici vreo altă Jenny! Nu voia să fie legat de mâini şi de picioare pe viaţă. Departe de el gândul ăsta! Era o vulpe prea isteaţă ca să cadă într-o asemenea capcană. El voia să-şi croiască un drum în viaţă, să răzbată, să prindă niţel cheag. Voia să apuce şi el să muşte, ba chiar să muşte ceva mai adânc, din caşcaval.

Se încruntă. Jenny juca un rol prea mare în viaţa lui, îi schimba prea mult existenţa, de fapt chiar îl tulbura. Uite, de pildă şi azi după-amiază: auzind că Joe se duce la Gosforth cu tatăl ei şi că pe ea o lasă acasă, Jenny începuse, aşa, tam-nisam, să plângă, da ştii? Cu lacrimi fierbinţi, ce mai?! Şi imposibil s-o împace altfel decât fagăduindu-i s-o ia cu ei. Acuma era sus, se-mbrăca.

Să crăpi, nu alta! Joe se năpusti deodată la scaunul din faţa lui şi-i trase un picior cu atâta furie, încât Alf se opri din citit şi ridică ochii, surprins, dar cu blândeţea lui obişnuită.

— Joe, tu nu asculţi ce citesc, îl ţinu el de rău. Ce rost mai are să mă obosesc, dacă tu nu asculţi?

Joe îi răspunse pe un ton antipatic:

— Tipul ăla habar n-are. Ne vinde ponturi pe care le

prinde probabil de la cai. Şi caii e toţi nişte mincinoşi. Eu o să-l rog pe Dick Jobey de la hipodrom să-mi vândă un pont. Sunt prieten cu el. Ăla da, e un om care ştie ce vorbeşte.

Alf râse scurt, cu multe subînţelesuri.

— Ce-i cu tine, măi Joe? Tu habar n-ai că de zece minute nu-ţi mai citesc despre cai. Acuma-ţi citeam despre aeroplanul cel nou pe care-l are tipul ăla Bleriot, ştii, ăla de-a zburat anul trecut peste Canalul Mânecii.

Joe mormăi:

— Dă-le-ncolo de avioane, că-ntr-o bună zi o să am şi eu un stol întreg. Atunci să te ţii!

Alf îl privi chiondărâş, peste marginea ziarului.

— O să mă ţin, se învoi el sarcastic.

Uşa se deschise şi intră Jenny. Joe ridică ochii ţâfnos.

— În sfârşit, eşti gata!

— Sunt gata, recunoscu ea veselă; dispăruse orice urmă de lacrimi, destul de repede de altfel, şi, aşa cum i se întâmpla adesea după un acces de furie cu plânsete, acum era sprinţară şi veselă ca o ciocârlie. Îţi place pălăria asta nouă? întrebă ea, înclinându-şi cochetă capul. Nu-s drăguţă, domnule?

Oricât de morocănos ar fi fost, Joe trebuia să recunoască adevărul: era drăguţă. Pălăria cea nouă, pe care o purta cu cochetărie, îi scotea şi mai mult în relief frumuseţea ei palidă şi suavă. Silueta era deosebit de atrăgătoare, avea nişte picioare şi nişte şolduri frumoase, ca modelate de un mare sculptor. Pierderea fecioriei o avantajase foarte mult. Era mai coaptă, mai sigură, mai puţin anemică; avea acum şi mai mult vino-ncoace; părea gata să dea în pârg.

— Ei, atunci să mergem, râse ea. Vino şi tu, tată. Nu mă faceţi să vă aştept, că o să întârziem.

— Ei, ştii că eşti bine? Cică noi te facem să ne aştepţi! i-o trânti Joe.

În schimb Alf, clătinând din cap cu multă compătimire, nu făcu altceva decât să ofteze:

— Eh, femeile!

Porniră tustrei cu tramvaiul spre parcul Gosforth. Jenny era aşezată între cei doi bărbaţi, foarte dreaptă şi veselă, cu toate că tramvaiul se clătina şi tot sălta mereu pe North Road.

— Vreau să câştig ceva bani, îi spuse ea în secret lui Joe, bătând uşurel în poşetă.

— Şi alţii vor, răspunse Joe fără pic de amabilitate.

Se duseră la peluză, intrarea costa doi şilingi. Era destul de multă lume acolo, fără să fie propriu-zis aglomeraţie, adică atât cât s-o intereseze pe Jenny, dar nu prea mulţi ca să se înghesuie. Era încântată; gardul alb dintre ei şi verdele strălucitor al hipodromului, costumele colorate ale jocheilor, caii frumoşi şi bine ţesălaţi, strigătele *bookmaker*-ilor zoriţi să înregistreze pariurile sub umbrelele lor mari albastre cu auriu, toată mişcarea, animaţia şi emoţia turfului, rochiile elegante şi celebrităţile locale pe care le puteai vedea puţin mai încolo, în padoc.

— Ia uită-te, Joe, uită-te! strigă ea, apucându-l de braţ. Ăla e lordul Kell. Ce zici ce gentleman distins?

Lordul Kell, decanul turfului britanic, mare latifundiar al Nordului, milionar înfloritor, simpatic, cu faţa încadrată de favoriţi, stătea de vorbă cu Lew Lester, jocheul lui, un omuleţ de-o şchioapă.

Joe mormăi ros de invidie:

— Dacă-şi închipuie el că Nesfield o să câştige cursa, se înşală amarnic.

Apoi Joe se îndepărtă, ducându-se să-l caute pe Dick Jobey.

L-a căutat o mulţime până să-l găsească, deoarece Dick se afla la tribuna întâi, unde intrarea costa zece şilingi; dând însă peste megafonul de mână cu care se făceau anunţurile pe hipodrom, Joe a izbutit să-l aducă pe Dick la gard.

— Vă rog să mă iertaţi că vă necăjesc, domnule Jobey, începu Joe, pe tonul mieros care-i slujea să se bage sub

pielea oamenilor. Mă gândeam că poate aveţi vreun pont să-mi vindeţi. De fapt nu atâta pentru mine, că aia nu-i o problemă. Eu nu joc niciodată cine ştie ce sume, dar am venit şi eu cu logodnica mea şi cu taică-su... Ştiţi, fetiţa mea... ar fi încântată dacă ar putea să câştige şi ea acolo, doi-trei şilingi.

Dick Jobey bătu uşurel cu bombeul pantofului negru, elegant, în ostreţele de la gard. Avea aerul unui om foarte binevoitor, care însă se fereşte să se angajeze cu ceva. Ideea preconcepută că *bookmaker*-ii sunt nişte matahale cu obrajii pocnind de grăsime, care scuipă cuvintele printr-un colţ al gurii, ţinând un trabuc cât toate zilele în celălalt colţ, a fost spulberată de Dick Jobey din Tynecastle. Dick era *bookmaker,* şi încă unul în stil mare. Avea un birou în piaţa Bigg şi o sucursală în mahalaua Yarrow, chiar vizavi de biserica catolică. În schimb, Dick nu turna decât ţigări foarte slabe şi bea doar apă minerală. Era un om nici prea scund, nici prea înalt, drăguţ, liniştit, prietenos, îmbrăcat foarte simplu. Niciodată nu l-a auzit nimeni înjurând sau, Doamne fereşte, ţipând când anunţa cotele. Şi nici nu-l văzuse vreodată cineva frecventând alt hipodrom decât cel din localitate. Ba chiar numeroşii lui prieteni răspândiseră vorba că Dick se duce o dată pe an în parcul Gosforth să culeagă un buchet de gălbenele.

— Spuneţi-mi, domnule Jobey, dacă-mi puteţi da vreun sfat pentru fetiţa mea.

Dick Jobey îl cercetă pe Joe cu privirea. Îi plăcuse tonul pe care i se adresase; îl văzuse boxând în sala St. James; în general, impresia lui era că Joe e „un băiat de viitor”, şi întrucât Dick avea o adevărată slăbiciune pentru băieţii de viitor îi îngăduia lui Joe să-l cultive, să-i facă mici comisioane. De fapt Joe se străduia destul de mult să se bage pe sub pielea lui Dick Jobey. În sfârşit, Dick se prqnunţă:

— Joe, eu unul n-aş lăsa-o să parieze decât la ultima cursă.

— Am înţeles, domnule Jobey.

— Atunci ar putea să parieze ceva. Însă, ştii, nu prea mult; doar aşa, câţiva şilingi, ca să se distreze.

— Am înţeles, domnule Jobey.

— Dar, bineînţeles, nu se ştie ca pământul.

— Bineînţeles, domnule Jobey. Joe făcu o pauză, tremurând de emoţie. Şi pe cine aţi vedea dumneavoastră câştigător, pe Nesfield?

Dick făcu semn că nu.

— Aş, aia n-are nicio şansă. Pune-o pe domnişoara dumitale să parieze doi-trei şilingi pe Boboc de trandafir. Dar fii atent, numai doi-trei şilingi. Şi asta doar aşa, ca distracţie.

Dick Jobey zâmbi, salută din cap şi se depărtă cu pas domol. Triumfător, tremurând de emoţie, Joe îşi croi drum prin mulţime, către Alf şi Jenny.

— Vai, Joe, protestă Jenny, dar unde Dumnezeu ai fost? Uite că s-a şi dus prima cursă, şi eu n-am pariat încă.

Foarte binevoitor, Joe o asigură că acum poate să parieze după pofta inimii. Ascultă cu un aer îngăduitor cum fata şi cu Alf îşi discută preferinţele. Jenny era gata să aleagă numele cele mai frumoase, culorile cele mai plăcute, sau un cal care aparţinea cutărui om de vază. Joe o aproba încântat. Cu acelaşi aer de nedezminţita îngăduinţă, primea banii pe care-i dădea fata, şi se ducea să înregistreze pariurile. Jenny pierdu o dată, pierdu a doua oară şi pierdu şi a treia oară.

— Ce zici ce porcărie? exclamă complet distrusă, la capătul celei de-a patra curse.

Ţinuse morţiş să câştige. Jenny nu era meschină, ba chiar generoasă şi cheltuia puţinii gologani pe care-i avea, ca o mână spartă. Dar tare i-ar fi plăcut să câştige!

Alf, care urmase cu încăpăţânare indicaţiile căpitanului Sanglar cu privire la favoriţii zilei, căuta s-o încurajeze, deşi el personal nu câştigase decât un şiling, pe un cal care sosise plasat.

— Lasă, fetiţo, că ne scoatem noi toţi banii înapoi cu

Nesfield, favorita.

Nemaiîncăpându-şi în piele de bucurie, Joe îl asculta pe Alf cum îi tot dă înainte cu Nesfield.

Jenny cerceta programul cu inima îndoită.

— Nu sunt chiar aşa de sigură că babalâcul tău de căpitan se pricepe la chestiile astea. Tu ce zici, Joe?

— Nu se ştie ca pământul, declară Joe cu un aer total nevinovat. Asta care e? Mânza lordului Kell?

— Da, da, făcu Jenny luminându-se. Asta uitasem. Da, da şi eu tot pe Nesfield o să joc.

— Dar Boboc de trandafir? aruncă Joe aşa, într-o doară.

— N-am auzit în viaţa mea de calul ăsta, replică prompt Alf.

— Vai, nu, Joe... Eu vreau calul lordului Kell, o ţinu Jenny morţiş.

— Bine! spuse Joe plecând. Faceţi cum credeţi. Pe mine însă mă bate gândul să pariez pe Boboc de trandafir.

Luă toţi banii pe care-i avea la el, patru lire în total, şi, cu un curaj nebun, miză toată suma pe Boboc de trandafir. La pariul mutual se anunţă mai întâi cota 5 la 1, dar nu trecu multă vreme, şi văzu cum se reduce la trei. Apoi se dădu plecarea în cursă. Stătea lângă gard, ţinându-se bine de ostreţe, şi privea la plutonul cailor care goneau la curbă, mai repede, mai repede; îl trecură sudorile, aproape că nu mai îndrăznea să răsufle. Gâfâind, urmări cum caii intră în linie dreaptă, cum se apropie de potou. Deodată scoase un strigăt nebun. Boboc de trandafir bătuse cu mai bine de două lungimi.

În clipa în care s-a afişat ordinea sosirilor şi-a încasat banii, înfundând cele patru hârtii de câte cinci lire în buzunarul dinăuntru al hainei şi strecurând cele patru lire de aur în buzunarul de la vestă. Apoi se încheie la haină, îşi puse pălăria pe o parte şi reveni la Jenny, legănându-se fudul ca un curcan.

— Vai, Joe, izbucni fata, gata-gata să plângă, de ce n-oi fi pariat şi eu...

— Deh, ştiu eu de ce? i-o reteză el foarte satisfăcut.

Dacă n-ai vrut să mă asculţi! Eu am câştigat o grămadă de bani. Şi să nu-mi spui că nu te-am avertizat! Ţi-am spus pe ce cal vreau să joc. De la început mă fixasem pe Boboc de trandafir. Îi venea să se îmbrăţişeze singur de bucurie că le-a dat peste nas. Când se uita la faţa palidă şi întristată a fetei, îl apuca râsul. Îi spuse pe un ton protector: Ei lasă, Jenny, nu te mai necăji pentru atâta lucru! Astă-seară ieşim împreună. Facem un chef, să se ducă vestea!

La ieşire, cu mult tact, îl pierdură pe Alf pe drum. Mai făcuseră ei şmecheria asta şi cu alte ocazii; de data asta n-a fost nici greu. Alf mergea încetişor, cu capul în pământ; era prea ocupat cu înjurăturile la adresa căpitanului Sanglar ca să-şi dea seama că tinerii se feresc de el.

Ajunseră în oraş puţin după ora şase, şi o porniră pe Newgate Street către Haymarket. Toată amărăciunea lui Joe se risipise între timp. O izgonise un fel de mărinimie zgomotoasă. Se purta cu Jenny binevoitor, îngăduitor, cu un fel de generoasă condescendenţă; ba chiar îi dădu voie să-l ia şi de braţ.

Deodată, tocmai când dădeau colţul străzii Northumberland, Joe tresări şi exclamă:

— Ei, asta-i bună! Apoi scoase un strigăt: Davey! Hei, Davey Fenwick, n-auzi, omule?

David se opri şi se întoarse brusc; încet, treptat, dădu semne că l-a recunoscut.

— A, Joe... Tu eşti, dom’le?

— Sigur că eu sunt, cârâi Joe, repezindu-se la David, cu o exuberanţă de bărbat adevărat. Eu şi nimeni altul, doar unul singur e Joe Gowlan la Tynecastle.

Râseră toţi trei. Joe, cu un gest larg, princiar, făcu prezentările de rigoare.

— Davey, ţi-o prezint pe domnişoara Sunley, micuţa mea prietenă. Ştii, Jenny, ăsta e Davey, prieten la toartă cu bătrânul Joe, din vremurile bune de odinioară.

David se uită la Jenny. Se uită direct în ochii ei limpezi

şi mari. Apoi, văzându-i zâmbetul, zâmbi şi el. Pe faţa lui înflori o expresie admirativă. Îşi strânseră mâinile foarte politicos.

— Mă duceam cu Jenny în vâjâială, spuse Joe, luând imediat iniţiativa, cu aerul lui irezistibil. Acuma mergem toţi trei. Ce zici, Davey? Mergi cu noi în vâjâială?

— Te cred, aprobă David cu entuziasm. Suntem aproape de Nun Street. Să intrăm la Lockhart.

Lui Joe era să-i vină rău.

— La Lockhart? repetă el, făcându-se că o întreabă pe Jenny. Cum a zis? La Lockhart?

— Da, de ce nu? întrebă David nedumerit. E un local foarte drăguţ. De multe ori mă duc acolo seara să beau o cacao.

— Cacao? gemu slab Joe, prefăcându-se că se clatină pe picioare şi are nevoie să se sprijine de felinarul din apropiere. Dar ce-şi închipuie el că suntem? Ne ia drept abstinenţi?

— Ei haide, Joe, te rog poartă-te frumos, se alintă Jenny, după un schimb de priviri serioase cu David.

Ostentativ, Joe se arătă imediat electrizat de acest îndemn. Se repezi la David, cu un efect deosebit.

— Ascultă ce-ţi spun eu, băiete, acuma nu mai eşti în mină. Eşti aici, cu domnul Joe Gowlan. Şi domnul Gowlan face cinste. Aşa că ţine-ţi gura şi vino cu noi.

Fără alte vorbe, Joe o porni înainte pe Northumberland Street, spre localul lui Percy. În urmă veneau David şi Jenny. Intrară şi se aşezară la o masă. Demonstraţia ostentativă a lui Joe era o minune. Asta era unul dintre lucrurile care-l încântau cu adevărat: să facă pe grozavul, să-şi arate degajarea, îndemânarea, siguranţa, într-un cuvânt: să se pună în evidenţă. În localul lui Percy se simţea ca la el acasă. În ultimul an venise de multe ori aici cu Jenny. Nu era un local prea mare, era destul de ordinar şi împopoţonat, încărcat cu stucaturi date cu bronz auriu, cu multe abajururi roşii, un fel de anexă a cârciumii alăturate, cunoscută sub numele de Bolta Percy.

Servea un singur chelner, cu şerveţelul vârât în vestă. Joe îl chemă cu un aer de rafinament deosebit, şi chelnerul făcu sluj în faţa lor.

— Ce comandaţi voi? întrebă Joe. Eu iau un whisky. Şi tu, Jenny? Un pahar de vin de Porto? Dar tu, Davey? Ai grijă, şefule, să nu zici cumva cacao.

David zâmbi, declarând că în cazul ăsta ar prefera o bere.

Când le aduse băuturile, Joe comandă o masă îmbelşugată: fripturi, cârnaţi şi cartofi pai. Apoi se lăsă alene pe spate, îl cercetă pe David cu un ochi critic; îl găsi mai zvelt, mai copt, curios de mult schimbat în bine. Nemaiputându-şi stăpâni curiozitatea, îl întrebă:

— Ce mai faci, Davey? Măi, da’ ce te-ai schimbat!

Într-adevăr, David se schimbase foarte mult. Mergea pe douăzeci şi unu de ani, dar părea mai vârstnic, din cauza feţei palide şi a părului negru, pieptănat foarte lins. Avea o frunte frumoasă, şi bărbia la fel de voluntară ca şi înainte. Faţa lui era dintre acelea care rămân trase, cu pielea fină, subţire, întinsă. Dar zâmbetul lui timid era o adevărată încântare. Şi acum zâmbea.

— Nu prea am mare lucru de spus.

— E haide, lasă-te de bancuri, făcu Joe, cu un aer superior.

— Păi... începu David.

Ultimii trei ani nu fuseseră deloc uşori pentru el. Îşi lăsaseră amprenta pe faţa lui, alungându-i definitiv aerul de tânăr necopt. Venise la Baddeley cu bursa de şaizeci de lire pe an. Se instalase într-o cameră mobilată de pe dealul Westgate, peste drum de Big Lamp. Banii erau tare puţini, uneori nu-i venea nici de acasă nimic – o dată Robert zăcuse la pat două luni încheiate – şi David o dusese destul de greu. Într-o zi a cărat de la gară geamantanul cuiva, ca să câştige şase peni pentru cină.

Dar asta nu avea mare importanţă, entuziasmul lui îl purta în iureş mereu mai departe. Şi, ciudat, entuziasmul i se trăgea din descoperirea propriei sale ignoranţe. Prima

lună la Universitatea Baddeley îl arătase a fi un băiat necopt de la mină, care avea mare noroc, puţină învăţătură elementară şi niţică înţelepciune firească, înnăscută. Toate acestea la un loc îi aduseseră bursa. De aceea, David se pusese cu burta pe carte ca să realizeze ceva. Începu să citească; dar nu lecturile stereotipe, recomandate la şcoală, nu numai istoricii Gibbon[3] şi Macaulay[4] sau versurile lui Horaţiu. Citea tot ce-i cădea în mână – de la Marx la Maupassant, de la Goethe la fraţii Goncourt. Citea probabil neraţional, dar citea bine. Citea fermecat, uneori zăpăcit, dar întotdeauna cu ardoare. Intră în Societatea Fabiană[5]. Uneori făcea rost cu greu de şase peni ca să-şi ia un bilet de galerie la concertele simfonice, ajungând astfel să-i cunoască pe Beethoven şi pe Bach, şi rând paşii îl purtau către pinacoteca municipală din Tynecastle, descoperea frumuseţea lui Whistler[6], a lui Degas[7] şi a singuraticului dar strălucitorului Manet[8], expuşi acolo.

Nu era deloc uşoară, ba avea chiar o notă patetică această căutare solitară, plină de emoţii. Era prea sărac, prea jerpelit şi prea mândru ca să se poată împrieteni cu cineva. Simţea nevoia unor prietenii, dar aştepta ca alţii să facă un pas spre el.

Apoi începu să predea lecţii, ducându-se până în cartierele sărace – Saltley, Witton, Hebburn –, mai întâi ca

---

[3] Edward Gibbon (1737-1796), istoric englez, autor al celebrei lucrări *Decandenţa şi prăbuşirea imperiului roman.*

[4] Thomas Babington Macauîay (1800-1859), istoric şi critic englez, autor al unor interesante eseuri şi al unei istorii a Angliei.

[5] Asociaţie socialistă engleză, fondată la Londra în 1884. Trăgându-şi numele de la Fabius Cunctator, consul roman renumit pentru abilitatea sa de a temporiza orice acţiune, fabienii preconizau integrarea lentă, pe cale de reforme, a capitalismului în socialism.

[6] James Abbott Whistler (1834-1903), pictor şi gravor englez de origine americană, renumit ca portretist.

[7] Hilaire-Germaine-Edgar Degas (1834-1917), pictor francez de manieră impresionistă, celebru prin portretele sale de dansatoare.

[8] Edouard Manet (1832-1883), pictor şi gravor francez precursor al impresionismului.

meditator la şcolile elementare. Date fiind idealurile lui, ar fi fost firesc să îndrăgească această meserie; în realitate însă, nu putea s-o sufere. Vederea feţelor palide ale copiilor prost hrăniţi, şi adesea bolnăvicioşi, din mahalalele cu insalubre case de raport îl tulbura, îl deprima. Ar fi vrut să le dea ghete, haine, hrană, în loc să le vâre cu de-a sila în capetele lor toropite tabla înmulţirii. Ar fi vrut să-i ducă pe toţi cu omnibuzul la râul Wansbeck şi să-i pună să se joace acolo în soare, nu să-i ocărască pentru că n-au învăţat zece versuri de poezie neînţeleasă despre moartea prematură a lui Lycidas[9]. Uneori le plângea de milă acestor bieţi copii chinuiţi. Îşi dădu seama foarte curând, dar o dată pentru totdeauna, că nu e bun să predea la tablă, şi că n-o să fie niciodată bun; îşi dădu seama că munca de predare e pentru el doar un mijloc în vederea atingerii altui scop, că va trebui să se desprindă curând de aici şi să treacă într-un alt domeniu, mai activ, mai combativ. Trebuie să-şi ia repede, chiar la anul, licenţa în litere şi apoi să meargă mai departe.

David se opri deodată: îi înflori pe buze zâmbetul, zâmbetul lui, care se ivea atât de rar.

— O, Doamne! Am vorbit aşa de mult! Voi m-aţi rugat să spun povestea asta atât de tristă... E singura mea scuză.

Dar Jenny refuză să-l lase să ia lucrurile uşor; era profund impresionată.

— Doamne! spuse ea cu însufleţire, dar timidă. Habar n-aveam că o să cunosc un om atât de important.

Vinul de Porto îi îmbujorase puţin obrajii; scânteierile ochilor ei se îndreptau spre David.

David o privi strâmb.

— Important! Sunteţi cam ironică, domnişoară Jenny.

Dar domnişoara Jenny nu avusese intenţia să facă nicio ironie. Până atunci nu mai avusese niciodată ocazia să întâlnească un student, un adevărat student la colegiul Baddeley. Studenţii de la Baddeley aparţineau în marea

[9] Poem de John Milton (1608-1684).

lor majoritate unor categorii sociale spre care Jenny nu putuse până atunci să privească decât cu invidie. Şi pe urmă, găsea că David, deşi cam jerpelit şi pricăjit, faţă de înfăţişarea robustă şi spilcuită a lui Joe, e un tânăr foarte drăguţ; ba chiar interesant; ăsta era cuvântul. Şi, în sfârşit, simţea că Joe s-a purtat înfiorător cu ea în ultima vreme, aşa că ar fi fost destul de „nostim” să se folosească de David ca să cocheteze cu el şi să-l facă gelos pe Joe. Drept care murmură:

— Îmi vine să ameţesc gândindu-mă la câte cărţi trebuie să studiezi dumneata. Şi pe urmă, licenţa în litere! Sfinte Dumnezeule!

— Asta o să mă împingă probabil până la urma în vreo şcoală nenorocită, fără ventilaţie, ca să-i învăţ carte pe nişte ţânci hămesiţi de foame.

— Dar nu vrei să faci asta? Lui Jenny nu-i venea să creadă. Profesor! Vai, ce lucru minunat!

David clătină din cap, zâmbind în chip de scuză, şi era gata să înceapă o discuţie cu ea, când sosirea fripturilor, cârnaţilor şi cartofilor pai produse o diversiune. Joe îi împărţi cu multă chibzuială. La început Joe îl ascultase cu un zâmbet invidios, uşor batjocoritor, gata să izbucnească într-un hohot de râs, dispus oricând să-i mai taie din nas lui David. Apoi îl văzu cum se uită la Jenny. Şi atunci îi veni o idee minunată, ideea cea mai minunată cu putinţă. Ridicând capul, îi întinse cu grijă lui David farfuria.

— Îţi ajunge, Davey?

— O, mulţumesc, Joe.

David zâmbi: de săptămâni întregi nu mai văzuse atâta mâncare în farfuria lui.

Joe înclină din cap şi, foarte graţios, îi trecu lui Jenny muştarul şi mai comandă un pahar de vin pentru ea.

— Ce spuneai, Davey? întrebă el binevoitor. Că n-ai vrea să te opreşti la profesorat?

David dădu din cap, fără entuziasm.

— Nu cred că ar putea să vă intereseze povestea mea.

— Cum să nu ne intereseze? Nu-i aşa, Jenny, că ne

interesează? Vocea lui Joe era de-a dreptul entuziastă. Ia mai zi-ne, frate!

David se uită de la unul la celălalt. Îl încuraja pe de o parte atenţia plină de gravitate a lui Joe, iar pe de altă parte licărul din ochii lui Jenny. Îi dădu drumul:

— Păi uite care-i situaţia: să nu credeţi că-s beat sau că aş fi vreun pedant, ori candidat la azilul de nebuni. După ce-mi iau licenţa în litere, s-ar putea ca o vreme să trebuiască să mă ocup de profesorat. Dar asta o să fie aşa, pentru o pâine. Nu de-aia mă omor eu cu învăţătura, ca să predau. Nici nu sunt bun pentru profesorat – cred că-s o fire prea nervoasă, n-am destulă răbdare. Eu învăţ pe rupte pentru ca să pot lupta. Sincer vorbind, ceea ce simt eu că vreau să fac e cu totul altceva, dar e greu de explicat, foarte greu. De fapt toate se reduc la un singur lucru. Vreau să fac ceva pentru cei de o seamă cu mine, pentru oamenii care muncesc în mină. Joe, tu ştii ce înseamnă munca în subteran. Să luăm de exemplu mina Neptun, că am fost amândoi acolo. Tu ştii ce-a pătimit taică-meu din cauza ei. Ştii în ce condiţii se lucrează... şi cât se plăteşte. Eu vreau să ajut la schimbarea acestor stări de lucruri, la îmbunătăţirea lor.

În sinea lui, Joe îşi spunea că David e nebun, nebun de legat, însă din gură îi ieşiră nişte vorbe suave:

— Aşa, Davey, dă-i înainte, aşa trebuie să-i iei!

Atacând subiectul cu înfierbântare, David exclamă:

— Nu, Joe, mai mult ca sigur, tu crezi că vorbesc aiurea. Dar ai putea să-ţi dai mai bine seama de ce vreau eu să spun dacă ai arunca o privire asupra istoriei minerilor; da, da, asupra istoriei minerilor din Northumberland în ultimii şaizeci-şaptezeci de ani. Acum şase-şapte decenii, regimul lor de lucru era ceva asemănător cu orânduirea feudală. Erau trataţi ca nişte barbari... ca nişte paria. Nu aveau pic de învăţătură. Nici nu li se dădea voie să înveţe. Condiţiile erau înfiorătoare – ventilaţia mizerabilă, şi accidentele se ţineau lanţ, pentru că proprietarii minelor refuzau să ia vreo măsură de

precauţie împotriva gazului de mină. Era permis să se angajeze şi femei şi chiar şi copii de şase ani… Băgaţi de seamă, copii de şase ani în subteran! Băieţii tineri erau ţinuţi optsprezece ore sub pământ. Şi oamenii erau legaţi prin contracte şi învoieli, încât la cea mai mică mişcare se trezeau evacuaţi din case sau zvârliţi în închisoare. Şi peste tot erau bufete – ţinute de obicei de către o rudă a administratorului – de la care minerul era obligat să-şi cumpere de-ale gurii şi toate cele trebuincioase. Iar sâmbăta, la plată, i se reţinea leafa ca să acopere datoriile…

Deodată, David se întrerupse şi râse stânjenit către Jenny.

— Dar toate astea n-au cum să vă intereseze! Sunt un idiot că vă bat capul cu asemenea lucruri.

— Vai de mine! declară ea plină de admiraţie. Mie mi se pare că trebuie să fiţi foarte inteligent ca să cunoaşteţi toate aceste lucruri.

— Hai, Davey, zău, mai spune-ne! îl îndemnă amabil Joe, făcând semn chelnerului să-i aducă lui Jenny un pahar de vin.

Dar de data asta David clătină din cap, categoric.

— Lasă, că le păstrez toate pentru dezbaterea de la Societatea Fabiană. Acolo toţi palavragiii îşi dau drumul la gură. Dar poate că voi înţelegeţi cu adevărat ceea ce vreu să spun. Situaţia s-a mai îmbunătăţit faţă de zilele acelea îngrozitoare despre care vorbesc, s-a parcurs o oarecare distanţă. Şi totuşi, nu am străbătut destul drum. Mai sunt încă greutăţi înfiorătoare în unele mine, plata e foarte proastă şi au loc mult prea multe accidente. Şi oamenii nu par a-şi da seama. Am auzit deunăzi în tramvai pe cineva vorbind. Citea ziarul. O cunoştinţă care-l însoţea l-a întrebat ce mai e nou, şi el a răspuns: „Nimic. Absolut nimic. Doar un accident din ăla într-o mină!…” M-am uitat peste umărul lui şi am văzut că la Nottingham cincisprezece oameni şi-au pierdut viaţa din pricina unei explozii.

Urmă o scurtă pauză. Ochii lui Jenny se înduioşară vizibil. Dăduse pe gât trei pahare mari de Porto, şi toate emoţiile ei erau vizibil conforme: vibra, atât cât trebuie, gata să râdă alături de bucuriile vieţii sau să plângă de tristeţea morţii. Ajunsese să-i placă foarte mult vinul de Porto. Da, da. Îl considera o băutură pentru o femeie din lumea bună, şi era un *vin,* ceea ce în Anglia însemna un lucru rafinat, dintr-o clasă superioară. Şi de deprins, cine era s-o deprindă? Bineînţeles că Joe.

Joe întrerupse tăcerea.

— Tu ai să ajungi departe, Davey, declară el solemn. Eu sunt la doi kilometri în urma ta. În timp ce eu o să lucrez încă la furnal, tu ai să fii deputat în parlament.

— Hai, nu fi prost! i-o reteză scurt David.

Dar Jenny auzise tot: atenţia ei faţă de David spori. Începu chiar să i se devoteze. Privirile ei afectate deveniră şi mai afectate, mai pline de subînţelesuri. Strălucea. Fireşte, era tot timpul conştientă de faptul că se slujeşte de David ca să-l facă gelos pe Joe. Era o încântare nemaipomenită să simtă că arcul ei are două corzi.

Apoi conversaţia lunecă spre alte subiecte, mai uşoare. Vorbiră despre ce a făcut Joe; vorbiră şi râseră, veseli şi prietenoşi, până la zece seara. Apoi David tresări deodată când văzu cât e ceasul.

— Dumnezeule! exclamă el. Şi eu, care trebuia să mă apuc de lucru, încă de când!...

— Vai, nu pleca! protestă Jenny. Nu e chiar aşa târziu.

— N-aş vrea să plec, dar sunt nevoit, n-am încotro. Luni am examen la istorie.

— Bine, declară Joe apăsat; atunci, te vedem marţi, băiete, aşa cum am aranjat. Şi să ştii că data viitoare nu mai scapi aşa uşor de noi.

Petrecerea fiind încheiată, Jenny se retrase ca „să se aranjeze niţel”, Joe plăti consumaţia, lăsând ostentativ să se vadă bancnotele de cinci lire din portofel.

Afară, în timp ce o aşteptau pe Jenny, Joe încetă

deodată să-şi mai mestece scobitoarea.

— Drăguţă fată, nu, Davey?

— Chiar foarte. Te felicit pentru gustul tău.

— Eu? Ei, ştii că eşti bine! râse Joe din rărunchi. Da’ ce-ţi închipui tu? Suntem doar prieteni. Între mine şi Jenny nu e absolut nimic.

— Serios?

Deodată, în glasul lui David licări o rază de interes.

— Serios! Şi Joe râse amuzat că lui David a putut să-i treacă aşa ceva prin cap. Nici nu mi-am închipuit că ai putea crede una ca asta.

Jenny veni şi ea în cele din urmă şi porniră toţi trei până la colţul străzii Collingwood. Acolo David se despărţi, luând-o pe Westgate Road.

— Ai grijă să nu uiţi, îi spuse Joe. Ne întâlnim neapărat marţi seară.

La despărţire îşi dădură cordial mâna. Degetele lui Jenny i le strânseră puţin pe-ale lui David, doar atât cât permitea politeţea.

David luă drumul spre chichineaţa în care locuia, plutind parcă într-un vis; ajuns acasă, îşi aprinse pipa şi se cufundă în *Histoire de la Révolution Française* a lui Mignet.

„Ce plăcere, se gândi el, să-l întâlnesc pe Joe aşa, pe neaşteptate! Şi ce ciudat, pe de altă parte, că nu ne-am întâlnit mai demult! Dar Tynecastle e un oraş mare, şi, cum spunea Joe, unul singur e Joe Gowlan în el.”

Pare-se că David s-a gândit foarte mult în seara aceea la Joe. Dar chipul care dănţuia între ei şi peste paginile cărţii lui Mignet nu era al lui Joe. Era faţa zâmbitoare a lui Jenny.

CAPITOLUL XIV

David se înfiinţă marţea următoare la adresa dată: Scottswood Road nr. 117 A. Ţinând seama de faptul că aşteptase cu atâta nerăbdare să-l revadă pe Joe, a fost o mare neplăcere să nu-l găsească acasă: fusese reţinut la fabrică pentru ore suplimentare. Ce să-i faci? Asta era situaţia, n-avusese încotro. Bietul Joe trebuia să lucreze ore suplimentare. Şi totuşi, David s-a simţit foarte bine. Măcar că nu se bucurase de cine ştie ce prilejuri să iasă în lume, David avea o fire foarte sociabilă. Venise cu gândul să se distreze, şi se distra. La început familia Sunley, informată dinainte de Jenny, era înclinată să-l privească cu suspiciune. Se aşteptaseră să fie luaţi de sus. Dar curând atmosfera se îmbunătăţi, gheaţa se sparse, pe masă apăru cina, şi încăperea se umplu de râsete. Doamna Sunley, lepădându-şi pentru această ocazie rară letargia obişnuită, făcuse o plăcintă cu brânză, cum numai în Ţara Galilor ştiau să facă, şi, după cum afirma şi Sally, doamna Sunley se pricepea minunat să prepare plăcintele astea. Alf, cu ajutorul a două linguriţe şi a solniţei de piper, le arătase metoda lui deosebit de originală pentru construcţia hulubăriilor. Ar fi putut să-i aducă o avere, numai dacă şi-ar fi dat osteneala s-o patenteze. Jenny, de-a dreptul delicioasă într-o rochiţă nouă, imprimată, turnase chiar ea ceaiul – mama fiind prea îmbujorată şi încălzită, după eforturile pe care le făcuse la bucătărie. David nu-şi putea lua ochii de la Jenny. Strălucea ca un bujor pe fundalul neglijent şi sordid al casei. În anii petrecuţi la Tynecastle David vorbise

arareori cu vreo femeie; iar până să plece din Sleescale, bineînţeles, fusese departe de epoca în care băieţii „ies în lume”, cum se spunea de obicei în mahalaua Teraselor. Jenny era prima, absolut prima persoană care să-l învăluie în farmecul sexului frumos.

Prin fereastra întredeschisă a camerei din fund venea un val de aer cald; şi cu toate că purta mirosurile a zece mii de coşuri de case şi fabrici, lui David îi aducea aroma îmbietoare a primăverii. Se uita la Jenny şi aştepta s-o vadă zâmbind; gropiţele din colţurile gurii ei constituiau lucrul cel mai încântător pe care-l văzuse vreodată. Parcă ar fi asistat la deschiderea unui boboc de trandafir. Când îi dădu ceaşca, Jenny îi atinse mâna, strecurându-i în trup o dulceaţă divină.

Dându-şi seama de efectul pe care-l produce asupra lui, Jenny se simţea foarte măgulită. Şi niciodată nu strălucea ea mai mult decât atunci când se simţea măgulită. La drept vorbind, nu era prea atrasă de David, atingerea degetelor lui nu i-a transmis şi ei fiorul... Jenny era îndrăgostită de Joe.

Începuse mai întâi prin a-l dispreţui pe Joe, pentru manierele lui proaste, pentru brutalitatea lui. Dispreţuise la el şi faptul că „avea o muncă murdară”, cum se exprimase atunci. Şi totuşi, oricât de ciudat ar părea, tocmai aceste trăsături ale lui o subjugaseră. Jenny era făcută să fie dominată, în adâncul firii ei stăruia un fel de recunoştinţă inconştientă pentru brutalitatea cu care era stăpânită. Între timp însă, se simţea cât se poate de încântată de această nouă cucerire. Va fi „o lecţie bună” pentru Joe când o să afle, ca să n-o mai neglijeze atâta.

La sfârşitul cinei, Alf propuse să asculte puţină muzică. Trecură cu toţii în salonaş. De afară se auzea zumzetul surd al străzii în seară, înăuntru era o răcoare plăcută şi proaspătă. Acompaniată de Sally, Jenny cântă *Juanita* şi *Dă-mi-te mie, dulce Mărie.* Deşi avea o voce subţire şi puţin forţată, Jenny era cât se poate de nurlie când se afla lângă pian. Terminând al doilea cântec, se oferi să le mai

cânte *În treacăt*, dar Alf, susţinut cu tărie de Clarry şi Phyllis, începuse să strige că vor s-o audă pe Sally.

— Sally e capul de afiş! îi şopti el confidenţial lui David. Dacă izbutim s-o urnim din loc, să te ţii, nene, distracţie! Aşa tânără cum o vezi, e mare artistă. Mă duc în fiecare săptămână cu ea la *music-hall*-ul Empire.

— Haide, Sally, o rugă insistent Clarry, ia joacă tu pe Simpaticul Jack!

— Da, Sally, te rog! insistă şi Phyllis. Şi pe urmă şi pe Florrie Forde.

Dar Sally, trântită apatic pe taburetul de la pian, refuză. Bătând alene cu un deget în clape şi făcând să răsune câte-o notă gravă, le răspunse:

— Astăzi n-am chef. Şi de fapt el, spuse Sally arătându-l cu capul pe David, pe Jenny vrea s-o audă, nu pe mine.

Jenny râse superior şi le spuse în şoaptă celorlalţi că Sally nu aşteaptă decât să fie rugată mai mult.

Fetiţa sări în sus.

— Bine, atunci, domnişoară „dulce Mărie” Sunley, află că am s-o fac şi fără multe rugăminţi.

Şi se instală ţeapănă pe scaun.

La cincisprezece ani, Sally era încă scundă şi îndesată, dar avea ceva, ceva ciudat, care îţi atrăgea atenţia şi te fascina. Acum trupul ei mărunt se electriză. Se încruntă, şi pe faţa ei mică şi urâţică se revărsă un şuvoi de ironie irezistibilă. Scoase nişte note teribil de discordante la pian.

— La cererea generală, începu ea imitând prezentatorii de la teatre, cealaltă domnişoară Sunley va cânta *Molly o'Morgan.*

Şi-şi dădu drumul.

Era grozavă. Pur şi simplu grozavă. Cântecul era un fleac, doar un şlagăr la modă, dar Sally scoase ceva teribil din el. Nu cântă cântecul; îl parodie; îl maimuţări; cântă în falsetto; apoi, deodată, îşi dădu drumul la voce; până la urmă deveni foarte sentimentală, gata să plângă pentru tragica soartă a iubiţilor lui Molly, pe care aceasta îi

părăsea rând pe rând.

„Molly o'Morgan mergea cu flaşneta;
Era irlandeză de neam i-i-i-italian" .

Uitând cu totul de ceea ce Jenny ar fi numit manierele alese, îşi încheie cântecul imitând în mod cu totul dizgraţios maimuţa, care s-ar fi putut să însoţească flaşneta domnişoarei Molly o'Morgan.

Toată lumea se tăvălea de râs, în afară de Jenny. Dar Sally, fără să le dea răgaz să-şi revină, intră direct în *Stăteam la colţul străzii.* Încetând să mai fie maimuţă, deveni Simpaticul Jack; se prefăcu pe dată într-un mocofan greoi, îngust la minte, stângaci, care trândăvea proptind pereţii cârciumii din sat. Parcă-l şi vedeai, sculat din somn, cu fire de paie în păr, când o auzeai cântând:

„Un om în uniformă a venit şi m-a-ntrebat:
Ce cauţi în armată? Răspunsul i l-am dat:
Păi... stăteam... la colţ... la colţul străzii".

Alf bătu din palme şi îşi manifestă zgomotos aprecierea. Sally îl privi răutăcios cu coada ochiului; pe urmă clipi şiret, redeveni femeie şi cântă *Yip I addy I ay.* Îşi strâmbă corpul şi glasul – prefacându-se că are pieptul mare, şoldurile pline şi glasul de femeie în toată firea. Acum era Florrie Forde. Ai fi jurat că e Florrie în carne şi oase.

„Cântă bucuria, cântă încântarea-n mine,
Niciodată, niciodată nu mi-a fost atât de bine,
Yip I addy I ay".

Sfârşi brusc cântecul. Alunecă jos de pe scaun, se răsuci şi pe urmă apăru zâmbitoare dinaintea lor, ca să primească aplauzele.

— Porcărie! exclamă ea, strâmbând din nas. Nu merită

nicio bomboană de ciocolată. S-o şterg repede de-aici, până nu-mi aruncaţi cu ouă clocite.

Şi cu asta o zbughi afară din odaie.

Mai târziu, Jenny îi ceru scuze lui David pentru curiozităţile lui Sally.

— Trebuie s-o ierţi, are multe ciudăţenii. Şi o apucă năbădăile, o, Doamne! Mă tem, spuse ea cu voce scăzută – măcar că e o prostie, dar tare mă tem că e oarecum geloasă pe mine.

— Ei, cum asta? zâmbi David. E doar un copil.

— Merge pe şaisprezece ani, îl contrazise Jenny cochetă, şi nu poate suferi, dar ştii? Serios, nu poate suferi să vadă că cineva îmi dă atenţie. Şi te rog să mă crezi că adesea îmi creează mari dificultăţi. Parcă aş fi eu vinovată cu ceva.

Bineînţeles că Jenny nu era vinovată. Doamne! Asta ar fi însemnat ca şi un trandafir să fie vinovat de parfumul pe care-l răspândeşte, sau un crin de puritatea lui.

David se întoarse în seara aceea convins până-n adâncul inimii că fata e adorabilă.

Vizitele lui deveniră mai frecvente. Trecea pe acolo spre seară. Uneori îl întâlnea şi pe Joe; de cele mai multe ori însă, acesta era plecat. Cu aerul că e preocupat la culme, Joe lucra cu mult zel ore suplimentare şi era din ce în ce mai rar de găsit acasă. Apoi David o invită pe Jenny să iasă cu el. Începură să facă excursii împreună, excursii curioase pentru Jenny: plimbări pe dealurile Aston, un drum până la Liddle, un picnic, tocmai la Esmond Dene. În sinea ei, Jenny dispreţuia această osteneală. Ea era obişnuită cu invitaţiile de lux ale lui Joe: la localul lui Percy, la cinematograf, la Carrick; pentru Jenny „a ieşi în lume” însemna mulţime, distracţie, câteva pahare de Porto şi o sumă oarecare de bani cheltuiţi pentru ea. Dar David n-avea bani de cheltuit cu ea. Jenny nu se îndoia însă nicio clipă că dacă punga i-ar fi îngăduit, ar fi dus-o la toate localurile ei preferate. David era un tânăr cu adevărat drăguţ. Îi plăcea foarte mult, deşi uneori fata nu

se putea stăpâni să nu-l găsească din cale-afară de ciudat. În după-amiaza în care s-au dus la Esmond Dene, a lăsat-o de-a dreptul nedumerită.

Ea nu ţinea foarte mult să facă o vizită acolo. I se păru un loc foarte banal, unde intrarea nu costa nimic şi unde oamenii de jos se tolăneau pe iarbă şi mâncau din pungi de hârtie. Acolo se duceau cu prietenii lor, duminica, fetele cele mai ordinare de la magazin. Dar David păruse că ţine aşa de mult să meargă cu ea, încât Jenny acceptase.

În primul rând că o duse pe drumul cel mai ocolit, ca să-i poată arăta cuiburile de rândunele. O întrebă, plin de emoţie:

— Ai văzut vreodată cuiburile, Jenny?

Fata clătină din cap.

— Am fost aici doar o dată, când aveam cinci ani.

David păru uimit.

— Dar cum se poate, Jenny? Este colţişorul cel mai frumos cu putinţă. Eu mă plimb aici în fiecare săptămână. E un loc plin de capricii – ca şi sufletul omului: uneori e întunecat şi melancolic, alteori însorit, plin de lumină. Ia uită-te, uită-te la cuiburile astea de sub streaşină cabanei.

Jenny se uită cu multă atenţie, dar nu văzu decât nişte boţuri de noroi, lipite de perete. Nedumerită, supărată că pierde o bucurie pe care alţii o împărtăşesc, îl însoţi până dincolo de sala de banchete, pe aleea care ducea la cascadă, trecând printre tufişurile de rododendron care o mărgineau de o parte şi de alta. Se opriră pe podul arcuit de piatră.

— Vezi castanii ăştia, Jenny? exclamă băiatul, fericit. Ţie nu ţi se pare că-ţi deschid bolta cerului? Şi muşchiul de pe pietrele de colo. Şi moara asta, nu e minunată? Exact ca un tablou de Corot[10] în prima perioadă a activităţii lui.

[10] Jean Baptiste Camille Corot (1796-1875), pictor de peisaje şi portrete, desenator, acuarelist şi litograf francez, unul dintre cei mai de seamă reprezentanţi ai realismului din pictura veacului trecut.

Fata vedea o casă părăginită, o ruină cu acoperişul de ţigle roşii şi o roată de moară cu lemnul acoperit de iederă, bătând în tot felul de culori ciudate. Era o casă stranie, dărăpănată la culme. Şi nici ca moară nu mai slujea la nimic acum, că doar nu funcţiona. Jenny era mai furioasă ca oricând. Merseseră o mulţime, i se umflaseră picioarele de oboseală, o strângeau pantofii noi, pe care-i cumpărase socotindu-i un chilipir, pentru că la solduri li se redusese preţul de la nouă şilingi la mai puţin de cinci. Nu văzuse altceva decât iarbă, pomi, flori şi cer, nu auzise decât clipocitul apei şi cântecul păsărelelor, nu mâncase nimic decât nişte sandvişuri cu ouă pe pâine umedă, şi două banane din insulele Canare, mult mai mici şi mai proaste decât alea mari şi untoase din Jamaica, care-i plăceau ei aşa de mult. Era nedumerită, zăpăcită şi „întoarsă pe dos"; era supărată pe David, pe ea însăşi, pe Joe, pe viaţă, pe pantofi – oare nu cumva avea să facă o bătătură? era supărată pe toate celea. Ar fi vrut să bea o ceaşcă de ceai, un pahar de Porto, mă rog, ceva! Stând acolo în picioare, pe podul frumos arcuit, îşi strânse buzele palide şi apoi le deschise ca să spună ceva foarte dezagreabil. Dar în clipa aceea dădu cu ochii de chipul lui David.

Faţa lui era aşa de fericită, vrăjită de bucurie, plină de o asemenea ardoare, de o dragoste atât de intensă, încât o învălui şi pe ea cu totul. O umflă râsul. Apoi chicoti, şi iar chicoti. Era aşa de nostim, că nu se putea stăpâni. O cuprinse o veselie aproape isterică, paroxistică.

David râse şi el, din simplă amabilitate.

— Ce s-a întâmplat, Jenny? o întreba el mereu. Spune-mi şi mie, de ce râzi.

— Nu ştiu nici eu, răspunse ea trăgându-şi sufletul şi apoi izbucnind iar într-un hohot încântat. Tocmai asta e, că nu ştiu nici eu... Nu ştiu deloc de ce râd.

În cele din urmă îşi şterse lacrimile cu batistuţa dantelată, o batistă extrem de drăguţă, pe care o uitase o doamnă bine la toaletă, la magazinul Slattery.

— Vai, Doamne! oftă ea. A fost ceva formidabil, nu?

Era o expresie favorită a lui Jenny: toate evenimentele de o importanţă deosebită, dacă depăşeau posibilitatea ei de înţelegere, erau etichetate cu multă simpatie drept „formidabile”.

Dar după aceea se simţi complet restabilită, ba chiar parcă îl îndrăgise pe băiat; îi dădu voie s-o ia de braţ şi s-o ţină cât mai strâns când urcau povârnişul dunelor de la Esmond Dene, spre linia tramvaiului. În schimb îi scurtă mult după-amiaza, susţinând morţiş că e obosită, şi nu-i dădu voie s-o conducă până acasă.

Jenny străbătu emoţionată şi nerăbdătoare strada ei, obsedată de ideea care-i venise în timp ce şedea lângă David în tramvai. Strada pulsa de viaţă. Era sâmbătă, pe la şase după-amiază; oamenii ieşeau să se plimbe, să se distreze; era momentul care-i plăcea cel mai mult lui Jenny, ora la care de obicei pornea împreună cu Joe.

Intră încet în casă şi, printr-un noroc care o făcu să tresară de bucurie, îl întâlni pe coridor pe Joe, care tocmai dădea să iasă.

— Bună, Joe, îi spuse ea veselă, uitând că în ultima săptămână nici nu-l băgase în seamă.

— Bună! spuse el, fără s-o privească.

— Am avut o după-amiază formidabilă, Joe, continuă ea, veselă şi cochetă. Zău, tu unul în orice caz ai fost dărâmat. Am văzut tot felul de rândunele, dar niciuna adevărată.

Joe îi aruncă repede o privire bănuitoare. Fata îi stătea în drum, coridorul întunecos fiind foarte strâmt. Jenny simţi privirea şi se apropie de el, făcându-se cât mai seducătoare, invitându-l cu ochii, cu obrazul, cu trupul.

— N-am putea ieşi împreună astă-seară, Joe? murmură ea îmbietor. Zău, după-amiaza asta m-a leşinat. Mi-a fost tare dor de tine în ultima vreme. Vreau să ies cu tine, vreau! Uite, sunt gata, pusă la fix...

— O, ce...

Fata se lipi de el, începu să-i netezească reverul, să-şi

strecoare degeţelul ei alb în butoniera lui, cu o chemare copilăroasă, dar foarte grăitoare.

— Mor de poftă să ne facem de cap. Să mergem la localul lui Percy, Joe, şi să ne distrăm ca pe vremuri. Ştii, Joe... ştii ce...

El clătină din cap cu grosolănie.

— Nu, răsună vocea lui morocănoasă. Sunt ocupat, sunt necăjit, sunt preocupat de tot felul de lucruri.

Trecu repede pe lângă ea, ieşi trântind uşa şi dispăru.

Jenny se rezemă de zidul coridorului, cu gura întredeschisă, cu ochii ţintă la uşa dinspre stradă. Se rugase de el, se înjosise până acolo încât să-l roage. Stătuse înaintea lui ca o uşă deschisă, tânjind după el, şi când colo, el îi trântise în obraz un refuz morocănos. O năpădi un val de umilinţă. În viaţa ei nu fusese vreodată atât de jignită, atât de umilită. Palidă de mânie, îşi muşcă sălbatic buzele... Stătu acolo o clipă, pur şi simplu înnebunită de furie. Apoi îşi reveni, înălţă capul cu un aer sfidător şi se întoarse în odaia din fund, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Aruncându-şi pălăria şi mănuşile pe divan, se apucă să facă o ceaşcă cu ceai. Ada, care se legăna în balansoar, aplecă puţin revista din mână şi o privi nemulţumită.

— Unde-ai fost? o întrebă laconic, cu multă răceală.

— La plimbare.

— Hm... la plimbare cu tânărul ăla, cu Fenwick, nu?

— Sigur, încuviinţă Jenny, cât se poate de calmă. Am fost la plimbare cu David Fenwick. Am petrecut împreună o după-amiază încântătoare, de-a dreptul minunată. Nici nu-ţi închipui ce flori şi ce păsări minunate am văzut. E un băiat foarte manierat, zău, e tare manierat.

Pieptul indolent al Adei se înălţă ca o prevestire neagră.

— Vasăzică e manierat, da?

— Da, fără doar şi poate. Jenny se opri din gesturile măsurate cu care turna ceaiul, pentru ca să facă o plecăciune graţioasă. E băiatul cel mai bun şi cel mai manierat pe care l-am cunoscut vreodată. Sunt pur şi

simplu încântată de el.

Cu un aer degajat, începu să fredoneze o melodie.

Ada nu se mai putu stăpâni.

— Mie să nu-mi cânţi în cap! îi spuse ea tremurând de indignare. Aşa ceva nu suport. Şi dă-mi voie să-ţi spun, domnişoară, că după părerea mea ai o purtare scandaloasă. Nu-l tratezi deloc cum se cuvine pe Joe. De patru ani se ţine după tine, te scoate în lume şi aşa mai departe, ca şi cum ţi-ar fi logodnic, şi când colo, din clipa din care apare ăstălalt tânăr, tu îi întorci spatele lui Joe şi începi să umbli haimana cu el... Nu-i frumos deloc cum te porţi cu bietul băiat.

Jenny făcu o pauză şi-şi sorbi ceaiul reţinută, ca o adevărată doamnă.

— Eu n-am o părere bună despre Joe Gowlan, mamă. Pe Joe l-aş fi putut avea oricând, dacă ridicam doar un deget. Dar nu l-am ridicat. Cel puţin deocamdată.

— Vasăzică aşa, domnişoară! Joe nu e destul de bun pentru tine acum... Nu e destul de şic, din moment ce a apărut pe tapet profesorul ăsta. Mare podoabă eşti, aşa să ştii! Dă-mi voie să-ţi spun, domnişoară, că nu aşa m-am purtat eu cu taică-tu. Eu l-am tratat cum se cuvine, cum trebuie să te porţi cu un bărbat, şi să ştii că dacă nu-l tratezi şi tu tot aşa pe Joe, ai să-l pierzi. Să-mi zici mie cuţu dacă n-o fi aşa!

— Ei iaca, scârţ! replică Jenny zâmbindu-i compătimitor. Mare brânză dacă n-o să mai dau ochii cu Joe Gowlan!

La asta, doamna Sunley explodă pur şi simplu:

— Păi să ştii că chiar aşa o să se întâmple, Joe nu e în apele lui. Chiar adineauri a fost pe la mine şi mi-a vorbit. Avea lacrimi în ochi, bietul băiat, când îmi vorbea despre tine. Nu ştie ce să se mai facă. Şi are necazuri pe cap, are necazuri la fabrică. Te-ai purtat ca o neruşinată cu el. Dar ascultă-mă ce-ţi spun: niciun bărbat nu suportă multă vreme asemenea lucruri. Aşa că bagă bine de seamă ce faci. Eşti o fată rea, n-ai pic de inimă. Mult nu lipseşte să-i

spun şi lui taică-tu cât îţi poate pielea.

Rostind această ultimă ameninţare, Ada pecetlui conversaţia cu o smucitură prin care ridică iar revista la ochi. Îşi ţinuse predica, îşi făcuse datoria, aşa că Jenny n-avea decât s-o asculte sau să n-o asculte.

Terminându-şi ceaşca de ceai, Jenny continua încă să zâmbească superior. Cu aceeaşi condescendenţă, ba chiar cu mai multă superioritate, îşi luă pălăria şi mănuşile, plecă maiestuoasă din odaie şi urcă scările.

Dar în camera ei se întâmplă ceva neplăcut cu zâmbetul lui Jenny. Stătea în picioare, pe linoleumul rece şi uzat, ca un copil răsfăţat, părăsit şi necăjit. Lăsă din mână pălăria şi mănuşile. Apoi, într-un hohot de plâns, se trânti pe pat. Stătu întinsă cu faţa-n jos, de-parcă ar fi îmbrăţişat patul. Fusta, care i se ridicase mai sus de genunchi, lăsa să se vadă puţin din pielea albă şi dulce de deasupra ciorapului negru. Era în culmea disperării. Plângea cu sughiţuri, de parcă i se frângea inima.

Joe, păşind ţanţoş, cu paşi rari, prin piaţa Big Market, ca să se întâlnească cu Dick Jobey, pentru nişte treburi secrete şi foarte importante, îşi spunea încântat în sinea lui: „Merge strună, băiete! Să fiu al dracului dacă nu merge strună!”

CAPITOLUL XV

Zece zile mai târziu, cu mult înainte de amiază, Joe se prezentă la birourile turnătoriei şi ceru să fíe primit de domnul Stanley.

— Ce e, Joe? îl întrebă Stanley Millington, ridicând ochii din hârtii.

Pe biroul aşezat în mijlocul odăii demodate, cu ferestre înalte, zăceau vraişte hârtii, cărţi, planuri şi proiecte; pe pereţii de culoarea castanei se aflau fotografii: grupuri de funcţionari, conducători ai întreprinderii, aspecte din excursiile clubului cultural şi şarje de fontă care atârnau, primejdios parcă, de braţele macaralelor.

Joe vorbi foarte respectuos:

— S-a încheiat săptămâna de preaviz, domnule Millington. N-am vrut să plec fără să-mi iau rămas-bun de la dumneavoastră.

Domnul „Stanley al nostru” se rezemă de speteaza scaunului.

— Doamne fereşte, omule! Nu cumva vrei să ne părăseşti? Vai, dar ce rău îmi pare! Erai una dintre stelele atelierului... şi ale clubului cultural. Dar ce necazuri ai? Dacă e ceva în neregulă, n-aş putea cumva să te-ajut eu?

Joe clătină din cap, melancolic, cu o resemnare bărbătească.

— Nu, domnule Stanley, e o chestiune personală. Sunt necazuri care nu ţin de atelier. Mie îmi place foarte mult munca din atelier. E vorba de... e doar o neînţelegere cu logodnica.

— Doamne fereşte, Joe! se înflăcăra domnul Stanley.

Nu cumva vrei să spui că?... Domnul „Stanley al nostru” îşi aminti de Jenny; domnul „Stanley al nostru” se căsătorise de curând cu Laura; domnul „Stanley al nostru” venea, ca să spunem aşa, direct din patul nupţial, şi dispoziţia sa era foarte favorabilă, mai ales din punct de vedere afectiv. Nu cumva vrei să spui că ţi-a dat cu piciorul?

Joe încuviinţă din cap, fără să scoată o vorbă.

— Trebuie să plec, spuse el într-un târziu. Nu mai pot rămâne aici. Trebuie să plec cât mai curând.

Millington îi evită privirea. „Ce ghinion pe băiatul ăsta! Vai, ce ghinion îngrozitor! Şi totuşi, băiatul se ţine tare, nu glumă... Un adevărat bărbat!” Ca să-i mai dea puţin răgaz lui Joe, Millington îşi scoase tacticos pipa şi, foarte diplomatic, începu s-o umple încetişor cu tutun din borcănelul de pe birou, care purta emblema colegiului St. Bede; după ce-şi potrivi cravata în care se îmbinau culorile colegiului St. Bede, îi spuse:

— Îmi pare tare rău, Joe.

Din cavalerism şi respect pentru femei, se abţinu să spună mai mult; aceleaşi sentimente îl împiedicau s-o condamne pe Jenny. Totuşi, continuă:

— Îmi pare cu atât mai rău cu cât trebuie să te pierd, Joe. De fapt, de multă vreme mă urmărea gândul să fac ceva pentru tine.

Nu te-am slăbit nicio clipă din ochi. Voiam să-ţi deschid drumul în viaţă, să te ridic niţel.

„Atunci, fir-ar al naibii, cine te-a oprit s-o faci?” îl blestemă Joe în gând. În schimb, cu voce tare, îi răspunse zâmbind cu recunoştinţă:

— Foarte drăguţ din partea dumneavoastră, domnule Stanley!

— Da! reluă domnul Millington, pâcâind gânditor din lulea. Îmi place felul dumitale de-a fi, Joe. Eşti tipul de om cu care îmi place să lucrez – deschis şi corect. În zilele noastre învăţătura nu mai contează cine ştie ce. Contează omul în sine. Şi eu voiam să-ţi acord o şansă în viaţă,

spuse domnul Millington, şi apoi tăcu o pauză lungă. Cu toate acestea, n-am să încerc să te abat de pe calea ce ţi-ai ales-o acum. N-are niciun rost să-i oferi unui om pietre, când el are nevoie de pâine. Probabil că dacă m-aş afla în situaţia dumitale aş face exact acelaşi lucru. Pleacă şi încearcă să uiţi. Domnul Millington făcu iar o pauză, cu pipa în mână, dându-şi seama cu inima plină de bucurie în ce situaţie fericită se află cu Laura lui, ce deosebire faţă de situaţia bietului Joe. Dar să nu uiţi ce ţi-am spus, Joe. Să ştii că n-am glumit câtuşi de puţin. Dacă, şi când vei dori să te întorci la noi, aici te va aştepta întotdeauna o slujbă, o slujbă *bună.* Înţelegi ce vreau să spun?

— Da, domnule Stanley, izbuti Joe să răspundă cu acelaşi aer bărbătesc.

Domnul Millington se ridică, îşi scoase pipa din gură şi-i întinse mâna, îndemnându-l pe Joe să întâmpine cu fruntea sus noua întorsătură a destinului.

— La revedere, Joe, sunt convins că ne vom mai întâlni.

Îşi strânseră mâinile. Joe se răsuci pe călcâie şi ieşi. O porni cu paşi iuţi pe strada Platt, se urcă într-un tramvai, rugându-se în sinea lui de vatman să conducă mai repede. Apoi se grăbi pe Scottswood Road în jos, intră liniştit în casa cu nr. 117 A, se strecură uşurel în camera lui de la etaj şi-şi făcu bagajele. Strânse toate lucrurile. Când ajunse la fotografia înrămată pe care i-o dăduse Jenny, o privi câteva clipe, schiţând un zâmbet, apoi scoase fotografia şi luă rama cu el. Orişicât, era o ramă bună, de argint.

Coborî scările ţinând în mâna lui voinică burduful încărcat, trânti bagajul în mijlocul holului şi intră în odaia din fund. Ada se afla ca de obicei în balansoar, acordându-şi ceea ce numea ea „răgazul dinainte de prânz”. Cărnurile i se revărsau neglijent.

— Rămâneţi cu bine, doamnă Sunley!

— Cum? exclamă Ada, mai-mai să sară în picioare.

— M-au concediat, o anunţă Joe lapidar. Mi-am pierdut slujba, Jenny mi-a dat răvaş de drum, aşa că nu mai pot

rămâne aici. Plec.

— Dar cum se poate, Joe... izbucni Ada, rămasă fără suflare. Glumeşti?

— Câtuşi de puţin.

De data asta, Joe nu se mai arătă trist; ar fi fost primejdios s-o facă, pentru că, cine ştie, s-ar fi putut să atragă din partea Adei proteste şi insistenţe să rămână. Se arătă ferm, hotărât, stăpânit. Pleca de acolo ca un bărbat care a fost jignit şi a luat o hotărâre de nezdruncinat. Ca atare, mintea atât de impresionabilă a Adei îi acceptă spusele.

— Ştiam eu, se lamentă ea. Ştiam eu că aşa o să se întâmple din cauza purtării lui Jenny. I-am şi spus-o. I-am spus eu că n-ai să suporţi. S-a purtat îngrozitor cu tine.

— Mai mult decât îngrozitor, îi întări Joe vorbele, rigid.

— Vai, şi când mă gândesc că după toate ţi-ai mai pierdut şi slujba! Vai, Joe, nici nu ştii cât regret! E o porcărie. Ce Dumnezeu ai să faci acum?

— Am să-mi găsesc o altă slujbă, îi spuse Joe ferm. Dar n-o să fie aşa de aproape de Tynecastle.

— Bine, Joe, dar... n-ai vrea să...

— Nu! strigă deodată Joe. Nu vreau. Nu vreau să fac nimic. Am suferit destul. Am fost lovit mişeleşte, şi tocmai de cel mai bun prieten al meu. Nu vreau să mai înghit asemenea lovituri.

Bineînţeles, David constituia pentru Joe un adevărat atu. Dacă n-ar fi fost David, Joe nu s-ar fi retras complet din afacere, aşa cum făcea acum. Ar fi fost imposibil, cu totul şi cu totul imposibil. Ce-ar fi însemnat? Să fie urmărit, spionat la fiecare pas, să i se pună tot felul de întrebări. Chiar în timp ce vorbea, lui Joe îi trecu prin minte acest gând; şi de aceea simţi crescându-i inima de bucurie şi mândrie pentru propria sa inteligenţă. Tare mai era deştept! Un adevărat artist! Şi ce mai încântare să stai aşa şi să le arunci oamenilor ăstora praf în ochi, râzând pe sub mustaţă de toţi la un loc şi de fiecare în parte!

— Dar, doamnă Sunley, vă rog să mă credeţi că nu pot niciun fel de pică nimănui, declară el în încheiere. Chiar vă rog să-i spuneţi lui Jenny că o iert. Şi spuneţi-le şi celorlalţi rămas bun din partea mea. Eu n-am puterea să dau ochii cu ei. Sunt mult prea tulburat.

Ada nu voia să-l lase să plece. La drept vorbind, ea era cea care părea tulburată. Dar ce putea face în faţa acestui om lovit şi jignit? Joe plecă din casa lor tot aşa cum intrase: conform celor mai bune tradiţii şi cu reputaţia absolut nepătată.

Jenny se întoarse târziu în seara aceea. Era tocmai sezonul soldurilor de vară la magazinul Slattery, şi fiind într-o vineri, ultima zi plină pentru vânzări din săptămâna aceea oribilă, magazinul nu se închise decât pe la opt seara. Jenny se întoarse acasă pe la opt şi un sfert.

Ada era singură în tot apartamentul; cu o energie de-a dreptul remarcabilă pentru o fiinţă ca ea, aranjase anume lucrurile în felul ăsta, trimiţându-le pe Clarry şi pe Phyllis la plimbare, iar pe Alf şi Sally la *music-hall*-ul Empire, la primul spectacol.

— Vreau să-ţi vorbesc, Jenny.

În glasul mamei ei se simţea o vibraţie cu totul neobişnuită, dar Jenny era prea plictisită ca să-şi bată capul cu asemenea lucruri. Era frântă de oboseală şi prost dispusă. Avusese o zi înfiorătoare.

— Of, şi magazinul ăsta! declară ea ostenită, trântindu-se pe un scaun. M-am săturat de el până-n gât. Zece ceasuri am stat azi în picioare! Mi s-au încins tălpile şi mi s-au umflat. Dacă mai continuu aşa, n-o să treacă mult şi o să mă trezesc cu varice. Am crezut că o să fie o muncă lux a-ntâia. Aiurea! E mai rău ca oricând; nici nu-ţi închipui din ce mitocance se compune acum clientela noastră.

— Joe a plecat, declară doamna Sunley cu multă acreală.

— A plecat? repetă Jenny, nedumerită.

— A plecat azi-dimineaţă! A plecat pentru totdeauna.

Jenny înţelese. Faţa ei palidă se făcu albă ca hârtia. Încetă să-şi mai mângâie picioarele umflate şi se ridică în capul oaselor. Ochii ei cenuşii priviră drept înainte, nu la maică-sa, ci în gol. Păru speriată. Apoi îşi reveni.

— Dă-mi te rog ceaiul, mamă, spuse ea pe un ton ciudat. Nu-mi mai spune niciun cuvânt. Dă-mi ceaiul şi ţine-ţi gura.

Ada trase mult aer în piept, şi toate reproşurile cicălitoare pe care voise să i le adreseze îi pieriră de pe buze. O cunoştea destul de bine pe Jenny a ei, nu chiar foarte bine, dar în orice caz îndeajuns de bine ca să ştie că în momentul ăsta trebuia să asculte de ea. Aşadar, „îşi ţinu gura” şi-i dădu lui Jenny ceaiul.

De fapt era mai curând o cină, pentru că maică-sa îi păstrase la cuptor nişte budincă cu brânză de vaci. Jenny mesteca încet. Stătea tot aşa de ţeapănă pe scaun, privind tot aşa de fix, drept înaintea ei. Se gândea.

Când termină, se întoarse către maică-sa.

— Acuma, ascultă, mămico, spuse ea, ascultă-mă cu atenţie. Ştiu că eşti gata să mă iei în primire. Ştiu dinainte fiecare vorbă care-ţi stă pe limbă, gata pregătită: că m-am purtat mizerabil cu Joe, şi aşa mai departe. Crede-mă că ştiu perfect. Ştiu tot ce vrei să spui. Aşa că mai bine nu-mi spune nimic, şi atunci n-o să ai nimic de regretat. Înţelegi? Acuma mă duc la culcare.

O lăsă pe maică-sa mută de uimire şi sui cu paşi obosiţi scările. Era neînchipuit de obosită. Măcar dacă ar fi avut un pahar de Porto sau chiar două pahare de Porto, ca să mai prindă niţică inimă. Simţi deodată că ar fi fost în stare să dea orice pe un pahar de Porto, aducător de veselie. Sus, în odaia ei, se dezbrăcă, aruncându-şi lucrurile pe un scaun, pe jos, oriunde se nimerea. Se vârî în pat. Slavă Domnului cel puţin că soră-sa Clarry, cu care dormea în aceeaşi cameră, nu era acolo, ca s-o bată la cap!

În întunericul răcoros al odăii stătu întinsă pe spate, tot gândindu-se... gândindu-se mereu. De data asta nu făcu o criză de isterie, nu vărsă şiroaie de lacrimi, nu bătu

nebuneşte cu pumnii în perne. Era cât se poate de calmă; dar cu tot calmul ei, era speriată.

Privi lucrurile drept în faţă: Joe îi dăduse cu piciorul. Era o lovitură îngrozitoare. O lovitură care putea să-i nimicească mândria, să i-o ucidă. O lovitură pe care o primise în momentul psihologic cel mai prost cu putinţă. Era sătulă de slujba de la magazin, era sătulă de orele prelungi de stat în picioare, de încercat pălării, de întins şi potrivit fetrul cu foarfeca, era sătulă de politeţea şi aerul mieros cu care trebuia să se poarte faţă de clientele cele mai ordinare. Chiar astăzi i se desfăşuraseră în amintire, înfruntând-o, cei şase ani petrecuţi la magazinul de mode; îşi spusese, foarte hotărâtă, că trebuie să scape de acolo. Era sătulă şi de casa în care locuia, sătulă de încăperile înghesuite, îmbâcsite, sordide. Voia să aibă şi ea căminul ei propriu, lucrurile ei; voia să cunoască oameni bine, să dea mici petreceri, să aibă o adevărată „societate”. Şi dacă nu va putea să-şi împlinească niciodată dorinţa? Dacă se va vedea cumva silită să-şi împartă întreaga viaţă între magazinul Slattery şi casa din Scottswood Road? Asta era pricina cea mai de seamă a spaimei care o cuprinsese deodată pe Jenny. Prin plecarea lui Joe pierduse un prilej de evadare. Avea oare să-l piardă şi pe celălalt?

Înainte de a adormi, depănă un fuior de gânduri rezonabile, reci, aspre. Totuşi, a doua zi se trezi mult înviorată. Sâmbăta lucra numai dimineaţa, şi când se întoarse acasă, la ora unu, luă repede prânzul şi se grăbi să urce în camera ei să se schimbe. Pierdu o mulţime de vreme dichisindu-se: îşi alese rochia cea mai elegantă, *gris-perle,* cu găteli de un roz pal, îşi făcu un nou fel de pieptănătură şi avu grijă să-şi pună multă cremă Vinolia pe obraji, netezindu-i bine de tot. Rezultatul i se păru mulţumitor. Coborî în salonaş ca să-l aştepte pe David.

Băiatul trebuia să vină pe la două şi jumătate, dar se înfiinţă cu vreo zece minute mai devreme, arzând de nerăbdare s-o revadă. Dintr-o ochire, Jenny îşi recăpăta

încrederea şi liniştea: îşi dădu seama că David era topit după ea. Îi deschise uşa, şi băiatul rămase locului pe coridor, sorbind-o din ochii înfocaţi.

— Jenny, şopti el, eşti prea frumoasă ca să fii reală.

Mergând înaintea lui către salonaş, fata râse încântată: trebuia să recunoască faptul că David avea un fel de a exprima lucrurile care depăşea cu mult capacitatea lui Joe. În schimb, îi adusese cel mai stupid cadou cu putinţă: nu bomboane, sau ciocolată, sau măcar parfum; nimic util, ci un simplu buchet de micsandre, ba nici măcar un buchet, mai mult un mănunchi de ierburi care nu putea costa mai mult de doi peni la orice tarabă din piaţă. Dar, mă rog, să trecem peste asta acum. Jenny zâmbi.

— Tare-mi pare bine că te văd! Zău, David. Şi ce flori frumoase!

— Nu-i cine ştie ce de capul lor, dar sunt gingaşe, ca şi tine. Petalele lor sunt învăluite într-un fel de ceaţă uşoară... frumoasă ca cea din ochii tăi.

Jenny nu ştia ce să-i răspundă: genul ăsta de conversaţie o punea în mare încurcătură; bănuia că toate se trag din lecturile făcute de băiat în ultimii trei ani – „poezii şi alte chestii dintr-astea”. În mod normal, ar fi ieşit repede din odaie cu buchetul, făcând observaţia conformă cu manierele unei doamne de societate: „Îmi place la nebunie să aranjez florile”.

Dar în după-amiaza aceea nu voia să se îndepărteze de lângă David. Dorea să stea cât mai aproape de el. Ţinând încă florile în mână, se lăsă cu un aer afectat pe canapea. David se aşeză lângă ea, râzând de atitudinea lor severă şi ultradecentă.

— Dacă ne-ar vedea cineva ar zice că stăm ca la fotograf.

— Poftim? întrebă Jenny, privindu-l distrată, ceea ce-l făcu pe David să izbucnească pur şi simplu în râs.

— Ştii, Jenny, începu el, eu n-am cunoscut niciodată o făptură mai... mai inocentă decât tine. Ca Francesca... „Aducea înrouratele flori ale mânăstirii...” Aşa a scris unul

Stephen Phillips[11].

Fata stătea cu ochii plecaţi. Rochia ei cenuşie, faţa palidă cu trăsăturile fine, mâinile liniştite, care ţineau strâns florile, îi dădeau într-adevăr un surprinzător aer de călugăriţă. Rămase la fel de tăcută după vorbele lui, întrebându-se ce-o fi vrut să spună. Inocentă? Nu cumva... nu cumva o lua peste picior? Nu, fără doar şi poate că aşa ceva nu era cu putinţă; o iubea prea mult pentru asta. În cele din urmă, Jenny i se adresă:

— Te rog foarte mult să nu-ţi râzi de mine. În ultimele zile nu m-am simţit bine.

— Vai, Jenny, dar ce s-a întâmplat? se îngrijoră imediat David.

Fata oftă şi începu să ciupească tulpina unei flori.

— S-au năpustit toţi de aici asupra mea, toţi... am avut necazuri cu Joe... a plecat.

— Joe a plecat?

Jenny încuviinţă din cap.

— Dar de ce? De ce, zău aşa?

Fata nu răspunse imediat, apoi vorbi, ciugulind patetic florile:

— Era gelos... N-a vrut să mai rămână pentru că... în sfârşit, de vreme ce trebuie să-ţi spun, pentru că-mi placi mai mult decât îmi plăcea el.

— Bine, Jenny, dar... protestă el încurcat. Joe spunea... Vrei să spui că...? Adică, vrei să spui că de fapt Joe ţinea la tine?

— Să nu mai vorbim de asta, răspunse ea, străbătută de un fior. Nu-mi place să vorbesc despre chestia asta. Toţi s-au năpustit asupra mea din pricina lui. Mă ţin de rău, pentru că nu-l puteam înghiţi pe Joe... Deodată, Jenny îl privi drept în ochi: Da' ce să fac, David, pot să-mi calc pe inimă?

Prinzând implicaţia subtilă a cuvintelor ei, inima lui

---

[11] Stephen Phillips (1868-1915), poet şi dramaturg englez; citatul de faţă se referă la drama sa *Paolo şi Francesca,* inspirată de episodul respectiv din *Divina Comedie.*

bătu mai tare, crescând deodată, în plin elan. Vasăzică fata îl prefera pe el. Îi spusese pentru prima dată pe numele cel mic. Uitându-se prelung în ochii ei, ca în seara când o văzuse pentru prima oară, se pierdu de tot cu firea, nemaiştiind altceva decât că o iubeşte, că o doreşte din tot sufletul. Nu mai rămăsese nimeni pe lume decât Jenny. Niciodată n-avea să mai fie altcineva decât Jenny pe lume. Era o încântare să-i auzi până şi numele: Jenny; era un cânt de ciocârlie, un boboc care se deschide, frumuseţe şi dulceaţă, armonie şi parfum, toate îmbinate într-un singur cuvânt. O dorea cu toată ardoarea sufletului său tânăr şi însetat. Se aplecă asupra ei, şi fata nu se feri.

— Jenny, şopti el, şi glasul nu era mai puternic decât bătăile inimii, vrei să spui că ţii la mine?

— Da, David.

— Jenny, şopti el, am ştiut de la început că aşa o să se întâmple. Mă iubeşti, Jenny?

Fata încuviinţă, cu o tresărire nervoasă.

David o cuprinse în braţe. Sărutul acela a fost clipa cea mai vrăjită din tot cât trăise el până atunci. O sărută abia atingând-o cu buzele, aproape cu respect. Stângăcia duioasă a acelei îmbrăţişări avea o inocenţă tragică, şi trăda pe de-a-ntregul lipsa lui de experienţă. A fost cea mai ciudată sărutare pe care a primit-o vreodată Jenny. Ceva inefabil şi straniu în acea sărutare i-a adus o lacrimă tremurătoare în ochi, şi când i s-a prelins pe obraz, a apărut o alta, şi apoi o alta.

— Jenny, tu plângi! Nu mă iubeşti? O, dragostea mea, dar spune-mi, ce te supără?

— Te iubesc, David, şopti ea. Nu te am decât pe tine. Vreau să mă iubeşti mereu. Vreau să mă scoţi de aici. Nu pot să sufăr casa asta. Nu pot s-o sufăr. S-au purtat îngrozitor cu mine. Şi sunt sătulă şi de slujba de la modistă. N-o mai suport nicio clipă. Vreau să fiu cu tine. Chiar acum. Vreau să ne căsătorim, să fim fericiţi şi... şi toate celelalte, David.

Emoţia din glasul ei îl aruncă pe David spre culmi de extaz.

— Am să te scot de aici, Jenny! Te scot de îndată ce izbutesc, îndată ce-mi iau licenţa şi capăt o slujbă.

Fata izbucni în lacrimi.

— Vai, Davey, dar asta înseamnă încă un an de zile? Şi tu o să fii la Durham, la universitate, departe de mine. Ai să mă uiţi. N-aş putea să aştept atâta! M-am săturat să mai stau aici, crede-mă. Acuma ţi-ar fi greu să-ţi găseşti o slujbă?

Jenny plângea cu lacrimi amare, fără să ştie nici ea de ce. Pe David îl îndurera vederea acestei făpturi dragi cu lacrimile în ochi. Vedea cât e de surescitată, cu nervii încordaţi la maximum; fiecare suspin al fetei era ca o săgeată înfiptă drept în inima lui.

Căută s-o liniştească, mângâindu-i fruntea, aşa cum stătea cu capul pe umărul lui.

— N-o să dureze chiar atât de mult. Nu-ţi face niciun fel de gânduri. Da, cred că aş putea să obţin o slujbă acum, dacă ar fi la o adică. Ştii, am calificarea necesară pentru a preda într-o şcoală. Am luat certificatul de studii literare, ăsta se poate obţine în doi ani la colegiul Baddeley. Dar nu faci mare lucru cu el, nu se compară cu licenţa în litere. Însă, sigur, la nevoie aş putea să capăt, pe baza lui, o slujbă.

— Seriios, David, ai putea? Şiroaie de lacrimi din ochii ei îl implorau. Atunci, te rog încearcă, David, te rog! Dar cum ai să faci?

— Nu-i greu. Mângâindu-i în continuare fruntea, căută s-o liniştească. Numai nebunia dragostei lui îl făcu să vorbească mai departe: Am să scriu eventual unui om din oraşul meu. Se numeşte Barras, şi are trecere. El ar putea să-mi găsească un post în ţinut. Dar ştii...

— Ştiu, David, spuse ea înghiţindu-şi lacrimile. Ştiu precis ce vrei să spui. Că trebuie să-ţi iei licenţa în litere. Dar de ce să nu ţi-o iei după aceea? Vai, gândeşte-te, David, ce frumos ar fi să ne aflăm împreună, undeva într-

o căsuţă drăguţă, a noastră. Tu să lucrezi seara, cu toate cărţile tale serioase şi mari cât toate zilele, pe masă, iar eu să stau lângă tine. N-o să-ţi vină chiar aşa de greu să predai la şcoală ziua; şi pe urmă, seara poţi să studiezi pe rupte. Vai, David, ar fi minunat. Minunat!

Tabloul pe care-l înfăţişa Jenny cu atâta romantism îl făcu să zâmbească tandru. O privi cu un aer protector.

— Dar ştii, Jenny, trebuie să fim oameni practici...

Fata zâmbi printre lacrimi.

— David, David... Te rog, nu mai scoate o vorbă. Sunt aşa de fericită că nu vreau să-mi ştirbeşti bucuria! Jenny sări în sus, râzând. Acuma ascultă-mă! Hai să facem o plimbare frumoasă. Să ne ducem la Esmond Dene. E aşa de frumos acolo! Mie îmi place grozav. Copacii, şi mai ales moara aia veche *şi frumoasă.* Şi o să discutăm totul pe-ndelete. Toate amănuntele. La urmă urmei, n-are ce să-ţi strice dacă-i scrii pur şi simplu acestui domn, domnului Barras.

Fata se întrerupse, fascinându-l cu ochii ei frumoşi, învăluitori şi lichizi din pricina lacrimilor acum stăpânite. Îl sărută repede, şi apoi fugi să se pregătească de plecare.

David rămase zâmbind; era în al nouălea cer, pierdut de fericire, poate şi niţel uluit. Dar nimic nu mai conta pe lângă faptul că-l iubea Jenny. Îl iubea! Şi el o iubea. Se simţi înfiorat de tandreţe, de speranţa neţărmurită în viitor. Jenny avea să-l aştepte... El, David, n-avea decât douăzeci şi doi de ani. Trebuia neapărat să-şi ia licenţa în litere, lucru pe care şi Jenny avea să-l înţeleagă mai târziu.

În timp ce stătea acolo, aşteptând-o pe Jenny, uşa se deschise de perete, şi în cameră intră Sally. Când dădu cu ochii de el, se opri şi rămase locului.

— Nu ştiam că eşti aici, spuse ea încruntându-se. Venisem doar să iau nişte note de pe pian.

Încruntarea fetei era ca un nor ivit pe cerul senin al fericirii lui David. Sally se purta întotdeauna foarte ciudat cu el; bruscă, ironică şi intenţionat dezagreabilă. Părea

că-i poartă pică, că un anume instinct o îndemna să-l atingă la coarda simţitoare. Acum, că era atât de fericit şi mai ales că avea să se însoare cu sora ei, David simţi deodată că doreşte să fie în relaţii de prietenie cu Sally. Sub impulsul momentului, o întrebă:.

— De ce te uiţi în felul ăsta la mine, Sally? Pentru că-ţi sunt simpatic?

Fata îl înfruntă cu fermitate; purta un taior vechi de dril albastru, rămăşiţă de anul trecut, când mergea încă la şcoală; era mai nepieptănată ca oricând.

— Nu-mi eşti antipatic, îi spuse ea, părăsindu-şi de data aceasta obişnuita cochetărie precoce.

Dându-şi seama că Sally nu-l minte, David îi zâmbi.

— Dar eşti... eşti totdeauna aşa de acră cu mine...

Sally îi răspunse cu o gravitate neobişnuită:

— Lasă, că ştii dumneata unde să găseşti dulceaţă când îţi trebuie.

Apoi, lăsându-şi brusc ochii în jos, făcu o piruetă şi ieşi din odaie.

Nici nu apucă bine Sally să iasă pe uşă, că se întoarse Jenny, plutind vaporoasă:

— Ce ţi-a spus afurisita aia mică? Şi, fără să aştepte răspunsul lui, cu un aer de stăpână, îl luă de braţ, strângându-l uşurel. Haide, dragul meu. Mor de nerăbdare să purtăm iar discuţiile noastre aşa de plăcute.

Strălucea acum. Da, Jenny strălucea ca săgetarea unei păsări în zbor. Şi de ce nu, la urma urmei? Nu existau oare toate motivele să fie încântată? Doar avea un logodnic – nu un simplu „prieten”, ci un logodnic adevărat, un viitor profesor. Vai! Ce minune să ai de logodnic un viitor profesor! Avea să scape în curând de la Slattery, şi pe deasupra şi din Scottswood Road. O să le arate ea acum, şi o să-i arate şi lui Joe; o să facă nuntă la biserică, să crape toţi de ciudă; şi pe deasupra o s-o anunţe şi în ziar. Întotdeauna visase ea să facă nunta la biserică şi se gândea ce-o să poarte – o rochie simplă, însă drăguţă... da, da, drăguţă, drăguţă de tot.

Când se întoarse de la plimbare, David îi scrise lui Barras, „doar aşa, ca să-i facă plăcere lui Jenny”. Peste o săptămână primi răspunsul, prin care i se oferea un post de profesor suplinitor la şcoala comunală din Bethel Street, în oraşul Sleescale. Îi arătă scrisoarea lui Jenny, sfâşiat între raţiune şi mirajul dragostei, gândindu-se când la părinţii lui, când la carieră şi întrebându-se ce-o să spună fata. Jenny îşi încolăci braţele în jurul gâtului lui.

— Vai, David, scumpul meu! oftă ea. E minunat. Nici nu găsesc cuvinte să spun ce minunat e. Acum nu-ţi pare şi ţie bine că te-am pus să-i scrii? Spune şi tu dacă nu e de-a dreptul *minunat!*

Lipit de ea, cu ochii închişi, cu buzele strivite de buzele ei, îmbrăţişaţi atât de strâns, simţi în ameţeala valului care-i zvâcnea în trup că fata avea dreptate; era într-adevăr minunat.

CAPITOLUL XVI

În dimineaţa aceea, chiar înainte de a fi primit taică-su telegrama, Arthur se simţise cuprins de o încântare cu totul deosebită. Şi asta de când se trezise – din clipa în care deschisese pleoapele şi dăduse cu ochii de pătratul de cer albastru din faţa ferestrei, care-i spunea că viaţa e preţioasă, că e plină de soare, de vigoare şi de speranţă. Fireşte, nu întotdeauna se trezea în felul acesta. În unele dimineţi nu era nicio rază de soare, nu-l aştepta nimic decât o apăsare, un fel de posomorală încremenită şi conştiinţa sfâşietoare a propriilor sale cusururi.

De ce era oare aşa de încântat? Lucrul ăsta rămânea la fel de inexplicabil ca şi stările lui de tristeţe cumplită. Poate era o presimţire a telegramei din cursul dimineţii, sau a faptului că avea s-o vadă după-amiază pe Hetty. Mai probabil însă, era vorba de recunoaşterea bucuroasă a îmbunătăţirii propriei lui situaţii, pentru că, stând în pat cu mâinile unite sub cap, cu trupul lui de băiat de optsprezece ani relaxat alene, primul gând adevărat a fost: „N-am mâncat căpşunile”!

Bineînţeles, căpşunile nu reprezentau mare lucru în sine, deşi lui îi plăceau atât de mult; era doar un simbol, un semn care întruchipa propria-i forţă. Aproape zâmbind, recapitulă situaţia. Cina din seara trecută: mătuşa Caroline care stătea, ca de obicei, cu capul înclinat într-o parte, torcând ca o pisică şi împărţind castronaşele apetisante cu căpşuni din grădina lor – un lux de altfel foarte rar pe masa atât de austeră a lui Barras. Şi frişca, pe deasupra – aa, era cât pe-aci să uite de cănită de

argint cu frişcă gălbuie –, nimic nu-i plăcea mai mult lui Arthur decât căpşuni cu frişcă.

— Ei, Arthur, o auzi el pe mătuşa Caroline, pregătindu-se să-i ofere o porţie mai generoasă.

Dar el replică repede:

— Nu, mulţumesc, mătuşă Carrie. Astă-seară nu iau căpşuni.

— Păi bine, Arthur, dar...

Surprinderea, chiar consternarea răzbeau clar din tonul mătuşii Carrie; privirea detaşată a lui taică-su se opri o clipă asupra lui. Apoi o auzi iar pe mătuşa Carrie:

— Dar ce-i cu tine, Arthur dragule, nu te simţi bine?

Şi apoi el, râzând:

— Ba dimpotrivă, mătuşă Carrie, mă simt admirabil; numai că astă-seară nu am chef de căpşuni.

Şi apoi stătuse şi se uitase la ei cum îşi mănâncă porţiile de căpşuni cu frişcă; iar lui îi lăsa gura apă.

Aşa trebuia realizate lucrurile: poate era un fleac în fond, dar la carte scria că aveau să urmeze alte lucruri, mai importante. Da, fără doar şi poate, în dimineaţa aceea era mulţumit.

„Ce n-aş da să văd că Arthur are mai multă personalitate!”

Această observaţie plină de nemulţumire a maică-sii, prinsă din zbor pe când trecea prin faţa camerei ei, rămăsese luni de zile în centrul atenţiei lui şi îi hăituise mintea, dar acum dispărea undeva departe, întrucât îşi primise riposta prin comportarea sa în problema căpşunilor!

Sări jos din pat – de fapt nu era deloc bine să lâncezească visător în pat –, îşi făcu foarte viguros gimnastica în faţa ferestrei deschise, se repezi la baie şi se vârî sub un duş rece, dar ştii, rece de tot, fără să dea drumul măcar la o picătură de apă fierbinte ca să mai tempereze contactul glacial. Se întoarse în camera lui, roşu ca para focului, şi îşi îmbrăcă hainele de lucru, cu ochii aţintiţi cu religiozitate asupra devizei pe care şi-o

atârnase pe peretele din faţa patului. Era scrisă cu cerneală, cu litere groase, pe o pancartă: „Vreau!” Dedesubt era altă lozincă: „Priveşte pe toată lumea drept în ochi!”

Arthur îşi înnodă şireturile de la ghete, ghetele lui greoaie, întrucât avea de gând să se ducă astăzi în mină; acum era gata. Se îndreptă spre un sertar, îl descuie şi scoase o cărticică roşie: *Vindecarea timidităţii.* Făcea parte dintr-o serie de cărţi asemănătoare din colecţia „Voinţă şi metodă”. Se aşeză cu multă seriozitate pe marginea patului şi începu să citească. Citea întotdeauna un capitol înainte de micul dejun, pentru că stătea scris chiar în această carte că mintea e mai receptivă în acel moment. Şi prefera să citească în dormitorul lui, pentru că era mai izolat acolo: cărticelele acestea roşii erau o taină a lui, păstrată cu sfinţenie.

Dincolo de sfera concentrării lui, se auzeau mişcările din casă: paşii rari şi vătuiţi ai mătuşii Carrie în camera maică-sii; râsetele cristaline ale lui Grace, care se grăbea către odaia de baie, tropăitul morocănos al Hildei deasupra capului în timp ce fata se îmbrăca. Taică-su se sculase cu un ceas mai devreme: deşteptarea de dimineaţă făcea parte din programul bine stabilit, tradiţional, al lui Barras, un program ineluctabil, imanent şi de nediscutat.

Arthur se opri o clipă din lectură: *„Voinţa omului este capabilă să domine nu numai destinul unei singure persoane, ci destinele multora. Acea facultate intelectuală care, fie că te determină să efectuezi un anumit lucru, fie că îţi interzice să-l efectuezi, acea facultate pe care o avem de a hotărî, de a alege unul din două drumuri de urmat poate afecta nu numai propriile noastre vieţi, ci şi vieţile multor altor oameni”.*

Cât adevăr în aceste vorbe! Chiar dacă aceasta ar fi unica raţiune valabilă, şi încă omul ar fi dator să-şi cultive voinţa – nu atât pentru efectele asupra propriei sale persoane, cât pentru aceste vaste şi îndepărtate

repercusiuni asupra altora. Voia să fie puternic, să aibă stăpânire de sine, hotărâre, să-şi dirijeze singur acţiunile, îşi cunoştea bine defectele, timiditatea şi stângăcia înnăscute, înclinaţia către retragere şi închistare în sine ca într-o carapace, dar mai ales tendinţa incorigibilă către visare.

Ca toate firile blânde şi sensibile, era mereu ispitit să evadeze din realitatea aspră a vieţii prin portiţa pe care i-o deschidea propria lui imaginaţie. Şi cât de frumoase erau visurile astea ale lui! De câte ori nu se văzuse săvârşind cine ştie ce acte extraordinare de eroism în mina Neptun... Alteori era vorba de salvarea unui copilaş de la înec sau de pe linia ferată în momentul trecerii expresului; se şi vedea părăsind locul dramei, fără a-şi dezvălui numele; şi apoi îşi închipuia că autorul nobilei fapte eroice, adică el, avea să fie descoperit ulterior şi purtat în triumf pe umerii unei gloate în delir... Alteori se vedea doborând cu un pumn o huidumă cât toate zilele care teroriza o biată femeie... Sau stătea impunător la tribună, vrăjind cu retorica lui un public imens... sau altă dată, la un dineu, între oameni aleşi, având drept parteneră pe Hetty Todd, o fascina atât pe ea, cât şi întreaga societate prin uşurinţa lui de vorbire, prin verva lui scânteietoare... O, dar nu exista niciun fel de graniţă pentru minunăţiile acestor visuri, numai că el înţelesese pericolul pe care-l reprezentau, şi de aceea le dăduse la o parte. Acum voia să fie puternic, de o forţă impresionantă. Mergea pe nouăsprezece ani; mai avea un an până absolvea cursul de inginerie de mine. Viaţa... Oh, da! viaţa începuse, şi trebuia s-o trateze cu mult curaj. Cu mult curaj şi cu hotărâre. „Vreau!” îşi spuse Arthur cu fermitate închizând cartea şi privind deviza de pe perete. Era plin de zel. Închise ochii, strânse pleoapele şi-şi repetă de câteva ori îndemnul în sinea lui, parcă şi-ar fi săpat cuvântul în suflet cu fierul roşu. „Vreau, vreau, vreau...” Apoi coborî la micul dejun.

Taică-su, care prefera să-şi ia gustarea cu o jumătate

de oră înaintea celorlalţi, era pe terminate; mai bea o ultimă ceaşcă de cafea, dus pe gânduri, cu ziarul pe genunchi. Când Arthur îi spuse bună dimineaţa, îi răspunse printr-o simplă înclinare a capului, fără o vorbă. Înclinarea aceea nu avea nimic peremptoriu, nimic din politeţea glacială care uneori îl înţepa pe Arthur până în adâncul inimii. În dimineaţa aceea înclinarea din cap respira mai degrabă un calm indulgent; Arhur o simţi ca o mângâiere care îi întărea devotamentul, acceptându-i-l şi recunoscându-i existenţa sa ca individ. Băiatul zâmbi fericit şi începu cu multă atenţie să reteze coaja oului din păhăruţ. Îl încălzea senzaţia că taică-su nu-l scăpa din ochi.

— Ştii, Arthur, spuse deodată Barras, de parcă atunci ar fi luat hotărârea de a-i vorbi, s-ar putea ca astăzi să avem veşti interesante.

— Da?

— Avem perspectiva unui contract.

— Da?

Arthur ridică ochii roşind. Faptul că taică-su folosise pluralul, inchizându-l şi pe el în acel „avem”, era pur şi simplu minunat, însemna că îl identifica cu persoana lui înscriindu-l de pe acum ca tovarăş în proprietatea minei.

— Şi chiar, aş putea să adaug, un contract de prima mână, cu P. W. & Comp.

— Bine, tată.

— Eşti mulţumit? îl întrebă ironic, dar amabil Barras.

— Sigur, tată.

Barras înclină iar din cap.

— Au nevoie de cărbunele nostru cocsificabil. Şi eu, care începusem să cred că n-o să mai pornim niciodată la valorificarea filonului aceluia! Dacă acceptă preţul cerut de noi, atunci ne punem pe treabă chiar de săptămâna viitoare. Începem lucrul acolo, exploatând sectorul Dig din Băltoacă.

— Şi când ai să ştii, tată?

— Chiar în cursul dimineţii, răspunse Barras; şi, ca şi

cum întrebarea atât de directă a lui Arthur l-ar fi făcut deodată să regrete renunţarea la rigiditatea lui de până acum, ridică ziarul în faţa ochilor, şi dindărătul lui îi spuse pe un ton autoritar: Te rog să fii gata la nouă fix. Nu vreau să stau să te aştept.

Arthur se întoarse cu multă sârguinţă la oul din păhăruţ, încântat de informaţia pe care o primise. Dar deodată îl tulbură un gând. Îşi aminti un lucru... Un lucru foarte neliniştitor: Băltoaca! Ridică repede ochii către figura lui taică-su, ascunsă de paginile ziarului. Ar fi vrut să întrebe... grozav ar fi vrut să-l întrebe ceva. Dar oare cum era mai bine? Să-l întrebe? Oare putea să-l întrebe, sau mai bine să nu-l întrebe? În timp ce şovăia astfel, intră mătuşa Carrie cu Grace şi Hilda. Mătuşa avea obişnuitul ei aer binevoitor, pe care-l arbora în fiecare dimineaţă, cu regularitate, tot aşa de natural cum îşi punea şi dantura.

— Maică-ta a petrecut o noapte foarte bună, îi declară ea radioasă lui Arthur.

Cu toate că informaţia era de fapt destinată lui Richard, Carrie era destul de înţeleaptă ca să ştie să nu i se adreseze pe faţă; toate metodele mătuşii Carrie era indirecte, menite să-i apere propria ei linişte şi liniştea generală.

Arthur îi trecu coşuleţul cu pâine prăjită, fără să audă un singur cuvânt din ce spunea. Toate preocupările lui se concentraseră în jurul acelui gând care-l tulbura: Băltoaca! Nu mai era câtuşi de puţin vesel, neliniştea, îngrijorarea îşi arătau colţii. Nu-şi lua ochii din farfurie, şi strălucirea dimineţii începu parcă să se mistuie în faţa gândurilor lui mohorâte; de ce trebuia el să cunoască mereu această bruscă trecere de la încântarea care dă aripi inimii la apăsare şi posomorâre?

Se uită peste masă la Grace, cu un fel de invidie. Urmărindu-i concentrarea veselă şi lipsită de orice grijă cu care-şi ungea o tartină cu dulceaţă, simţi că o pizmuieşte. Grace era mereu aceeaşi; la şaisprezece ani avea aceeaşi

drăgălăşenie, aceeaşi inconştienţă fericită, de care-şi amintea atât de bine din zilele în care se jucau împreună şi-i săreau în cârcă lui Boxer. Doar ieri o văzuse pe bulevard în sus, cu Dan Teasdale, molfăind un măr mare şi roşu cu un aer de tovărăşie voioasă. Ea, care luna viitoare urma să plece la şcoala de perfecţionare de la Harrogate, umbla ziua în amiaza mare prin oraş, mâncând mere, şi cu cine? Cu Dan Teasdale, băiatul brutarului! Nu încăpea îndoială că el îi dăduse mărul, pentru că şi Dan muşca dintr-unul la fel. Atâta mai lipsea, s-o fi văzut mătuşa Carrie, că ar fi ieşit un scandal, să rămână de pomină!

În clipa aceea, Grace îi surprinse privirea aţintită stăruitor asupra ei. Înainte ca Arthur să-şi poată întoarce ochii, Grace îi zâmbi, şi buzele ei articulară un singur cuvânt, care rămase neauzit. În orice caz însă, buzele ei formaseră destul de clar un nume, suflându-i-l parcă peste masă. Arthur îl simţi. Zâmbindu-i veselă, Grace îi spusese: „Hetty!” Ori de câte ori Grace îl surprindea cufundat în propriile sale gânduri, deducea că visează la Hetty Todd.

El clătină din cap, fără multă convingere, lucru care părea s-o amuze nespus pe soră-sa. Ochii fetei sclipiră jucăuşi, de parcă abia mai putea să-şi stăpânească hohotul de râs care-i umplea pieptul. Şi cum avea gura plină de pâine prăjită cu dulceaţă, rezultatul a fost dezastruos. Deodată, Grace a pufnit, a tuşit, s-a înecat şi s-a înroşit ca para focului.

— O, Doamne! îşi trase ea sufletul într-un târziu. Am înghiţit strâmb!

Hilda se încruntă la ea.

— Bea repede puţină cafea. Şi nu mai fi aşa gaiţă.

Supusă, Grace îşi bău cafeaua. Hilda o supraveghea; stătea dreaptă, ţeapănă, severă, cu fruntea încruntată asprindu-i faţa oacheşă.

— Tare mă tem, spuse ea cu un aer care nu admitea contrazicere, că n-ai să-nveţi niciodată să te porţi cum se

cuvine!

Observaţia asta echivala cu o bătaie cu linia peste degete. Cel puţin aşa ar fi simţit-o Arthur, dacă i-ar fi fost adresată lui. Dar el ştia că Hilda o iubeşte pe Grace. Curios! Da, adeseori i se păruse curioasă această dragoste a Hildei pentru Grace. Era oarecum violentă, şi totuşi disciplinată. Ca un fel de mângâiere care venea o dată cu o lovitură; era bănuitoare, pasivă şi totodată posesivă; alcătuită dintr-o furie bruscă şi dintr-o tandreţe imediat reţinută. Hilda ţinea ca Grace să se afle în preajma ei; ar fi dat orice ca Grace s-o iubească. Şi totuşi, Arthur îşi dădea seama că Hilda dispreţuia în mod vădit până şi cea mai infimă demonstraţie de afecţiune care ar fi putut s-o atragă pe Grace spre ea, care ar fi putut să stârnească dragostea lui Grace.

O bruscă nervozitate îl făcu să-şi mute gândurile dintr-acolo – asta era încă o greşeală pe care trebuia să şi-o corecteze, tendinţa către divagaţie a minţii sale mult prea iscoditoare. Adică, la urma urmei, n-avea destule treburi pe cap după conversaţia cu taică-su? Îşi termină cafeaua, îşi rulă şerveţelul, punându-l în inelul de os, şi aşteptă ca taică-su să se ridice de la masă. În drum spre mină avea să-l întrebe... Sau poate ar fi fost totuşi mai bine să-l întrebe la înapoiere?

În sfârşit, Barras termină de citit ziarul. Nu-l lăsă să cadă; îl împături alene, cu mâinile sale albe şi frumos întreţinute; degetele lui neteziră hârtia, ca să se păstreze cât mai bine; apoi îl dădu mătuşii Carrie, fără să scoată o vorbă.

Întotdeauna, de cum trecea Barras pragul, Hilda îi şi smulgea mătuşii Carrie ziarul din mână. De fapt Barras ştia precis ce se întâmplă, dar prefera, foarte semeţ, să nu ia în consideraţie acest fapt supărător.

Ieşi din cameră, urmat de Arthur, şi peste cinci minute se aflau amândoi în docar, îndemnând calul să meargă mai repede către mină. Arthur îşi făcea curaj ca să-l interpeleze pe taică-su. De zeci de ori i-au revenit

cuvintele pe buze şi în zeci de feluri diferite: „Apropo, tată”, ar fi vrut să spună; sau pur şi simplu „Tată, nu crezi că...?” Sau poate o introducere mai nimerită ar fi fost: „Tată, ştii la ce m-am gândit?...” Avea la dispoziţie toate permutările şi combinările de elemente; se şi vedea vorbind, auzea parcă şi vorbele pe care le rostea, dar de fapt nu rosti niciuna. Era un chin nemaipomenit. Apoi, spre marea sa uşurare, Barras tăie foarte calm nodul gordian, nimerind drept în inima îngrijorării lui.

— Am avut puţin scandal acum câţiva ani în legătură cu Băltoaca. Ţi-aduci aminte, nu?

— Da, tată. Mi-aduc aminte.

Arthur se uită pe furiş la taică-su, care stătea drept şi liniştit lângă el.

— Neplăcută afacere! Eu n-am dorit-o. Parcă cine doreşte asemenea necazuri? Dar năpasta aceea mi-a căzut pe cap. M-a costat o groază de bani. Şi cu aceasta, Barras scoase chestiunea de pe ordinea de zi, strecurând-o din nou în arhivele istoriei, şi trecu la predici moralizatoare: Ştii, Arthur, uneori viaţa e o tocmeală teribil de aprigă. Trebuie să-ţi păstrezi însă poziţia, oricât de grave împrejurări ai avea de înfruntat. Apoi, după o clipă, adăugă: Dar de data asta n-o să avem niciun fel de scandal.

— Aşa crezi, tată?

— Ce să cred, sunt sigur. Ultima dată oamenii au primit o lecţie, şi convingerea mea este că nu sunt chiar aşa de nerăbdători s-o repete. Barras vorbea pe un ton cumpănit, rezonabil. Îşi cântărea argumentele în balanţă, fără niciun fel de patimă. Nu-ncape îndoială că Băltoaca se va dovedi un sector umed, dar la urma urmei, dacă stai să te gândeşti, şi sectorul Mixen, şi întregul Paradis sunt pline de apă. Oamenii sunt deprinşi cu aceste condiţii. Sunt de mult deprinşi cu ele.

Auzindu-l pe taică-su vorbind şi spunând atât de mult în atât de puţine cuvinte, Arthur se simţi cuprins de un val de bunăstare ce ştergea cu buretele frământările şi

temerile nebuloase din ultimul ceas. Toate păliră, toate părură nişte biete castele de nisip măturate de un singur val, în înaintarea impetuoasă a fluxului. Simţi că i se topeşte inima de recunoştinţă. De asta îşi iubea tatăl, pentru că era aşa de senin şi de calm, pentru această forţă lăuntrică de nezdruncinat. Şedea în docar, tăcut, conştient de prezenţa lui taică-su, în preajma lui. Acum nu mai era tulburat. Strălucirea dimineţii fusese restabilită pe deplin.

Străbătură într-un trap vioi Cowpen Street, intrară în curtea minei şi se duseră drept la administraţie. Armstrong se şi afla acolo şi era clar că-i aşteaptă, pentru că nu se mai dezlipea de la fereastră. Neavând ce face, bătea darabana cu degetele în geam. La intrarea lui Barras, se răsuci pe călcâie.

— Aveţi o telegramă, domnule Barras. O clipă mai târziu, arătându-se la curent cu importanţa telegramei, adăugă: M-am gândit că poate e mai bine să vă aştept.

Barras luă hârtia portocalie de pe birou şi o despături cu gesturi măsurate, fără grabă.

— Da, declară el calm, e-n regulă. Au acceptat preţul nostru.

— Atunci, deschidem luni sectorul Băltoaca? întrebă Armstrong.

Barras făcu semn cu capul că da.

Armstrong îşi trecu dosul palmei peste buze. Era un gest ciudat, pe care-l făcea din timiditate. Fără vreun motiv aparent, înfăţişarea lui era smerită şi umilă. Deodată, zbârnâi telefonul. Manifestând o adevărată uşurare, Armstrong se îndreptă către birou şi duse receptorul la ureche.

— Alo, alo! Ascultă o clipă şi apoi se uită la Barras, care era în celălalt capăt al încăperii. E domnul Todd din Tynecastle. A mai telefonat de două ori de azi-dimineaţă.

— Da, da. Richard Barras la aparat... Da, Todd, pot să te anunţ cu bucurie că s-a aranjat.

Apoi se întrerupse, ascultă vorbele interlocutorului,

după care îi răspunse pe cu totul alt ton:

— Vai, nu fi absurd, Todd! Da, sigur. Ce? Am spus *sigur!*

Urmă o nouă pauză, şi pe fruntea lui Barras se ivi cuta obişnuită în momentele de nervozitate.

— Şi eu îţi spun că *da!* Glasul i se opri. Astea-s fleacuri, omule! Cred şi eu! Nu la telefon. Cum? Nu văd câtuşi de puţin de ce ar fi nevoie de asta. Da, azi după-amiază o să fiu la Tynecastle. Unde? La tine acasă? De ce? Indigestie? Doamne, Doamne... Insistenţa sarcastică din glasul lui Barras se accentuă şi mai mult, iar ochii săi, care scrutau nervoşi încăperea, dădură brusc de Arthur şi rămaseră aţintiţi asupra lui, batjocoritori, căutându-i parcă aprobarea... Iarăşi ficatul? Vai, ce nenorocire! Ţi s-a aplecat din ceva. Mă rog, dacă nu te simţi bine, atunci sigur că o să trec pe la tine pe acasă. Dar nu vreau să te iau în serios. Nici în ruptul capului. Ascultă, o să-l aduc pe Arthur cu mine. Anunţ-o pe Hetty să-l aştepte.

Închise deodată telefonul, rămase locului câteva clipe, cu zâmbetul batjocoritor fluturându-i încă pe buze, şi apoi i se adresă lui Arthur:

— Poate n-ar fi rău să trecem după-amiază pe la Todd. S-ar părea că iar a depăşit niţel măsura... cu mâncarea. Niciodată nu mi s-a părut aşa de prăpădit, judecând după glas.

Barras arboră zâmbetul fragil care-i slujea drept râs şi dădu să plece. Armstrong, reproducând slugarnic veselia lui Barras, îi deschise larg uşa biroului. Cei doi bărbaţi ieşiră împreună în curte.

Arthur rămase în birou, pradă nedumeririi şi unui vălmăşag de gânduri de tot felul. Bineînţeles, ştia că Todd e lipsit de cumpătare la băutură, şi nu la mâncare; nu era vorba de accese violente de beţie, ci doar de un contact asiduu, calm, dar melancolic, cu sticlele de băutură, care-i provoca uneori câte-o criză de icter. Deşi aceste crize nu erau prea grave şi ajunseseră să fie acceptate de toată lumea ca inevitabile şi inofensive, Arthur nu se putea opri

să sufere când afla de ele. Îl simpatiza pe Adam Todd, şi îl compătimea ca pe-o figură patetică de om învins. Simţea oarecum că în tinereţea lui, Todd a cunoscut ardoarea mistuitoare a pasiunilor, ca şi temerile şi speranţele ce cuprind un suflet sensibil. Era de neconceput ca Todd, un omuleţ prăpădit şi morocănos, galben tot de tutun şi muiat pe jumătate în alcool, să fi fost vreodată un om vioi şi receptiv la perspectivele promiţătoare ale vieţii; ca ochiul său, stins astăzi, să fi licărit vreodată sau să se fi aprins la vreun semnal din afară.

Şi totuşi, asta era realitatea. În tinereţe, când îşi făcuse ucenicia alături de Richard Barras la birourile din Tynecastle, Todd fusese neastâmpărat ca un titirez, plin de entuziasm pentru cariera pe care şi-o alesese. Dar trecuseră anii peste el. Soţia îi murise la naşterea lui Hetty. Şi pe urmă avusese ghinion cu un proces, un proces foarte important – cazul North Hetton, în care fusese angajat ca expert, să depună mărturie în favoarea societăţii Briggs Hetton. Reputaţia sa avu de suferit, îi scăzu interesul, i se clătină încrederea în propriile lui hotărâri, începu să i se subţieze clientela. Copiii, crescând mari, se depărtară de el: acum se măritase Laura, favorita lui; Alan părea să fie mult mai preocupat de distracţii decât de reînvierea firmei lor; Hetty ţinea şi ea să se amuze şi să-şi vadă de treburile ei mărunte. Treptat-treptat, Todd se închisese în el şi încetase chiar să mai iasă în oraş; se ducea la Country Club, unde în multe seri putea fi văzut între opt şi unsprezece, tolănit în fotoliul lui obişnuit, bând pahar după pahar, pe tăcute, fumând, ascultând, aruncând ici-colo câte-o vorbă; avea aparenţa imobilă şi uşor apatică a omului care în cele din urmă s-a împăcat cu deziluziile.

În dimineaţa aceea, în timp ce-şi vedea de treabă, Arthur, din cine ştie ce pricină, nu putea să-şi mute gândul de la bătrânul Todd. Iar după-amiază, la ora trei, când îl însoţi pe taică-su la Tynecastle, în timp ce străbătea College Row spre casa familiei Todd, era pradă

unui sentiment ciudat, nejustificat, de aşteptare, ca şi cum o coardă ar fi vibrat undeva între personalitatea sa arzătoare şi cea incoloră a lui Adam Todd. Nu putea să înţeleagă acest sentiment, era o noutate care-l nedumerea şi-l depăşea.

Barras sună, şi uşa se deschise aproape imediat. Îi primi chiar Todd – lucru caracteristic pentru el, dat fiind că nu era deloc omul formelor şi etichetei. Era îmbrăcat cu o haină de casă veche şi decolorată. În picioare avea nişte papuci scâlciaţi.

— Ei, îi spuse Barras privindu-l chiondărâş. Dar văd că nu eşti în pat.

— Nu, nu, mă simt mai bine. Todd îşi ridică ochelarii cu ramă de aur, care îi lunecau mereu spre vârful nasului boboşat; de altfel inutil, pentru că ochelarii alunecară iar în jos. E doar o uşoară răceală, continuă Todd. În două zile o să fiu iar în formă.

— Sigur, încuviinţă Barras cu glas suav.

Măcar că nu se trăda niciodată, Barras era foarte amuzat de faptul că Todd se simţea întotdeauna obligat să atribuie crizele de ficat unei răceli. Barras avea aerul binevoitor al unui prieten condescendent, care ţine să-i facă pe plac unui intim. Şi pe urmă, toată fiinţa lui iradia vizibil prosperitate şi succes, cum stătea aşa, dominându-l cel puţin cu un cap pe omuleţul cu haina de casă pătată, în holul acela strâmt şi sărăcăcios, în care şi tapetul de culoarea castanei, şi cuierul greoi, şi barometrul cu ramă de stejar patinat – oferit probabil ca mostră – sugerau tristeţea resemnată şi răbdătoare.

— Ştii, Richard, voiam să-ţi vorbesc.

Todd păru că adresează această declaraţie papucilor săi de casă, şi încă şi asta cu destulă şovăială.

— Da, aşa mi s-a părut şi mie.

— Nu te superi că te-am sunat la telefon azi-dimineaţă?

— Vai, dar de ce să mă supăr, dragul meu Todd?

Condescendenţa lui Richard deveni şi mai expansivă, iar şovăiala lui Todd spori în mod corespunzător.

— Simţeam că trebuie neapărat să-ţi vorbesc, reluă el, cu aerul că-şi cere scuze.

— Sigur.

— Atunci, şovăi Todd, făcând o pauză lungă, ar fi bine să mergem în odaia din fund. Am făcut puţin foc acolo. Mi-e cam frig. Probabil că mi s-a subţiat sângele. Făcu iar o pauză, preocupat, necăjit, şi îşi roti ochii înspre Arthur; afişă zâmbetul său vag: Dacă vrei, Arthur, poţi să te duci sus, s-o vezi pe Hetty. Laura a venit azi după-amiază, în trecere de la Yarrow. Sunt amândouă în salonaşul de sus.

Arthur se îmbujora pe dată. Conversaţia îl stârnise. Todd avea ceva deosebit de discutat cu taică-su, şi el sperase să fie socotit destul de matur pentru a fi cooptat la conciliabulul lor. Dar acum se vedea brusc dat la o parte, în mod ruşinos, şi trimis să stea cu femeile. Se simţi cât se poate de umilit; încercă să-şi mascheze sentimentele, prefăcându-se nepăsător.

— Da, o să mă duc sus, replică prompt, zâmbind mânzeşte.

Todd încuviinţă din cap.

— Cred că ştii drumul, dragul meu, nu?

Barras îşi opri asupra lui Arthur privirea indulgentă, dar critică.

— N-o să zăbovesc prea mult, îi spuse el aşa, în treacăt, trebuie să prindem trenul de cinci şi zece spre casă.

Apoi îl urmă pe Todd în odaia din fund.

Arthur rămase în picioare în hol, cu obrazul tremurându-i nervos de pe urma zâmbetului forţat pe care-l arborase. Cât de înjosit se simţea! Mereu se întâmpla aşa: un cuvânt, o simplă inflexiune a unui glas şi gata, se simţea ofensat, ajungând foarte repede la deprimare. Îl cuprinse o chinuitoare nemulţumire faţă de temperamentul său nenorocit, împletită cu o curiozitate indignată, iritată: ce-or fi având de discutat Todd cu taică-su? Voia oare să-i ceară bani cu împrumut, sau ce-o fi fost? De ce era Todd aşa de nerăbdător, iar taică-su aşa

de dispreţuitor şi cu purtări de stăpân? Simţi o exasperare dureroasă, când deodată, înălţându-şi ochii, o văzu pe Hetty coborând scara.

— Arthur! strigă Hetty, grăbindu-se. Mi s-a părut mie că te-am auzit intrând. De ce Dumnezeu nu m-ai strigat?

Se apropie de el şi-i întinse mâna. Imediat, ca prin farmec, dispoziţia lui Arthur se transformă. În chip de salut, o privi de sus, uitând de taică-su şi de Todd, în dorinţa nestăpânită de a-i face impresie. Deodată, ţinu să strălucească în faţa lui Hetty, şi – mai mult decât atât – se simţi chiar în stare s-o facă, fără ca aceasta să fie una din înclinaţiile lui fireşti; totul era doar o reacţie la jignirea suferită mai înainte.

— Bună, Hetty, spuse el cu vioiciune. Apoi, observând că e îmbrăcată în toaletă de stradă, o întrebă: Dar ce, pleci?

Fata zâmbi, fără urmă de sfială – Hetty nu era niciodată sfioasă.

— Mă gândeam să ies s-o conduc pe Laura. Tocmai pleca. După o pauză, Hetty făcu o mică strâmbătură impertinentă. Toată după-amiaza am făcut şi eu pe grozava faţă de sora măritată şi bogată. Dar mă-ntorc într-o clipă să-ţi pregătesc ceaiul de cum scap de ea.

— Vino să iei ceaiul cu mine la „Dilley”, propuse el, sub impulsul momentului.

Fata bătu din palme, încântată de această neaşteptată invitaţie.

— Vai, ce bine, Arthur, vai, ce bine!

Arthur o cercetă din ochi, gândindu-se ce frumos îi stătea de când îşi ridicase părul în sus. La optsprezece ani, Hetty era mai frumoasă ca oricând. Deşi nu avea trăsături perfecte, deşi nu ar fi trebuit să fie considerată frumoasă, era totuşi adorabilă. Avea oasele mici, încheieturile delicate şi mâinile ca de copil. Ochii, mari, băteau în verde, năsucul era aproape de neobservat, faţa – palidă. Dar părul, moale şi blond, era pieptănat foarte atrăgător, degajându-i fruntea albă, netedă, îngustă.

Ochii aveau întotdeauna o lucire lichidă, şi uneori pupilele i se dilatau, şi petele lor mari şi întunecate contrastau cu părul moale şi auriu, înzecindu-i farmecele. Ăsta era secretul lui Hetty. De frumoasă nu era frumoasă, dar plină de farmec, acum calmă, acum scăpărând de vioiciune, peste o clipă provocătoare şi rugătoare, ca o pisicuţă mătăsoară şi dulce. În clipa de faţă îi zâmbea rugător lui Arthur şi-i spunea în limbajul alintat al copiilor, la care recurgea uneori:

— Arthur e un băieţel dulce şi o duce pe Hetty la „Dilley”. Lui Hetty îi place grozav să meargă la „Dilley”.

— Vrei să spui că-ţi place să mergi cu mine? o întrebă el cu aceeaşi încredere factice.

— Îhm! încuviinţă ea. Arthur şi cu Hetty or să petreacă foarte bine la „Dilley”. Mult mai frumos decât în casa asta. Fără să-şi dea seama, Hetty sublinie ultimul cuvânt. Lui Hetty nu-i plăcea prea mult căminul familial. Era o clădire veche pe College Road, la numărul 15, cu o atmosferă vetustă care o supăra în mod deosebit, din care pricină insista mereu pe lângă taică-su să se mute într-o casă mai elegantă.

— Ştiu eu că-ţi plac grozav eclerurile alea cu cremă de cafea, insistă el, ca să smulgă un balsam şi mai alinător pentru rănile suferite de mândria lui. Dar eu nu-ţi plac?

Fata înclină capul într-o parte şi-l privi cu o uşoară cochetărie, plină de dulceaţă şi candoare.

— Oare Arthur o să fie chiar aşa de bun încât să-i ia lui Hetty un ecler cu cremă de cafea? Lui Hetty îi plac grozav eclerurile cu cremă de cafea.

O tuse menită în mod vădit să slujească de avertisment îi făcu pe amândoi să se întoarcă. Lângă ei, în hol, apăruse Laura, care-şi punea mănuşile cu un aer preocupat, mult prea ostentativ ca să corespundă realităţii. Expresia de pisicuţă tandră dispăru de pe faţa lui Hetty. Declară cu destulă asprime:

— Vai, cum m-ai speriat, Laura! De ce nu anunţi oamenii când te apropii?

— Păi n-am tuşit? întrebă Laura cu răceală. Tocmai mă pregăteam să şi strănut.

— Foarte inteligent din partea ta! spuse Hetty aruncându-i o privire aspră.

Laura continuă să-şi tragă mănuşile, uitându-se curioasă când la unul, când la celălalt. Era îmbrăcată frumos, deşi sobru, într-un costum bleumarin. Arthur n-o mai văzuse prea des pe Laura de la căsătoria ei cu Stanley Millington. Din cine ştie ce pricină, nu se simţea niciodată la largul lui cu Laura. Pe Hetty o înţelegea, era dulce, vai, şi aşa de lipsită de complicaţii! Avea sufletul limpede ca cristalul. În schimb, Laura îl punea mereu în încurcătură. În special felul ei de-a fi, reţinut şi reticent, acea ciudată lipsă de culoare emoţională, simţul unei calităţi ascunse cu grijă, un fel de vigilenţă, care străjuia întotdeauna îndărătul feţei ei palide şi ironice, îl tulbura fără să ştie prea bine de ce.

— Ei, haidem odată! exclamă Hetty ţâfnoasă; placiditatea Laurei, aerul ei elegant ca scos din cutie păreau s-o enerveze şi mai tare. Doar n-o să stăm toată ziua aici. Arthur m-a invitat la cafeneaua „Dilley”.

Pe buzele Laurei înflori un zâmbet uşor, dar de spus nu spuse nimic. Ieşind în stradă, Arthur schimbă repede subiectul:

— Ce mai face Stanley? întrebă el.

— E cum nu se poate mai bine, răspunse agreabil Laura. Bănuiesc că azi după-amiază joacă golf.

Continuară să vorbească despre tot felul de fleacuri, până ce ajunseră la colţul străzii Grainger, unde Laura îşi luă rămas-bun, foarte amabilă, şi se duse la casa de mode Bonar, unde avea oră reţinută.

— Numai la toalete se gândeşte, îi explică Hetty, cu un râs ascuţit, de îndată ce-i părăsi Laura. Îşi sprijini uşor mâna de braţul lui Arthur, în timp ce se îndreptau spre „Dilley”. Dacă n-ar fi aşa de cheltuitoare ar putea să se poarte mai frumos cu mine.

— Ce vrei să spui, Hetty?

— Păi, nu-mi dă decât cinci lire pe lună, pentru îmbrăcăminte, bani de buzunar şi toate celelalte.

Arthur o privi uluit.

— Dar cum, Hetty, Laura îţi dă chiar atâţia bani? Păi atunci înseamnă că e foarte generoasă.

— Îmi pare bine că gândeşti aşa, răspunse Hetty înţepată, regretând chiar că atinsese acest subiect. În orice caz, are şi de unde să-şi pennită această generozitate. A făcut o partidă excelentă, nu?

Urmă o pauză, după care Arthur spuse foarte încurcat:

— Eu unul nu izbutesc niciodată s-o înţeleg pe Laura.

— Nici nu e de mirare, răspunse Hetty râzând iar candid. Eu una ţi-aş putea spune două-trei lucruri despre ea, dar n-am deloc chef. La drept vorbind, n-am să ţi le spun nici în ruptul capului, adăugă ea, închizând acest subiect cu o uşoară încruntare de femeie virtuoasă. În orice caz, ceea ce mă bucură e că nu sunt şi eu ca ea. Mai bine să încheiem discuţia.

Cu aceasta intrară în localul „Dilley”, şi Hetty, conform notei de caldă veselie care domina acolo, îşi schimbă pe dată dispoziţia, trecând la o vivacitate stăpânită. Era patru şi jumătate, şi localul era destul de aglomerat. La Tynecastle se considera un lucru elegant să iei ceaiul la „Dilley”. „Localul elitei”, aceasta era reclama arogantă, folosită în coloanele de publicitate ale ziarului local *Courier.* O orchestră cânta îndărătul unor palmieri, şi un zumzet plăcut de glasuri îi întâmpină în camera decorată în stil japonez şi numită „Mikado”, după opereta cu acelaşi nume a lui Gilbert şi Sullivan. Se aşezară la o masă de bambus, şi Arthur comandă ceai.

— E destul de drăguţ aici, spuse el aplecându-se către Hetty, care răspundea foarte veselă la saluturile cunoştinţelor aflate în sala aglomerată.

De fapt exista aici, la „Dilley”, o adevărată clientelă obişnuită de după-amiază – în special generaţia tânără din Tynecastle, odraslele înstăriţilor doctori, avocaţi şi negustori din oraş, o desăvârşită aristocraţie, cu

snobismul şi stilul ei provincial. În această companie elegantă, Hetty era cu adevărat o figură. Se bucura de foarte multă simpatie. Cu toate că bătrânul Todd nu era decât inginer de mine şi treburile nu-i mergeau grozav, Hetty ieşea foarte mult în lume. Era tânără, plină de încredere în ea şi la curent cu toate. Avea renume de fată cu picioarele pe pământ. Atotştiutorii, care îi prorociseră micuţei şi drăguţei Hetty o partidă strălucită, zâmbeau întotdeauna cu subînţeles când o vedeau prin oraş în tovărăşia lui Arthur Barras.

Hetty îşi sorbi ceaiul cu nonşalanţă.

— E şi Alan aici, spuse ea, şi i-l arătă pe frate-su cu un gest vesel de recunoaştere. E împreună cu Dick Purves şi câţiva băieţi din şleahta rugbiştilor. Ar trebui să mergem la masa lor.

Arthur îşi făcu datoria de a se uita politicos către locul unde se afla fratele ei, Alan. De fapt acesta ar fi trebuit să se afle acum la birou, şi când colo, îşi pierdea vremea pe-aici, aşezat la o masă din mijlocul sălii, împreună cu vreo cinci-şase tineri, învăluiţi în fumul care se ridica languros din ţigările lor.

— Lasă-i în pace, Hetty, murmură Arthur. Nu e mai plăcut să stăm singuri?

Hetty, care se ţinea foarte dreaptă pe scaun, cu ochii scăpărând de plăcere, conştientă mai ales de privirile admirative îndreptate spre ea, se juca absent cu linguriţa.

— Vai, şi Purves ăla, spuse ea, e absurd de frumos.

— Un cretin, fulgeră Arthur, aruncând o privire dispreţuitoare către un băiat de o frumuseţe banală, cu părul creţ, pieptănat cu cărare la mijloc.

— Ei nu, Arthur, de ce spui aşa? E un băiat foarte drăguţ şi dansează splendid.

— E un marţafoi încrezut! i-o reteză scurt Arthur, şi apoi, luându-i gelos mâna pe sub masă, îi şopti: Nu-i aşa că eu îţi plac mai mult decât el?

— Bineînţeles, prostuţule; râse uşurel Hetty, întorcându-şi privirile la Arthur. Asta e doar un idiot de

funcţionăraş de bancă. N-o să ajungă niciodată nimic în viaţă.

— În schimb eu o să ajung, declară aprins Arthur.

— Fireşte, Arthur.

— Aşteaptă numai până mă ia tata asociatul lui... Aşteaptă numai puţin, şi ai să vezi tu. Arthur se opri, emoţionat deodată de perspectiva viitorului, dorind să-i impună fetei prin propria sa ardoare. Ştii, Hetty, astăzi firma noastră a încheiat un nou contract. Un contract formidabil. Cu firma P.W. & Comp. Aşteaptă numai să vezi!

Fata căscă ochii naivă.

— Şi o să câştigaţi încă şi mai mulţi bani?

Băiatul încuviinţă plin de seriozitate.

— Dar nu e vorba numai de asta, Hetty. E vorba de... Mă rog, de toate celelalte. Faptul că o să fiu tovarăş la parte cu tata, că o să lucrez din plin la Neptun, aşa cum au lucrat toţi bărbaţii în familia mea, şi o să-mi vină şi mie rândul să mă aşez la casa mea, ca să am pentru cine să muncesc. Zău, Hetty, îmi bate inima de emoţie când mă gândesc la toate astea.

Furat de entuziasm, cu faţa aprinsă de nerăbdare, se uită la Hetty.

— Vai, e grozav, Arthur, zău aşa! încuviinţă ea, studiindu-l cu un zâmbet condescendent.

În clipa asta se simţea într-adevăr atrasă de Arthur. Cu obrajii puţin îmbujoraţi şi cu flacăra aceea în priviri, Arthur arăta mai bine ca oricând. Bineînţeles, nu era propriu-zis un băiat frumos, se văzu Hetty silită să recunoască în gândul ei: Arthur avea genele blonde, tenul palid şi obrazul foarte îngust, ceea ce-i dădea un aer prea delicat. Nu putea nicicând să se măsoare cu Dick Purves, băiatul *cel mai frumos.* Dar în general era un băiat bun, şi unde mai pui că-l aştepta perspectiva minei Neptun şi a sacului de bani?! Îi dădu iarăşi voie să-i ţină mâna pe sub masă.

— Mă simt foarte bine aici, dar nu ştiu de ce, spuse el

deodată.

— Nu ştii?

— Ba da, ştiu.

Râseră amândoi. Râsul fetei, care-i dezgolea dinţii mici şi regulaţi, îl fermeca.

— Şi tu te simţi bine, Hetty?

— Da, bineînţeles.

Senzaţia mâinii ei fragile, strânsă în mâna lui pe sub masă, făcea să-i palpite inima, ca o făgăduială tacită. Îl cuprinse ca un fel de ameţeală – un sentiment luminos, plin de speranţe –, speranţe în el însuşi, în Hetty, în viitor. Şi cu asta ajunse la punctul culminant al îndrăznelii. Luându-şi inima-n dinţi, îi spuse pe nerăsuflate:

— Ascultă, Hetty, de multă vreme tot voiam să te întreb, de ce n-am putea noi să ne logodim?

Fata râse iar, fără să fie cu nimic tulburată, şi-i strânse uşurel mâna.

— Vai ce drăguţ eşti, Arthur!

Băiatul se îmbujoră, apoi păli din nou. Bâlbâi câteva cuvinte:

— Hetty, tu cunoşti sentimentele mele pentru tine. Cred că ţi le-am nutrit dintotdeauna. Adu-ţi aminte cum ne jucam la vila Law când eram copii. Tu eşti cea mai frumoasă fată pe care am cunoscut-o vreodată. Curând, tata o să mă ia asociat.

Însăşi incoerenţa vorbelor lui îl făcu să se oprească.

Fata cântări repede situaţia. I se mai făcuseră şi alte propuneri copilăroase de căsătorie, de obicei i se ceruse mâna în semiîntuneric, pe la serate, când „se odihnea” între dansuri. Dar de data asta era altceva. De data asta era o realitate palpabilă. Şi totuşi, isteţimea ei înnăscută o avertiză că nu trebuie să se pripească. Îşi dădu imediat seama – şi foarte precis chiar – ce ridicolă ar putea să fie logodna ei prematură cu Arthur, un subiect de bârfă, motiv pentru aluzii răutăcioase. Şi pe urmă, voia să-şi facă niţel de cap înainte de a deveni o doamnă aşezată.

— Vai ce drăguţ eşti, Arthur! repetă ea cu pleoapele

lăsate. Un băiat de zahăr. Şi tu ştii cât ţin la tine. Dar pe de altă parte am convingerea că suntem amândoi prea tineri pentru a face vreun pas, ca să zic aşa, oficial. Bineînţeles, înţelegerea dintre noi doi rămâne. Între noi doi totul e perfect aranjat.

— Vasăzică îţi plac, Hetty? o întrebă el în şoaptă.

— Vai, Arthur, doar ştii destul de bine lucrul ăsta.

Se simţi în al şaptelea cer de fericire. Intensitatea valului nestăpânit de emoţie îi aduse lacrimi în ochi. Nu-şi mai încăpea în piele. Se simţea bărbat matur, capabil de orice. Îi venea să-i mulţumească în genunchi fetei pentru că-l iubeşte.

Trecură câteva minute.

— Ei, oftă ea, mă tem că trebuie să mă-ntorc acasă, să văd ce mai e cu bătrânul.

Arthur se uită la ceas.

— E cinci fără douăzeci. I-am promis tatei să mă întâlnesc cu el la trenul de cinci şi zece.

— Te conduc până la gară.

Arthur îi zâmbi cu tandreţe. Se simţea vrăjit de dăruirea fetei faţă de el, ca şi faţă de tatăl ei, un om bolnav. Cu un gest de lord, plin de încredere de sine, Arthur făcu semn chelneriţei şi achită consumaţia. Se ridicară şi plecară.

În drum spre uşă zăboviră puţin la masa fratelui ei. Alan nu era băiat rău: voinic, greoi, zâmbitor, părea totuşi să fie cam leneş şi cam nebunatic. Dar de fapt nu avea năravuri rele. Juca fotbal în echipa nomazilor din nord, era înscris în organizaţia cercetaşilor şi avea câteva cunoştinţe intime printre chelneriţele de la baruri. Acum, în mijlocul râsetelor şi uşoarelor ironii, începu să-l ia pe Arthur peste picior pentru că a scos-o pe Hetty în oraş şi a tratat-o cu ceai. De obicei Arthur se simţea teribil de ruşinat în faţa tachineriilor, dar în după-amiaza aceea s-a dovedit de şapte ori mai tare decât Alan. Drept care s-a simţit şi mai fericit decât înainte. Avea senzaţia că e puternic, vesel, încrezător. Ştia că niciodată n-or să-l mai necăjească nişte simple mărunţişuri – faptul că roşea,

crizele de oboseală, depresiunile, complexul de inferioritate, gelozia. De pildă Purves, care „se ginea” la Hetty, încercând „s-o dea gata”, nu era decât un prăpădit de conţopist, o cantitate de-a dreptul neglijabilă. Cu o ultimă replică spirituală, care avu darul să stârnească hohote de râs la toţi mesenii, Arthur îşi aprinse o ţigară şi, cu un aer galant, o întovărăşi pe Hetty în stradă.

Merseră pe jos până la Gara centrală. Arthur se simţea scăldat în strălucirea caldă, neobişnuită a încântării de sine, ca un actor care realizase o creaţie formidabilă într-un rol principal. Da, da, îi mersese bine. Înţelese atunci că aşa îl vrea Hetty: sigur pe sine, plin de încredere, iar nu blând ca un miel şi bâlbâindu-se la fiecare cuvânt.

Ajunseră la gară şi se îndreptară împreună spre peron. Era destul de devreme, trenul nu fusese tras, iar Barras nu sosise încă. Deodată, Hetty se opri.

— Dar, apropo, Arthur, exclamă ea, voiam să te întreb: De ce a venit taică-tu azi să discute cu tata?

Arthur se opri şi el, se întoarse către ea, cu totul surprins de întrebarea ei neaşteptată.

— Dacă stau să mă gândesc, zâmbi ea, mi se pare destul de ciudat; lui taică-meu nu-i place să dea ochi cu nimeni când nu e în apele lui, şi totuşi azi-dimineaţă a telefonat de trei ori la Sleescale. Oare de ce, Arthur?

— N-aş putea să-ţi spun, şovăi el, privind-o mirat. De fapt şi eu mi-am pus aceeaşi întrebare.

Făcu o pauză şi apoi adăugă c-o să-l întrebe pe taică-su.

Hetty râse şi-l strânse de braţ.

— Ei nu, dragă. Vai, ce prostuţ eşti! Ce ţi-ai luat un aer aşa preocupat, că doar n-are nicio importanţă.

CAPITOLUL XVII

În după-amiaza aceea, David ieşi pe la patru şi jumătate de la şcoala din strada Bethel şi traversă curtea pavată cu ciment, către poarta principală. Şcoala, cunoscută sub numele de Şcoala cea nouă din strada Bethel, ca să se deosebească de cea veche, închisă de câtăva vreme, era o clădire din cărămidă vopsită, vineţie strălucitoare, înălţată pe un maidan cu un dâmb, în capul de sus al străzii Bethel. Deschiderea noii şcoli, cu şase luni în urmă, produsese o schimbare generală printre cadrele didactice din ţinut, datorită căreia se crease şi un post liber de profesor suplinitor. În acest post fusese numit David.

Şcoala cea nouă din strada Bethel nu era frumoasă. Era despărţită în două jumătăţi. În dreapta, într-o mică firidă de piatră cenuşie, era săpat cuvântul „băieţi"; de partea cealaltă, cu litere tot atât de mari, cuvântul „fete". Fiecare sex, separat de celălalt printr-un ameninţător gard cu sârmă ghimpată, avea intrarea printr-un gang. Construcţia şcolii necesitase foarte multe olane albe, şi, cine ştie din care pricină, pe toate coridoarele pătrunsese un miros de dezinfectant. Cu una, cu alta, şcoala reuşea să semene a closet public.

Sub cerul înnorat, David înainta grăbit, înfruntând vântul, doritor să lase şcoala cât mai în urmă. Înserarea era rece, şi cum n-avea palton, îşi ridică gulerul de la haină, grăbindu-se în josul străzii bătută de vânturi. Deodată, îşi dădu seama de nerăbdarea lui şi-i veni să zâmbească. Nici acum nu se deprinsese total cu ideea că

e bărbat căsătorit, ba încă profesor la şcoala cea nouă. După cum îi spusese Strother, trebuia să înceapă a cultiva manierele la modă.

Era căsătorit de şase luni şi se instalase cu Jenny într-o casă cam micuţă dindărătul dunelor. A fost o treabă destul de dificilă găsirea acestei case – a casei *potrivite,* cum spunea Jenny. Despre mahalaua Teraselor, nici vorbă nu putea fi. Chiar de-ar fi fost s-o pici cu ceară, Jenny n-ar fi acceptat să se uite măcar la uliţele minerilor, iar David pe de altă parte socotea că ar fi fost mai înţelept să stea deocamdată cât mai departe de părinţii lui. Felul cum îi primiseră căsătoria crease o situaţie destul de neplăcută.

Căutaseră în tot oraşul. Jenny nu voia să locuiască nici în camere mobilate, nici în altele nemobilate dacă era vorba să stea împreună cu alţii. Dar în cele din urmă nimerise o căsuţă cu faţada tencuită, singură în curte, pe fundătura Lamb, prelungirea cam risipită a străzii Lamb. Casa aparţinea nevestei lui Plânsa, care avea pe numele ei la Sleescale vreo două „parcele”. Le-a închiriat-o mai ieftin, cu o jumătate de liră pe săptămână, pentru că de două trimestre stătea nelocuită şi începuse să dea şi semne de igrasie, în tot cazul, chiria depăşea posibilităţile de plată ale lui David, care avea un salariu de şaptezeci de lire pe an. Şi totuşi, nu voise s-o dezamăgească pe Jenny, căreia îi plăcuse de la început casa, pentru că nu se înşira, ordinar, în rând cu celelalte, ba chiar avea şi un petic de grădină spre stradă. Jenny susţinea că grădina o să le dea posibilitatea unei izolări cât se poate de rafinate, şi făcu în mod romantic aluzie la minunile care se pot săvârşi în cultivarea ei.

David nu se zgârcise nici în privinţa mobilării şi împodobirii casei: Jenny era atât de întreprinzătoare şi ingenioasă, aşa de hotărâtă să aibă „exact ceea ce trebuie”, încât ar fi fost în stare să cerceteze fără să obosească zece prăvălii, mai degrabă decât să se dea bătută. În faţa unui atare entuziasm, cum ar fi putut tocmai el să-i stăvilească, să-i îngheţe arzătorul spirit

gospodăresc? Şi totuşi, în cele din urmă s-a văzut silit să ia atitudine, şi sfârşitul a fost un compromis între ei. Au mobilat pe credit trei camere: bucătăria, holul şi dormitorul – ultima cu o nobilă garnitură de nuc vopsit, o adevărată mândrie pentru Jenny. În rest, fata ornamentase totul cu creton, cu perdeluţe de muselină şi cu mileuri de dantelă, aleasă cu mult gust.

David era fericit... chiar foarte fericit în această casă dindărătul dunelor; ultimele şase luni fuseseră de departe cele mai fericite din viaţa lui. Dar înaintea lor mai fusese şi luna de miere – de fapt doar o săptămână, dar nimic, absolut nimic nu l-ar fi putut face pe David să uite bucuriile acelor şapte zile binecuvântate petrecute la Cullercoats. Fireşte, el socotise că o lună de miere ar fi fost o imposibilitate, un lucru exclus. Dar Jenny, insistentă ca întotdeauna când era vorba de o tradiţie romantică, o ţinuse tot una şi bună; şi până la urmă, scoţând la iveală o comoară nebănuită, pusese la bătaie cincisprezece lire, micile ei economii adunate în cei şase ani de muncă la magazinul Slattery. Fata îi încredinţase cu hotărâre aceşti bani. Pe deasupra, în ciuda tuturor protestelor lui, Jenny îl convinsese, după multă ceartă, să-şi cumpere şi un costum nou din aceşti bani, în locul celui jerpelit pe care-l purta. Comportarea ei, de altfel, l-a ferit de orice umilinţă. Un lucru se putea spune în orice caz despre Jenny: nu era niciodată meschină; când era vorba de bani, Jenny nu se gândea niciodată de două ori. Cumpărase costumul şi petrecuseră luna de miere pe banii lui Jenny. David n-avea să uite toată viaţa acest gest.

Ceremonia cununiei nu avusese succesul scontat – cu toate că în fond se aşteptase chiar la mai rău. O scenă glacială la biserica din strada Plummer, cu o Jenny ţeapănă şi cu totul nenaturală; a urmat o gustare pretenţioasă în casa familiei Sunley din Scottswood Road, dominată de o atmosferă rigidă, marcând opoziţia dintre gazde şi familia Fenwick. Dar săptămână petrecută la Cullercoats izbutise să risipească toţi aceşti nori. Jenny se

purtase minunat cu el, dezvăluind o patimă neaşteptată, dar înălţătoare. El, care o crezuse timidă; profunzimea pasiunii fetei îl copleşea. Fata îl iubea; îl iubea... Îl iubea cu adevărat.

Bineînţeles, David descoperise prin ce nenorocire îngrozitoare trecuse biata Jenny. În prima lor noapte împreună – străbătută deopotrivă de amărăciune şi dulceaţă – Jenny îi istorisise toată povestea, plângând în hohote în braţele lui, şi asta cu toate că David nu voise s-o audă şi o rugase în genunchi, trist, să se oprească. Dar fata dorea, ţinea morţiş, simţea că trebuie neapărat să-i explice, îi povestise printre lacrimi cum s-a întâmplat totul când era, mă rog, doar o fetiţă, şi că vinovatul fusese un bogat comis-voiajor, bineînţeles din branşa pălăriilor, un adevărat ticălos, *o bestie,* care profitase de ea. Era beat şi avea vreo patruzeci de ani, pe când ea nici nu împlinise şaisprezece. Îşi mai amintea că avea chelie şi un neg pe bărbie. Se numea... da, se numea Flarris. Jenny fusese cinstită cu ea însăşi; se luptase, se zbătuse, dar toată împotrivirea ei fusese zadarnică; de groază, nici nu mai avusese curajul să-i spună maică-sii. Totul se întâmplase o singură dată, şi după aceea nu mai făcuse un asemenea lucru niciodată, niciodată, absolut niciodată, şi cu nimeni de pe lume.

David plânse şi el, ţinând-o în braţe, şi mila îi spori şi mai mult dragostea; ardoarea lui crescu asemenea unui aluat umflat de drojdia compătimirii sublime. Vai, biata Jenny, scumpa de ea!

După scurta lună de miere, veniseră direct la Sleescale, unde începuse imediat lucrul la şcoală. Din nefericire, aici norocul lui se împotmoli.

Nu era fericit la şcoală. Recunoscuse întotdeauna, perfect conştient, că învăţământul n-o să fie niciodată profesia lui; era prea impulsiv şi prea nerăbdător să-şi vadă rezultatele muncii. Ar fi vrut să transforme lumea întreagă. Iar acum, încredinţându-i-se clasa a treia A – un grup mare de băieţei şi fetiţe de nouă ani, murdari, pătaţi

cu cerneală, dezordonaţi şi lipsiţi de dorinţa de a învăţa –, simţea ironia acestui început. Îl irita în general sistemul de învăţământ, scârţâind din toate încheieturile, dominat de clopoţel, de fluier şi de băţ. Nu putea să sufere nici „marşul triumfal” cântat la pian, de parcă ar fi tropăit la paradă, de domnişoara Mimms, colega lui care preda la clasa a treia B, şi nici exclamaţia ei acidă „aşadar, copii” pe care o auzea de o sută de ori pe zi prin peretele despărţitor; ar fi vrut să schimbe întreaga programă analitică, să taie toate stupidităţile neesenţiale pe care puneau atâta preţ inspectorii veniţi în vizită, ar fi vrut să treacă cu vederea cucerirea normandă prin bătălia de la Hastings, latitudinea oraşului Capetown, litania recitării capitalelor de state, a datelor istorice, ar fi vrut să înlocuiască preţioasele „lecturi obligatorii” cu poveştile lui Andersen; ar fi vrut de fapt să-i trezească pe copii, să le aţâţe interesul, care abia mijea, să le stimuleze mai degrabă judecata decât memoria. Bineînţeles, toate încercările lui, toate propunerile făcute în acest sens fuseseră primite cu un aer glacial. În fiecare zi, în fiecare ceas, simţea că n-are c să caute în acest mediu.

De altfel, acelaşi lucru se petrecea şi în cancelarie. Se simţea străin, stingher, ţinut la distanţă de colegi, privit cu ochi glaciali de către virginala domnişoară Mimms. Pe deasupra, nu se putea hrăni cu iluzia că s-ar fi bucurat de vreo simpatie din partea directorului Strother. Acesta era un bărbat bine legat, cu aer oficial. Era doctor în litere de la Universitatea din Durharn, dar avea maniere greoaie şi o minte complicată şi pedantă. Se îmbrăca totdeauna în haine negre, şi avea o mustaţă neagră cât toate zilele, care-i dădea înfăţişarea de plutonier-major. Fusese profesor la şcoala veche, ştia totul despre David, despre familia şi originea lui; îl dispreţuia pentru că lucrase în mină şi pentru că nu-şi luase licenţa în litere. Avea impresia că băiatul i-a fost băgat pe gât cu de-a sila şi-şi dădea toată osteneala să se arate dezagreabil, dispreţuitor şi sever, să-i pună beţe-n roate.

Ei, de, dacă ar fi fost Carmichael director, toate s-ar fi schimbat; dar, deşi ceruse acest post, domnul Carmichael nu izbutise nici măcar să fie trecut pe lista candidaţilor posibili. Era un om lipsit de influenţă. Dezgustat de nedreptatea care i se făcuse, se transferase la o şcoală comunală din satul Wallington. Îi scrisese lui David o lungă scrisoare, rugându-l să-l viziteze curând, să vină uneori să stea sâmbăta şi duminica la el. Scrisoarea vădea de la un capăt la celălalt pesimismul unui om descurajat.

În schimb, David nu era descurajat; era tânăr, entuziast şi hotărât să-şi croiască drum în viaţă. Trecând colţul străzii Lamb, înviorat de şfichiuirile vântului, îşi jură în sinea lui că o să răzbată, scăpând de şcoala nouă din strada Bethel şi de meschinăria lui Strother, către ceva mai frumos. Trebuia să pice o şansă de undeva. Şi dacă avea să se ivească, jura să n-o lase să-i scape.

Pe la jumătatea străzii Lamb, văzu apropiindu-se pe acelaşi trotuar o siluetă cunoscută: îl recunoscu pe Ramage. Măcelarul James Ramage era vicepreşedintele comitetului şcolar, şi mai mult ca sigur viitorul primar al oraşului. David se pregăti să-l salute politicos. Şi chiar clătină din cap. Numai că Ramage trecu pe lângă el, făcându-se că nu-l recunoaşte. Privirea lui lunecă peste David fără nicio expresie, de parcă ar fi văzut prin el.

David roşi, iar fălcile i se strânseră. „Iată, gândi el, ăsta e unul dintre duşmanii mei.” Venind la sfârşitul unei zile pline de neplăceri, această ultimă jignire îl înjunghie drept în inimă. Dar intrând în casă, încercă să izgonească gândurile amare şi o strigă vesel pe Jenny, de cum închise uşa.

Jenny apăru într-o atrăgătoare bluză de mătase roz, pe care David n-o mai văzuse până atunci. Îşi spălase părul cu şampon şi se coafase elegant.

— Vai, Jenny, parcă ai fi o regină!

Fata îl ţinu la distanţă cu mâinile, luându-şi o poză cochetă.

— Uite ce este, domnule soţ, te rog să nu-mi şifonezi bluza cea nouă!

De la o vreme începuse să-i spună mereu „domnule soţ”, şi lui i se părea oribil. Trebuia neapărat să-i ceară să înceteze. Dar bineînţeles nu acum... De altfel, se putea foarte bine ca ea să înceteze din proprie iniţiativă. Cuprinzându-i cu mâinile şoldurile arcuite, o împinse către bucătărie, unde, prin uşa deschisă, se vedea un foc îmbietor. Dar Jenny protestă:

— Nu, nu acolo, David! Nu vreau să stăm în bucătărie.

— Bine, Jenny... dar eu sunt deprins cu bucătăriile... Şi-i aşa frumos şi cald acolo!

— Nu, nu accept asta, domnule soţ. Eşti un rău. Doar ştii ce-am vorbit. Nu trebuie să dăm înapoi niciun pas. Trebuie să folosim odaia din faţă. Să stai în bucătărie e un lucru foarte ordinar.

Drept care îl conduse în hol, unde focul făcut cu lemne verzi scotea fum, fără să făgăduiască nimic plăcut.

— Stai aici până ţi-aduc ceaiul.

— Bine, Jenny, dar dă-o dracului...

Cu un gest delicat şi foarte elegant, fata îl puse la punct şi apoi ieşi repede pe uşă. Peste câteva minute aduse ceaiul: întâi o tăviţă, apoi un vas nichelat cu prăjituri (vasul îl cumpărase de curând – şi ce chilipir! –, cu gândul că vor începe să vină musafiri la ei), şi în sfârşit, două mici şerveţele japoneze de hârtie.

— Acum te rog să nu spui nimic, domnule soţ.

Şi iarăşi îi opri pe buze protestul nedumerit, înainte ca el să-l fi rostit. Îi turnă o ceaşcă de ceai nu prea fierbinte, îi întinse un şerveţel şi-i puse prăjiturile la îndemână. Era ca o fetiţă care se joacă cu serviciul de ceai al păpuşii. David simţi că nu mai poate suporta.

— Ce naiba, Jenny! exclamă el cu o comică exasperare, ce Dumnezeu înseamnă comediile astea? Mie mi-e foame. Vreau să mănânc ceva mai consistent, o scrumbie, sau ouă, sau nişte plăcinte de la Plânsa „Pregăteşte-te, căci vei fi chemat în faţa Domnului”.

— David, te rog să vorbeşti frumos. Ştii că eu n-am fost educată în felul ăsta. Şi te rog să nu fii nervos. Ai răbdare şi aşteaptă să vezi ce se întâmplă. Din când în când e foarte frumos să ţii o ceaşcă în mână. Curând vom începe să primim musafiri. Vreau să-mi încerc şi eu serviciile. Ia puţină prăjitură cu chimen. Am cumpărat-o de la Murchison.

David înghiţi în sec, stăpânindu-şi cu greu nemulţumirea. Fără să mai scoată o vorbă, se rezumă să bea din „ceaşca pe care o ţinea în mână”, să mănânce prăjitura jilavă de la Murchison şi nişte pâine aţoasă, cu puţină marmeladă de la prăvălie. Fără voia lui, o clipă îi reveni amintirea ceaiului pe care i-l punea dinainte maică-sa când lucra în mină şi nu câştiga nici jumătate din salariul de acum; o pâine de casă, cu coaja rumenă, din care tăia cât voia, un castron cu unt, brânză şi dulceaţă de afine făcută în casă. Marmeladă de la prăvălie, prăjituri de la plăcintărie şi pâine de la brutar nu văzuse niciodată în casă la Martha. Dar tocmai această amintire fulgerătoare care însemna o trădare faţă de Jenny îl aduse tot aşa de fulgerător înapoi la ea. Îi zâmbi cu tandreţe.

— Ca să folosesc propriile tale cuvinte, pe care nimeni nu le poate imita, aş zice, Jenny, că eşti formidabilă.

— Serios? Aha, ţi-ai mai revenit în fire, domnule soţ. Eh, ce s-a mai întâmplat azi la şcoală?

— Mai nimic, dragă Jenny.

— Întotdeauna răspunzi „mai nimic”!

— Mde, Jenny...

— Mde ce?

— Nu, nimic.

Îşi umplu tacticos pipa. Cum ar fi putut să-i povestească ei toată istoria plicticoasă a luptelor pe care le dădea şi a umilinţelor pe care le îndura?! Unora ar fi putut să le placă asemenea poveşti, dar în niciun caz lui Jenny. Ea se aştepta la vreo strălucitoare poveste de succes, ar fi vrut să audă cum l-a lăudat directorul sau de

vreun noroc extraordinar, care să-i aducă o rapidă promovare la un post mai bun. David nu voia s-o neliniştească. Şi de minţit n-o putea minţi.

Urmă un scurt răstimp de tăcere, apoi Jenny trecu uşurel la alt subiect periculos.

— Atunci, spune-mi, te-ai hotărât în privinţa lui Arthur Barras?

— Mde... Ştiu şi eu? Nu ţin prea mult să-l meditez.

— Bine, dar e o şansă unică, protestă Jenny. Nu uita că te-a rugat chiar domnul Barras.

David îi răspunse scurt:

— Şi aşa am avut prea mult de-a face cu Barras. Nu-mi place deloc. Într-un fel, regret şi că i-am scris. E îngrozitor să simt că tocmai lui îi datorez slujba.

— Vai, dar ce prost eşti, David! El are atâta trecere! Eu cred că e minunat să ştii că se interesează de tine, că te roagă să-i meditezi băiatul.

— Eu nu cred că se interesează de mine. E un om pentru care nu vreau să-mi sacrific timpul, Jenny. E doar o încercare din partea lui de a arăta o bunăvoinţă care să convingă.

— Şi pe cine crezi că vrea să convingă?

— În primul rând pe el, îi ripostă băţos David.

Pauză. Jenny habar n-avea ce vrea să spună cu asta. Realitatea era că întâlnindu-l pe David sâmbăta trecută pe Cowpen Street, Barras îl oprise cu un gest protector, îi pusese diferite întrebări cu un aer de interes vag şi detaşat, şi în cele din urmă îl rugase să vină trei seri pe săptămână la vila Law ca să-l ajute pe Arthur să se perfecţioneze la matematică. Arthur era slab la această materie şi avea nevoie de ceva meditaţii, până să-şi poată trece ultimul examen înainte de obţinerea diplomei.

Jenny scutură din cap. După care-l informă:

— Tare mă tem că nu-ţi dai seama ce spui!

Apoi, un timp, stătu cu aerul că ar fi vrut să adauge ceva. Dar nu mai spuse nimic şi, ţâfnoasă, strânse

serviciul de ceai şi duse totul dincolo.

În odăiţa în care ardea de curând focul şi în care mobila era de curând adusă se aşternu tăcerea. Apoi David se ridică, îşi întinse cărţile pe masă şi aţâţă focul cu vătraiul. Făcând un efort, izbuti să-şi alunge din cap chestiunea Barras şi se apucă de lucru.

Rămăsese în urmă cu programul de învăţătură pe care şi-l impusese, şi asta îl neliniştea. Într-un fel, se putea spune că nu prea avea condiţiile de studiu la care se aşteptase. Învăţământul era dificil, mult mai dificil decât îşi închipuise. Adesea era foarte obosit când se întorcea acasă. Şi astă-seară se simţea obosit. În schimb, se iveau mereu tot felul de lucruri care să-l abată de la treburi. Scrâşni din dinţi, îşi propti capul cu amândouă mâinile, îşi aţinti ferm atenţia asupra lui Jusserand[12]. Trebuia, trebuia neapărat să lucreze, să-şi ia blestemata aia de licenţă: era singura cale de a progresa; singura cale de a-i oferi lui Jenny şi de a-şi oferi lui o altă viaţă.

Timp de o jumăte de oră lucră perfect, netulburat. Apoi Jenny se strecură în cameră şi se cocoţă pe braţul fotoliului. Îi părea rău că fusese înţepată cu el, şi acum era smerită şi tandră ca o pisicuţă.

— David dragule, începu ea cuprinzându-l pe după umeri, iartă-mă că am fost arţăgoasă. Îmi pare rău, dar am avut o zi aşa urâtă; poate de aceea aşteptam cu atâta nerăbdare să se facă odată seară.

David schiţă un zâmbet, îşi lipi obrazul de sânul ei tânăr şi rotund, dar în schimb se încăpăţână să nu-şi dezlipească ochii de pe carte.

— N-ai fost arţăgoasă şi recunosc că trebuie să fi fost destul de plictisitor pentru tine.

Ca să-i împace, Jenny îl mângâie uşor pe cap.

— Da, David, într-adevăr, mă cam plictisesc. Nu am cu cine sta de vorbă. Abia dacă am schimbat un cuvânt cu bătrânul domn Murchison de la magazin şi cu femeia la

[12] Jean Jusserand (1855-1932), diplomat şi om de litere francez, autor al unor eseuri, monografii şi istorii de literatură engleză şi franceză.

care m-am dus să comand nişte mătase. A, şi cu vreo doi-trei oameni care au bătut la uşă. Mă... mă gândeam că poate ieşim astă-seară ca să ne mai veselim.

— Vai, Jenny, dar eu trebuie să lucrez. Doar ştii asta la fel de bine ca şi mine.

Şi David continuă să rămână cu ochii aţintiţi pe carte.

— O... doar n-o să trebuiască să te îngropi toată viaţa în tâmpitele alea de cărţi. Poţi să-ţi iei şi tu liber într-o seară. Poţi lucra altă dată.

— Nu, Jenny, zău că nu pot. E foarte important să lucrez azi.

— Ba ai putea, David, zău că ai putea dacă ai vrea!

Uluit, nedumerit, David ridică în sfârşit capul şi o cercetă o clipă cu privirile.

— Dar unde Dumnezeu ai chef să mergem? Afară e frig şi umed, cel mai bine e acasă.

Dar Jenny se gândise bine şi plănuise cu grijă toate amănuntele. Îi expuse totul dintr-o suflare:

— Am putea lua un tren să mergem la Tynecastle; de pildă cel de şase şi zece. E un concert popular la Eldon Hall, ceva foarte drăguţ. M-am uitat în ziar şi am văzut că o să fie şi nişte scheciuri prezentate de comici de la Whitley Bay; ştii, aşa se întâmplă iarna. Vine şi Colin Loveday, ştii tu, tenorul ăla grozav. Şi biletele nu sunt scumpe. Doar un şiling şi trei peni, aşa că nu contează cine ştie ce. Zău, hai să mergem, David, că o să ne distrăm de minune. Am fost aşa tristă, vreau să mai gust şi eu puţină viaţă. Nu fi nici tu aşa ruginit!

Un răstimp de tăcere. Nici el nu voia să fie ruginit. Era obosit, era obsedat de nevoia de a studia; după cum spusese, afară era umed şi urât; iar concertul nu-l atrăgea câtuşi de puţin. Deodată, îi veni în cap o idee, o idee formidabilă. Ochii i se luminară şi-i spuse:

— Ascultă, Jenny: ce-ai zice dacă mi-aş lua într-adevăr liber astă-seară, aşa cum propui tu, şi m-aş repezi să-i aduc pe Sam şi pe Hughie aici? Facem un foc bun, pregătim o cină caldă şi jucăm *rummy.* Ce să mai vorbim

de comedianţii ăia ai tăi?... Nu fac doi bani pe lângă Sam. Sammy al nostru e cel mai tare comic pe care l-ai cunoscut vreodată, te face să leşini de râs.

David socotea cu toată sinceritatea că era o idee grozavă; îl necăjea faptul că se depărtase de familie şi dorea să fie din nou laolaltă cu fraţii lui – iată un prilej admirabil de a sparge gheaţa. Dar în timp ce faţa lui se lumina, Jenny se întuneca.

— Nu, replică ea cu răceală. Nu-mi surâde câtuşi de puţin chestia asta. Familia ta nu m-a tratat cum se cuvine şi nu vreau să se înnădească la mine în casă.

Urmă un nou răstimp de tăcere. David strânse tare din buze. I se părea că Jenny e iraţională şi nedreaptă. Nu era frumos din partea ei să-l pună să ia drumul până la Tynecastle într-o seară ca asta. N-avea niciun chef să meargă. Deodată însă, văzu o rouă de lacrimi în ochii ei îndureraţi. Asta îl dădu gata. N-avea el inima s-o facă pe Jenny să plângă.

Scoase un oftat, se ridică şi închise cartea.

— Bine, Jenny. Atunci, dacă ai poftă de concert, să mergem la concert.

Fata scoase un mic tril de încântare, bătu din palme şi-l sărută fremătând de emoţie.

— Eşti foarte drăguţ, scumpule, zău! Aşteaptă-mă o clipă, că mă reped până sus să-mi pun pălăria. O să mă grăbesc, dar în orice caz avem timp berechet să prindem trenul.

Până să se îmbrace ea, David se duse la bucătărie şi-şi tăie o felie de pâine şi o bucată de brânză. O mâncă încetişor, cu ochii aţintiţi către focul din vatră. Zâmbind trist, se gândi că Jenny se hotărâse probabil de multă vreme să-l târască în seara aceea la concert.

Tocmai când termină de mâncat, se auzi o bătaie în uşa din dos. Întrebându-se cine ar putea fi, se duse să deschidă.

— A, Sammy! exclamă el încântat. Ce faci, bă păcătosule?

Sammy intră greoi în bucătărie, cu rânjetul aspru, neclintit de pe faţa lui de om sănătos.

— Tocmai treceam pe-aici cu Annie, anunţă el nu fără o oarecare timiditate, în ciuda rânjetului permanent. Şi m-am gândit să intru să văd ce mai faci.

— Bravo, Sammy! Măi omule, dar unde-i Armie?

Sam făcu semn din cap către întunericul de afară. Lucrurile corespundeau tuturor regulilor de etichetă: Annie aştepta afară. Ea îşi cunoştea lungul nasului. Şi pe urmă, nici nu era prea sigură dacă o să fie bine primită. David îşi închipui toată scena: silueta întunecată a lui Annie Macer plimbându-se liniştită, mulţumită, pe lângă casă, aşteptând să fie considerată demnă de a fi poftită înăuntru. David strigă pe dată:

— Păi bine, mă, cap pătrat, de ce-o laşi să stea afară? Du-te, omule, şi adu-o în casă! Haide, mişcă!

Sammy rânji cu gura până la urechi.

Tocmai atunci intră în bucătărie Jenny, în toaletă de oraş. Sammy, care se îndrepta spre uşă, avu un moment de ezitare şi se uită la Jenny, care înainta către el cu manierele cele mai alese, întocmai cum scrie la carte.

— Oh, ce plăcere! spuse Jenny zâmbind cum nu se poate mai politicos. Lume nouă! Şi ce păcat că ne-ai găsit tocmai pe punctul de a pleca la oraş!

— Bine, Jenny, dar Sammy a venit la noi în vizită! izbucni David. Şi a adus-o şi pe Annie, care aşteaptă afară.

Jenny ridică din sprâncene; făcu o pauză exact atât de lungă cât trebuia; şi apoi îi zâmbi dulce lui Sam.

— Ce rău îmi pare! Vai, dar e un ghinion îngrozitor să ne găseşti tocmai când plecam la un concert! Am făgăduit să ne întâlnim cu nişte prieteni la Tynecastle şi e imposibil să-i lăsăm baltă. Trebuie să veniţi neapărat altă dată.

Făcând un efort, Sammy îşi păstră cu încăpăţânare zâmbetul.

— Bine, e-n regulă. Nici eu, nici Annie n-avem vreodată

mare lucru de făcut. Putem trece oricând.

— Să nu cumva să pleci, Sammy! izbucni David. Ad-o şi pe Annie înăuntru. Rămâneţi amândoi să beţi o ceaşcă de ceai.

Jenny aruncă o privire plină de regret către ceas.

— A, nu, băiete, stărui Sammy, dând să iasă pe uşă. Cum aş putea să te opresc să te duci cu cucoana la concert? Annie şi cu mine o să facem câţiva paşi pe bulevard. Vă spun noapte bună la amândoi.

Zâmbetul lui Sammy rezistă cu tenacitate până la capăt. Dar îndărătul lui, David percepu cumplita amărăciune a băiatului. Afară, avea probabil să-i spună lui Annie: „Haide, fetiţo, că nu mai suntem de nasul lor. Mă tem că David ăsta şi-a cam luat-o în cap de când e profesor."

David se cutremură, tras între dorinţa de a alerga după Sammy şi fagăduiala de a o duce pe Jenny la concert. Oricum era degeaba, pentru că Sammy plecase.

Jenny şi cu David luară trenul de Tynecastle la ora şase şi zece. Era un personal aglomerat, care oprea la toate haltele. Se duseră la Eldon Hall. Biletele costară doi şilingi fiecare, întrucât locurile mai ieftine se vânduseră toate. Stătură timp de trei ore în sala încinsă ca o baie de aburi.

Lui Jenny spectacolul îi plăcu la nebunie, şi aplaudă zgomotos alături de majoritatea publicului, ca să mai smulgă câte un bis. În schimb, lui David i se păru o oroare. Se strădui să nu-şi ia un aer de superioritate, încercă să găsească ceva plăcut în el; dar, din nefericire, toată trupa îl irită la culme.

— Vai, sunt excelenţi! şoptea întruna Jenny, entuziasmată.

Dar nu erau câtuşi de puţin excelenţi. Excelau cel mult în prostie; erau un fel de figuranţi de pe la trupele ambulante, sau clovni de bâlci; comperul se bizuia aproape exclusiv pe un arsenal de glume pe socoteala soacră-sii, iar Colin Loveday se bizuia aproape exclusiv pe un vibrato languros şi pe gestul patetic cu care-şi apăsa

mâna în dreptul inimii. David îşi aminti de micul spectacol dat de Sally în salonaşul din Scotswood Road – într-adevăr un lucru de prima mână, faţă de acest concert de mâna a şaptea; apoi îşi aminti de cărţile lui zăcând în părăsire şi de care el nu ajungea să se atingă; îşi aminti de Sammy şi de Annie Macer, care probabil se plimbau braţ la braţ pe bulevard.

La sfârşitul reprezentaţiei, de cum ieşiră pe uşa sălii, Jenny se lipi de el.

— Mai e un ceas până la ultimul tren, David. Mai bine să-l aşteptăm pe ăla, că merge cel mai repede. Nu opreşte nicăieri până la Sleescale. Între timp, hai la localul lui Percy să luăm ceva. Doar un pahar de Porto sau altceva, că doar n-o să stăm să aşteptăm în gară! Joe mă ducea întotdeauna acolo.

La local luară amândoi câte-un pahar de vin. Jenny era încântată să revină la Percy. Recunoscu figuri familiare, glumi cu chelnerul care avea braţul plin de şervete, strigându-l pe tonul afectat al comperului năsos de la reprezentaţie.

— Era formidabil, nu? adăugă ea chicotind.

Paharul de Porto mai schimbă puţin lucrurile în mintea lui Davidv estompând contururile, înviorând culorile, aburind atmosfera. Îi zâmbi lui Jenny peste masă.

— Eşti un drăcuşor fără pereche, îi spuse el. Şi ce influenţă poţi avea asupra unui biet muritor! După câte văd, până la urmă tot o să trebuiască să iau meditaţia aia la Barras.

— Ei bravo, aşa-mi placi, scumpule! îl aprobă ea imediat cu căldură.

Îl fermecă cu ochii ei învăluitori şi-şi lipi genunchiul de al lui pe sub masă. Cu îndrăzneala omului pus pe chefuri, îi comandă chelnerului încă un pahar de Porto, tachinându-l iar.

După aceea se văzură siliţi să alerge ca să prindă trenul. Repede-repede, se urcară în ultima clipă, sărind într-un compartiment pentru fumători, în care nu era

nimeni.

— Vai de mine şi de mine! chicoti Jenny, abia trăgându-şi sufletul. A fost formidabil, David, nu? Zi şi tu, n-am dreptate?

Se opri, îşi veni în fire, văzu că sunt singuri şi îşi aminti cu o tresărire ciudată în adâncul fiinţei că trenul nu mai opreşte până la Slesscale – adică cel puţin o jumătate de oră. Îi plăceau scenele de amor furate în locuri puţin obişnuite, îi plăcuseră întotdeauna, chiar şi cu Joe. Deodată, se strânse la pieptul lui David şi-i spuse:

— Vai, David, ai fost aşa de bun cu mine! Nici nu ştiu cum să-ţi mulţumesc. Trage storurile, David... E mai intim aşa.

El o privi cu îndoială, cercetând-o de aproape: se întinsese în braţele lui, cu ochii închişi, dar pupilele păreau că-i strălucesc chiar şi îndărătul pleoapelor; buzele-i palide erau umede şi întredeschise într-un zâmbet vag; răsuflarea îi mirosea din plin a vin de Porto; trupul îi era moale şi foarte cald.

— Haide, murmura ea, trage storurile. Toate.

— Nu, Jenny... ai răbdare, Jenny...

Trenul se smuci când trecu peste un macaz, se mişcă în sus şi apoi în jos. David se ridică şi trase toate storurile.

— Aşa e minunat, David...

După aceea, se culcă lipită de el; adormi şi sforăi încetişor. David privea drept înaintea lui, cu o expresie curioasă pe faţa încordată. Vagonul mirosea a pipe din care se fumase mult, a vin de Porto şi a fum de la locomotivă; cineva aruncase coji de portocală pe podea. Afară era întuneric beznă. Vântul vâjâia, şi ploaia biciuia geamurile vagonului. Trenul hârâia înainte pe şine.

CAPITOLUL XVIII

La începutul lui aprilie, după ce-l meditase aproape trei luni pe Arthur Barras la vila Law, David primi un bileţel din partea lui taică-su. I-l aduse într-o dimineaţă la şcoală Harry Kinch, un băieţel din mahalaua Teraselor, fratele micuţei Alice, care murise cu aproape şapte ani înainte. Bileţelul, scris stângaci cu un creion chimic pe partea dinăuntru a unui plic vechi, glăsuia astfel: „Dragă David, nu vrei să vii sâmbătă să pescuim păstrăvi pe Wansbeck cu drag tatăl tău".

David era profund mişcat. Taică-su mai dorea încă să meargă cu el la pescuit, ca în vremurile de demult, când el era doar un băieţel şi îl lua pe Wansbeck în sus! Gândul acesta îl încântă. De zece zile, Robert nu mai intrase în mină, din pricina unui acces de pleurită tuberculoasă. El căuta să ia lucrurile uşor, spunând că are doar o „inflamaţie", dar acum se simţea mai bine şi se sculase din pat. Sâmbătă era ultima lui zi liberă şi voia s-o petreacă împreună cu David. Invitaţia venea pentru băiat ca oferta unui tratat de pace, izvorâtă direct din inima lui taică-su.

Stând în picioare în faţa catedrei din clasa plină de zumzet, David trecu repede în revistă evenimentele ultimelor luni. Se dusese la vila Law, în ciuda propriei sale dorinţe, poate din cauză că-l pisa Jenny şi fără doar şi poate pentru că avea nevoie de un ban în plus. Dar asta îl tulburase foarte mult pe taică-su. Şi, într-adevăr, nu putea scăpa de sentimentul ciudat că e un lucru nefiresc ca tocmai el, care îi considera pe cei din familia Barras cu

totul opuşi fiinţei şi vieţii lui, să fie în relaţii atât de strânse cu ei. De pildă mătuşa Carrie, aşa de curioasă şi îngrijorată în privinţa lui la început, înclinată să se uite la el ca la cei care intrau în casă cu ciubotele pline de noroi sau ca la socoteala măcelarului Ramage când i se părea că vrea s-o tragă pe sfoară cu vreo bucată de muşchi. Ochii ei miopi trădaseră multă vreme această neîncredere îngrijorată.

Cu timpul însă, expresia aceasta dispăruse din ochii mătuşii Carrie. În cele din urmă începuse să-l „simpatizeze” pe David, şi pe la ora nouă, cam atunci când îşi termina lecţia cu Arthur îi trimitea în sala de studiu un pahar de lapte dulce şi câţiva biscuiţi.

Dar culmea ciudăţeniei era că de la o vreme îşi făcea apariţia Hilda, aducându-i ea laptele şi biscuiţii. Şi totuşi, la început de tot se uitase la el nu ca la cei care intrau în casă cu ciubotele pline de noroi, ci pur şi simplu ca la noroiul de pe tălpile lor. David băgase de seamă aceste lucruri. Înţelese repede că e vorba de un simptom al conflictului interior prin care trecea Hilda. Îl interesa fata asta. Avea douăzeci şi patru de ani; maniera ei ostilă şi înfăţişarea întunecată, lipsită de orice farmec, se accentuaseră şi mai profund. David se gândea că Hilda nu semăna totuşi cu cea mai mare parte dintre femeile lipsite de farmec. Acestea, în marea lor majoritate, continuau să se amăgească singure, îmbrăcându-se cât mai bine, punându-se pe cât posibil în valoare, meditând îndelung înaintea oglinzii: „Albastrul ăsta mă avantajează într-adevăr”, sau „Am un profil destul de reuşit”, sau „Ce zici ce frumos e părul meu dacă e pieptănat cu cărare la mijloc?” Şi se tot legănau cu iluzii până pe patul de moarte. Hilda însă luase de la bun început hotărârea că trebuie să se considere o femeie urâtă, şi adoptând maniera aceea ostilă făcea tot ce putea să nu-şi dezmintă urâţenia. În afară de asta, David vedea că Hilda trăieşte într-un permanent conflict cu ea însăşi: probabil se ciocneau în ea forţa tatălui ei şi slăbiciunea maică-sii.

Hilda îi făcea mereu impresia că e îmbinarea nedorită a acestor două elemente, care nu se simţeau deloc atrase unul de altul; părea că ea însăşi ar fi venit pe lume nedorită, că s-ar fi luptat împotriva ei însăşi în germene şi că ar fi apărut pe lume într-un târziu, ca un simbol al discordanţei.

Hilda era nefericită. Îşi dezvăluia treptat firea, fără să-şi dea seama că o face. Murea de dorul lui Grace, care era acum la şcoală în localitatea Harrogate. Cu toate că remarcele ei obişnuite sunau cam aşa: „Parcă ce-o să poată ăia s-o înveţe pe gaiţa asta mică?”, sau „Nici acum n-a învăţat ortografia!” (când citea vreo scrisoare de-a soră-sii), David vedea bine că Hilda se prăpădeşte de dorul fetei. Era o feministă de un soi ciudat, combativă, dar numai în sinea ei. La doisprezece martie, ziarele erau pline de relatări despre o campanie de distrugeri organizată de mişcarea sufragetelor în cartierul select al Londrei. Se spărseseră ferestre pe toate străzile principale, şi câteva sute de femei, printre care şi doamna Sylvia Pankhurst, fuseseră arestate. Hilda jubila. În seara aceea, pierzându-şi complet stăpânirea de sine, începuse o discuţie grandioasă. Spuse că ar vrea să participe şi ea la mişcare, să realizeze ceva, să se arunce în vârtejul unei vieţi active, să trudească nebuneşte pentru a alina suferinţele asupririi îngrozitoare la care erau supuse femeile. Ochii ei scăpărară de mânie când dădu ca exemplu situaţia armencelor sau traficul de carne vie. Era de-a dreptul impresionantă cu aerul ei de dispreţ. Bărbaţii? Bineînţeles că nu putea să-i sufere! Şi asta era încă puţin spus. Îi ura din tot sufletul. Se lansă în discuţii aprinse, cită pasaje întregi din *Nora* de Ibsen, pe care o ştia literalmente pe dinafară. David recunoscu şi aici un simptom al conflictului ei interior, al urâţeniei ei, al psihozei ei.

Cu toate că nu mărturisea niciodată acest lucru, era evident că aversiunea Hildei pentru bărbaţi se trăgea de la persoana lui taică-su. El era BĂRBATUL, simbolul falic,

tatăl ei. Calmul cu care el îi reteza împlinirea oricăror dorinţe o făcea să fie şi mai aspru introvertită, îi amplifica şi-i adâncea refulările. Hilda voia să scape de vila Law şi de oraşul Sleescale, voia să-şi câştige singură existenţa, oricum, oriunde, numai să se afle printre reprezentantele sexului ei. Voia să facă cu adevărat ceva. Dar toate dorinţele ei aprinse se izbeau ca de un zid de aerul calm, detaşat, al lui taică-su. Barras râdea de ea, şi cu un simplu cuvânt, aruncat într-o doară, o făcea să se simtă caraghioasă. Hilda jura că o să scape de acasă, că o să lupte. Şi totuşi, rămânea acolo, şi lupta se dădea numai şi numai în sufletul ei. Hilda aştepta... aştepta... dar ce anume?

Prin prisma Hildei, David intercepta un aspect al lui Barras. Celălalt, bineînţeles, îl vedea prin prisma lui Arthur. Acasă la Barras, David nu venea niciodată în contact cu acesta. Stăpânul rămânea o persoană greu accesibilă, îndepărtată. Dar Arthur vorbea o mulţime despre taică-su şi de fapt nimic nu-l încânta mai mult decât să vorbească despre el. După ce terminau ecuaţiile de gradul doi, era imposibil ca Arthur să nu-i dea drumul... Orice pretext era bun ca să-l pornească. Dar în timp ce lucrurile dezvăluite de Hilda purtau pecetea urii, cele dezvăluite de Arthur erau vorbe rostite în extaz.

David se ataşă foarte mult de Arthur – măcar că, îndărătul acestui sentiment stăruia acelaşi simţământ de milă care-l cuprinsese în ziua aceea, în curtea minei, când îl văzuse pentru prima dată pe Arthur, cocoţat pe capra docarului. Arthur era atât de serios, de o seriozitate patetică! Dar pe de altă parte, era atât de slab! Şovăia la fiecare pas, niciodată nu se putea hotărî de la început, nici într-o chestiune cât de neînsemnată – de pildă dacă să folosească un creion tare sau mai puţin tare: H, sau HB. O hotărâre luată repede îi făcea la fel de multă plăcere ca şi amabilitatea oamenilor. Punea la inimă totul, absolut totul, era de o sensibilitate de-a dreptul ieşită din comun. Adeseori David încerca prudent, cu o glumă, să-l

facă pe Arthur mai puţin timid. Trudă zadarnică: Arthur era totalmente lipsit de simţul umorului.

David ajunse s-o cunoască şi pe mamă lui Arthur. Într-o seară, mătuşa Carrie îi aduse în sala de studiu paharul de lapte fierbinte, cu aerul că-i acordă o favoare şi mai mare decât de obicei. Îi spuse, plină de demnitate:

— Sora mea, doamna Barras, ar dori să-ţi vorbească.

Zăcând între perne, Harriet îşi exprimă dorinţa să afle cum merge Arthur, bineînţeles doar „părerea” lui David despre Arthur. Fiul ei îi dădea foarte multă bătaie de cap, răspundere şi nelinişte, „chiar foarte mare răspundere”, îi spuse ea, rugându-l să nu se supere şi să-i dea sticla de colonie de pe noptieră. Era chiar acolo, lângă cotul lui, dacă nu se supără. Colonia îi mai alina durerile de cap, când Caroline era prea ocupată şi n-avea timp să-i perie părul. Da, continuă doamna Barras, ar fi o teribilă dezamăgire pentru tatăl lui Arthur dacă băiatul n-ar face mare lucru în viaţă. Poate n-ar fi rău dacă el, David, ar încerca în felul lui, întrucât Caroline îl lăudase aşa de mult, să exercite o oarecare influenţă asupra lui Arthur pentru a-i schimba caracterul în bine, pregătindu-l pentru viaţă. Şi apoi, pe nerăsuflate, Harriet Barras îl întrebă dacă el crede în vindecarea prin sugestie. În ultima vreme simţise că ar putea să încerce şi această metodă. Singura dificultate era că în materie de sugestie, pentru ca metoda să aibă efect, trebuia ca patul să fie îndreptat cu faţa la nord; or, în camera ei era destul de greu de realizat lucrul ăsta, dată fiind pe de o parte aşezarea ferestrei şi pe de altă parte a sobei cu gaze. Pentru că, evident, ea nu putea să renunţe la soba cu gaze. Imposibil! Şi, îi explică ea mai departe, de vreme ce el, David, ştie matematică, nu crede în mod sincer că vindecarea prin sugestie ar putea fi tot atât de eficace dacă patul era aşezat cu faţa spre nord-vest? Lucru realizabil în fond, cu oarecare eforturi, dacă ar fi mutat scrinul în partea cealaltă.

Jenny era încântată că David făcuse o impresie atât de

bună la vila Law, încântată că „s-a împrietenit cu familia Barras”. Jenny era atât de doritoare de societate, şi mai ales de societate bună, încât îi făcea plăcere să se simtă în mijlocul ei fie chiar şi printr-un intermediar. Când David se întorcea seara acasă, îl ruga insistent să-i povestească în tot amănuntul cum s-au petrecut lucrurile: Chiar aşa a spus? Şi chiar au servit biscuiţi trecând tăviţa de la unul la altul? Sau au lăsat butoiaşul pe tăviţă? Faptul că Hilda manifesta interes pentru David nu o nelinişte câtuşi de puţin. Jenny nu era deloc geloasă, ar fi fost în stare să „pună mâna-n foc” pentru David, şi, oricum, Hilda era o ciumă ca înfăţişare.

Pe David îl amuza reacţia variată a lui Jenny faţă de evenimentele din casa Barras. Adesea, născocea nişte complicaţii din cale-afară de alambicate, doar aşa, ca s-o ia peste picior. Numai că pe Jenny n-o puteai trage uşor pe sfoară. După cum spunea şi ea, avea capul bine înfipt între umeri, Jenny era Jenny, şi cu asta punct!

În decursul timpului, David începuse s-o cunoască pe Jenny. Adesea îl mira şi pe el faptul că abia acum ajungea să-şi descifreze propria nevastă, dar la urma urmei nu era chiar aşa un lucru de mirare dacă-şi amintea că, fără doar şi poate, înainte de căsătorie fusese departe de a o cunoaşte. Pe atunci, Jenny nu era altceva decât proiecţia propriei lui iubiri, o floare, o dulceaţă, însăşi adierea primăverii.

Acum începea s-o cunoască pe adevărata Jenny, pe Jenny care dorea „societate”, toalete, distracţii, căreia îi plăcea „să umble prin lume” şi chiar să bea un pahar de Porto, care punea patimă în toate şi totuşi era foarte uşor şocată de cutare sau cutate lucru, care suporta zâmbind marile neplăceri şi în schimb plângea, pentru altele mărunte, care pe neaşteptate cerea imperios dragoste, înţelegere şi „mângâiere”, care avea obiceiul de a te contrazice de la obraz fără niciun argument sau justificare, Jenny care îmbina în aceeaşi clipă, cu multă drăgălăşenie, logica şi lipsa totală de raţiune.

O iubea însă, şi ştia bine că o s-o iubească întotdeauna. Numai că începuseră să se certe foarte des şi foarte violent. Şi Jenny era încăpăţânată, şi el. Pe urmă existau anumite lucruri în care era imposibil să facă pe voia lui Jenny. Nu-i plăcea s-o vadă bând vin. În seara în care îşi comandase singură un al doilea pahar de Porto la localul lui Percy, el îşi dăduse seama că lui Jenny îi place prea mult această băutură. Nu-i dădea voie să ţină vin de Porto în casă. Drept care, s-au certat în privinţa băuturii: „Ţie-ţi place să strici plăcerea oamenilor... ar trebui să intri în Armata Salvării. Nu pot să te sufăr. N-am ochi să te văd...” Apoi urma criza de plâns, marea împăcare şi dragostea. „Vai, David, te iubesc aşa de mult, zău te iubesc...”

Se certau şi din pricina examenului pe care trebuia să-l dea David. Jenny voia să-l vadă licenţiat în litere. Bineînţeles că voia. Ţinea morţiş ca el să-şi ia examenul. Voia neapărat să-i dea peste nas lui Strother şi încă la vreo câţiva. Dar de pe altă parte nu voia în ruptul capului să-i lase răgaz să studieze. Întotdeauna era ceva de făcut seara, sau dacă se întâmpla cumva să rămână singuri, atunci era imposibil ca Jenny să nu-i spună patetic: „Hai, David dragă, ia-mă şi pe mine pe genunchi, că de-un veac nu m-ai mai mângâiat”. Sau se-ntâmpla să se taie la deget când curăţa cartofi – şi sângera cumplit şi-l întreba când crede că or să aibă şi ei o servitoare. Şi cu niciun preţ n-ar fi admis să-i lege rana altcineva decât el.

În asemenea momente, licenţa în litere trecea pe planul al şaptelea. David o amânase cu o jumătate de an, iar acum, ţinând scama şi de timpul pierdut cu meditaţiile suplimentare de la vila Law, se părea că va mai trebui să adauge încă o jumătate de an. În în disperare, îşi luă obiceiul de a străbate cu bicicleta cei douăzeci de kilometri până la Wallington, satul în care locuia acum Carmichael. Acolo, în casa acestuia, din curtea şcolii, găsea şi tihna necesară, şi un sfat înţelept: ce merita să continue şi ce era preferabil să lase la o parte. Deşi un om

cu speranţele zdrobite, Carmichael era foarte de treabă şi se purta admirabil cu el. De multe ori rămânea la Carmichael sâmbăta şi duminica.

Şi în sfârşit, se mai certa cu Jenny şi din pricina familiilor lor; pe David îl chinuia nespus înstrăinarea de familia lui, ca urmare a căsătoriei. Bineînţeles, din când în când mai avea loc vreun schimb de vizite între uliţa Inkerman din mahalaua Teraselor şi casa lor din fundătura Lamb. Dar nu era nici pe departe ceea ce ar fi dorit David. Jenny era ţeapănă, Martha glacială, Robert tăcut, iar Sammy şi Hugh stânjeniţi. Era ciudat că lui David îi venea s-o ia la palme pe Jenny când o vedea dându-şi aere nobile şi protectoare faţă de familia lui, dar în clipa când plecau neamurile, simţea că moare după nevastă-sa. Îşi dădea bine seama că pentru Martha şi Robert căsătoria lui a fost o lovitură. Fireşte, Martha a primit lovitura cu un aer de răzbunare triumfătoare; Jenny nu era câtuşi de puţin o mireasă potrivită, iar ea, Martha, a ştiut dintotdeauna că din plecarea lui David de la mină n-o să iasă nimic bun. Acest mariaj prostesc şi prematur dovedea pe deplin câtă dreptate avusese.

Robert adopta însă o altă atitudine: se retrăgea într-o tăcere de nepătruns. Cu Jenny se purta întotdeauna frumos, ba chiar se dădea peste cap să fie amabil, dar cu toate strădaniile de a avea un aer încurajator, atitudinea lui, în ansamblu, îi trăda tristeţea. El avusese ambiţii mari în privinţa lui David, clădise un întreg edificiu de planuri privitoare la ceea ce avea să realizeze băiatul, şi din acest punct de vedere se putea spune că-şi legase întreaga viaţă de viitorul lui David. Şi când colo, la vârsta de douăzeci şi unu de ani, David luase de nevastă o gâsculiţă de vânzătoare de prăvălie, în adâncul inimii lui, aşa vedea Robert situaţia.

David era conştient de tristeţea lui taică-su şi îl durea cumplit. Adeseori zăcea noaptea cu ochii deschişi, gândindu-se la toate astea. Lui taică-su nu-i plăcea câtuşi de puţin căsătoria lui. Lui taică-su nu-i plăcea câtuşi de

puţin că i-a cerut lui Barras să-i facă rost de slujbă. Lui taică-su nu-i plăcea câtuşi de puţin că se duce la vila Law ca să-i dea lecţii lui Arthur Barras. Şi totuşi, iată că taică-su îi scrisese şi-l poftise să meargă cu el pe Wansbeck la pescuit.

Tresărind, David îşi veni în fire. Cu un uşor sentiment de vinovăţie, le ceru elevilor zgomotoşi să facă linişte. Îi scrise repede o scrisorică de răspuns lui taică-su, ca să i-o trimită prin Harry Kinch. Şi apoi porni cu nădejde la treburile zilei.

Toată săptămâna aceea aşteptă nerăbdător să vină ziua de sâmbătă. După cum ziceau oamenii de prin împrejurimi, „avea mână bună la pescuit”, numai că în ultima vreme avusese prea rar prilejul să şi-o încerce. Primăvara plutea în văzduh; ştia bine că valea râului trebuie să fie foarte frumoasă acum; deodată, îl cuprinse din tot sufletul dorinţa de a se duce acolo.

Veni în sfârşit şi sâmbăta, o zi bună pentru pescuit, călduroasă, cu crâmpeie de soare care răzbeau când şi când printre nori şi o adiere blândă dinspre apus. Se sculă devreme, îi servi lui Jenny o ceaşcă de ceai, îşi unse nişte tartine cu marmeladă; apoi inspectă undiţa mică, pe care i-o dăduse taică-su când împlinise vârsta de zece ani – îşi aducea aminte şi acum de drumul până la magazinul Marriot din West Street, când o cumpărase. Spintecă aerul cu undiţa, care era la fel de mlădioasă şi bună ca şi altădată. Fluierând încetişor, îşi puse bocancii. Când ieşi din casă, o lăsă pe Jenny încă în pat.

Urcă în mahalaua Teraselor, pe uliţa Inkerman, cu un sentiment ciudat pe care i-l stârnea dimineaţa blândă de primăvară. Intră în casa familiei. Sammy şi Hugh erau la lucru în mină, dar mama lor stătea în picioare lângă masă şi lega cu o sfoară subţire pachetul de hârtie cerată cu merinde pentru Robert. Martha păstra sfoara şi hârtia cerată de parcă ar fi fost lingouri de aur. Când dădu cu ochii de băiat, cu toate că îi răspunse la salut înclinând din cap, strânse cam ameninţător din buze. David văzu

imediat că maică-sa tot nu l-a iertat.

— Arăţi cam prost, îi declară Martha străpungându-l cu ochii ei aspri şi reci.

— Dar mă simt foarte bine, mamă.

De fapt minţea; de vreo câteva luni încoace se simţea cam slăbit.

— Eşti alb ca varul la faţă.

— N-am ce-i face. Dar îţi spun că mă simt bine, îi repetă el tăios.

— Eu cred că te simţeai mai bine când locuiai în casa asta şi munceai în mină ca un om cumsecade.

David simţi că se enervează, dar schimbă vorba.

— Unde-i tata?

— A ieşit să ia momeală. Se întoarce îndată. Eşti chiar aşa grăbit, că nu poţi să stai jos cinci minute şi să schimbi două vorbe cu maică-ta?

David se aşeză şi o privi cum strânge cu grijă ultimul nod. Făcea numai funduliţe, pentru că Martha totdeauna aştepta să i se aducă sfoara înapoi. Nu îmbătrânise cine ştie ce; trupul ei mare şi voinic era încă foarte sprinten, mişcările – sigure, ochii, adânciţi în fundul capului, erau la fel de ageri şi stăpânitori ca întotdeauna, faţa, deşi cam slabă, părea totuşi la fel de sănătoasă şi viguroasă ca altădată. Se întoarse spre el.

— Unde ţi-e mâncarea pentru prânz?

— În buzunar.

— Ia arată-mi-o şi mie!

David se prefăcu că n-aude.

Martha întinse mâna şi repetă:

— Arată-mi!

— Nu vreau să-ţi arăt, mamă. Am mâncarea în buzunar. E mâncarea mea şi am s-o mănânc, şi cu asta basta!

Martha continuă cu aceeaşi expresie încordată şi cum nu se poate mai aspră să ţină mâna întinsă.

— Vasăzică acum refuzi pe faţă să mă asculţi… după ce că fără ştirea mea ţi-ai făcut de cap.

— Dă-o naibii, mamă, că nu e vorba de neascultare. Pur

şi simplu...

Furios, scoase punga de hârtie din buzunar.

Martha o primi cu răceală, o deschise cu aceeaşi răceală şi scoase la vedere cele trei felii de pâine rece, pe care şi le unsese singur cu marmeladă. Figura ei nu se schimbă cu nimic. Martha nu-şi exprimă câtuşi de puţin dispreţul, ci puse punga la o parte.

— Am s-o întrebuinţez la budincă, îi spuse ea, şi-i dădu în schimb pachetul voluminos pe care tocmai îl legase, remarcând fără niciun alt comentariu: Aicea aveţi destul pentru amândoi...

Atitudinea ei era nedreaptă, şi totuşi, pe de altă parte era şi dreaptă. Şi tocmai dreptatea îl izbi în plin pe David, ca un pumn în faţă. Îi vorbi cu multă aprindere:

— Mamă, tare aş vrea să fii mai îngăduitoare cu Jenny! De la început ai avut un ghimpe împotriva ei. Nu e drept. Voi două nu încercaţi să lămuriţi lucrurile între voi. În ultimele trei luni n-ai venit mai niciodată s-o vezi.

— Dar ea ţine oare să-i fac vizite, David?

— Dar tu, mamă, n-o încurajezi să ţină la acest lucru. Ar trebui să te porţi mai drăguţ cu ea. Se simte singură în oraşul ăsta. Ar trebui s-o îndemni, s-o înveseleşti.

Mai împietrită ca oricând, Martha râse dispreţuitor.

— Vasăzică, aşa, are nevoie s-o înveselească cineva?

Făcu o pauză. Creştea în ea un val de mânie, care până la urmă o sugrumă. Nimic nu trăda acest lucru în înfăţişarea ei, dar intensitatea mâniei o făcu să treacă inconştient la accentul dialectal pe care-l avusese în tinereţe.

— Iaca-na, se simte singură! Da' la ce s-o fi simţind aşa singură, dacă tot are bărbat şi casă de-ngrijit? Pasămite eu una nu mă simt singură. Iaca, eu nici n-am timp de aşa ceva. Şi când colo, ea toată ziua se fâţâie de colo până colo şi maimuţăreşte lumea bine. Să ştii că în felul ăsta n-o să ajungă să se împrietenească cu nimeni, n-o să aibă parte de niciun prieten adevărat. Şi să fiu în locul tău, i-aş spune să nu mai comande atâtea sticle de Porto la

Murchison.

— Mamă! sări în sus David, înroşindu-se deodată ca para focului. Cum poţi să spui una ca asta?...

Tocmai când se înfruntau astfel, el arzând, iar ea glacială şi palidă, pe uşa deschisă intră Robert, care înţelese dintr-o privire cum stau lucrurile.

— Ei, Davey, eu sunt gata, spuse el cu blândeţe. Acuma s-o luăm din loc, că pe maică-ta o s-o vezi şi când ne-om întoarce.

David oftă din rărunchi, îşi plecă ochii în jos, ca să nu se vadă cât de rănit era în suflet.

— Bine, tată.

Ieşiră împreună.

Coborând pe Cowpen Street, Robert se arătă mult mai vorbăreţ. Susţinu o adevărată conversaţie despre pescuit. Făcuse rost de nişte momeală frumoasă – nişte larve de la cuptorul de oase de pe Spit, spunea el, şi câteva râme de toată frumuseţea de la Middlerig. Şi vântul bătea tocmai din direcţia potrivită, ar trebui să facă o ispravă bună. Aranjase să-i ia Teasdale cu camionul lui cu cai. Vizitiul lui, care mâna de obicei, era bolnav, aşa că băiatul, Dan Teasdale, nelucrând în schimbul de dimineaţă, se oferise să-l ajute el pe taică-su, distribuind pâinea pe la consumatori. Avea să-i ducă şi pe ei până la ferma Avory... la câţiva kilometri de Morpeth. Era foarte drăguţ din partea lui... Drăguţ băiat era Dan Teasdale!

David ascultă, se străduia să asculte, de fapt îşi dădea perfect de bine seama de ceea ce se ascunde îndărătul şuvoiului de vorbe ale lui Robert. Râmase o clipă la o parte, când taică-su se opri să vorbească cu Dan, în faţa brutăriei. Ceea ce-l durea cumplit nu era atât că maică-sa îi spusese cele ce-i spusese; era mai degrabă măruntul grăunte de adevăr din vorbele ei care-l rodea şi-l râcâia, şi nu-i da pace.

Camionul era pregătit, Dan Teasdale se căţără pe capră. Îl urmă Robert, punând piciorul mai întâi pe butucul roţii, ornat cu alamă. Se urcă încetişor, cu greu. În

sfârşit, se urcă şi David. Se înghesuiră ca să-i facă loc, capra nefiind prea mare. Porniră.

De îndată ce trecură de bariera oraşului, Dan începu să sporovăiască pe obişnuitul său ton prietenos. Zicea că o să-i ducă întâi pe ei până la Avory şi o să distribuie clienţilor pâinea la înapoiere. Pe urmă le spuse cu un aer vesel că nu i-ar fi părut deloc rău să-i fi putut însoţi şi el la pescuit. Îi plăcea foarte mult să dea cu undiţa, dar nu prea avea când. De fapt, era foarte bucuros de orice prilej de a se afla în mijlocul naturii şi-i plăcea viaţa la ţară; visul lui fusese să aibă o fermă, să muncească în aer liber, nu în măruntaiele murdare ale vechii mine. Dar parcă cine nu ştie cum se întâmplă în viaţă?... Şi aici Dan râse, oarecum ruşinat că şi-a deschis astfel baierele inimii.

Merseră mai departe, depărtându-se de terenurile mohorâte, a căror netezire era întreruptă mereu de colţoasele coşuri şi clădiri de la gura minelor. Intrară într-un ţinut care arăta ca o lume nouă, înveşmântată în frunzuliţele proaspăt răsărite şi firele verzi de iarbă fragedă. Ai fi zis că Dumnezeu tocmai făurise acum acest colţişor de rai şi-l coborâse cu hârzobul din cer peste noapte, iar oamenii n-au dat încă de el, ca să-l murdărească. Erau câmpuri minunate, smălţuite de flori galbene de păpădie, mii de flori galbene, deosebit de frumoase.

Până şi David se mai veseli la vederea acestor câmpuri şi a zglobiilor păpădii. Deodată, se trezi strigându-i lui Dan:

— O minune!

Dan încuviinţă din cap, spunând:

— Da, o minune. Şi fac laptele vacilor foarte bun.

O tăcere de un minut, după care Dan furişă o privire către David.

— Cum te împaci cu vizitele la vila Law?

— Aşa şi-aşa, Dan. Aşa şi-aşa.

Din cine ştie ce pricină, pe care David n-o putu ghici, pe

faţa lui Dan, proaspătă, viu colorată, se ivi o expresie uşor ruşinată. Râse scurt şi-şi opri ochii albaştri, senini, asupra lui David.

— Îi cunoşti pe toţi, eh? Sigur că ai avut timp să-i cunoşti pe toţi. O ştii şi pe Grace, nu?

Când ajunse să pomenească de Grace, Dan fu vizibil cuprins de un fel de reverenţă. Înghiţi de parcă ar fi mâncat anafură. David însă nu observă. Clătină din cap.

— Pe Grace n-am văzut-o. Parcă e plecată, nu? La Harrogate, sau aşa ceva.

— Da, încuviinţă Dan uitându-se ţintă la urechile calului, care împungeau aerul. E la Harrogate.

Pauză; pauză apăsătoare; apoi un oftat al lui Dan Teasdale.

— Vai, ce fată drăguţă e Grace!

Oftă iar, sincer, din toată inima. Oftatul acela concentra tot dorul, dorul deznădăjduit care zăcea ascuns de aproape opt ani în inima lui.

Între timp se apropiau de ferma lui Avory, şi Dan opri căruţa în capul drumului. Robert şi David coborâră. Îi mulţumiră lui Dan şi porniră peste câmp spre râu.

Ajunseră şi acolo. Apa era mare şi avea o culoare frumoasă. Fără să se uite la fiul său, Robert spuse:

— Eu mă duc dincolo de pod, Davey; tu începe de aici... ăsta e locul cel mai bun. Urcă spre mine, şi când ne întâlnim, mâncăm prânzul.

Cu un semn din cap, Robert porni pe râu în sus.

David îşi pregăti alene undiţa; cu gândul aiurea, potrivi sfoara; apoi îşi alese nada: o muscă verde, una de culoare închisă şi una albastră.

Încercând să vadă cum mai aruncă undiţa, simţi un fior de plăcere prin tot trupul: toate erau iarăşi ca altădată. Se apropie de marginea apei şi îşi găsi o poziţie bună, unde să poată sta în echilibru pe un bolovan uscat, care radia căldura soarelui. Aproape fără zgomot, în mijlocul curentului se ridică un păstrăv. Şi totuşi, David percepu plescăitul apei, îl simţi până-n măduva oaselor. Avu

asupra lui acelaşi efect pe care-l are destuparea unei sticle asupra unui beţiv care n-a mai pus strop de vin în gură de ani de zile. Începu să pescuiască.

Îşi aruncă undiţa în susul malului, ba ici, ba colo, alegând locurile care i se păreau mai potrivite. Dindărătul norilor se ivi soarele, scăldându-l într-o strălucire caldă. Se lăsă furat de clipocitul apei, eternul, odihnitorul clipocit al apei.

Prinse cinci peşti, cel mai mare cam de jumătate de kilogram. Şi totuşi, când îl ajunse pe taică-su la pod, văzu că nu se poate măsura cu el. Robert înşirase pe iarbă doisprezece păstrăvi, şi acuma stătea rezemat într-un cot, fumând. De fapt se declarase mulţumii încă de acum un ceas, de când îşi rotunjise duzina.

Era ora trei, şi lui David i se făcuse foame. Mâncară împreună prânzul: sandvişuri cu slănină crudă, ouă tari, o felie groasă de plăcintă cu carne de viţel şi un chec cu gem de zmeură, specialitatea Marthei. Aveau chiar şi o sticlă de lapte, pe care Robert o pusese la rece, într-un loc cu apa mai puţin adâncă.

Spre deosebire de majoritatea bolnavilor cronici de tuberculoză, Robert, în general, nu prea avea poftă de mâncare. Nici astăzi nu mâncă cine ştie ce, cu toate că merindele erau destul de ispititoare. Curând, îşi reluă pipa.

David observă. Îl studie o vreme pe taică-su îngrijorat, părându-i-se că s-a mai împuţinat la trup… că s-a chircit oarecum. Şi când te gândeşti că alţi bolnavi de tuberculoză plecau în Elveţia, în Florida sau Arizona! Se refăceau prin sanatorii luxoase şi scumpe; îi ciocăneau doctori scumpi şi scuipau în ploşti scumpe, cu dopuri de cauciuc. În schimb Robert se ducea doar în mină, nu-l ciocănea niciun doctor, iar de scuipat scuipa în pătrăţele de jurnal. David simţi cum îi inundă sufletul simţământul de altădată.

— Dar n-ai mâncat nimic, tată. Nu te îngrijeşti deloc.

— N-am nici pe dracu’, răspunse Robert cu toată

sinceritatea.

Avea optimismul caracteristic bolii lui. De obicei ofticoşii sunt convinşi că se vor vindeca. Dar la Robert nu era numai asta; el era bolnav de atâta vreme, încât se deprinsese cu toate; tusea, sudorile, sputa, toate făceau parte integrantă din el; nu le privea cu ostilitate. De fapt nici nu se gândea la ele şi nici la boală decât atunci când visa să se facă bine. Acum îi zâmbi lui David şi-l ciocăni în piept cu pipa.

— Nu te necăji. Nu din pricina bolii am să mor eu, nu, nu.

David îşi aprinse şi el pipa. Stătură amândoi tolăniţi, fumând, privind cerul şi norii albi care se fugăreau pe boltă. Văzduhul mirosea a iarbă, a ciuboţica-cucului, a fum de tutun şi a larve, pentru că mai rămăseseră câteva în săculeţul cu momeală al lui Robert. Mirosea bine. De jur-împrejurul lor erau pajişti, lanuri, copacii din luncă. Nu se zărea nicio casă. Era vremea când fătau oile, aşa că peste tot răsuna behăitul calm şi reconfortant al mioarelor şi al mieilor. Totul era tihnit şi odihnitor; nicio mişcare, decât zburdălnicia nouraşilor albi şi a mieluşeilor albi care se împingeau în ugerele mamelor lor, aplecate cuminţi asupra ierbii, cu picioarele de dinapoi larg desfăcute şi bine proptite. Mieluşeii albi se împingeau mereu, tăgeau de ugere şi iar se împingeau, dar n-aveau răbdare să sugă pe-ndelete. Iar plecau, iar zburdau şi iar le venea chef să se împingă în pântecele oilor, cu mai multă putere.

Robert se întreba dacă David e fericit... Asta îl frământa. Nu era deloc sigur de răspuns. Poate că gusta o fericire aşa, de suprafaţă, dar în inima lui nu părea să fie cu adevărat mulţumit, însă n-avea curajul să-l întrebe, nu-i venea să-şi pună mâinile-n şold, ca Martha, şi să se înfigă drept în inima relaţiilor dintre David şi Jenny. Simţea primăvara din aer şi gândea: o floare, un tril de pasăre, şi gata, s-a făcut; îşi spuse mai departe că numai cucului ar trebui să i se îngăduie să cânte primăvara, nu

şi altor păsări. Dacă David s-ar fi culcat cu ea pur şi simplu – că doar Jenny părea tocmai genul de fată care se pretează la aşa ceva –, băiatul n-ar fi stat acum aici, cu faţa asta încordată şi chinuită. Dar ce să faci, era prea tânăr ca să-i poţi cere să ştie lucrurile astea. Pentru el a fost necesar ca totul să fie îmbrăcat în veşminte de nuntă. Şi acum trudea pe rupte la şcoala primară, îl medita pe băiatul lui Barras ca să câştige un ban, iar licenţa în litere şi toate planurile glorioase despre care discutaseră pe larg altădată erau lăsate la o parte, poate chiar date cu totul uitării. Nădăjduia din tot sufletul ca David să se smulgă curând din această situaţie şi s-o pornească drept înainte, să ajungă cineva, să facă treabă serioasă; avea în el destule calităţi pentru asta. Nădăjduia din tot sufletul să-l vadă pe David ajungând departe. Şi cu acest gând, Robert lăsă lucrurile baltă, pentru că mai erau şi alte chestiuni care-l rodeau.

Într-un târziu, David se trezi la realitate.

— Dar ce eşti aşa tăcut, tată? Bănuiesc că te bate vreun gând.

— Mde, ştiu şi eu, Davey? E tare bine aici! Făcu o pauză. Mult mai bine decât în adâncul minei, la Băltoacă.

Deodată, David se dumeri; îi spuse grăind rar:

— Vasăzică acolo munceşti acum?

— Da. Am ajuns până la urmă în sectorul Băltoaca. Sunt trei luni de când ne-am apucat să exploatăm filonul Dig.

— Serios?

— Da.

— E multă apărie?

— Oho, şi încă cum! răspunse Robert pâcâind domol din lulea, în abatajul meu apa îţi ajunge aproape până la urechi. De aceea m-am îmbolnăvit săptămâna trecută.

Tonul placid pe care vorbea taică-su îl întristă deodată pe David.

— Şi tu, tată, care te-ai luptat atâta ca să nu vă bage la muncă în Băltoacă!

— O fi. Dar nu ne-au pus ei unghia-n gât? Probabil că ne-ar fi împins încă de atunci să muncim acolo, dacă Barras n-ar fi pierdut contractul. Mă rog, acum a obţinut un alt contract, aşa că iată-ne din nou acolo, exact de unde am pornit. Măi băiete, viaţa e ca o roată, şi dacă ai răbdare să vezi cum se petrec lucrurile, se-nvârteşte pân' te-aduce iar de unde ai plecat:

Urmă un scurt răstimp de tăcere, după care Robert continuă:

— Dar crede-mă, aşa cum ţi-am spus şi mai înainte, nu-mi pasă mie de umezeală. Toată viaţa am trudit în abataje umede, şi văd că pe măsură ce îmbătrânesc dau din rău în mai rău. Ce mă necăjeşte pe mine este apa din mina părăsită. Ştii, David, lucrurile stau aşa – făcu iar o pauză şi îşi aşeză palma de-a latul pe pământ – să zicem că aici e filonul Dig. Aici e bariera, în pantă, care merge de la nord la sud. De o parte a filonului ai toate abatajele părăsite şi sterilul rămas de la toate puţurile vechi săpate în sectorul Neptun dinspre Snook încoace. Toate orizonturile joase din mina veche sunt pline ochi cu apă, cum e şi normal să fie. Ei bine, băiete, de partea cealaltă a filonului, în partea dinspre apus care va să zică, e Băltoaca, în care lucrăm noi acum. Şi noi ce facem? Noi smulgem cărbune tocmai din filon, adică slăbim bariera, digul care ne desparte de apă.

Începu iar să fumeze.

— Dar eu am auzit întotdeauna, spuse David, că filonul Dig poate să oprească orice, că e o barieră naturală în sine.

— Posibil, totuşi eu nu pot să nu mă gândesc la ce s-ar întâmpla dacă am exploata cărbunele prea aproape de vechile abataje inundate. Atunci bariera lor naturală s-ar putea dovedi foarte subţire.

Robert vorbea chizbuit, chiar cu un aer puţin meditativ; părea să fi pierdut complet înverşunarea şi amărăciunea de altădată.

— Bine, tată, dar ei trebuie să ştie ce fac. Nu se poate

să nu ştie, că doar au planuri, ce naiba, şi pe plan se vede cât de aproape ajungi la abatajele vechi.

Robert clătină din cap.

— N-au niciun fel de planuri ale abatajelor din vechea mină Neptun.

— Trebuie să aibă planuri. Ar trebui să vă duceţi la inspector, la Jennings, trebuie să vă duceţi.

— Ce rost are? spuse Robert liniştit. Tot nu poate face nicio brânză. El nu poate cere aplicarea unei legi care nu există. Şi nu există nicio lege privitoare la minele părăsite până în 1872. Or, vechile abataje de la Neptun au fost abandonate cu mult înainte. Pe atunci nu se cerea să fie păstrate în arhivă planurile galeriilor. Aşa că alea s-au pierdut pur şi simplu. Se poate ca apa să fie la o palmă dincolo de filonul Dig. Robert căscă deodată, de parcă subiectul l-ar fi plictisit, apoi îi zâmbi lui David, adăugând: Eu unul trag nădejde să fie la un kilometru.

— Bine, tată, dar...

David se opri, speriat de atitudinea lui taică-su. Robert părea istovit şi plictisit, pradă unui soi de fatalism.

Bătrânul înţelese gândurile lui David şi zâmbi iar.

— Nu, nu, de data asta nu, Davey, n-am să mai fac tot tărăboiul de altădată pentru aşa ceva. Niciunul nu m-a crezut, niciunul dintre băieţi. Ultima dată n-au intrat în grevă decât cu speranţa de a obţine un spor de o jumătate de peni. Eu nu mai îmi bat capul... nu mai vreau să-mi bat capul. Se întrerupse şi se uită la cer. Cred că am să vin aici şi duminica viitoare. Mai bine ai veni şi tu. Asta e timpul cel mai potrivit să pescuieşti în Wansbeck.

Robert tuşi. Tusea lui era ca întotdeauna domoală, adâncă.

David îi spuse repede:

— Ar trebui să ieşi mai des la aer, că tare mai tuşeşti!

Robert zâmbi.

— Într-o bună zi am să mă retrag aici. Bătându-se cu luleaua în piept, adăugă: Dar tusea asta nu e mare lucru. Suntem prieteni vechi. Nu din pricina ei am să mor.

David se uită la taică-su cu nelinişte, dar fără să scoată o vorbă. Nervii lui, foarte chinuiţi în ultimele zile, nu puteau să suporte situaţia asta îngrozitoare: tusea lui Robert, veselia lui forţată, apatia cu care îndura atâtea greutăţi în Băltoacă... Şi dacă era într-adevăr o primejdie acolo? Lui David i se strânse inima. Luă brusc hotărârea: „Trebuie neapărat să vorbesc cu Barras în privinţa Băltoacei. Am să stau de vorbă cu el chiar săptămâna asta”.

CAPITOLUL XIX

În acest timp, Joe o ducea de minune; adeseori îşi zicea în sinea lui: „Straşnică distracţie!” sau „Aşa să-ţi tot trăieşti viaţa, dom’le!”. Îi plăcea la Shiphead, un orăşel prietenos, cu cârciumi bune, cu două plăcute saloane de biliard, cu un local de dans şi un ring de box, în care se desfăşurau meciuri în fiece sâmbătă seara. Se bucura de schimbarea pe care o făcuse, îi plăceau locuinţa şi biroul lui – o cameră simplă vizavi de hotelul Fântâna. Avea acolo telefon, două scaune, un pupitru cu suport pentru picioare, o casă de bani, un calendar al curselor de cai şi pereţii tapetaţi cu tăieturi din ziare şi poze – de la Jack Johnson la Vesta Victoria. Îi plăcea şi costumul lui nou, maro deschis, lanţul de ceas, de curând cumpărat şi atârnat între buzunarele de sus de la vestă. Îi plăceau şi unghiile de la mâini – le rotunjea cu briceagul, în timp ce pălăria îi zăcea împinsă pe ceafa, iar picioarele i se odihneau pe birou. Îi plăcea felul cum mergeau lucrurile cu micuţa ce strălucea la casa cinematografului cel nou. Dar mai presus de orice îi plăcea munca lui. Munca lui era foarte uşoară. N-avea nimic de făcut decât să strângă cupoanele şi banii de la pariurile înregistrate de oameni, să-i anunţe cifrele lui Dick Jobey la Tynecastle şi să păstreze banii până sâmbătă seara, când Dick venea personal să-i încaseze. Dick îl considerase omul potrivit pentru această slujbă, omul potrivit ca să-i deschidă această nouă filială în orăşelul Shiphead – un băiat de viitor, cu succese în societate, deschis şi inimos, capabil să să împrietenească cu băieţii şi să se ferească de poliţie, să dirijeze lucrurile cu inteligenţă şi vioiciune. Dick

nu dorise o simplă maşină de calculat. Nu, Doamne fereşte! Şi nici vreun gen de funcţionăraş cu mânecuţe, care să mucezească în birou, aşteptând să-l tragă clienţii de mânecă. Dick voia un băiat isteţ, un băiat cinstit şi de viitor, cu picioarele pe pământ...

Şi se înşelase oare Dick? Joe surâse binevoitor către doamna în maiou de balet de pe celălalt perete care părea să-i pună piedică harapului cu ochii cât cepele. Un băiat isteţ, cu picioarele pe pământ... Dar el avea oare picioarele pe pământ? Lui Joe îi veni să se tăvălească de râs. Lucrurile mergeau prea uşor, era ca şi cum ai fi deschis sertarul şi ar fi curs banii. Totul era doar o faţadă; îl păcăleai pe semenul tău, înainte de a te păcăli el pe tine. Trecu scobitoarea în coţul celălalt al gurii, se scotoci în buzunarul dinăuntru şi scoase un carneţel subţire, cu coperta pestriţă. Carnetul îl încânta pe Joe. Printre liniile trase cu roşu în carnet, se putea citi că domnul Joe Gowlan, domiciliat în strada Brown nr. 7 din oraşul Shiphead, are un sold de două sute douăsprezece lire, zece şilingi şi şase peni. Carnetul ăsta dovedea că Joe e un băiat de mare succes.

Zbârnâi telefonul. Joe ridică receptorul.

— Alo! Da, domnule Carr, da. Cu plăcere. Cursa de două şi jumătate. Zece şilingi pe Slider şi un event la Blackbird în cursa de ora patru. S-a notat, domnule Carr.

Ăsta era Carr, farmacistul din strada Băncii. Şi Joe rumegă în sinea lui: „Ciudat, nu, câţi oameni joacă la curse, de care nici n-ai crede că-i interesează asemenea lucruri”. Judecându-l pe Carr după înfăţişare, ai fi zis că nu se gândeşte decât la purgative şi biberoane. Se ducea în fiecare duminică la biserică, cu nevastă-sa, şi regulat, de două ori pe săptămână, ponta zece şilingi la curse. Mai şi câştiga din când în când. A câştigat şi lotul ăl mare. Cu timpul îi puteai deosebi pe ăia care câştigă. Erau prudenţi şi cunoşteau regulile jocului; nu se băteau niciodată cu pumnul în piept când câştigau. Şi pe ăia care pierdeau îi puteai deosebi uşor. Să-l luăm de pildă pe Tracy, tânărul

ăla care a venit luna trecută la Shiphead. Ăla, dacă vrei, e prototipul omului născut să piardă. Pe faţa lui citeşti prostia, de parcă ar fi scrisă cu litere de-o şchioapă. Pe tânărul Tracy îl cântărise Joe încă din clipa în care îl acostase în salonul de biliard al lui Markey, la un joc de popice, şi pontase o liră pe Sally Sloper, o iapă care a terminat cursa ultima dintr-un pluton de paisprezece. Tânărul Tracy era fraierul fraierilor – slăbuţ, sentimental, cu o bărbie de om fără voinţă, veşnic cu o ţigară proastă în gură şi glumeţ nevoie-mare. Dar măcar că fuma ţigări proaste, tânărul Tracy avea bani de jucat la curse. În luna care trecuse de la venirea lui în oraş, jucase pe puţin douăzeci de lire. Şi le pierduse pe toate. De câte ori jucase de atâtea ori pierduse. Tânărul Tracy nu mai era acum fraierul fraierilor, era vaca de muls a lui Joe. „Despre asta nu încape îndoială”, gândi Joe.

Şi din nou telefonul.

— Alo, alo!

Oricât de simplu era Joe în viaţa lui particulară, la telefon avea un aer măreţ. Progresase foarte mult. Era sonor, degajat, rafinat – după cum cerea ocazia. Acuma nu mai stâlcea cuvintele şi gramatica decât cel mult ca să se arate deosebit de prietenos cu anumiţi oameni.

De data aceasta se lăsă pe spate în fotoliu, cu rânjetul pe buze, însă nu cu cel rezervat pentru afaceri, ci aşa cum se cuvenea să discute cu duduia de la casa cinematografului, care-l chema la telefon înainte de sosirea şefului ei.

— Bună, Minnie. Îhî. Da’ cine credeai tu că e? Cin Lunsu? Ha-ha! Zău, eşti într-o ureche, Minnie! Cum? Pentru cursa de la ora trei? Sau oricare alta? Eh, ce Dumnezeu, Minnie, drept cine mă iei?... Crezi că eu sunt vreunul dintre căminele doctorului Barnardo[13]? Crezi că pot să-ţi vând secrete de stat pe daiboj – vreau să spun: pe degeaba? În niciun caz, scumpa mea Minnie, oricât de

[13] Thomas John Barnardo (1845-1905) filantrop englez, fondatorul unor cămine pentru copiii abandonaţi.

nostimă şi cu picăţele ai fi tu! Ţi-am mai spus şi altă dată... Ce face? Deodată, Joe ascultă încordat, cu gura deschisă, încântat la culme. Ei bine, Minnie, asta e altceva. Parcă nu ziceam eu întotdeauna că mi-ar plăcea? Numai tu ai dat importanţă prea mare. Da, sigur, Minnie... Dacă te-ai răzgândi, atunci cred că aş putea să-ţi vând un pont sigur. Umflându-se în pene de încântare, Joe îşi păstră tonul calm, insinuant, linguşitor. Las' pe mine, fetiţo! Da, un pont valabil... Ţi-am spus eu întotdeauna că eşti o fată care promite, Minnie. Cum e deviza noastră? Fac ceva pentru tine, dacă şi tu faci ceva pentru mine, nu-i aşa? Dar ascultă, dacă-ţi închipui că poţi să mă duci pe mine, atunci să ştii că te înşeli... Bine, fetiţo, cum zici tu. Mă gândeam doar aşa. Atunci, rămâne pentru ora unsprezece în faţa cinematografului. N-avea grijă, că o să fiu acolo. O să-ţi aduc şi câştigul de la pariul tău.

Joe închise telefonul în culmea încântării. Nu susţinuse el întotdeauna că asta-i calea cea mai bună?... Ca la carte, să faci muntele să vină la Mahomed. I se umfla pieptul de mândrie ca la curcani. Îi venea să se ridice şi să danseze, să ţopăie prin birou. Dar nu, nu mai era el omul de altădată; acum se chema că era şi el o persoană cu experienţă, cu o minte lucidă şi care a învăţat ceva din viaţă. Se linişti, îşi puse scobitoarea la păstrare în buzunarul de la vestă, îşi aprinse o ţigară cu aerul celui mai mare cunoscător şi se apucă de treabă.

Mai întâi scoase toate buletinele de joc înregistrate în dimineaţa aceea. Pe fiecare în parte îl examină cu un ochi expert, îl cercetă şi chibzui bine înainte de a-l trece pe borderou. Până la urmă aranjă două grămăjoare: una mai mare, cu buletine care aveau oarecare şanse de câştig, şi alte conţinând doar trei buletine, despre care ştia precis că vor pierde, în afară de cazul că s-ar petrece un miracol cu fiecare în parte. De exemplu Tracy juca trei lire – cea mai mare sumă pe care o mizase până atunci – pe Hydrangea, o iapă prăpădită şi leneşă, care nici măcar nu-şi dădea osteneala să se ia la întrecere cu ceilalţi. Joe

zâmbi cu oarecare indulgenţă pentru tâmpitul de Tracy, în timp ce-şi făcea un calcul mintal – şi cine zicea că n-are cap pentru matematică? Apoi rupse în bucăţele buletinul de joc al lui Tracy. Celelalte buletine pariau pe caii Fulbrook şi Sweet Orb. Le rupse şi pe acestea în bucăţele. Cu acelaşi zâmbet pe buze se uită la ceas. Era unu şi jumătate, nu părea probabil să mai înscrie cineva vreun pariu. Bine dispus, ridică receptorul; glumi cu operatoarea, căpătă legătura cu oraşul Tynecastle, situat la numai câteva mile depărtare.

— Bună ziua, cu Dick Jobey! Dick, la telefon e Joe. N-a fost o zi proastă. Câtuşi de puţin. Ha-ha! Da, chiar aşa, Dick. Eşti gata?

Bine, atunci, să-ţi dictez... Şi Joe începu să-i citească buletinele pe care nu le rupsese. I le citi clar, răspicat, cu glas sonor. Când termină îi spuse: Da, Dick, astea sunt toate. Cum? Dacă sunt sigur? Cum te văd şi cum mă vezi. Ce, am mai făcut eu vreo greşeală? Da, astea sunt toate, Dick. Da, la revedere. Ne vedem sâmbătă.

Joe închise telefonul cu un gest energic, şi optimist, se ridică, îi făcu cu ochiul doamnei în maiou de balet, îşi împinse pălăria şmechereşte pe o parte şi, ieşind, încuie biroul. Traversă strada agitată până la localul Fântâna, trecu prin câteva săli, salutând în dreapta şi-n stânga pe mai toată lumea. Toată lumea îl cunoştea… Joe Gowlan… De la Agenţia de pariuri… Marele Joe Gowlan…

Mâncă un biftec în sânge, un biftec mare şi gros, mustind, aşa cum îi plăcea lui, cu ceapă şi cu cartofi prăjiţi. Dădu pe gât o halbă de bere amară. Savura fiecare bucăţică de friptură, fiecare picătură de bere. Dacă era un om care savura într-adevăr totul, apoi ăsta se numea Joe Gowlan. Apoi mâncă o bucată de brânză de Stilton cu o chiflă. Bună brânză... Zău, tare bună era... Şi când te gândeşti că acum câţiva ani nici nu ştia ce-i aia brânză Stilton!... Îi mergea bine. El, Joe Gowlan, începea să prindă cheag. Făcuse paşi mari înainte.

În după-amiaza aceea era destul de liber. Schimbă

câteva vorbe cu Preston. Jack Preston era patronul de la Fântâna... Băiat foarte drăguţ. Apoi o porni către localul lui Markey, şi făcu vreo două partide de *snooker.* Tracy nu era acolo. Ce curios că Tracy nu era acolo! Dar n-avea nicio importanţă, pentru că cele trei lire ale lui Tracy erau puse bine în buzunarul dinăuntru al hainei lui Joe.

După cele două partide, Joe o porni cu paşi de luptător către sala de sport a tânărului Curley. Joe frecventa cu regularitate această sală, fiind de părere că nimeni nu poate izbuti în viaţă dacă nu e în formă. Şi nici nu se poate distra ca lumea, fără asta. Cum ar fi putut să fie altfel? Fiecare lucru la timpul său, se gândi Joe binevoitor, amintindu-şi de întâlnirea cu Minnie de la ora unsprezece.

La sala de sport, Joe se dezbrăcă, expunându-şi trupul voinic – trăgea vreo şaptezeci şi cinci de kilograme –, făcu vreo două exerciţii la bară, apoi boxă cu umbra şi făcu vreo trei reprize chiar cu Curley, izbind aşa, lejer. Transpiră din plin, după care intră în baie şi se bălăci alene în apa fierbinte. Pe urmă trecu sub un duş rece de tot, care-i biciui trupul, şi în cele din urmă se supuse unui masaj apăsat. Doar atât, că, după părerea lui, Curley nu-i făcea un masaj destul de apăsat.

— Mai tare, omule, mai tare! îl îndemna Joe. Ce-ţi închipui, că te plătesc degeaba?

Doar el, Joe, comanda, nu? Şi pe urmă, mai trebuia să se mai şi răzbune oarecum pe Curley, pentru că în ultima repriză îi prinsese un croşeu cam tare, la ureche. Strălucitor şi roşu, Joe coborî de pe masă ca o focă enormă, cu pielea lustruită. Se îndreptă legănându-se către cabina lui de la vestiar, se găti cu multă grijă, îi aruncă doi şilingi şi jumătate lui Curley şi plecă agale pe stradă.

Ora cinci – tocmai momentul când trebuia să se ducă la birou. Întorcându-se într-acolo, cumpără ediţia specială de după-amiază a ziarului, se uită la ştirile de ultima oară, plin de încredere şi de un calm imperturbabil. Exact aşa cum prevăzuse. Hydrangea rămăsese coada cozii,

Foolbrock ieşise al patrulea dintr-un pluton de şase, iar Sweet Orb nu dăduse nicio cotă. Joe nu-şi trădă câtuşi de puţin satisfacţia – numai proştii sunt în stare să facă aşa ceva –, deşi călca poate mai fudul ca de obicei în momentul când traversă strada şi intră în birou.

Aşezându-se la masa de lucru, Joe recapitula conturile zilei respective, apoi puse mâna pe telefon şi ceru Tynecastle.

— Alo! Dick Jobey e acolo? întrebă el când obţinu legătura. Alo... Cum?... Domnul Jobey a plecat devreme...? Bine, nu-i nimic, am să telefonez mâine dimineaţă.

Vasăzică Dick plecase devreme de la agenţie; ei, deh, nici nu e mirare, se gândi Joe încântat, dat fiind că nu putuse să aibă o zi prea bună. Se ridică de la birou, fluieră, îşi potrivi cravata. Tocmai atunci se deschise brusc uşa, şi în odaie intră Dick Jobey.

— Ah, bună, Dick, ce plăcere... E o surpriză pentru mine...

— Ţine-ţi gura, Gowlan! Stai jos!

Calm, fără urmă de zâmbet pe buze, Dick Jobey îi arătă către scaun.

Joe făcu o mutră lungă cât o zi de post.

— Dar, Dick, dragul meu...

Apoi Joe se îngălbeni la faţă, după care se înverzi. În spatele lui Dick Jobey venea tânărul Tracy, iar în urma acestuia – o matahală cât toate zilele, cu faţa roşie şi umerii laţi, de nici nu încăpea pe uşă. Avea o căutătură aspră şi duşmănoasă. O dată intrată în birou, matahala închise uşa şi se propti bine în ea. Tânărul Tracy arăta ceva mai puţin tâmpit ca de obicei, îşi vârî o ţigară ieftină în gură şi se uită la Joe, cu un ochi fără de cruţare.

— Gowlan, i se adresă Jobey, eşti un escroc împuţit!

— Cum?! se strădui Joe să-şi adune gândurile, şi, cu un efort de muribund, încercă o cacealma: Ce tot spui? Te înşeli, Dick. Chiar adineauri am telefonat la Tynecastle. Voiam să dau de tine, ca să-ţi spun că am uitat să

înregistrez pariul pe Hydrangea. Pariul lui... Îl arătă cu degetul pe Tracy şi continuă, montându-se singur, din ce în ce mai indignat: Pe cuvântul meu, Dick, că am uitat, şi ţi-am telefonat chiar în clipa în care mi-am amintit.

— Ţine-ţi gura, Gowlan! Parcă ce, numai azi mi-ai tras clapa? Tracy joacă la agenţia ta de o lună. A pierdut treizeci şi cinci de lire, şi eu n-am încasat nici măcar un peni din toţi banii ăştia.

— Ce face? urlă Joe. Dar cine spune asta? Mincinosul ăsta prăpădit? Şi tu îl crezi, Dick? Dar e o minciună sfruntată! Dar ce, cuvântul meu contează mai puţin decât al lui?

— Ţine-ţi gura, Gowlan! îi spuse Jobey pentru a treia oară, cu un aer aproape plictisit. Tracy e omul meu. El lucrează câte-o lună pe rând în toate oraşele unde am filiale, aşa cum a făcut şi cu tine. Ce-i fi crezând despre mine? Ţi-ai spus că eu nu verific nimic. Eu verific totul, cretinule! Ştiam perfect că mă tragi pe sfoară. Ai avut o slujbă bună şi un prilej bun de a te aranja în viaţă. Dar acum eşti pierdut, înţelegi? Eşti pierdut, pentru că te-ai dovedit un escroc împuţit!

„S-a dus dracului tot”, gândi Joe, şi-l cuprinse furia. Izbucni:

— Fii atent cui îi spui tu escroc! Aş putea să te dau în judecată pentru asta... Aş putea...

Se înecă. Îi venea să se repeadă la Jobey, să-l facă praf, dar ei erau trei, fir-ar ai naibii, trei. Şi pe urmă, nici nu-i păsa prea mult, că doar era bine înfipt în afaceri şi avea şi bani puşi deoparte. Deodată însă, îngheţă. Dându-se la o parte cu un gest de dezgust, Jobey spuse:

— Jim, ia caută-l.

Jim se dezlipi de uşă şi veni încetişor către Joe, cu o privire înfiorătoare şi cu aerul că vrea să treacă prin perete. „Doamne! gândi Joe, o să-mi ia banii.” Îl năpădi o furie turbată. „Să fiu al dracului, îşi spuse el, să fiu al dracului dacă i-i dau.” Se ghemui niţel şi-i trase cu sete un pumn lui Jim, drept în falcă. Jim primi pumnul fără să

clintească. Apoi îşi lăsă în piept căpăţâna ca o ghiulea şi se repezi în Joe.

Timp de trei minute se dezlănţui o adevărată furtună în biroul agenţiei. Totul se zgudui, se cutremură. Dar degeaba. Joe era cu cel puţin zece kilograme în inferioritate, şi până la urmă se trezi izbit de podea, cu o bubuitură cumplită. Zăcea întins pe jos, cu faţa la podea. Jim şedea călare pe spinarea lui. „N-are rost... N-are niciun rost, gândi Joe, trebuie să aibă măcar cincisprezece kilograme mai mult decât mine.” Neavând încotro, îl lăsă pe Jim să-l buzunărească. Când termină operaţia, Jim puse pe birou câteva hârtii de cinci lire şi carnetul de economii cu coperta pestriţă.

În timp ce Dick Jobey, cu un aer foarte delicat, îşi introduse în buzunar bancnotele şi începu să răsfoiască libretul de economii, Joe se adună de pe jos, bolborosind:

— Domnule Jobey, vă rog, vă implor, sunt banii mei, economiile mele...

Jobey se uită la ceas, ridică repede receptorul şi-l chemă pe directorul băncii. Bolborosind înainte, Joe ascultă zăpăcit următoarea conversaţie:

— Vă rog să mă scuzaţi că vă deranjez după ora închiderii, dar e o chestiune foarte importantă. Domnul Gowlan are de încasat urgent un cec. La telefon este Jobey, din Tynecastle. Da, domnul Dick Jobey... Vă rog să-i faceţi această favoare cu totul deosebită domnului Gowlan. V-aş fi foarte îndatorat. Da, vă mulţumesc, vin chiar acum. Rămân obligatul dumneavoastră.

— Nu merg! răcni Joe. Să fiu al dracului dacă merg!

— Îţi dau un minut ca să te hotărăşti, îi spuse trist Jobey. Dacă nu mergi, chem poliţia.

Joe se hotărî. Se îndreptară toţi patru către bancă, ca într-o procesiune a tăcerii, şi apoi se întoarseră la agenţie, în aceeaşi procesiune a tăcerii.

— Dă gologanii, îi porunci Jobey.

— Dar vă rog în genunchi! urlă Joe. Sunt şi banii mei aici!

— Dă gologanii! repetă Jobey.

Jim stătea acolo, gata pentru orice eventualitate.

„O, Doamne, gândi Joe, iar o să mă ia la pumni.” Le dădu banii – toţi banii: în hârtii de douăzeci de lire, de cinci lire, în monede de câte-o liră de aur, toţi banii lui frumuşei, cele două sute de lire frumuşele, toată agoniseala lui...

— Vă rog în genunchi, domnule Jobey, se umili el josnic.

Cu o clipă înainte de a ieşi pe uşă, Dick Jobey se opri. Pe chipul lui se ivi o expresie dispreţuitoare. Alese o monedă de o liră din buzunar şi i-o aruncă lui Joe.

— Na, cumpără-ţi o pălărie, îi spuse el, plecând împreună cu Tracy şi Jim.

Joe stătu vreo zece minute legănându-se în fotoliu, pradă disperării, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji. Apoi se ridică şi culese de pe jos moneda aruncată de Dick. Îl cuprinse o furie nestăpânită. Dădu cu piciorul într-un scaun şi mai dădu încă o dată. Se apucă să facă praf toată agenţia. O distruse sistematic, cu perseverenţă. Nu era prea multă mobilă, ba încă şi aia proastă. În orice caz, tot ce găsi făcu bucăţele şi surcele. După aceea scuipă pe duşumea. Îl înjură pe Jobey de nenumărate ori. Luă un creion albastru şi scrise mare pe zid: „Jobey e un bandit împuţit”. Mai scrise şi nişte porcării îngrozitoare. Pe urmă se aşeză pe pervazul ferestrei şi începu să-şi numere gologanii din buzunar. Avea şi ceva mărunţiş pe lângă lira căpătată, în total treizeci de şilingi. Treizeci de arginţi!

Ieşi, cu mişcări zgomotoase, din localul distrus şi se duse direct la Fântâna. Puse deoparte zece şilingi, în buzunarul de la vestă. Cu restul banilor se îmbătă. Bău întruna, de unul singur, până la zece şi jumătate. La această oră era beat mort, furios şi mohorât. Se ridică şi se îndreptă, clătinându-se, spre cinema. La unsprezece ieşi Minnie, o blondă blazată, cu coastele rahitice, arătându-şi cu multă dezinvoltură dinţii de aur. Nu-ncăpea nicio îndoială că Minnie era o damă.

Clătinându-se uşor pe picioare, Joe o cântări din ochi, o

măsură din creştet până-n tălpi.

— Uite, Minnie, spuse el cu vocea năclăită de băutură. Ţi-am adus ce-ai câştigat. Zece şilingi. Mâine o să-ţi aduc mult mai mult.

— Oh, făcu Minnie cu glas dezamăgit. Toţi vreţi acelaşi lucru.

— Vino, spuse Joe.

Minnie veni. În seara aceea Joe nu-şi cumpără o pălărie, dar datorită acelei seri îşi cumpără mai multe, mai târziu.

CAPITOLUL XX

Copacii din marginea bulevardului primeau în tăcere ploaia măruntă. Apa se strângea în picuri pe ramurile înnegrite de fum. Siluetele lor verzi şi întunecate străjuiau bulevardul în amurgul acelei zile umede, ca nişte bocitoare îndoliate la un priveghi. Dar David, străbătând grăbit poteca umedă, nu dădea nicio atenţie copacilor lăcrimoşi. Umbla cu capul în jos, privind fix, cu aerul unui om muncit de gânduri. Sub tensiunea emoţiei care-l stăpânea, intră în curtea vilei Law. Sună şi aşteptă. Uşa se deschise peste o clipă, dar în prag nu se ivi Ann, servitoarea, ci Hilda Barras. Dând cu ochii de el, fata se înroşi până-n vârful urechilor.

— Ai venit mai devreme! exclamă ea, izbutind imediat să-şi stăpânească tulburarea. Mult prea devreme. Arthur e cu tata în birou.

David intră în hol şi-şi scoase mantaua udă.

— Am venit mai devreme pentru că aş vrea să vorbesc cu tatăl dumneavoastră.

— Cu tata? Măcar că se prefăcu ironică, îi scrută cu seriozitate chipul. Ai o înfăţişare foarte gravă.

— Chiar aşa?

— Da, pari teribil de grav.

Simţi sarcasmul din glasul fetei, dar nu-i răspunse. Într-un fel, îi plăcea Hilda; intransigenta ei lipsă de politeţe faţă de toată lumea avea cel puţin meritul de a fi sinceră. Urmă o pauză. Cu toate că era fără îndoială curioasă să afle ce se petrece în mintea băiatului, nu insistă. Cu multă indiferenţă, îi spuse:

— După cum ziceam, îi găseşti în birou.
— Pot să urc?
Hilda ridică din umeri, fără să-i răspundă. David îi simţea privirile ochilor negri aţintite asupra lui, dar după o clipă fata se răsuci pe călcâie şi dispăru. David rămase locului un moment, ca să prindă puţin curaj şi să-şi adune gândurile înainte de a urca. Apoi bătu la uşă şi intră în birou...
Era multă lumină şi foarte cald în odaie; în cămin ardea un foc cu vâlvătaie. Barras se afla aşezat la masa de lucru. Arthur era în faţa lui, lângă cămin, în picioare. La intrarea lui David, Arthur îi zâmbi prietenos ca de obicei, dar Barras îl primi mult mai puţin cordial. Se lăsă pe spate, se învârti cu fotoliul de piele cu tot şi-l privi pe David întrebător, fără altă expresie.
— Ei? rosti el brusc. Ce este?
David se uită când la unul, când la altul. Îşi strânse tare buzele, după care îi spuse lui Barras că ar vrea să discute ceva cu el.
Richard Barras se lăsă şi mai tare pe spate. De fapt se găsea într-o dispoziţie admirabilă. Poşta de după-amiază îi adusese o scrisoare de la lordul primar al oraşului Tynecastle, care-l ruga să accepte preşedinţia comitetului de iniţiativă pentru ridicarea unei noi aripi a spitalului regal din localitate.
Barras era de trei ani în colegiul magistraţilor, prezida comitetul şcolar local, şi acum îi venea această nouă onoare. Se simţea încântat, adulmecând în aer perspectiva unui titlu nobiliar, aşa cum un dulău bine hrănit simte când îl aşteaptă un ciolan cu multă carne pe el. Cu caligrafia sa extrem de precisă – în casă nu exista maşină de scris aşternea pe hârtie un răspuns favorabil, dar exprimat în forma cea mai potrivită. Aşezat acolo, în fotoliul lui de la birou, întruchipa o satisfacţie de sine şi o mulţumire de viaţă vecine cu voluptatea senzuală.
— Ce ai să-mi spui? exclamă el, şi observând că David aruncă o privire către Arthur, adăugă, nervos: Dă-i

drumul, băiete! Dacă e ceva în legătură cu Arthur, cred că e chiar mai potrivit să audă şi el.

David trase aer în piept şi-şi luă inima-n dinţi. Sub influenţa puternică a personalităţii lui Barras, care sugera forţa unui judecător, ceea ce avea el de spus părea acum deopotrivă absurd şi îndrăzneţ. Totuşi, întrucât se hotărâse să-i vorbească lui Barras, nimic nu-l mai putea face să-şi mute gândul.

— E vorba de abatajele cele noi din mina Paradis, începu el dând repede drumul cuvintelor, ca să evite întreruperea lui Barras. Cred că de fapt n-am niciun drept să vorbesc, întrucât nu mai lucrez la Neptun, dar îi am acolo pe tata şi doi fraţi. Îl cunoaşteţi pe taică-meu, domnule Barras, că doar lucrează de treizeci de ani în mină. Nu e câtuşi de puţin un alarmist, dar de când aţi căpătat noul contract şi aţi început să exploataţi bariera, tata e foarte speriat şi îngrijorat: se teme de inundarea minei.

Se aşternu tăcerea în cameră. Barras continuă să-l măsoare pe David cu aceeaşi privire rece, întrebătoare.

— Dacă lui taică-tu nu-i place sectorul Paradis, n-are decât să plece. Şi acum şapte ani a avut aceeaşi trăsneală. Întotdeauna a fost el un instigator.

David simţi cum i se ridică sângele în cap şi totuşi, se forţă să vorbească liniştit:

— Nu e vorba numai de tata. Multor muncitori nu le place situaţia. Ei zic că vă apropiaţi prea tare de galeriile vechilor exploatări, de abatajele fostei mine Neptun, care trebuie să fie pline ochi de apă.

— Dacă e aşa, ei ştiu perfect ce au de făcut: pot foarte bine să plece, îi răspunse glacial Barras.

— Cum să plece? Doar trebuie să-şi câştige şi ei existenţa. Mai toţi au de întreţinut o nevastă şi câţiva copii.

Aproape imperceptibil, faţa lui Barras se înăspri.

— Atunci, n-au decât să vorbească cu Heddon ăla al lor. Ăla ce treabă are? E plătit ca să se ocupe de plângerile

lor. Tu nu ai niciun amestec în problema asta.

În atmosferă se adunară deodată nori de furtună. Arthur se uita când la David, când la taică-su, din ce în ce mai neliniştit. Nu putea suferi certurile, şi apropierea oricărei scene violente îi producea o supărare cumplită. David nu-şi dezlipea ochii de la Barras. Pălise, dar îşi păstra înfăţişarea hotărâtă şi stăpânită.

— Eu nu vă cer altceva decât să ascultaţi fără părtinire ceea ce au de spus aceşti oameni.

Barras râse scurt.

— Ei, nu, zău?! răspunse el muşcător. Vasăzică ai vrea să stau aici liniştit şi să-i las pe lucrătorii mei să mă înveţe cum să-mi dirijez afacerile?

— Deci nu vreţi să întreprindeţi nimic în privinţa asta?

— Absolut nimic!

David strânse din dinţi, îşi stăpâni valul de indignare care urca în el. Cu glas scăzut, adăugă:

— Bine, domnule Barras! Dacă vă face plăcere să-mi luaţi vorbele în nume de rău, nu mai pot spune nimic. Şi aşa era fără îndoială deplasat să vă spun ceva.

David rămase locului o clipă, trăgând parcă nădejde ca Barras să răspundă ceva. Apoi se întoarse şi părăsi camera foarte calm...

Arthur nu înţelese imediat ce s-a întâmplat. Tăcerea se prelungi; apoi, cu neîncredere şi frică, neîndrăznind să-şi ridice privirile de la podea, Arthur spuse:

— Tată, eu nu cred că era rău intenţionat. David Fenwick e băiat de treabă.

Barras nu-i răspunse.

Arthur roşi. Măcar că făcuse atâtea băi reci şi învăţase aproape pe de rost toată seria de cărticele cu sfaturi, de roşit roşea încă îngrozitor. Şi totuşi, continuă cu un fel de deznădejde:

— Crezi într-adevăr că a vorbit fără temei? Pe mine mă obsedează ce-a spus el. De fapt, tată, astăzi s-a întâmplat un lucru ciudat în sectorul Paradis. În schimbul de după-amiază, pompa de la Băltoacă n-a mai putut face faţă

necesităţilor.

— Ei şi?

— S-a strâns o mulţime de apă în galeria de aeraj...

— Nu mai spune! replică Barras ridicând tocul în dreptul ochilor şi cercetându-i peniţa cu atenţie.

Arthur se opri: informaţia pe care i-o dăduse lui taică-su nu părea să-l afecteze cu nimic pe acesta, nu părea să-nsemne nimic pentru el. Barras trona cu un aer peremptoriu şi detaşat. Deşi mai nesigur ca înainte, Arthur prinse iar glas:

— Mie mi s-a părut că e un adevărat aflux de apă în Băltoacă. De fapt se zice că un bloc de cărbune havat a fost smuls din dig, de parcă l-ar fi împins o presiune puternică din spate. Credeam că te interesează să afli asta, tată.

— Mă interesează să aflu, repetă Barras, cu aerul că-şi adună propriile gânduri. A, da! exclamă el, după care adăugă cu o jovialitate sardonică: Sigur, Arthur, îţi sunt foarte recunoscător. Nu mă îndoiesc că mi-ai anunţat cu cel puţin şaisprezece ore înainte ceea ce avea să-mi spună Armstrong. Sunt foarte mulţumit.

Arthur păru umilit, jignit, ochii lui se mutau de la un desen al covorului la altul.

— Măcar dacă am avea planurile galeriilor din vechea mină Neptun... Atunci, tată, am şti precis. Pentru mine e insuportabil gândul că pe vremea aceea nu se ţineau planuri, tată.

Barras rămase tot timpul la fel de impasibil precum chipul imobil al justiţiei. Nu izbuti să râdă batjocoritor. Glasul lui avu doar o intonaţie de reproş rece:

— E cam tardivă această condamnare din partea ta, Arthur. Dacă te-ai fi născut acum optzeci de ani, nu mă-ndoiesc că ai fi revoluţionat întru totul industria.

Din nou tăcere. Barras se uită la scrisoarea de pe birou, încă neterminată. O luă în mână şi păru să-şi studieze cu o anumită admiraţie reţinută felul său de a se exprima. Elaboră mintal o altă turnură pentru fraza de încheiere şi

ridică iar tocul. Apoi îl redescoperi pe Arthur, care stătea şi acum în picioare lângă uşă. Îl studie cu atenţie, aşa cum studiase şi scrisoarea, şi, treptat, severitatea îi dispăru de pe faţă. Părea amuzat, în măsura în care acest lucru era cu putinţă la el.

— Arthur, sunt foarte mulţumit de faptul că te interesează în atare măsură mina Neptun şi mă bucur din inimă văzând că ai idei în privinţa administrării ei. Nu mă-ndoiesc că peste câţiva ani vei conduce mina – şi mă vei conduce chiar şi pe mine! Nu încăpea îndoială că dacă Barras ar fi fost capabil să râdă cu adevărat, de data asta ar fi râs. Dar aşa cum stăteau lucrurile, se mărgini să adauge: Între timp însă, îţi propun să te limitezi la lucrurile elementare şi să nu-ţi baţi capul cu problemele mai complicate. Du-te după Fenwick ăla şi bagă-ţi niţică trigonometrie în capul tău sec.

Arthur plecă, cu un vag aer ruşinat, gata parcă să-şi ceară scuze. După plecarea lui, Barras se întoarse la scrisoarea prin care accepta postul de preşedinte. Unde ajunsese? Cum era, domnule, fraza aceea? A, da, îşi amintea. Cu caligrafia lui clară şi hotărâtă, continuă să scrie: „În ceea ce mă priveşte...”

CAPITOLUL XXI

Lunile treceau repede, după vară veni toamna, după toamnă iarna, şi David mai uită de durerea pe care i-o produsese conversaţia cu Barras. Şi totuşi, deseori, când îşi amintea, tresărea. Fusese un prost, un prost încrezut. Munca se desfăşură mai departe în Băltoacă. Până la Anul Nou aveau să îndeplinească în întregime contractul. Vizitele sale la vila Law încetaseră. Arthur îşi luase diploma cu distincţie; şi în acelaşi timp, Dan Teasdale obţinuse şi el cartea de muncă.

Acum David se apucase de studiu cu un fel de furie. La paisprezece decembrie urma să-şi ia ultimul examen pentru licenţa în litere. Se hotărâse să se prezinte atunci la examen, chiar dacă ar fi fost vorba să se omoare muncind. Veşnicele amânări îl plictisiseră la culme. Era sătul. Îşi astupa urechile când începea Jenny cu miorlăielile ei să-l abată de la treabă. Se ţinu până la urmă de cursurile prin corespondenţă, iar sâmbăta şi duminica, din două în două săptămâni, pleca la Carmichael, în satul Wallington. Era sigur că o să izbutească, dar în orice caz trebuia să-şi ia toate măsurile de precauţie.

Jenny deveni micuţa soţie neglijată, biata de ea; Jenny era întotdeauna micuţă când cerşea compătimirea oamenilor, se micşora pe dată, din simplă compătimire de sine. Se plângea că nu-i vin musafiri, că nu are prieteni, căuta să-şi facă o societate în jur, o cultiva chiar pe doamna Plânsa, care bineînţeles îi vizita, întrucât venea să le încaseze chiria. Toate au mers bine până ce doamna

Plânsa a luat-o pe Jenny la o întrunire, de la care fata s-a întors foarte amuzată. David n-a putut să afle de la ea exact ce s-a întâmplat, în afară doar de faptul că toată povestea a fost teribil de mitocănească.

Ca o ultimă resursă, Jenny se adresă propriei ei familii, închipuindu-şi că ar fi foarte plăcut să cheme pe cineva să stea la ei. Dar pe cine? Nu pe mama de data asta, mama se îngrăşase şi era foarte greoaie, pentru că zăcea mereu pe scaun, parcă ar fi fost un sac cu lest. Phyllis şi Clarry nu puteau să vină, căci amândouă lucrau acum la magazinul Slattery şi nu puteau să-şi lase slujba. Nici tata nu putea să vină, şi chiar dacă ar fi putut, nu ar fi consimţit, pentru că era veşnic ocupat cu porumbeii; într-o bună zi, tata o să se prefacă şi el într-un porumbel!

Mai rămânea Sally. Sally nu era angajată la magazinul de mode. Sally avusese un debut promiţător lucrând la centrala telefonică din Tynecastle, şi totul ar fi putut să fie perfect pentru ea dacă ar fi rămas telefonistă. Era o muncă foarte curată şi elegantă la centrala din Tynecastle, cu o mulţime de avantaje. Din nefericire, tata nu-şi scosese nici acum din mintea lui de netot ideea fixă că Sally are talent de actriţă. Mereu o ducea la *music-hall*-uri, îi dădea ghes să le maimuţărească pe fetele de la revistă, o trimitea să se producă în public să danseze step şi în general să se dea în spectacol. Şi de parcă asta n-ar fi fost de-ajuns, o convinsese pe Sally să participe la un concurs liber pentru amatori, ţinut într-o sâmbătă seară la teatrul Empire. Concursurile astea pentru amatori erau foarte vulgare şi toţi mitocanii participau la ele.

Oricât de neplăcut era, Sally a câştigat acest concurs. Nu numai că a luat premiul întâi, dar a făcut praf tot publicul prost care umplea sâmbătă seara galeria. Aşadar, direcţia teatrului a trebuit să-i dea un angajament pentru toată săptămâna următoare. La sfârşitul acelei săptămâni, Sally a primit o ofertă pentru un turneu de şase săptămâni în nordul ţării, cu trupa Payne-Gould.

De ce, vai, de ce, se-ntreba Jenny cu tristeţe, de ce

fusese aşa de proastă Sally să primească această ofertă, renunţând la eleganta centrală telefonică, cu toate avantajele ei, pentru turneul acela de o lună şi jumătate? Şi turneul, bineînţeles, se dovedise un dezastru pentru Sally. Cu asta îşi încheiase cariera.

De patru luni, Sally nu mai avea slujbă. Nici turneu, nici oferte, niciun angajament. Nimic. Cât despre centrala telefonică, nici vorbă măcar să se mai uite la Sally după toate astea. Păcat! Centrala telefonică era o instituţie elegantă şi nu te reprimea, o dată ce se cheamă că i-ai trădat. „Da, oftă Jenny, tare mă tem că biata Sally şi-a semnat singură condamnarea!”

Pe de altă parte, ar fi fost totuşi drăguţ s-o cheme pe Sally să stea cu ea. Şi nu numai un lucru drăguţ, dar şi un act de bunăvoinţă faţă de fetişcana asta nenorocită. Poate că îndărătul bunăvoinţei ei de soră, în mintea lui Jenny mijise gândul încântător că va putea să joace rolul de protectoare. Aşa era Jenny: în orice împrejurări îi plăcea să scoată altora ochii.

Sally veni la Sleescale pe la mijlocul lui noiembrie, fiind primită cu o încântare fără margini de către soră-sa. Jenny era fericită. O strânse la piept pe scumpa de Sally, şi din gură nu-i ieşeau decât exclamaţii ca „Vai, ce bine!” sau „O să petrecem ca pe vremuri!”. Îi făcea tot felul de mici confidenţe, hohotea de râs, îi arăta mobila nouă din dormitorul pentru musafiri, alerga mereu sus, aducându-i apă fierbinte şi prosoape curate, după care, foarte veselă, încerca pălăria lui Sally, să vadă cum îi stă.

— Vai, dragă, dar e pur şi simplu formidabil!

David era şi el încântat: de multă vreme n-o mai văzuse pe Jenny aşa de fericită sau emoţionată.

Dar încântarea dispăru ridicol de repede, alergările până sus pe scări deveniră o plictiseală şi o osteneală, hohotele de râs încetară, şi toată frumoasa noutate pe care o aducea scumpa de Sally se topi şi se volatiliză.

— Ştii, David, s-a schimbat foarte mult, îi spuse Jenny cu tristeţe după o săptămână. Nu mai e câtuşi de puţin

fata de pe vremuri, măcar că, trebuie să recunosc, eu niciodată n-am considerat-o cine ştie ce...

David n-o găsea pe Sally schimbată, afară doar de faptul că părea niţel mai aşezată, lucru care era de altfel în avantajul ei. Poate că efuziunile lui Jenny o făceau să pară aşa de potolită. Poate că pe Sally o tempera şi gândul că e un om sfârşit. Îşi pierduse impertinenţa. Ochii ei erau gânditori, dar altfel decât înainte. Căuta să fie de folos gazdelor, făcând diverse treburi prin casă şi comisioane în afară. Nu cerea de la nimeni s-o distreze, şi toate aranjamentele şi ostentaţia lui Jenny o făceau doar să se închidă mai mult în ea însăşi. De vreo două ori, când se afla în bucătărie cocoţată pe masa simplă de brad şi legănându-şi picioarele în faţa focului din vatră, acceptase, după cum se exprima Jenny, „să mai iasă din găoacea ei”. Atunci trăncănea fără oprire, povestindu-le foarte sincer şi vesel întâmplările prin care trecuse în turneul cu trupa Payne-Gould, sporovăind despre gazde şi proprietărese, despre directorii de teatru, despre vestiarele „mâncate de molii”, despre lipsa ei de experienţă, despre greşelile şi tracul ei. Nu-şi dădea aere. Cunoştea destul de bine oamenii, dar acum ajunsese să se cunoască încă şi mai bine pe ea. Cea mai tare poveste a ei o dezavantaja teribil: cum îi făcuseră vânt la Shiphead – lui Jenny îi plăcea grozav istoria asta iar Sally descria scena cu veselie, fără pic de amărăciune. În general nu părea să se sinchisească de multe. Nu se pieptăna niciodată cu grijă, nu-şi bătea capul să-şi aleagă săpunul, se spăla întotdeauna cu apă rece pe faţă, avea foarte puţine rochii şi, spre deosebire de Jenny, care tot timpul le mai potrivea, le împrospăta şi le călca, păstrându-le cât mai bine cu putinţă, Sally nu dădea îmbrăcăminţii nicio atenţie. Avea un singur taior, de tweed maro, şi îl purta aproape tot timpul; după cum spunea Jenny, nu mai ieşea din haina asta. Metoda lui Sally era să cumpere o haină şi s-o poarte până se uza, după care cumpăra alta. N-avea îmbrăcăminte bună, n-

avea pălării pentru vizitele de duminică şi nici lenjerie de corp *adorabilă* şi luxoasă. Purta chiloţi simpli de serj şi pantofi fără toc. Era scundă şi bondoacă. N-avea nimic atrăgător ca fizic.

David se bucura foarte mult de prezenţa lui Sally, deşi agresivitatea crescândă a lui Jenny începuse să-l neliniştească din nou. Într-o seară însă, la întâi decembrie, când se întoarse de la şcoală, fu întâmpinat de Jenny cu însufleţirea de pe vremuri.

— Nici n-ai să ghiceşti cine e la Sleescale? îl întrebă ea zâmbitoare.

Sally, pregătind masa pentru ceaiul lui David, spuse cu tristeţe:

— Bufalo Bill.

— Taci, i-o reteză Jenny. Ce, numai aşa, pentru că întâmplător ţie nu-ţi place, domnişoară Obrăznicescu? Dar zău, David, nici n-ai putea să-ţi închipui. N-ai să ghiceşti niciodată, Joe!

— Joe?! repetă David. Joe Gowlan?

— Îhî, încuviinţă Jenny veselă. Şi să vezi, Doamne, ce bine arată! Era să cad jos când l-am întâlnit pe Church Street. Bineînţeles, nu era să-i arăt eu că-l recunosc, nu fac eu una ca asta. Mai ales că ultima dată când l-am văzut n-a fost chiar aşa o bucurie. Dar a venit el la mine şi a început să-mi vorbească foarte drăguţ. A făcut mari progrese.

Sally se uită la soră-sa.

— Îi dăm friptură rece lui David la ceai? întrebă ea.

— Nu, nu, spuse Jenny absentă, numai un ceai simplu; păstrăm friptura pentru cină. I-am spus şi lui Joe să treacă pe la noi. Ştiam, David, că tu ţii să-l vezi.

— Da, sigur.

— Nu că şi eu aş fi chiar aşa doritoare să-l văd, dar m-am gândit că mi-ar face plăcere să-i arăt domnului Joe Gowlan că nu e singurul care s-a descurcat în viaţă. Crede-mă, cu serviciul meu de porţelan albastru şi cu milieurile, şi cu friptura rece şi cu mazărea rămasă de la

prânz, pe care o s-o încălzesc, am să-i arăt domnului Joe... Păcat că nu mai avem puţin cod de ieri, că aş fi putut să folosesc şi tacâmurile de peşte. Dar n-are importanţă, am să împrumut cuţitul mare de friptură de la doamna Plânsa şi pot să te asigur că are să fie o demonstraţie de toată frumuseţea.

— De ce nu angajezi şi un majordom, dacă e vorba peaşa? întrebă Sally, fără răutate.

Jenny se făcu roşie ca focul. Expresia de plăcere de pe faţa ei se stinse. Se năpusti asupra lui Sally cu un potop de vorbe:

— Eşti o obrăznicătură nerecunoscătoare, asta eşti! Ca să vii să-mi trânteşti mie asemenea vorbe. Eu cred că m-am purtat destul de frumos şi cu tine, la urma urmelor. Auzi, dom'le, să stea acolo şi să mă critice pentru că am poftit un gentleman la cină, în propria mea casă! Închipuie-ţi obrăznicie! Şi asta după toate câte le-am făcut pentru tine! Dacă nu-ţi place, n-ai decât să te cari acasă, scumpă doamnă!

— Chiar aşa am să fac dacă doreşti, îi răspunse Sally, şi ieşi să-i ducă ceaiul lui David.

Joe sosi pe la ora şapte. Era îmbrăcat cu costumul lui maro deschis, cu lanţul de ceas atârnându-i de vestă, iar pe cap purta gambeta, atât de impresionantă. Avea un aer de simplitate deosebit de amabilă. Nu vorbea prea tare, nu se lăuda, nu era zgomotos, n-avea nimic din trăsăturile de care ar fi putut să se teamă David. Într-adevăr, Joe se văzuse silit să se întoarcă acasă, şi – măcar că era greu de presupus aşa ceva despre el – totuşi arăta puţin abătut. Chiar puţin mai mult. Adevărul era că Joe tot n-avea slujbă. Îl bătea gândul să se întoarcă la fabrica Millington; la urma urmei, nu-i promisese Stanley Millington să-i dea o mână de ajutor, ce Dumnezeu?! Da, ar fi putut să se ducă iar la deşteptul ăla. Dar nu chiar acum, nu era momentul potrivit. Mai era ceva, care-i stătea pe creier şi-l supăra. Joe era neliniştit de starea sănătăţii lui, neliniştit dintr-un anumit punct de vedere.

Doamne, ce idiot fusese! Te pomeneşti că se pricopsise cu ceva, dar poate că de fapt nu era nimic.

Rezultatul cel mai de seamă pe care-l avea această nesiguranţă trupească şi sufletească a lui Joe era că-i dădea un aer de virtute spăsită şi supusă. Îl transforma într-un om care s-a întors în cele din urmă să-şi vadă bătrânul tată şi care ascundea cu modestie evidentul succes pe care-l avusese în viaţă. Şi era aşa de încântat să-l revadă pe David, aşa de mişcat că-l reîntâlneşte pe „vechiul camarad”! Era de-a dreptul înduioşător.

Faţă de Jenny, Joe se purta umil, cuminte, cu aerul că-şi cere scuze. Îi lăudă serviciul de porţelan, milieurile, rochiţa, delicatesele. Mâncă destul de mult pentru un om prosper, deprins cu feluri mult mai bune decât friptură rece cu mazăre. Se arăta încântat – vai, ce încântat! – de progresul social al lui Jenny.

— Să fiu al dracului, repeta el întruna, dar ştiu că aicea e de-o mie de ori mai bine decât în Scottswood Road!

Joe se mai şlefuise. Nu mai umbla cu cuţitul după câte-un bob de mazăre rătăcit. Le servea el pe reprezentantele sexului slab. Era mai frumos ca oricând şi vorbea pe un ton aproape reverenţios.

Prezenţa lui era ca un balsam pentru Jenny, care încet-încet îşi pierdu poza rigidă de cucoană cu maniere alese şi începu să vorbească mai plăcut, puţin cochetă, pe alocuri condescendentă şi în general comunicativă, ca o doamnă cu adevărat fină.

Asta nu înseamnă că Joe a vorbit prea mult cu Jenny. Aş, de unde?! Era limpede că Joe nu mai avea timp acuma să se ocupe de „muieri”. Atenţia pe care i-o acorda lui Jenny era pur şi simplu de domeniul prieteniei şi al politeţii. Cât despre Sally, la ea nici nu se uita. Joe se ocupa numai de David. Era plin de curiozitate, de interes şi de admiraţie. I se părea un lucru foarte important că David îşi ia licenţa în litere peste două săptămâni. Week-end-urile acelea de studiu, împreună cu Carmichael, au fost fără doar şi poate o idee genială. Parcă nu fusese

Davey, vechiul prieten al lui Joe, întotdeauna plin de idei geniale? Joe şi cu David stătură de vorbă o mulţime, după cină, iar Jenny tot intra şi ieşea mereu, fredonând agreabil câte-un crâmpei de melodie şi întrebându-i din când în când foarte graţios dacă se simt bine. Sally spăla vasele în bucătăria auxiliară, cu o vehemenţă oarecum reţinută.

— Mi-a părut tare bine că te-am revăzut, spuse ca încheiere David când Joe se ridică să plece.

— Nu mai puţin şi mie, şefule, îi replică Joe. Crede-mă că-s sincer. Sper să mai rămân o săptămână, două pe-aici, aşa că ar trebui să ne vedem mai des. Acuma condu-mă şi tu doi paşi. Hai, vino puţin cu mine, nu e târziu. Apropo! se opri Joe o clipă, jucându-se cu lanţul de la ceas şi însoţindu-şi cuvintele cu o privire candidă, uşor amuzată. Era să uit, Davey, dar azi după-amiază m-a curăţat tata de bani, i-am dat tot ce-am avut, o sumă barosană. Nu ştiu nici eu ce mi-a venit, dar, probabil de bucurie că l-am revăzut, m-a apucat generozitatea. N-ai putea să mă împrumuţi cu vreo două lire – până mai primesc alţi bani de la bancă? Doar aşa, vreo două lire acolo.

— Două... lire? David se uită uluit la Joe, cu gura căscată.

— Ei nu, atunci lasă! Lui Joe îi pieri zâmbetul de pe buze. Arăta ca un om jignit, rănit drept în inimă; faţa lui strălucitoare era acum întunecată de ofensa adusă „camaraderiei” şi generozităţii. Ei, nu-i nimic, dacă nu vrei... nu-i mare lucru pentru mine... Le pot găsi uşor în altă parte.

— Vai, Joe...

Înfăţişarea jignită a lui Joe era un pumnal înfipt în inima lui David, care se simţi deodată groaznic de meschin. Avea vreo zece lire puse la păstrare, în scrinul din dormitor. Bani economisiţi cu destulă greutate pentru cheltuielile legate de examen. Deodată, se hotărî:

— Vai, dar desigur că-ţi împrumut. Stai aşa...

Se repezi până sus, luă trei lire din dulap, se întoarse şi

i le oferi lui Joe.

— Să trăieşti, Davey! Din fericire, lui Joe îi reveni pe dată încrederea în umanitate. Strălucea de mulţumire. Eram eu sigur că ai să-l îndatorezi pe un vechi camarad! Ştii, numai până la sfârşitul săptămânii.

Mergând împreună pe stradă, Joe îşi puse pălăria o idee mai pe ceafa. Când îşi luă rămas-bun de la Davey, avu aerul că-l binecuvântează.

David o porni pe Cowpen Street. Avusese de gând să se ducă în seara aceea să stea de vorbă cu taică-su. Dar acum era aproape zece. Joe îl ţinuse mai mult decât se aşteptase, şi Martha se cam încrunta la el dacă venea târziu, ca şi cum o vizită la asemenea oră ar fi fost o insultă pentru ea. O porni pe Freehold Street, când deodată îl zări prin întuneric pe frate-su Hughie. Alerga cât îl ţineau picioarele, în pantaloni scurţi şi maiou. David îl strigă:

— Hughie, Hughie!

Trebui să strige cât mai repede, pentru că Hughie era foarte iute de picior.

Hughie se opri şi traversă spre el. Deşi alergase trei mile, respira fără cea mai mică dificultate. Avea o condiţie fizică excelentă. Când îl văzu pe David, scoase un chiot şi se atârnă de gâtul lui.

— Ce faci, Davey, hoţule?!

David căută să se degajeze.

— Stai, Hughie, ai înnebunit?

De data asta Hughie era incapabil să se stăpânească.

— S-a făcut, Davey, în sfârşit, s-a făcut! Ştiai? Am primit azi după-amiază scrisoarea. Tocmai când ieşeam din mină am primit-o. M-au chemat, David! Zău dacă nu-i o minune!

— Cine, mă? Unde te-au chemat? întrebă David, care nu-nţelegea nimic.

Niciodată nu-l mai văzuse pe Hughie în halul ăsta. Dacă n-ar fi ştiut cu cine are de-a face, ar fi jurat că e beat.

Hughie cel tăcut din fire era într-adevăr beat, dar beat

de fericire.

— M-au chemat să joc în echipa din Tynecastle! Ce zici de chestia asta? Fără ca eu să am habar, ei au asistat la meciul de duminica trecută... în care am înscris trei goluri... Trei goluri am marcat, măi David... Acuma am fost chemat să joc într-un meci de probă cu rezervele la St. James' Park, de sâmbătă într-o săptămână. O, Doamne, ce bucurie! Dacă mă descurc, mă angajează. Mă angajează în echipa United. Auzi tu? United!

Vocea lui Hughie se sparse pe undeva, pe culmile delirului.

David înţelese: iată, în sfârşit, se împlinise visul de demult al lui Hughie, visul care părea irealizabil, după care tânjise atâta, impunându-şi o viaţă de ascet, apărându-se cu o platoşă de oţel împotriva privirilor ispititoare care atât de des căutau să-i pătrundă în ochi, sâmbătă seara pe Lamb Street. Deodată, David simţi un potop de adevărată fericire. Îi întinse mâna şi-l felitică.

— Îmi pare grozav de bine, Hughie!

Cuvintele lui i se părură comice, cu totul nepotrivite pentru a exprima bucuria adevărată pe care o simţea.

— De luni de zile erau cu ochii pe mine. Nu ţi-am spus eu? Nici nu mai ştiu ce vorbesc, dar de un lucru poţi să fi sigur: sâmbătă ailaltă am să joc un meci cum n-am jucat în viaţa mea. O, Davey, e minunat! Ultimele vorbe, rostite ca în extaz, avură darul de a-l readuce pe Hughie cu picioarele pe pământ. Se îmbujoră la faţă şi se uită pe furiş la David. Îi spuse: Astă-seară sunt o gâscă sentimentală. Din cauza emoţiei. Se opri: Ai să vii la meci, nu, Davey?

— Sigur, Hughie! Am să fiu acolo şi am să fac o galerie să-i asurzesc pe toţi.

Hughie zâmbi; dar, ca întotdeauna, fără încredere.

— Vine şi Sammy. Zice că dacă nu marchez şase goluri îmi suceşte gâtul! Hughie se legănă un timp pe călcâie, ţinându-şi echilibrul în stilul lui obişnuit, şi apoi spuse: Trebuie să am grijă să nu răcesc. Acum nu vreau să risc

nimic. Noapte bună, Davey!

— Noapte bună, Hughie!

Băiatul se îndepărtă în fugă şi dispăru în bezna nopţii.

David se întoarse acasă, cu inima plină de căldură şi încântare. Descuie uşa şi o găsi pe Sally singură. Stătea pe un scaun lângă foc, ghemuită turceşte, şi cu buzele lăsate tare în jos. Părea foarte mică şi tăcută. Pe David îl miră tristeţea ei, mai ales după entuziasmul lui Hughie.

— Unde-i Jenny? întrebă el.

— S-a culcat.

— O, făcu David dezamăgit.

Se întorsese acasă cu gândul să-i povestească lui Jenny despre Hughie. Apoi, zâmbetul îi reveni şi-i povesti lui Sally.

Aşa cum şedea ghemuită, fata îl studia atentă, cu faţa ascunsă în căuşul palmelor.

— Nu e grozav? încheie David. Ştii, nu-i atât ceea ce a obţinut... cât faptul că a obţinut... faptul că a obţinut lucrul la care ţinea cel mai mult.

Sally oftă. Întâi tăcu, apoi spuse:

— Da, e foarte plăcut să izbuteşti în ceea ce ţi-ai pus în gând.

David se uită la ea.

— Dar ce ţi s-a întâmplat?

— Nimic.

— După înfăţişarea ta, e greu de crezut că nu s-a întâmplat nimic. Pari foarte necăjită.

— Mă rog, spuse ea încet, realitatea este că am fost o proastă. M-am certat cu Jenny, chiar înainte de a veni tu.

David întoarse repede capul.

— Îmi pare rău.

— Nu trebuie să-ţi pară. Nu e prima ceartă şi mă tem că se pregătea de foarte multă vreme. N-ar fi trebuit să-ţi spun. Ar fi trebuit să am o purtare mai nobilă şi mâine la plecare să-mi ascund supărarea sub un zâmbet de politeţe şi abnegaţie.

— Dar ce, pleci mâine?

— Da, plec. E timpul să mă întorc la Alf. E un om care nu-şi găseşte locul în casă şi miroase a porumbei, şi totuşi mi-e foarte drag.

— Tare aş vrea să înţeleg pricina supărării!

— Tare-mi pare bine că n-o înţelegi! îi răspunse Sally.

David o privi într-o doară.

— Îmi pare rău că pleci în felul ăsta. Te rog nu pleca.

— N-am încotro, îi spuse Sally. Nu mi-am adus rufărie de schimb.

Fata râse scurt, dar într-o clipă râsul i se topi în plâns.

David nu ştia ce să înţeleagă din toate astea.

Deodată, Sally se opri din plâns şi-i spuse:

— N-are nicio importanţă. M-am cam scrântit de când nu mai sunt vedetă. N-am nevoie de compătimire. Mai bine să fii o „fostă” decât cineva care n-a fost niciodată. Sunt foarte veselă şi cred că acum am să mă duc la culcare.

— Dar îmi pare rău, Sally.

— Taci din gură. Ar fi timpul să încetezi să-ţi mai pară rău pentru alţi oameni şi să începi în schimb să-ţi pară rău pentru tine.

— Dar de ce naiba trebuie să-mi pară rău pentru mine?

— Nu, de nimic. Sally se ridică. E prea târziu ca să fim sentimentali. Am să-ţi spun mâine dimineaţă.

Şi, brusc, îi ură noapte bună şi se duse la culcare.

A doua zi dimineaţă n-o văzu. Se sculase devreme şi plecase cu trenul de ora şapte.

Toată ziua aceea, David se frământă din pricina lui Sally. Era îngrijorat, şi când se întoarse de la şcoală discută cu Jenny.

Jenny râse uşurel, mulţumită ca de obicei.

— E geloasă, dragul meu, geloasă la culme.

David se trase înapoi, dezgustat.

— Nu se poate! Sunt convins că nu e vorba de aşa ceva.

Jenny dădu din cap cu indulgenţă.

— De mult pusese ochii pe tine. Încă de pe vremuri,

când veneai în Scottswood Road. Era turbată când vedea că eşti nebun după mine. Şi acuma e şi mai turbată. Jenny se opri, zâmbindu-i. Mai eşti încă nebun după mine. Nu, David?

David îi aruncă o privire ciudată, neobişnuit de aspră.

— Da, te iubesc, Jenny. Ştiu că eşti plină de defecte, aşa cum sunt şi eu. Uneori spui şi faci lucruri pe care nu le pot suferi. Uneori mă scoţi pur şi simplu din sărite. Şi totuşi, nu mă pot stăpâni să nu te iubesc.

Jenny nu făcu nicio încercare de a-l înţelege, ci luă sensul general al vorbelor lui drept un compliment.

— Tare mai eşti sucit! îi spuse ea cu cochetărie, şi se întoarse la romanul pe care-l citea.

David nu obişnuia să-şi analizeze sentimentele lui pentru Jenny. Le accepta pur şi simplu aşa cum erau.

Cu toate acestea, în vinerea următoare se întâmplă ceva care îl tulbură neobişnuit de mult.

De obicei nu pleca de la şcoală înainte de ora patru. Dar în ziua aceea Strother veni la ora trei să-i „preia” clasa. Strother avea obiceiul să preia o clasă o dată pe săptămână, într-o anumită zi şi la o anumită oră, ca să stabilească progresele înregistrate de elevi şi să facă anumite comentarii foarte împungătoare şi foarte apăsate în prezenţa profesorului însuşi. În ultima vreme, Strother fusese mai amabil cu David, ştiindu-l că trudeşte atâta pentru licenţă; în ziua aceea îi spuse lapidar, însă nu fără bunăvoinţă, că poate să se ducă acasă.

David plecă. Mai întâi trecu pe la Hans Messuer, să se tundă. În timp ce-l tundea Hans, un mieluşel zâmbăreţ şi grăsuţ, cu mustaţa răsucită ca a Kaiserului, David schimbă două vorbe cu Swee, care tocmai ieşise din mină şi se rădea în odăiţa din spate. Conversaţia cu Swee era veselă şi lipsită de orice importanţă. Swee era întotdeauna vesel şi întotdeauna vorbea lucruri lipsite de importanţă. Avea darul de a se putea bărbieri în timp ce discuta vesel lucruri lipsite de importanţă şi fără să se taie vreodată. Flecăreala cu Swee îi făcu multă plăcere lui

David, dar nu dură decât o jumătate de oră. Ajunse acasă la trei şi jumătate în loc de patru şi un sfert. Când urca pe ulicioară, îndărătul dunelor, îl văzu pe Joe Gowlan ieşind din casa lui.

David se opri. Se opri incapabil să mai facă un pas! De când îi împrumutase banii, nu mai dăduse ochii cu Joe; avu o senzaţie ciudată văzându-l pe Joe că iese din casa lor aşa cum ar fi ieşit din propria lui casă. Senzaţia era aceea a unui om profund stânjenit, cu atât mai mult cu cât Joe la rândul lui părea un om profund stânjenit.

— Am crezut că mi-am lăsat bastonul la voi, deunăzi, îi explică Joe, privind încurcat în toate părţile, dar evitând să se uite la David.

— Joe, dar tu n-aveai baston.

Joe râse, uitându-se în sus şi-n jos pe uliţă. Poate socotea că o să dea cu ochii de baston.

— Ba da, am avut... un băţ de bambus... Îl port întotdeauna cu mine, dar să fiu al naibii dacă nu l-am pierdut pe undeva!

Doar atât; apoi Joe făcu un semn din cap, zâmbi şi se grăbi să plece; se grăbi să scape.

David urcă poteca şi intră în casă, gânditor.

— Jenny, întrebă el, ce-a dorit Joe?

— Joe?!

Jenny îi aruncă fulgerător o privire şi tot atât de fulgerător se înroşi.

— L-am întâlnit chiar acum... ieşea de la noi.

Jenny stătea ţeapănă în mijlocul odăii, pierdută, incapabilă să scoată o vorbă. Apoi făcu o scenă de mânie.

— N-am ce să-ţi fac dacă l-ai întâlnit. Nu sunt paznicul lui. A trecut pe-aici o clipă. Ce te uiţi aşa la mine?

— Doar aşa, spuse el întorcându-se.

De ce oare nu-i spusese Jenny nimic despre baston?

— Doar aşa, adică cum? insistă ea cu violenţă.

David privi pe fereastră. De ce venise Joe tocmai atunci când se ştia că David trebuie să fie la şcoală? De ce? Deodată, îi veni în minte o explicaţie. Se gândi la toate –

la momentul neobişnuit al vizitei lui Joe, la jena lui, la graba de a pleca. Joe împrumutase trei lire de la el şi n-avea de unde să i le dea înapoi!

Înseninându-se la faţă, David se-ntoarse către Jenny.

— Joe a venit după baston, nu?

— *Da!* strigă ea isteric, şi se aruncă în braţele lui. Bineînţeles! Dar tu ce-ai crezut? Altfel, de ce-ar fi venit?

David o mângâie, îşi plimbă mâna prin părul ei moale şi frumos.

— Iartă-mă, Jenny iubito, dar, ştii, am avut o senzaţie extrem de ciudată când l-am văzut ieşind din casa mea de parcă ar fi fost el proprietarul.

— Vai, David, plânse ea, dar cum poţi să spui un asemenea lucru?

Dar parcă ce spusese? Zâmbi şi-şi atinse buzele de gâtul ei alb şi catifelat.

— Nu eşti supărat pe mine, nu? i se adresă ea rugătoare.

Dar de ce-ar fi trebuit să fie supărat pe ea?

— Aş, cum îţi închipui aşa ceva, iubito?

Liniştită acum, îşi ridică spre el ochii limpezi, care înotau în lacrimi. Îl sărută. Toată seara aceea se purtă foarte dulce cu el, cum nu se poate mai dulce. Ba, chiar, în dimineaţa următoare, sâmbătă, se sculă şi ea devreme, ca să-i pregătească ceaiul, dar după-amiază, când îl conduse la poartă şi el încălecă pe bicicletă ca să se ducă să-nveţe la Carmichael până a doua zi seara, Jenny se lipi de el, mai-mai să nu-l lase să plece.

Până la urmă îl lăsă totuşi să plece, după o ultimă „îmbrăţişare virilă”, cum o numi ea. Apoi Jenny intră în casă, fredonând încetişor o melodie, încântată că David o iubeşte, încântată de ea însăşi, încântată de ziua şi jumătate de plăcută libertate pe care o avea înainte.

Bineînţeles, n-avea să-l lase pe Joe să vină în seara aceea la cină. Vai de mine, dar nici nu se putea gândi la aşa ceva. Auzi, domnule, ce neobrăzare din partea lui Joe să-i propună asemenea lucruri! Cică pentru ca să-şi

amintească de vremurile de demult! Ce barbă! Nici măcar nu-şi bătuse capul să-i spună lui David despre obrăznicia lui Joe. O adevărată doamnă nu trebuie să-şi dea osteneala să pomenească asemenea lucruri.

În după-amiaza aceea făcu o plimbare agreabilă prin oraş. În faţa magazinului Murchison se opri, chibzuind parcă, şi în cele din urmă se hotărî – da, bineînţeles, pentru că era un lucru util la casa omului. Intră deci şi comandă cu multă eleganţă o sticlă de vin de Porto, tonic pentru debili, care să fie trimisă la domiciliu, „dar neapărat azi după-amiază, domnule Murchison”. Sigur, ştia că lui David nu-i place, dar în ultima vreme David se arătase teribil de neînţelegător. Şi la urma urmei, el tot era plecat, aşa că nici n-ar fi avut de unde să ştie. Cum era proverbul acela de demult? Ochii văd, inima cere. Bine zis, nu? Zâmbind uşor, Jenny se întoarse acasă, se schimbă, îşi dădu cu parfum pe la urechi, aşa cum scrie în revistele ilustrate pentru doamne elegante, şi se făcu frumoasă. Deşi toate astea erau doar aşa, pentru plăcerea ei.

La ora şapte, Joe sună la uşă. Jenny deschise.

— Vai de mine şi de mine, cum îţi permiţi să vii? exclamă ea şocată. Cum îţi permiţi să vii, după toate câte ţi le-am spus?

— Ei haide, haide, Jenny, îi spuse Joe linguşitor, nu fi aşa rea cu băiatul!

— Dar ştii că eşti teribil? Dac-ar fi după mine, nici nu te-aş primi înăuntru!

Dar până la urmă îl primi. Şi nici nu-l lăsă să plece până târziu. Era tulburată, cu ţinuta în dezordine şi blândă ca o mieluşea. Chicotea tot timpul. Sticla de Porto, tonic pentru debili, era golită până la ultimul strop.

CAPITOLUL XXII

A doua zi, duminică şapte decembrie, Jack Reedy, cel mai mare dintre fraţii Reedy, şi cu tovarăşul lui de echipă, Cha Leeming, lucrau în schimb la Băltoacă. Era un schimb suplimentar (se lucrau multe ore suplimentare, ca să se îndeplinească contractul cu societate P.W.). Robert era şi el în schimb, dar mult mai departe, la capul povârnişului. Avea un abataj foarte prost. Abatajul lui Reedy şi Leeming era bun, cam la o milă şi jumătate de fundul puţului vertical. La ora cinci după-masă, munca încetă şi ieşiră cu toţii afară. Înainte de a ieşi, Reedy şi cu Leeming lăsară o bucată bună de cărbune în abatajul lor. Era havat pe dedesubt şi stătea acum proeminent, gata să fie doborât a doua zi dimineaţă. Aveau să scoată cel puţin cinci-şase vagonete de cărbune bun şi foarte uşor de tăiat.

Mulţumiţi în sinea lor, Jack Reedy şi cu Cha Leeming se opriră la cârciuma Bun găsit, să bea un păhărel înainte de a ajunge acasă. Jack avea ceva bani la el. Măcar că era duminică seară, băură câteva păhărele, şi apoi încă un rând şi încă unul. Jack se înveseli de toi, iar Cha era criţă. Braţ la braţ, urcară, împleticindu-se, povârnişul teraselor, cântând cât îi ţinea gura.

Se culcară, şi a doua zi dimineaţă niciunul, nici celălalt nu fu în stare să se scoale pentru a se duce la mină. Dar niciunul dintre ei nu aprecie decât mult mai târziu importanţa acestui somn de dimineaţă.

Luni, înainte de a se crăpa de ziuă, la ora trei şi jumătate, Dinning, supraveghetorul sectorului însărcinat cu armarea şi puşcarea, intră în Paradis şi cercetă, ca de

obicei, abatajele. Asta era operaţia pe care o făcea înainte de a primi muncitorii din schimbul de dimineaţă. Cu bastonul în mână, cu capul plecat, Dinning mergea cu răbdare din abataj în abataj, în secţiile Mixen şi Băltoaca. Totul părea satisfăcător, aşa că Dinning se întoarse la cabina lui de la capătul funicularului din sectorul Băltoaca şi-şi scrise procesul-verbal reglementar.

Apoi oamenii intrară în schimb – optzeci şi şapte de bărbaţi şi optsprezece băieţi, în total o sută cinci persoane. Bob Ogle şi Tally Brown îi strigară lui Dinning în cabina lui:

— Jack şi cu Cha n-au venit la lucru. Probabil că dorm, spuse Bob Ogle.

— Moaşă-sa pe gheaţă! replică Dinning.

— N-am putea eu şi cu Tally să luăm abatajul lor? Al nostru e împuţit ca dracu'.

— Moaşă-sa pe gheaţă! zise iar Dinning. Mă rog, luaţi-l voi.

Ogle şi cu Brown urcară galeria împreună cu un grup de oameni, printre care se aflau Robert, Hughie, Leeming Boxerul, Harry Brace, Swee Messuer, Tom Reedy, Ned Softley şi Iisus Plânsa. În urma lor venea Pat Reedy, fratele mai mic al lui Tom. Avea cincisprezece ani, şi în săptămâna aceea lucra pentru prima dată în fundul minei.

Robert era bine dispus. Se simţea plin de viaţă şi speranţe. Dormise neîntors, tusea nu-l mai supăra aşa mult; în ultimele luni, cu un profund sentiment de uşurare, ajunsese la concluzia că teoriile lui în privinţa inundării minei nu erau îndreptăţite. Urcând în întunericul galeriei povârnite, strâmtă şi tare joasă – avea doar un metru şi douăzeci înălţime – şi aflată la aproape două sute de metri sub pământ, la peste trei kilometri depărtare de puţul principal, se trezi deodată alături de micul Pat Reedy, mezinul numeroasei familii cu acest nume.

— Ei, Pat, glumi Robert încurajându-l. Ai venit într-un

loc foarte drăguţ ca să-ţi petreci vilegiatura.

Îl bătu pe spate şi coborî în adâncitura poreclită Şanţul ajungând pe urmă la îndepărtatul său front de lucru, unde trudea alături de Boxerul. Abatajul lui era mult mai puţin umed decât fusese în ultimele săptămâni.

Ogle şi cu Brown rămaseră în abatajul lor, mai în urmă. Găsiră ieşitura de cărbune havată de Jack şi Cha. Începură lucrul, sfredeliră găuri frontale adânci de doi metri şi una laterală, tot atât de adâncă. La cinci fără un sfert sosi Dinning, care armă dinamita şi puşcă. Doborâră opt vagonete de cărbune.

Dinning se asigură că toate cartuşele de dinamită au explodat şi că faţa cărbunelui e din nou netedă.

— Moaşă-sa pe gheaţă, băieţi, spuse el încântat, am plesnit-o bine.

Şi cu asta se întoarse la cabina lui, în galeria Băltoacei.

Dar nu trecură nici zece minute, şi Tom Reedy veni după el. Vorbind grăbit de parcă se băteau calicii la gura lui, Tom îi spuse:

— Ogle zice să vii repede în abatajul lui. Cică iese apă din găurile de puşcare.

Dinning stătu puţin pe gânduri.

— Moaşă-sa pe gheaţă! Ce i s-o mai fi năzărind şi lui?

Tom Reedy se întoarse cu Dinning la abataj. Dinning se uită la faţa cărbunelui, o examina cu atenţie. Găsi într-adevăr un firicel de apă care se prelingea din mijlocul peretelui, între două găuri pe care le puşcase. Nu părea să fie vreo presiune îndărătul peretelui. Mirosi apa. Avea un iz puturos, un miros de acid carbonic, care însemna că e pe undeva gaz de mină. Îşi dădu seama că nu e apă curată, de cărbune. Nu-i plăcea deloc situaţia.

— Moaşâ-sa pe gheaţă, băieţi, zise Dinning neliniştit. Aţi dat de apă. Ar fi bine să încercaţi să mai scoateţi din ea.

Ogle, Brown şi Tom Reedy începură să canalizeze apa, încercând să-i dea drumul prin pereţii de pe partea de jos a galeriei de evacuare a cărbunelui. În momentul acela se

apropie Geordie Dinning, băiatul lui Dinning, care încărca şi el vagoane împreună cu Tom Reedy, în aceeaşi echipă.

— Vino-ncoace, Geordie! strigă Dinning.

Deşi Dinning înjura de obicei, fără să supere pe nimeni şi fără să-şi dea măcar seama de acest lucru, totuşi, oricât de ciudat s-ar părea, în faţa băiatului întotdeauna se abţinea.

Dinning îl luă pe băiat cu el la cabină. În timp ce se grăbea într-acolo, se gândi să dea telefon la centrală. Dar telefonul era ceva mai departe, şi pe urmă, era atât de devreme, încât se temea că Hudspeth n-a ajuns încă la administraţie. Şi de fapt Dinning nici nu avea cap destul de bun ca să se gândească prea mult. O dată ajuns în cabină, îşi scoase ciotul de creion chimic şi scrise două bileţele. Munci din greu la scrisul lor, umezind din când în când creionul pe limbă. Iată ce scrise în primul bilet:

„Domnului William Hudspeth, ajutor de administrator, stimate domnule,

În abatajul nr. 6 de la Băltoacă a ţâşnit apă printr-o gaură de puşcare şi s-a înălţat până aproape de genunchi în galeria înclinată şi curge mereu şi se varsă atât de multă pe galeria de transport că pompele nu pot face faţă. Ar fi bine să veniţi în subteran şi să vedeţi şi mă găsiţi la cabina funicularului de la Paradis sau dacă nu atunci la platforma nr. 2 din sectorul Mixen. P.S. E mare primejdie de inundaţie. Al dumneavoastră H. Dinning."

Iată ce a scris Dinning în al doilea bilet:

„Apa a năvălit prin abatajul nr. 6 din sectorul Băltoaca. Frank, fi bun şi anunţă-i pe ceilalţi oameni din sectorul Paradis că de... cine ştie? Al tău H. Dinning."

Dinning se întoarse către fiul lui. Era cam încet din fire, gândea greu şi vorbea greu. De data asta însă, Dinning vorbi mai iute ca de obicei:

— Fugi, Geordie, la Frank Fogan, artificierul şi dă-i biletul ăsta. Apoi ieşi la suprafaţă şi du-te cu biletul ăstălalt până la casa ajutorului de administrator. Fugi, Geordie, fugi, băiete!

Geordie porni cu cele două scrisori. Plecă repede. Când ajunse la încrucişare îl căută pe supraveghetorul de la gura puţului, dar acesta nu era acolo. Apoi auzi o uşoară bubuitură şi aerul începu să vâjâie. Geordie înţelese că asta înseamnă că s-a întâmplat ceva neplăcut la Băltoacă. Vru să iasă la suprafaţă, dar nu uită ce-i spusese taică-su să facă şi, prins între aceste două gânduri contrarii, îşi pierdu capul şi începu să urce pe mijlocul galeriei centrale a sectorului Paradis.

În timp ce Geordie Dinning urca, deodată ţâşni din întuneric un şir de patru vagonete încărcate, care fugeau pe şine, fără stăpân. Vagonetele porniseră la vale singure, de undeva de sus. Geordie scoase un strigăt. Sări într-o parte, dar cu o frântură de secundă prea târziu. Vagonetele îl izbiră, îl aruncară dintr-o zvâcnitură la douăzeci de metri înainte, îl trântiră la pământ, trecură peste el şi-i lăsară trupul mutilat în mijlocul galeriei. Apoi se rostogoliră mai departe pe şine, cu un zgomot infernal.

După plecarea fiului său, Dinning rămase câteva clipe locului, mulţumit că şi-a făcut datoria. Apoi auzi o bubuitură puternică, aceeaşi pe care o prinse şi Geordie, numai că el, aflându-se mai aproape, o auzi mai puternică, aproape ca o explozie. Împietrit, Dinning rămase aşa, cu gura căscată. Se aşteptase el la ceva rău, dar în niciun caz la ceva aşa de grav şi aşa de brusc. Îşi dădu seama că e o năvală a apelor. În mod instinctiv, se repezi către Băltoacă, dar nu apucă să facă mai mult de zece paşi, şi văzu apa năvălind către el. Talazul era înalt până la tavan şi venea într-un vălmăşag tumultuos şi impetuos. Apa purta trupurile lui Ogle, Brown şi ale altor zece muncitori. Gazele împinse înainte de curentul de apă îi stinseră lampa. În cursul celor două secunde cât rămase în bezna zgomotoasă ca o furtună, aşteptând năvala

apelor, Dinning se gândi: „Moaşă-sa pe gheaţă, bine că l-am expediat măcar pe Geordie afară din mină!”

Dar Geordie îşi întâlnise moartea. Apoi apele îl smulseră şi pe Dinning. Se zbătu, se luptă, încercă să înoate. Zadarnic. După înecul lui, numărul cadavrelor purtate de ape în adâncul inundat al sectorului Băltoaca se ridica la paisprezece.

Frank Logan, artificierul din sectorul Paradis, nu primi biletul lui Dinning, biletul care zăcea în întuneric, stropit cu sânge, ţinut strâns în mâna lui Geordie, retezată de vagonete şi aruncată departe de trupul băiatului. Dar Frank auzi şi el bubuitura, e drept mai slab, întrucât se afla la oarecare distanţă. Peste un minut văzu apa năvălind pe galeria înclinată într-un val înalt până la genunchi, înţelese şi fără să mai primească biletul că apa a străpuns peretele. În preajma lui lucrau cincisprezece oameni. Pe doi dintre ei îi trimise repede la galeria de aeraj, să-i avertizeze pe muncitorii din orizonturile inferioare ale sectorului Paradis. Pe ceilalţi treisprezece îi îndemnă să fugă repede către puţul vertical al minei, care se afla cale de vreun kilometru şi jumătate de acolo. El personal rămase locului. Ştia că abatajele din sectorul Băltoaca se află pe orizontul cel mai de jos al Paradisului. Ştia că vor fi primele cuprinse de inundaţie. În consecinţă, începu să alerge în dreapta şi-n stânga, ca să-i avertizeze pe cei optsprezece oameni din aceste abataje. Muncă zadarnică, întrucât cei optsprezece mineri se înecaseră înainte chiar ca el să fi pornit din loc. Cât despre el, Frank Logan, nimeni nu l-a mai văzut vreodată în viaţă.

Cei treisprezece muncitori porniţi spre puţul principal, cei pe care artificierul îi trimisese la suprafaţă, ajunseră la galeria Atlas. Aici şovăiră şi ţinură sfat la repezeală. Galeria Atlas lega sectorul Paradis de orizontul Globe Coal, adică de filonul superior. Stabiliră că filonul superior are mai puţine şanse să păstreze apa, şi deci ar fi fost mai bine pentru ei să se ferească de primejdii, luând-o de-a lungul filonului Globe Coal, pentru a ajunge la puţul

principal. Urcară galeria înclinată către filonul Globe Coal. Acolo se întâlniră cu nişte zidari care lucrau la armarea galeriei principale de transport şi nu aflaseră nimic despre străpungerea peretelui de cărbune până nu-i izbise răbufnirea aerului. Şi zidarii ţineau sfat între ei, un minut vorbeau, apoi un minut stăteau şi trăgeau cu urechea, neliniştiţi, neştiind dacă să iasă la suprafaţă sau să rămână în mină. Acum însă, văzându-i pe mineri, se hotărâră să iasă la suprafaţă. Se alăturară celor treisprezece muncitori care urcau galeria Atlas şi porniră cu toţii împreună pe drumul principal de transport al filonului Globe Coal către puţul vertical.

Trei minute mai târziu, apele năvăliră pe drumul principal de transport din sectorul Paradis, urcară pe galeria Atlas şi începură să se reverse pe drumul principal din sectorul Globe Coal. Oamenii auziră apele venind şi o luară la fugă. Drumul era bun, destul de înalt ca să poţi merge în picioare, şi cu pardoseala bine bătătorită. Muncitorii, dintre care unii erau mai tineri, ştiau să fugă foarte repede. Unii nu alergaseră niciodată aşa de iute în viaţa lor.

Dar apele erau mai repezi decât ei. Aveau o viteză înspăimântătoare, îi urmăreau cu sălbăticia unor fiare, creşteau înapoia lor, cu repeziciunea şi îndârjirea implacabilă a fluxului mării. Cu un minut înainte nu era nici pic de apă pe galeria sectorului Globe Coal. Un minut mai târziu, apele îi înghiţiseră pe toţi.

Valul înaintă cu furie, ajunse la puţul vertical şi începu să se reverse în cantităţi uriaşe către orizonturile inferioare. Acum apele se întâlniră. Cascada care se prăvălea de pe orizontul Globe Coal se uni cu apa din fundul sectorului Paradis. Se făcu o bulboană, care prinse în vârtej şi înecă la iuţeală pe toţi minerii ce izbutiseră să ajungă la piciorul puţului vertical. După care apa se învolbură înspumată în jurul grajdurilor şi inundă ieslele.

Singurii patru căluţi încă în viaţă – Nigger, Kitty, Warrior şi Ginger – erau legaţi la iesle şi nechezau cu toţii

înspăimântaţi. Warrior izbi cu copitele în valurile de apă şi apoi înnebuni de tot, smucindu-se să scape din iesle. Înainte de a-l cuprinde apele, aproape că-şi frânsese gâtul. Ceilalţi trei ponei stătură însă nemişcaţi, doar nechezând întruna, până-i acoperiră valurile. Între timp, apa crescuse în ambele puţuri verticale, acoperind atât sectorul Globe Coal, cât şi sectorul Paradis şi împiedicând accesul de la suprafaţă către abataje.

Catastrofa se produsese brusc, fatal, cu o repeziciune de necrezut. Nu trecuse niciun sfert de oră de la momentul izbucnirii apelor, şi optzeci şi nouă de muncitori zăceau morţi – care înecaţi, care zdrobiţi de izbituri, care asfixiaţi din pricina gazelor.

Dar Robert şi cu ortacii lui erau încă înviaţă. Ei se aflau în măruntaiele pământului, undeva la capătul de sus al unei galerii înclinate, şi năvala apelor îi ocolise.

Robert auzise bubuitura în clipa în care se produse, iar după aproape un minut simţise răbufnirea aerului. Înţelesese perfect ce s-a întâmplat. În sinea lui îşi spuse: „Doamne, s-a sfârşit totul!”

Leeming Boxerul, care se afla în genunchi lângă el, în faţa frontului de atac al cărbunelui, se ridică încetişor în picioare.

— Ai auzit, Robert? întrebă Leeming uluit.

Instinctiv, îi ceru lui Robert părerea. Acesta îi răspunse repezit:

— Ţine-i pe toţi aici până mă-ntorc. Să nu plece nimeni.

Apoi se lăsă pe vine, ca să iasă din abataj, şi coborî panta până la galeria funicularului din sectorul Băltoaca. Alergă de-a lungul ei, asurzit de zgomotul apelor care năvăleau în galerie. Merse totuşi înainte, şi apa crescu în jurul lui, trecându-i de glezne, de genunchi, de mijloc. Îşi dădu seama că trebuie să fie aproape de Şanţ, gata să se înece. Dar apa îl ridică, şi-l izbi cu capul de tavanul de piatră. Apucându-se cu degetele, înfigându-şi unghiile în tavan, izbind cu picioarele prin apă în toate părţile, izbuti cu greu să se ridice înapoi pe galeria pe care coborâse.

Când ieşi puţin la larg, se lăsă în picioare, trecu prin apă pe acolo pe unde era mai puţin adâncă, dârdâind de frig. În mintea lui îşi imagină toată scena exact cum se petrecuse. Îşi dădu seama că năvala apelor s-a oprit în tavanul Şanţului, umplând cu totul galeria în partea opusă: galeria funicularului era blocată de apă pe o distanţă de vreo cincizeci de metri. Toate drumurile de ieşire erau inundate până-n tavan, acolo unde traversau Şanţul.

Apa îngheţată îl făcu pe Robert să tuşească. Tuşi aproape un minut, apoi se răsuci pe călcâie şi se întoarse de-a lungul galeriei înclinate. Pe la jumătatea ei se izbi de Pat Reedy, speriat la culme.

— Ce s-a întâmplat, şefule? întrebă el.

— Nimic, Pat, nimic, îi răspunse Robert. Vino cu mine.

Robert şi cu Pat ajunseră în vârful povârnişului, unde îi găsiră pe ceilalţi mineri, strânşi în jurul Boxerului. Erau zece cu totul. Printre ei – Hughie, Harry Brace, Tom Reedy, Ned Softley, Swee Messuer şi Iisus Plânsa. Îl aşteptau cu toţii pe Robert. Măcar că nu aveau de unde să-şi închipuie acest lucru, ei erau singurii supravieţuitori din mina Neptun.

— Noroc, Robert! îi strigă Boxerul privindu-l cu multă insistenţă când ajunse la ei.

— Noroc, Boxerule! îi spuse Robert oprindu-se.

Apoi, când vorbi iar, se strădui să folosească tonul cel mai indiferent cu putinţă, să spună lucrurile cu aerul că totul ar fi în perfectă regulă. Mai întâi se apucă să-şi stoarcă jacheta. Apoi vorbi:

— Probabil au dat de apă la o puşcare şi a curs niţel pe Şanţ în jos. Dar noi aicea suntem la capul pantei şi nu ne pasă. Trebuie să găsim un alt drum de ieşire la suprafaţă.

Tăcură. Ştiau cu toţii îndeajuns ca să nu mai fie nevoie de comentarii. Totuşi, Tom Reedy întrebă:

— Vasăzică nu putem trece prin şanţ?

Boxerul îl luă în primire cu sălbăticie:

— Ţine-ţi gura, bă capsomane, până te-om ruga noi s-o

deschizi iar!

Robert continuă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat:

— Pornim pe răsuflătoare către sectorul Globe Coal şi o să ieşim la suprafaţă pe acolo.

Ţinându-l pe Pat Reedy în preajma lui, cât mai aproape, Robert îi călăuzi către galeria de aeraj. Îl urmară cu toţii, în afară de Tom Reedy.

Tom era un foarte bun înotător. Se fălea că poate să traverseze Şanţul înot. Dacă trecea dincolo, nu era greu să iasă la larg. Atunci ar putea să aducă în ajutor o echipă de salvare. În felul ăsta i-ar arăta el şi Boxerului dacă-i capsoman sau nu. Tom rămase în urma celorlalţi şi se depărtă de ei. Coborî povârnişul, îşi scoase bocancii, trase mult aer în piept şi-şi dădu drumul în apa din Şanţ. Izbuti s-o traverseze dintr-o singură respiraţie. Dar lucrul la care nu se aştepta era distanţa de doi kilometri de dincolo de şanţ, plină şi ea de apă. De partea cealaltă îl prinse volbura apelor. Ieşi într-adevăr la larg, dar peste cinci minute cadavrul lui se rotea încetişor în bulboana de la fundul puţului principal.

Robert se târî înainte, conducându-şi echipa prin galeria de aeraj. Ştia că acum trebuie să fie destul de aproape de filonul Globe Coal. Deodată, lampa i se stinse, ca şi cum ar fi suflat cineva uşurel în ea. În aceeaşi clipă îl auzi pe Pat Reedy tuşind, înecându-se, şi apoi îl simţi rămânând ţeapăn lângă el. De data asta nu mai era primejdia apelor, ci a gazului asfixiant.

— Întoarceţi-vă înapoi! comandă Robert. Toată lumea înapoi!

Echipa făcu cale-ntoarsă. După ce străbătură cei patruzeci de metri până la locul de unde porniseră, îi făcură respiraţie artificială lui Pat Reedy. Aşteptându-l să-şi vină în fire, Robert se gândi rând pe rând la toate. Îşi spuse că probabil în fundătura de la capătul orizontului Globe Coal se află vreo câţiva muncitori. Într-un târziu, vorbi iar:

— Mai vrea careva să vină încă o dată cu mine, să

încercăm să pătrundem în sectorul Globe Coal?

Nu-i răspunse nimeni; toţi minerii ştiau ce-nseamnă gazul de mină, şi adierea pe care o simţiseră îi făcuse să înţeleagă încă şi mai bine ce însemna. Nu era uşor de pătruns în orizontul Globe în aceste împrejurări. Hughie insistă:

— Nu te duce, tată, e plin de gaz acolo.

Iisus Plânsa nu rostise nicio vorbă până atunci. Dar acum Iisus Plânsa grăi:

— Vin eu cu tine.

Înţelesese că Robert voia să-i salveze pe muncitorii rămaşi în sectorul acela şi care, deşi probabil năuciţi de gazul de mină, se mai aflau poate în viaţă. Iisus Plânsa nu era un viteaz, dar religiozitatea îl îndemna să meargă alături de Robert.

Robert şi cu Plânsa se târâră iarăşi pe galeria de aeraj către Globe Coal. Îşi scoaseră jachetele şi le înfaşurară în jurul capului, deşi asta nu era decât o datină şi de fapt nu ajuta prea mult să te ferească de gazul de mină. Mergeau cât mai jos, cu burta lipită de pământ. Plânsa era cu moartea în suflet. De spaimă, îl apucau din când în când nişte convulsii. Şi totuşi, se ţinea cât putea de tare şi mergea tot înainte, rugându-se întruna.

Gazul de mină era plin de oxid de carbon otrăvitor, împins încoace de năvala apelor, dinspre exploatările părăsite. Părea acum că se ridică şi se răreşte. Într-adevăr, se mai subţiase niţel, când Robert şi cu Plânsa pătrunseră în sectorul Globe. Măcar că-i copleşeau greaţa şi somnolenţa, se simţeau încă în stare să înainteze. Dar cu puţin înainte, gazul fusese mult mai gros: găsiră în sector patru mineri sufocaţi. Stăteau într-un mic grup, de parcă s-ar fi uitat unul la altul, în cea mai firească şi mai detaşată atitudine. Arătau foarte bine: gazul le colorase obrajii în roz. Şi mâinile le erau roze: întrucât abia intraseră în schimb, nu erau încă murdare. Judecându-i după înfăţişare, ai fi zis că sunt perfect sănătoşi. Ba chiar şi veseli. Numai că erau morţi cu toţii.

Robert şi Plânsa îi târâră după ei. Doar de asta veniseră până în sectorul Globe. Îi târâră afară, şi echipa făcu tot ce putu să-i readucă la viaţă; însă fără niciun succes.

La vederea cadavrelor, Pat Reedy, care până atunci nu mai privise moartea în faţă, izbucni în plâns.

— Ajutor! Ajutor! strigă el. Ce Dumnezeu caut eu aicea? Unde e fratele meu Tom?

Plânsa îl linişti:

— Nu plânge, băiete, că Dumnezeu o să aibă grijă de noi toţi.

Felul în care Iisus Plânsa rosti aceste vorbe avea ceva deosebit de impresionant.

Tăcere. Robert stătea pe gânduri. Pe chipul lui se citea neliniştea. Îi fulgeră prin minte că dacă în sectorul Globe este gaz de mină, asta înseamnă că este şi apă. Gazul din exploatările părăsite n-ar fi putut ajunge la filonul acela superior dacă nu-l împingeau apele înaintea lor. Oamenii au fost mai întâi prinşi de ape, care le-au blocat trecerea, şi pe urmă otrăviţi de năvala apelor. „Da, trase el concluzia în gând; înseamnă că şi sectorul Globe e blocat. Nu e nicio scăpare de acolo.” Apoi Robert îşi aminti de telefonul de la capătul celălalt al Băltoacei.

— Nu putem pătrunde în sectorul Globe, băieţi, spuse el. Acolo sunt şi gaze, e şi apă. O să ne întoarcem la Băltoacă şi o să dăm telefon la suprafaţă.

Când pomeni de telefon, toţi se luminară la faţă.

— Eşti grozav, măi Robert! spuse Boxerul, plin de admiraţie.

Simplul fapt că-şi amintiră de telefon îi făcu să nu mai simtă dificultăţile drumului de înapoiere prin răsuflătoare. Nu se mai gândeau la nimic altceva, nici măcar nu-şi mai aduceau aminte că sunt prinşi ca într-o capcană. Toate gândurile lor se concentrau în jurul telefonului.

Dar întorcându-se la Băltoacă, Robert era mai neliniştit ca oricând. Avea o înfăţişare extrem de îngrijorată. Văzu că nivelul apei era foarte ridicat pe acest orizont şi creştea mereu. Asta nu putea să însemne decât un singur

lucru: năvala apelor măturase din cale toată armătura galeriilor. Tavanul de dincolo de şanţ, nemaifiind armat, se prăbuşise, blocând astfel scurgerea apelor pe galeria principală; iar acum apa se întorcea înapoi, asupra lor. Întrucât toate drumurile de ieşire erau blocate, le mai rămâneau probabil cincisprezece minute în care să poată ieşi din fundătura de la capătul Băltoacei.

— Aşteptaţi aici! le spuse Robert.

Se duse până la telefon, învârti cu multă putere manivela, şi apoi ridică receptorul. Era palid ca moartea. „Acum e-acum”, gândi el.

— Alo, alo!

Glasul lui, glasul unui om îngropat de viu într-un mormânt, zbura cu o speranţă deznădăjduită peste firele ce străbăteau apa până la suprafaţă, la o distanţă de peste trei kilometri.

Răspunsul se auzi imediat:

— Alo, alo!

Lui Robert îi veni să leşine. Era Barras, care răspundea din biroul lui, repetând insistent:

— Alo, alo! Alo, alo!...

Robert reluă, pradă frigurilor:

— Aici e Fenwick. Vă vorbesc din sectorul Băltoaca. Apa a pătruns prin găurile de puşcare, dincolo de Şanţ, şi a acoperit galeria până la tavan. De partea cealaltă s-au prăbuşit pereţii. În afară de mine mai sunt încă nouă mineri rămaşi izolaţi aici. Ce să facem?

Răspunsul veni imediat, foarte aspru şi răspicat:

— Urcaţi pe găurile de aeraj până în sectorul Globe Coal.

— Am încercat, şi nu se poate.

— Cum?

— La Globe e plin de gaz carbonic şi de apă.

Tăcere. Treizeci de secunde de tăcere chinuitoare. Trecură greu, de parcă ar fi fost treizeci de ani. Apoi Robert auzi o uşă trântindu-se. Bănui că Barras, aşezat la biroul său, a închis uşa cu piciorul. Cât de ciudat, se auzi

trântindu-se o uşă de la suprafaţă, uşa biroului de acolo de sus, de departe...

— Ascultă-mă, Fenwick! Acum Barras vorbea repede, dar fiecare cuvânt era rostit limpede, muşcător: Trebuie să vă îndreptaţi spre puţul principal al vechii mine, Groapa Scursorilor. Pe partea astălaltă nu puteţi străbate, pentru că amândouă puţurile sunt pline de apă. Trebuie să străbateţi exploatările vechi, până la puţul de la Groapa Scursorilor.

— Puţul de la groapă?

Robert socoti că Barras trebuie să fie nebun ca să spună aşa ceva...

— Urcaţi direct pe pantă, continuă Barras cu aceeaşi precizie neclintită. Pătrundeţi prin zăgazul de la capătul părţii de răsărit, deasupra Digului. Cu asta ajungeţi la orizontul superior, în vechea mină Neptun. Să nu vă fie teamă de apă, s-a scurs toată în orizonturile inferioare. Mergeţi pe galeria principală, aceea bătătorită. Să nu o luaţi pe galeriile secundare şi nici pe cea transversală de la dreapta. Ţineţi-o drept înainte spre răsărit, cale de-o milă, până daţi de puţul vertical de la Groapa Scursorilor...

„Dumnezeule! gândi Robert. Ăsta cunoaşte la perfecţie exploatările vechi. Le ştie ca-n palmă. Fruntea lui Robert se broboni de sudoare. O, Doamne, el a cunoscut dintotdeauna situaţia minei...”

— M-auzi? întrebă Barras, şi glasul venea slab din depărtare. Acolo o să vă aştepte echipa de salvare. M-auzi?

— Da, strigă Robert.

Apoi un şuvoi de apă rupse firele şi lăsă telefonul fără glas în mâna lui. Îi dădu drumul să cadă, şi receptorul se bălăbăni, atârnat pe sârmă... „Dumnezeule!” gândi iarăşi Robert, cuprins de o emoţie şi o slăbiciune cumplită.

— Repede, tată! strigă Hughie înnebunit, apropiindu-se. Repede, repede! Vine şuvoiul spre noi.

Robert se întoarse şi trecu fleoşcăind prin apă, până

ajunse la ceilalţi. „Dumnezeule!” exclamă iar în gândul lui. Apoi strigă:

— Băieţi, mergem în mina părăsită. Altceva n-avem de făcut.

Porni înaintea celorlalţi pe povârniş în sus, cât putu de repede.

Era o fundătură pe care nimeni nu o considerase vreodată o ieşire. Da, acolo era zăgazul cel vechi – nu atâta un zăgaz, cât o simplă astupătoare, un şir de scânduri groase, puse pe muchie – două rânduri de scânduri, aşezate la o distanţă de un cot, şi între ele argilă. Boxerului nu-i trebuiră mai mult de două minute ca să spargă cu picioarele acest perete. Minerii trecură dincolo, în golul vechilor exploatări de la Neptun.

Era rece aici, şi în aer plutea un miros ciudat. Nu de gaz asfixiant, măcar că se simţea puţin bioxid de carbon, cât un iz de vechi. Mina fusese părăsită cu peste optzeci de ani în urmă.

Sub conducerea lui Robert porniră înainte, şi inima li se umplea din ce în ce mai mult de speranţe... Pământul era uscat aici, şi apa rămânea în urma lor. O, slavă Domnului că scăpaseră de toată apăria aceea! Şase dintre lămpile lor mai ardeau încă, iar Harry Brace avea în buzunar trei lumânări pentru aprins în subteran. Vedeau destul de bine înaintea lor. Nu întâmpinau nicio dificultate. Era un singur drum, drumul principal de acces, care ducea drept spre răsărit.

Străbătură vreo patru sute de metri pe drumul părăsit. Apoi se opriră. În faţa lor se prăbuşise tavanul.

— Nu-i nimic, băieţi, strigă Boxerul, e doar moloz. Nu-i greu de trecut dincolo.

Îşi aruncă jacheta de pe el cât colo şi-şi strânse cureaua. El conduse atacul minerilor asupra mormanului de moloz.

Nu aveau unelte la ei. Toate uneltele lor, săculeţele cu merinde şi ploştile cu apă zăceau la fundul Băltoacei, la aproape un kilometru de acolo. Munciră cu mâinile goale,

zgâriind, râcâind, smulgând pietrele nefixate. Lucrau perechi-perechi, iar Boxerul muncea singur cât doi. Nimeni nu ştia cât timp au lucrat. Munceau cu atâta râvnă, încât nici nu se gândeau la timp, la mâinile sângerânde. Dar de fapt au lucrat şapte ceasuri încheiate, străbătând cincisprezece metri de moloz. Boxerul se strecură primul dincolo.

— Ura! zbieră el, trăgându-l pe Pat Reedy după dânsul. Trecură cu toţii, vorbind laolaltă, râzând triumfător. Era grozav de bine să scapi de molozul acela. Râdeau ca nişte copii.

Dar după ce înaintară vreo cincizeci de metri, le pieri râsul. Iarăşi o prăbuşire a tavanului, şi de data asta nu era vorba numai de moloz. Era piatră, piatră dură şi solidă, care nu se lăsa pătrunsă decât de pickamere, cu foreza de diamant şi ei erau cu mâinile goale. Existase pentru ei o singură ieşire, şi aceea era blocată. Piatra solidă, groasă, tare ca o faleză de stâncă. Şi mâinile lor goale, sângerânde. Tăcere. O tăcere lungă şi rece.

— Ei, băieţi, spuse Robert intenţionat optimist, iacă, am ajuns aici, şi nu suntem prea departe de puţul de la Groapa Scursorilor. Echipa de salvare vine în întâmpinarea noastră. E imposibil să nu ajungă la noi mai curând sau mai târziu. N-avem altceva de făcut decât să ne aşezăm pe vine şi să ciocănim în stâncă. Şi să nu ne dăm bătuţi!

Se aşezară cu toţii. Harry Brace, ghemuit lângă tavanul prăbuşit, luă de jos o bucată mare de piatră şi începu să bocănească. Bătea un fel de tam-tam în peretele de stâncă, pentru a fi auzit de echipa de salvare. Din când în când trăgea câte-un chiot puternic, ascuţit şi prelung. În adâncul minei părăsite, la vreo patru sute de metri de puţul vertical de la Groapa Scursorilor, rămaseră în aşteptare. Aşteptau mereu, bătând în piatră şi scoţând câte-un chiot.

CAPITOLUL XXIII

În dimineaţa aceea, pe Richard Barras îl trezi o bătaie uşoară în uşă, câteva minute înainte de ora şase. Prin somn auzise de mai multă vreme ciocănitul, dar nu-şi dăduse bine seama despre ce e vorba. Apoi strigă:

— Cine e acolo?

Prin uşă străbătu glasul mătuşii Carrie, înfricoşat şi temător:

— Iartă-mă că te deranjez, Richard, dar a venit ajutorul administratorului de la mină. Vrea *neapărat* să-ţi vorbească.

Mătuşa Carrie se feri să folosească cuvântul pe care-l rostise Hudspeth... Îl lăsă pe Hudspeth să-i spună lui Richard acel cuvânt înspăimântător.

Richard se îmbrăcă şi coborî scările; şi aşa era aproape ora lui de sculare.

— Bună dimineaţa, Hudspeth.

Barras văzu imediat că Hudspeth era îmbrăcat numai pe jumătate şi pradă unei agitaţii cumplite. Îşi dădu seama că venise în fugă. Şi Hudspeth izbucni imediat:

— A năvălit apa pe amândouă puţurile verticale, domnule Barras, şi a inundat toate orizonturile. Nu mai putem coborî ascensorul decât până la filonul Five Quarter.

Urmă o pauză înfiorătoare.

— Am înţeles.

Cuvintele lui Barras îi ieşiseră de pe buze pur şi simplu ca un reflex, mărturie a calmului său automat.

— Tot schimbul de dimineaţă a intrat în orizonturile

Globe Coal şi Paradis. Vocea de obicei greoaie a lui Hudspeth tremura de data asta. N-am putut să ajungem până la ei şi niciunul dintre ei n-a ieşit la suprafaţă.

Barras îl cercetă cu atenţie.

— Câţi oameni erau în schimb? întrebă el cu precizie mecanică.

— Vreo sută de bărbaţi şi băieţi. Nu ştiu sigur, dar cam aşa ceva. Nu sunt nici cinci minute de când m-am dat jos din pat. M-a anunţat unul dintre băieţii de la felinare. L-am trimis să alerge la domnul Armstrong, iar eu am venit aicea cât am putut de repede.

Richard nu mai şovăi. Peste şase minute se aflau în curtea minei. Jimmy, mânuitorul lămpilor, stătea împreună cu manipulantul de la manivelă, cu ajutorul acestuia şi cu pontatorul Cousins, alcătuind un grup tăcut, intimidat. Când sosi Barras, manipulantul îi spuse:

— Chiar acum a sosit domnul Armstrong. S-a dus la punctul de comandă al ascensorului.

Barras i se adresă lui Hudspeth:

— Adu-l încoace!

Hudspeth urcă în goană scările de la instalaţia ascensorului, între timp, Barras se duse în biroul administraţiei. Ceasul rotund din faţa căminului indica ora şase şi un sfert. Tocmai când intra Barras în biroul gol, sună telefonul care făcea legătura cu subteranul. Ridică imediat receptorul. Cu vocea sa rigidă şi impersonală, spuse:

— Alo, alo!...

Îi răspunse glasul lui Robert Fenwick din Băltoacă. Era apelul echipei înmormântate în adâncuri, şi la sfârşitul conversaţiei, când telefonul rămase fără glas în mâna lui, Barras bâjbâi orbeşte ca să repună receptorul în furcă. Apoi trase aer mult în piept şi căută să se stăpânească pe deplin. Peste o clipă, intrară în birou Armstrong şi Hudspeth.

— Acuma spune-mi, domnule Armstrong, începu imediat Barras cu glas autoritar, spune-mi tot ce ştii.

Încordat, chinuit, Armstrong relată totul. În timpul cât vorbi, adică vreo două minute, Armstrong se gândi neîncetat că o să-şi piardă slujba din pricina acestei catastrofe. Îl apucă un tic nervos – i se zbătea pleoapa stângă. Căută să-şi ascundă ticul punându-şi palma peste ochi.

— Am înţeles, spuse Barras. Apoi reluă brusc: Sună-l pe domnul Jennings.

Armstrong răspunse în grabă:

— L-am trimis pe Saul Pickings după el, domnule Barras. Ăsta a fost primul lucru pe care l-am făcut. Trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta.

— Ai procedat foarte bine, îi spuse Barras cu încântare.

Avea o excelentă stăpânire de sine. Sub influenţa acestei splendide stăpâniri îşi reveneau şi Armstrong şi Hudspeth. În special Armstrong. Barras continuă:

— Du-te la telefon, domnule Armstrong, imediat. Sună la Tynecastle, la societatea „Rigger şi Headstock Co.”, sună la domnii T. şi R. Henderson de la Seaton, sună la „Exploatările carbonifere reunite” şi la oţelăriile „Horton”. Când telefonezi acolo, cere neapărat să vorbeşti cu domnul Probert-senior. Transmite-le salutările mele, spune-le care e situaţia la noi şi cere-le, roagă-i să-ţi trimită tot ajutorul posibil. O să avem nevoie de cabluri pentru ascensor şi de toate instalaţiile de pompare şi electrice pe care ni le pot pune ei la dispoziţie. Mai ales la Tynecastle cere elevatoare cu aburi. De la „Exploatările carbonifere reunite” cere o echipă de salvare cât mai numeroasă. Dar imediat, te rog, domnule Armstrong.

Armstrong fugi la telefonul din biroul lui. Barras se întoarse către Hudspeth.

— Ia zece oameni şi du-te la puţul vechii mine din Groapa Scursorilor. Fă o inspecţie pe-acolo. O inspecţie cât mai rapidă şi mai completă. Vezi exact care este starea puţului. Apoi întoarce-te repede aici!

Când plecă Hudspeth, sosi domnul Jennings. Inspectorul minier era un om masiv, repezit, cu faţa

congestionată. Avea o fire hotărâtă şi optimistă. Toată lumea ştia perfect că pe Jennings nu-l poţi duce cu preşul. Nu era foarte înfipt, dar era un om tare. Fără să fie prea politicos, se bucura totuşi de simpatia şi respectul tuturor. Din nefericire, acum avea un furuncul la ceafa.

— Ah, strigă el, aşezându-se pe un scaun. Mă doare îngrozitor porcăria asta. Ce s-a întâmplat?

Barras îl puse la curent cu catastrofa.

Jennings uită de furuncul. Dintr-o dată, căpătă o înfăţişare înspăimântată.

— Nu vorbi! spuse el, speriat la culme.

După tăcerea care urmă, Barras îl invită pe un ton oficial:

— Nu doreşti să inspectezi gura puţului?

Deşi abia se aşezase, Jennings se ridică din nou. Spuse:

— Da, mă duc să mă uit pe sus.

Barras îl conduse, pornind înaintea lui. Inspectară împreună instalaţiile de la suprafaţa minei. Pompele nu puteau face faţă nici pe departe. Apa crescuse cu încă doi metri în ambele puţuri. Jennings îi puse câteva întrebări mecanicului de la elevator. Apoi se întoarse împreună cu Barras la administraţie.

— Domnule Barras, o să mai ai nevoie de nişte pompe la puţurile astea, şi încă foarte curând. Dar e o cantitate de apă atât de mare, încât mă întreb dacă şi pompele îţi mai pot servi la ceva...

Barras ascultă, hotărându-se să-şi păstreze răbdarea până la capăt. Îl lăsă pe Jennings să se descarce. Nu făcu niciun fel de comentariu. După ce acesta sfârşi ce avea de spus, Barras declară cu un glas limpede, sentenţios, şi ca şi cum Jennings nici n-ar fi vorbit:

— Or să treacă multe zile până o să putem scoate apa din puţurile verticale. Trebuie să intrăm prin Groapa Scursorilor cu speranţa de a găsi o cale de acces. Asta este sigur. Hudspeth se va întoarce curând de la puţul acelei mine părăsite. Trebuie să intrăm acolo de îndată ce va fi posibil.

Jennings păru redus la tăcere. Simţea influenţa unei personalităţi mai puternice decât a lui, care-l copleşea şi-l deprima. Pe deasupra, îl mai durea şi furunculul. Şi totuşi, Barras descrisese situaţia absolut limpede. Planul lui de salvare era singura cale logică. Fără să vrea, Jennings îşi exprimă printr-o privire admiraţia pentru Barras.

— Asta cam aşa e, spuse el. Şi apoi reluă: Dar cum o să izbuteşti dacă n-ai planurile vechii mine?

— Trebuie să izbutim, răspunse Barras cu o bruscă intensitate.

— Bine-bine, spuse Jennings împăciuitor. N-avem decât să încercăm. Apoi oftă: Oh, dacă am fi avut măcar planurile, nu ne-am afla acum în situaţia asta înfiorătoare. Doamne, ce tâmpiţi erau oamenii pe vremea aceea! Îl săgetă o durere în ceafă. Ah, fir-ar al naibii de buboi! Iau drojdie de bere ca să-mi treacă. Dar tare mă tem că nici asta nu-mi ajută la nimic!

În timp ce Jennings îşi potrivea mai bine bandajul pe furuncul, icnind de durere, se întoarse şi Hudspeth, care-i informă:

— Am cercetat totul, domnule Barras. Puţul de la vechea mină din Groapa Scursorilor e bunişor. E ceva moloz în el, dar nu prea mult. Partea proastă ar fi că e niţel gaz de mină pe-acolo. Asta nu-mi prea vine la socoteală. Am coborât un om legat de o funie, şi când l-am scos la suprafaţă era cam ameţit. Cred că am putea curăţa puţul de dărâmături şi de gaze în douăzeci şi patru de ore.

Barras îi spuse:

— Mulţumesc, domnule Hudspeth. Acuma o să merg personal la puţul de la Groapa Scursorilor.

Nu mai rămăsese nicio umbră de îndoială: Barras se ocupa personal de toate. Avea ceva sublim calmul acesta al lui. Cu multă hotărâre preluase conducerea, domina totul fără cel mai mic efort, subjuga panica, avea un aer suveran.

În timp ce ieşeau din birou cei patru bărbaţi, prin

curtea minei venea în mare grabă tânărul doctor Lewis, care lucra acum ca asistent al doctorului Scott. Se bâlbâia:

— Am auzit chiar acum... Mă întorceam de la o naştere... Pot fi de vreun folos?

Făcu o pauză, într-o aşteptare înfrigurată, participând în imaginaţie la săvârşirea unor acte de un eroism dramatic, în adâncul minei. Era un om săritor, optimist, cu obrajii veşnic îmbujoraţi: îi citeai pe faţă clocotul idealurilor şi entuziasmului; la Sleescale i se spunea întotdeauna „tânărul doctor Lewis”. Jennings se uită la el de parcă îi venea să-i dea „tânărului doctor Lewis” un picior în tânărul său fund. Pe urmă nu-l mai învrednici măcar cu o privire.

În schimb, Barras îi răspunse amabil:

— Mulţumesc foarte mult, doctore Lewis. S-ar putea să avem nevoie de dumneavoastră. Duceţi-vă în birou, şi Saul Pickings o să vă facă o ceaşcă de cacao fierbinte. S-ar putea să avem nevoie de dumneavoastră mai târziu.

„Tânărul doctor Lewis” o luă din loc nemaiîncăpându-şi în piele de bucurie. Barras, Jennings, Armstrong şi Hudspeth porniră mai departe către puţul vechii mine din Groapa Scursorilor. Abia acum începea să se lumineze de ziuă. Era un frig straşnic. Căzură câţiva fulgi de zăpadă, care tremurau gingaş, venind din cerul încă nevăzut. Pe cei patru îi însoţeau vreo douăzeci şi cinci de mineri, stăbătând în tăcere curtea frământată. Curând dispărură învăluiţi în zăpadă şi întuneric, de parcă ar fi trecut dincolo de o cortină. Aceştia formau prima echipă de salvare.

Acum începu să se răspândească vestea prin oraş. În mahalaua Teraselor uşile se deschideau pe rând, şi bărbaţi şi femei izbucneau afară. Fugeau în jos pe strada Cowpen. Şi pe măsură ce alergau, rândurile lor se îngroşau. Alergau de parcă nu s-ar fi putut stăpâni, de parcă mina s-ar fi prefăcut dintr-o dată într-un magnet care-i atrăgea, îi atrăgea în ciuda voinţei lor. Alergau

pentru că trebuia să alerge. Alergau fără să scoată un sunet.

Martha află vestea de la doamna Brace. Primul ei gând fu mai puţin de spaimă şi durere, cât de recunoştinţă: „Slavă Domnului că Sammy al meu nu era la mină!” Încleştându-şi mâinile pe piept, îl trezi pe Sammy; apoi îşi luă paltonul în spinare şi fugi, împreună cu Sammy, până la mină. O porni în goană şi bătrânul Hans Messuer. Hans tocmai bărbierea un client foarte matinal când află vestea, aşa că acum alerga ţinând în mâna stângă pămătuful de săpunit. David află ce s-a întâmplat în timp ce se întorcea în oraş pe bicicletă şi goni cât putu de repede, mai departe, până la mină. Soţia Boxerului află vestea cât era încă în pat, iar Cha, fiul Boxerului, o află în uşa laterală a cârciumii. Susan Plânsa află totul în timp ce-şi rostea rugăciunile de dimineaţă. Doamna Reedy, moaşa, află în timp ce-l asista pe „tânărul doctor Lewis” la o naştere. Jack Reedy, fiul ei mai mare, află tocmai când se îndrepta către cârciumă să bea un păhărel ca să mai prindă inimă. Alăturându-i-se lui Cha Leeming, Jack porni şi el în fugă spre mină. Mama lui Ned Softley află pe drumul către spălătoria publică. Bătrânul Tom Ogle află când era la closet. Şi alergă şi Tom Ogle, încheindu-se la pantaloni.

În câteva minute, cinci sute de bărbaţi şi femei se înghesuiau în curtea minei, şi mulţi alţii mai rămaseră pe-afară. Aşteptau cu toţii în tăcere. Mai toate femeile cu şalul pe umeri, bărbaţii fără paltoane. Formau o masă neagră, care contrasta cu fondul alb al zăpezii. Părea un cor uriaş, adunat în tăcere sub cerul pe care zăpada îl întuneca. Nu erau ei actorii în această dramă, şi totuşi participau la ea. Stăteau în tăcere, într-o tăcere de moarte, sub cerul acela mut, veşnic, întunecat de zăpadă.

Se făcuse ora nouă şi ningea tare, când Barras, Jennings şi Armstrong se întoarseră din sectorul Snook şi reintrară în curtea minei. Privind mulţimea, Armstrong întrebă:

— Să pun oamenii să închidă porţile?

— Nu, spuse Barras, cercetând gloata cu privirile sale mioape, detaşate. Pune să se facă un foc în curte. Un foc mare. Să-l aprindă în mijlocul curţii. Le e frig oamenilor care stau acolo.

Se aprinse şi focul. Charlie Gowlan, Jacke Wicks şi mecanicii de la ascensor aduseră stâlpi de armare ca să-i pună pe foc. Aduseră mulţi. Tocmai când focul se înteţea, sosi prima echipă de voluntari de la minele Seaton. Se îndreptară îndată spre Groapa Scursorilor. Apoi veniră macaragiii de la Tynecastle, aducând uneltele şi utilajul de salvare în trei camioane. Amstrong nu se mai mişcă de lângă telefon. Barras şi Jennings se întoarseră la Groapă. Gazele făceau imposibilă coborârea pe puţ în jos, dar curând aveau să le înlăture. Se şi apucaseră să monteze scripeţii ascensorului, maşina care-l punea în mişcare şi un ventilator.

La ora unsprezece sosi şi Arthur Barras. Arthur fusese la Tynecastle, petrecuse week-end-ul acolo, la familia Todd. Sosise de un sfert de oră, cu trenul. Se repezi în birou, grăbit şi înspăimântat.

— Tată, exclamă el, dar e îngrozitor!

Barras se întoarse încet către el.

— E sfâşietor.

— Cu ce te pot ajuta? Fac orice îmi spui. Vai, tată, ce întâmplare nenorocită!

Barras îl privi pe fiu cu ochi grei. Făcu un gest neputincios cu mâna şi spuse:

— Ce să-i faci, Arthur, aşa a fost vrerea Domnului.

Arthur îi întoarse lui taică-su privirea, cu o expresie chinuită pe faţă.

— Vrerea Domnului... repetă el cu glas straniu. Ce înseamnă asta?

În clipa aceea intră Armstrong ca o furtună.

— La „Exploatările carbonifere reunite” demontează două pompe, pe care ni le trimit încoace. Cred că au şi pornit. Ne mai vine şi o pompă nouă cu turbină de la

„Horton”; domnul Probert zice că face orice ca să ne ajute.

— Mulţumesc, domnule Armstrong! îi răspunse Barras ca un automat.

Urmă un răstimp de tăcere încordată, stânjenită, până ce bătrânul Saul Pickings intră şchiopătând şi aduse trei ceşti mari de cacao fierbinte. Saul avea peste şaptezeci de ani şi un picior de lemn. Cu toate astea, se mişca foarte sprinten. Şontâc-şontâc, îndeplinea tot felul de treburi mărunte şi mai ales se pricepea la cacao. Arthur şi Armstrong luară fiecare câte-o ceaşcă; Barras refuză. Dar Arthur şi Armstrong stârniră pe lângă el să bea, spunându-i că o să-i facă bine. Armstrong adăugă chiar că era imposibil să lucreze cu stomacul gol. Barras persistă însă în refuzul său; părea puţin exaltat.

Saul Pickings spuse:

— Tânărul doctor Lewis ar vrea să ştie dacă mai aveţi nevoie de el. Dacă trebuie să mai aştepte, îi duc lui ceaşca asta de cacao.

„Tânărul doctor Lewis” băuse până acum patru ceşti de cacao, iar eroismul lui se cam diluase între timp. Se văzuse silit să şi întrebe, foarte politicos, unde e toaleta.

Barras se uită la Armstrong.

— N-ar fi rău dacă doctorii din oraş ar putea aranja între ei să avem pe câte unul de serviciu aici, în zilele următoare. Să facă cu schimbul.

— Asta e o idee foarte bună, domnule Barras! exclamă Armstrong.

Ieşi repede, să pună iarăşi mâna pe telefon.

— Tată, reîncepu Arthur cu un fel de disperare, dar cum s-a întâmplat? Trebuie să ştiu şi eu.

— Da, dar nu acum, răspunse Barras. Nu acum.

Arthur se întoarse şi-şi lipi fruntea de geamul rece, cu flori de gheaţă pe el. Pentru moment, tonul tatălui său îi închisese gura.

Apoi intră, agitat, şeful pompierilor, Ebenezer Camhow. Îşi pusese uniforma, care conţinea o cantitate apreciabilă

şi destul de plăcută de ceaprazărie de un roşu aprins şi opt nasturi de alamă deosebit de importanţi, pe care Camhow avea grijă să-i lustruiască până scânteiau. Şeful pompierilor era mic, bondoc şi chel, părea o sferă. Mare amator de uniforme, începuse mai întâi să poarte şapca de la epitropia şcolilor, şi acum ajunsese să aibă două funcţii înalte: şeful pompierilor şi şeful fanfarei din Sleescale. Cânta la patra instrumente, inclusiv triunghiul[14], şi lua întotdeauna premiu la expoziţia regională pentru florile pe care le cultiva. În ultimii cinci ani stinsese un singur foc, mai curând o flacără, la o fabrică de bere dărâmată.

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, domnule Barras! declară el. Oamenii mei sunt afară în curte. I-am aliniat pe toţi. Cu toţii posedă şi diploma de sanitar autorizat să dea primele ajutoare. Aştept ordinele dumneavoastră, domnule Barras!

Barras mulţumi comandantului pompierilor. Saul Pickings îi oferi ceaşca de cacao rămasă fără stăpân, şi apoi şeful plecă. Ieşind în curte, şeful avea un aer atât de important şi de oficial, încât doi reporteri sosiţi tocmai atunci de la Tynecastle îl traseră în poză, şi fotografia lui apăru a doua zi dimineaţă în ziarul *Tynecastle Argus.* Şeful pompierilor şi-o decupă ca s-o păstreze.

Soseau tot felul de oferte de ajutoare – telegrame, telefoane. Domnul Probert de la „Oţelăriile Horton” se deplasă personal la faţa locului, iar „Exploatările carbonifere reunite” mai trimiseră încă trei echipe de salvare.

Înainte de ora douăsprezece, Barras şi cu Arthur se duseră să inspecteze lucrările de pregătire la Groapa Scursorilor. Gura minei se afla pe nenorocitul de teren viran, cunoscut sub numele de Snook, o ţarină plină de movile şi gropi pe unde se prăbuşise pământul. Acum era acoperit de zăpadă spulberată de un vânt sălbatic. Lumea îi zicea „pământul chinuit”. Cu tot focul din curtea minei

14

Neptun, lumea plecase de acolo şi se adunase pe Snook. Se ţineau departe de lucrătorii care înălţau scripeţii şi celelalte instalaţii muncind repede, cu râvnă. La apropierea lui Barras şi a lui Arthur, mulţimea le făcu loc să treacă, fără niciun murmur. Numai un grup de bărbaţi nu se feriră într-o parte. Atunci, Arthur dădu cu ochii de David.

David se afla în fruntea grupului care nu voia să le facă loc. În grupul acela mai erau Jack Reedy, Cha Leeming şi bătrânul Tom Ogle. David aşteptă până ce Barras ajunse în dreptul lui. Părea că i s-a întins pielea pe umerii obrajilor, atât din cauza frigului, cât şi din cauza tensiunii lăuntrice. Ochii i se încrucişară cu ai patronului. Sub privirea lor acuzatoare, Barras se uită în pământ. Apoi David vorbi:

— Oamenii ăştia vor să ştie ceva.

— Şi ce anume?

— Vor să ştie că se va face totul pentru a salva muncitorii din mină.

— Asta şi facem. Urmă o pauză. Barras ridică ochii. Mai e şi altceva?

— Nu, spuse David încet. Deocamdată nu.

Atunci se înfipse înainte bătrânul Tom Ogle:

— Ce sunt vorbele astea de pomană? strigă el la Barras. Îşi ieşise din minţi. Cu puţin înainte făcuse o încercare spectaculoasă de a se arunca în puţul minei vechi. De ce nu-i salvaţi? Cu funii şi scripeţi nu faceţi mare brânză. E şi băiatul meu acolo, băiatul meu, Bob Ogle. De ce nu trimiteţi oameni în subteran ca să-i scoată?

— Facem şi noi ce putem, prietene, spuse Barras, calm şi plin de demnitate.

— Nu sunt prietenul dumitale, hârâi Tom Ogle, şi ridicând pumnul îl pocni pe Barras drept în obraz.

Arthur se cutremură. Charlie Gowlan şi alţi câţiva oameni îl traseră pe Tom Ogle la o parte, în ciuda strigătelor şi împotrivirilor sale. Barras rămase locului,

drept ca o lumânare. Nu încercase să se apere, primise lovitura cu un fel de exaltare sufletească, de parcă undeva în adâncul firii lui, pumnul acela îi aducea o satisfacţie. Se îndreptă liniştit către puţ, porunci să se aprindă încă un foc şi rămase să supravegheze personal operaţiile de montare a instalaţiei.

Stătu la mină toată ziua. Rămase acolo până se montă la puţ instalaţia de ridicare, cu maşina ei cu abur, cu ventilatorul, şi până ce se curăţă gazul din adâncuri. Rămase acolo până ce începură să coboare în adâncuri echipe de muncitori, care făceau cu schimbul la evacuarea rambleiajului de steril ce bloca drumul. Rămase acolo până la montarea unor pompe noi, la amândouă puţurile verticale de la numărul 17. Una instalată la ascensorul principal, evacua o mie de litri pe minut, iar cealaltă, o turbină, arunca afară aproape două mii de litri pe minut. După aceea, porni de unul singur înapoi, către vila Law.

Nu era obosit şi nici prea flămând. Oscila între amorţeala trupului şi acea ciudată exaltare a minţii lui. Părea cu totul impersonal; ceea ce făcea era o simplă iluzie. Făcea impresia unui condamnat la moarte care primeşte liniştit verdictul. Nici nu înţelegea pe de-a-ntregul situaţia. Încrederea în deplina lui nevinovăţie îi rămăsese nestrămutată.

Mătuşa Carrie avusese grijă să fie pregătită supa de vacă pentru el, la orice oră ar fi venit. Mătuşa Carrie ştia că dacă Richard are o zi grea, cel mai mult din toate îi place supa de vacă. Barras mâncă supa, împreună cu o aripă de pui şi o felie de brânză de Cheddar, sortul său preferat. Dar de fapt mâncă tare puţin şi nu bău decât apă. Pe mătuşa Carrie, rămasă tot timpul pe planul al doilea, cu un aer servil, dornică de a se face utilă, Barras nici n-o băgă în seamă. În realitate nici n-o vedea.

La masă, Hilda şezu în faţa lui. Îşi aţintea mai tot timpul ochii asupra lui taică-su, îl privea intens, cu un fel de deznădejde. În cele din urmă, ca şi cum n-ar mai fi putut

suporta situaţia, îi spuse:

— Dă-mi voie să te ajut şi eu, tată. Dă-mi voie să fac ceva!

Pe Hilda o scotea din minţi faptul că într-o situaţie atât de grea ca aceasta ea nu putea să fie nimănui de folos.

Barras îşi ridică privirile grele până la ea, îi întâlni ochii, o observă pentru prima dată. Îi răspunse:

— Dar nu e nimic de făcut. Se face tot ceea ce trebuie. O femeie nu are ce să se-amestece.

Apoi o părăsi. Urcă scările şi se duse în camera soţiei. Ca şi lui Arthur, îi spuse şi ei:

— Aşa a fost vrerea Domnului.

Sever, cu expresia aceea indescifrabilă pe faţă, se întinse, aşa îmbrăcat cum era, pe patul lui.

Dar după patru ceasuri se afla din nou la mină. Porni imediat către puţul de la Groapa Scursorilor. Ştia că şansa reală de a pătrunde în sectorul Paradis se afla doar acolo. Coborî şi el în puţ.

Oamenii lucrau cu schimbul în adâncuri, atât de repede încât înaintau cam câte doi metri pe oră, curăţind dărâmăturile de pe calea principală de acces. Dar erau mult mai multe dărâmături decât se credea. Nici muncitorii însă nu se dădeau bătuţi. Atacau molozul, care se prăbuşea venind ca valurile, unul după altul. Se izbeau în sterilul adunat acolo, cu disperarea nebună a unor luptători asediaţi. Progresul pe care-l făceau în înaintarea lor avea ceva supraomenesc. Când o echipă istovită părăsea, clătinându-se pe picioare, frontul de lucru, prelua ştafeta o altă echipă.

— Galeria aceasta merge drept spre apus, îi spuse Jennings lui Barras. Ar trebui să ne ducă destul de aproape de locul cu pricina.

— Da, replică Barras.

— Ar trebui să ne găsim aproape de capătul minei vechi, reluă Jennings.

— Da, replică Barras.

În douăzeci şi patru de ore, echipele de salvare

izbutiseră să cureţe sterilul care bloca vechea galerie de acces de pe o porţiune de aproape cincizeci de metri. Răzbătură dincolo, unde drumul era liber, şi dădură peste o porţiune degajată din mina părăsită. Izbucni un strigăt puternic de bucurie, un strigăt care urcă de-a lungul puţului vertical şi răsună în urechile celor care aşteptau la suprafaţă.

Dar acest strigăt nu mai fu urmat şi de un al doilea. Îndată după porţiunea aceea, galeria principală cobora o pantă intrând într-un şanţ lat, de netrecut, întrucât era plin ochi de apă.

Murdar, plin de praf de cărbune, fără guler şi fără cravată, cu un fular vechi de mătase înfăşurat în jurul gâtului umflat, Jennings se holbă la Barras.

— O, Doamne! exclamă el cu deznădejde. Dacă am fi avut măcar un plan, am fi ştiut de la început la ce să ne aşteptăm.

Barras nici nu clipi.

— Planul nu ar fi îndepărtat însă şi şanţul cu apă. Trebuia să ne aşteptăm la dificultăţi. Trebuie să săpăm cu dinamită o nouă galerie, peste băltoaca asta.

Cuvintele lui Barras aveau o severitate atât de inflexibilă, încât îl impresionară până şi pe Jennings.

— Ei bravo, aşa îmi place! spuse el, deşi îi venea să plângă de oboseală. Haideţi atunci, să ne apucăm să aruncăm în aer acoperişul ăsta blestemat.

Şi începură să arunce în aer tavanul, urmărind ca piatra tare ca fierul să cadă în apă, pentru ca şanţul să fie acoperit cu steril şi deasupra apei să se poată tăia un nou drum de acces. Montară un compresor, ca să furnizeze aer pentru ciocanele pneumatice; puseră la bătaie forezele cele mai bune, cu diamant. Era o muncă ucigătoare. Se desfăşura în mijlocul întunericului, prafului, sudorii şi fumului produs de exploziile dinamitei. Se desfăşura într-o nebunie infernală. Numai Barras rămânea calm. Calm şi de nepătruns. Era stăpân pe situaţie. El era motorul, el era forţa diriguitoare. Timp de optsprezece

ceasuri stătu acolo, în Groapa Scursorilor, fără să se îndepărteze măcar o clipă.

Întorcându-se refăcut, după şase ore de odihnă, Jennings se rugă de el:

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnule Barras, du-te şi te odihneşte puţin, că te omori de tot!

Domnul Probert, Armstrong şi câţiva funcţionari superiori de la Departament stăruiră cu toţii pe lângă el: făcuse atâtea eforturi, şi o să fie nevoie de cel puţin cinci zile până vor sparge tunelul pe deasupra şanţului, aşa că trebuia să-şi rezerve forţele până atunci. Până şi Arthur se rugă de el:

— Du-te şi dormi, tată... Te rog... tată... te rog!

Dar Barras nu-şi îngădui decât să aţipească din când în când câte-o jumătate de oră, în scaunul lui de la birou; nu se mai întoarse acasă până în seara celei de-a patra zile. O porni iarăşi pe jos. Era un ger cumplit, şi pământul – acoperit încă de zăpadă. Căzuse şi un strat nou. Şi cât de albă era! O porni îngândurat pe Cowpen Street în sus... Dar de fapt nu se gândea la nimic. De când cu accidentul refuza să mai gândească. În subconştientul lui gândirea se detaşase; elaborase planul acestui puternic atac asupra minei şi se înverşunase cu o voinţă nestrămutată să se concentreze numai şi numai asupra operaţiilor de salvare. Aerul său de glacială detaşare persista şi îl susţinea. Sub crusta exterioară îngheţată, la o mare adâncime, acţionau curenţi puternici. El nu-i simţea. Şi totuşi, curenţii acţionau.

De jur-împrejurul lui, uliţele erau pustii. Toate uşile închise. Nicăieri nu se juca niciun copil. Majoritatea prăvăliilor aveau obloanele trase. Asupra mahalalei Teraselor se lăsase calmul agoniei, tăcerea deznădejdii. Două femei se apropiau, gata să se încrucişeze pe trotuar, venind una de la un capăt al uliţei Alma, şi una din partea opusă. Erau prietene. Paşii lor se întâlniră, dar femeile îşi evitară privirea. Niciuna nu rosti vreun cuvânt. Tăcere: zăpada înăbuşea până şi zgomotul paşilor lor.

Prin case – aceeaşi tăcere. În locuinţele bărbaţilor îngropaţi de vii erau aşezate pe masă tacâmurile pentru gustarea de dimineaţă. Nici noaptea nu se trăgeau storurile. La casa cu numărul 23 de pe uliţa Inkerman, Martha prepara o budincă proaspătă la cuptor; mâncarea asta le plăcea la amândoi – şi lui Robert, şi lui Hughie. Sammy şi David şedeau tăcuţi pe scaune, fără să se uite la mama lor. Se întorseseră de la puţul Groapa. Amândoi dăduseră o mână de ajutor acolo; David nu se mai ducea la şcoală de patru zile. Nici nu călcase măcar prin preajma şcolii. Uitase de şcoală, uitase de examenul lui, uitase de Jenny. Şedea tăcut, cu capul îngropat în palme, gândindu-se la taică-su, gândindu-se la propria sa amărăciune.

După rumoarea şi fierbinţeala din adâncul minei vechi, Barras avea impresia că frigul îl pălmuieşte. Mergând ca în vis, din piept îi izbucni un oftat adânc. Dar el nu-şi dădu seama de asta. De fapt nu-şi dădea seama de nimic. Intră în vila Law. Îl aştepta o corespondenţă imensă – vrafuri de scrisori: scrisori de elogii, scrisori de condoleanţe, de solidaritate, o telegramă de la Stapleton, deputatul de Sleescale, alta de la lordul Kell, proprietarul terenurilor pe care se afla mina Neptun. O altă telegramă, trimisă de lordul primar al oraşului Tynecastle, sună astfel: „Eforturile dumneavoastră eroice pentru salvarea sinistraţilor cuceresc admiraţia noastră supremă. Stop. Ne rugăm Domnului ca eforturile dumneavoastră să fie încununate de succes. Stop.” Şi încă o telegramă, cu un mesaj din partea Coroanei, plin de graţioase condoleanţe. Le cercetă cu grijă. Curios! Cercetă şi o scrisoare de la soţia unui fabricant de tuburi de cauciuc din Leeds, care se oferea să furnizeze gratuit – subliniat – cinci sute metri, sau chiar mai mult – subliniat – de tub de cauciuc cu diametrul de şase milimetri, de la fabrica soţului ei, pentru a li se putea trimite minerilor îngropaţi supă fierbinte. Curios! Barras nici nu zâmbi.

Se întoarse la mină a doua zi dis-de-dimineaţă.

Echipele de salvare izbutiseră să coboare destul de mult nivelul apei de pe puţul vertical, ca să poată scafandrii pătrunde înăuntru. Scafandrii se văzură siliţi să lupte cu apele înalte de şase metri, pe orizonturile principale. Şi totuşi, îşi croiră drum pe orizonturile Globe Coal şi Paradis, până la capăt. Cercetară totul cu răbdare, cu zel, temeinic. Barras ştia mai bine decât toţi cât de inutilă avea să fie această cercetare. Scafandrii nu găsiră altceva decât cadavrele a şaptezeci şi doi de oameni înecaţi.

Se întoarseră la suprafaţă. Raportară că nu au găsit pe nimeni în viaţă. Raportară că e nevoie de cel puţin o lună pentru evacuarea completă a apei de pe cele două orizonturi. Apoi începură să scoată la suprafaţă cadravele: înecaţii, legaţi pe aceeaşi funie, ieşeau legănându-se din mină, în lumina strălucitoare de afară, pe care n-o vedeau.

Acum toate eforturile se concentrau asupra străpungerii peretelui dinspre Groapa Scursorilor: îşi dădeau seama foarte bine că era posibil să se afle, închişi între zidurile de steril, oamenii daţi lipsă. Deşi trecuseră zece zile de la data catastrofei, mai erau şanse ca aceştia să se afle în viaţă. Cu o vigoare sporită, cu un zel nebunesc, muncitorii îşi înzeciră eforturile deasupra şanţului cu apă. Îşi încordau muşchii, îşi concentrau nervii, făceau tot ce le sta în putinţă. La şase zile după prima explozie cu dinamită, răsună cea din urmă şarjă. Răzbătură prin stâncă şi reluară drumul de-a lungul galeriei principale de acces, dincolo de curmătura inundată. Istoviţi, dar nemaiîncăpându-şi în piele de bucurie, membrii echipei de salvare îşi croiră drum mai departe. La şaizeci de paşi înainte spre vest, se izbiră de un nou obstacol. Tavanul de piatră se prăbuşise cu totul. Se opriră, şi speranţa le îngheţă în inimă.

— O, Doamne! gemu Jennings. Stânca asta ar putea să se întindă şi pe-o jumătate de milă. N-o să ajungem niciodată la ei. Cu asta le-am pus cruce!

Sfârşit, fără pic de vlagă, se rezemă de stâncă şi-şi îngropă faţa în pumni.

— Trebuie să răzbim înainte! răsună deodată vocea puternică a lui Barras. Trebuie să răzbim!

CAPITOLUL XXIV

Harry Brace muri primul. Avea inimă slabă, nu mai era nici aşa tânăr, şi îl răpusese baia în apa rece a şanţului. Muri pur şi simplu de oboseală. Nimeni nu a ştiut când şi cum a murit, până ce nu se întâmplă ca Ned Softley să se atingă cu mâna de faţa îngheţată a lui Harry. Ned strigă că Harry s-a dus.

Asta se întâmplă către sfârşitul celei de-a treia nopţi, deşi, bineînţeles, pentru ei acum era veşnic noapte, întrucât lămpile se stinseseră de mult, iar lumânările speciale pentru mină se consumaseră, cu excepţia uneia pe care Robert o păstrase cu gândul s-o folosească într-un caz de absolută nevoie. Bezna nu era chiar aşa nesuferită, îi învăluia ca o mantie, părea că-i uneşte într-un fel de tovărăşie, îi adăpostea cu blândeţe.

Fuseseră zece cu totul: Robert, Hughie, Boxerul, Pat Reedy, Iisus Plânsa, Swee Messuer, Ned Softley, Harry Brace şi alţi doi mineri, pe nume Bennett şi Seth Calder. Prima zi o petrecuseră bătând în peretele de piatră, aproape tot timpul... ta-ta... ta-ta... ta-ta-ta-tap... mereu, mereu... ta-ta... ta-ta-ta-tap... ca un aspru tam-tam într-un ritual tribal. Bocănitul ăsta în piatră le făcea bine; şi apoi, servea ca să indice poziţia lor în această adâncime întunecată; zeci de mineri îngropaţi în subteran izbutiseră să fie salvaţi numai călăuzindu-şi salvatorii către ei prin bătăi în piatră... Ta-ta... tata... ta-ta-ta-tap... Îndeplineau această operaţie cu schimbul. Dar către sfârşitul celei de-a doua zile, Boxerul izbucni deodată:

— Încetaţi! Pentru numele lui Dumnezeu, încetaţi, că nu mai pot suporta ciocănitul ăsta, lua-l-ar dracu'!

Era rândul lui Ned Softley să facă semnalele. Se opri pe dată. Realitatea este că toţi păreau să se bucure când încetară ciocăniturile. Au făcut o pauză de circa o oră, după care au căzut cu toţi de acord, chiar şi Boxerul, că semnalele trebuiau continuate. Era posibil ca echipa care venea dinspre Groapa Scursorilor să se afle în imediata lor apropiere.

— A, trebuie să fie foarte, foarte aproape, spuse Swee Messuer.

Drept care, Ned Softley reluă ciocănitorile: ta-ta... ta-ta... ta-ta-ta-ta... tap.

Curând după aceea, Iisus Plânsa a ţinut prima slujbă religioasă. Mai tot timpul, Plânsa stătuse în genunchi, rugându-se în sinea lui. Stătea puţin la o parte de ceilalţi şi se ruga cu patimă, cu fervoare, ca însuşi Iisus Hristos în grădina Ghetsimani. Iisus Plânsa era un omuleţ serios şi tăcut, nu căuta să se bage cu de-a sila în sufletul oamenilor şi nu le impunea punctul lui de vedere decât tot printr-un mijloc tăcut: broşurelele lui religioase şi afişele mari pe care le purta prin oraş, unul pe spinare şi unul pe piept. La Whitley Bay sau la meciurile de fotbal de la Sleescale, Plânsa rămânea întotdeauna tăcut în mijlocul mulţimii zgomotoase, stătea pur şi simplu în picioare, fără să scoată o vorbă, sau umbla încet şi tăcut înainte şi înapoi, făcând reclamă pentru lacrimile lui Iisus. El era cel mai liniştit agent de publicitate pe care-l avusese vreodată Iisus şi fără nicio îndoială era totodată şi un agent foarte bun. Aşadar, nu stătea în firea lui Plânsa să le impună celorlalţi cu de-a sila o liturghie. Dar, culmea ciudăţeniei, tocmai Robert, care nu se ducea în viaţa lui la biserică, spusese că e cazul să ţină o liturghie.

Plânsa dorise din suflet să facă o slujbă religioasă, măcar că nu îndrăznise să pomenească de ea. Ţinuse mult de tot la o slujbă, şi acum o oficie cu multă bucurie. Începu cu o rugăciune. Era o rugăciune foarte nimerită, în care nu era vorba nici de sfâşierea veşmintelor, şi nici de femeia îmbrăcată în purpură. Era o rugăciune plină de

bună-credinţă şi de greşeli de gramatică şi se sfârşi foarte liniştit, cu vorbele: „...aşadar, scoate-ne de aici, Doamne sfinte, pentru gloria Mântuitorului. Amin.”

Apoi Plânsa ţinu o mică predică. Luă un text simplu, din Evanghelia după Ioan, cartea a opta, versetul doisprezece: „Căci eu sunt lumina lumii, şi cel ce vine după mine nu va păşi în beznă, ci se va bucura de lumina vieţii”.

Le-a vorbit simplu, le-a vorbit pe tonul cel mai obişnuit cu putinţă.

Apoi au cântat împreună imnul *O, Mântuitorule, chinul mi-l curmă!:*

Departe am umblat printre munţii de gheaţă,
Departe de casă, de-a Domnului turmă!
Spre tine cărarea acum mă învaţă,
O, Mântuitorule, chinul mi-l curmă!

După ce se stinse ecoul glasurilor lor, se aşternu tăcerea. Niciunul dintre ei nu voia să rupă această tăcere. Stăteau cu toţii foarte liniştiţi. În ceea ce-l priveşte pe Boxer, el personal nu stătea chiar aşa de liniştit, ci scrâşnea din dinţi. Dar degeaba, că până la urmă tot el a fost cel care nu s-a mai putut ţine.

— O, Doamne, gemu Boxerul, o, Doamne-Dumnezeule, ajută-mă!

Şi Boxerul începu să plângă. Omul ăsta cât un munte, tare ca cremenea, avea totuşi o undă de duioşie în el. Acum stătea cu capul în mâini, zguduit de suspine. Era îngrozitor să-l auzi plângând, să-i simţi durerea cutremurătoare. Toţi aveau nervii zdruncinaţi şi nici unuia nu-i venea uşor să-şi manifeste bărbăţia pe burta goală. N-aveau nimic de mâncare şi niciun strop de apă. Doar un ochi de băltoacă, format de picăturile care se prelingeau încet ca sângele, din tavan. Şi ce ciudat, ieşiseră din potopul acela înspăimântător, şi acum aveau aşa de puţină apă, încât abia le ajungea să-şi umezească buzele

sau să înghită o gură de lichid sălciu, cu gust de cărbune.

Plânsa se apropie de Boxer şi începu să-l mângâie cu vorba. Era grozav de bucuros că poate să-i fíe de ajutor Boxerului, şi de fapt chiar şi Boxerul se bucură o vreme.

Pe urmă, unora dintre ei li s-a făcut foame. Cel mai înfometat era Pat Reedy, mezinul printre ei. Robert avea în buzunar trei bomboane de tuse. Îi strecură una lui Pat şi apoi încă una. Cât timp o fi trecut oare între cele două bomboane?... Cinci minute, sau cinci zile? Dumnezeu ştie! După cea de-a doua bomboană, Pat şopti:

— A fost bună, foarte bună, meştere.

Robert zâmbi. Vru să-i dea lui Pat şi cea de-a treia bomboană, dar îl reţinu sentimentul ciudat pe care ţi-l dă conştiinţa că un anume obiect este cel din urmă. „Am să i-o păstrez”, gândi Robert.

Aceeaşi dorinţă de a păstra ceva pentru mai târziu îl făcu pe Robert să nu aprindă ultima lumânare, deşi la început bezna nu li se păruse câtuşi de puţin blândă, ci greu, foarte greu de îndurat, după ce atâta vreme se bucuraseră de licărirea galbenă a lumânării aşezate în mijlocul cercului lor, ca un mic foc de tabără.

Întunericul făcea ca socoteala timpului să fíe mult mai greu de ţinut. Dintre toţi, numai Robert avea un ceas, dar şi acela se oprise de mult, când intrase în apa din şanţ.

Hughie era frământat mai mult decât toţi ceilalţi de problema timpului. Băiatul era tăcut de felul lui, dar acum era încă şi mai tăcut ca de obicei. Realitatea este că de când dăduseră de noul obstacol, stâncile prăbuşite, Hughie nu mai scosese niciun cuvânt. Stătea jos lângă taică-su, cu sprâncenele încruntate, apăsat de gânduri. Tot corpul îi era încordat din pricina gândurilor tiranice. Într-un târziu, rosti cu glas scăzut:

— Tată! De când suntem aici?

— N-aş putea să-ţi spun, Hughie.

— Tată, dar tu de când crezi că suntem?

— De vreo două zile, sau poate trei.

— Azi ce e, tată?

— Nu ştiu, Hughie... probabil să fie miercuri.

— Miercuri...

Hughie oftă şi se rezemă ţeapăn de peretele de stâncă. Dacă n-ar fi fost decât miercuri, atunci nu era chiar aşa de rău, însemna că mai rămân trei zile bune, trei zile întregi până la meci. Trebuia neapărat să iasă din mina asta până sâmbătă, trebuia, trebuia!... Cuprins deodată de o spaimă chinuitoare, luă bucata de piatră şi începu să bocănească: Ta-ta... ta-ta... ta-ta-ta-ta-tap!

Când încetă Hughie să mai bocănească, urmă un lung răstimp de tăcere. Atunci s-a întâmplat ca Ned Softley să întindă mâna să se mai dezmorţească şi s-a atins de faţa lui Harry Brace. La început a crezut că Harry doarme; atunci a încercat încă o dată, încetişor, cu grijă, şi degetele au nimerit drept în gura rece, căscată, a lui Harry, care murise de mult.

Robert aprinse lumânarea. Da, Harry Brace se stinsese. Bietul Harry! Nu mai ajunsese niciodată să-i cumpere nevesti-sii bandajul acela suspensor pentru hernie, pe care i-l promitea mereu. Robert şi cu Boxerul ridicară trupul lui Harry. Trăgea tare greu. Sau poate or fi fost ei prea slăbiţi. Îl duseră mai departe, de-a lungul galeriei, la vreo treizeci de metri. Îl aşezară pe spate, Robert îi încrucişă mâinile pe piept şi-i închise ochii. Plânsa dormea. Dormea pentru prima dată după trei zile. Sforăia din greu. Robert nu vru să-l trezească. Rosti el un *Tatăl nostru* la căpătâiul lui Harry, şi apoi se întoarse, împreună cu Boxerul.

— Hai să mai ardem un căpăţel de lumânare, băieţi! spuse Robert. Măcar aşa, ca să mai prindem inimă.

Pat Reedy începuse iar să plângă, fără glas, mai mult ca un scâncet; pentru a doua oară în viaţă se întâlnea cu moartea, şi asta îi producea aceeaşi tristeţe ca şi înainte.

— Fă-te-ncoa, băiete, îi zise Robert cuprinzându-l pe după umeri. Pat se zguduia din tot trupul. Ar fi momentul să-ţi dau o treabă de făcut, continuă Robert. Nu vrei să mai ciocăneşti şi tu puţin?

Dar Pat clătină din cap.

— Aş vrea să-i scriu mamei, spuse el, şi nemaiputându-se stăpâni hohoti de plâns.

— Bine, spuse Robert grav, ai să-i scrii mamei. Eu am un ciot de creion. Cine are o bucată de hârtie?

Ned Softley avea un carneţel în care însemna vagonetele de cărbune. I-l dădu lui Robert. Robert smulse din el o foaie dublă, o puse pe dosul carnetului şi i-o dădu lui Pat, împreună cu creionul.

Pat le primi oftând de recunoştinţă. Apoi se mai înveseli. Începu imediat să scrie cu litere mari, înflorite: „Dragă mămico...” Dar imediat se opri cu capul într-o parte şi citi ce-a scris. „Dragă mămico...” şi iar se opri. „Dragă mămico...” citi el, şi se opri din nou. Se puse din nou pe plâns. Plânse amarnic. N-avea decât cincisprezece ani băiatul.

Când Robert socoti că au ars destulă lumânare, Pat îşi simţea inima ceva mai uşoară. Robert luă carnetul, creionul şi hârtia dublă şi le puse în buzunar. Stinse lumânarea. Apoi îşi petrecu braţul stâng pe după umerii lui Pat, de parcă ar fi vrut să-l apere de o primejdie. Băiatul adormi.

Şi Robert moţăi niţel. Timpul trecea. Se trezi în întunericul tăcut, neîntrerupt, şi fu cuprins de un lung acces de tuse. Era tusea lui intimă, familiară, nu prea zgomotoasă. Hainele ude se uscaseră pe el, şi asta nu-i făcea bine. „Sigur că o să mă apuce iar boala, când ieşim”, gândi el. Pe urmă cu o vagă strângere de inimă îşi spuse: „Dacă ieşim”. Mai trecu multă vreme. Fără doar şi poate că echipele de salvare au ajuns în apropierea lor. Fără îndoială că trebuie să fie pe-aproape.

— Tată, începu iar Hughie, în ce zi suntem, tată?

— Nu ştiu, Hughie dragă.

Robert încercă să-i vorbească liniştit, raţional.

— Tată... dar ce zi e azi?

— N-aş putea să-ţi spun, Hughie.

Robert încercă iar să vorbească liniştit, raţional, cu

înţeles, dar glasul îi rămase vlăguit, fără culoare.

— Bine, tată... dar ce zi e azi? Ştii, meciul, tată... Meciul echipei United, tată... United... Până sâmbătă trebuie neapărat să ies de aici. Neapărat... trebuie neapărat, tată.

Glasul tăcutului Hughie răsuna acum strident, isteric. Începu să se legene agitat în întuneric. Trebuie neapărat să iasă până sâmbătă! Trebuie! Sâmbătă trebuie să fie afară!

Şi de fapt era duminică seară.

Se trezi Boxerul. Acum toată lumea părea că doarme; erau oare urme de gaz de mină în aer? Sau îi apucase slăbiciunea? Boxerul începu să vorbească:

— O, Doamne, ce vis am putut avea! De-ar şti biata nevastă-mea... O, Doamne, ce n-aş da să pot bea o halbă! Foamnea nici n-o mai simt, numai de bere aş avea poftă. Aoleu, Doamne, ce vorbe-mi ieşiră din gură? Şi eu, care am făgăduit să mă las de băutură dacă tu, Doamne, ne scoţi de-aici! O, Doamne, scoate-ne de-aici! Te rog, Doamne, pentru numele lui Dumnezeu!

Şi Boxerul ridică glasul, aproape ţipând.

Începu să ţipe şi Ned Softley. Apoi ţipară şi alţii:

— Scoate-ne de-aici! Scoate-ne de-aici!

De astă dată, nici Iisus Plânsa nu mai era stăpân pe el. Deodată, izbucni cu glas:

— O, Dumnezeule, dar cât timp va mai trece până ne vei mântui?

Glasurile lor izbucneau ca urletele unor fiare închise în cuşcă.

Pe urmă a murit Bennett, şi şase ceasuri mai târziu – Seth Calder. Erau ortaci, lucrau împreună de aproape paisprezece ani. Paisprezece ani trudiseră, împreună, se îmbătaseră împreună, jucaseră popice împreună. Şi totuşi, părea atât de straniu să şi moară împreună! Dintre ei doi, Bennett era cel mai tăcut; în schimb, Seth Calder, când simţi că începe să se ducă, gemu întruna:

— Nu vreau să mor. Sunt încă tânăr. Am nevastă tânără. Nu vreau să mor!

Şi totuşi a murit.

Acum erau cu toţii slăbiţi, niciunul nu mai avea destulă vlagă ca să mişte cadavrele lui Bennett şi Seth Calder. Şi apoi, lui Robert îi mai rămăseseră în buzunar doar două chibrituri, împreună cu capătul acela de lumânare. Îi dădu lui Pat Reedy ultima bomboană de tuse. Fără îndoială că nu mai aveau mult până să răzbată echipele de salvare! Fără doar şi poate! O, Doamne, dar fă-i să vină mai repede, că altfel degeaba mai vin!

Zăceau pur şi simplu, nemaiavând putere să se mişte. Nu mai aveau putere nici măcar să se ducă la locul acela de trebuinţă. Zăceau pur şi simplu. Şi, zăcând aşa, Robert avu o idee. Strigă pe fiecare pe rând, de câte trei ori. Dacă după al treilea strigăt nu primea niciun răspuns, însemna că omul s-a sfârşit.

A fost rândul lui Ned Softley să nu mai răspundă. A murit probabil tot aşa de calm ca şi Harry Brace. Ned avusese întotdeauna reputaţia unui tont, dar de murit a murit frumos. N-a scos nici măcar un scâncet.

Apoi s-a stins Swee Messuer: tare era spurcat la gură băiatul ăsta, dar acum luaseră sfârşit şi poveştile lui porcoase.

După moartea lui Swee s-a întâmplat că Plânsa a înnebunit. Ca şi ceilalţi, tăcea de multă vreme. Dar deodată s-a ridicat în picioare. Stătea aşa, în picioare, în întuneric; cu toată bezna însă, ceilalţi îşi dădură seama că a înnebunit.

— Îi văd! începu el să aiureze. Îi văd pe cei şapte îngeri care stau în faţa Domnului! Îi aud cum sună de trâmbiţe. Mi s-a vestit ziua judecăţii de apoi!

La început se făcură că nu-l bagă în seamă, dar Plânsa îi dădea înainte:

— Îi aud sunând din trâmbiţe. Întâi sună primul înger, şi apoi cade grindina stropită cu sânge.

Boxerul se ridică în capul oaselor.

— Măi Plânsa, fie-ţi milă de noi şi lasă-ne-n pace, că nu mai pot!

Dar Plânsa îi dădu înainte, cu acelaşi glas de om în extaz:

— Sună din trâmbiţă al treilea înger şi se prăbuşeşte steaua Pelinului. Pelinul şi fierea, iubiţii mei fraţi, ele sunt soarta noastră pe această lume. Pe noi ne zdrobeşte lăcomia omului. Şi cel de-al patrulea înger sună din trâmbiţă, şi apoi al cincilea, şi încă o stea cade în mâna fără fund, şi din adâncul ei se înalţă un nor de fum. Noi suntem în mină, iubiţii mei fraţi, şi aerul e întunecat din pricina fumului din mină, şi pe frunţile noastre purtăm pecetea Domnului, iar asupra mai-marilor, care ne-au adus aici, se va revărsa pedeapsa meritată. O văd, fraţilor. Mie mi-a fost hărăzit darul profeţiei. Eu sunt profetul din mina Paradis.

Atunci Robert îşi dădu seama că Plânsa a înnebunit.

— Stai jos, omule, te rog! se rugă el de Plânsa. Hai, te rog, stai jos! Nu mai durează mult până o să ne găsească. Stai jos aici şi aşteaptă liniştit. De acum înainte nu mai avem mult.

Iisus Plânsa continuă:

— Şi cel de-al şaselea înger sună din trâmbiţa lui, şi un glas răsună din cele patru hornuri ale altarului de aur, care se află înaintea Domnului, şi cei patru îngeri sloboziţi se pregăteau să omoare o treime dintre oameni cu fum şi pucioasă, iar restul oamenilor care nu mor de pe urma acestor flageluri, şi nu se căiesc de faptele mâinilor lor, şi nici de crimele lor şi nici de vrăjitoriile lor şi nici de păcatele lor trupeşti şi nici de jafurile lor...

Glasul lui Plânsa crescu din ce în ce, ajungând un ţipăt care umplea galeria, iar răsunetul şi reverberaţiile lui voiau parcă să cutremure tavanul.

Boxerul gemu:

— Nu mai pot suporta vorbăria asta!

Bâjbâind cu mâinile, se târî înainte, către Plânsa.

Nebunul îşi urmă însă delirul cu un glas teribil:

— Şi acum sună al şaptelea înger…

Dar înainte ca cel de-al şaptelea înger să sune, Boxerul

nimeri glezna lui Plânsa şi-l trase jos. Plânsa căzu gemând.

— Dar cel de-al şaptelea înger sună din trâmbiţă... Îl văd, văd mileniul pe care-l aduce nebunia şi lăcomia omului. Bani... bani... bani... Pentru bani suntem noi zdrobiţi şi ucişi. Prorocesc eu... Din locurile înalte se prăbuşesc ei... şi curge nu sânge, ci apă... sângele mielului Domnului... Vino, mamă, dă-mi Cartea Psalmilor, şi o să cântăm imnul dragostei; dă-mi, mamă, mâna şi ţine-mă strâns, pentru că aşa nu e niciun păcat, vino, Mântuitorule, vino...

Glasul lui se stinse tărăgănat. Plânsa zăcu la pământ câteva minute, gemând, apoi tăcu. Prorocirile lui îl istoviseră. Se istovise singur. Plânse puţin. Iisus Plânsa plânse puţin. Apoi Iisus Plânsa se stinse.

Timpul trecea, Robert îi dădu lui Pat Reedy să bea. Băiatul îşi pierduse pe jumătate cunoştinţa. Vomită apa cu miros de cărbune peste mâinile lui Robert, pe care acesta le făcuse căuş.

— O, Doamne, de-ar veni mai repede salvatorii! spuse Boxerul, într-un fel de delir. Pentru că altfel degeaba mai vin.

Se târî până la zidul de piatră prăbuşită şi începu să bocănească. Dar acum era prea slăbit ca să mai poată ciocăni. Piatra îi căzu printre degetele lipsite de vlagă.

Timpul trecea. Boxerul îşi încleştă mâna pe gât şi rosti cu glas spart:

— O, Doamne, măi Robert, aş da orice pentru o halbă de bere.

Apoi căzu într-o parte şi nu se mai clinti.

Pe urmă muri şi Pat Reedy. Zăcea destins în braţele lui Robert, ca un copil la sânul mamei. Către sfârşit începuse să aiureze. Apoi deodată spuse:

— Vino, mamă, ca să ne putem arăta cu adevărat recunoştinţa.

Pe urmă, Robert îi strigă la rând pe toţi. Când termină, spuse:

— Am mai rămas doar tu şi cu mine, Hughie.

Hughie răspunse mecanic:

— Ce zi e azi, tată? Repetă încă o dată întrebarea, apoi spuse: Tată, tare aş vrea să beau ceva, dar nu mă pot mişca.

Robert se târî cum putu şi-i dădu lui Hughie să bea.

Hughie îi mulţumi.

— S-a sfârşit totul, tată, spuse el. Şi-acum încă se mai gândea la meci. N-o să-mi mai acorde un al doilea prilej.

Robert spuse:

— Nu, Hughie.

Hughie spuse:

— Tare aş fi vrut să joc, tată!

Robert spuse:

— Ştiu, Hughie.

Robert pierduse orice speranţă. Ascultase neîncetat, îşi încordase auzul, dar nu prinsese niciun sunet de la oamenii care se apropiau. Probabil că s-au poticnit pe undeva. Au dat de apă, sau de o teribilă prăbuşire a tavanului. Robert depăşise şi faza nădejdii, şi faza deznădejdii.

Încetişor, aşeză trupul lui Pat Reedy pe jos şi-l cuprinse pe Hughie pe după umăr. Poate că niciodată nu-i arătase lui Hughie destulă atenţie. Hughie îi semăna prea tare lui, era prea tăcut şi prea închis în sine. Nu-l iubise destul pe Hughie.

Încercă să-i vorbească băiatului, dar era greu. Nu mai putea rosti cuvintele ca lumea. Tuşi iar. Tusea avea gust de sare şi-i ieşea din gură strâmb, ca şi cuvintele.

Timpul trecea. Trupul lui Hughie fu străbătut de un fior. Hughie muri, gândindu-se la meciul pe care n-avea să-l mai joace niciodată. De fapt muri de inimă rea.

Timpul trecea. Robert îl sărută pe Hughie pe frunte şi încercă să-i încrucişeze braţele pe piept, aşa cum făcuse cu Harry Brace. Dar nu mai avea putere nici pentru asta. Nu mai avea putere nici măcar să tuşească. Rosti încetişor *Tatăl nostru.* Cuvintele rugăciunii le rosti cum

trebuie, cu toate că tusea îi era deformată.

Gândurile lui Robert începură să rătăcească: i se păru ciudat ca tocmai el să moară ultimul, ca tocmai el, care era ofticos, să reziste mai mult decât atâţia oameni sănătoşi. Păi, nu spusese el întotdeauna că nu tusea o să-l omoare?... Nici acum nu murea din pricina ei. Pierdu simţul timpului şi locului, i se păru că se află pe râul Wansbeck în sus, la pescuit, cu David, băieţelul lui drag... i se păru că-i arată lui David cum să arunce undiţa... că-l priveşte pe David cum prinde primul păstrăv din viaţa lui, un păstrăv micuţ şi pistruiat... „Ei, Davey, nu-i aşa că-i grozav?”

Timpul trecea. Robert se mişcă, deschise ochii. Aprinse ultimul căpeţel de lumânare. Se gândi că e păcat să nu-l folosească. Întrucât avea posibilitatea alegerii, îşi spuse că ar prefera să nu moară pe întuneric.

Lumânarea aruncă un licăr gălbui pe formele spectrale şi tăcute ale morţilor din jurul lui. Îşi dădu seama că în curând va muri şi el. Nu simţea niciun pic de frică, nimic... Dar în cele din urmă se gândi totuşi că ar vrea să-i scrie lui David... Pe David îl iubise întotdeauna.

Căută prin buzunare carnetul, creionul şi foaia de hârtie. Se strădui să-şi adune gândurile, cu un efort dureros, şi apoi scrise:

„Dragă David, când mă vor găsi ai să primeşti acest bilet. Am făcut tot ce ne-a stat în putinţă, dar degeaba. Ne-a înecat apa în Băltoacă. Am izbutit să dau telefon la suprafaţă, şi Barras ne-a îndreptat către Groapa Scursorilor, dar prăbuşirea aceasta de piatră ne-a oprit, pentru că e o prăbuşire mare de tot. Hughie s-a stins adineauri. A murit fără durere. Spune-i maică-tii că am făcut şi slujbă religioasă. Nădăjduiesc că tu Davey ai să faci ceva în viaţă şi ai să profiţi de ea. Al tău tată.”

Se gândi un răstimp, fără să-şi dea seama că se gândeşte, şi apoi adăugă pe dosul biletului:

„P.S.: Fără îndoială că Barras a avut planurile acestei mine părăsite instrucţiunile lui au fost corecte.”

Robert împături hârtia şi o puse sub maiou, lipită de pieptul lui supt. Şedea ghemuit, cu spatele rezemat de peretele prăbuşit, parcă ar fi stat pe gânduri. În creierul lui începu să se strecoare întunericul, ca nişte valuri informe. Tuşi. Tusea lui blândă, intimă, tusea care-i semăna. Apoi trupul îi alunecă încet în jos şi căzu, întinzându-se într-o parte. Zăcea întins pe spate, cu braţele desfăcute, de parcă s-ar fi rugat de cineva. Ochii stinşi erau larg deschişi. Zăcea acolo printre tovarăşii lui morţi înainte. Lumânarea mai plpâi o dată slab, şi apoi se stinse.

Sfârşitul cărţii întâi

CARTEA A DOUA

CAPITOLUL I

Ultima şedinţă a Comisiei de anchetă, instituită pe baza articolului 83 din legea exploatărilor carbonifere, cu privire la cauzele şi împrejurările catastrofei din mina Neptun se apropia de sfârşit. Era o înghesuială nebună în primăria din Lamb Street, şi o mulţime imensă aştepta afară. O senzaţie de încordare părea să se amestece cu lumina soarelui de după-amiază, pătrunzând prin ferestrele cu rame de metal în atmosfera aburită a tribunalului. Pe fotoliile judecătorilor stăteau comisarul guvernamental, deputatul Henry Drummond, consilier regal, asistat de asesorul tehnic, adjunctul inspectorului-şef al minelor. În sală se aflau inspectorul divizionar şi domnul Jennings, inspectorul local, ambii reprezentând Ministerul Minelor; domnul Lynton Roscoe, consilier regal, avocat pledant, asistat de jurisconsultul John Bannerman din Tynecastle, reprezentând pe domnul Richard Barras de la mina Neptun; deputatul Harry Nugent şi Jim Dudgeon din partea Federaţiei minerilor din Marea Britanie; Tom Heddon din partea Asociaţiei minerilor din Sleescale; domnul William Snagg, jurist din Tynecastle, reprezentând pe urmaşii victimelor; colonelul Gascoigne, care asista la proces ca reprezentant al lordului Kell, proprietarul terenurilor. Pe băncile din faţă, în mijlocul publicului, se aflau Barras, Arthur, Armstrong, Hudspeth şi alţi funcţionari din administraţia minei Neptun. Urmau apoi trei rânduri de martori, printre care David, Jack Reedy, Harry Ogle şi alţi câţiva muncitori din mahalaua Teraselor, instalaţi imediat îndărătul lui Nugent. Urmau

apoi rudele morţilor, majoritatea femei îmbrăcate în haine negre, ieftine. Unele dintre ele nu aveau nimic pe cap, pentru că-şi coborâseră şalurile pe umeri. Toate erau uşor nedumerite, pline de respect amestecat cu spaimă, lipsite îndeobşte de înţelegerea lucrurilor care se petreceau în jurul lor. Restul sălii era plin de mineri şi orăşeni. N-aveai loc nici să arunci un ac.

Urmându-se practica oficială obişnuită, se acordase un oarecare răgaz între producerea catastrofei şi efectuarea anchetei. Dar acum, de şase zile fără întrerupere, cu începere din 27 iunie 1914, tribunalul ţinea şedinţă după şedinţă, sala răsuna de zumzetul glasurilor. Fuseseră chemaţi şi rechemaţi să depună cincizeci şi patru de martori. Se puseseră cincisprezece mii de întrebări şi se ascultaseră toate răspunsurile. Cuvintele zburau încoace şi încolo, aspre, convingătoare, furioase, sute de mii de cuvinte. Heddon, cu violenţa lui aprinsă, pierzându-şi şirul argumentaţiei, era mereu chemat cu asprime la ordine; Jim Dudgeon, binevoitor şi prea puţin stăpân pe gramatică, sprijinind logica liniştită a lui Nugent; colonelul Gascoigne, cu veşnicele lui chiţibuşuri legate de cote de nivel, repere topografice şi cartografice şi formaţiile geologice; Lynton Roscoe, versat în arta retoricii, stăpân pe gesturi şi pe propoziţiile elegant alcătuite.

Dar acum totul era pe sfârşite. Se apropiau cu repeziciune de încheiere. Avocatul Lynton Roscoe, consilier regal, se afla în acest moment în picioare; era o figură impunătoare, corpolent, fălcos, cu buza de sus acoperind-o pe cea de jos, şi rumen la obraji ca un om care bea mult vin de Porto. De la ora două tot lua un supliment de interogatoriu martorilor, iar acum, cu un gest plin de dramatism, se întorcea către consilierul guvernamental. În sală – tăcere.

Comisarul guvernamental: Aveţi vreo solicitare de făcut, domnule Rascoe?

Lynton Roscoe: Este problema domnului Richard

Barras, domnule comisar. Cred că dacă l-aş chema să facă o ultimă depoziţie am putea ajunge la o concluzie corespunzătoare în chestiunea discutată.

Comisarul: Cu toată plăcerea, domnule Roscoe.

A fost chemat Richard Barras. Şi-a părăsit imediat locul unde şedea şi a intrat în boxa martorilor. A rămas acolo în picioare, drept ca lumânarea, fără niciun pic de rezervă, cu o uşoară roşeaţă pe pometii săi proeminenţi şi capul înclinat într-o parte, de parcă abia ar fi aşteptat să răspundă la toate întrebările, cu maximum de candoare. Arthur, cu umerii gârboviţi, aşezat pe scaunul său, nu-şi ridica ochii din podea şi-şi acoperea faţa cu mâinile, ca să nu i-o poată scruta nimeni.

Lynton Roscoe: Domnule Richard Barras, vă rog să mă iertaţi că vă deranjez din nou, dar există câteva puncte pe care aş dori să le subliniez. Dacă nu mă înşel, ne-aţi spus că sunteţi proprietarul minei carbonifere Neptun, că sunteţi inginer de mine şi că aveţi treizeci şi cinci de ani de experienţă în acest domeniu.

Barras: Aşa este.

Lynton Roscoe: Fireşte, experienţa dumneavoastră în domeniul exploatărilor carbonifere este vastă?

Barras: Da, cred că nu exagerez dacă spun acest lucru.

Lynton Roscoe: Atunci, repetând, domnule Barras *(rar)* aţi ştiut în vreun fel oarecare, atunci când aţi început să exploataţi filonul Digului, că vă aflaţi mai mult sau mai puţin aproape de abatajele inundate ale vechii mine Neptun?

Barras: N-am avut nici cea mai mică idee.

Lynton Roscoe: Cu alte cuvinte, domnule Barras, aş vrea să spun că, după impresia mea, nu există decât două mijloace pentru a afla unde te găseşti în subteran: primul mijloc este forajul experimental, iar celălalt recurgerea la documente. Sau, pe scurt, un plan al exploatărilor.

Barras: Exact.

Lynton Roscoe (persuasiv): Dar, la urma urmei, forajul

nu poate să-ţi spună decât ceea ce se află în direcţia respectivă. Şi se pot comite şi erori considerabile. De fapt, adeseori forajul nu-ţi spune mare lucru, sau chiar nimic.

Barras: În orice caz, într-o situaţie ca a noastră, este neconcludent.

Lynton Roscoe: Întocmai. Acum, în ceea ce priveşte cealaltă metodă, aţi avut vreun document sau plan, sau schiţă, a vechilor exploatări ale minei Neptun?

Barras: Nu.

Lynton Roscoe: Un asemenea plan, dacă a existat vreodată, fără doar şi poate a fost pierdut sau distrus, chiar în acele vremuri de demult, la începutul exploatării cărbunelui, când documentele de arhivă nu erau tratate cu tot respectul necesar. Nu a fost niciodată în posesia dumneavoastră un asemenea plan?

Barras: Niciodată.

Lynton Roscoe: Prin urmare, nu aveţi câtuşi de puţin cunoştinţă de primejdia care ameninţa. *(Dramatic:)* Şi, în lumina logicii şi a raţiunii, dumneavoastră aţi fost o victimă a catastrofei în egală măsură cu acei bieţi nefericiţi care au pierit. *(Întorcându-se către comisarul guvernamental:)* Domnule comisar, acesta era elementul pe care am considerat necesar să-l subliniez din nou. Nu doresc să-l reţinem mai mult pe domnul Barras.

Comisarul guvernamental: Vă mulţumesc, domnule Barras, vă rămân îndatorat.

Barras ieşi din boxa martorilor, drept, cu capul sus, parcă ar fi dorit să fie văzut de toată lumea. Atât de impresionantă era ţinuta lui, încât un uşor murmur de aplauze involuntare se înălţă dinspre părţile laterale ale tribunalului. Richard se bucura de sentimentele cele mai sincere din partea publicului. Purtarea sa în decursul anchetei fusese comentată favorabil şi, adăugându-se eforturile lui din timpul operaţiilor de salvare, îi ridicase prestigiul până la popularitate.

Când Barras îşi reluă locul lângă Arthur, se ridică liniştit

Harry Nugent, deputatul. Nugent era un om calm, cu un aer de seriozitate şi stabilitate, cu o privire directă şi luminoasă. Era înalt, slab, cu faţa osoasă şi cadaverică, dar cu o frunte frumoasă, pe care fluturau câteva şuviţe subţiri de păr. Deşi la început nu era prea simpatic, Nugent avea o căldură, o sinceritate calmă, care înlătura curând prejudecata nefavorabilă creată de înfăţişarea sa neatrăgătoare. De cinci ani reprezenta în parlament circumscripţia Edgely din regiunea Tyneside. Era recunoscut ca o forţă în plină dezvoltare în mişcarea laburistă, şi unii dintre partizanii săi se şi grăbeau să-l prezinte ca viitor lider al partidului. Se întoarse cu faţa spre comisarul guvernamental şi vorbi, aplecându-se uşor.

Harry Nugent: Întrucât prietenul meu şi-a rechemat martorul principal, v-aş putea cere permisiunea, domnule preşedinte, să-l aduc în faţa dumneavoastră ca martor pe David Fenwick?

Comisarul guvernamental: Dacă vi se pare că acest lucru ar putea fi într-o oarecare măsură util...

S-a citat numele lui David Fenwick. David s-a ridicat şi s-a îndreptat repede spre partea din faţă a sălii. Avea o expresie serioasă, stăpânită. De şase zile, mereu intra şi ieşea din boxa martorilor, era mereu supus la interogatoriu, când ameninţat, când linguşit, când luat peste picior, când tratat cu binişorul; dar în tot acest timp se menţinuse cu încăpăţânare pe poziţie. Cu mâna pe Biblie, depuse iar jurământul.

Harry Nugent: Acum din nou, domnule Fenwick, în privinţa tatălui dumneavoastră, Robert Fenwick, care şi-a pierdut viaţa în această catastrofă...

David: Da.

Harry Nugent: Dumneavoastră susţineţi şi acum că, în timp ce lucra pe orizontul Băltoaca, şi-a exprimat neliniştea cu privire la posibilitatea unei inundaţii?

David: Da, a vorbit în repetate rânduri despre aceasta.

Harry Nugent: Cu dumneavoastră?

David: Da, cu mine.

Harry Nugent: Acum vă rog, domnule Fenwick, să-mi spuneţi dacă dumneavoastră aţi acordat sau nu importanţă celor comunicate de tatăl dumneavoastră.

David: Da, am acordat importanţă. Eram îngrijorat. De fapt, aşa cum v-am mai spus, am mers până acolo încât să vorbesc chiar şi cu domnul Barras personal.

Hany Nugent: Deci, aţi discutat efectiv această chestiune cu domnul Barras personal?

David: Da.

Harry Nugent: Şi care a fost atitudinea sa?

David: A refuzat să mă asculte.

Lynton Roscoe (ridicându-se): Domnule comisar, protestez! Nu numai în legătură cu acest martor, ci şi în legătură cu ceilalţi martori, domnul Nugent a învârtit lucrurile într-un mod inadmisibil. Mi se pare de-a dreptul imposibil să accept depăşirea oricăror limite.

Comisarul guvernamental: Domnule Roscoe, veţi avea posibilitatea de a supune şi dumneavoastră acest martor la un supliment de interogatoriu, dacă veţi dori s-o faceţi *(Întorcându-se către Nugent:)* Pe de altă parte, mi-aş permite să observ, domnule Nugent, că după impresia mea nu mai avem nimic nou de aflat de la martor.

Harry Nugent: Nu mai am nimic de adăugat, domnule comisar. V-am atras doar din nou atenţia asupra posibilităţii care a existat de a se fi găsit mijloacele de evitare a catastrofei. Nugent se aşeză la locul său. În schimb, Lynton Roscoe sări din nou în picioare şi, cu un gest foarte pompos, îl opri pe David, care tocmai dădea să părăsească boxa martorilor.

Lynton Roscoe: Numai o clipă, domnul meu. Unde spui că a avut loc această pretinsă conversaţie?

David: Pe malul râului Wansbeck, când eram la pescuit.

Lynton (neîncrezător): Şi dumneata pretinzi să credem că tatăl dumitale, deşi temându-se cumplit de moarte, s-a dus foarte liniştit să se distreze la pescuit? *(Pauză sardonică)* Să fim sinceri, domnule Fenwick, tatăl

dumitale era un om învăţat?

David: Era un om inteligent.

Lynton Roscoe: Mă rog, mă rog, domnule, mulţumeşte-te să răspunzi la întrebările mele. Repet: Era un om învăţat?

David: Într-un sens mai larg al cuvântului.

Lynton Roscoe: Eu aş spune, domnule, cu toate că dumneata nu vrei să recunoşti acest lucru, că nu era un om învăţat. De exemplu, nu cunoştea câtuşi de puţin ştiinţa exploatărilor miniere. Te rog să-mi răspunzi cu „da” sau „nu”.

David: Nu.

Lynton Roscoe: Dumneata cunoşti această ştiinţă?

David: Nu.

Lynton Roscoe (sarcastic): După câte înţeleg, dumneata te ocupi cu profesoratul, nu?

David (aprins): Dar ce are profesoratul meu de-a face cu catastrofa din mina Neptun?

Lynton Roscoe: Tocmai asta e întrebarea pe care îmi propusesem să ţi-o pun eu dumitale, dragul meu. Dumneata eşti profesor suplinitor într-o şcoală a Consiliului districtual, fără să ai măcar, după cât cred, calificarea licenţei în litere. Ai recunoscut că nu te pricepi câtuşi de puţin la ingineria de mine. Şi totuşi...

David: Eu...

Lynton Roscoe: Un moment, domnule! *(Bătând cu pumnul în masă:)* Ai avut sau nu ai avut vreo împuternicire din partea muncitorilor să acţionezi în această chestiune?

David: Nu.

Lynton Roscoe: Atunci, cum te aşteptai dumneata ca domnul Barras să bage în seamă amestecul dumitale impertinent?

David: Era oare un lucru atât de impertinent să încerc să salvez vieţile acestor sute de muncitori?

Lynton Roscoe: Nu fi insolent, domnule!

David: Insolenţa nu e numai apanajul dumneavoastră.

Comisarul guvernamental (intervenind): Cred, domnule Lynton Roscoe, aşa cum am menţionat şi mai înainte, că am epuizat utilitatea acestui martor.

Lynton Roscoe (cu un gest de neputinţă): Dar, domnule comisar...

Comisarul guvernamental: Cred că am putea închide această problemă, dacă aş declara, fără niciun fel de prejudecată, că nu-i atribui domnului Richard Barras decât cele mai nobile intenţii.

Lynton Roscoe (zâmbind şi înclinându-se): Vă mulţumesc respectuos, domnule comisar guvernamental!

Comisarul guvernamental: Doriţi să mai adăugaţi ceva, domnule Roscoe?

Lynton Roscoe: Dacă-mi permiteţi, domnnule comisar guvernamental, aş recapitula pur şi simplu faptele pe scurt. Ne putem felicita constatând că situaţia cauzată de catastrofa este într-adevăr atât de clară. Lipsa oricărui plan, desen sau schiţă, care să indice abatajele vechii mine Neptun este mai presus de orice îndoială. Aceste exploatări vechi, aşa cum am arătat, au fost părăsite în anul 1808, cu mult înainte de a se fi adoptat vreo dispoziţie legislativă care să ceară înregistrarea unor planuri sau prezentarea de informaţii cu privire la abandonarea unei mine şi, după cum vă puteţi închipui, într-o vreme când păstrarea arhivelor şi documentelor şi, de fapt, însăşi exploatarea minelor în general se găseau într-un stadiu cum nu se poate mai primitiv. Dacă îmi permiteţi, domnule comisar guvernamental, aş sublinia că acest fapt nu incumbă câtuşi de puţin responsabilităţii noastre! Din mărturiile depuse rezultă că domnul Richard Banas era un patron care se bucura de încrederea salariaţilor săi şi că efectua operaţiile de exploatare a sectorului Băltoaca conform celor mai bune şi nobile tradiţii ale industriei miniere. El nu cunoştea primejdia care plana aici.

Nu pot să cred că domnul Nugent, în cursul suplimentului de interogatoriu luat martorului Fenwick, a

vrut într-adevăr să sugereze că unii dintre oamenii care şi-au pierdut viaţa în cursul catastrofei şi-ar fi exprimat anterior neliniştea cu privire la pericolul scurgerii apei în sectorul Băltoaca.

În consecinţă, domnule comisar, vă cer ca în urma analizării mărturiei lui Fenwick cu referire la cele comunicate lui de către tatăl său să declaraţi formal că nu există niciun temei care să susţină o asemenea sugestie monstruoasă. În cel mai bun caz a fost vorba de lucruri discutate în treacăt, într-o conversaţie întâmplătoare: noi suntem în posesia mărturiilor depuse sub prestare de jurământ de către toţi funcţionarii cu răspundere ai minei, în sensul că niciunul dintre muncitori sau dintre locuitorii oraşului nu şi-a exprimat faţă de ei niciun fel de teamă sau nelinişte.

Martorul Fenwick a insistat, cu o înverşunare pe care noi o deplângem, asupra întrevederii cu domnul Richard Barras din seara de 13 aprilie trecut. Dar, domnule comisar guvernamental, ce importanţă ar fi putut să acorde directorul oricărei mine din ţară unei discuţii stârnite în mod atât de nepotrivit şi de impertinent, ca cea provocată de Fenwick în seara despre care e vorba? Dacă vreo persoană cu muncă de răspundere şi totodată competentă, ca de pildă domnul Armstrong sau domnul Hudspeth sau vreo altă persoană oficială, ar fi ridicat această problemă, bineînţeles situaţia ar fi fost cu totul diferită. Dar ce însemnătate putea avea dacă un om din afară vorbea în termeni atât de puţin informaţi şi atât de echivoci despre primejdie şi apă, şi umezeală în mină? Vă rog să reţineţi, domnule comisar, că mina Neptun era de la bun început o exploatare umedă, şi cantitatea de apă care se scurgea în ea nu putea constitui câtuşi de puţin o indicaţie a inundaţiei ce se apropia.

Într-un cuvânt, domnule comisar guvernamental, noi am stabilit pe deplin că domnul Barras nu avea câtuşi de puţin cunoştinţă de faptul că se lucra în imediata apropiere a vechilor exploatări, inundate. Nu exista niciun

plan, din pricina unei lacune a legislaţiei dinainte de 1872. Aceasta este esenţa situaţiei, domnule comisar guvernamental, şi, cu permisiunea dumneavoastră, las problema noastră, în aceşti termeni, la latitudinea dumneavoastră.

Comisarul guvernamental: Vă mulţumesc, domnule Roscoe, pentru admirabilul şi lucidul rezumat al problemei pe care ni l-aţi expus. Nu mai ştiu prea bine, domnule Nugent, dacă aţi dori sau nu să mai luaţi cuvântul.

Harry Nugent (ridicându-se încet în picioare): Domnule preşedinte, în momentul de faţă aş avea foarte puţine de adăugat. Mai târziu însă, am de gând să ridic întreaga problemă a legislaţiei referitoare la minele umede, în Camera Comunelor. Aceasta nu este prima inundaţie care s-a produs până acum. Am mai avut cazuri similare, provocate de lipsa posibilităţii de a consulta planurile necesare, şi de pe urma acestei situaţii au rezultat imense pierderi de vieţi omeneşti. Mă văd silit să insist asupra gravităţii acestei chestiuni. Dacă e vorba de a obţine o anumită securitate a muncii în mine, atunci cred că a sosit de mult timpul să facem ceva în această privinţă. Cunoaştem cu toţii prea bine cazuri de neglijenţă, sau aş putea să spun chiar un cuvânt mai grav decât neglijenţă, în munca în subteran, din partea proprietarilor de mine, când aceştia se apropie de o anumită limită, mai ales când situaţia prezintă şanse de a obţine un cărbune mai rentabil. Este o deficienţă morală care nu poate fi despărţită de sistemul proprietăţii particulare. Chiar şi în anii buni, în minele din ţara noastră s-au înregistrat în medie patru morţi pe zi, timp de trei sute şaizeci şi cinci de zile pe an. Gândiţi-vă şi dumneavoastră, domnule comisar guvernamental: un om ucis la fiecare şase ceasuri; un om rănit la fiecare trei minute. Am fost acuzaţi de înverşunare în cazul de faţă. V-aş ruga să înţelegeţi că pe mine personal mă preocupă mai puţin această chestiune locală decât problema generală a securităţii în mină. Noi suntem siliţi să ne

slujim de aceste accidente pentru a face propagandă în vederea îmbunătăţirii condiţiilor de muncă şi a obţinerii unei legislaţii mai favorabile, întrucât numai când se întâmplă asemenea accidente putem obţine şi noi oarecare înţelegere. Aşa-zisul progres. În industria carboniferă, în loc să aibă drept rezultat scăderea proporţiei morţilor şi accidentelor, a avut efectul contrar, sporirea numărului lor. Şi noi credem în mod sincer că atâta vreme cât mai dăinuie sistemul economic al proprietăţii particulare, această risipă de vieţi omeneşti va continua. Domnule comisar guvernamental, asta este tot ceea ce am de spus în momentul de faţă.

Comisarul guvernamental (grăbit): Atunci, urmează să declarăm ancheta închisă. Aş vrea totuşi să-mi exprim recunoştinţa faţă de cei care au luat parte la cercetări. De asemenea vreau să transmit condoleanţele mele familiilor atât de crunt lovite, în special familiilor acelor zece mineri ale căror cadavre nu au fost încă scoase din mină. În concluzie, doresc să-l felicit pe domnul Richard Barras pentru eforturile eroice depuse în vederea salvării minerilor îngropaţi de vii, şi vreau să înscriem chiar acum în procesul-verbal că din mărturiile depuse în prezenţa mea rezultă pe deplin că domnul Barras părăseşte acest tribunal cu reputaţia absolut intactă.

Un murmur, un imens oftat de uşurare se răspândi în sală, slăbind încordarea de până acum. Când se ridică în picioare comisarul guvernamental, se auzi mai întâi zgomotul scaunelor mutate din loc, iar apoi zumzetul glasurilor sporovăind. Se deschiseră uşile duble din spate, şi sala începu să se golească repede. Când Barras ajunse împreună cu Arthur la scările de afară, colonelul Gascoigne şi câţiva alţii se repeziră să-l felicite. De fapt se auziră chiar şi câteva slabe ovaţii. Se îngrămădiră şi alţi oameni în jurul lor, dornici să-i strângă mâna. Cu capul descoperit şi faţa uşor îmbujorată, ţinându-se drept ca lumânarea, Barras rămase în capul scărilor. În spatele lui era Arthur, palid şi acum, palid ca moartea. Barras nu era

câtuşi de puţin grăbit să părăsească locul asupra căruia se concentra lumina publicităţii. Privea în jur cu o expresie de vioiciune, chiar de triumf, gata să primească orice mână care i se întindea. Un fior de emoţie se detaşa din întreaga sa atitudine şi se răspândea ca un val către oamenii masaţi acolo, în aşteptare. Se înălţară noi ovaţii şi apoi altele, de data asta mai puternice decât înainte. Profund satisfăcut, Barras începu să coboare încetişor scările, cu capul descoperit şi acum, însoţit de Gascoigne, Lynton Roscoe, Bannerman, Armstrong, Jennings, şi la urmă de tot – Arthur. Mulţimea se dădea respectuoasă la o parte în faţa acestui grup impunător. Barras porni înaintea lor, traversă trotuarul, cu capul sus, cu ochiul gata să selecţioneze figurile cunoscute, răspunzând cu grăbire la saluturi, rostind când şi când vreo vorbă gravă, simţind pulsul sentimentelor masei îndreptându-se pe o cale puţin ocolită către el – omul care părăseşte tribunalul cu reputaţia absolut intactă, nepătat de noroiul cu care încercaseră unii să-l împroaşte; în urechi îi răsunau încă acele ultime cuvinte: „Eforturile eroice depuse în vederea salvării minerilor îngropaţi de vii”. Drumul acestui grup către vila Law se transformă într-un fel de alai triumfal.

În sala tribunalului, David rămase nemişcat pe scaunul său, ascultând ovaţiile, tropotele greoaie de afară şi uitându-se la pereţii aburiţi, fără să vadă nimic; privea în gol, parcă spre muştele care bâzâiau pe la ferestrele murdare. Făcu un efort să se stăpânească. N-are niciun rost să te laşi pradă disperării, n-are absolut niciun rost.

Simţi o atingere pe umăr, care-l făcu să se întoarcă încetişor, în sala goală se afla doar Harry Nugent, stând acum în picioare lângă el. Nugent îi spuse cu blândeţe:

— Ei, s-a terminat.

— Da.

Cercetând faţa impasibilă a lui David, Nugent se aşează pe scaun lângă el.

— Nu cumva te aşteptai la mai mult?

— Sincer vorbind, da! David păru să se cufunde în

gânduri grave. Da, de fapt mă aşteptam să se facă dreptate. Eu ştiu precis că e vinovat. Ar fi trebuit să fie pedepsit. Şi când colo, ce se întâmplă? I se aduc omagii, îl aclamă, şi-i dau drumul să plece liber şi nevătămat.

— Nu trebuie să le pui prea rău la inimă.

— Nu mă gândesc la mine. De ce-aş face-o? Mie nu mi s-a întâmplat nimic. E vorba de ceilalţi.

Pe buzele lui Nugent înflori un uşor zâmbet. Era un zâmbet cum nu se poate mai prietenos. În cursul anchetei avusese des prilejul de a-l vedea pe David şi de a-i vorbi. Se simţea puternic atras de băiat.

— La urma urmei, nici ceea ce am obţinut nu e puţin lucru, spuse Nugent dus pe gânduri. Acum o să putem sili Ministerul Minelor să ia măsuri în această problemă a minelor părăsite şi inundate. De ani de zile aşteptam noi un prilej favorabil. Asta-i problema principală, dacă izbuteşti să vezi lucrurile în această lumină.

David îşi înălţă capul, izgonind cu încăpăţânare vidul dinăuntrul lui, junghiul ucigător al înfrângerii.

— Da, înţeleg, mormăi el.

Expresia din ochii lui David alteră pe dată seninătatea lui Nugent. Nu se putu stăpâni să nu-l cuprindă cu braţul pe după umeri.

— Eu ştiu ce-i în inima ta, băiete, dar nu trebuie să te necăjeşti. Comportarea ta a fost mai mult decât mulţumitoare. Nici nu poţi să-ţi închipui cât de utilă ne-a fost mărturia depusă de tine.

— Dar n-am făcut nimic. Am încercat, însă n-am izbutit. De o viaţă întreagă tot vorbesc că o să fac ceva, şi când colo...

— Ai să faci. Dar aşteaptă cu răbdare prilejul. Nu fi dezamăgit. Eu am să ţin contactul cu tine. Am să văd ce se poate face, şi între timp, sus inima! Se ridică şi aruncă o privire către uşa în care Heddon stătea la taifas cu Jim Dudgeon, aşteptându-l. Ascultă, David, să vii la gară astă-seară la ora şase. Am să-ţi spun o vorbă.

Îi făcu un semn încurajator din cap şi se îndreptă către

Heddon şi Dudgeon. Apoi plecară toţi trei către localul provizoriu al sindicatului, de pe Cowpen Street.

Câteva clipe mai târziu, David se ridică de pe scaun şi-şi luă pălăria. Părăsi tribunalul şi o porni în jos pe Freehold Street. Era vlăguit. Cu seriozitatea fără limită ce-l caracteriza, se concentrase cu totul asupra anchetei. De şase zile, nici nu mai dăduse pe la şcoală. Şi când colo, iată rezultatul. Strânse cu încăpăţânare din umeri, izbutind din nou să se stăpânească. Nu era momentul potrivit pentru a-şi permite luxul de a face o criză de nervi, de a da frâu liber furiei şi istericalelor.

Străbătu Freehold Street, apoi traversă şi intră pe Lamb Street. Dar acolo, când ajunse cam prin dreptul fundăturii Scut, îl strigă cineva. Era măcelarul Ramage. Purta o haină murdară, albastră de in şi era încins în jurul mijlocului cu un şorţ enorm, albastru cu alb. Tocmai venea de la abator, unde asistase la o tăiere. Pe dosul mâinilor avea pete mari de sânge închegat. Aburul cald al după-amiezei îl învăluia într-o irizare roşiatică.

— Hei, Fenwick, fă-te-ncoa!

David se opri, dar nu scoase o vorbă. Ramage slăbi niţel strânsoarea gulerului în jurul gâtului gros, apoi îşi înfipse degetele mari de la amândouă mâinile în chimirul lat şi se lăsă niţel pe spate, măsurându-l pe David cu privirea.

— Şi zi aşa, ţi-ai terminat treaba pe ziua de astăzi la primărie? rosti el cu sarcasm apăsat. Nici nu mă mir că pari aşa încântat de tine însuţi. Martor mi-e Domnul că ai fost o adevărată mândrie a oraşului, toată săptămâna asta. Te tot înălţai cocoşeşte şi te luai la harţă cu Lynton, de parcă ai fi fost un clănţău de avocat. Ramage rânji şi mai aspru. Se vedea bine că era la curent cu ancheta până la ultimele amănunte. Dar, continuă el, să fiu în locul tău, nu m-aş simţi chiar aşa de bine. Vezi să nu te trezeşti că toată chestia asta te costă mai mult decât te-ai aşteptat!

David stătu locului fără o vorbă, înfruntându-i privirea.

Simţea că-l ameninţă o primejdie. Urmă o pauză, după care Ramage părăsi tonul sarcastic. Sprâncenele i se îmbinară, şi măcelarul îşi luă obişnuita atitudine teroristă:

— Da’ ce mă-ta-ţi închipui că ai făcut? Crezi că poţi să lipseşti şase zile de la şcoală, aşa, fără voie? Te-i fi crezând cumva stăpân peste toate…

— Am asistat la anchetă pentru că am fost obligat.

— Nu-i adevărat. Te-ai dus numai aşa, de-al dracului. Te-ai dus ca să-l împroşti cu noroi pe unul dintre fruntaşii oraşului, un om de vază aşa cum sunt şi eu, şi încă cel ce s-a îndurat de tine şi ţi-a dat slujba pe care n-o meritai. Ca un câine rău, te-ai încovrigat şi ai muşcat mâna care te hrănea. Dar să-mi zici mie cuţu dacă n-ai să plângi în pumni pentru ce-ai făcut!

— Asta mă priveşte numai pe mine, îi răspunse David scurt, şi dădu să plece.

— Stai uşor, urlă Ramage, că n-am terminat încă cu tine! Am ştiut eu dintotdeauna că eşti un agitator, care aţâţi lumea, cum o aţâţa şi taică-tu. Eşti un socialist neruşinat, asta eşti! N-avem nevoie de profesori ca tine în şcolile noastre. Ai să fii dat afară.

Urmă o pauză. David îl privi ţintă pe Ramage.

— Nu mă puteţi concedia.

— Nu? Ei, nu mă-nnebuni! Da’ de ce să nu pot? Ramage lătra ca un câine rău, cu un aer de triumf. Poate-ţi va face plăcere să afli că aseară noi am convocat o şedinţă a consiliului şcolar, pentru a discuta purtarea ta, şi am căzut de acord în unanimitate să-ţi cerem demisia.

— Cum?

— Niciun cum! Mâine dimineaţă ai să-ţi primeşti de la Strother preavizul. El are nevoie de un om cu licenţa în litere în buzunar; nu de unul ca tine, un miner cu o spoială de învăţătură.

Un minut întreg, Ramage savură din plin satisfacţia de a scruta faţa lui David. Apoi, cu rânjetul sardonic înţepenit pe buzele lui groase, se întoarse pe călcâie şi intră legănându-se greoi în măcelărie.

David o porni pe Lamb Street în jos, cu capul în pământ, cu ochii ţintă la vârful picioarelor. Îşi deschise uşa de la casă, intră în bucătărie şi cu gesturi automate se apucă să-şi facă un ceai. Jenny era la maică-sa, la Tynecastle. O trimisese acolo anume, pentru o săptămână, ca s-o cruţe de toată neliniştea anchetei. Se aşeză la masă amestecând cu linguriţa în ceaşcă, mereu-mereu, fără să soarbă măcar o înghiţitură de ceai. Vasăzică încercau să-l dea afară. De la început îşi dăduse el seama că Ramage nu glumeşte. Bineînţeles, ar fi putut să lupte, ar fi putut să facă apel la Asociaţia profesorilor din nordul Angliei. Dar la ce-ar fi servit? Trăsăturile feţei i se înăspriră. Nu, lasă-i să facă ce vor. O să vorbească el cu Nugent la ora şase. Oricum voise să scape de profesorat, era o fundătură fără perspective de evadare. Mai ales pentru el, care voia să realizeze ceva în viaţă. O, Doamne! Mult ar fi vrut să se realizeze, să facă în sfârşit ceva.

Plecă de acasă la şase fără un sfert şi se îndreptă către gară. Dar nu parcursese încă jumătate din drum, când auzi o zarvă nebună în capul străzii, şi, ridicând privirile, dădu cu ochii de doi vânzători de ziare care coborau în goană dealul, fluturând nebuneşte în mână nişte afişe. Se opri şi el, cumpără un ziar şi din nou îi veniră în minte, pe primul plan, zvonurile şi temerile înăbuşite, pe care „obsesia anchetei” le trecuse pe ultimul plan. Pe pagina întâi se întindea titlul cu litere de-o şchioapă: LA NOAPTE EXPIRĂ ULTIMATUMUL BRITANIC.

CAPITOLUL II

În a doua sâmbătă a lunii septembrie 1914, către ora unu, Arthur se întoarse la vila Law venind de la mina Neptun. În mină lucrurile reveniseră întru totul la normal, munca reîncepuse, toată povestea tragică a catastrofei părea îngropată şi uitată. Străbătu bulevardul cu paşi obosiţi. Intră pe terenul proprietăţii lor, şi, aşa cum se aşteptase, plin de temeri, văzu că a sosit automobilul cel nou. Venise cu el chiar Bartley, care fusese la Tynecastle şi urmase un curs de o lună. Îl trăsese pe alee, în faţa vilei. Era decapotabil, cu o caroserie lustruită, de culoare maro şi cu alămuri strălucitoare. Barras stătea în picioare lângă maşina noua, şi când Arthur trecu pe acolo, îl strigă:

— Uite, Arthur, a sosit în sfârşit!

Arthur se opri. Era îmbrăcat în hainele de lucru. Îndreptă o privire indolentă către maşină, şi în cele din urmă răspunse:

— Văd.

— Am atâtea lucruri pe cap; încât automobilul mi-e indispensabil, explică Barras. Mi se pare ridicol că nu mi-am dat seama de lucrul acesta mai înainte. Bartley zice că merge splendid. O să ne ducem astă-seară până la Tynecastle, ca să-l încercăm.

Arthur rămase pe gânduri, şi într-un târziu spuse:

— Îmi pare rău... dar n-am să pot veni.

Barras râse. Râsul ăsta al lui era la fel de nou ca şi maşina. Reluă:

— Prostii! Petrecem seara cu familia Todd. Am aranjat

să luăm cu toţii cina la restaurantul Central.

Arthur nu se mai uită la automobil, ci îşi pironi privirile asupra lui taică-su. Obrajii lui Barras nu erau de fapt îmbujoraţi, dar îţi făceau impresia asta: ochii şi buzele aveau mai multă rotunjime ca oricând. În special ochii mici păreau mai proeminenţi îndărătul lentilelor puternice. Era agitat şi oarecum chiar emoţionat. Probabil emoţia se datora sosirii automobilului.

— Nu ştiam că ai obiceiul să dai mese la restaurantul Central, spuse Arthur.

— Nu am obiceiul, îi răspunse Barras enervându-se deodată. Dar acum e un prilej deosebit. Alan pleacă pe front, cu batalionul lui. Suntem cu toţii foarte mândri de el. Şi pe urmă, a trecut multă vreme de când nu l-am mai văzut pe Todd. Vreau neapărat să-i fac o vizită.

Arthur se mai gândi un minut, apoi întrebă:

— Nu l-ai mai văzut pe Todd de când s-a produs catastrofa la mina noastră?

— De atunci, îi răspunse scurt Barras.

Urmă o pauză.

— Tată, chiar m-am întrebat adeseori de ce nu l-ai rugat pe Todd să vină să te ajute în timpul anchetei.

Barras se întoarse brusc:

— Să mă ajute! Cum să mă ajute? Concluziile anchetei au fost foarte satisfăcătoare, nu?

— Satisfăcătoare?

— Da, aşa am spus, repetă aspru Barras. Îşi scoase batista şi şterse un fir de praf de pe radiatorul maşinii. Eu te întreb dacă vii la Tynecastle sau nu.

— Da, tată, am să vin, răspunse Arthur cu ochii în pământ.

În tăcerea care urmă, gongul îi chemă la masă. Arthur intră în casă în urma lui taică-su. Barras avea un mers mai sprinten ca de obicei. Lui Arthur i se păru chiar că s-ar grăbi. În ultima vreme, mersul lui taică-su se iuţise atât de mult, încât simula graba.

— Un automobil admirabil, îi informă Barras în timpul

mesei, uitându-se la mătuşa Carrie. Caroline, într-o zi trebuie să vii şi tu să faci un tur cu noi.

Mătuşa Caroline se îmbujoră de plăcere, dar înainte de a fi putut răspunde, Barras puse mâna pe ziar – o ediţie specială adusă de Bartley de la Tynecastle. Parcurgând repede cu privirea pagina de mijloc, Barras exclamă deodată, satisfăcut:

— Aha! Ia uitaţi-vă ce de veşti! Şi încă bune! Pupilele i se dilatară uşor. „O înfrângere serioasă a nemţilor, pe Marna. Pierderi grele. Au fost prinşi de mitralierele noastre într-un foc de anfiladă... Pierderi enorme, apreciate la patru mii de morţi şi răniţi.”

Pe Arthur îl izbi faptul că taică-su primea aceste pierderi, măcelărirea acestor patru mii de oameni, cu o ciudată aviditate inconştientă. Îl străbătu un fior.

— Da, sigur, rosti el pe un ton cu totul lipsit de naturaleţe, sunt într-adevăr pierderi enorme. Patru mii de oameni. Cam de patruzeci de ori mai mult decât au murit la noi în mină.

Tăcere mormântală. Barras lăsă ziarul în jos. Ochii lui bulbucaţi îl fixară pe Arthur. Apoi, pe un ton ridicat, îi spuse:

— Trebuie să ai un ciudat simţ al valorilor, ca să pomeneşti de nenorocirea noastră de la mina Neptun în aceeaşi ordine de idei cu războiul. Dacă nu încetezi să cloceşti gânduri negre cu privire la lucrurile cărora li s-a pus de mult cruce şi pe care oamenii le-au dat uitării, ai să devii de-a dreptul morbid. Trebuie să te stăpâneşti. Nu-ţi dai seama că e vorba de o situaţie în care naţiunea e în primejdie?

Barras se încruntă şi-şi aruncă iar ochii pe jurnal.

Se aşternu din nou tăcerea. Arthur înghiţi cu noduri ce mai avea în farfurie, şi apoi se duse imediat sus. Se aşeză pe marginea patului, simţindu-se îngrozitor de indispus şi începu să privească pe fereastră. Ce se întâmpla cu el? Fără doar şi poate că ceea ce spusese taică-su era în mare parte adevărat. Devenea morbid, cu adevărat

morbid, dar ce putea să facă? O sută cinci oameni îşi găsiseră moartea în mina Neptun. El nu-i putea uita. Oamenii ăştia continuau să trăiască alături de el, mâncau cu el, mergeau cu el, lucrau cu el. Îi hăituiau visurile. Nu-i putea uita. Tot măcelul ăsta, cum îl numise taică-su, acest oribil carnaj, masacrarea a mii de oameni de către obuze, gloanţe, bombe şi şrapnele păreau doar să-l adâncească şi să-i intensifice introspecţia bolnăvicioasă. Războiul în sine nu însemna nimic. Era doar ecoul, reverberaţia profundă a catastrofei de la Neptun. Era deopotrivă o nouă oroare şi totodată o aceeaşi oroare. Victimele războiului erau victimele minei. Războiul era catastrofa de la Neptun, amplificată până la dimensiuni gigantice, o creştere în intensitate a valului ucigaş, o întindere a mlaştinii în care se înecase idealul frumos al valorii vieţii omeneşti.

Arthur nu-şi găsea locul. În ultima vreme îl îngrijorau propriile lui gânduri. Îşi simţea mintea ca o retortă fragilă în care se agitau convulsiv gânduri înspăimântătoare, ca nişte substanţe chimice al căror amestec poate oricând deveni explozibil. Se simţea incapabil să reziste la acţiunea şi reacţia chimică a acestor gânduri active.

Dar lucrul care-l înspăimânta cel mai mult era atitudinea lui faţă de taică-su. Îl iubea, îl iubise şi-l admirase întotdeauna pe taică-su, şi totuşi, adeseori, când se găseau împreună, se trezea supraveghindu-l, criticându-l fără voie, observându-l cu grijă, punând cap la cap observaţiile, ca un detectiv care-l spionează pe Dumnezeu. Ar fi vrut din toată inima să se lase de acest spionaj, care i se părea o impietate, dar nu era în stare: îl împiedica însăşi schimbarea produsă în taică-su. Ştia că s-a schimbat. Ştia precis lucrul ăsta. Şi-i era frică.

Rămase multă vreme să mediteze, aşezat pe marginea patului. Apoi se lăsă pe spate şi închise ochii. Se simţi deodată obosit. Ar fi vrut să doarmă. Nu-şi putea stăpâni somnul. Când se trezi era târziu. Adunându-şi minţile, oftă, se ridică şi începu să se îmbrace.

La ora şase coborî la parter şi-l găsi pe taică-su în hol, aşteptându-l. Când se apropie Arthur, Barras se uită semnificativ la ceas. În ultima vreme, ceasul ăsta reprezenta o adevărată obsesie. Devenise un tic la Barras, să-l deschidă şi să se uite la cadran, încruntându-se, ca un om foarte grăbit. Într-adevăr, în ultima vreme timpul părea să fi căpătat o nouă semnificaţie pentru Richard Barras, de parcă trebuia să folosească din plin fiecare clipă.

— Mă temeam că ai să întârzii.

Şi, fără să aştepte răspunsul lui Arthur, Barras porni către maşină.

Când se instală împreună cu taică-su în automobil şi se aşternură la drum către Tynecastle, Arthur încetă să se mai simtă deznădăjduit. La urma urmei, vizita de astăzi era destul de plăcută. N-o mai văzuse de un veac pe Hetty, şi gândindu-se că o s-o întâlnească din nou, îi creştea inima. Şi maşina se comporta frumos. Arthur nu era insensibil la elasticitatea graţioasă a suspensiei, la mişcarea cursivă, netedă, a roţilor. Trase cu coada ochiului la taică-su. Barras stătea drept, cu o expresie încântată pe faţă, şi totuşi cu un aer concentrat, ca un copil care încearcă o jucărie nouă.

Intrară în Tynecastle. Străzile erau aglomerate, radiind un tumult şi o agitaţie, pe care Barras părea să le savureze. La hotelul Central, portarul principal le deschise portiera maşinii cu gesturile acelea largi, pe care oamenii din branşa lui le rezervă pentru maşinile scumpe. Barras înclină din cap către portar, iar acesta îl salută politicos.

Intrară în holul destul de ticsit şi la fel de agitat ca şi strada. Mulţi bărbaţi erau în uniformă militară. Pe aceştia, Barras îi privi cu un aer aprobator.

Apoi Hetty le făcu veselă semn dintr-un colţ al holului, un colţ bine ales, în preajma căminului. Fratele ei, Alan, se ridică în picioare la apropierea lui Barras şi a lui Arthur. Primul lucru pe care-l spuse Barras fu:

— Unde e tatăl vostru?

Alan zâmbi. Îi şedea foarte bine uniforma de sublocotenent şi era bine dispus, pentru că avea un avans de câteva păhărele date pe gât.

— Tata e iarăşi bolnav. I-a revenit icterul. Vă roagă să-l iertaţi.

Barras păru descumpănit. Făcu o mutră lungă.

Urmă o tăcere percepută conştient de toată lumea, dar Barras îşi reveni repede. Îi zâmbi vag lui Hetty. Peste o clipă, intrară toţi patru în restaurant.

O dată aşezaţi la masă, Barras îşi ridică şervetul şi aruncă o privire prin sala plină de oameni şi de veselie. Bărbaţii cei mai veseli, cei mai zgomotoşi erau îndeobşte îmbrăcaţi în haine kaki.

— E foarte plăcut aici, spuse el. În ultima vreme mă cam simţeam apăsat de griji. Îmi pare bine că mai pot avea şi eu un moment de recreaţie.

— Vă bucuraţi că lucrurile s-au aranajat, spuse Alan, privindu-l pe Barras cu aerul unui om care ştie totul.

— Da, îi răspunse lapidar celălalt.

— Ăştia sunt o bandă de şnapani, continuă Alan. Dacă ar avea prilejul, ar fi în stare să vă joace chiar pe dumneavoastră pe degete, îl cunosc pe Heddon ăla; e un porc. De altfel e şi plătit să fie porc, dar realitatea este că e şi născut porc.

— Alan! protestă Hetty strâmbându-se.

— Dar ştiu asta, Hetty, spuse Alan degajat. Eu am avut de-a face cu oamenii. Te dau în gât dacă nu-i dai tu pe ei mai înainte. E o chestie de autoconservare.

Arthur se uită pe furiş la taică-su. Pe faţa lui Barras revenea ceva din vechea expresie glacială. Părea că încearcă să se adapteze la o nouă concepţie. Făcând un efort vizibil de a schimba subiectul, Barras întrebă:

— Pleci luni, Alan?

— Exact.

— Bănuiesc că te bucuri să intri în vâltoare.

— Bineînţeles, încuviinţă Alan cu glas tare. E o distracţie straşnică.

Chelnerul însărcinat cu aducerea băuturilor se apropie de masa lor. Barras luă lista cu copertă roşie şi medită prelung. De fapt nu era atât o dezbatere cu lista de vinuri, cât o dezbatere lăuntrică, într-un târziu, se hotărî:

— Cred că ar trebui să dăm un caracter sărbătoresc zilei de azi. La urma urmei, e un prilej rar.

Comandă şampanie, şi chelnerul se îndepărtă, frângându-se din şale.

Hetty părea încântată. În faţa lui Barras se simţea întotdeauna înfricoşată. Aerul solemn şi demnitatea lui distantă o cam intimidau şi-i impuneau respect. Dar astă-seară Barras era atât de diferit, cu ospitalitatea asta emoţionantă, survenită pe neaşteptate. Hetty îi zâmbi. Zâmbetul ei era dulce şi respectuos.

— E foarte plăcut, murmură ea. Cu o mână îşi mângâia mărgelele, iar cu cealaltă strângea piciorul paharului din faţa ei. Se întoarse către Arthur. Ce zici ce bine-i stă lui Alan uniforma?

Arthur se sili să zâmbească.

— Lui Alan îi stă bine orice.

— Ei nu, zău, Arthur, nu ţi se pare că uniforma îl pune în valoare?

— Da, aprobă Arthur cu buzele înţepenite.

— Da’ ce afurisită treabă să tot trebuiască să răspunzi la saluturi! remarcă Alan, încântat de sine. Aşteaptă numai să te primească şi pe tine în corpul auxiliar feminin, că ai să vezi tu, Hetty, ce mare bucurie.

Hetty mai sorbi o înghiţitură de şampanie. Stătu puţin pe gânduri, cu încântătorul ei căpşor aplecat într-o parte.

— Şi ţie, Arthur, ţi-ar sta admirabil în uniformă.

Arthur îngheţă de tot.

— Numai că eu nu mă prea văd în uniformă.

— Păi bine, Arthur, dar tu eşti destul de subţire. Ai o siluetă tocmai potrivită ca să porţi centură şi diagonală de ofiţer. Şi pe urmă chiar coloritul tău e potrivit. Ţi-ar sta minunat în kaki.

Toate privirile se întorseră spre Arthur.

— Asta aşa e, Arthur, confirmă Alan. Îi faci praf pe toţi. Ar trebui să plecăm împreună pe front.

Arthur simţi că-l cuprinde un tremur, dar nu izbuti să-şi dea seama din ce pricină. Avea nervii extrem de încordaţi, toată seara aceasta i se părea anormală şi îngrozitoare. Ce căuta aici taică-su, bând şampanie în localul ăsta aglomerat? Şi de ce aproba el pălăvrăgeala patriotardă şi lăudăroasă a lui Alan Todd, atât de nepotrivită prin toată agitaţia asta cu caracterul lui Barras?

— Tu auzi, Arthur? insistă Alan. Ar fi trebuit să vii cu mine, am fi făcut-o lată împreună.

Arthur se sili să vorbească. Cu un efort deosebit, izbuti să lege ceva, care pe cât posibil să nu-l angajeze.

— Cred că distracţia o să meargă şi fără mine, Alan. Ca să-ţi spun adevărul, eu unul nu prea sunt ahtiat după aşa ceva.

— Vai, Arthur! spuse Hetty dezamăgită. Întrucât îl socotea pe Arthur pur şi simplu proprietatea ei, îi plăcuse întotdeauna să-l vadă că se prezintă frumos în lume, „că străluceşte”, cum se exprima ea. Or, această ultimă remarcă a lui Arthur nu era de natură a-l face să strălucească. Îşi încruntă faţa vioaie, cu o expresie deopotrivă de fascinantă şi dezaprobatoare. Vai, Arthur, e caraghios să vorbeşti aşa! Doamne fereşte, dar cineva care nu te cunoaşte ar putea să-şi închipuie că ţi-e frică.

— Aş, prostii! spuse Barras indulgent. Chestia este că Arthur încă n-a avut timp să pună lucrurile astea la punct în mintea lui. Ai să-l vezi într-o bună zi cum se şi repede la cel mai apropiat birou de recrutare.

— Da, da, ştiu, zise Hetty, plecând ochii ei de ingenuă cu priviri calde, catifelate.

Într-un fel, regreta puţin cele spuse.

Arthur nu mai rosti un cuvânt. Rămase cu privirile aţintite în farfurie. Refuză şampania. Refuză desertul. Îi lăsă pe ceilalţi să vorbească înainte, fără să se amestece.

La capătul celălalt al salonului, unde se afla un ring de

dans cu parchetul bine ceruit, răsunară primele acorduri ale unei orchestre. Intona cu vigoare imnul regal, *God Save the King,* şi toată lumea se ridică în picioare, cu un zgomot infernal de scaune şi mese date la o parte. La sfârşit, se înălţară ovaţii puternice şi prelungi. După aceea, orchestra trecu la muzică de dans, dar cântă mai puţin zgomotos. Sâmbătă seara se dansa întotdeauna la restaurantul Central.

Hetty îi zâmbi peste masă lui Arthur: amândoi erau buni dansatori şi le plăcea grozav să danseze împreună. Adeseori i se spusese lui Hetty că atunci când dansează cu Arthur formează un cuplu încântător. Îl aştepta s-o poftească la dans. Dar el şedea acolo, morocănos, cu ochii în farfurie, şi n-o invită.

În cele din urmă, toată lumea remarcă proasta lui dispoziţie, şi Alan, totdeauna foarte îndatoritor, se aplecă spre soră-sa, întrebând-o:

— Hetty, nu vrei să faci câţiva paşi cu un bătrân soldat?

Hetty zâmbi cu o vioiciune mai mare chiar decât cea obişnuită ei. Alan dansa prost, greoi, şi nu-i plăcea să danseze. Drept care, lui Hetty nu-i făcea absolut nicio bucurie să-l aibă de partener. Dar fata simulă încântarea; se ridică şi dansară împreună.

Cât cei doi se aflau pe ring, Barras spuse:

— E tare drăguţă Hetty. Atât de rezervată, şi totuşi plină de energie.

Barras rosti acestea pe un ton plăcut, mai liniştit; de când mâncase şi băuse şampanie, părea toropit.

Arthur nu-i răspunse; trăgea mereu cu coada ochiului către Hetty şi Alan, care dansau. Se străduia din răsputeri să se împotrivească inexplicabilei indispoziţii, să şi-o înfrângă.

Când se întoarseră Hetty şi cu Alan, Arthur o invită de politeţe pe fată la dans. Rosti invitaţia cu un aer rigid, simţindu-se încă îngheţat şi rănit în sinea lui. Era o încântare să dansezi cu Hetty. Fata se lăsa moale în braţele lui, şi parfumul care era una cu făptura ei părea

că i se strecoară în suflet cu fiecare mişcare a trupului. Şi totuşi, tocmai pentru că încerca o asemenea încântare, îşi făgădui, cu perversitate, că nu o va invita decât la acest unic dans.

După aceea, Hetty rămase pe scaun, bătând măsura cu piciorul încălţat elegant, până ce, într-un târziu, simţi că nu mai poate suporta. Exclamă deodată, cu expresia ei cuceritoare de tandră vioiciune:

— Dar ce, astă-seară nu dansează nimeni?

Arthur răspunse repede:

— Sunt obosit.

Barras întrerupse tăcerea care urmă.

— Dacă ţi-aş putea fi câtuşi de puţin folositor, Hetty, sunt la dispoziţia ta. Însă tare mă tem că nu cunosc niciunul din paşii ăştia moderni!

Fata îl privi neîncrezătoare, puţin surprinsă şi nedumerită.

— Dar nu e deloc greu de învăţat. Nu faci altceva decât să mergi, îi spuse ea.

Pe faţa lui Barras strălucea zâmbetul cel nou, zâmbetul acela vag, de încântare.

— Mă rog, dacă nu ţi-e frică, atunci trebuie măcar să încercăm.

Barras se ridică şi-i oferi fetei braţul.

Arthur se simţea complet înţepenit. Cu faţa încordată, privea siluetele lui taică-su şi a lui Hetty mişcându-se încet, îmbrăţişate, la celălalt capăt al încăperii. Taică-su o tratase întotdeauna pe Hetty cu un aer protector, distant, iar fata fusese întotdeauna timidă şi reverenţioasă faţă de el. Iar acum dansau împreună. O vedea bine pe Hetty cum surâde, cu zâmbetul ei cochet, cu faţa întoarsă în sus, cu aerul unei femei măgulite de atenţia care i se acordă.

Apoi îl auzi pe Alan vorbindu-i, invitându-l să iasă afară şi, mecanic, se ridică şi părăsi împreună cu Alan restaurantul. Nu mai încăpea nicio îndoială că Alan băuse prea mult. Era roşu ca para focului. La toaletă se întoarse

cu faţa spre Arthur, clătinându-se pe picioare.

— Mă Arthur, babacul tău a ieşit la zar cu bani grei. Nici nu-mi vine să cred să scoată el paraua; să cazi jos ce masă a dat ca să cinstească plecarea bătrânului soldat!

Lăsă amândouă robinetele să curgă din plin în chiuvetă, apoi se întoarse iar către Arthur. În mare taină îi spuse:

— Ştii, Arthur, babacul meu e supărat foc pe al tău, că nu l-a pus să-l sprijine la anchetă. N-a zis el mare lucru, dar ştiu eu ce ştiu. Ştie el bătrânul soldat ce zice, măi Arthur.

Arthur îl privi stânjenit.

— Nu, zău, Arthur, dar să ştii că nu e cazul să-ţi mănânci ficaţii, îl asigură Alan cu un gest prietenos de om înţelept care-i încredinţează o taină. N-are rost să te frământi, Arthur. Asta ţi-o spun aşa, ca între prieteni, ca între prieteni buni şi vechi.

Arthur nu putea să-şi desprindă ochii de la Alan. Dar nici de vorbit nu putea. Un amestec de îndoială, nesiguranţă şi teamă îl cuprinsese într-un vălmăşag şi-i tăiase graiul.

— Ce vrei să spui? întrebă el în cele din urmă.

Deodată, chiuveta de la toaletă se umplu, şi apa dădu pe din afară, răspândindu-se pe pardoseală, revărsându-se întruna.

Ochii lui Arthur se întoarseră uluiţi către apa care venea potop. Aşa se stârnise şi potopul din mina Neptun. Inundase drumurile acelea ascunse şi întortocheate din adâncul pământului, înecându-i pe oameni într-un vârtej de groază şi beznă.

Deodată, întregul trup îi fu zguduit de un spasm. Se gândi cu îndârjire: „Vreau să descopăr adevărul. Chiar de-ar fi să mor din pricina asta, sunt hotărât să descopăr adevărul!”

CAPITOLUL III

În drum spre casă, Arthur aşteptă până ce automobilul ieşi din aglomeraţia de la Tynecastle, iar apoi, în timp ce luneca lin pe porţiunea mai liniştită, în linie dreaptă, dintre Kenton şi Sleesale, spuse repede:

— Tată, vreau să te întreb ceva.

Barras tăcu o clipă; stătea în colţul lui, sprijinit de tapiseria moale, cu trăsăturile feţei învăluite de întunericul din interiorul maşinii.

— Mă rog, spuse el cu rea-voinţă. Ce doreşti?

Tonul tatălui său era de natură să-l împiedice să vorbească, dar Arthur ajunsese într-un stadiu în care nimic nu-l mai putea împiedica.

— E vorba de catastrofă.

Barras făcu un gest de nemulţumire, aproape de repulsie. Arthur mai mult simţi decât îi văzu gestul. După o pauză, îl auzi pe taică-su spunând:

— De ce trebuie oare să insişti atâta cu povestea asta? E un subiect care-mi produce dezgust. Am petrecut o seară încântătoare, mi-a plăcut foarte mult să dansez cu Hetty. Nici nu-mi închipuiam că am să pot învăţa aşa de bine paşii ăştia noi. Nu vreau să fiu tulburat de un lucru pe deplin rezolvat şi uitat.

Arthur răspunse cu o voce clocotitoare:

— Dar eu, tată, nu l-am uitat. Şi nici nu-l pot uita.

Barras rămase o vreme absolut nemişcat.

— Arthur, pentru numele lui Dumnezeu, termină o dată cu chestia asta! Vorbea cu oarecare reţinere, de parcă s-ar fi străduit să-şi înfrâneze o nervozitate crescândă;

rezultatul era o posomorâtă amabilitate care îi pătrundea cuvintele. Să nu crezi că nu m-am aşteptat la asta. M-am aşteptat! Acum ascultă-mă şi încearcă să fii înţelept. Doar tu eşti alături de mine, nu? Interesele mele sunt şi interesele tale. Ai acum aproape douăzeci şi doi de ani. Foarte curând, vei fi asociatul meu la mina Neptun. Am să aranjez eu şi lucrul ăsta, când o da Dumnezeu să se termine războiul. Toată lumea a uitat de catastrofă, numai tu o ţii întruna cu ea. Dar e nebunie curată!

Arthur simţi că-i vine rău. Amintindu-i de interesele sale materiale în proprietatea asupra minei, taică-su acţionase ca şi cum i-ar fi oferit un şperţ. Vocea lui Arthur tremură.

— Eu nu consider că e o nebunie. Vreau să cunosc adevărul.

Barras îşi pierdu stăpânirea de sine.

— Adevărul! exclamă el. Omule, dar n-am avut toată ancheta aia? Doar a durat unsprezece zile şi s-au întors toate lucrurile pe faţă şi pe dos şi s-au lămurit pe deplin. Ştii bine că am fost absolvit de orice imputare. Ăsta este adevărul care-ţi trebuie. Mai vrei ceva?

— Ancheta aceea a fost o anchetă oficială. Cu o asemenea procedură e foarte uşor să ascunzi realitatea.

— Care realitate? izbucni Barras. Ce, ţi-ai ieşit din minţi?

Arthur privi drept înaintea lui, la spinarea rigidă a lui Bartley, care se desluşea dincolo de geamul despărţitor.

— Tată, tu nu ştiai tot timpul ce riscuri există?

— Noi nu putem să nu ne luăm anumite riscuri, răspunse furios Barras. Toţi trebuie s-o facem. În exploatarea minelor nu e vorba decât de riscuri peste riscuri zi şi noapte, oricând. De riscuri n-ai cum să te fereşti.

Arthur nu se lăsă deloc abătut din drumul lui.

— Dar nu te-a avertizat Adam Todd, înainte de a începe exploatarea cărbunelui din filonul Dig? continuă el necruţător. Ţii minte ziua aceea când te-ai dus la el în vizită. Nu ţi-a spus că e o primejdie? Şi tu i-ai dat totuşi

drumul înainte, fără să ţii seama de avertismentul lui.

— Vorbeşti nişte prostii cât tine de mari, îi spuse Barras aproape ţipând. Eu sunt cel care ia hotărârile. Neptun este mina mea şi trebuie s-o administrez aşa cum mă taie capul. Nimeni n-are dreptul să se amestece. O administrez cât mai bine cu putinţă.

— Cât mai bine pentru cine?

Barras se zbătu violent ca să-şi recapete stăpânirea de sine.

— Dar ce crezi tu, că mina e o instituţie de binefacere? Eu urmăresc să scot un profit, nu?

— Asta este, tată, spuse Arthur pe un ton fără expresie. Ai urmărit să scoţi un profit, un profit imens. Dacă ai fi pompat apa din vechea mină Neptun înainte de a te apuca să exploatezi cărbunele acela, ar fi fost înlăturată orice primejdie. Dar cheltuielile de evacuare a apei ţi-ar fi înghiţit mare parte din profit. Cheltuiala, gândul de a cheltui atâţia bani cu pomparea apei din mină te-a covârşit. Aşa că te-ai hotărât să rişti, să sfidezi, să nu ţii seama de apa din galerii şi să expui la primejdie pe toţi oamenii aceia.

— De ajuns, spuse cu asprime Barras. Nu-ţi permit să-mi vorbeşti în felul acesta.

Farurile unui vehicul care venea din sens opus îi luminară o clipă faţa. Era congestionat, fruntea îi era roşie, ochii ieşiţi din orbite, indignaţi. Arthur îşi încleştă amândouă mâinile pe pernele maşinii, ca să-şi stăpânească tremurul. Buzele îi păliseră, întreaga fiinţă îi era sfâşiată de o spaimă înfiorătoare.

Din nou simţi acea ciudată nelinişte care se ascundea îndărătul cuvintelor lui taică-su, graba de a eluda, de a se eschiva; îi dădea vaga impresie a unui act de dezertare. Nu mai scoase nicio vorbă, până ce automobilul coti pe aleea vilei Law şi se opri în faţa scărilor principale. Intră în casă umitndu-l pe Barras; în vestibulul luminat, cu tavanul înalt, cei doi bărbaţi se înfruntară. Aşa cum stătea, rezemat de capul sculptat al balustradei scărilor,

Barras avea o expresie cu totul ieşită din comun.

— În ultima vreme ai avut cam multe lucruri de spus: da, da, chiar foarte multe. Nu crezi însă că ar fi preferabil să treci mai degrabă la un fapt efectiv?

— Nu te-nţeleg, tată.

— Nu ţi-a dat prin gând că te-ai putea înrola în rândul celor care luptă pentru ţară? îi aruncă el repezit peste umăr, şi apoi se întoarse şi urcă scările cu paşi greoi.

Arthur rămase locului, cu capul răsturnat pe spate. Privea ţintă la taică-su, o siluetă care se îndepărta încet. Chipul palid al lui Arthur era schimonosit. În cele din urmă i se lămuri senzaţia pe care o încerca: dragostea lui pentru taică-su se stinsese. Iar din cenuşa ei simţea că se naşte altceva, un lucru sinistru şi îngrozitor.

CAPITOLUL IV

În aceeaşi seară de sâmbătă, nu prea târziu însă, Sammy se plimba pe bulevard cu Annie Macer. De ani de zile, în fiecare sâmbătă seară, Sammy făcea aceeaşi plimbare cu Annie. Asta intra în felul lui de a-i face curte fetei.

În fiecare sâmbătă seară, în jurul orei şapte, Sammy şi Annie se întâlneau la colţul străzii Cheiului. De obicei Annie ajungea prima la locul întâlnirii şi se plimba cuminte în sus şi-n jos, aşteptându-l pe Sammy. Purta întotdeauna ciorapi groşi de lână şi pantofi bine văcsuiţi. Sammy întârzia de fiecare dată. În mod obişnuit ajungea pe la şapte şi zece, îmbrăcat în costumul lui bun din stofă albastră, întotdeauna proaspăt bărbierit şi cu fruntea nobilă şi strălucitoare.

— Am întârziat, Annie, spunea Sammy zâmbind.

Niciodată nu-şi cerea scuze pentru întârziere, nici măcar nu-i trecea prin cap că ar trebui să facă aşa ceva. De fapt fetei i s-ar fi părut un lucru cu totul nepotrivit dacă Sammy s-ar fi scuzat pentru că a făcut-o să aştepte.

Şi porneau în plimbarea lor „pe bulevard în sus”. Nu mergeau la braţ, întrucât asta nu intra în felul obişnuit al lui Sammy de a-i face curte lui Annie. Nu se ţineau de mână, nu se strângeau în braţe, nu se sărutau, nu manifestau niciunul din semnele mai exuberante de afecţiune. Sam şi cu Annie erau foarte serioşi. Şi apoi, Sam o respecta pe Annie. Uneori, când ajungeau în partea cea mai întunecoasă a bulevardului, Sam, liniştit şi sentimental, îşi trecea braţul pe după talia fetei, în timp

ce-şi continuau plimbarea, dar numai atât. Sammy şi cu Annie pur şi simplu se plimbau.

Annie ştia că mama lui Sammy „n-o vede cu ochi buni”. Dar pe de altă parte mai ştia că Sammy o iubeşte. Şi asta îi era de ajuns. După ce se plimbau pe bulevard în sus, se întorceau spre centru. Sammy saluta din cap cunoştinţele. „Bună, Ned”. „Noroc, Tom”, pe urmă o luau pe Lamb Street şi intrau la plăcintăria doamnei Plânsa, unde clopoţelul suna, şi geamurile prost chituite ale uşii zornăiau de câte ori venea vreun client. Stând în picioare în plăcintăria cam întunecoasă a doamnei Plânsa, mâncau fiecare câte-un pateu cald cu sos şi beau pe din două o sticlă mare de limonadă. Annie prefera berea caramel, dar băutura favorită a lui Sam era limonada, şi asta însemna, bineînţeles, că Annie insista întotdeauna să bea limonadă. Uneori Sammy mânca două pateuri, dacă avea mai mulţi bani, după o săptămână de lucru mai bună, pentru că plăcintele doamnei Plânsa ţi se topeau pur şi simplu în gură. Dar Annie refuza. Ea ştia foarte bine cum trebuie să se poarte o femeie. Annie era o femeie la locul ei, şi nu mânca niciodată mai mult de o plăcintă. În timp ce Sam ataca cea de-a doua bucată, ea îşi lingea sosul de pe degete. Apoi, câteodată, flecăreau puţin cu doamna Plânsa, după care se plimbau iarăşi până la colţul cheiului. Acolo rămâneau o vreme să privească agitaţia de pe stradă, mai intensă sâmbătă seara, înainte de a-şi lua rămas-bun. Şi în timp ce urcau în mahalaua Teraselor, Sammy se gândea ce seară minunată a fost, ce fată minunată e Annie şi ce noroc are el că poate să iasă cu ea.

Dar în seara aceea, în timp ce Sam şi cu Annie coborau bulevardul, se vedea bine că ceva tulbură apele. Annie avea o expresie foarte supusă, în timp ce Sammy, cu un aer chinuit, părea să dea o luptă teribilă pentru ca să poată explica ce vrea.

— Iartă-mă, Annie, continuă Sammy, dând furios cu piciorul într-o piatră ce-i stătea în drum. Zău, fetiţo, n-aş fi

crezut că o să te superi aşa de rău.

Annie îi spuse cu glas scăzut:

— Nu-i nimic, Sammy, eu nu mă supăr aşa de rău. Nu face nimic.

Pentru Annie, toate acţiunile lui Sammy erau întotdeauna perfecte; şi totuşi, faţa ei, aşa cum apărea palidă în umbra pomilor de pe bulevardul întunecos, era tulburată.

Sammy dădu iar cu piciorul într-o piatră.

— Nu mai puteam suporta mina. Pe cinstea mea că nu mai puteam, Annie! Să cobor în fiecare zi în subteran, gândindu-mă că tata şi cu Hughie zac acolo în adâncuri, e peste puterile mele. Pentru mine n-o să mai poată fi niciodată acelaşi lucru să muncesc în mină. Zău, Annie, niciodată, cel puţin până i-o scoate la suprafaţă pe tata şi pe Hughie.

— Înţeleg, Sammy, încuviinţă Annie.

— Acuma bagă de seamă, că propriu-zis eu n-aş vrea chiar să plec, continuă Sammy, tot aşa chinuit ca şi până atunci. Eu nu sunt pentru ăia care sună din goarnă şi bat cocoşeşte din aripi. Pentru mine ăsta-i doar motivul. Eu trebuie pur şi simplu să plec din mina aia. Zău, acuma mi se pare că orice e mai bine decât să lucrezi în mină.

— Bine, Sammy, îl linişti ea. Eu înţeleg ce vrei tu să spui.

Annie pricepea foarte bine că Sammy, un bun miner, căruia îi plăcea munca şi care era necesar acolo în mină, nu s-ar fi dus niciodată la război dacă nu s-ar fi întâmplat nenorocirea din mina Neptun. Însă tristeţea cu care îi încuviinţase Annie vorbele îl lăsase pe Sammy mai încurcat decât oricând.

— Vai, Annie, exclamă el cu o izbucnire neaşteptată de sentimente. Tare era bine dacă nu se întâmpla nenorocirea aia din mină! Asta mă tot gândeam la ieşirea din schimb în ziua aceea, când îmi scoteam uneltele. Şi pe urmă mai e şi chestiunea cu Davey al nostru. Sunt tare necăjit de ce i-au făcut. Sunt îngrijorat, fetiţo, de felul

cum a primit el lovitura. Sammy se înfierbântă şi mai tare: N-a fost deloc drept să-l dea afară de la şcoală. Ramage i-a făcut-o, să ştii. Că el totdeauna s-a uitat chiorâş la noi. Dar zău, Annie, ce ruşine să facă un asemenea lucru!

— Nu-i nimic, Sammy, o să-şi găsească el altă slujbă.

Sammy clătină din cap.

— Nu, fetiţo, el a terminat cu profesoratul. S-a apucat acum să lucreze cu Harry Nugent. Harry i-a dat foarte multă atenţie lui Davey când depunea mărturie, şi din asta, bănuiesc eu, trebuie să iasă ceva. Sammy oftă. Dar să ştii, fetiţo, că băiatul s-a schimbat foarte mult.

Annie nu-i răspunse: se gândea că şi Sammy se schimbase foarte mult.

Se plimbară înainte pe bulevard, fără să-şi vorbească. Se întunecase de tot, dar când ajunseră în dreptul vilei Law, luna ieşi ca o corabie dintre malurile norilor şi aruncă o lumină aspră şi rece asupra clădirii pătrate, îndesate, aproape răuvoitoare în mulţumirea ei de sine. Lângă poarta mare albă, sub unul din fagii înalţi care se aliniau de o parte şi de alta a aleii, se aflau două siluete, strânse una în alta – un tânăr în uniformă şi o fată cu capul descoperit.

Ajungând la capătul bulevardului, Sammy se întoarse către Annie.

— Ai văzut cine era? Dan Teasdale şi Grace Barras.

— Da, i-am văzut, Sammy.

— Mă gândesc că n-ar fi bine să-i vadă Barras acolo.

— Nu, Sammy.

— Barras! scutură Sammy din cap şi scuipă. A ieşit el bine din încurcătură. Dar eu unul nu mai lucrez pentru el. Nu mai lucrez pentru el nici dacă ar fi să se roage de noi în genunchi.

Apoi, între Annie şi Sammy reveni tăcerea, în timp ce se îndreptau spre plăcintăria doamnei Plânsa. Annie se ţinea cât putea de tare, dar gândul că Sammy pleacă la război o paraliza. Altă fată în locul ei ar fi refuzat să mai

meargă la plăcintărie. Dar Annie ştia că Sammy vrea să meargă; şi de aceea Annie merse şi ea şi se strădui vitejeşte să-şi mănânce pateul. În seara aceea, Sammy nu mâncă decât un pateu şi nu bău nici jumătate din paharul de limonada. Stând în picioare, mai târziu, la colţul străzii Cheiului, Sammy făcu un efort să-şi recapete zâmbetul de altădată.

— Nu te pierde cu firea, fetiţo. La urma urmei, mina n-a făcut mare lucru pentru mine. Poate că războiul o să facă un pic mai mult.

— Poate, zise Annie. Apoi continuă, cu respiraţia întretăiată: Trebuie să te văd mâine, Sammy. Vreau neapărat să te văd până nu pleci.

Sammy încuviinţă din cap, păstrându-şi încă zâmbetul pe buze, după care exclamă:

— Hai, fetiţo, sărută-l pe băiatu', să-i arăţi că nu eşti supărată pe el!

Annie îl sărută, dar imediat după aceea îşi întoarse faţa de la el, ca nu cumva Sammy să-i vadă lacrimile din ochi. Plecă apoi repede către casă, cu capul în pământ.

Sammy urcă încetişor în mahalaua Teraselor. Era un tâmpit, ştia bine că e un tâmpit, s-o lase pe Annie, să-şi lase el bunătate de slujbă, pentru un război care nu-l interesa. Şi totuşi, simţea că n-are încotro. Catastrofa minieră produsese o schimbare în el – da, da, exact aşa cum se întâmplase şi cu David. N-avea nici cea mai mică importanţă încotro merge; ceea ce avea importanţă era doar posibilitatea de a scăpa de mină.

Ajungând pe uliţa Inkerman, o găsi pe maică-sa aşteptându-l ca de obicei, la fereastră, ţeapănă, aşezată pe scaunul tare, cu speteaza dreaptă. În clipa în care intră el pe uşă, maică-sa se ridică să-i facă puţină cacao fierbinte.

Îi dădu o ceaşcă de cacao şi, stând în picioare cu braţele încrucişate sub sâni, împungând aerul cu coatele osoase, îl privea atentă, cu ochii sumbri dar iubitori.

— Să-ţi tai o bucată de prăjitură, fiule?

Sammy, trântit pe scaun, cu şapca dată pe ceafa, ridică pentru prima dată ochii şi se uită la maică-sa.

Era foarte schimbată. Deşi în sinea ei nu se răzvrătise împotriva catastrofei, ci o primise cu priviri întunecate, cu fatalismul calm al unei femei care a cunoscut şi a acceptat întotdeauna primejdia muncii în subteran, totuşi catastrofa de la Neptun lăsase urme şi în sufletul Marthei. Şi mai ales pe obrazul ei. Faţa îi era acum mai zbârcită. Obrajii mai supţi, o şuviţă căruntă aducea o ciudată dungă în părul ei negru, pieptănat strâns, şi pe frunte i se săpaseră multe brazde, un întreg desen. Dar se ţinea şi acum dreaptă ca lumânarea. Vitalitatea ei părea inepuizabilă.

Lui Sammy îi venea rău la gândul că trebuie să-i spună maică-sii. Dar n-avea încotro. Şi fiind un om lipsit de subtilităţi, îi vorbi pe şleau:

— Mamă, m-am înrolat.

Martha se făcu cenuşie la faţă. Obrajii şi buzele ajunseră la culoarea şuviţei cărunte din păr, iar mâna i se repezi instinctiv la gât. Din ochi ţâşniră priviri sălbatice.

— Cum? În armată? rosti ea cu un efort supraomenesc.

Sammy încuviinţă trist.

— Regimentul cinci puşcaşi. Azi după-amiază mi-am scos uneltele din mină. Grupul nostru de recruţi pleacă luni în tabără.

— Luni, se bâlbâi ea, pe acelaşi ton de nelinişte sălbatică, neîncrezătoare.

Se aşeză pe un scaun, fără să-şi ia ochii de la băiat. Se aşeză încetişor, cu multă, multă grijă, cu mâna încleştată pe gât. Părea zdrobită, doborâtă de ceea ce-i spusese băiatul. Şi totuşi, încă refuza să creadă în cele auzite. Îi spuse cu glas scăzut:

— N-au să te primească. Au nevoie de mineri aici în ţară. E imposibil să înroleze un bărbat voinic ca tine.

Sammy evită să se uite în ochii ei rugători.

— M-au şi înrolat.

Vorbele lui o făcură pe maică-sa una cu pământul.

Urmă o tăcere prelungită, după care Martha întrebă mai mult în şoaptă:

— Dar de ce a trebuit să faci un lucru ca ăsta, Sammy? De ce a trebuit să faci asta?

Sammy răspunse cu încăpăţânare:

— N-am încotro, mamă, nu mai am inimă să intru în mină.

CAPITOLUL V

Era aproape de ora cinci, în marţea următoare, şi cu toate că nu se întunecase de tot, strada era cufundată în linişte când David intră în fundătura de pe Lamb Street şi se duse acasă. Se opri în vestibulul îngust, şi prima lui privire se îndreptă spre tăviţa nichelată, pe care Jenny, cu un nedezminţit simţ al etichetei, îi punea întotdeauna scrisorile. Într-adevăr, pe tăviţă se afla o scrisoare. David o ridică, şi faţa lui întunecată se lumină brusc.

Se duse în bucătărie, se aşeză lângă focul firav din vatră şi începu să-şi scoată ghetele. Cu o mână desfăcea şiretul, cu cealaltă ţinea scrisoarea, pe care o parcurgea în grabă cu privirea.

Jenny îi aduse papucii. Era un lucru neobişnuit pentru ea, dar în ultima vreme Jenny se comportase de cele mai multe ori într-un chip neobişnuit. Era îngrijorată, aproape timidă, avea tot felul de mici atenţii faţă de el, ca şi cum ar fi supus-o total aerul lui mohorât şi bicisnic.

David îi mulţumi cu o privire. Simţi ca răsuflarea ei poartă mirosul dulceag al vinului de Porto, dar se abţinu să-i spună ceva. De fapt îi spusese prea des şi se săturase de atâtea vorbe zadarnice. Fata îi explica întotdeauna că nu bea decât foarte puţin, doar un păhărel, când se simte deprimată. Bineînţeles, ruşinea – textual – concedierii lui de la şcoala nouă din strada Bethel o predispunea la stări de deprimare.

David citi scrisoarea încet, cu atenţie, apoi o lăsă pe genunchi şi privi îndelung la foc. Faţa lui era rigidă, imobilă, matură. Cele şase luni ce se scurseseră de la

catastrofă păreau să-l fi îmbătrânit cu cel puţin zece ani.

Jenny se învârtea prin bucătărie, prefăcându-se foarte ocupată, dar aruncându-i din când în când pe furiş câte-o privire, de parcă ar fi fost curioasă să ştie ce conţine scrisoarea. Simţea că în mintea lui David se ciocnesc curente tainice din adâncuri; de înţeles nu înţelegea pe deplin, şi în ochii ei stăruia o privire ciudată, aproape înfricoşată.

— E ceva important? întrebă în cele din urmă.

Vorbele îi scăpară aproape fără voie de pe buze, nu şi le mai putuse reţine.

Fata se uită la el cu aerul omului care nu înţelege nimic, dar apoi trăsăturile i se înăspriră de ciudă. Ea privea cu neîncredere prietenia asta spontană, neaşteptată cu Harry Nugent, care se stârnise în urma dezastrului de la mina Neptun; i se părea un fel de alianţă din care ea era lăsată la o parte, lucru care-i stârnea gelozia.

— Credeam că e vorba de vreo slujbă, că nu mai pot suporta să te văd şomând.

David se trezi cu un efort şi o privi în faţă.

— Într-un fel, e într-adevăr vorba de o slujbă. Ştii, Jenny, e răspunsul la scrisoarea pe care i-am trimis-o lui Harry Nugent săptămâna trecută. Se înrolează în corpul auxiliar, la ambulanţe, pleacă pe frontul din Franţa ca brancardier, şi am hotărât că cel mai bun lucru ar fi să plec şi eu cu el.

Lui Jenny i se tăie respiraţia – reacţia ei fu mult mai intensă decât şi-ar fi putut închipui cineva. Se înverzi la faţă, căpătă o culoare cadaverică, şi trupul parcă i se împuţină. Părea distrusă. O clipă, David se temu că o să-i vină rău. De o vreme îi era mereu rău, în mod foarte ciudat. Sări în picioare şi se apropie de ea.

— Nu te speria, Jenny. N-ai nici cel mai mic motiv să te sperii.

— Dar de ce trebuie să pleci? vorbi fata cu glasul acela speriat, care tremura într-un mod ciudat. De ce trebuia

neapărat să-l laşi pe acest Nugent să te tragă după el în toată povestea asta? Doar tu nu crezi în războiul ăsta, aşa că nu e nicio nevoie să pleci.

Pe David îl mişcă îngrijorarea fetei; în ultima vreme se cam resemnase cu gândul, cu convingerea chiar, că Jenny nu-l mai iubeşte ca altădată. Şi tocmai de aceea, acum nici nu ştia ce trebuie să răspundă. Că nu era mânat de patriotism, asta ştia şi el. Tot angrenajul politic care dusese la război era în mintea lui legat de angrenajul economic care dusese la catastrofa de la mina Neptun. Şi îndărătul aparatului politic, ca şi îndărătul celui economic, el vedea aceeaşi poftă nemăsurată de putere, de bogăţie: setea nestăvilită de înavuţire. Dar, măcar că era lipsit de patriotism, simţea că în acest război nu se poate ţine deoparte. Acelaşi sentiment îl avea şi Harry Nugent. Era îngrozitor să pleci pe front, dar era şi mai îngrozitor să nu pleci pe front. Nu era neapărat nevoie să meargă pe front ca să omoare oameni. Putea pleca pe front ca să salveze oameni. Să stai deoparte, ca o figură ştearsă, în timp ce omenirea e încleştată într-o luptă chinuitoare, însemna să te calífici singur, pentru totdeauna, drept un impostor. Ca şi cum ai sta pe marginea de sus a puţului de la Neptun, privind cum coboară în mină ascensorul înţesat de oameni purtând pe frunte pecetea predestinării la dezastru, iar tu ai sta la o parte, spunând: „Măi fraţilor, voi sunteţi în cuşcă, dar eu unul nu vreau să vin cu voi, pentru că nu sunt de acord cu groaza şi cu primejdia ce vă ameninţă şi consider că ele nu-şi au rostul”.

David întinse mâna şi mângâie obrazul lui Jenny.

— E greu să-ţi explic, Jenny. Tu ştii ce ţi-am spus... De când s-a produs nenorocirea... de când m-au dat afară de la şcoală... renunţ la licenţa în litere, renunţ la învăţământ, renunţ la tot. Vreau să rup cu trecutul şi să mă alătur muncii sindicatelor. Ei bine, atâta vreme cât continuă acest război, aici în ţară nu avem şanse să se realizeze ce vreau eu. Ar însemna să bat pasul pe loc. Şi pe urmă, s-a înrolat şi Sammy, şi acum se înrolează şi

Harry Nugent. Asta-i tot ce a rămas de făcut pentru un bărbat.

— Vai, nu, David! scheună ea. Nu poţi să pleci!

— Toate or să se aranjeze, spuse el pe un ton mângâietor. N-are rost să te îngrijorezi pentru atâta lucru.

— Dar nu se poate. Nu poţi să mă laşi tocmai acum. Nu poţi să mă părăseşti într-un moment ca ăsta.

În mintea ei se şi ivi imaginea unei Jenny părăsite nu numai de soţ, dar şi de toţi ceilalţi oameni în care avusese încredere.

— Bine, Jenny, dar...

— Nu poţi să mă părăseşti tocmai acum. Jenny nu se mai putea stăpâni, vorbele ei năvăleau ca un potop: Eşti soţul meu, nu mă poţi părăsi. Nu înţelegi că o să am... o să avem un copil?

Se făcu tăcere deplină. Vestea îl ului. Nu se aşteptase niciodată la aşa ceva. Apoi Jenny începu să plângă, lăsându-şi capul în jos, în timp ce lacrimile îi şiroiau pur şi simplu pe obraji. Plângea cu aceeaşi amărăciune cu care îşi răscumpăra întotdeauna ofensele pe care i le aducea lui David. Iar David nu putea rezista lacrimilor ei; o cuprinse în braţe.

— Nu plânge, Jenny, te rog din suflet nu mai plânge. Îmi pare bine, îmi pare nespus de bine; doar ştii că dintotdeauna mi-am dorit lucrul ăsta. Dar adineauri m-ai luat prin surprindere. Atâta tot. Nu mai plânge, Jenny, te rog, nu plânge, că doar nu e vina ta.

Fata mai suspină şi se mai smiorcăi la pieptul lui, lipindu-se cât mai tare de el. Îi reveniră culorile în obraji, şi acum, că-i spusese adevărul, părea mai uşurată.

— Să nu mă părăseşti acum, David, te rog rămâi măcar până se naşte copilul nostru.

Era ceva aproape jalnic în insistenţa lui Jenny de a spune „copilul nostru”; dar David nu remarcă nimic.

— Desigur, Jenny.

— Îmi făgăduieşti?

— Îţi făgăduiesc.

David se aşeză pe un scaun şi o trase pe Jenny pe genunchi. Ea îşi lipi capul de pieptul lui, de parcă i-ar fi fost frică să-l lase s-o privească în ochi.

— Vai, cum eşti şi tu, îi spuse David cu blândeţe, să plângi pentru atâta lucru! Doar ştiai că o să fiu încântat. De ce naiba nu mi-ai spus până acum?

— Am crezut că ai să te superi. Ai avut atâtea griji, şi pe urmă te-ai şi schimbat în ultima vreme. Ca să fiu sinceră, trebuie să-ţi spun că mi-era frică de tine.

— Dar nu vreau să-ţi fie frică de mine, Jenny, îi răspunse cu glas dulce David.

— Atunci, te rog nu pleca, David! Te rog nu mă părăsi până nu se sfârşesc toate astea!

David o apucă gingaş de bărbie şi-i ridică obrajii plânşi spre faţa lui. Privind-o drept în ochi, îi spuse:

— Nici n-o să mă mai gândesc la armată până n-ai să fii tu iarăşi bine, Jenny.

David se opri şi-şi aţinti privirile în ochii ei. Jenny păru iar vag speriată, gata să se dea înapoi, să tresară, să plângă. Pe urmă îi spuse:

— Ascultă, Jenny, dar tu îmi făgăduieşti că n-ai să mai bei blestematul ăla de Porto?

De data asta nu veni nicio ripostă. Jenny se lăsă învăluită de o mult aşteptată uşurare, care-i aduse un hohot de plâns.

— Da, David, îţi făgăduiesc, se lamentă ea. Zău că îţi făgăduiesc, îţi jur că o să fiu cuminte. David, tu eşti cel mai bun soţ de pe lume, şi eu sunt o proastă, o tâmpită şi o rea. Dar zău, David...

David o ţinu strâns în braţele lui, mângâind-o cu mai multă tandreţe ca oricând. În întunecimea tulbure a minţii lui, simţi o rază de lumină, aducătoare de speranţă, lovind din plin ţinta. Avu o viziune a unei vieţi noi, născându-se din moarte – fiul lui Jenny şi al lui; şi în orbirea lui, David se simţi cât se poate de fericit.

Deodată, se auzi soneria. Jenny înălţă capul îmbujorată, uşurată, trecând de la plâns la voioşie cu uşurinţa

copiilor.

— Cine o mai fi? întrebă ea plină de curiozitate.

David şi Jenny nu erau obişnuiţi să audă soneria de la uşa din faţă la o oră atât de târzie. Făceau tot felul de supoziţii, dar înainte de a putea ajunge la vreo concluzie, necunoscutul sună din nou. Cu o mişcare foarte elegantă, Jenny se ridică şi se duse repede să deschidă uşa.

Se întoarse peste o clipă, foarte emoţionată, ba chiar profund impresionată.

— E domnul Arthur Barras, anunţă ea. L-am poftit în hol. Ce spui, David, ţi-ai fi închipuit tu să fie chiar domnul Barras-junior? Doreşte să-ţi vorbească.

Pe faţa lui David reveni expresia rigidă de mai înainte, iar ochii i se înăspriră.

— Ce vrea?

— Nu mi-a spus. Fireşte, nici nu mi-a trecut prin cap să-l întreb. Dar ce chestie, să vină el în vizită la noi! O, Doamne, dacă mi-ar fi trecut măcar prin vis că o să vină, aş fi făcut focul în odaia din faţă.

Urmă un răstimp de tăcere. Lui David nu i se părea foarte importantă latura socială a acestei întâmplări deosebite. Se ridică de pe scaun şi se îndreptă, fără pic de grabă, către uşă.

În hol, Arthur se plimba agitat încolo şi încoace. Căzuse pradă unei stări de puternică tensiune nervoasă, şi intrarea lui David îl făcu să tresară vizibil. O clipă, se uită la David, cu ochii lui larg deschişi, aproape holbaţi, şi apoi veni repede în întâmpinarea lui.

Mai întâi spuse:

— Iartă-mă, te rog, dacă te deranjez cumva, dar simţeam că trebuie neapărat să vin să te văd. Apoi, cu un gest brusc, Arthur se trânti într-un scaun şi-şi cuprinse obrajii cu palmele. O clipă mai târziu izbucni: îţi cunosc sentimentele. Şi să nu crezi cumva că te ţin câtuşi de puţin de rău. Nu te-aş fi condamnat chiar dacă ai fi refuzat să mă primeşti. Dar trebuia neapărat să vin. Mă aflu într-o asemenea stare, încât trebuia neapărat să vin

să-ţi vorbesc. Mie mi-ai fost întotdeauna simpatic, David, şi chiar pot spune că te admir. Aşa cum simt eu lucrurile, eşti singurul om care-mi poate veni în ajutor.

David se aşeză calm în faţa lui Arthur, de partea cealaltă a mesei. Contrastul dintre ei era de-a dreptul dramatic: unul era sfâşiat de o agitaţie chinuitoare, pe când celălalt se arăta pe deplin stăpânit, faţa-i exprimând deopotrivă forţă şi răbdare.

— Ce doreşti? întrebă David.

Tot atât de brusc, Arthur îşi desfăcu mâinile de pe ochi şi-şi aţinti privirile asupra lui David, cu insistenţa unui om care se agaţă de ultima lui şansă.

— Doresc adevărul. Asta doresc. Nu-mi găsesc tihna, nu-mi găsesc somnul. Nu-mi găsesc liniştea până ce nu obţin adevărul. Vreau să ştiu dacă tatăl meu e vinovat de catastrofa petrecută. Trebuie să ştiu. Trebuie neapărat să ştiu. Şi te rog din suflet să mă ajuţi.

David îi evită privirea, uimit de faptul inexplicabil că Arthur părea predestinat să-i stârnească mila ori de câte ori revenea înaintea ochilor lui.

— Dar ce pot eu să fac? întrebă David cu glas scăzut. Am spus tot ce am avut de spus, la anchetă. Dar a vrut oare cineva să mă asculte?

— Bine, dar ancheta se poate redeschide.

— Şi care ar fi folosul?

Din gura lui Arthur izbucni o exclamaţie, ceva între un hohot de râs şi un suspin de plâns, un sunet a cărui semnificaţie era înecată de amărăciune.

— Dreptatea! exclamă el răspicat. Respectul cuvenit omului şi dreptăţii. Gândeşte-te la oamenii aceia care au murit rupţi deodată de lumea exterioară, pierzându-şi viaţa într-un chip cumplit. Gândeşte-te la suferinţele pe care le-au îndurat soţiile şi copiii lor. Oh, Doamne! Sunt lucruri care nu te lasă nici măcar să te gândeşti la ele. Dacă tatăl meu e vinovat, ar fi o cruzime oribilă să accepţi ideea că toate astea au fost trecute cu vederea şi date uitării.

David se ridică şi se îndreptă spre fereastră. Voia să-i ofere lui Arthur prilejul de a-şi reveni în fire. Pe urmă începu să vorbească:

— Exact aşa gândeam şi simţeam şi eu la început, spuse David. Ba poate chiar mai rău... În sufletul meu se născuse ura... O ură înfiorătoare. Dar m-am străduit din răsputeri să mă înalţ deasupra ei. Crede-mă, te rog, nu e uşor deloc. Aşa e în firea omului, să aibă reacţii violente. Când un om aruncă în tine cu o bombă, prima ta reacţie este s-o ridici de jos şi să i-o azvârli înapoi. Am discutat pe-ndelete despre toate astea cu Nugent, când era aici. Mi-ar părea bine să-l cunoşti pe Nugent, Arthur, pentru că este omul cu mintea cea mai sănătoasă pe care l-am întâlnit vreodată. Dar să ştii, a arunca îndărăt bomba zvârlită spre tine nu aduce niciun folos nimănui. E mult mai bine să uiţi de omul care a aruncat-o şi să-ţi concentrezi tot focul asupra organizaţiei care a creat bomba. N-are rost să cauţi pedepsirea unui individ pentru dezastrul din mina Neptun, când de fapt e vinovat întreg sistemul economic care stă la baza acestui dezastru. Înţelegi, Arthur, ce vreau să spun? Ce rost are să retezi o rămurică, dacă boala care minează copacul se află în chiar rădăcina lui?

— Asta înseamnă că tu nu ai de gând să faci nimic? întrebă cu disperare Arthur. Cuvintele părură că i se împotmolesc în gâtlej. Nimic? Absolut nimic?

David clătină din cap. Trăsăturile lui erau acum rigide şi triste.

— Am să încerc să fac ceva, spuse el încet. Dar îndată ce vom scăpa de război. N-aş putea să-ţi spun ce, nici n-aş şti să-ţi spun. Dar de încercat, am să încerc, crede-mă.

Se făcu tăcere. Arthur îşi frecă ochii cu palma, într-un gest nervos, nedumerit. Fruntea i se brobonise de sudoare. Se ridică să plece.

— Vasăzică nu vrei să mă ajuţi? repetă el, cu vocea sugrumată.

David îi întinse mâna.

— Renunţă, Arthur, îi spuse el pe un ton sincer şi afectuos. Nu te lăsa obsedat de asta. Pentru că altfel înseamnă să suferi tu mai mult decât toţi ceilalţi. Caută să uiţi totul.

Arthur se înroşi puternic, faţa lui subţire de băieţel arăta speriată, descompusă.

— Nu pot, spuse el cu acelaşi glas chinuit. Nu pot uita de toate astea.

Părăsi încăperea şi ieşi în vestibul. David îi deschise uşa din faţă. Afară ploua. Fără să-l privească, Arthur spuse noapte bună şi se afundă în întunericul umed. David rămase o clipă în pragul casei, ascultându-i paşii grăbiţi până se stinseră pe alee. Apoi nu mai auzi decât răpăitul molcom al ploii.

CAPITOLUL VI

Arthur nu ajunse la vila Law decât târziu, după ora şapte. Date fiind tumultul şi agitaţia din mintea lui, dorea să fie singur. Trăgea nădejde ca cina să se fi terminat între timp. Din păcate însă, nu se terminase. Când intră el, toată lumea se afla în jurul mesei.

Barras jubila. Fusese la Tynecastle şi adusese vestea unei noi victorii. Era vorba de bătălia de la Loos, din ziua de 26 septembrie, în care armata britanică de pe frontul de vest obţinuse o strălucită victorie, cu preţul a numai cincisprezece mii de vieţi omeneşti. Ziarul *Tynecastle Argus* aprecia pierderile inamicului la nouăsprezece mii de morţi şi răniţi, şapte mii de prizonieri şi o sută douăzeci şi cinci de tunuri capturate. Ziarul *Northern Star* mergea chiar ceva mai departe, socotind douăzeci şi unu de mii de morţi şi răniţi la inamic şi trei mii de prizonieri.

Barras strălucea de emoţie şi satisfacţie. Mâncând cotlete, citi tare comunicatul publicat de ziarul *Northern Star.* Vocea lui suna fermă şi oficială. Până atunci Barras nu cumpărase niciodată vreun ziar de seară. Se mulţumise întotdeauna cu *Times,* dar de la o vreme nu mai putea fără *Argus* sau *Northern Star,* care apăreau după-amiază. Deseori Ic cumpăra pe amândouă. Cu ziarul în mână, sări brusc în picioare, şi plecând de la masă se duse la peretele din faţă. Acolo atârna o hartă la scară mare, pe care erau înfipte nenumărate steguleţe ale armatelor aliate. Consultând cu grijă ziarul, Barras schimbă locul la vreo cinci-şase steguleţe britanice, marcând astfel înaintarea trupelor.

Uitându-se pe ascuns la taică-su, Arthur simţi cum i se înfige în creier un gând înspăimântător. Barras acesta, care împingea steguleţe înainte, era însuşi impulsul care dăduse naştere războiului. Prin faptul că jubila auzind de câştigarea câtorva palme de pământ, mai mult nişte tranşee răscolite de obuze, se făcea vinovat în esenţă de moartea miilor de soldaţi.

După ce mută steguleţe, Barras cercetă cu multă atenţie harta. Acum se aruncase trup şi suflet în acest război, se integrase în el. Se trezise patriot şi trăia într-un adevărat vârtej al uitării. Era membru în vreo şase comitete şi mai fusese propus şi în consiliul refugiaţilor din nordul Angliei. Telefonul suna de dimineaţă până seara. Automobilul făcea naveta de nu ştiu câte ori pe zi între Sleescale şi Tynecastle. Cărbunele ieşea în valuri din sectoarele Five Quarter şi Globe şi se vindea ca pâinea caldă, pe preţul minunat de două lire tona, franco la gura minei.

Barras se întoarse la masă. Aşezându-se la locul lui, aruncă pe furiş o privire către Hilda, Grace şi Arthur, de parcă ar fi vrut să descopere dacă ei observaseră alura de general cu care împinsese steagurile înainte. Apoi, cu o evidentă satisfacţie, se cufundă din nou în lectura ziarului. Îşi pierduse cu totul ciudatul aer rigid şi detaşat de odinioară; venele de la tâmple erau acum uşor proeminente şi lăsau să i se întrezărească zvâcnirile pulsului. Avea o înfăţişare agitată, aproape febrilă; era oarecum asemănător cu un pacient care nu vrea în ruptul capului să se aşeze la pat, sfidând prescripţiile medicale, un bolnav căruia îi creşte metabolismul şi i se accelerează toate funcţiile organismului. În timp ce-şi citea jurnalul, nu înceta să bată darabana cu degetul pe masă. Sunetul acesta ca de tobă semăna în mare măsură cu tam-tamul înfrigurat al minerilor îngropaţi în adâncurile pământului.

Urmară câteva minute de tăcere, în care nu se auzea nimic altceva decât ciocănitul rapid al degetelor lui Barras; apoi se produse un lucru de necrezut. Barras citi

de două ori – de la cap la coadă – un anunţ dintr-o rubrică de ştiri scurte. Înălţă capul.

— „Lordul Kell a avut deosebita generozitate de a-şi pune casa din Londra la dispoziţia autorităţilor, pentru a fi transformată, în mod provizoriu, într-un spital de răniţi. Lucrările de amenajare vor fi terminate în decurs de-o lună. De pe acum se caută infirmiere voluntare. Lordul Kell şi-a exprimat dorinţa ca toate infirmierele din corpul auxiliar voluntar să fie recrutate, pe cât posibil, din nordul ţării.” Barras făcu o pauză. Apoi se uită către Hilda şi Grace, cu acea insistenţă blândă, nevinovată. Voi n-aţi vrea cumva să mergeţi?

Arthur prinsese parcă rădăcini în scaun. Taică-su, stânca pe care era clădită unitatea familiei, stânca de neclintit, de care până atunci se spărseseră zadarnic toate rugăminţile Hildei! Arthur se făcu palid ca moartea. Ochii lui se holbară şi o săgetară pe Hilda, cuprinşi de teamă, de nelinişte.

Fata roşi brusc, puternic. Era ca un om ce nu poate să-şi creadă urechilor. Întrebă:

— Vorbeşti serios, tată?

Barras răspunse cu aceeaşi blândă insistenţă:

— Hilda, vorbesc eu vreodată altfel?

Sângele din obrajii Hildei se scurse la fel de repede cum năvălise. Fata se uită la soră-sa, care stătea alături de ea, nerăbdătoare, cu ochii mari. Glasul Hildei tremură de bucurie.

— Eu cred, tată, că amândouă am fi bucuroase să mergem.

— Bine! spuse Barras laconic, şi se grăbi să se cufunde din nou în lectura ziarului.

Cu alte cuvinte, chestiunea era închisă.

Hilda schimbă repede o privire cu Grace, după care întrebă:

— Tată, când am putea să plecăm?

Barras răspunse dindărătul ziarului:

— Curând, după câte îmi închipui. Probabil săptămâna

viitoare. Mă întâlnesc mâine la Tynecastle cu consilierul Leach. Am să-i vorbesc şi am să fac toate cele necesare. După o pauză, Barras reluă pe un ton mai mult decât semnificativ: Aş fi fericit ca măcar voi, Hilda şi Grace, să vă faceţi datoria faţă de patrie.

Arthur simţi cum îi transpiră mâinile. Ar fi vrut să se ridice şi să iasă din odaie, dar nu fu în stare s-o facă. Rămase cu ochii aţintiţi în farfurie. Îl năpădi iar senzaţia de greaţă, pe care i-o aducea de obicei o tulburare profundă.

Hilda şi Grace ieşiră din cameră. Arthur le auzi pur şi simplu zburând pe scări în sus, ca să discute minunea petrecută. Mătuşa Carrie se şi afla în camera mamei lor, la etaj. Arthur făcu din nou efortul de a se ridica, dar picioarele lui pur şi simplu refuzară să se mişte. Stătea acolo, paralizat, ţintuit de curentul animozităţii care ţâşnea spre el dindărătul ziarului. Rămase în expectativă.

Şi într-adevăr, aşa cum se aşteptase, taică-su lăsă ziarul jos. După aceea vorbi:

— Sunt de-a dreptul încântat de hotărârea promptă a surorilor tale de a-şi servi patria.

Arthur tresări ca ars de bici. Înăuntrul lui clocotea, încercând să răbufnească, un întreg ocean de sentimente. Odinioară, clocotise în el dragostea. Acum era vorba de frică, de suspiciune, de ură. Dar cum se petrecuse oare această prefacere? Arthur ştia într-o oarecare măsură, şi poate că totuşi nu ştia. Era obosit de încordarea acelei zile, i se părea că i s-a îngroşat şi i s-a întunecat mintea. Răspunse greoi:

— Hilda şi cu Grace doresc doar să scape de aici.

Pe fruntea lui Barras se răspândi roşeaţa inegală care-i păta pielea. Rosti pe un ton destul de ridicat:

— Nu zău! Şi de ce ar face-o?

Arthur răspunse cu indiferenţă; acum parcă nici nu-i mai păsa ce spune şi ce nu spune:

— Pentru că nu mai pot suporta atmosfera de aici. Înainte numai Hilda ura casa asta, dar acum o urăşte şi

Grace. De când s-a întâmplat catastrofa. Deunăzi le-am auzit vorbind între ele. Tocmai spuneau că tu te-ai schimbat foarte mult. Hilda zicea că trăieşti ca un bolnav de friguri.

Barras făcu impresia că lasă vorbele să lunece peste el, fără să-l atingă. Era un artificiu pe care-l învăţase în ultima vreme: să se ferească de orice chestiune care ar fi putut să-l tulbure; dobândise capacitatea supremă de a-şi inhiba simţul dreptăţii şi nedreptăţii. Lui Arthur i se păru că taică-su e în clipa aceea ca Pilat din Pont, când s-a spălat pe mâini.

Barras aşteptă să treacă o vreme, iar apoi vorbi pe un ton măsurat:

— Arthur, atitudinea ta mă nelinişteşte. Să ştii că te-ai schimbat foarte mult.

— Tu te-ai schimbat foarte mult!

— Şi să ştii că nu numai eu sunt neliniştit din pricina ta. Astă-seară am întâlnit-o pe Hetty la Birourile Organizaţiei Centrale. Şi ea este foarte neliniştită şi nefericită din pricina ta.

— N-am ce-i face lui Hetty, spuse Arthur cu aceeaşi amărăciune şi nepăsare.

Tonul lui Barras spori în demnitate.

— Alan a fost elogiat în telegramele sosite de pe front. Hetty mi-a istorisit astăzi că au primit de curând astfel de veşti. A fost propus pentru Crucea militară.

— Nici lui Alan n-am ce-i face, zise Arthur drept orice răspuns.

Roşeaţa vineţie de pe fruntea lui Barras se răspândi acum până către urechi şi către pielea moale a gâtului. Venele de la tâmple ieşiră şi mai tare în relief şi zvâcniră vizibil. Vorbi cu glas răspicat:

— Tu nu simţi nicio dorinţă de a lupta pentru ţară?

— Nu vreau să lupt pentru nimic, răspunse Arthur cu glas înăbuşit. Nu vreau să ucid pe nimeni. Şi aşa au fost destule omoruri. Noi am făcut un început bunişor la mina Neptun. Din pricina asta, îmi vine rău numai să mă

gândesc la omoruri. Glasul lui Arthur se ridică brusc, strident, isteric: înţelegi, sau nu înţelegi? Dacă nu s-ar fi întâmplat asta, probabil că aş fi putut şi eu să fug cu arma în mână, ca toţi ceilalţi, să alerg la atac, arătând drăguţ şi elegant în uniformă, să alerg căutând un om pe care să-l ucid. Dar s-a întâmplat ceva. S-a întâmplat catastrofa. Am văzut oamenii aceia ucişi, şi nu mi-au plăcut. Vezi tu, am avut destul răgaz ca să gândesc...

Arthur se întrerupse, cu respiraţia întretăiată. Nu îndrăzni să se uite la taică-su, dar simţi privirea acestuia aţintită asupra lui.

Se lăsă o tăcere grea, care dură mult. Apoi Barras făcu gestul obişnuit, o mişcare măsurată a mâinii către buzunarul din stânga de la vestă, o gravă cercetare a cadranului ceasului. Arthur auzi pocnind capacul ceasului închis la loc, şi semnificaţia acestei acţiuni îl izbi deodată, ca patologică şi alarmantă. Taică-su avea o întâlnire la Tynecastle, o nouă şedinţă de comitet, apoi alta, şi iar alta: tocmai taică-su, care avea tabietul de a nu ieşi niciodată de acasă, taică-su, care avea tabietul de a asculta muzica lui Händel în liniştea propriei lui case, taică-su care trimisese la moarte pe toţi oamenii aceia în adâncul minei Neptun.

— Nădăjduiesc că înţelegi, spuse Barras într-un târziu ridicându-se de la masă, că nu-mi eşti indispensabil la mină. Caută să meditezi asupra acestui lucru. Cine ştie, poate te va ajuta într-un fel să-ţi faci şi tu datoria.

Acestea fiind zise, Barras ieşi din odaie, închizând uşa în urma lui. Peste două minute, Arthur auzi automobilul torcând ca un motan şi, ceva mai târziu, sfârâind încetişor pe alee.

Lui Arthur îi tremurau buzele, îi tremura tot trupul, de parcă l-ar fi înecat deodată un potop de slăbiciune îndârjită.

— N-o să facă el una ca asta! strigă Arthur deodată, adresându-se camerei goale. N-o s-o facă!

CAPITOLUL VII

Într-o dimineaţă de la sfârşitul lui septembrie, Joe Gowlan părăsi foarte devreme, pe neaşteptate, oraşul Sleescale. Deşi nu spusese nici de ce pleacă, nici unde pleacă, Joe avea motivele lui s-o facă, şi motivele erau destul de îndreptăţite. Urmând un itinerar discret, se întoarse prin Yarrow şi porni către Platt Lane.

Străbătând cu paşi rari uliţa aceea, în frigul umed al dimineţii de toamnă, îşi dădu seama că la fabrica Millington se desfăşoară o activitate neobişnuită. Uitându-se peste ulucile înalte, văzu că se ridică un şopron lung de tablă ondulată şi că un camion, intrat cu spatele în curte, descărca nişte utilaj greu. Cercetând cu multă prudenţă, Joe descoperi un nod ieşit din scândurile gardului şi iscodi pe acolo. O, Doamne! Dar ce zarvă! Două strunguri noi urma să fie băgate în sala maşinilor, pe urmă o foreză, nişte matriţe şi forme noi. Oamenii trăgeau şi săltau de ele. Porterfield, contramaistrul, striga şi înjura ca un birjar, Irving alerga din sala de proiectare cu un teanc de documente în mână. Gânditor, Joe îşi îndreptă ţinuta şi păşi în clădirea administraţiei.

Se văzu silit să aştepte la nesfârşit, în biroul de informaţii, până să poată fi primit de Millington, dar nici întârzierea, nici privirea neprietenoasă a lui Fuller, secretarul principal, nu-l tulburară câtuşi de puţin. Intră cu pas ferm.

— Sunt Joe Gowlan, domnule Stanley, zâmbi el cât se poate de respectuos şi totuşi sigur pe sine. Poate că nu mă mai ţineţi minte. Mi-aţi făgăduit că n-o să-mi trântiţi

uşa în nas dacă mă întorc la dumneavoastră.

— Aha! rosti reţinut, sec, Stanley Millington. Din nefericire însă, acuma nu mai avem nevoie de pudleri. Dar armata? Un băiat voinic ca tine ar trebui să fie pe front.

Aerul radios al lui Joe se topi într-o expresie de regret în veci neconsolat. Se aşteptase la această dificultate, dar el nu avea câtuşi de puţin intenţia de a ajunge vreodată pe front. Răspunse fără cea mai mică umbră de şovăială:

— M-au respins de două ori, domnule Millington. Degeaba mai încerc. Din cauza genunchiului. Un cartilaj, sau mai ştiu eu ce. Probabil mi l-am distrus cu boxul.

Stanley n-avea niciun motiv să creadă că băiatul minte. După o pauză, întrebă:

— Dar ce-ai mai făcut de când ai plecat de la noi?

Joe răspunse cu modestie, fără să clipească măcar:

— Am lucrat în construcţii, la Sheffield. Am fost maistru la o antrepriză. Conduceam o echipă de peste-treizeci de oameni. Dar de când am plecat de la întreprinderea Millington nu m-am mai simţit un om aşezat. Tot timpul mă frământam cu gândul că poate o să-mi deschideţi aici o perspectivă mai bună, aşa cum mi-aţi făgăduit.

Din nou o pauză. Millington luă o linie de pe masă şi începu să se joace cu ea, în culmea agitaţiei. Era încurcat, copleşit de treburi, de planuri, de contracte. Deodată, îi trecu prin cap o idee. O primi cu braţele deschise. Ca mai toţi oamenii lipsiţi de inteligenţă şi aflaţi într-un post de răspundere, se măgulea cu gândul că are ceea ce numea el „capacitatea de a lua repede o hotărâre”. Şi în momentul de faţă se simţi gata să pună în aplicare această capacitate. Ridică brusc capul şi îl privi pe Joe cu un aer oarecum protector, scoţându-şi cât mai mult în evidenţă propria lui demnitate.

— Noi am cam schimbat lucrurile pe aici. Ştiai?

— Nu, domnule Stanley.

Millington cercetă linia din mâna lui cu un fel de triumf istovit.

— Acum fabricăm material de război, anunţă el pe un ton impresionant. Facem grenade, şrapnele şi obuze de cinci kilograme.

Fie că era, fie că nu era istovit, aerul de triumf al lui Stanley rămânea în orice caz pe deplin justificat. Pentru că în sfârşit întreprinderea Millington devenise un nume răsunător. În ultimii ani, afacerile lâncezişeră, lâncezişeră chinuitor. Vechile pieţe se îngustaseră, iar altele noi nu erau deloc uşor de găsit. Mulţi muncitori buni fuseseră concediaţi, iar Clubul cultural devenise ceva mai puţin sociabil decât înainte. În ciuda eforturilor inimoase ale lui Stanley, părea că pluteşte în aer o ameninţare. Nu era greu de prevăzut că într-o bună zi fabrica Millington ar fi putut să se închidă definitiv.

Dar imediat după izbucnirea războiului, bătrânul domn Clegg se năpustise greoi şi respirând şuierător în biroul lui Stanley. Bătrânul Clegg era acum foarte bătrân, foarte obosit, foarte necăjit şi pe deasupra şi chinuit de astmă. Dar în această împrejurare se dovedise posesorul unei inspiraţii divine, providenţiale.

— S-a sfârşit cu noi, dacă nu ar mai rămâne o singură portiţă de scăpare, spusese Clegg cu o sinceritate brutală. A început războiul, aşa că am putea să ne străduim cu acelaşi succes să desfacem căzile şi bolţurile noastre şi în Groenlanda, că tot degeaba. În schimb le trebuie armament, muniţii, tone şi tone, mai multe decât le-ar putea oferi toate arsenalele din ţară, puse unul peste altul. Asta este şansa noastră, domnule Stanley, şi trebuie să ne agăţăm de ea, ba încă repede. Trebuie să riscăm. E nevoie de o reprofilare. Dacă n-o facem, peste şase luni tragem obloanele. Pentru numele lui Dumnezeu, vă rog, domnule Stanley, hai să discutăm serios chestia asta!

Discutară serios, bătrânul Clegg gâjâind şi horcăind, dar izbutind totuşi să umple urechile alarmate ale lui Stanley cu planul lui. Actualele instalaţii puteau să corespundă necesităţilor, cu oarecare adăugiri...

Ei aveau secţia de topitorie, atelierul de maşini, aveau patru cuptoare şi un cubilou. Dar bineînţeles niciuna dintre aceste instalaţii nu se preta ca lumea la fabricarea armamentului greu. Tot ce puteau face era să se concentreze asupra producţiei de material mărunt – şrapnele, schije pentru umplut şrapnelele, grenade de mână şi obuze de mic calibru.

— Asta ne trebuie, remarcă Clegg emoţionat. Aşa o să realizăm beneficii şi totodată o să câştigăm şi războiul.

Acest ultim argument trăsese greu în cumpănă, pentru că dăduse pinteni patriotismului de care era animat Stanley Millington. Adoptă ideea lui Clegg, îşi dădu seama de toate resursele pe care le-ar fi adus, instală şase noi oale pentru topit metalul şi încă un cubilou. Aşa începuse fabrica Millington să producă material de război şi, pe de altă parte, pentru prima dată în cinci ani să producă şi bani, dar aşa, cu nemiluita, de parcă în forme s-ar fi turnat nu schije de şrapnel, ci lire de aur. Era cum nu se poate mai uşor. Simplitatea acestui proces îl ului cu totul pe Stanley. Un departament din cadrul guvernului îi primi oferta cu o grabă febrilă, comandându-i o jumătate de milion de bombe Mills şi oferindu-i preţul de trei mii cinci sute de lire pe mia de bucăţi. Se cereau cu insistenţă – o sută, două sute, trei sute de tone pe săptămână. Stanley avea în mână un teanc întreg de contracte; acum asamblau matriţele pentru obuzele de opt kilograme şi strungurile grele; fabricile care se ocupau cu producţia de explozibile strigau, ţipau să li se dea proiectile într-un ritm mult mai rapid decât putea Millington să le producă.

Iată în linii mari situaţia care-l determinase pe Stanley să-şi oprească privirea cu un aer atât de important asupra lui Joe. Făcu o mişcare rapidă, hotărâtoare.

— Ştii, Gowlan, s-ar părea că ai apărut tocmai la momentul potrivit. Nu prea am mână de lucru, şi asta mai ales din pricina înrolărilor, pentru că eu nu sunt omul care să pună piedici unui muncitor dornic să se ducă pe front. De curând tocmai a plecat Hughes, maistrul topitor, şi aş

avea nevoie de cineva care să-l înlocuiască. Domnul Clegg nu mai e în stare să se ocupe şi de asta. În ultima vreme n-o prea duce bine cu sănătatea; ca să fiu sincer, o parte din munca lui o îndeplinesc eu personal. Dar în atelier aş avea nevoie de un maistru, că doar nu pot să mă aflu în trei locuri deodată. Mă bate gândul să te pun pe tine la încercare acolo. Ţi-aş da şase lire pe săptămână, în cursul lunii de probă. Ce zici, primeşti?

Ochii lui Joe străluciră: oferta era cu mult mai bună decât se aşteptase; aproape că nu izbuti să-şi ascundă bucuria şi nerăbdarea.

— Ce să zic, domnule Stanley? Zic da, răspunse el grăbit. Oferiţi-mi pur şi simplu posibilitatea să vă arăt ce sunt în stare.

Entuziasmul care străbătea în mod evident cuvintele lui Joe avură darul de a-l mulţumi pe Millington.

— Păi atunci, hai să mergem. Se ridică. Vino să te dau pe mâna lui Clegg.

Îl găsiră pe Clegg în şopronul topitoriei, supraveghind instalarea noilor matriţe. Arăta într-adevăr ca un om bolnav. Stătea încovoiat, sprijinit într-un baston. Îi curgea nasul, murdărindu-i mustaţa căruntă. Nu-l mai ţinea minte deloc pe Joe, dar, la cererea lui Stanley, îl conduse în topitorie. Dată fiind experienţa lui anterioară, Joe se convinse dintr-o privire că are calificarea necesară pentru a face faţă necesităţilor. Erau în total şase oale de topit, şi procesul de producţie era cât se poate de simplu. Amestecai fonta cu plumbul şi cu doisprezece la sută stibiu pentru a ajuta la întărire, aprindeai focul dedesubt şi apoi turnai amestecul topit în tipare. Joe se prefăcu a asculta foarte atent vorbăria interminabilă a lui Clegg, dar de fapt ochiul lui ager se învârtea tot timpul în jur, cântărind pe cei peste patruzeci de oameni care munceau în lumina flăcărilor roşii, alimentând oalele, ocupându-se de matriţe, desfăcând piesele turnate, încărcând în vagonete şi scoţând afară grenadele nou făcute, semănând cu nişte ananaşi mici şi necopţi. În sinea lui,

Joe îşi spuse că toată treaba e simplă ca bună ziua, o cursă pe care calul favorit o câştigă plimbându-se. „Am şi prins mişcarea, o pot face şi cu ochii închişi.”

— De fapt, totul se rezumă la conducerea pricepută a oamenilor, remarcă domnul Stanley. Îi urmase pe Clegg şi pe Joe în atelier. Şi esenţialul este să menţii producţia la un nivel ridicat.

Cu aerul său liniştit, dar foarte eficient, Joe îi răspunse:

— Lăsaţi pe mine, domnule Stanley! Vă rog să mă credeţi că am să mă apuc de lucru pe brânci.

Domnul Stanley încuviinţă din cap şi se depărtă, împreună cu Clegg.

Şi Joe, exact aşa cum spusese, se apucă chiar în clipa aceea să muncească pe brânci. Din capul locului îi făcu pe toţi să vadă şi să simtă că el, Joe, e şef acolo. Cu toate că până atunci nu i se întâmplase încă să deţină un post de conducere, în sinea lui se simţea pe deplin calificat pentru o asemenea treabă; nu suferea de niciun complex de inferioritate, de niciun fel de scrupule sau de neîncredere, era degajat şi expansiv. Se aruncă în vârtejul treburilor, aflându-se când colo, când dincolo, peste tot, supraveghind malaxarea amestecului, aprinderea focului, turnarea în forme, gata oricând să intervină cu un cuvânt de laudă sau, la nevoie, cu un potop de înjurături.

La sfârşitul primei luni, producţia atelierului înregistra un spor substanţial, şi Millington fu încântat. Se felicită pentru hotărârea pe care o luase, şi chemându-l pe Joe în birou, îi aduse personal laude şi-i confirmă totodată numirea în slujbă. Fără îndoială, Joe era departe de a cruţa vreun efort pentru a se face util cu orice prilej. Nu se întâmpla nicicând ca Millington să intre în atelier fără ca Joe să joace tontoriul în juru-i, rămânând respectuos cu un pas în urma lui, scoţând în evidenţă o activitate care era în curs, făcând o propunere, ieşind la iveală cu vreo idee nouă, plin de elan şi dând maximum de randament. După cum se exprima chiar Joe, „îl peria pe Stanley de ţi-

era mai mare dragul”, iar acesta, înclinat prin firea lui să se lase covârşit şi zăpăcit de năvala treburilor, începu să-l aprecieze pe Joe ca pe un om de nădejde.

Joe îşi petrecea liniştit serile. Se gândise o clipă să se instaleze din nou la familia Sunley. Dar asta numai o clipă. Din diferite motive, Joe nu mai dorea să se întoarcă în Scottswood Road şi să se încurce din nou în situaţiile de care fusese legat mai înainte.

Îi trecu prin cap gândul că în sfârşit l-a prins pe Dumnezeu de picior: munca la Millington mergea strună, banii curgeau gârlă, pluteau în aer emoţia şi senzaţia transformării. În urma recomandării lui Sim Porterfield, contramaistrul atelierului mecanic, închirie o cameră mobilată în mahalaua Yarrow, la doamna Calder, în casa cu numărul 4 de pe Beech Road. Bătrânica, foarte simpatică, era uscăţivă şi toată numai vine şi tendoane. Dat fiind că era membră a comunităţii religioase Penuel, dat fiind că era de o vârstă foarte respectabilă şi preocupată să ţină o curăţenie straşnică în casă, nu era primejdie ca ea să pună în vreun fel la încercarea virtutea lui Joe, stricându-i astfel perspectivele de progres în viaţă.

Pe măsură ce lunile treceau, Joe căuta să-şi concentreze tot mai mult eforturile pentru a profita de şansa cea mai favorabilă.

Şi cu cât îşi concentra mai mult eforturile pentru a juca o carte mare, cu atât privirile i se îndreptau mai des asupra atelierului mecanic şi asupra lui Sim Porterfield.

Sim era un om scund şi tăcut, cu faţa smeadă, cu o bărbuţă neagră, o nevastă habotnică şi nesuferită şi cu o pasiune pentru jocul cu inele nuntit *quoits.* Felul lui de-a fi, atât de taciturn, îi adusese reputaţia de „gânditor”. De fapt era membru al filialei din Yarrow a Societăţii Fabiene şi se străduia din răsputeri să pătrundă cu mintea sa greoaie şi lipsită de orizont operele lui Karl Marx. Nu era simpatizat de muncitori şi nici de Stanley, care îl cam suspecta pe Sim ca „socialist”. Dar era un om tare paşnic şi de treabă. Chiar el îl angajase pe Joe în după-amiaza

aceea memorabilă, în care, cu şapte ani în urmă, băiatului i se oferise prima lui şansă de a-şi câştiga pâinea la fabrica Millington.

Era aşadar firesc ca Joe să se împrietenească cu Sim, să fie toată ziua în preajma lui, să-i îndure tovărăşia greoaie, să renunţe la bucuriile mai uşuratice pe care i le putea oferi răgazul de sâmbăta după-amiază, pentru a-l însoţi pe Sim la terenul de sport, unde, la o partidă de *quoits,* înfigeau inelele de metal în pământul moale. Şi era cu atât mai firesc ca Joe să petreacă multă vreme studiindu-l pe Sim şi plănuind fără pic de răutate în mintea lui cum ar trebui să procedeze mai bine pentru a-l da în gât. Partea proastă era că Sim se dovedea muncitor bun şi serios. Niciodată nu l-a văzut cineva bând mai mult decât o halbă, niciodată n-avea obiceiul să se ţină de fuste şi niciodată nu şterpelea măcar o piuliţă de la atelier.

Joe începu să se teamă că nu va izbuti să-l bage mesa pe Sim. Când colo, într-o seară, plecând de la fabrică, o dată cu lăsarea întunericului, un necunoscut îi vârî pe furiş în mână nişte manifeste, făcându-se apoi nevăzut pe Platt Lane în jos. Ajungând la primul felinar, Joe se uită, fără pic de interes, la hârtiile lipicioase:

„Tovarăşi! Proletari din toate ţările! Jos războiul! Nu-i lăsaţi pe aţâţătorii la război să vă pună puşca în mână şi să vă trimită să ucideţi un muncitor german! Gândiţi-vă cum vă tratează ei atunci când faceţi grevă pentru a obţine un salariu omenesc. Fără voi, n-ar putea duce războiul. Opriţi-l chiar acum! Nici muncitorul german nu vrea să lupte, aşa cum nu vreţi nici voi. Nu-i lăsaţi să vă trimită pe front, să vă transforme în simplă carne de tun. Muncitori de la arsenale, încetaţi lucrul! Capitaliştii vând Germaniei armament britanic. Jos capitalismul! Jos războiul!...”

Joe recunoscu acest gen de literatură şi tocmai se

pregătea să arunce manifestul la canal, când deodată îl fulgeră prin minte un gând. Împături cu grijă filele şi le puse în portmoneu. Cu un uşor zâmbet pe buze, o porni sprinten către casă.

A doua zi era mai amabil decât oricând, şi întruna intra şi ieşea din atelierul mecanic. Luă prânzul într-un colţ al cantinei, împreună cu Sim, care era veşnic fără haină pe el. Deodată însă, Joe deveni grav, se îndreptă către biroul direcţiei şi ceru să fíe primit de domnul Millington. După care rămase multă vreme închis în biroul lui Stanley, ţinând un sfat tainic cu acesta.

În seara aceea, la ora şase, când sirena sună prelung încetarea lucrului şi muncitorii ieşiră grăbiţi, punându-şi hainele din mers, năvălind ca un roi din sala maşinilor, Stanley, Clegg şi Joe se aflau la uşă. Faţa lui Millington ardea de indignare. Când se apropie Sim, Millington întinse repede braţul şi-l opri:

— Porterfield, ai făcut agitaţie subversivă în fabrica mea.

— Cum? întrebă prosteşte Sim.

Toată lumea întoarse capul şi holbă ochii la el.

— Te rog să nu negi, îi spuse Stanley cu vocea tremurându-i de supărare. Ştiu absolut tot. Tu şi cu blestematul ăla de Marx al tău. Am fost un prost că nu te-am bănuit până acum.

— Dar n-am făcut nimic, domnule director! mai apucă Sim să zică înainte de a i se tăia cu totul respiraţia.

— Eşti un mincinos neruşinat! strigă Stanley. Ai fost văzut împrăştiind manifeste! Ce-ai acolo, în buzunarul dinăuntru? Şi băgând mâna în jacheta deschisă a lui Sim, Stanley scoase un teanc de hârtii. Ia uită-te! Şi asta tot nimica e? Otravă subversivă! Şi tocmai în fabrica mea! Eşti concediat pe loc. Du-te şi ia-ţi banii de la domnul Dobbie şi te rog să nu-ţi mai arăţi mutra de filogerman prin preajma întreprinderii noastre!

— Domnule Millington, dar vă rog, ascultaţi-mă... strigă Sim înnebunit.

Zadarnic. Stanley se şi întorsese cu spatele, pleca foarte ţanţoş, împreună cu Joe şi Clegg. Sim se uită prosteşte la unul din manifestele de pe jos, îl ridică, aşa ca prin vis, şi dădu să-l citească. După cinci minute, când ieşea împleticindu-se pe poarta întreprinderii, se văzu înconjurat de o gloată de oameni care-l aşteptau. Izbucniră strigăte mânioase. Cineva urlă:

— Uite-l pe împuţitul de nemţofil! Ăsta-i porcul, băieţi! Să-i tragem o mamă de bătaie, să ne pomenească!

Şi mulţimea îl încolţi pe Sim.

— Lăsaţi-mă în pace! gâfâi el, şi bărbuţa lui ridicolă se înălţă, sfidând parcă gloata. Credeţi-mă că n-am făcut nimic.

Drept răspuns, primi lovitura unui bolţ de oţel peste ureche, începu să dea orbeşte cu pumnii în dreapta şi-n stânga. Dar cineva îl lovi cu bocancul între picioare. Sim căzu în genunchi, orbit de durere.

„Nemţofil! Porc scârbos!” auzea întruna, tot ca prin ceaţă. Mai simţi o ultimă durere violentă ca un junghi, când un bocanc cu blacheuri îi zdrobi coastele. Apoi se scufundă în întuneric.

Trei săptămâni mai târziu, Joe veni să-l vadă pe Sim, care zăcea încă la pat. Piciorul drept îl avea prins în scândurele, coastele îi erau puse în ghips, iar pe faţă îi stăruia o expresie de uluire.

— Dumnezeule mare, Sim! spuse Joe, mai mult bolborosind. Dar nici nu-mi vine să cred!... Nu mi-am revenit nici acum din cele întâmplate. Şi unde mai pui că s-au apucat ăştia şi mi-au dat tocmai mie slujba din care te-au scos pe tine?! Vai, Doamne, de ce a trebuit să faci tu lucrul ăsta, Sim?

Înainte de a pleca, Joe avu grijă să-i lase pe masă o tăietură din ziarul *Yarrow News:* „Muncitorii britanici dau o lecţie unui ticălos”. La sfârşitul reportajului se afla şi următoarea informaţie: „Astăzi, domnul Joseph Gowlan îmbină calitatea de supraveghetor al topitoriei şi al atelierului mecanic de la fabrica de muniţii Millington”.

Sim, înlemnit, citi articolul prin ochelarii săi înguşti, apoi, tot aşa înlemnit, ridică volumul care se afla pe podea, lângă patul lui. Dar de fapt nu-l înţelegea cu adevărat pe Marx.

După această întâmplare, acţiunile lui Joe crescură în faţa lui Millington, iar prestigiul său în întreprindere deveni de-a dreptul uriaş. Apoi veni şi acea neuitată dimineaţă de luni, când Stanley sosi târziu la fabrică, tulburat la culme de comunicarea telefonică pe care o primise: Clegg era ţintuit la pat şi nu putea să se mai ocupe de treburi. Joe se şi afla în birou, chipurile pentru a verifica, împreună cu Stanley, foile de pontaj ale muncitorilor.

În schimb, Stanley părea zorit de parcă l-ar fi urmărit moartea cu coasa. Pe deasupra era şi în toane rele, iar când se afla sub presiune, îţi făcea impresia că numai şi numai pe umerii lui apasă greutatea imensă a unui mare număr de întreprinderi. Intră în birou, în culmea agitaţiei, cu pardesiul fluturând, cu fularul desfăcut, iar în momentul în care îşi agăţă fularul în cuier şi-şi scoase mănuşile, strigă la Fuller să-l trimită pe Dobbie, casierul, la el. Căutând în buzunarul dinăuntru al pardesiului, se opri o clipă încremenit, după care făcu un gest de enervare.

— Fir-ar al naibii să fie! Apoi, întorcându-se către Joe: Mi-am uitat carnetul de cecuri. Îşi trecu mâna prin păr şi-i vorbi iar lui Joe: Fii bun, te rog, ia maşina şi du-te repede la Hilltop după ele. Roag-o pe Laura, vreau să spun pe doamna Millington, sau întreabă pe vreuna dintre servitoare de un plic lung pe care l-am lăsat în sufrageria mică, unde luăm gustarea de dimineaţă. Cred că e acolo, pe masă, sau poate în hol, ştiu şi eu? Du-te repede, te rog, până nu pleacă Dodds cu maşina.

Joe se grăbi să îndeplinească rugămintea. Ieşi din birou şi se duse în curte, unde se afla maşina lui Millington, trasă la scară, cu motorul încă duduind. Îi explică cele trebuincioase şoferului Dodds, şi peste un minut se aflau

în drum spre Hilltop.

Era o dimineaţă senină dar rece, şi aerul înviorător îţi producea o senzaţie plăcută. Joe se aşeză în faţă, lângă Dodds, şi în goana maşinii aerul intra pe geam biciuindu-i obrajii şi colorându-i plăcut, în sinea lui creştea, se umfla sentimentul succesului, senzaţia importanţei sale din ce în ce mai mari pe această lume. Când automobilul ajunse în vârful dealului – cam la vreo două mile de fabrică – şi intră pe aleea în semicerc din faţa casei Millington – o vilă mare şi modernă, având privelişte înspre terenul de golf, Joe sări jos, urcă în fugă treptele de la uşa principală şi sună.

Îi deschise o slujnică, îmbrăcată curăţel. Joe îi zâmbi frăţeşte – nu era el omul care să neglijeze pe cineva.

— Am fost trimis de la fabrică să vorbesc cu doamna Millington, anunţă Joe.

Slujnica îl pofti în hol. Joe rămase în picioare lângă căminul în care ardea un foc de cărbuni, şi aşteptă atent şi precaut. Deşi fotoliile erau comode şi păreau foarte moi, socoti că e mai bine pentru el să rămână în picioare. Îi plăcea holul. Era confortabil şi ieşit din comun. Nu prea încărcat – un singur tablou pe unul din pereţi, şi atât. Joe aprecie însă că era vorba de un lucru deosebit de rafinat. Ştia destul ca să-şi dea seama că mobila e foarte veche, mobilă stil.

Apoi intră Laura. Coborî încet scările, cu un aer calm şi foarte îngrijit. Purta o rochie de cenuşiul perlei, cu manşete şi guleraş alb. Cu un aer de totală detaşare, îi aruncă o privire rapidă, impersonală şi-l întrebă:

— Ce s-a întâmplat?

Joe se simţi puţin intimidat, cu toată firea lui atât de sigură pe sine. Începu să se bâlbâie:

— Am venit după nişte hârtii. Le-a uitat domnul Millington pe masa unde luaţi micul dejun.

— A, da.

Laura se mai uită puţin la el, cu un fel de curiozitate. Joe roşi până-n vârful urechilor, neştiind cum să se

comporte, conştient de faptul că e supus unui examen, că e cântărit şi judecat. Îşi blestemă în gând stânjeneala neobişnuită, dar de fapt tocmai asta îi fu de mare folos: curând, Laura îi zâmbi uşor. Era surâsul unei femei plictisite, care deodată reacţionează la un capriciu de moment.

— Parcă te-am mai văzut cândva? întrebă ea.

— Am avut plăcerea să dansez o dată cu dumneavoastră, doamnă Millington. La serata fabricii, zise el dezlegându-şi limba.

— A, da, acum îmi amintesc, încuviinţă Laura.

Joe râse reverenţios. Începuse să-şi recapete stăpânirea de sine.

— În orice caz, eu n-aş fi putut uita vreodată, doamnă Millington. A fost un eveniment care nu-mi poate ieşi din minte.

Laura continua să-l privească cu un oarecare interes. Îmbrăcat cu un costum de un albastru frumos, Joe i se înfăţişa ca un bărbat bine; avea o culoare splendidă în obraji, zâmbetul îi descoperea dinţii albi şi puternici, şi pe deasupra mai avea şi ochi frumoşi, aproape negri, şi părul creţ.

— Stanley mi-a vorbit deunăzi de dumneata, îi spuse Laura gânditoare. Avansezi. Iar apoi, după o pauză: Dumneata eşti cel pe care l-a părăsit iubita, nu? Arboră un zâmbet rece, uşor amuzată. Sau poate o fi fost tocmai invers?

Joe se grăbi să plece privirea, simţind că Laura îi citeşte gândurile şi-şi bate joc de el.

— În orice caz, totul s-a sfârşit, mormăi el.

Laura făcu încă o pauză, aproape un minut, până să mai spună ceva.

— Bine, mă duc să-ţi aduc hârtiile. Se îndreptă către uşă, dar înainte de a ieşi se opri şi îl întrebă cu obişnuitul ei aer detaşat: N-ai vrea să bei ceva?

— De obicei nu pun alcool în gură, şi în orice caz nu dimineaţa. Ştiţi, eu vreau să răzbat în viaţă.

Ca şi cum nici nu l-ar fi auzit, Laura scoase carafa din raftul de sus al barului din lemn de nuc şi-i turnă un whisky cu sifon. Apoi ieşi din odaie.

Când se întoarse, îl găsi sorbind încetişor băutura. Îi dădu hârtiile, cu observaţia:

— Vasăzică vrei să răzbaţi în viaţă?

— Fireşte, doamnă Millington, răspunse el cu grabă şi respect.

Urmă o tăcere, în cursul căreia Laura îşi aţinti cu un aer plictisit ochii asupra focului din cămin. Joe o privi fără o vorbă. Nu era frumoasă. Avea faţa palidă, cu uşoare umbre vineţii sub ochi. Albul ochilor ei nu era pe de-a-ntregul limpede. Avea părul negru, foarte banal. Nici silueta ei nu era deloc remarcabilă. Avea un trup bine făcut, dar deloc remarcabil. Şoldurile vădeau o uşoară tendinţă de îngrăşare, iar despre glezne nu s-ar fi putut spune că sunt subţiri. Dar era foarte, foarte elegantă. Nu în sensul banal al cuvântului: era elegantă pentru că era impecabilă. Rochia de un gust rafinat, părul şi mâinile perfect îngrijite. Cu aceeaşi admiraţie mută, Joe înţelese că Laura e o femeie pretenţioasă şi minuţioasă. Nu-şi putu alunga gândul că trebuie să poarte lenjerie de corp de foarte bună calitate.

Dar între timp îşi terminase whiskyul şi nu putea găsi niciun pretext pentru a mai rămâne. Lăsă paharul pe poliţa căminului şi spuse:

— Ei, ar cam trebui să mă întorc la fabrică.

Laura nu-i răspunse. Ridică ochii de la foc şi din nou arboră zâmbetul ei rece, uşor ironic, şi-i întinse o mână rece şi fermă. Joe îi strânse mâna cu profund respect şi deosebită politeţe – şi el avea mâinile foarte îngrijite – şi peste o clipă ieşi.

Aşezându-se iar pe perna automobilului, simţi că ameţeşte. Nu ştia, nu putea fi sigur, dar avea senzaţia ciudată, neverosimilă, că i-a făcut oarecare impresie Laurei Millington. Se putea foarte bine să fie doar un gând nebunesc, totuşi îi stărui în minte şi-i aduse în piept un

val crescând de încântare. Joe îşi dădea perfect de bine seama că exercită o atracţie puternică asupra femeilor; cum să nu-şi fi dat seama, când nu se întâmpla niciodată să meargă pe stradă fără să simtă privirile admirative pe care le stârnea? Laura nu spusese nimic, nu făcuse nimic, avusese o purtare destul de rezervată şi rece; dar Joe se pricepea la femei; şi simţise ceva stăpânit cu prea multă fermitate, un fel de licărire îndărătul acelei indiferenţe plictisite a ei.

Joe, care nu poseda nicio fărâmă de scrupule morale în întreaga sa alcătuire, jubila în sinea lui. O, Doamne, de-ar fi fost adevărat! Întotdeauna dorise să fie obiectul pasiunii nebuneşti a unei *lady.* Adeseori, când se plimba, amestecat în mulţimea de pe Grainger Street, observa câte-un automobil oprindu-se, şi o femeie cu înfăţişarea dispreţuitoare, cât se poate de elegant îmbrăcată, care traversa repede trotuarul, intrând într-un magazin de lux. Lăsa în urma ei o dâră de parfum scump, exasperant în felul lui, pentru că se împletea cu senzaţia nesuferită că femeia e inaccesibilă.

Asta îl stârnea întotdeauna pe Joe, îl făcea să-şi înfunde mâinile în buzunare şi, intens conştient de farmecele sale masculine, se jura că într-o bună zi o să pună mâna pe o femeie ca asta, pe o *lady.*

— Să fiu al dracului dacă n-am să ajung!

Nu erau rele nici damele, la urma urmelor. Dar o adevărată *lady* era altceva. Şi la gândul acesta, se pierdea din nou în turma oamenilor de rând, făcându-şi loc cu umerii lui voinici, cu buza de jos pornită înainte, oprindu-se eventual la o vitrină unde erau etalate obiecte de lenjerie străvezii ca funigeii. Asemenea lucruri purtau femeile din categoria asta, şi imaginaţia lui, respingând rufăria grosolană, de bumbac, care-i stătea lui la dispoziţie, se înălţa ca ciocârlia spre un viitor care avea să-i poată satisface pe deplin dorinţele sale rafinate.

În vreme ce se întorcea cu maşina la fabrică, lui Joe îi reveniră în minte toate acestea; de emoţie, aproape că

nici nu mai putea să şadă. Se tot uita în oglinda retrovizoare, admirându-se, trecându-şi palma prin părul ondulat, lucios. Ajuns la birou, îi predă lui Stanley hârtiile şi se întoarse radios în hala turnătoriei.

Dar zilele treceau, una după alta, şi nu se întâmpla nimic, absolut nimic. De aceea, încântarea de sine a lui Joe începu să scadă. Aştepta un semn, măcar o vagă indicaţie a interesului pe care i l-ar fi purtat Laura. Dacă ar fi fost să judeci după interesul manifestat de Laura, ai fi putut să zici că Joe nici măcar nu există, începu să creadă că s-a înşelat. Iar mai târziu chiar se convinse că s-a înşelat. Deveni morocănos şi ţâfnos, îşi vărsă focul pe muncitorii din turnătorie, şi sfârşi prin a petrece o noapte de orgie în tovărăşia unei tinere necunoscute, vulgară şi zgomotoasă, ale cărei degete de la picioare, cu unghiile murdare, reuşiră în cele din urmă să-l dezguste.

Trecură trei luni, şi apoi, într-o după-amiază geroasă de la sfârşitul lui noiembrie, tocmai când Joe se sfătuia cu Stanley în privinţa unor matriţe defecte, Laura intră în birou. Trecuse pe acolo ca să-i ia pe Stanley în oraş, şi automobilul ei personal aştepta afară. Când o văzu intrând încet, înfăşurată în blănuri moi de vulpe care puneau în valoare ovalul palid al obrajilor ei, Joe simţi cum îi zvâcneşte inima, gata-gata să-i spargă pieptul.

Stanley ridică nasul din hârtii, puţin iritat. În toamna aceea, Stanley manifesta o tendinţă tot mai pronunţată de a fi iritat; în biroul cu aer greu, aburit, Stanley arăta palid, ofilit, jilav.

— Surmenajul, protesta el, cu un glas plângăreţ. Gândeşte-te şi tu, de şase săptămâni Clegg nu a mai venit la slujbă.

Realitatea era că după ce zămislise ideea reprofilării fabricii pentru producţia de materiale de război – ca şi cum durerile facerii ar fi fost prea grele pentru constituţia lui firavă –, bătrânul domn Clegg căzuse la pat, şi doctorul anunţase că avea să-şi prelungească mult lăuzia. De fapt nu era cu totul exclus ca să nu se mai poată pune

niciodată pe picioare. Şi tocmai asta îl neliniştea pe Stanley. În ultima vreme Millington se cam lăbărţase, şi chiar el se plângea din când în când, sub impulsul momentului, ba că îl strânge cureaua, ba că şi-a pierdut condiţia fizică, ba că nu mai poate juca golf de două ori pe săptămână, aşa cum era obişnuit. În asemenea situaţii, tonul pe care vorbea era cel al unui bărbat care tocmai şi-a pierdut butonul de la guler şi nu mai conteneşte cu acuzaţiile adresate tuturor celor din casă că i l-ar fi luat.

— Sunt gata într-o clipă, Laura, mormăi el. Bănuiesc că-l cunoşti pe Gowlan. Joe Gowlan. Singurul om de aici, în afară de mine, care munceşte cu adevărat.

Joe nici nu îndrăzni să ridice capul. Bolborosi câteva cuvinte de circumstanţă, şi îndată ce avu posibilitatea îşi strânse hârtiile şi plecă din birou.

Stanley căscă şi trânti condeiul pe masă.

— Sunt obosit, Laura, spuse el. Sunt al dracului de obosit. Aseară am băut prea mult gin cu vermut, şi în schimb am dormit prea puţin. Toată ziua am fost ca o cârpă stoarsă. O, Doamne! Când mă gândesc în ce formă eram altădată! Ascultă-mă pe mine, îmi lipseşte antrenamentul la golf, asta e! Trebuie să reîncep să fac duşuri reci dimineaţa. Ce n-aş da să am puţin timp ca să-mi revin în formă! M-am plictisit de ritmul ăsta infernal, care mă mână mereu înainte. Banii curg, e drept, dar la ce naiba mai servesc? Clegg e încă bolnav la pat, după cum ştii. Eu nu mai pot rezista aşa. O să mă văd obligat să-l scot la pensie şi să angajez pe altcineva, să am şi eu un subdirector.

— Bineînţeles, îl aprobă Laura.

Stanley îşi stăpâni căscatul, care-l cuprindea iar. Făcu o mutră ţâfnoasă.

— Dar e al dracului de greu să găseşti un om ca lumea. Toţi sunt angajaţi sau sunt pe front, fericiţii. Şi totuşi, o să trebuiască să dau un anunţ la ziar. Da, asta am să fac. Luni.

Laura îşi netezi blănurile moi cu degetele albe şi suave, de parcă haina mătăsoasă i-ar fi dat o senzaţie de voluptate.

— De ce nu-l încerci pe individul ăsta, pe Gowlan? spuse ea aşa, într-o doară.

Stanley se holbă la ea, uluit, şi începu să strige:

— Gowlan?! Joe Gowlan subdirectorul meu! exclamă el după un hohot scurt de râs. Ei, aici se vede cât de puţin te pricepi tu la afaceri, draga mea. Doar până mai deunăzi Gowlan nu era decât un simplu muncitor. Doamne fereşte, dar ce spui tu e de-a dreptul ridicol!

— Da, se poate, încuviinţă indiferentă Laura. Ce mă pricep eu?

Şi dădu să plece. Dar Stanley nu o urmă.

— Slujba lui Clegg e o chestie de mare răspundere. Ce naiba? E vorba de a conduce toată maşinăria când lipsesc eu. E o tâmpenie să-ţi închipui că Gowlan ar fi în stare să facă faţă la aşa ceva. Apoi Stanley îşi frecă bărbia, nehotărât. Dar la urma urmei, ştiu şi eu? Realitatea este că-i într-adevăr un băiat foarte capabil. În ultimele trei luni m-a ajutat în fel şi chip. E foarte simpatizat de muncitori, e foarte ager. Da, şi pe urmă, e cât se poate de corect. Adu-ţi aminte cum m-a avertizat de porcul ăla de Porterfield. Moaşă-sa pe gheaţă, Laura, te pomeneşti că până la urmă ideea asta n-o fi chiar aşa de proastă?!

Laura se uită la ceasul minuscul de mână, pe care-l purta peste mănuşi.

— Lasă-ţi ideea în pace, Stanley, că e timpul să plecăm.

— Stai, frate, ascultă-mă niţel. Eu îţi spun cu toată sinceritatea că asta ar rezolva o bună parte din dificultăţile în care mă zbat. Tu ştii bine că suntem în război, şi tocmai astea sunt timpurile în care oamenii promovează. Cred că cea mai bună idee ar fi să-l încerc pe Gowlan în acest post.

— Trebuie să faci cum crezi tu că e mai bine.

— Doamne fereşte, Laura, am procedat eu vreodată altfel? Zău, însă acum ţin foarte mult la ideea asta. Ce-ai

zice dacă l-am pofti într-o seară la cină, să vedem ce impresie ne face la amândoi?

— Cum doreşti. Dar acum trebuie neapărat să plecăm, că altfel întârziem.

Stanley rămase o clipă cufundat în gânduri, cu fruntea încreţită ca o foaie de tablă ondulată, apoi, cu un gest brusc, îşi trânti gambeta pe cap şi întinse mâna să-şi ia paltonul. Veni în urma Laurei pe coridor, şi, în timp ce traversa curtea, strigă către sala maşinilor după Joe.

Joe îi ieşi în întâmpinare, şi Stanley, în timp ce-şi aranja paltonul, i se adresă pe un ton indiferent:

— Apropo, Joe, era cât p-aci să uit. Voiam să te invit să iei cina cu noi într-o seară. N-ai vrea să vii mâine? Îţi convine?

Joe rămase locului, mut de uimire.

— Da, îmi convine perfect, se bâlbâi el într-un târziu.

— Atunci, aşa rămâne, declară Stanley. Dacă uit cumva să-ţi mai spun, vii la noi mâine la şapte jumătate.

Joe încuviinţă din cap. Simţea că peste umărul lui Stanley îl cercetează, cu un aer rece care nu promitea nimic, ochii întunecaţi ai Laurei. Apoi soţii Millington îi întoarseră spatele şi se depărtară.

Joe se uită în urma lor, cuprins de o emoţie violentă. Cum îi mai bătea inima! Îi venea să chiuie de bucurie. În sfârşit! În sfârşit! Vasăzică, avusese totuşi dreptate. Se întoarse la lucru, scăldat în sudoare. Dar era sudoarea victoriei.

Când se duse acasă în seara aceea, nu putu sta liniştit. Nu-şi afla locul, simţea nevoia să găsească pe cineva căruia să-i povestească ce s-a întâmplat, nu era în stare să păstreze închisă această delicioasă încântare în sufletul lui. Îl apucă o dorinţă ciudată, o ispită, căreia nu izbuti să i se împotrivească. Traversând podul, luă tramvaiul către oraş şi-şi purtă încântarea până la casa din Scottswood Road.

Intră în căminul familiei Sunley cu un aer degajat, găsindu-i pe toţi strânşi la cină: Alfred, Ada, Clarry şi

Phyllis. Sally nu era acolo, plecase cu o trupă de concerte care de curând întreprinsese un turneu în Franţa. Primirea făcută de familia Sunley îi spori şi mai mult sentimentul propriei măreţii.

— Să vezi şi să nu crezi! repeta întruna Ada. E o adevărată încântare să te avem iar printre noi.

Joe primi să-şi ocupe vechiul lui fotoliu de lângă sobă şi acceptă şi oferta Adei de a trimite pe cineva să aducă puţină şuncă, pentru a-i pune pe masă o a doua cină – el o numi gustare. În timp ce mânca sandvişurile făcute de Ada, îi informă pe toţi despre succesul lui la fabrica Millington. Întinzând mâna după muştar, adăugă cu nonşalanţă:

— În treacăt fie spus, mâine seară iau cina cu domnul şi doamna Millington, în casa lor din Hilltop.

Admiraţia lor, amestecată cu uluire, îi dădu lui Joe fiori de straşnică bucurie. Joe eră lăudăros din fire, în special când găsea un public care să se preteze a-l asculta, aşa că de data aceasta avea ocazia să se laude cât îl ţinea gura. Vorbi pe larg despre frumuseţea şi nobleţea profesiei sale. Cineva, anunţă el cu gura plină de şuncă, trebuia să fabrice gloanţe, bombe şi obuze, ca să-i sprijine pe băieţii de pe front. Înzestrarea armatei este un lucru de viitor. Chiar de curând auzise că e vorba să se ridice nişte ateliere la Wirtley, pe un maidan din vârful dealului Yarrow. În speţă, era vorba de ateliere pentru umplerea obuzelor cu explozibil. Astea se aflau destul de aproape de topitoria la care lucra el. Domnul Stanley spusese că or să angajeze în curând sute de fete acolo, ca să încarce obuzele cu trinitrotoluen. Domnul Stanley aflase vestea direct de la Londra. Joe aruncă o privire prietenoasă către Clarry şi Phyllis. Le spuse:

— Voi două de ce nu vă băgaţi în chestia asta? O să vă plătească de trei ori mai mult decât la magazinul Slattery, şi munca e un fleac, pur şi simplu.

Cea mai interesată păru Ada, care-l întebă:

— Ştii sigur că e adevărat, Joe?

Joe vorbi cât mai emfatic:

— Bineînţeles că ştiu sigur. Dar ce-ţi închipui că sunt? Dacă nu ştiu eu, cine vrei să ştie? Dacă am spus o vorbă, e vorbă.

Ada, legănându-se fleşcăită în balansoar, rămase pe gânduri. În epoca aceea de la începutul războiului, munca lui Alf şi a altor zugravi era tot mai rar căutată la Tynecastle; în ultima vreme intrau în casă mult mai puţini bani decât ar fi dorit Ada, pentru că bineînţeles Clarry şi Phyllis aveau salarii foarte reduse. De aceea, spuse:

— Te rog, Joe, dacă mai afli ceva în privinţa asta, ţine-mă şi pe mine la curent.

Ada fusese întotdeauna însufleţită de o slăbiciune, un fel de blândă tandreţe maternă faţă de Joe. În seara aceea băiatul i se păru mai chipeş ca oricând – un adevărat gentleman plin de viaţă şi debordând de energie. Ada oftă; cât dorise ea să-l aibă pe Joe de ginere! O ruşine că Jenny dăduse cu piciorul norocului, cu atât mai mult cu cât acum lucrurile luaseră o întorsătură atât de bună pentru Joe.

După ce ieşiră Clarry şi Phyllis, iar Alf se duse în spatele casei să se ocupe de porumbeii lui, Ada se uită la Joe şi oftă cu multă tristeţe. Apoi îi vorbi pe un ton confidenţial:

— N-ai mai auzit nimic de Jenny?

— Nu, spuse Joe.

Şi imediat, scoţându-şi tabachera, se îndeletnici cu aprinderea unei ţigări.

Ada oftă.

— Aşteaptă un copil, luna viitoare. Da, trebuie să mă duc acolo şi să mă îngrijesc chiar eu de sănătatea ei. La începutul lui decembrie.

Joe se înecă cu fumul de la ţigară. Tuşi, se sufocă, se făcu roşu ca racul. După o pauză, spuse:

— Cum adică, o să se mărească familia?

Ada încuviinţă trist:

— Asta le pune capac la toate. Biata Jenny! Şi, colac peste pupăză, David ţine morţiş să se înroleze. Pe urmă,

Dumnezeu ştie ce o să se mai întâmple. A fost dat afară din învăţământ. Ai mai pomenit aşa ceva? Ştii, Joe, eu am spus întotdeauna că fata asta şi-a făcut-o singură. Şi acum gândeşte-te, după toate s-a mai şi lăsat să cadă grea.

Pe Joe îl apucară din nou convulsiile.

— Mă rog, mă rog, izbuti el să spună după ce îl mai lăsă tusea. Bănuiesc că lucruri din astea se pot întâmpla oricui.

După aceea, Ada deveni încă şi mai dispusă la confidenţe. În semiîntunericul din odaie avură o foarte plăcută conversaţie intimă. La capătul ei, când Joe trebui în cele din urmă să plece, Ada se simţi mult consolată şi socoti că vizita băiatului i-a făcut mult bine.

Joe se întoarse la casa din Beech Road, Yarrow, cu o expresie ciudată pe faţă. Slavă Domnului că a scăpat din Sleescale la timp! În seara aceea se arătă cum nu se poate mai amabil cu proprietăreasa lui stafidită, îi vorbi cu multă blândeţe, şi în general avu aerul că o felicită că e bătrână şi urâtă, şi mai ales că nu are nicio fată.

Veni în sfârşit şi ziua următoare. Joe nu era în stare să se gândească la nimic altceva decât la invitaţia pentru seara aceea. După ce termină lucrul la fabrică, intră la frizeria lui Grigg de la capătul de jos al străzii lui; se bărbieri, insistând să-i dea şi perdaf şi se tunse. Apoi se duse acasă şi făcu o baie. Rămase gol-goluţ pe marginea căzii şi stătu aşa, fluierând şi făcându-şi manechiura. Era absolut hotărât ca în seara aceea să strălucească mai mult ca oricând.

După ce termină cu baia, se duse în camera lui, care-i servea totodată de dormitor şi de odaie de zi. Cu o deosebită grijă îşi puse costumul cel mai bun, un gri deschis, cu dunguliţe foarte discrete, modelul fiind copiat după un costum pe care-l văzuse odată pe un filfizon dintr-o operetă jucată la teatrul Empire. Avea ambiţia să poată îmbrăca şi el un smoching; tare ar fi vrut să aibă un costum de seară, dar ştia că n-a sosit încă timpul pentru

aşa ceva. În orice caz, chiar şi cu griul acela banal, arăta splendid. Bărbia era netedă şi proaspătă, părul dat cu briantină, ochii strălucitori şi energici, lănţişorul subţire de la ceas prins cât mai sus pe nasturii de la vestă şi un ac de cravată cu o perlă falsă. Zâmbi chipului său reflectat de oglindă, exersă un salut reverenţios şi studie câteva poziţii de eleganţă şi nonşalanţă; apoi zâmbetul i se schimbă într-un rânjet când îi veni în minte gândul: „Băiete, în sfârşit, ai pătruns în citadelă. Dacă struneşti bine caii nu te mai opreşte nici dracul.”

Îşi reluă înfăţişarea gravă, şi urcând panta până la vila de la Hilltop făcu repetiţii mintale pentru a adopta nota potrivită – reverenţioasă şi totuşi plină de bărbăţie. Expresia lui în momentul când urca scările, gata să cucerească, era magistrală.

Aceeaşi slujnică drăguţă, Bessie, îl pofti în hol, în care Laura stătea în picioare, singură, cu braţul gol sprijinit pe poliţa căminului şi un picior cu papucul de casă întins spre foc. Era îmbrăcată extrem de simplu, în negru, şi constituia un tablou spectaculos; lumina flăcărilor îi încălzea faţa palidă şi scânteia pe unghiile ei frumoase şi îngrijit lustruite. Joe se simţi deodată furnicat de un sentiment de admiraţie. „E grozavă! îşi spuse în sinea lui, parol, e grozavă!” Cuprins de o încordare destul de obişnuită la el, dar purtând în schimb o înduioşătoare expresie de umilinţă pe obraz, înaintă către ea şi o salută.

Urmă o pauză, dominată de stânjeneală. Joe îşi frecă mâinile, îşi netezi părul, îşi îndreptă cravata şi zâmbi.

— Azi a fost frig, straşnic de frig pentru luna noiembrie. Cred că diseară o să îngheţe.

Laura întinse celălalt papuc către foc şi spuse doar atât:

— Serios?

Joe se simţi jignit: parcă i-ar fi dat peste nas; femeia asta îl intimida şi îl domina cu un cap. În viaţa lui nu mai cunoscuse o asemenea persoană. Insistent cum era, reluă vorba:

— Câtă amabilitate din partea dumneavoastră, ca să mă poftiţi astă-seară la masă! Vă rog să mă credeţi că e o mare onoare pentru mine. Când mi-a adresat invitaţia domnul Stanley, era să cad jos de emoţie.

Laura se uită la el, zâmbindu-i fără zâmbet, după cum avea obiceiul; cântări din ochi lanţul de fante de mahala, perla falsă şi simţi parfumul ucigător de briantină. Apoi se hotărî parcă să-l scape pe băiat de asemenea situaţie înfiorătoare şi îşi întoarse capul.

— Stanley coboară într-un minut, îi spuse ca privind din nou la flăcările din cămin.

Joe era intimidat şi nu reuşea s-o înţeleagă. Ar fi fost în stare să dea tot ce avea ca să cunoască precis şi pe de-a-ntregul gândurile ei şi adevărul cu privire la poziţia lui în ceea ce o privea.

De fapt nu ştia nimic şi îi era cam frică de ea. Mai întâi şi întâi că Laura era, fără doar şi poate, o *lady.* Nu în sensul prostesc în care gândea şi spunea Jenny acest cuvânt – îi venea să râdă în hohote când îşi amintea de politeţea găunoasă a lui Jenny, de eticheta ei plicticoasă, de degetul mic pe care-l ţinea îndoit, de reverenţe, de prosteştile formule „Vai, ce drăguţ din partea dumneavoastră” şi „Vă rog, după dumneavoastră”; nu, Laura era pe departe de a fi o femeie în genul ăsta. Laura poseda secretul adevăratei eleganţe. Ea nu trebuia să se prefacă, să se forţeze; aşa cum exprima Joe lucrurile într-un fel memorabil: „Ori era cucoană, ori la loc comanda!”

Laura mai avea şi o anumită detaşare, greu de înţeles, care însă îl încânta şi-l fascina. Simţea bine că nu e femeia care să insiste vreodată asupra unui lucru; Joe era convins că dacă Laura nu ar fi de acord cu o chestiune, ar lăsa-o baltă şi şi-ar păstra propria părere, împreună cu acel ciudat zâmbet fără zâmbet. Ai fi zis că Laura are înăuntrul ei o fiinţă tainică, batjocoritoare. Joe bănuia că nu era deloc convenţională în sinea ei, că probabil era în complet dezacord cu ideile conformiste în privinţa vieţii. Totuşi, pe plan exterior nu s-ar fi putut spune că Laura

vădea o totală lipsă de convenţii; era foarte minuţioasă în îngrijirea propriei persoane, şi gustul cu care se îmbrăca era desăvârşit, fără pic de ostentaţie însă. Cu toate acestea, Joe nu putea să se împotrivească sentimentului pe care i-l inspira Laura, şi anume că se ridică mai presus de convenţiile sociale; intuiţia părea să-i sugereze lui Joe, aşa, pe jumătate şi aproape iraţional, că Laura dispreţuia absolut pe toată lumea – chiar şi pe ea însăşi.

Gândurile îi fură întrerupte de apariţia lui Stanley, care intră degajat, îi strânse mâna lui Joe şi-l bătu pe umăr, încercând mult prea făţiş să-l facă pe băiat să se simtă la largul lui.

— Fii bine venit în casa mea, Gowlan! Să ştii că noi nu suntem deloc ceremonioşi de felul nostru, aşa că te rog foarte mult să te simţi ca acasă. Se instală în mijlocul carpetei din faţa căminului, cu picioarele depărtate, ca să-şi încălzească spatele la foc, după care exclamă: Dar cu problema cealaltă cum rămâne, Laura? Ce se aude cu raţia de rom pentru combatanţi?

Laura se îndreptă spre barul din lemn de nuc, unde se aflau o frapieră şi nişte pahare. Băură fiecare câte-un Dry Martini. Apoi Joe şi cu Millington mai băură un rând; iar Millington, care-şi goli foarte repede paharul, mai ceru şi un al treilea.

— Măi Gowlan, am început să mă cam întrec în pahare, remarcă el plescăind din buze. Şi din nefericire, nici nu fac destulă mişcare. Aş vrea ca într-o bună zi să-mi revin în formă, să mă pun la punct cu fizicul. Să fiu iarăşi sportiv, cum eram la colegiu.

Şi zicând acestea, Millington îşi încordă braţul şi-şi pipăi încruntat muşchii.

Ca să-i treacă supărarea, Stanley mai bău un pahar, după care intrară în sufragerie, pentru cină.

— E foarte curios, se lamentă Stanley în timp ce-şi potrivea şervetul pe genunchi – şi de fapt adresându-se fripturii reci din farfurie –, e foarte curios cât de repede poţi să-ţi pierzi condiţia fizică. Afacerile sunt ele bune în

felul lor: câştigi bani, te legi de un birou, dar la urma urmei dă-o naibii, că tot sănătatea rămâne bunul cel mai de preţ. Shakespeare a spus chestia asta, sau cine?

— Parcă era Emerson, sugeră Laura uitându-se la Joe.

Joe nu răspunse. Biblioteca pe care o avea acasă era alcătuită dintr-o ediţie broşată din *Anecdote franţuzeşti decoltate* şi *Biblia* doamnei Calder, pe care aceasta i-o pusese cât mai îmbietor în faţa vitrinei cu fructe de ceară. Duminica după-amiaza când se simţea într-o dispoziţie mai religioasă, Joe citea din ea ceea ce el numea „părţile porcoase".

— Tare mi-ar fi părut bine să fi putut intra în armată! remarcă Stanley lamentându-se din nou. Avea obiceiul proştilor de a pisa acelaşi subiect până ţi se făcea lehamite. Da, la armată poţi într-adevăr să-ţi pui la punct condiţia fizică.

Urmă o scurtă tăcere. Stanley îşi fărâmă chifla într-un acces de nemulţumire. Deşi în general avea un aer optimist, degajat, era adeseori supus unor accese de nemulţumire: regretul morocănos al omului care se vede cu ochii lui chelind şi îmbătrânind. Stanley fusese de altfel întotdeauna predispus la nemulţumire faţă de soarta lui. Cu şase luni în urmă tânjea după posibilitatea de a câştiga bani şi de a restabili faima firmei sale; şi totuşi, acum, după ce izbutise să realizeze aceste năzuinţe, simţământul lui de ratare persista încă.

Stanley continua să monopolizeze conversaţia. Laura vorbea foarte puţin, iar Joe, recăpătându-şi încetul cu încetul siguranţa de sine, nu interveni decât arareori, cu câte-o observaţie rostită cu grijă, de obicei întărind spusele lui Stanley. Uneori, în timp ce Stanley trăgea câte-un discurs despre bridge sau despre golf, şi în special la un moment dat când se lansă în amănunte despre felul în care trăsese o anumită lovitură într-o partidă de golf, privirile lui Joe întâlniră peste masă ochii Laurei. Lipsa intenţionată de expresie din privirea ei îl umplu de o tainică tristeţe. Începu să se întrebe care or fi

de fapt sentimentele ei faţă de Stanley. Era căsătorită de şapte ani cu el. Nu avea copii. Era oare întotdeauna foarte drăgălaşă cu Stanley şi asculta într-adevăr tot ce spunea el, sau poate că de fapt nici nu asculta? Oare femeia asta nu ascundea niciun sentiment îndărătul paravanului de indiferenţă glacială? Era plămădită din gheaţă? Sau ce naiba era cu ea?

Joe ştia că la început Stanley fusese nebun după Laura. Luna lor de miere durase şase săptămâni, dacă nu chiar mai mult. Dar acum nu mai era chiar aşa de nebun după ea. Şi apoi, nici el nu mai avea înfăţişarea aceea de donjuan irezistibil. Ba chiar, după cum exprima Joe lucrurile, „era cam dărâmat”.

După desert, Laura îi lăsă singuri. Joe se repezi să-i deschidă uşa, într-un acces de politeţe stângace. Apoi Stanley îşi alese o havană din cutie, o aprinse şi, cu un gest mărinimos, îi întinse cutia şi lui Joe.

— Serveşte-te, Gowlan, îi spuse el. Ai să vezi că nu-s rele deloc.

Joe luă o ţigară de foi, şi privirea lui exprima deopotrivă umilinţă şi recunoştinţă. În fond, îl irita aerul condescendent al lui Millington. „Aşteaptă numai puţin, gândi el în sinea lui, şi-am să-ţi arăt eu ţie!” Între timp însă, se arătă reverenţios din cap până-n picioare. Îşi aprinse trabucul, fără să-i scoată banderola de hârtie.

Urmă o tăcere mai lungă, timp în care cu picioarele întinse sub masă şi cu stomacul potolit, Stanley trase din ţigară şi se uită la Joe.

— Să ştii, măi Gowlan, îl anunţă în cele din urmă, că-mi eşti foarte simpatic.

Joe zâmbi cu modestie şi se întrebă ce naiba avea să urmeze după asta.

— Să ştii că eu sunt un om fără prejudecăţi, cu mintea deschisă, reluă Stanley cu multă expansivitate – după cocteilurile de la început mai băuse şi o jumătate de sticlă de Sauteme şi se simţea predispus la expansivitate. Şi să ştii că pentru mine nu contează câtuşi de puţin din ce

familie se trage un om, dacă e băiat de treabă. Din partea mea poate să fíe fiu de duce sau de gunoier, că mie nu-mi pasă nici cât negru sub unghie. E cinstit? Atunci, mi-e totuna! Mă-nţelegi?

— Vai de mine, cum să nu înţeleg, domnule Stanley?!

— Ei bine, Joe, continuă Millington, atunci uite ce e: dacă tu înţelegi ce vreau să spun, atunci am să fac un pas mai departe. De vreo două luni încoace nu te-am slăbit din ochi şi pot să-ţi spun că sunt destul de satisfăcut de cele ce-am văzut. Millington se întrerupse, îşi plimbă ţigara dintr-un colţ al gurii în celălalt, cercetându-l cu atenţie pe Joe. Apoi rosti rar: Clegg e *finito.* Asta este numărul unu. Numărul doi: am o idee, Gowlan. Vreau să te pun la probă ca subdirector al întreprinderii mele.

Joe era cât p-aci să leşine.

— Subdirector?! murmură el cu glas pierit.

Joe căzu pradă unei emoţii atât de puternice, încât i se păru că toate lucrurile din cameră se învârtesc înaintea ochilor lui. Adulmecase el ceva care plutea în aer, dar era departe, tare departe de ce auzise acum. Se făcu alb ca hârtia la faţă şi scăpă trabucul în farfurie.

— Vai de mine, domnule Stanley! apucă el să rostească înainte de a-şi pierde respiraţia cu totul. De data asta nu mai era nevoie să joace teatru, gesturile lui erau perfect sincere şi pe deplin convingătoare. Vai de mine, domnule Stanley…

— E-n regulă, Joe! Nu te trece cu firea. Iartă-mă, te rog, dacă te-am luat prin surprindere, dar nu uita că suntem în război. În asemenea vremuri, toate se întâmplă pe neaşteptate. Curând, ai să prinzi şi tu firul lucrurilor. Şi parcă-mi şopteşte ceva la ureche că n-ai să mă dezamăgeşti.

Valul de fericire îl transportă pe Joe. Postul lui Clegg… pentru el!… Subdirector la fabrica Millington!

— Ştii, măi Joe, eu am încredere în tine, îi explică Millington cordial. Şi sunt gata oricând să-mi susţin aprecierea cu argumente. Iată de ce îţi ofer acest post.

În momentul acela sună telefonul din hol, şi înainte ca Joe să poată deschide gura, intră Laura.

— E pentru tine, Stanley, anunţă ea. Te caută maiorul Jenkins.

Stanley se scuză şi se duse la telefon.

În cameră se lăsă tăcerea. Joe o simţea pe Laura acolo, simţea perfect prezenţa ei lângă uşă, în faţa lui, în preajma lui, cu atenţia îndreptată asupra lui. În piept îi zvâcnea o inimă teribil de fericită, se simţea puternic, beat de încântare, strălucind de viaţă. Ridică ochii şi se uită la ea. Dar Laura îi evită privirea şi-i spuse cu o politeţe glacială:

— Înainte de a pleca, te rog să-ţi bei cafeaua care te aşteaptă în hol!

Joe nu răspunse. Nu era în stare să rostească o vorbă. În timp ce stăteau acolo, nemişcaţi, încordaţi, în cameră răzbea din când în când glasul lui Stanley, vorbind la telefon.

CAPITOLUL VIII

Lui Jenny i se apropia sorocul, şi comportarea ei în această perioadă era de-a dreptul exemplară. Şi nu numai într-o privinţă, ci în toate. Din după-amiaza aceea de marţi, când îi mărturisise lui David starea ei, Jenny devenise „altă femeie”. Mai avea ea micile ei momente de ţâfnă sau de plâns (dar unde s-a văzut femeie însărcinată căreia să-i poţi intra întotdeauna în voie?) şi de ceea ce ea numea „bâzdâcuri” – adică pofte neaşteptate, şi în cele mai nepotrivite momente, pentru cele mai ciudate şi mai exotice alimente – generalizate simplu sub numele de „ceva bun”. De pildă o apuca pofta de guriţe de turtă dulce, mai ales că „se lăsase de pâine”, sau ceapă murată, sau icre de hering pe pâine prăjită. Şi maică-sa, Ada, avusese întotdeauna asemenea capricii alimentare, aşa că Jenny se simţea pe deplin îndreptăţită s-o apuce din când în când „bâzdâcurile”.

Pregătea un trusou foarte atrăgător pentru fetiţă – era sigură că o să fie fetiţă, pentru că tare o mai dorea. Voia să aibă o fetiţă şi ca s-o poată găti cât mai frumuşel, şi pentru că băieţii erau nişte nesuferiţi! Seară de seară stătea până târziu într-o parte a căminului, în timp ce David stătea în partea cealaltă. Jenny avea aerul cel mai domestic cu putinţă, împletea, croşeta sau croia îmbrăcămintea pe baza indicaţiilor din revistele cu sfaturi pentru gospodine şi din *Revista bebeluşului.* Din când în când se cufunda într-un vis cu ochii deschişi, plănuind viitorul micuţei ce avea să vină pe lume.

Avea să fíe actriţă, o actriţă renumită, sau – poate chiar

mai bine – o cântăreaţă de succes, primadonă la opera cea mare. Talentul maică-sii avea să se dezvolte la ea şi avea să cunoască unul după altul triumfuri răsunătoare pe scena teatrului Covent Garden, având la picioare inima unor bărbaţi distinşi şi nenumărate buchete de flori, în timp ce dintr-o lojă Jenny avea s-o privească cu tandreţe şi înţelegere, simţind că şi ea ar fi putut să se bucure de acelaşi succes dacă s-ar fi ocupat cineva de ea. Dar această cale era legată şi de multe ispite, de mari ispite; gândindu-se la ele, fruntea lui Jenny se încreţea întristată.

Deodată, scena se schimba, şi Jenny se vedea o maică, o călugăriţă anglicană, palidă şi spiritualizată, cu o tristeţe ascunsă în adâncul inimii ei, cu scena şi cu lumea împinse pe planul din fund, iar ea trecând prin peristilul unei mari mănăstiri şi intrând în capela sumbră. Începea serviciul religios, răsunau acordurile unei orgi, şi glasul călugăriţei scotea sunete argintii de o splendidă puritate. Ochii lui Jenny se umpleau de lacrimi, şi fantezia ei de un trist romantism se avânta spre ţărmuri şi mai tragice. Până la urmă n-avea să existe nicio fetiţă, nicio primadonă, nicio călugăriţă. Ea, Jenny, avea să moară, simţea asta undeva în străfundul inimii, era o absurditate să-şi închipuie că o să aibă vreodată puterea de a aduce pe lume un copil, cu atât mai mult cu cât întotdeauna o obsedase presimţirea că va muri în fragedă tinereţe. Îşi aduse aminte de Lilly Blades, o vânzătoare din magazinul de mode al lui Slattery, care era o prezicătoare extraordinară şi îi ghicise o dată în cafea că o să cadă răpusă de o boală cumplită. Se şi vedea murind în braţele lui David, care, cu faţa distrusă, desfigurată de durere, o implora să nu-l lase singur pe lumea asta. Pe măsuţa de la căpătâiul ei se afla o vază cu trandafiri albi, şi însuşi doctorul, aşa inimă de piatră cum era, stătea în fundul odăii sfâşiat de tristeţea priveliştii care i se înfăţişa înaintea ochilor.

Pe obrajii lui Jenny curgeau lacrimi veritabile, şi David, ridicând deodată capul, exclama:

„Doamne, Jenny! Dar ce s-a întâmplat?”

„Nu-i nimic, David, ofta ea, cu zâmbetul acela firav, angelic. Sunt fericită. Sunt cu adevărat fericită”.

După aceea hotărî că trebuie neapărat să-şi ia o pisică, fiindcă avea nevoie să vadă în casă o fiinţă domestică veselă şi cu adevărat umană. Rugă pe toţi cunoscuţii să-i facă rost de-o pisicuţă; toată lumea, dar absolut toată lumea trebuia să cutreiere ţara în lung şi-n lat ca să-i facă rost de-o pisicuţă. Şi când Harry, băiatul măcelarului, îi aduse o pisicuţă, Jenny se simţi în al nouălea cer. Mai târziu, când comisionarul de la magazinul Murchison îi aduse o altă pisică, iar doamna Plânsa, în ziua următoare, îi trimise încă una, nu mai era chiar aşa de încântată. După ce dăduse sfoară-n ţară, era imposibil să le dea pisicile înapoi. Până la urmă a trebuit să le înece pe cele două din urmă, lucru care i-a sfâşiat inima. Bietele fiinţe fără apărare, dar ce era să facă? În schimb, îşi dădu multă osteneală până să găsească un nume potrivit pentru supravieţuitor. Îl boteză Drăguţul.

Apoi începu să-şi reia îndeletnicirile muzicale. Stătea toată ziua la pian, exersând, încercându-şi vocea şi învăţând două cântece de leagăn. Voia să se perfecţioneze. În stadiul acesta, atitudinea ei exprima o căinţă tainică. Nu era destul de bună pentru David. Ar fi trebuit să fie mai bună, din toate punctele de vedere, mai talentată, mai intelectuală, ar fi vrut să fie în stare să susţină o conversaţie cu David, să poarte discuţii, discuţii adevărate, despre probleme care-l interesau pe el, despre subiectele importante din domeniul social, economic şi politic. Animată de aceste idei, de vreo două ori se cufundă în nişte cărţi, ca să-şi îmbogăţească intelectul şi ca să aducă apă la moara discuţiilor filosofice. Dar cărţile nu erau prea îmbietoare, aşa că în cele din urmă se văzu silită să renunţe la ele.

Dar pe de altă parte, dacă nu putea fi deşteaptă, putea cel puţin să fie o nevastă bună. A, da, asta într-adevăr. Îşi cumpără o cărticică intitulată *După-amiezi însorite în*

căminul fericit, şi o citi pe nerăsuflate. O citi cu seriozitatea cu care îşi învaţă copiii lecţia, mişcând buzele, ca şi cum ar fi citit cu glas tare, apoi repetând frazele pe de rost, în timp ce croşeta ţinând cartea deschisă pe genunchi. În urma unei „după-amiezi deosebit de însorite”, îşi aţinti asupra lui David ochii umezi de lacrimi şi exclamă cu un aer patetic:

— David, sunt o mică proastă, şi atâta tot! Dar de fapt nu sunt rea la inimă. Aicea spune că toţi greşim în viaţă, dar cu toţii ne putem ridica deasupra greşelilor. Nu sunt o nevastă rea, zău, David, nu-i aşa că de fapt nu sunt rea?

David o asigură cu multă răbdare că nu e o nevastă rea. Jenny se uită la el o clipă, şi apoi dădu drumul la o cascadă de sentimente:

— O, David, tu eşti cel mai bun bărbat care a existat vreodată. Zău aşa, David, tu eşti cel mai bun bărbat de pe lumea asta.

Niciodată nu i se păruse Jenny mai copil. De fapt chiar era un copil. Era pur şi simplu ridicol ca tocmai ea să aibă un copil. David îi arăta blândeţe. Adeseori noaptea, când dormeau unul lângă altul, ea tresărea, tulburată şi speriată, şi prin somn se lipea de el. David îi simţea trupul umflat şi mişcările copilului din pântece. Îl năpădea atunci afecţiunea şi căuta să-i aline scâncetul copilăresc.

O întrebase pe Jenny dacă n-ar fi vrut ca Martha, maică-sa, să-i vadă de casă şi s-o îngrijească şi pe ea, în timpul lăuziei. Supusă cum era în ultima vreme, ba chiar cât se poate de supusă, Jenny acceptase. Dar când Martha veni la ei acasă pentru a aranja lucrurile, acea unică întrevedere dintre ele dovedi să reconcilierea era imposibilă. Martha îl întâlni pe David în drum spre casă. Era aprinsă la faţă.

— Nu pot face treaba asta, declară ea, stăpânindu-şi nervii. Şi n-are niciun rost. Cu cât am mai puţin de-a face cu ea, cu atât mai bine. Eu n-o pot suferi şi nici ea nu mă înghite. Aşa că mai bine punem capăt poveştii.

Şi Martha se îndepărtă în grabă, înainte ca David să

poată spune ceva.

De aceea, au aranjat ca Ada Sunley să se deplaseze de la Tynecastle. Ada sosi în 2 decembrie, pe o zi umedă, cu vânt cumplit. Debarcă greoaie din tren, cu o valiză galbenă, legată cu sfoară, pentru mai multă siguranţă. David, care o întâmpină la gară, cără valiza până la Lamb Lane. Ada era într-o dispoziţie bună şi degajată, deşi nu părea prea încântată că a trebuit să vină acolo. Sau cel puţin nu părea prea încântată de David. Era rezervată şi cam rece faţă de el. Pe de altă parte, o simţeai gata să-şi manifeste nemulţumirea faţă de diversele lipsuri din casă; abia venise, şi-l şi trimise pe David să cumpere o ploscă pentru pat. Făcea tot felul de pregătiri, se agita toată ziua. Se dădea pur şi simplu peste cap. Văzându-se lipsită de confortul camerei ei din fundul casei, aşa dezordonată şi murdară cum era, smulsă din tihna indolentă a balansoarului în care-i plăcea atât de mult să se legene, se lansă deodată într-o activitate cu totul nefirească pentru ea. Era de fapt mai mult agitaţia zgomotoasă şi greoaie a unei femei grase. Era plină de asiduitate în atenţiile cu care o înconjura pe Jenny, plină de asiduitate şi de compătimire. Tot timpul părea că-i spune: „Haide, vino cu mine, biata mea mieluşică! Cel puţin bine că e maică-ta lângă tine”.

De altfel, Ada era deosebit de activă şi la vorbă. Îi dădea lui Jenny tot felul de veşti. Sally a terminat pe neaşteptate turneul ei de iarnă cu spectacolul de pantomimă, compania a dat de bucluc, nu era o trupă bună, iar Sally şoma din nou, în căutarea unui angajament. De altfel, adăuga Ada cu mult regret, s-ar fi zis că Sally nu face niciodată altceva decât să fie în căutarea unui angajament. Se vorbea pe ici, pe colo de organizarea unor concerte pentru soldaţii răniţi şi s-ar fi putut foarte bine să fie solicitată să ia parte la ele, dar asta ar însemna muncă voluntară, de pe urma căreia nu avea să câştige niciun gologan. Ada se plângea în egală măsură de incapacitatea lui Sally de a câştiga un salariu

bun şi stabil ca şi de ambiţia stupidă care o îndemna sa continue toată povestea asta cu teatrul, atât de lipsită de perspectivă. Adei îi părea grozav de rău că fata părăsise slujba de la centrala telefonică.

Înaintând treptat-treptat, pe o cale ocolită, Ada ajunse la un moment dat să pomenească şi de Joe. Se afla împreună cu Jenny la bucătărie, a doua zi după sosire. Tocmai îi prepara un ceai lui Jenny, şi aşa, în treacăt, fără vreo intenţie deosebită, Ada spuse:

— Apropo, ştii, a fost Joe pe la noi.

Jenny, care se întinsese pe divan, rămase deodată ţeapănă, şi faţa ei palidă şi languroasă se închise ca o scoică. După un răstimp de tăcere, spuse cu un glas îngheţat:

— Nu ştiu nimic despre Joe Gowlan, şi nici nu-mi pasă. Mi-e silă de el.

Ada potrivi cu grijă clopotul care păstra ceaiul fierbinte.

— Ei, şi totuşi, află, Jenny, că a trecut pe la noi. E un băiat tare drăguţ. Şi de atunci a mai venit de vreo două ori. Nu e nevoie neapărat să-l bârfeşti pentru că pur şi simplu ţi-a scăpat din mână. Să ştii, Jenny, aia a fost din greşeala ta, prinţeso. Părerea mea este, şi o susţin până la mormânt, că e un băiat cât se poate de drăguţ. O să le bage pe Phyllis şi pe Clarrie ca muncitoare la fabrica de materiale de război, care e vorba să se înfiinţeze la Wirtley. S-a întors la uzinele Millington şi-i merge foarte bine.

— Ţi-am spus că nu vreau nici măcar să aud de Joe Gowlan! exclamă Jenny cu vocea crispată. Dacă te interesează, pot să-ţi spun că urăsc şi detest până şi numele lui.

Ada, aşezându-se la masă şi punându-şi mâinile durdulii pe clopotul de pe ceainic ca şi cum ar fi vrut să şi le încălzească, continuă s-o piseze, înnebunitor:

— Nici nu ştii ce mult a progresat băiatul. A ajuns acum şef de secţie, are o slujbă curată şi cum nu se poate mai plăcută. Se îmbracă admirabil. Zău, Jenny, ultima dată

când a trecut pe la noi mi-a spus că se duce să ia cina la Millington acasă. Auzi tu, sus la Hilltop, Jenny, în casa lor. Ascultă-mă pe mine, prinţeso, mare greşeală ai făcut că l-ai lăsat pe Joe să-ţi scape printre degete. Ăla într-adevăr mi-ar fi plăcut şi mie ca ginere.

Jenny era albă ca hârtia la faţă, strângea tare din pumni. Glasul ei sună strident:

— Mamă, nu-ţi dau voie să vorbeşti în felul ăsta! Nu-ţi dau voie să-l pui pe Joe alături de David! Joe e un ticălos fără pereche, iar David e cel mai bun bărbat de pe lumea asta!

Şi se uită sfidătoare la Ada. Dar de data asta Jenny nu mai putea s-o domine pe maică-sa. Starea în care se afla o slăbise din punct de vedere fizic, iar din punct de vedere moral era mereu ispitită să ajungă la un compromis. Ada avea în sfârşit un prilej minunat de a o sili pe Jenny „să i se închine” şi nu lăsă să-i scape prilejul.

— Ha, izbucni ea, scuturând din cap. Auzi fel de-a vorbi! Cine te-ar auzi ce spui, nici nu şi-ar închipui că te-ai jucat cu el ca mâţa cu şoarecele.

Jenny plecă ochii. O scutură un fior şi nu mai scoase o vorbă.

În clipa aceea, uşa se deschise şi intră David. Tocmai se întorcea de la administraţia portului, unde căpătase o slujbă temporară. Ada se întoarse către el, cu un uşor zâmbet condescendent. Dar înainte de a putea vorbi, Jenny, întinsă pe canapea, scoase un ţipăt dureros şi-şi duse mâna la pântece.

— O, Doamne, şopti ea apoi. Am simţit un junghi.

Ada şovăi, uitându-se la fiică-sa cu un amestec de resentiment şi de îndoială.

— Dar nu se poate, spuse în cele din urmă. Mai ai o săptămână până să-ţi vină termenul.

— Ba se poate, răspunse Jenny, abia suflând. Eu ştiu că se poate. Uite, iar m-a apucat.

— Ei, asta-i bună! declară Ada. Da, te pomeneşti! Deodată, o cuprinse compătimirea: Biata mea mieluşică!

Îngenunche şi-şi puse mâna pe burta lui Jenny. Da, da, să ştii că asta este. Ei, ce zici, ai mai pomenit aşa ceva? Şi apoi se răsti brusc la David, de parcă dintr-o dată situaţia s-ar fi schimbat cu totul, iar el ar fi fost de vină din cine ştie ce pricină nedesluşită: Haide odată, adu doctorul! Ce stai şi te zgâieşti la ea?

Aruncându-i în grabă o privire lui Jenny, David porni să-l aducă pe doctorul Scott. Îl găsi tocmai când prelua serviciul de gardă la cabinet. Scott era un bătrânel osos, roşcovan, foarte repezit şi scurt la vorbă, şi pe deasupra cu un obicei supărător de a horcăi şi a scuipa, drept în mijlocul unei conversaţii. Din toate punctele de vedere era foarte departe de a avea aerul unui profesionist. Purta mereu pantaloni de călărie şi o haină lungă, cadrilată, cu nişte buzunare imense, pline de tot felul de lucruri: pilule, pipa, o bucată de bandaj, două cutii goale de termometru, un bisturiu de buzunar niciodată sterilizat şi o sondă de cauciuc, pe care veşnic o scăpa prin odaie când îşi scotea batista murdară. Dar cu toată ciudăţenia lui, cu toate că era atât de neglijent şi departe de a fi aseptic, era un doctor foarte bun.

Această primă durere a lui Jenny nu i se păru însă o chestiune extrem de urgentă. Îşi trase nasul, horcăi, şi după ce scuipă, încuviinţă din cap:

— Trec eu pe-acolo, peste vreun ceas. Apoi strigă prin uşa deschisă, către sala de aşteptare: Următorul, vă rog!

David era neliniştit de faptul că Scott n-a venit imediat. Întorcându-se acasă, descoperi că Jenny şi cu Ada se duseseră amândouă sus în dormitor. Perpelindu-se, aşteptă sosirea doctorului Scott.

Şi totuşi, când acesta îşi făcu apariţia pe la ora şapte, şi măcar că durerile lui Jenny se agravaseră mult, doctorul îl asigură pe David că pentru moment nu poate face nimic. David înţelese că prima naştere e totdeauna o chestiune de lungă durată şi-l întrebă pe doctor dacă Jenny o să aibă mult de suferit. Privind două minute bune la focul din bucătărie, înainte de a scuipa în el, doctorul Scott spuse:

— Nu, cred că n-o să dureze prea mult. Mă întorc înainte de douăsprezece.

Dar era greu să aştepţi până la miezul nopţii. Durerile lui Jenny se înteţiră, junghiurile deveniră mai frecvente. Fata părea că nu mai are nici putere şi nici curaj să îndure chinul. Era ba îmbufnată, ba speriată, ba isterică, ba istovită. Dormitorul, asupra căruia revărsase atâta grijă şi osteneală împodobindu-l cu perdele noi de voal la ferestre, cu pătuţul înzorzonat cu danteluţe aşezat într-un colţ şi cu milieurile cochete de dantelă de pe masa de toaletă, devenise acum un loc de dezordine şi zăpăceală. Una din pozne o făcu Ada, vărsând ceainicul. Dar punctul culminant şi cel mai tragic fu atins când un mieunat slab, urmat de un ţipăt înfiorător al lui Jenny, dezvălui faptul că Drăguţul se află sub pat.

Apoi să dădu bătută. Deşi Ada îi repeta că trebuie să se plimbe puţin, Jenny stătea trântită de-a curmezişul patului, ţinându-se de burtă şi plângând de mama focului peste cearşafurile răvăşite. Uită tot ce scria în *Revista bebeluşului* şi în *După-amiezi însorite în căminul fericit.* Îşi pierdu cumpătul şi se lăsă în voia sorţii: zăcea pe patul în dezordine, tolănită cu burta în sus, cu picioarele desfăcute, cu cămaşa de noapte ridicată, cu părul răvăşit pe obrajii supţi şi palizi, cu fruntea şiroind de sudoare. Din când în când închidea ochii şi striga:

— O, Doamne, Doamne! Au, au, au! Iar m-a apucat! O, Doamne, mă doare! Ah, şalele! Vai, mamă! Dă-mi să beau puţină apă. Ah, m-apucă mai rău. Repede, mamă, pentru numele lui Dumnezeu!

Toată povestea se dovedi a fi mult mai puţin romantică decât şi-o închipuise Jenny.

Scott sosi la douăsprezece fix şi se duse direct sus. Trântind uşa în urma lui, îl izola pe David de el, de Ada şi de ţipetele lui Jenny. Dar ţipetele continuară; apoi se auzi pasul apăsat al ghetelor lui Scott, după care – tăcere.

David se gândi: „Slavă Domnului, i-a dat cloroform!” Rămase în bucătărie, cu spinarea încovoiată, pe scaunul

din faţa focului, acum aproape stins. Simţise durerea fiecărui junghi împreună cu Jenny, iar acum liniştea cloroformului îi aducea o uşurare pe care o aşteptase parcă în agonie. Suferinţele omeneşti îl afectau întotdeauna profund, iar suferinţa lui Jenny îi apărea ca un simbol al tuturor durerilor inevitabile pe care le îndură oamenii. Se gândea la ea cu tandreţe. Uită de toate certurile, hărţuielile şi cicălelile ei, de capriciile şi ţâfna şi deşertăciunea ei. Începu să se gândească la copil, şi copilul îi apăru ca un simbol de viaţă nouă care se înălţa din moarte. Avu viziunea câmpurilor de bătaie, pe care zăceau morţii în poziţii stranii, mai stranii chiar decât cele ale morţilor din adâncul minei.

Curând avea să fie şi el acolo, pe câmpul de luptă, în Franţa. Nugent îi scrisese de pe front, unde servea ca brancardier la un spital de campanie de pe lângă regimentul de puşcaşi din Northumberland. Înrolându-se la acelaşi comandament din Tynecastle, avea să plece şi el împreună cu regimentul de puşcaşi şi spera ca unitatea lui să se poată afla în apropierea unităţii lui Nugent.

Din odaia de deasupra se auzi un geamăt şi apoi un cântec. Cânta Jenny. Desluşi o strofă dintr-un vechi cântec sentimental de-al ei, dar cuvintele pe care le auzea acum se cam încâlceau şi sunau tare urât, chiar deşucheat. Desigur, alt efect al cloroformului. Narcoza îi făcea uneori pe oameni să cânte, ca la beţie.

Şi apoi urmă iar tăcerea, o tăcere prelungă, întreruptă de apariţia bruscă a unui alt glas, un glas nou şi subţire, nici al lui Jenny, nici al Adei, nici al lui Scott, un glas cu totul şi cu totul nou, care ţipa şi ţiuia ca un fluier. Sunetul acelui glas subţirel, care se năştea din durere şi din ţipăt şi din beznă, urmând unui răstimp de tăcere, îl lovi pe David drept în inimă. Din nou simbolul: din haos se nasc zorile noi. Rămase absolut ţeapăn, cu mâinile împreunate, cu capul înălţat, cu un straniu presentiment în priviri.

Peste o jumătate de oră, Scott coborî greoi scările şi intră în bucătărie. Faţa lui oglindea expresia aceea

obosită şi neplăcută lăsată adeseori de faceri pe obrajii doctorilor istoviţi şi deziluzionaţi. Scotoci prin buzunare ca să găsească o stafidă neagră. Scott susţinea întotdeauna că poartă stafidele astea la el ca să le dea copiilor; mai ales că, tot el spunea, stafidele erau un remediu admirabil pentru viermi intestinali. Realitatea era însă că îi plăceau la nebunie lui personal şi de aceea le avea mereu prin buzunare.

Găsind în sfârşit o stafidă, începu s-o mestece. Apoi spuse pe un ton neutru, indiferent:

— Ei, a sosit şi pacheţelul.

David nu vorbi. Înghiţi în sec; dădu din cap.

— Băiat, zise Scott, ca un fel de răspuns automat, încercând să toarne puţin entuziasm în vorbele lui, dar neizbutind.

— Dar Jenny cum se simte?

— O, nevasta dumitale se simte bine, chiar foarte bine. Scott făcu apoi o pauză şi-i aruncă lui David o privire foarte ciudată: Dar copilul are o constituţie niţel mai plăpândă. O să trebuiască să aveţi grijă de el, în multe privinţe.

Îi mai aruncă iar o privire ironică lui David, dar nu mai zise nimic. Era un bătrân destul de vulgar, cu clientelă mai ales din clasele de jos, mai mult oameni de la ţară şi mineri. Acum însă nu era deloc vulgar. Părea doar istovit de viaţă, care, într-un moment ca acesta, îi apărea teribilă şi de neînţeles. Căscă, întinzându-şi mâinile deasupra capului. Îl salută din cap pe David şi scuipă în focul acum stins. Pe urmă plecă.

David rămase câteva clipe în mijlocul bucătăriei, după care urcă scările. Bătu la uşa dormitorului şi intră. Voia să fie alături de Jenny şi de copil. Dar Jenny era sfârşită, pur şi simplu sfârşită, nu-şi revenise pe deplin nici de pe urma anesteziei, şi pe deasupra era încă pradă unui fel de acces de isterie. Ada era şi ea foarte agitată şi furioasă, şi-l alungă imediat din odaie, cu gesturi repezite. Neavând încotro, trebui să se supună şi se întoarse la

parter. Îşi aşternu culcuşul pe divanul din hol. Adormi numai când în casă se stinseră toate zgomotele.

Dar a doua zi dimineaţă văzu copilul. În timp ce-şi lua gustarea – o ceaşcă de cacao cu pâine –, Ada aduse jos copilul, mândră de parcă ar fi fost făcut de ea. Pruncul era spălat de curând, pudrat şi îmbrăcat în hăinuţe cu multe zorzoane, după modelul din *Revista bebeluşului,* ceea ce dădea o amploare considerabilă trupuşorului mic cât pumnul. Şi totuşi, în ciuda zorzoanelor, copilul era urât şi firav. Avea părul negru, ochi care clipeau des, nasul turtit şi borcănat, mucos; pe deasupra, era palid, pricăjit şi cu un aer bolnăvicios. Era aşa de urât şi mic acest copilaş, încât îi topi lui David inima, umplând-o de un nou gen de tandreţe. Lăsă jos ceaşca de cacao şi luă copilul pe genunchi. Prezenţa lui acolo i se părea un lucru deopotrivă absurd şi minunat. Ochii copilului clipeau timid către el. Şi prin acest fel timid de a clipi i se părea lui David că ochii copilului îşi cer iertare.

— Ei, haide, haide, spuse Ada, reluând pruncul şi legănându-l în sus şi-n jos. Taică-tu e tare stângaci cu odoraşul mamei.

Ea avea ideea aceea prostească, potrivit căreia niciun bărbat n-ar fi în stare să ţină în braţe un copil fără ca acesta să sufere serioase consecinţe. Era destul de ciudat însă că pruncul nu plânsese deloc cât se aflase pe genunchii lui David, în schimb începu să plângă tocmai acum, şi urla încă de mama focului când îl scoase Ada din cameră.

David plecă la noua lui slujbă, cu gândul la copil. Şi tot la copil îi era gândul când, la sfârşitul zilei de muncă, se întoarse acasă. Începuse să îndrăgească pocitania aceea mititică.

Nu încăpea îndoială că era vorba de un copil plăpând. Jenny recunoscu şi ea acest lucru, şi cu timpul adoptă o expresie elegantă, pe care o folosea în prezenţa oaspeţilor. Privind plină de compătimire spre copil, adăuga imediat:

— Micuţul de el! Doctorul afirmă că nu e prea robust.

Doctorul Scott îi prescrise nişte pudră şi o alifie cu care să-l ungă şi pe de altă parte insistă ca Jenny să-l alăpteze direct. După câteva proteste, Jenny se conformă.

Amintirea naşterii – considerată în momentul acela un chin înfiorător şi de neuitat – se mai estompase, şi Jenny începu să se înveselească. În scurtă vreme îi trecu şi dezamăgirea că are băiat şi nu fată. Dorinţa ei era să-i dea numele David. Se rugă suav de soţul ei să-l boteze pe băieţel cu numele lui.

— Doar e copilul tău, David, spuse ea, cu o logică naivă. Se uită la el, drept în ochi, şi zâmbi; ochii ei erau limpezi şi frumoşi. E firesc ca băieţelul să-ţi poarte numele.

Dar David voia neapărat să-i spună Robert. Ţinea ca tatăl său mort şi fiul său viu să fie pentru el Robert. Iar Jenny, după ce-l contrazise, venind cu propuneri de alte nume, ca de pildă Hector, Archibald sau Victor, pe care le socotea superioare din punct de vedere al sonorităţii şi importanţei, acceptă până la urmă, foarte supusă. Ţinea cu tot dinadinsul să-i facă pe plac lui David în absolut orice privinţă. Aşadar, băieţelul se alese cu numele de Robert.

Trecură trei săptămâni. Ada se întoarse la Tynecastle. Jenny putea acum să iasă din cameră şi să se odihnească, lasciv, cu aer de convalescentă, pe divanul de la parter. Şi totuşi, din multe puncte de vedere, i se părea că îndatorirea de a-l alăpta pe Robert o apăsa ca o povară. Pe măsură ce-i reveneau puterile şi viaţa ei se apropia de normal, hotărârile la care o împinsese imaginaţia ei romantică începeau treptat să-şi piardă din atracţie şi farmec. Dintr-un biet micuţ plăpând, Robert devenise acum o biată pacoste. Când se simţea obosită, Jenny era încântată dacă putea să-l lase pe David să-i dea lui Robert doctoria, să-l scalde şi aşa mai departe. Şi totuşi, pe Jenny o supăra oarecum, în chip ciudat, interesul pe care-l manifesta David pentru copil.

— Dar nu-i aşa că tu tot pe mine mă iubeşti mai mult? Nu-i aşa, David? exclamase ea deodată într-o seară. Nu cumva iubeşti copilul mai mult decât pe mine?

— Cum poţi să-ţi închipui una ca asta?

Şi David râse de ea, îngenunchind cu mânecile suflecate lângă băiţa de tinichea, unde micuţul Robert se zbenguia în apa plină de clăbuci.

Jenny nu-i răspunse. Şi, fără să-şi ia ochii de la ei, pe faţă i se aşternu o expresie din ce în ce mai vădită de nemulţumire.

Într-adevăr, o dată cu apropierea Anului Nou, Jenny deveni mereu mai nemulţumită şi mai agitată. Ai fi zis că totul merge pe dos şi că nimic nu e cum trebuie. Ar fi vrut ca David să plece pe front, ar fi vrut şi totuşi n-ar fi vrut. Ba era mândră de acest lucru, ba înspăimântată. Ca să-şi liniştească mintea, începu să citească romane ieftine, întrucât nu mai găsea prin casă revista *După-amiezi însorite în căminul fericit.* Uitase şi de muzică în ultima vreme. Nici nu mai punea mâna pe pian şi nu cânta nici măcar cântece de leagăn. Stătea vreme îndelungată în faţa oglinzii, cercetându-şi înfăţişarea, ca să-şi recapete încrederea că naşterea nu dăunase cu nimic chipului şi siluetei ei. Îşi dădu din nou seama că nu are prieteni. Era complet eliminată din şuvoiul evenimentelor, viaţa trecea peste ea. Pierdea toate prilejurile de bucurie. Era un lucru tare supărător şi chinuitor pentru Jenny, avea uneori impresia că a murit de mult. Pe lângă toate, şi vremea se înrăutăţise. Era o umezeală cumplită şi, cu toate că acum ar fi avut voie să iasă din casă, ce rost avea să meargă pe ploaie? Pe urmă, din patru în patru ore, trebuia să-i dea lui Robert să sugă, şi acest lucra, fireşte, ridica probleme ori de câte ori ar fi avut de gând să facă o plimbare mai lungă.

Dar în ajunul Anului Nou ploaia încetă, se ivi soarele, şi Jenny simţi că nu mai poate rezista. Trebuia neapărat să facă o mică plimbare. Neapărat, neapărat! De ani de zile, de secole nu se mai plimbase. Simţea neapărat nevoia să

se ducă la Tynecastle, să-şi vadă mama. O dată luată această hotărâre, se însenină la faţă, urcă scările în grabă, se îmbrăcă frumos şi coborî iar la parter. Era ora patru. Îi dădu lui Robert să sugă, îl puse în pătuţul lui şi-i scrise lui David câteva cuvinte, făgăduind să fie înapoi la ora opt.

Când se întoarse şi dădu peste biletul lui Jenny, David fu bucuros pe de o parte la gândul că în sfârşit, biata de ea, face o plimbare, iar pe de altă parte deosebit de încântat să rămână singur cu Robert.

Robert dormea în pătuţul lui din colţ, lângă plită. David îşi scoase ghetele şi umblă în ciorapi, ca nu cumva să facă zgomot, îşi pregăti un ceai şi se bucură să-l bea în tovărăşia lui Robert. Apoi puse mâna pe o carte şi se instală lângă pătuţul copilului, să citească. Era *Dincolo de bine şi de rău*, de Nietzsche. Pe David îl interesa foarte mult opera lui Nietzsche. Numai că acum se uita mai des la Robert decât la Nietzsche.

La şapte şi jumătate, Robert se trezi, gata să-şi primească porţia de mâncare. Stătea cât se poate de liniştit, întins pe spate, cu ochii ţintă la ciucurii de la baldachinul de deasupra lui. „Ce ciudată privelişte asupra lumii trebuie să aibă el de aici!” gândi David.

Timp de o jumătate de oră şi mai bine, Robert îşi păstră aceeaşi încântare în ciudata contemplare a lumii, stăvilindu-şi foamea cu ajutorul degetului mare; în cele din urmă însă, degetul se dovedi insuficient, şi după câteva scâncete preliminare, se puse pe plâns. David îl ridică din pătuţ şi începu să-l alinte. O vreme, încercările îi fură încununate de succes, dar apoi Robert începu iar să plângă.

David se uită îngrijorat la ceas. Opt şi jumătate; probabil că Jenny a scăpat trenul, şi acum nu mai avea altul decât la zece! Deodată, îşi dădu seama că fără Jenny, Robert e legat de mâini şi de picioare.

Făcu tot ce-i stătu în putinţă. Văzu că Robert dă semne de agitaţie, constată că s-a udat şi, cu toate că nu avea

prea multă experienţă la înfăşat copiii, îl schimbă. Pruncul păru încântat şi, în semn de recunoştinţă, când se simţi ridicat în sus, îl trase pe David de păr cât putu.

David râse, şi râse şi Robert. Se vedea că-i e foame, dar pe de altă parte părea destul de liniştit. David îl puse pe carpeta din faţa căminului, şi copilul se tolăni în voie şi începu să zvârle cu picioruşele înspre foc. În general, părea acum mult mai zdravăn decât în urmă cu câteva săptămâni. Era mai gras, se făcuse mai frumuşel şi nici nu mai avea nasul veşnic înfundat. Dar în seara asta îl rodea o foame cumplită, şi începu din nou să urle cât îl ţinea gura, mai ales că se făcuse aproape zece.

Din ce în ce mai indignat de întârzierea lui Jenny, David se lăsă în patru labe şi începu să discute cu Robert, să-l alinte şi să-l potolească. În momentul acela, uşa se deschise de perete şi intră Jenny. Era extrem de bine dispusă. Fusese la cinematograf cu Clame şi băuse, conform obiceiului, vin de Porto. Rămase în prag, cu o mână în şold, cu buzele roşii, lăţite într-un zâmbet încântat. Apoi, deodată, începu să râdă. Râdea de nu mai putea, la vederea tabloului pe care-l alcătuiau David şi cu Robert aşezaţi pe covoraş.

David strânse din buze.

— Nu mai râde aşa! îi spuse răstit.

— Nu mă pot stăpâni, chicoti ea. E ceva... mi-a venit ceva în minte.

— Ce vrei să spui?

— A, nimic, făcu ea repede. Doar un fel de glumă.

Urmă o scurtă pauză. David se ridică în picioare şi luă copilul de jos.

— I-e foame copilului, spuse el furios, clocotind de indignare. Nu vezi că vrea să sugă?

Jenny înaintă cu paşi cam nesiguri.

— Ei bine, atunci dă-l încoa, că doar numai eu pot să rezolv chestia asta, nu?

Îi luă copilul din braţe şi se trânti pe divan. Poate că gesturile ei niţel cam largi îşi aveau cauza lor: două

pahare de Porto. David o privi încruntat. Jenny îşi desfăcu bluza dintr-o mişcare. Sânii ei mari şi plini ca nişte ugere zvâcniră afară albi, graşi, cu vinişoare albastre. Laptele picura din sfârcuri. Când Robert se cuibări la unul din ei şi începu să sugă, ţâşni laptele şi din celălalt. Îmbujorată şi fericită, Jenny zâmbi, legănându-se, în plină desfătare a simţurilor, fără să-i pese de laptele care curgea.

Dar David întoarse capul. Se simţi deodată cuprins de revoltă. Se prefăcu o vreme că aţâţă focul, apoi îşi întoarse faţa spre Jenny.

— Te rog să nu uiţi că-ţi cer să ai grijă de Robert în lipsa mea! îi spuse el cu un glas scăzut, dar grav.

— Da, David, aşa am să fac! exclamă ea patetic. Ştii bine că aşa am să fac.

A doua zi, David se duse la Tynecastle, şi de acolo fu concentrat imediat la tabăra de la Catterick. Peste trei luni, la cinci aprilie, plecă pe frontul din Franţa, împreună cu corpul de ambulanţă de pe lângă batalionul cinci al regimentului de puşcaşi din Northumberland.

CAPITOLUL IX

În a doua duminică din luna septembrie 1915, automobilul lui Hetty opri uşurel pe aleea cu pietriş de la vila Law. Stând în picioare la fereastra din sufragerie, cu mâinile în buzunar, Arthur se uită cum Hetty – o femeie foarte elegantă, în costum kaki – coboară din maşină şi înaintează către uşa din faţă.

Arthur ştia că Hetty urma să vină în ziua aceea. Ar fi fost de altfel imposibil ca cineva din vilă să nu ştie de sosirea ei. Discutase de lucrul ăsta şi mătuşa Carrie, pomenise şi maică-sa, iar sâmbătă, în timpul prânzului, Barras se uitase la toţi din jurul mesei şi declarase pe un ton neobişnuit, mai mult decât semnificativ.

— Mâine vine la ceai Hetty. Şi-a lut o zi liberă anume pentru asta.

Arthur nu răspunsese. La urma urmei, ce credeau ei despre el, că e imbecil? Lucrurile erau cusute cu aţă albă; acel „anume pentru asta” era o expresie străbătută de un umor sinistru.

În ultimele opt luni, Hetty venise destul de des la vila Law. Fiind una dintre primele voluntare înrolate în Serviciul Feminin de Ambulanţe, Hetty izbutise acum să capete un post de comandă în cadrul corpului voluntarelor, şi anume chiar la cartierul general din Tynecastle. Îi făcea adeseori mari servicii lui Barras, în cadrul diverselor lui activităţi, repezindu-se de la Tynecastle la Sleescale cu maşinuţa ei tip sport şi aducându-i diverse acte oficiale ce urma să fie semnate de el. Însă în duminica aceasta, Arthur ştia bine că Hetty

nu vine din vreo însărcinare oficială. Îşi luase o zi liberă ca să poată fi drăgălaş neoficială. Arthur înţelegea bine acest plan străveziu şi, în ciuda amărăciunii din suflet, îi venea să râdă în hohote de toată povestea.

Hetty intră în odaie. Văzându-l acolo, lângă fereastră, îi zâmbi – şi ce zâmbet luminos avea! – şi-i întinse amândouă mâinile, ciripind uşor, plină de încântare.

— Priveai pe fereastră ca să mă vezi venind? Vai, ce drăguţ din partea ta, Arthur!

Era extrem de bine dispusă; radia fericirea; dar Arthur se aşteptase la lucrul ăsta. De aceea nu-i răspunse tot printr-un zâmbet, ci rosti pe tonul cel mai plat cu putinţă:

— Da, te aşteptam.

Ar fi fost normal ca tonul lui să constituie un avertisment pentru Hetty, dar ea nu se lăsă descurajată.

— Dar unde sunt ceilalţi? întrebă în treacăt.

— Au dispărut cu toţii, îi răspunse el. În modul cel mai convenabil cu putinţă, s-au făcut cu toţii nevăzuţi, ca noi doi să putem rămâne singuri.

Ea râse, cu un aer plin de reproş.

— Dacă te-ar auzi cineva, ar crede că nu vrei să rămânem singuri, însă eu ştiu că nu e în intenţia ta să fii nepoliticos. Eu te cunosc, chiar mai bine decât te cunoşti tu însuţi. Ei haide, spuse, ce-ai vrea să facem? Nu vrei să ieşim la plimbare?

Arthur se îmbujoră puţin la faţă şi-i evită privirea. Peste o clipă însă, îi răspunse:

— Da, mă rog. Dacă vrei tu, să facem o mică plimbare.

Arthur îşi luă pălăria şi pardesiul şi porniră împreună pe drumul pe care se plimbau de obicei, către Sluice Dene. Numai că în ultima vreme, mai bine zis de câteva luni încoace, nu se mai plimbaseră pe acolo. Era o zi liniştită de toamnă, dumbrava începuse să se coloreze în arămiu, sub picioarele lor trosneau feriguţele. Se plimbau în tăcere. Când ajunseră la capătul dumbrăvii, se aşezară pe rădăcina înaltă a unui stejar, scos din pământ de o mică prăbuşire de teren. Acesta era locul unde se aşezau ei

întotdeauna. Jos, în vale, se aşternea oraşul, cufundat în tihna duminicală, iar mai departe nemărginirea mării, licărind până hăt-departe, unde se contopea cu cerul. Turnul de extracţie al minei Neptun se înălţa masiv şi negru pe fondul senin al mării şi al cerului. Arthur se uită îndelung la aceste instalaţii urâte, care aduceau a spânzurătoare.

Curând, după ce-şi potrivise cu grijă fusta ca să-şi acopere – cu o cuminţenie nu lipsită de seducţie – picioarele elegante, Hetty îi urmări privirea.

— Arthur! exclamă ea. De ce te uiţi aşa încruntat spre mină?

— Nu ştiu nici eu, rosti el trist. Afacerile merg strună. Cărbunele se vinde cu două lire jumătate tona.

— Nu ăsta e motivul, spuse ea, simţind deodată că o îmboldeşte curiozitatea. Zău, Arthur, te rog spune-mi şi mie. Tare aş vrea să ştiu! De o vreme eşti teribil de ciudat. Te-ai schimbat cu desăvârşire. Zău, dragul meu, te rog spune-mi, cine ştie, poate am şi eu posibilitatea să-ţi fiu de vreun folos.

Arthur se întoarse către Hetty. Un val de căldură străbătea prin carapacea amărăciunii lui. Simţi îndemnul de a-i istorisi fetei totul, de a-şi lua de pe suflet greutatea îngrozitoare care-l apăsa şi-l zdrobea. Cu glas scăzut, îi spuse:

— Nu-mi iese din minte nenorocirea de la Neptun.

Deşi uluită de această dezvăluire, Hetty izbuti să se prefacă. Îi răspunse cu aerul omului care nu vrea să supere un copil necăjit:

— Cum adică, dragul meu?

— Sunt convins că nenorocirea putea fi împiedicată la timp.

Hetty îi privi îndelung faţa melancolică. Era exasperată. De data asta simţea că trebuie neapărat să pătrundă în inima acestei enigme atât de supărătoare.

— Dragul meu Arthur, pe tine te obsedează o anumită chestiune. Nu ţi s-ar uşura oare chinul dacă mi-ai

împărtăşi-o şi mie?

Arthur întoarse capul către ea şi rosti rar următoarele cuvinte:

— Hetty, sunt convins că vieţile tuturor oamenilor acelora au fost sacrificate cu bună ştiinţă.

După aceea, Arthur se opri brusc. La urma urmei, ce rost avea să-i spună ei? Tot n-ar fi înţeles niciodată.

Şi totuşi, Hetty avu o vagă viziune asupra obsesiei morbide care-l rodea pe Arthur şi-i ardea mintea. Îi luă mâna într-a ei. Îi vorbi cu blândeţe, ca unui copil:

— Chiar dacă ar fi aşa, Arthur, tu nu crezi că cel mai bun lucru este să dai totul uitării? A trecut atâta vreme de atunci... Şi e vorba doar de o sută de oameni. Ce contează asta faţă de miile şi miile de viteji care au căzut răpuşi în război? Asta ar trebui să ţii tu minte acum, dragul meu. Suntem în război. E un război mondial, deci cu totul altceva decât o neînsemnată catastrofa minieră.

— Nu e deloc altceva, îi răspunse Arthur, prinzându-şi cu putere tâmplele în mâini. Este exact acelaşi lucru. Eu nu izbutesc să văd lucrurile în altă lumină... Nici nu izbutesc măcar să le despart în mintea mea. Oamenii de pe front sunt ucişi exact ca şi oamenii din mină, în chip cu totul inutil; şi încă într-un mod îngrozitor. Catastrofa şi cu războiul reprezintă pentru mine exact acelaşi lucru, în ochii mei, ele se îmbină într-un unic şi imens măcel.

Hetty preluă frânele situaţiei. Lăsă la o parte labirintul de încurcate meandre prin care o conducea el şi o apucă pe drumul cel mai scurt. Într-un fel, ţinea mult la Arthur. Hetty era o fiinţă practică şi se mândrea cu această însuşire. Pe lângă asta, intenţiona să fie bună cu Arthur.

— Îmi pare foarte bine că mi-ai spus şi mie, Arthur, începu ea. Tu te-ai lăsat ros de gânduri până te-ai îmbolnăvit de tot. Şi toate astea pentru un fleac. Te-am văzut eu în ultima vreme că te comporţi cam ciudat, dar habar n-am avut pentru ce. Eu am crezut... Adică, drept să-ţi spun, nici n-am ştiut ce să cred.

Arthur o privi sumbru vreme îndelungată.

— Ce anume ai crezut?

— Mde, şovăi ea, am crezut că poate ţi-e... Adică vreau să spun că tu nu doreşti să te duci pe front.

— Păi, chiar nu doresc.

— Nu, Arthur, eu mă gândeam că poate ţi-e frică să te duci pe front.

— Se prea poate să fie şi aşa, spuse el fără nicio intonaţie. La urma urmei, nu e imposibil să fiu un fricos.

— Prostii! făcu ea cu hotărâre, şi îi mângâie mâna. Te-ai adus singur într-un hal îngrozitor de nervi. Dar asta li se-ntâmplă chiar şi oamenilor celor mai curajoşi. Uite, chiar Alan mi-a spus că înainte de a porni la atacul de pe urma căruia a căpătat decoraţia îi era o frică îngrozitoare. Ascultă-mă şi pe mine, dragul meu. Te-ai lăsat prea mult ros de gânduri şi îngrijorare. Ţi-ar trebui o schimbare, de pildă să participi la o viaţă mai agitată. Cred că a sosit timpul să mă ocup serios de tine.

Privirea ei deveni întrebătoare. Hetty zâmbi, foarte dulce, dar şi sigură de sine, perfect conştientă că e o reprezentantă a sexului frumos, că e atrăgătoare, că e echilibrată şi stăpânită. Reluă:

— Ascultă-mă, te rog, dragul meu Arthur, copilaş prostuţ ce eşti, tu nu-ţi aduci aminte de week-end-ul acela petrecut la Tynecastle, când ai vrut să ne logodim şi eu ţi-am spus că suntem amândoi prea tineri?

— Ba da, spuse el încet. Sigur că mi-aduc aminte de ziua aceea. Nu-mi vine chiar aşa uşor s-o uit.

Hetty îşi ridică spre el ochii negri, cu un aer intim, şi-i mângâie mâna.

— Ei bine... lucrurile s-ar schimba cu totul, dragul meu Arthur, dacă ai intra în armată.

Arthur înţepeni. Vasăzică, în stârşit, s-a produs evenimentul de care-i era teamă. S-a produs sub masca odioasă a tandreţii. Numai că Hetty nu observă accesul brusc de dezgust care-l făcea pe Arthur atât de ţeapăn, împiedicându-l să scoată o vorbă. Ea se lăsa transportată de propriul ei sentiment, care nu era atât de dragoste, cât

senzaţia că face sacrificiul suprem. Veni mai aproape de el şi murmură:

— Ştii cât de mult ţin la tine, Arthur. Încă de când eram copii. Ar trebui să ne logodim şi să punem capăt tuturor neînţelegerilor acestora stupide. Tu îl necăjeşti şi îl îngrijorezi pe tatăl tău şi pe toată lumea, chiar şi pe biata de mine. Ai fi de zece ori mai fericit în armată. De asta sunt sigură. Amândoi am fi mai fericiţi, ne-am distra de minune.

Arthur continua să tacă. Dar când Eletty îşi ridică faţa puţin îmbujorată, încadrată tulburător de părul blond, mătăsos, puţin răvăşit acum, Arthur răspunse ţeapăn expresiei ei rugătoare:

— Nu mă-ndoiesc că ar fi minunat. Din nefericire însă, eu m-am hotărât să nu intru în armată.

— Vai de mine, Arthur, strigă ea, e imposibil ca tu să gândeşti serios una ca asta!

— Şi totuşi, ăsta e adevărul.

Prima ei reacţie a fost disperarea. Începu să vorbească repede:

— Dar ascultă-mă, Arthur, fii bun, te rog, şi ascultă-mă. Curând n-o să mai fie vorba de o chestiune la libera alegere a individului. N-o să mai fie poate aşa uşor cum crezi tu. În curând se va introduce recrutarea obligatorie. Eu ştiu. Am auzit vorbindu-se la Cartierul General. Or să fie recrutaţi toţi bărbaţii între optsprezece şi patruzeci şi unu de ani, în afară de cei scutiţi în mod legal. Dar nu văd cum ai putea să fii scutit. Cel mult ar fi vorba ca taică-tu să decidă dacă ai sau nu dreptul la insigna aceea de mobilizat pe loc.

— Taică-meu n-are decât să facă ce vrea, răspunse Arthur cu glas scăzut şi plin de amărăciune. În orice caz, îmi dau seama că tu ai discutat cu el despre mine.

— Te rog, dragul meu! îl imploră ea. Fă lucrul ăsta de hatârul meu, te rog, te rog mult!

— Nu pot, spuse el pe un ton hotărât, care nu mai admitea niciun fel de replică.

Hetty se împurpura de ruşine. Îi era ruşine într-o oarecare măsură pentru el, dar în cea mai mare măsură pentru ea însăşi. Îşi retrase cu grabă mâna de pe a lui. Ca să-şi dea o clipă de răgaz, se prefăcu a-şi aranja părul, cu spatele către el, apoi i se adresă, pe un ton cu totul schimbat:

— Nădăjduiesc că eşti totuşi în stare să înţelegi că pentru mine e o situaţie de-a dreptul îngrozitoare să fiu ca şi logodită cu un bărbat care refuză să facă singurul lucru normal şi frumos ce se cuvine.

— Iartă-mă, te rog, Hetty, îi răspunse Arthur cu glas scăzut, dar tu nu vezi...

— Taci, te rog! îl repezi ea. În viaţa mea nu m-am simţit mai jignită decât acum; niciodată! E ceva... e ceva de-a dreptul inadmisibil. Să nu crezi că sunt chiar aşa de îndrăgostită de tine. Am făcut tot ce-am putut de hatârul lui taică-tu. El e un bărbat adevărat, nu un neisprăvit ca tine. Bineînţeles, lucrurile nu mai pot continua aşa. Nu vreau să mai am de-a face cu tine.

— Mă rog... îi răspunse el într-o şoaptă abia auzită.

De data aceasta, jignindu-l, Hetty încerca o satisfacţie atât de mare ca şi satisfacţia dinainte, când fusese gata să se sacrifice pentru el. Furioasă la culme, îşi muşcă buzele până la sânge.

— Nu-mi rămâne decât să trag o singură concluzie. De fapt, ce altă concluzie ar putea trage cineva din această situaţie decât că ţi-e frică? Asta e realitatea. Hetty făcu o pauză, apoi îi aruncă drept în faţă cuvântul cel mai greu: Eşti un laş. Eşti un laş, un laş scârbos.

Arthur păli. Hetty aşteptă să-l audă răspunzându-i, dar Arthur nu răspunse. Atunci, cu un gest de dispreţ abia reţinut, fata se ridică.

Se ridică şi Arthur. Se întoarseră la vila Law, fără să mai scoată o vorbă. Arthur îi deschise uşa din faţă, dar de îndată ce intrară, el urcă direct în camera lui, lăsând-o singură în hol. Hetty rămase acolo, cu capul dat pe spate, cu ochii înecaţi în lacrimi – de furie şi de autocompătimire

–, după care, brusc, se răsuci pe călcâie şi intră în sufragerie.

Barras se afla singur acolo, şi studia harta de pe zid, cu steguleţele înfipte în ea. Dând cu ochii de Hetty, se întoarse şi-şi frecă mâinile, întâmpinând-o plin de efuziune.

— Ei, Hetty! exclamă el. Ce ai să-mi relatezi?

Până atunci, pe tot drumul până la vilă, Hetty se ţinuse foarte tare. Dar amabilitatea binevoitoare de pe faţa lui Barras o făcu să se frângă. Îzbucni în plâns.

— Vai, Doamne, Doamne! suspină ea. Nu mai pot. Sunt aşa de amărâtă!

Barras se apropie de ea. O privi atent, şi apoi, neputând să-şi stăpânească un impuls, îşi petrecu braţul pe după umerii ei gingaşi şi atrăgători.

— Vai, micuţa mea, dar ce s-a întâmplat? o întrebă cu un aer protector.

Zdrobită, Hetty nu-i putu răspunde, dar se lipi de el, de parcă ar fi găsit un refugiu pe furtună. Barras o strânse de umeri, căutând s-o liniştească.

Hetty avea sentimentul – nelămurit şi destul de ciudat – că Barras îi poartă de grijă, că o salvează de Arthur. Totodată avea senzaţia, din ce în ce mai învăluitoare, a vitalităţii şi forţei pe care o iradia acest bărbat. Închizând ochii, se lăsă în voia acestei simţiri noi şi stranii, se lăsă ocrotită de Barras.

CAPITOLUL X

Trecuseră şase luni de la numirea lui Joe ca subdirector al fabricii. Şi în tot acest timp, fusese mai mult decât ocupat. Sosea devreme în Platt Lane şi pleca târziu; era întotdeauna la faţa locului când avea cineva nevoie de el; izbutea în permanenţă să facă impresia unui om cu o energie şi un entuziasm fără margini. La început fu cât se poate de prudent. Cu agerimea lui caracteristică, îşi dădu seama că nici Fuller, contabilul-şef, nici Irving, şeful atelierului de proiectare, şi nici Dobbie, casierul, n-au văzut cu ochi buni avansarea lui. Erau oameni mai în vârstă şi, în mod firesc, prea puţin dispuşi să primească ordine de la un tânăr de douăzeci şi şapte de ani, ridicat atât de repede din anonimat. Mai ales Dobbie, un tip uscat şi colţuros, arătând mai mult a maşină de calculat, cu un *pince-nez* prins pe nasul ca un cioc de pasăre şi cu un guler tare, ca de preot anglican, era acru ca oţetul cu Joe. Dar Joe avea grijă de toate. Ştia bine că o să-i vină şi lui momentul socotelilor. Şi între timp, nu scăpa nici cel mai mic prilej de a se băga pe sub pielea lui Millington.

Pentru Joe nu exista nimic peste puterile lui, nu exista lucru de la care să dea înapoi. Era întotdeauna gata, săritor, dispus să-l scutească pe Stanley de cine ştie ce îndatorire măruntă şi neplăcută. Ceea ce, cu timpul, duse la o extindere a responsabilităţilor lui. În martie propusese ca în fiecare sâmbătă dimineaţă să ţină şedinţă cu Millington, la care să discute toate chestiunile mai importante din cursul săptămânii. La sfârşitul aceleiaşi luni, insistă pentru instalarea a încă şase

creuzete şi sprijini ideea angajării unor femei la atelierul de matriţare. Îl numi pe Vic Oliver şef al atelierului mecanic, iar pe bătrânul Sam Doubleday – şef la topitorie; îi avea acum în buzunar şi pe unul, şi pe celălalt. În aprilie, domnul Clegg muri, iar Joe trimise la înmormântare o coroană cât toate zilele.

Încetul cu încetul, Joe ajunse nu numai să se afle cel mai des în preajma lui Millington, dar şi să lucreze cot la cot cu el, să cunoască toate dedesubturile şi amănuntele conducerii. Joe fu de-a dreptul uluit când află ce profituri imense realizează fabrica. Dacă ar fi fost să ia numai exemplul bombelor Mills, pentru care statul îi plătea lui Stanley şapte şilingi şi şase peni bucata, deşi costau doar nouă peni. Or, bombele astea le produceau ei în cantităţi uriaşe, cu zecile de mii. „Doamne-Dumnezeule!” îşi spuse Joe în sinea lui. Şi începură să-l mănânce teribil palmele. Salariul lui, ridicat acum la şapte sute cincizeci de lire pe an, începu să i se pară pur şi simplu un mizilic. Drept care, îşi înzeci eforturile, izbuti să se împrietenească cu Stanley; erau atât de intimi, încât adesea prânzeau împreună la birou, de cele mai multe ori sandvişuri şi bere; uneori mergea şi el la clubul lui Stanley – clubul County – şi tot împreună se duceau şi la restaurantul hotelului Central. S-a întâmplat chiar ca Joe să-l însoţească pe Millington la prima şedinţă a Comitetului local pentru înzestrarea armatei. S-a întâmplat, şi încă într-un mod foarte iscusit şi fără ca cineva să-şi dea seama cum. Când Stanley era plecat, răspunderea părea să apese în mod absolut firesc şi de drept pe umerii foarte laţi ai lui Joe. „Discută chestiunea asta cu domnul Gowlan”, deveni expresia obişnuită a lui Stanley ori de câte ori dorea să scape de plictiseala unei întrevederi neplăcute. În felul acesta, Joe începu să ia contact cu persoane importante, să-şi facă relaţii utile şi chiar să efectueze personal unele dintre achiziţii: fierul vechi, plumbul şi mai ales stibiul. Preţul stibiului se ridicase la douăzeci şi cinci de lire tona. Şi tocmai în chestiunea

preţului plătit pentru stibiu realiză Joe prima înţelegere cu Mawson.

Jim Mawson era un bărbat masiv şi fălcos, cu nişte ochi mici, deosebit de pătrunzători şi bine ascunşi îndărătul pleoapelor grele. De unde pornise şi cum se ridicase, se ştia încă şi mai puţin decât în privinţa lui Joe, şi tocmai de aceea Joe prinse de la bun început simpatie pentru el. În general Mawson se dădea drept angrosist şi antreprenor. Nucleul afacerilor lui îl constituia un mare antrepozit de pe cheiul Malmo, cu o firmă veche, astăzi aproape ştearsă, pe care cu greu se mai putea citi: „Jim Mawson, fier şi metalurgie, funii şi odgoane, pânzeturi, păr şi seu, deşeuri de cauciuc, piei de iepure, zdrenţe, oase etc. Angrosist, antreprenor şi comerciant”.

Dar activitatea lui Mawson era cu mult mai vastă; ca antreprenor căpătase contractul pentru noile „baracamente” de la Wirtley; era foarte activ şi la bursa de valori şi schimb din Tynecastle; făcea parte dintre cei care profitau din plin de pe urma războiului: era cunoscut ca un om fără odihnă şi care se îmbogăţea pe zi ce trece. În special o anumită latură, mai mult sau mai puţin secundară, a activităţii lui Mawson îl interesa mult pe Joe, când se întâmpla să audă de ea, şi-i făcea impresia a fi tipică pentru inteligenţa lui Mawson. Oraşul Tynecastle fusese şi el lovit de criza de hârtie, şi Jim Mawson, dându-şi bine seama de această situaţie, angajase o echipă de codane – nişte fete sărmane de prin mahalaua Malmo – care ieşeau în fiecare zi la ora cinci dimineaţa şi adunau hârtiile zvârlite în cutiile de gunoi din oraş. Strângeau hârtia şi cartonul – cartonul era lucrul cel mai important. Şi toate zdrenţăroasele astea căpătau doi şilingi şi şase peni pe săptămână, ceea ce, după părerea lui Jim, era mai mult decât meritau. În schimb, Jim primea pe aceste resturi un preţ uluitor. De fapt însă, ceea ce îl încânta pe Joe era ideea în sine: „Auzi, dom’le, geniu! Să scoţi gologani din gunoi!”

Realitatea era că Joe se simţea frate bun cu Jim

Mawson, şi în prezenţa acestuia nu se vedea câtuşi de puţin obligat să-şi mascheze scopurile; i se părea că şi Mawson se simte în egală măsură şi în acelaşi fel atras de el. După conversaţia lor preliminară în privinţa stibiului, Mawson îl pofti pe Joe la el acasă. Stătea într-o hardughie răvăşită din Peters Place – o casă ipotecată, pe care o obţinuse evacuându-l pe proprietar. Era plină de mobilă galbenă, foarte greoaie, de covoare lungi, rău aranjate pe scări, şi de murdărie.

Joe o cunoscu acolo pe doamna Mawson, o bătrânică măruntă, cu părul creţ, ageră la minte şi foarte mândră de faptul că ţinuse pe vremuri o casă de amanet. Joe se dădu peste cap să se pună bine cu mămica Mawson. O salută jovial, dar plin de respect, se înclină atât de adânc asupra mâinii ei încărcate de inele dar şi de murdărie, încât ai fi crezut că vrea să i-o lingă.

Masa era alcătuită dintr-o friptură de vacă, gătită cu ceapă, înfiorătoare, servită direct din tavă, stropită cu câteva sticle de bere din cea mai tare. După cină, Mawson îi strecură o vorbă lui Joe, şi-i vându un pont cu privire la jocul de bursă. Scuipându-şi cuvintele din colţul gurii, tolănit placid şi tăcut într-un fotoliu mare de piele, Mawson îi spuse:

— Hm! N-ar fi rău să-ţi cumperi nişte acţiuni Frank’s Ordinary. Înainte de război nu făceau doi bani. Trânteşte ăştia nişte biscuiţi, ca pentru ocnaşi, mucegăiţi, nici la câini nu i-aş da. Dar în tranşee sunt la mare preţ. Au început să dea un divident de cincisprezece la sută. N-ar fi rău să pui mâna pe un pachet de acţiuni, până nu se taie dividendele.

Cumpărând exact în momentul schimbării cursului, Joe câştigă trei sute de lire dintr-un foc, pe baza pontului vândut de Mawson, şi, bucuros la culme, începu să întrezărească un viitor fericit prin colaborarea cu Mawson. Şi-apoi, ăsta era doar începutul. Războiul avea să ţină încă multă vreme şi avea să-l facă om. Era cel mai minunat război pe care-l văzuse vreodată. Nădăjduia din

tot sufletul ca războiul să ţină la infinit.

O singură pată umbrea strălucirea perspectivelor lui Joe: Laura. De câte ori se gândea la Laura – şi se gândea destul de des –, fruntea lui se încrunta nedumerită şi nemulţumită. Îi era imposibil, de-a dreptul imposibil să afle ce se ascundea în inima ei. Era convins că, pe o cale destul de ocolită şi greu de aflat, Laura fusese persoana căreia i se datora prosperitatea lui actuală; de fapt, îi datora foarte mult ei, nu numai postul pe care-l deţinea. În mod inconştient, se trezea acceptând diverse sugestii din partea ei, sau imitându-i exemplul, chibzuind bine situaţiile şi căutând să se cizeleze conform etaloanelor ei, sau întrebându-se cum i-ar plăcea Laurei să arate cutare ori cutare lucru. Deşi nu ştia încă prea multe, se descurca destul de bine. Încetă să-şi mai dea părul cu briantină, pomada aceea foarte parfumată care o făcuse o dată să ridice uşor din sprânceană; nu mai purta ghetele maro decât la costumul maro; nu mai purta cravate aşa de ţipătoare; ţinea lanţul de ceas întins între buzunarele de jos de la veste, nu la cele de sus; şi într-o seară întunecoasă aruncase în râul Tyne toate brelocurile din dublé, chiar şi perla falsă. Iar în chestiuni de detalii mai intime, această influenţă nevăzută a Laurei ajunsese de-a dreptul precumpănitoare. De exemplu, după ce aruncase o singură privire asupra băii din vila de pe Hilltop, cu pachetele de săruri pentru parfumat apa, cristaluri, dezodorizante pentru toaletă, vaporizatoare, Joe se duse direct la drogherie şi, cu multă hotărâre, ceru o perie de dinţi.

Din nenorocire însă, Laura se încăpăţâna cu o intransigenţă neînchipuită să rămână inaccesibilă. E drept că de văzut se vedeau, şi încă des. Dar întotdeauna în prezenţa lui Stanley. Joe ar fi vrut să fie singur cu ea, ar fi dat o avere la săraci numai să poată rămâne singur cu ea. Pe de altă parte, se temea să facă el primul pas. Nu era chiar aşa sigur; se îngrozea la gândul că ar putea face o greşeală boacănă, care să-l coste şi situaţia lui

minunată, şi perspectivele încă şi mai minunate. Ce mai tura-vura? Nu îndrăznea.

Noaptea stătea în camera lui şi se gândea numai la Laura; o dorea; îi evoca chipul; se întreba ce-o fi făcând ea în clipa aceea. Poate făcea baie; poate se pieptăna; poate îşi trăgea ciorapii lungi de mătase. O dată toate aceste evocări îl înfierbântară aşa de tare, încât sări în sus şi se repezi ca nebun la primul telefon public. Formă numărul ei, cu inima bătând să-i spargă pieptul; dar la celălalt capăt al firului răspunsul glasul lui Stanley; cuprins de panică, Joe scăpă receptorul din mână şi se retrase cu coada-ntre picioare spre casă.

Era un lucru înnebunitor. Când se gândea la Laura avea aceeaşi senzaţie ca la prima experienţă sexuală din viaţa lui: reprezenta ceva nou şi straniu, ceva dorit, ceva ce trebuia descoperit. Dar nu putea să descopere nimic. Deocamdată, Laura rămânea o enigmă. Făcea eforturi disperate să-i sondeze caracterul, şi din când în când îi sclipea în minte câte-o licărire de înţelegere. În primul rând, o bănuia sătulă până-n gât de vorbăria afectată şi pretenţioasă a lui Stanley, de bombăneala şi accesele lui de nemulţumire, ca şi de patriotismul lui, care în ultima vreme luase nişte proporţii considerabile. Joe o simţea pe Laura plictisită la culme să-l tot audă pe Stanley trăgând discursuri despre spiritul foştilor studenţi de colegiu, despre idealurile lui înalte; sau să audă genul acela de scălâmbăială cu care oamenii mari se adresează copiilor, iar Stanley o rezerva pentru momentele lor de tandreţe.

— Ce mai face micuţa mea Pusi-Pusi? îl auzise el o dată pe Stanley murmurând, şi ar fi putut jura că Laura s-a făcut ţeapănă de enervare.

Şi totuşi, Laura îi era credincioasă lui Stanley. Asta îşi repeta mereu Joe în mintea lui, asta era porcăria cea mai mare.

Joe era foarte plin de el. Avea despre el însuşi ideea că e un bărbat frumos, irezistibil. Problema care se punea era însă dacă şi Laura îi împărtăşea această idee.

Joe o interesa pe Laura. Nu s-ar fi putut spune că-i era indiferent. Îi recunoştea pare-se calităţile şi avea aerul că-i acordă puţină atenţie, dar oarecum cu ironie. Nu-şi făcea niciun fel de iluzii cu privire la moralitatea lui. Toate declaraţiile lui solemne de bună-credinţă, afirmarea sforăitoare a unor idealuri înalte se izbeau de zâmbetul ei fără zâmbet; şi totuşi, când, cu multă abilitate, căuta să abordeze alte laturi, rezultatul era de-a dreptul dezastruos. O dată, o singură dată, la ceai, Laura împietrise, faţa ei îşi pierduse orice expresie, îngheţase. Ciudată fiinţă şi Laura asta! Nu se putea asemui cu niciun alt tip de femeie. Era o făptură cu totul aparte.

Chestiunea muncii pentru front avu darul de a scoate şi mai mult în relief ciudăţenia Laurei. Toate cucoanele din Yarrow înnebuniseră cu totul din cauza acestei munci. Era o adevărată erupţie de uniforme şi o epidemie de organizaţii, comitete şi societăţi, legate de sprijinirea operaţiilor militare. Sora Laurei, Hetty, din Tynecastle, nu umbla îmbrăcată decât în uniforma kaki.

În schimb, Laura nici nu voia să audă de aşa ceva. Ea nu se ducea decât la cantina noilor ateliere de muniţii de la Wirtley, şi asta doar pentru că, după cum îi spusese în ironie lui Joe, îi plăcea să asiste la hrănirea animalelor. Ajuta la servitul cafelelor şi sandvişurilor pentru lucrătorii de acolo, dar atâta tot. Laura rămânea închisă în ea însăşi, iar Joe, spre marea lui disperare, nu izbutea să se apropie câtuşi de puţin de ea.

Veni vara, şi în iunie situaţia era încă neschimbată. Apoi în ziua de 16 a acestei luni, Stanley îi aduse lui Joe cea de-a doua surpriză ameţitoare din viaţa lui. Era douăsprezece şi un sfert, când Millington, care lipsise toată dimineaţa de la fabrică, băgă capul pe uşa biroului lui Joe şi-i spuse:

— Gowlan, vreau să-ţi vorbesc. Vino la mine în birou. Pe Joe îl surprinse gravitatea tonului adoptat de Stanley. Cu un aer puţin vinovat, se ridică şi intră în biroul particular al patronului. Acesta se trânti pe un scaun şi

începu să răvăşească nervos nişte hârtii de pe masa de lucru. În ultima vreme, Stanley părea mereu agitat. Era un tip ciudat. Lăsa în general impresia unui individ cu totul banal; din punct de vedere intelectual era o arhivă de clişee; avea ideile cele mai banale, axate pe prejudecăţi imuabile, şi-i plăcea să facă numai lucrurile cele mai banale. Era un pasionat jucător de bridge şi golf; îi plăceau romanele poliţiste bune sau romanele de aventuri despre comori ascunse; credea cu convingere că orice englez preţuieşte mai mult decât cinci străini; în timp de pace nu se întâmpla vreodată să lipsească de la expoziţia anuală de automobile, cu demonstraţiile ei de rigoare; era şi un mare pisălog; povestea de şapte mii de ori aceleaşi anecdote sau întâmplări; era în stare să vorbească ceasuri întregi despre victoria primei echipe de rugby a colegiului St. Bede asupra echipei Giggleswick, realizată pe când absolvise el liceul. Şi totuşi, întreg acest eşafodaj era construit pe o stranie temelie de nemulţumire, sub care era îngropată o complexă tendinţă de evadare. Adeseori sosea lunea dimineaţa la birou cu buzele pleoştite, cu un aer blazat, de parcă ar fi vrut să spună: „O, Doamne, iar trebuie s-o iau de la capăt!”.

Afacerile îi mergeau strună, şi la început, asta făcuse ca barometrul să indice timp frumos. Îi plăcea să câştige bani; or, aici câştigase bani cu nemiluita; mai bine zis, vedea pur şi simplu banii curgând şuvoi către el – cam o mie de lire pe săptămână. Acuma însă, lozinca se schimbase: „Banii nu sunt totul în viaţă”. Nemulţumirea lui crescu şi mai mult când se înfiinţă Ministerul Aprovizionării Armatei. Atunci, fabrica Millington fu încadrată în schema oficială; întreprinderea era direct legată, prin contract, de noile ateliere de încărcare a muniţiilor de la Wirtley. Pionieratul se terminase; totul era bine stabilit, rânduit, şi cât se poate de oficial; în general, Stanley avea acum mult mai puţin de făcut; se abătuse o perioadă de acalmie asupra lui; şi cu toate că mereu bombănise afirmându-şi nevoia unui răgaz de tihnă, când

se ivi posibilitatea de a-l căpăta se simţi nemulţumit.

Toate începură să-l zgândăre. În special îl zgândăreau fanfarele. Ori de câte ori trecea o fanfară pe stradă, trâmbiţând cântecul *La Tipperary drumu-i lung,* sau *Au plecat la cătănie,* obrajii lui Stanley se înroşeau, ochii îi scăpărau, spatele îi devenea rigid. După ce trecea fanfara, şi muzica se auzea din ce în ce mai slab, iar tropăitul bocancilor răsuna numai în inima lui, Stanley ofta şi se prăbuşea, frânt din şale, în fotoliu.

Îl mai zgândăreau şi anunţurile de pe străzi. Suburbia Yarrow răspunsese eroic la apelul pentru voluntari, şi în multe ferestre din împrejurimi se putea citi anunţul: „Din această casă a plecat un BĂRBAT, să lupte pentru rege şi ţară”. Cuvântul BĂRBAT era scris cu litere mari; or, Stanley Millington se mândrea întotdeauna că e un bărbat mare.

Cât despre afişe, ce să mai spunem? Când trecea prin dreptul afişelor, cu degetul acela care arăta spre el şi nu-l lăsa în pace, Stanley fumega, spumega şi roşea, strângând pipa între dinţi şi întrebându-se cât timp o să mai poată răbda această situaţie.

Până la urmă însă, nu degetul acuzator îl făcuse pe Stanley să se hotărască, ci banchetul de la vechiul lui liceu, St. Bede. Banchetul avusese loc în seara anterioară, în localul Dilley din Tynecastle.

Astfel încât acum Millington îl privea cu gravitate pe Joe peste masa de lucru. Cu aceeaşi gravitate îi declară:

— Joe, în Franţa se desfăşoară marea aventură, şi eu nu iau parte la ea!

Joe nu înţelese ce vrea să spună, şi singurul lucru pe care-l simţi fu o imensă uşurare la gândul că Stanley nu adulmecase nimic în privinţa afacerilor lui dubioase cu stibiul.

— M-am gândit că ţie nu trebuie să-ţi ascund, continuă Stanley, şi glasul lui se înălţă aproape isteric. M-am hotărât să plec pe front.

O tăcere încărcată de electricitate. Şocul fu atât de

puternic, încât Joe se pierdu de tot. Păli şi bolborosi cu greu doar atât:

— Nu se poate. Cum o să lăsaţi fabrica?

— Discutăm noi mai târziu despre fabrică, spuse Stanley, măturând subiectul cu un gest şi pornind a vorbi ca o mitralieră: Ascultă-mă pe mine. Aseară m-am convins. Aseară, la banchet. Dumnezeule, nici nu ştiu cum am rezistat până acum! Crede-mă, te rog, toţi, dar absolut toţi, în afară de mine, erau în uniformă. Toţi colegii mei, camarazii mei, îmbrăcaţi militar, şi eu în civil. Parcă aş fi fost un străin, parcă n-aş fi fost de-al lor. Toţi se uitau la mine, ştii, aşa, de parc-ar fi spus: „Ia uită-te şi la învârtitul ăsta!”. Hampson, care mi-a fost coleg de clasă – şi nu-i deloc băiat rău –, s-a făcut că nici nu mă cunoaşte. De, el a ajuns maior în Batalionul Şcolilor Publice. Şi pe urmă să-l fi văzut pe Robbins – un gândăcel acolo, care nu era nici măcar în echipa secundă de fotbal; acum e căpitan şi are două barete, care arată că a fost rănit de două ori. Ei, te rog să mă crezi, Gowlan, că nu mai rezist! Trebuie neapărat să intru şi eu în horă.

Joe trase aer în piept şi apoi îl examină tremurând. Încercă să-şi adune minţile răvăşite. Nu izbutea să se convingă că-i adevărat. Era prea frumos ca să fie adevărat.

— Domnule Millington, dar dumneavoastră faceţi o operă de importanţă naţională. Cum o să vă lase să vă înrolaţi?

— Trebuie să mă lase! lătră Stanley. Acum întreprinderea merge de la sine. Contractele vin în mod automat. Dobbie ţine contabilitatea, şi pe urmă, ce, nu eşti tu aici? Joe, tu cunoşti acum lucrurile de-a fir-a-păr.

Joe plecă repede ochii.

— Mda, asta cam aşa e, murmură el.

Stanley sări în picioare şi începu să se plimbe în lung şi-n lat prin cameră.

— Dragul meu, eu nu sunt un om cu preocupări morale şi religioase, dar pot să-ţi spun – şi cred că nu greşesc –

că de când m-am hotărât să răspund la chemarea patriei mă simt moraliceşte înălţat. Ştii, spiritul Sfântului Gheorghe, patronul Angliei, n-a murit încă. Trăieşte, zău aşa! Noi luptăm pentru dreptate, domnule, şi cum crezi dumneata că s-ar putea găsi un om de treabă care să rămână cu braţele încrucişate şi să tolereze raidurile aeriene şi atacurile submarinelor şi violarea unor femei cinstite, bombardarea spitalelor şi chiar a copiilor? Dumnezeule, dar numai cât citeşti în ziare despre ele, şi-ţi fierbe sângele-n vine!

— Vă înţeleg perfect, spuse Joe, cu ochii în podea. E iadul pe pământ. Dacă n-ar fi blestematul ăsta de genunchi al meu...

Poate vă amintiţi că Joe îşi descoperise o meteahnă la un genunchi, vizitând cabinetul unui chirurg obscur de pe strada Negustorilor, căruia îi pusese în palmă şapte lire şi şase şilingi ca să-i dea un certificat. Genunchiul acesta îl făcea pe Joe să şchiopăteze îngrozitor ori de câte ori mirosea a praf de puşcă...

Dar pe Stanley, care păşea acum agitat prin cameră, nu-l interesa decât propria lui persoană.

— Am dreptul la gradul de locotenent, ştii? Doar am fost trei ani în corpul auxiliar la colegiul St. Bede. Mi-ar trebui câteva săptămâni ca să-mi aranjez treburile, după aceea aş îmbrăca uniforma Batalionului Şcolilor Publice.

Din nou tăcere.

— Înţeleg, spuse Joe încet; apoi tuşi ca să-şi dreagă glasul. Mă tem că doamna Millington n-o să fie prea încântată.

— Da, bineînţeles, ea nici nu vrea să audă de plecarea mea, râse Stanley bătându-l pe Joe pe umăr. Ei, haide-haide, lasă mutra asta plouată. Fii bărbat, ce Dumnezeu?! Sigur, e drăguţ din partea ta că te necăjeşti pentru mine, dar nu te teme, porcăria asta de război n-o să mai dureze mult o dată ce intru eu în luptă. Stanley se întrerupse brusc şi se uită la ceas. Acum uite ce este, eu trebuie să alerg, să mă întâlnesc cu maiorul Hampson, cu care iau

masa. Dacă nu mă întorc până la trei n-ar fi rău să te repezi până la fabrica Rutley şi să discuţi cu ei despre grenadele astea din urmă pe care le fabricăm. Bătrânul John Rutley a stabilit întâlnirea, dar nu-i nimic, că şi tu poţi să-i spui perfect despre ce e vorba.

— Bine, spuse Joe trist, mă duc eu.

Aşadar, Joe se duse la Rutley, angajând o conversaţie plictisitoare şi complicată despre matriţele pentru grenade, în timp ce Stanley se repezi cu maşina, şi în culmea emoţiei, să ia masa cu Hampson. La ora cinci, când Stanley, după consumarea unei cantităţi serioase de băutură stătea revărsat într-un fotoliu la club, cutremurându-se de râs la auzul unei poveşti de-a lui Hampson despre o oarecare domnişoară dintr-un oarecare şantan din Franţa, Joe îi strângea mâna cu fermitate, dar cu deosebită politeţe, domnului Rutley în persoană. Bătrânelul îşi spunea, aprobându-l în ciuda voinţei lui, că ăsta-i într-adevăr un tânăr care ştie ce vrea.

În aceeaşi seară, Joe se duse glonţ la Mawson, nerăbdător să-i împărtăşească noutăţile. Mawson tăcu multă vreme, stând ţeapăn pe scaun, cu mâinile împreunate pe burtă, cu fruntea încreţită până la jumătatea cheliei, cu ochii mici, aţintiţi gânditori asupra lui Joe.

— Ei, spuse el meditativ, cred că asta o să ajute.

Joe rânji fără voie.

— O să ne meargă bine şi mie, şi ţie, continuă Mawson foarte rece, după care ridică glasul şi urlă: Mămico, adu-ne o sticlă de Scotch!

Băură o sticlă întreagă, aşa în doi, şi totuşi, când Joe porni spre casă, spre miezul nopţii, ameţeala învăluitoare pe care o simţea nu se datora whiskyului. Era beat de emoţie şi fericire fiind perfect conştient de noile perspective care i se deschideau; perspectivele de a câştiga putere şi bani, şi câte şi mai câte. În sfârşit, ajunsese în inima lucrurilor, cum îi spusese Jim. Era călare pe situaţie, cot la cot cu grangurii. Dar trebuia să bage

bine de seamă până să ajungă şi el un grangur mai dat naibii ca toţi ăilalţi. Ei, da, acum apucase şi el pe Dumnezeu de-un picior! Grozav oraş Tynecastle! Un aer minunat, străzi minunate – acum avea o idee nouă: proprietăţile funciare, da, o să aibă proprietăţi. Într-o bună zi o să aibă o mulţime de proprietăţi. Şi ce noapte minunată era! Ia uite ce frumos cădeau razele lunii pe clădirea aceea albă de acolo! Dar ce clădire era? Un closet public? Nu-i nimic – şi un closet public putea să fie minunat! La colţ cu Grainger Street îl acostă o femeie de stradă.

— Şterge-o, căţea ordinară! îi spuse Joe, dar fără răutate.

Merse mai departe, râzând, cu ochii mari deschişi, nemaiîncăpându-şi în piele de bucurie. „Mie îmi trebuie femei de altă calitate, gândi el; o calitate superioară.” Se gândi încântat la Laura, la obiceiurile, la eticheta care o încătuşa, la farmecul ei inaccesibil. „Dă-le dracului de dame! Femeile în genul Laurei sunt altceva, dom’le, altceva, înţelegi?” Şi imaginaţia sa idilizantă îl purtă pe aripile ei în seara aceea departe de tot, împreună cu Laura, mai ales când ajunse acasă şi se întinse în pat.

Dar a doua zi dimineaţă la nouă fix era la fabrică, în Platt Lane, proaspăt ca scos din cutie şi mai atent şi mai reverenţios ca oricând faţă de Stanley Millington. Constatară că au de pus la punct nenumărate lucruri. Dar Joe era meticulozitatea întruchipată, nu-i scăpa nimic.

— Doamne fereşte, Joe, exclamă Stanley căscând, după ce lucraseră împreună vreo două ceasuri şi mai bine, dar eşti un adevărat jandarm! N-aş fi crezut că ai un ochi aşa format să prindă toate detaliile. Îl bătu vesel pe umăr, după care continuă: Să ştii că-ţi sunt profund recunoscător. Dar între timp mă duc niţel să beau un whisky cu Hampson. La revedere.

Era destul de greu de interpretat expresia de pe faţa lui Joe când îl văzu pe Stanley dispărând săltăreţ pe uşa biroului.

Zilele trecură una după alta, toate amănuntele fură puse la punct şi în cele din urmă sosi şi după-amiaza plecării lui Stanley la Comandamentul de la Aldershot. Se înţelesese cu autorităţile să meargă cu maşina până la nodul feroviar de la Carnton, şi acolo să se urce în expres, ca să evite transbordarea din personalul de la Yarrow. Şi, ca un simbol deosebit de afecţiune, îl rugase pe Joe să vină, împreună cu Laura, să-l conducă la gară.

Era o după-amiază ploioasă. Joe sosi prea devreme la Hilltop şi trebui să aştepte zece minute în hol, până să coboare Laura. Era îmbrăcată cu un taior simplu albastru, şi la gât purta o blană moale, neagră, care izbutea să dea obrazului ei palid acea strălucire ciudată, mereu emoţionantă pentru Joe. El sări de pe scaun, dar Laura se îndreptă încet către fereastră de parcă nici nu l-ar fi observat. Se aşternu tăcerea. Joe o privea.

— Îmi pare rău că pleacă, spuse el în cele din urmă.

Laura se întoarse şi se uită lung la el, cu acea expresie tainică pe care Joe nu izbutise niciodată s-o descifreze. Îşi dădu seama că Laura e tristă şi poate chiar supărată; nu voia ca Stanley să plece; asta era mai presus de orice îndoială.

Tocmai atunci intră şi Stanley, degajat şi optimist, de parcă ar fi avut trei şiruri de medalii pe piept. Îşi frecă mâinile, încântat.

— Ce zici ce vreme îngrozitoare? Eh, în sfârşit, cum e proverbul ăla: Cu cât e ziua mai urâtă, cu atât e fapta mai frumoasă, nu, Joe? Ha-ha-ha! Dar cum stăm cu raţia de rom pentru combatanţi, Laura?

Laura sună, şi Bessie aduse pe o tavă sandvişuri şi ceai. Stanley era enervant de bine dispus. O luă în râs pe Bessie că i s-au înecat corăbiile, îşi turnă un whisky cu sifon şi se învârti de o sută de ori prin cameră, mâncând sandvişuri şi vorbind cu gura plină.

— ’S grozave sandvişurile astea, Laura! Mă tem că peste o săptămână, două n-o să mai fie nutreţ dintr-ăsta. O să fie nevoie să-mi trimiţi câte-un pachet, Laura. Aseară

îmi povestea un prieten cum se mai fâstâcesc ei când după multă aşteptare le vine câte un pachet de acasă. Şi tot sortimentul e alcătuit din pateuri cu carne, budincă cu stafide şi plăcinte cu mere. Stanley râse. Acum putea să spună orice, fără să roşească. Putea să râdă, să râdă oricât de voios privind caricaturile lui Bairnsfather împotriva învârtiţilor şi laşilor. Începu să cotcodăcească: Hampson ăsta, ca un pezevenghi bătrân ce este (şi Stanley chicoti), tocmai îmi spunea de un proiect de a trimite pe front cutii de conserve cu stufat irlandez. Unii dintre băieţi sunt grozavi pe front. Mă întreb cum o să fie norocul meu. Ai citit numărul de săptămâna asta al revistei *Bystander?* Phii, a fost formidabil, pur şi simplu formidabil!

După aceea, pe Stanley îl apucă un nou acces de patriotism. Măsurând camera în lung şi-n lat, vorbi cu încântare despre ce-i spusese maiorul: amesteca puşti mitraliere, contraatacuri, măşti cu gaze, cazemate, manualul puşcaşului, obuziere şi curaj britanic.

În timp ce Stanley vorbea, Laura stătea la fereastră cu profilul ei trist proiectat pe tufişurile din grădină, de pe care picura ploaia. Laura, loială ca întotdeauna, asculta cu sfinţenie descărcarea de patriotism a lui Stanley. Deodată, Stanley trânti paharul pe masă şi spuse:

— Ei, cred că ar fi cazul s-o luăm din loc. Să nu scap cumva trenul veseliei. Aruncă o privire pe fereastră. Fetiţo, cred că ar fi cazul să-ţi iei fulgarinul, că o să mai plouă.

— Nu-i nimic, răspunse Laura. Se ridică de pe scaun, paralizând toată agitaţia zgomotoasă a lui Stanley prin atitudinea ei absolut imobilă. Ai tot ce-ţi trebuie în maşină?

— Fii pe pace, îi răspunse Stanley, pornind înainte către uşă.

Se urcară în automobil – nu cel de la fabrică, ci automobilul particular al lui Stanley, o maşină decapotabilă, model sport, pe care o luaseră cu doi ani în

urmă. Era parcată în dreptul scărilor, cu capota trasă. Stanley apăsă demarorul, ambreie şi porniră.

Drumul urca prin cartierul mărginaş Hillbrow, lăsând în urmă ultima vilă singuratică. Apoi o lua pe o porţiune dreaptă către câmpie. Stanley conducea cu un fel de surescitare nervoasă şi lua toate virajele cât mai strâns.

— Merge ca un aeroplan, nu? exclamă el încântat. Zău, parcă îmi şi pare rău că n-am intrat la aviaţie.

— Băgaţi de seamă să nu derapaţi! îl avertiză Joe. Drumurile sunt cam alunecoase.

Stanley râse din nou. Joe, rămas singur pe canapeaua din spate, nu-şi mai lua ochii de la profilul calm al Laurei, aşezată în faţă. Liniştea ei impenetrabilă îl descumpănea şi-l fascina deopotrivă: Stanley conducea ca un tâmpit, dar ea era absolut netulburată. Nu cumva Laura voia să se sinucidă? În orice caz, el, Joe, n-avea niciun chef să moară într-un accident de maşină.

Trecură ca fulgerul pe lângă vechea biserică St. Bede, o siluetă cenuşie cam austeră, purtând patina şi urmele vremii, care se ridica în mijlocul unei adunături de pietre funerare vechi, joase, acoperite cu licheni, dintr-un cimitir izolat, deschis la marginea câmpiei.

— Minunată clădirea asta veche! spuse Stanley arătând cu capul către ea. Ai fost vreodată înăuntru, Joe?

— Nu.

— Are nişte strane minunate de stejar. Trebuie neapărat să te duci să le vezi într-o zi.

Apoi automobilul începu să coboare dealul, trecând prin satul Cadder şi printre fermele răspândite în împrejurimi. Peste douăzeci de minute ajunseră la gara Carnton. Expresul întârzia, aşa că, după ce aranjă chestiunea bagajelor, Stanley începu să se plimbe încet în sus şi-n jos pe peron, alături de Laura. Joe, prefăcându-se că duce o conversaţie amabilă cu hamalul, îi supraveghea cu coada ochiului, plin de gelozie. „Al naibii să fie, îşi spuse în sinea lui, al naibii să fie, dar tare mă tem că ea totuşi îl iubeşte!”

Un şuierat ascuţit, şi apoi un zgomot sacadat anunţară apropierea trenului.

— A venit, conaşule, spuse hamalul. N-a întârziat decât patru minute.

Stanley se apropie grăbit.

— Ei, Joe, în sfârşit, a sosit momentul. Da, hamal, alege primul vagon de fumători, dacă se poate un loc cu faţa spre locomotivă. Ascultă, Joe, să-mi scrii negreşit. Ţie îţi pot încredinţa toate treburile, că sunt în mâini sigure. Da, da, e-n regulă, e splendid, un loc foarte bun. Sunt convins că tu o să faci tot ce-o să fie necesar.

Stanley dădu mâna cu Joe, care i-o strânse bărbăteşte, prelung, apoi o sărută de adio pe Laura şi sări în compartiment. Stanley Millington era sentimental până-n măduva oaselor, şi acum, că sosise momentul plecării, era foarte mişcat. Se plecă peste fereastră, simţindu-se din cap până-n picioare bărbatul care merge pe front şi-şi ia adio de la nevastă şi de la cel mai bun prieten. Două lacrimi i se furişară din ochi, dar izbuti să le alunge cu un zâmbet.

— Joe, să ai grijă de Laura.

— Mai e vorbă, domnule Stanley?!

— Să nu uitaţi să-mi scrieţi.

— Nicio grijă!

Urmă o pauză; trenul nu se urnea din loc. Pauza se prelungi, stânjenitor.

— Mă tem că o să plouă iar, spuse Stanley, umplând golul din conversaţie. Urmă o nouă pauză seacă. Trenul se smuci înainte, iar Stanley strigă: Ei, am plecat! La revedere, Laura! La revedere, dragul meu!

Trenul se zgudui, se opri. Stanley se încruntă, privind pe linie înainte.

— Probabil că ia apă. Mai durează câteva minute.

Dar imediat, trenul porni din nou, desprinzându-se uşurel din staţie, după care începu să ia viteză.

— Ei, gata, la revedere, la revedere!

De data asta Stanley plecă de-a binelea. Joe şi Laura

rămaseră pe peron, până ce se mistui şi ultimul vagon. Joe făcea semne prelungi cu batista, foarte sentimental. Laura nu se clintea. Era mai palidă ca de obicei şi avea în ochii umezi o strălucire greu de interpretat. Joe observă. Se întoarseră în tăcere către maşină. Când ieşiră de sub acoperişul gării şi ajunseră la automobil, ploua iar. Laura se îndreptă către portiera din spate, dar cu un aer de deosebită grijă Joe întinse mâna ca s-o oprească.

— Dacă staţi acolo, o să vă ude ploaia, doamnă Millington. Plouă din ce în ce mai tare.

Laura şovăi, apoi, fără să scoată o vorbă, se urcă în faţă. Joe încuviinţă din cap, ca şi cum ar fi aprobat o acţiune cât se poate de înţeleaptă şi rezonabilă din partea ei, apoi se urcă şi el şi puse mâna pe volan.

Conducea încet, în parte pentru că ploaia înceţoşa parbrizul, dar în special pentru că voia să prelungească drumul. Cu toate că atitudinea lui era plină de respect şi de o deferenţă ostentativă, abia îşi mai încăpea în piele de bucurie, la gândul situaţiei în care se afla: Stanley plecat pe negândite Dumnezeu ştie încotro, depărtându-se din ce în ce mai mult cu fiecare clipă ce trecea, iar Laura cu el în automobil, aici, acum. Furişă o privire prudentă către ea. Stătea cât mai departe de el, lipită de portiera maşinii, cu privirea aţintită drept înainte; Joe simţea perfect ostilitatea Laurei, o simţea duşmănoasă în fiecare fibră, încordată la maximum, gata să se apere de orice atac. Se gândi că trebuie să se poarte cu multă atenţie faţă de ea. Nu putea fi vorba în niciun caz să-şi lipească genunchiul de al ei. Trebuia adoptată o metodă cu totul diferită. Era o chestie de strategie de săptămâni, sau poate chiar luni de zile. Trebuia să meargă încetişor şi prudent, să cucerească terenul centimetru cu centimetru. Avea senzaţia ciudată că Laura aproape îl urăşte.

Deodată, rosti cu un glas de blând regret:

— Tare mă tem că nu vă sunt prea simpatic, doamnă Millington!

Tăcere; Joe se uită şi el ţintă înainte.

— Nu m-am gândit prea mult la asta, răspunse ea, destul de dispreţuitoare.

— Aha, înţeleg. Joe râse uşor, ca să-i stăvilească mânia. N-am vrut să spun nimic. Mă gândeam doar că la început m-aţi ajutat puţin, ştiţi, atunci la fabrică, dar în ultima vreme aţi... dar, în sfârşit, nu ştiu nici eu...

— Eşti bun să conduci puţin mai repede? spuse ea. La şase trebuie să fiu la cantină.

— Vai, desigur, doamnă Millington. Joe apăsă piciorul pe accelerator, mărind viteza maşinii ceea ce avu drept rezultat că ploaia ricoşă de pe parbriz înăuntru. Apoi reluă: Speram doar că o să-mi permiteţi şi mie să fac ceva pentru dumneavoastră, dacă vă pot fi de folos. Domnul Stanley a plecat. Un om grozav soţul dumneavoastră. Oftă. El într-adevăr mi-a deschis un drum în viaţă. Aş fi în stare să fac orice pentru el, absolut orice.

În timp ce vorbea, începu să plouă torenţial. Se aflau în plin câmp, şi vântul se înteţea. Automobilul, adăpostit doar de capota lui subţire, neavând geamuri laterale, ca limuzinele, primea din plin şfichiuirile ploii biciuitoare.

— Vai de mine, strigă Joe, dar vă udă îngrozitor.

Laura îşi ridică gulerul de la taior.

— Nu-i nimic.

— Cum să nu fie? Dar uitaţi-vă, sunteţi udă leoarcă. E îngrozitor. Trebuie să ne oprim o clipă. Trebuie să ne adăpostim undeva. E o adevărată rupere de nori.

Într-adevăr, parcă venise potopul, şi Laura, fără fulgarin, era udă leoarcă. Se vedea bine că dacă mai stă câteva minute, ploaia o pătrunde până la piele. Şi totuşi, se încăpăţâna să tacă. Dar Joe, zărind silueta bisericii vechi pe partea stângă a şoselei, întoarse brusc automobilul şi opri cu o smucitură în faţa scărilor.

— Repede! o îndemnă el. Înăuntru! E ceva îngrozitor, de-a dreptul îngrozitor. O luă de braţ, forţând-o să iasă din automobil. Ea se supuse, luată prin surprindere de gestul lui cu totul neaşteptat. Joe o conduse repede pe poteca scurtă care ducea spre porticul bisericii, şiroind de

apă. Uşa era deschisă. Repede, înăuntru! strigă Joe. Dacă nu intraţi o să răciţi îngrozitor. E nemaipomenit, nemaipomenit!

Intrară în biserică.

Nu era prea mare. Li se păru cald înăuntru, după vântoasa de afară, şi cam întuneric. Te izbea un miros de tămâie şi de lumânări arse. Altarul abia se desluşea, cu crucifixul lui mare de alamă. De la liturghia de duminică rămăseseră două vase rotunde de alamă, cu flori albe. Atmosfera era tăcută, calmă, de parcă ar fi fost dintr-o altă lume, cu totul deosebită. Ploaia care bătea în acoperişul metalic sporea intimitatea liniştită dinăuntru.

Privind curios în jurul lui, Joe porni pe intervalul dintre bănci, şi în subconştient remarcă stranele greoaie din lemn sculptat, de care pomenise Stanley.

— A dracului biserică, ce veche şi caraghioasă e! Dar cel puţin bine că nu plouă înăuntru. Apoi glasul lui redeveni plin de atenţie şi solicitudine. Nu cred că va trebui să aşteptăm mult până trece ploaia. Vă duc eu la timp la cantină.

Întorcându-se, văzu deodată că Laura tremura toată. Stătea în picioare, lipită de speteaza unui jilţ, strângându-şi mâinile una într-alta.

— Vai, Doamne, rosti Joe, pe frumosul său ton de om amabil care-şi face reproşuri pentru orice. Din cauza mea s-au întâmplat toate astea! Jacheta dumneavoastră e udă leoarcă. Daţi-mi voie să v-o scot.

— Nu, spuse ea, mă simt foarte bine şi aşa.

Laura îşi ferea privirile de ale lui şi îşi muşca sălbatic buzele. Joe avu senzaţia vagă că înăuntrul ei se dă o luptă ciudată, profundă, tulbure.

— Vai, dar trebuie neapărat, doamnă Millington, insistă Joe cu aceeaşi amabilitate plină de respect şi dătătoare de curaj.

Îi atinse reverul taiorului.

— Nu, nu, bolborosi ea. N-am nimic, crede-mă. Nu-mi place aici. N-ar fi trebuit să venim. Ploaia...

Laura se întrerupse şi, cu mişcări repezite, îşi scoase singură jacheta. Respira gâfâit. Joe văzu cum i se ridică şi i se coboară sânii sub bluza albă de mătase, care, udă pe alocuri, i se lipea de piele. Calmul Laurei dispăruse, pare-se, sub impresia întunericului din acest loc tăinuit, a ploii care bătea darabana pe acoperiş, a tăcerii. Privirile îi rătăceau speriate. Joe o privea ţintă, mut, fără s-o poată înţelege. Laura fu din nou străbătută de un fior. Apoi, deodată, Joe înţelese totul. Îi năvăli în obraji tot sângele, îl năpădi o căldură sufocantă. Făcu un pas înainte.

— Laura! rosti el cu respiraţia întretăiată. Laura!

— Nu, nu, gâfâi ea, vreau să plec, vreau să...

Pe când vorbea, Joe o cuprinse în braţe. Se îmbrăţişară nebuneşte, buzele fiecăruia căutând gura celuilalt. Laura scoase un geamăt. Chiar înainte ca buzele ei să se întredeschidă sub apăsarea gurii lui, Joe îşi dădu seama că era nebună după el, că în toate lunile din urmă s-a luptat din răsputeri cu ea însăşi. Joe fu năpădit de o beţie ameţitoare. Lipiţi unul de celălalt, se îndreptară spre strana din faţă, plină de perne şi mare cât un pat. Mâinile fiecăruia îl căutau pe celălalt, buzele Laurei erau umede de dorinţă. Ploaia bătea mereu în acoperiş, şi întunericul din biserică îi învălui într-o irizare roşiatică. În clipa cea mare, strigătul ei de bucurie trupească se înălţă înaintea altarului. Aplecată asupra lor, silueta de pe crucifix îi privea.

CAPITOLUL XI

În momentul intrării în vigoare a proiectului Derby[15], relaţiile dintre Arthur şi taică-su ajunseseră de-a dreptul intolerabile. Situaţia dintre ei era de fapt o stare de război nedeclarat. Niciunul nu încerca să-şi ascundă ostilitatea faţă de celălalt. Numele lui Arthur era trecut în Registrul Naţional, dar, cu toate că primise hârtiile oficiale trimise în virtutea noului plan, el nu li s-a conformat. Faptul de a nu fi dat urmare acestei solicitări n-a atras niciun fel de comentariu imediat. Acasă, la vila Law, venind de fiecare dată târziu la masă, îl evita pe Barras, pe cât era posibil. La mină, la Neptun, stătea mai tot timpul în subteran, sosind devreme şi coborând în adâncuri, împreună cu Hudspeth, înainte ca Barras să vină la administraţie. Şi totuşi, în ciuda tuturor precauţiilor, îi era bineînţeles imposibil să scape de inevitabilele întâlniri, pline de animozitate, de încordare şi însoţite de conflicte deschise. Când intra în birou, murdar şi obosit, la capătul zilei de lucru, Barras se prefăcea că nici nu-l bagă în seamă, din cauza treburilor urgente în vârtejul cărora era prins. Tot timpul se străduia să-i sugereze lui Arthur cum nu se poate mai limpede că la mină nu e nicio nevoie de el. Ridicând deodată capul dintr-un maldăr de hârtii, Barras părea că dă cu ochii de Arthur şi se încrunta de parcă i-ar fi spus: „A, vasăzică eşti aici, tot aici?” Iar când Arthur se pregătea să plece, Barras îl urmărea cu privirea, turbând

[15] Referire la proiectul care prevedea obligativitatea serviciului militar, introdus în Anglia în 1915.

de mânie, ciocănind cu degetele în birou şi adoptând acea expresie crispată a unui om jignit care suferă o profundă neplăcere.

Arthur vedea bine că taică-su nu putea suferi prezenţa lui la mină. Către începutul lui ianuarie, Arthur simţi că trebuie neapărat să se plângă de calitatea noilor stâlpi de armare aduşi în sectorul Five Quarter. Barras se aprinse într-o clipă:

— Vezi-ţi de treaba ta, şi lasă-mă pe mine să-mi văd de-a mea! Când o să am nevoie de sfatul tău, fii sigur că am să ţi-l cer.

Arthur nu răspunse. Ştia că stâlpii de susţinere sunt de calitate inferioară, unii dintre ei chiar mâncaţi la capete. Se speria pur şi simplu constatând calitatea proastă a materialelor pe care le folosea taică-su. Preţurile crescând vertiginos şi producţia fiind în efervescenţă, mina Neptun era o hazna în care curgeau banii. Şi totuşi, în ciuda chiar şi a lecţiei pe care i-o dăduse catastrofa minieră, nu se cheltuia un ban, măcar, pentru asigurarea unor condiţii mai bune de lucru şi a securităţii muncii în subteran.

Chiar în seara aceea, ziarul *Tynecastle Argus* anunţa, cu litere de-o şchioapă, intrarea în vigoare a legii serviciului militar obligatoriu.

Citind vestea, Barras nu-şi putu ascunde satisfacţia.

— Asta o să-i mai scuture niţel pe chiulangii, anunţă el din capul mesei. Era şi timpul să se facă o verificare pentru a-i descoperi pe învârtiţi. Cred că foarte mulţi stau ascunşi prin vizuini şi le ţâţâie inima de frică. Barras râse scurt, triumfător. O să-i pună niţel pe gânduri.

Era ora cinci şi se întâmplase – lucru destul de rar – ca Arthur să fie acasă; şi măcar că Barras se adresase mătuşii Carrie, şfichiul biciului era îndreptat către Arthur.

— Caroline dragă, e un adevărat scandal, continuă el cu glas puternic, să vezi în jurul tău atâţia tineri apţi pentru serviciul militar care zac aici, în loc să plece să-şi apere ţara. Deocamdată s-au învârtit ei în fel şi chip, strecurându-se în diverse slujbe, deşi nimeni n-are nevoie

de ei acolo. Ştii, se prefac că n-au înţeles aluzia şi nu se înrolează în armată. Ei bine, pe legea mea, eu cred că a sosit timpul să fie expediaţi pe front cu un picior în spate.

— Da, Richard, murmură mătuşa Carrie, aruncând o privire tremurătoare către Arthur, care nu-şi lua ochii din farfurie.

— Bineînţeles, ştiam eu că o să vină şi legea asta, continuă Barras pe acelaşi ton. Şi pe de altă parte, nu mă îndoiesc că voi avea un cuvânt de spus în aplicarea ei. Rămâne între noi, dar fapt cert este că am fost solicitat să funcţionez ca judecător la tribunalul local.

— La tribunal, Richard? întrebă mătuşa Carrie, şi cu fiecare cuvânt glasul ei scădea.

— Da, chiar aşa, declară Richard, evitând cu grijă privirea lui Arthur. Şi pot să te asigur că eu unul n-o să admit niciun fel de baliverne sau dulcegării. În sfârşit, de astă dată se iau lucrurile în serios, şi cu cât mai curând îşi va da lumea seama de asta, cu atât mai bine. O discuţie asemănătoare am avut şi cu Hetty, deunăzi. Şi ea e absolut convinsă că a sosit de mult momentul să fie treziţi la realitate toţi învârtiţii şi laşii. Şi să fie smulşi din mijlocul nostru.

Arthur ridică încet ochii şi se uită la taică-su. Barras era îmbrăcat cu un costum nou, gri, şi purta o floare la butonieră. În ultima vreme îşi comanda mereu costume noi, şi nu numai atât, dar şi le făcea mult mai elegante, mai moderne decât purtase el înainte. Arthur îl bănuia că şi-a schimbat croitorul, în Tynecastle. În plus, îşi luase obiceiul de a pune întotdeauna o floare la butonieră, în general o garoafa roz, aleasă dintre plantele noi din seră. Înfăţişarea lui era de un rafinament exagerat, îi străluceau ochii, avea un aer febril, încordat, cu totul neobişnuit pentru el.

— Aşteaptă numai puţin, Caroline, şi ai să vezi ce se întâmplă, râse el, nemaiîncăpându-şi în piele de mulţumire. Să vezi cum o să se îmbulzească lumea la cercul de recrutare când vor începe tribunalele să-i ia pe

ăştia în primire.

Urmă un răstimp de tăcere, în cursul căruia mătuşa Carrie, cuprinsă de un acces de spaimă cumplită, repezea priviri când la unul, când la altul. Apoi Barras se uită la ceas: gestul lui obişnuit.

— Ei, Caroline, rosti el pe tonul unui om care deodată revine la fapte, trebuie s-o iau din loc. Să nu se ostenească nimeni să mă aştepte. Probabil am să întârzii. O duc pe Hetty la teatrul King. Ce să faci, măcar că e război, trebuie să ne distrăm şi noi puţin. Se joacă *Fata din munţi,* cu toată trupa din Londra. Am auzit că e un spectacol foarte bun. Hetty zicea că abia aşteaptă să-l vadă.

Barras se ridică şi, instinctiv, duse mâna la butonieră, să controleze dacă floarea se găseşte acolo. Apoi, fără să-l bage în seamă pe Arthur, dar salutând-o pe Caroline cu un gest vioi din cap, părăsi încăperea.

Arthur rămase aşezat la masă, absolut nemişcat şi fără să scoată un sunet. Ştia bine că Hetty iese mereu în lume cu taică-su: costumele noi de haine, floarea de la butonieră, lustrul de falsă tinereţe pe care-l arbora Barras erau semne care indicau aceeaşi concluzie. Totul începuse ca un fel de nobilă compensaţie – Arthur se purtase mizerabil cu fata, aşa că Barras simţise că pe umerii săi apasă obligaţia de „a o împăca şi a o distra puţin pe Hetty”. Şi totuşi, Arthur avea o mică bănuială că relaţiile merseseră mult mai departe, dincolo de limitele unei simple consolări. De ştiut însă, nu ştia cu precizie. Gândurile care îl frământau îl făcură să ofteze. Oftatul lui stârni neliniştea mătuşii Carrie. Nemaiaflându-şi locul pe scaun, mătuşa îl întrebă:

— Arthur, dar tu n-ai mâncat mai nimic astă-seară, de ce nu iei o şarlotă? murmură ea.

— Nu mi-e foame, mătuşă Carrie.

— Vai, dragă, dar sunt aşa de bune! îi reproşă ea, cu glasul tulbure de emoţie.

Arthur clătină din cap în tăcere văzând-o pe Carrie prin

vălul de durere care-l covârşea. Deodată îl cuprinse o dorinţă nebună de a i se destăinui, de a-i dezvălui mătuşii toată supărarea care-i chinuia mintea. Dar se stăpâni, dându-şi perfect de bine seama că n-ar fi slujit la nimic. Mătuşa Carrie era foarte bună, îl iubea pe Arthur în felul ei, dar timiditatea care o caracteriza, teama amestecată cu respect pe care i-o inspira Barras o făceau de-a dreptul incapabilă să-l ajute.

Arthur se ridică de la masă şi ieşi din sufragerie. În hol rămase cu capul aplecat, neştiind ce să facă. Într-un moment ca acesta, firea lui slabă simţea mai mult ca oricând nevoia de compătimire. Măcar de-ar fi avut-o pe Hetty lângă el... I se puse un nod în gât... Se simţi neputincios, pierdut. Apoi se întoarse şi urcă încet scările. Tocmai când trecea prin dreptul camerei maică-sii, se opri deodată. Un gând neaşteptat îi dădu pinteni; puse mâna pe clanţă şi intră.

— Bună seara, mamă. Cum te mai simţi?

Maică-sa întoarse repede capul. Din mijlocul pernelor, care o susţineau din toate părţile, faţa ei grasă şi palidă se îndreptă spre el, mirată şi plângăreaţă.

— Mă doare capul, îi răspunse ea. Şi tu m-ai speriat îngrozitor că ai deschis uşa prea brusc.

— Iartă-mă, mamă.

Se aşeză cuminte pe marginea patului ei.

— A, *nu,* Arthur! protestă ea. Nu acolo, dragul meu, că nu pot suporta să-mi şadă nimeni pe pat. Mai ales acum, când mă doare capul aşa de tare. Sunt foarte chinuită.

Arthur se ridică iar în picioare, roşindu-se puţin.

— Iartă-mă, mamă, spuse el din nou.

Se strădui să înţeleagă punctul de vedere al maică-sii, refuzând cu orice preţ să se simtă jignit. Doar era mama lui. Din adâncimile subconştientului îi reveni o amintire a tandreţii ei de demult, o senzaţie vagă că o simte aplecându-se la căpătâiul lui, ca în copilărie, revărsată toată asupră-i, cu halatul de dantelă desfăcut, învăluindu-l, ocrotindu-l. Acum cedă acestei amintiri din copilărie şi,

tânjind după dragostea ei plină de duioşie, exclamă cu glasul înecat de emoţie:

— Mamă, îmi dai voie să discut ceva cu tine?

Maică-sa îl privi cu acelaşi aer de câine abătut.

— Mă doare capul aşa de rău!

— Nu te ţin mult. Zău, mamă, am mare nevoie de sfatul tău.

— Nu, Arthur, protestă ea închizând ochii, de parcă ar fi speriat-o nerăbdarea lui. Crede-mă, nu pot. Altă dată, eventual. Am o migrenă înfiorătoare.

Arthur se trase înapoi, redus la tăcere, cu chipul complet schimbat, lovit de felul cum îl respinsese.

— Arthur, ce crezi tu că-mi provoacă mie durerile astea de cap, de atâta vreme? continuă ea cu ochii închişi. Mi-am pus de multe ori întrebarea dacă nu cumva provin din cauza tirului artileriei din Franţa. Ştii, vreau să spun, din cauza vibraţiilor care ajung prin aer până la noi. Bineînţeles, eu nu aud zgomotul obuzelor, asta înţeleg perfect, dar m-am gândit dacă nu cumva vibraţiile astea stârnesc cine ştie ce poveste. Fireşte însă, asta n-ar putea să explice de ce mă doare spinarea. Şi să ştii că în ultima vreme mă doare destul de tare. Spune-mi, Arthur, tu nu crezi că această canonadă ar putea să aibă vreo influenţă asupra bolii mele?

— Ştiu şi eu, mamă?... răspunse el greoi, şi se opri, adunându-şi gândurile. În orice caz, nu văd cum ar putea să te doară din cauza asta spatele.

— Dar bagă bine de seamă, eu una nu mă prea plâng din pricina spinării. Alifia pe care mi-a dat-o doctorul Lewis e foarte bună. Conţine tinctură de aconit, beladona şi cloroform. Ştiu, pentru că am citit reţeta. Toate astea trei sunt otrăvuri mortale. Zău, nu ţi se pare ciudat că otrăvurile au un efect aşa de bun când sunt administrate extern? Dar ce-ţi spuneam? A, da, despre vibraţii. Chiar deunăzi am citit în ziar că din cauza acestor vibraţii s-au produs ploile astea cumplite de la noi, în ultima vreme. Cred că asta dovedeşte adevărul spuselor mele. În orice

caz, de aici rezultă că vibraţiile astea există, sunt prezente. Iar doctorul Lewis îmi spunea că în medicină se cunoaşte o stare maladivă numită migrena artileriştilor. Bineînţeles însă, principala cauză a tuturor acestora este sleirea nervilor. Asta a fost întotdeauna boala mea, dragă Arthur. Nervii mei sunt pur şi simplu sleiţi.

— Da, mamă, încuviinţă Arthur cu glas scăzut.

Mai urmă o mică pauză, după care doamna Barras reîncepu să vorbească. O jumătate de oră vorbi întruna despre starea sănătăţii ei, apoi, ridicând deodată mâna la frunte, îl rugă din suflet să părăsească încăperea, deoarece o oboseşte. Arthur se supuse fără niciun cuvânt. Se întoarse, şi după un sfert de ceas o auzi sforăind de se cutremura odaia.

Cu fiecare zi ce trecea, Arthur era din ce în ce mai pătruns de sentimentul că se află izolat în mijlocul propriilor lui necazuri. La asta se adăuga tot mai intens senzaţia că i s-au tăiat legăturile cu alţi oameni, ba chiar că este un paria. În mod instinctiv, începu să-şi restrângă domeniul de activitate. Nu ieşea din casă decât pentru a se duce la mină. Şi chiar acolo surprindea din când în când priviri ciudate, aruncate pe furiş, în special de către Armstrong şi Hudspeth, dar şi de câţiva dintre ceilalţi. Pe străzi, când se ducea la Neptun sau când venea dintr-acolo, auzea adeseori oamenii strigând ocări în urma lui. Certurile cu taică-su erau cunoscute acum de toată lumea, fiind atribuite refuzului său de a se înrola în armată. Barras nu şovăise câtuşi de puţin să-şi proclame pe faţă convingerile; atitudinea sa hotărâtă şi patriotică era aplaudată de toată lumea; toţi considerau că face un lucru foarte frumos refuzând afecţiunii sale paterne să stea în calea simţământului datoriei, în această situaţie de primejdie naţională. Arthur era de-a dreptul paralizat văzând că tot oraşul pândeşte desfăşurarea conflictului dintre taică-su şi el.

În timpul lunii februarie, lucrurile se înrăutăţiră din ce în ce, iar pe la mijlocul lui martie intră în acţiune tribunalul

special din Sleescale. Completul de judecată era alcătuit din cinci oameni: James Ramage, pânzarul Bates, bătrânul Murchison, preotul Enoch Low de la capela New Bethel Street şi Richard Barras. Prin voturile unanime ale acestor judecători, i se încredinţase preşedinţia tribunalului. În afară de ei, în componenţa tribunalului mai intra reprezentantul armatei, căpitanul Douglas de la cazarma din Tynecastle, ca procuror militar. Drept grefier al Tribunalului special funcţiona Rutter, secretarul Consiliului Municipal din Sleescale.

Arthur urmărea primele acţiuni ale tribunalului cu un interes în care se amestecau deopotrivă încordarea şi durerea. Nu i-a trebuit mult timp să se convingă de severitatea tribunalului; unul după altul, judecătorii refuzaseră în toate cazurile scutirea de serviciul militar. Douglas era un dictator înrăit, şi după ce îi ironiza cu un talent deosebit pe petiţionari, ridica ochii şi declara lapidar:

— De omul ăsta am nevoie pe front.

Ramage şi tatăl lui Arthur plesneau amândoi de un patriotism nestăvilit; iar ceilalţi nu contau. Linia adoptată era de o severitate exagerată. Membrii tribunalului susţineau că, întrucât petiţionarul trebuia să dovedească temeiurile unei obiecţii la serviciul combatant, numai reprezentantul serviciului combatant îi putea scuti. Serviciul combatant era soluţia vitală, iar alternativa – închisoarea pentru nesupunere.

Indignarea lui Arthur faţă de metodele arbitrare ale tribunalului creştea violent din zi în zi. Cu faţa palidă, abia stăpânindu-şi mânia, îl privea pe taică-su când se întorcea de la administrarea justiţiei, întotdeauna, dar absolut întotdeauna, Barras venea entuziasmat. Şi, cu intenţia de a-l provoca pe Arthur, Barras adeseori se apuca să-i povestească mătuşii Caroline incidentele mai deosebite ale şedinţei la care participase. În ultima zi a lunii martie se întoarse acasă în aceeaşi dispoziţie, întârziind la ceai, parcă şi mai încântat ca de obicei.

Ştergându-l ostentativ cu privirea pe Arthur, se aşeză pe un scaun şi începu să ronţăie pâine prăjită cu unt. Apoi începu să vorbească despre un caz ce-l preocupase foarte mult în după-amiaza respectivă: un tânăr student la Teologie, care cerea să fie scutit de serviciul militar din motive religioase.

— Ştii care a fost prima întrebare a lui Ramage? spuse Barras, cu gura plină de pâine prăjită. L-a întrebat dacă face vreodată baie. Barras se opri din mestecat pentru ca să râdă triumfător. Dar Douglas a mers chiar mai departe. Îmi aruncă o privire cu coada ochiului şi apoi începu să latre la el: „Ştii că un om care se împotriveşte la serviciul militar este susceptibil de condamnare la moarte prin împuşcare?” Ei, ce crezi? Cu asta l-a dat gata. Merita să-l vezi cum s-a muiat şi s-a făcut mic, mic de tot. Până la urmă a acceptat să se înroleze. Peste trei luni o să fie în Franţa.

Barras râse iarăşi. Arthur nu mai putu să suporte. Sări în sus de pe scaun, pălind la faţă de nu i se mai distingeau nici buzele.

— Şi tu găseşti că asta e amuzant, nu? Te bucuri la gândul că i-ai trântit o puşcă în mână în ciuda voinţei lui? Îţi place că l-ai silit să plece la vânătoare, să-mpuşte, să omoare, să asasineze pe cineva în Franţa. „Omoară-l tu ca să nu te omoare el.” Ce deviză splendidă! De ce n-o pui pe o pancartă deasupra fotoliului tău la tribunal? Ţi s-ar potrivi de minune. Da, ţi s-ar potrivi de minune. Dar dacă tu n-ai niciun pic de respect pentru viaţa omului, să ştii că eu am. Pe mine n-ai să mă poţi speria într-atât încât să mă faci să ucid oameni. N-ai să poţi! N-ai să poţi, şi gata!

Arthur se întrerupse, gâfâind. Cu un gest deznădăjduit, se răsuci pe călcâie şi se îndreptă spre uşă. Dar Barras îl opri.

— Stai o clipă, zise el. Avem ceva de vorbit împreună.

Arthur se întoarse; o auzi pe mătuşa Carrie icnind de spaimă.

Urmă o pauză.

— Mă rog, spuse Arthur, cu glas domol.

Se întoarse la masă şi se aşeză iar.

Barras mai luă nişte pâine prăjită şi continuă să mestece cu ochii aţintiţi în gol. Mătuşa Carrie se făcuse pământie la faţă. Trăind o adevărată agonie, îndură câteva clipe tăcerea; la un moment dat însă, nu mai putu suporta. Se scuză cu glas tremurător, se ridică grăbită şi ieşi din odaie.

Barras îşi termină ceaiul, se şterse la gură cu un gest puţin nervos, apoi îl fixă pe Arthur cu ochii aceia proeminenţi, injectaţi.

— E vorba doar de atât, spuse el cu un glas stăpânit; te întreb pentru ultima dată: Intri în armată, sau nu?

Arthur înfruntă privirea lui taică-su; era foarte palid la faţă, dar şi foarte hotărât. Îi răspunse:

— Nu!

Pauză.

— Aş vrea să înţelegi cât se poate de lămurit că nu am nevoie de tine la Neptun.

— Mă rog...

— Oare asta nu te ajută să te răzgândeşti?

— Nu!

O nouă pauză.

— În cazul ăsta, spuse Barras, cred că ar trebui să afli şi tu că tribunalul va lua în discuţie cazul tău marţea viitoare.

Vorbele lui taică-su îl azvârliră pe Arthur într-o bulboană de temeri, care-l îmbolnăveau. Nu-şi mai putu ridica privirea din podea. În adâncul inimii lui nădăjduise că taică-su nu va merge niciodată atât de departe. Cu toate că nu avea nicio slujbă calificată la mina Neptun, îşi închipuise întotdeauna că se află în afara prevederilor noii legi.

— Cred că a sosit timpul să înţelegi că n-o să te apere cu nimic faptul că eşti fiul meu, continuă greoi Barras. Eşti tânăr şi apt pentru serviciul militar. N-ai absolut nicio

scuză. Părerile mele sunt bine cunoscute. Nu te las să te ascunzi în spatele meu.

— Şi tu-ţi închipui că în felul ăsta mă poţi lua cu arcanul la armată? îl întrebă Arthur, cu vocea cutremurată de emoţie.

— Da. Aşa cred. Şi realitatea e că ăsta ar fi lucrul cel mai bun pentru tine.

— Te înşeli profund. Arthur simţea pur şi simplu cum tremură sufletul în el. Ce, tu-ţi închipui că mi-e frică să mă prezint în faţa Tribunalului special?

Barras râse scurt, după cum avea obiceiul.

— Chiar aşa!

— Ei, află că n-ai dreptate. Am să mă prezint. Am să mă prezint.

Fruntea lui Barras se congestionă.

— În cazul ăsta, ai să fii tratat ca orice învârtit ordinar. Am şi discutat toată chestiunea cu căpitanul Douglas. N-o să existe niciun fel de tratament preferenţial. Eu unul sunt absolut hotărât. Va trebui în orice caz să te duci la armată.

Se făcu tăcere în cameră.

— Dar ce vrei tu să-mi faci? întrebă Arthur cu glas scăzut.

— Încerc să te silesc să-ţi îndeplineşti datoria. Barras se ridică brusc. Stătu o clipă lângă bufet, drept ca lumânarea, cu pieptul scos în afară. Ascultă-mă: du-te mâine la Tynecastle şi înrolează-te. Pentru binele tău, înrolează-te de bunăvoie, înainte de a te înrola cu de-a sila. Ăsta este ultimul meu cuvânt, adăugă Barras, după care ieşi din odaie.

Arthur rămase aşezat la masă. Simţea şi acum tremurul acela interior. Se sprijini în cot şi-şi lăsă capul în palmă.

În această atitudine îl găsi mătuşa Carrie, care se strecură în odaie după zece minute. Se sperie de el şi-i cuprinse umerii încovoiaţi cu braţele.

— Vai, Arthur, îi şopti ea. N-are rost să te împotriveşti lui taică-tu. De ce nu-ţi bagi minţile-n cap? Zău, pentru

binele tău, trebuie s-o faci.

Arthur nu răspunse, ci continuă să privească drept înainte, palid şi tulburat.

— Ştii, Arthur, dragul meu, continuă mătuşa Carrie pe un ton rugător, există unele lucruri cărora nu poţi să li te împotriveşti. Nimeni nu ştie asta mai bine decât mine. Pur şi simplu trebuie să cedezi – fie că vrei, fie că nu. Zău, Arthur, tu-mi eşti tare drag. Mă doare când văd cum vrei să-ţi distrugi existenţa. Arthur, trebuie să-i faci pe voie lui taică-tu.

— Şi totuşi, n-am să-i fac, răspunse tânărul, mai mult ca pentru sine.

— Vai, nu, Arthur, îl imploră ea, te rog nu te încăpăţâna! Te rog, te rog! Mă tem să nu se întâmple ceva înfiorător. Şi pe urmă, gândeşte-te şi la ruşinea pe care o s-o suferi, ruşinea cumplită. Te rog din suflet, fagăduieşte-mi că ai să te porţi cum vrea tatăl tău!

— Nu, şopti el, trebuie să merg până la capăt, aşa cum mi-am propus.

Ridicându-se, Arthur se strădui, chinuit, să-i zâmbească mătuşii Carrie, după care se urcă în camera lui.

A doua zi dimineaţă primi citaţia prin care era chemat să se prezinte în faţa Tribunalului special. Barras aranjase să fie de faţă la sosirea factorului, şi îşi supraveghea fiul pe furiş, fără să-l slăbească din ochi. Îl privi cum deschide plicul galben, de hârtie subţire. Dar dacă Barras se aştepta ca Arthur să scoată vreo vorbă, atunci trebuie să recunoaştem că a fost dezamăgit. Băiatul vârî citaţia în buzunar şi părăsi încăperea. Îşi dădea seama că taică-su mizase pe firea lui supusă. Numai că, aşa cum taică-su era hotărât să-şi urmeze calea, era şi el hotărât să nu i se supună. Nu avea o fire prea dârză, dar acum, un fel de exaltare îi turna forţe noi în vine.

Trecură cele câteva zile până la dimineaţa de marţi. Citaţia lui Arthur era pentru ora zece, în localul şcolii din Bethel Street. Tribunalul se instalase în sala de festivităţi a şcolii, unde dispunea de spaţiu suficient, publicul

putând sta la galerie în partea din fund. La capătul sălii se afla o estradă înaltă, cu o masă la care erau aşezaţi cei cinci judecători. Grefierul Rutter stătea într-o parte a mesei, iar căpitanul Douglas, comisarul militar, de partea cealaltă. Pe peretele din spatele mesei era desfăşurat un steag mare al Imperiului Britanic; dedesubt era o tablă neagră, astăzi nefolosită, cu câteva resturi de cretă, şi o etajeră, pe care se afla o sticlă de apă, ciobită la gură, cu un păhărel pus pe gâtul ei.

Arthur ajunse la şcoala din Bethel Street exact la zece fără cinci. Roddam, subofiţerul de serviciu, îl informă că e primul pe listă şi, cu un semn destul de brusc, îl conduse, trecând de uşile batante, până în sală.

La apariţia lui Arthur, în tot tribunalul se stârni un zumzet de emoţie. Ridicând capul, văzu că galeria era ticsită de lume. Arthur recunoscu pe câţiva mineri – Harry Ogle, Joe Kinch, Jake Wicks, noul pontator, şi încă vreo douăzeci de alte figuri. Erau şi foarte multe femei, femei din mahalaua Teraselor şi din oraş, printre care Hannah Brace, doamna Reedy, bătrâna Susan Calder, doamna Plânsa. Şi banca rezervată reprezentanţilor presei era plină. Lângă fereastră stăteau în picioare doi fotoreporteri. Arthur plecă repede ochii, cu sentimentul dureros că procesul lui face senzaţie. Timiditatea lui nervoasă, şi aşa ajunsă la culme, păru să crească şi mai mult. Îi era frică. Se aşeză pe scaunul ce-i era destinat, în mijlocul sălii, şi, foarte agitat, începu să frământe batista în mână. Firea lui sensibilă se ferise întotdeauna de reflectoarele publicităţii. Iar acum se afla chiar în mijlocul acestor reflectoare. Îl străbătu un fior. Profunda lui slăbiciune de caracter îl împinsese până aici şi, paradoxal, tot aceasta îl anchiloza în hotărârea de a merge mai departe pe drumul ales. Dar nu avea rezistenţă morală. Era perfect conştient – şi încă în mod dureros – de situaţia în care se află, de ostilitatea generală a mulţimii. Toate astea îl făceau să sufere îngrozitor. Se simţea ca un criminal de rând.

Tocmai atunci izbucni la galerie un nou zumzet, care scăzu aproape imediat. Pe o uşă laterală intrau, pe rând, membrii tribunalului, însoţiţi de Rutter şi de căpitanul Douglas, o matahală cu faţa roşie, ciupită de vărsat. Roddam, aflat îndărătul lui Arthur, îi spuse „Ridică-te!”. Arthur se ridică. Apoi înălţă capul şi ochii, care, magnetizaţi parcă, se aţintiră asupra lui taică-su. Acesta tocmai se instala în jilţul oficial, cu spetează înaltă. Arthur îl privi ca pe un judecător. Nu-şi putea retrage ochii, simţea că e prins într-o plasă ireală, într-o încordare hipnotizată.

Barras se aplecă peste masă către căpitanul Douglas. Se sfătuiră îndelung, apoi Duglas încuviinţă din cap, cu o privire aprobatoare, ridică din umeri şi bătu puternic în masă cu încheieturile degetelor.

Ultimele şoapte ale conversaţiei de la galerie şi din sală încetară. Douglas îşi plimbă încet peste sală ochii săi metalici, ca nişte ţevi de puşcă, cuprinse întregul public, pe reprezentanţii presei şi pe Arthur într-o singură privire, dură, apoi se întoarse către colegii săi de la masă. Vorbi tare, ca să-l poată auzi toată lumea.

— Cazul de faţă este deosebit de neplăcut, spuse el, întrucât priveşte pe însuşi fiul stimatului nostru preşedinte, care a adus un ajutor atât de preţios tribunalului nostru. Faptele sunt limpezi. Acest tânăr, Arthur Barras, deţine un post inutil la mina Neptun, fiind totodată apt pentru serviciul combatant. Nu e nevoie să repet în faţa dumneavoastră ceea ce cunoaşteţi foarte bine. Dar înainte de a deschide dezbaterile, trebuie neapărat să exprim toată admiraţia mea personală pentru domnul Barras-senior, care, cu patriotismul şi curajul neprecupeţit care-l caracterizează nu s-a sustras de la îndatoririle sale nici când a fost vorba de a se opune sentimentelor părinteşti. Cred că nu greşesc dacă afirm că îi datorăm respect şi cinste pentru tot ceea ce a făcut.

Vorbele lui Douglas fură acoperite de un ropot de aplauze. Nimeni nu încercă să le potolească, dar după ce

încetară, căpitanul continuă:

— Vorbind în calitatea mea de reprezentant al autorităţilor militare, aş dori să fac următoarea declaraţie: în ceea ce ne priveşte, noi suntem gata să venim în întâmpinarea împricinatului în acest caz nefericit şi trist. E suficient ca Arthur Barras să se conformeze situaţiei sale de tânăr apt pentru serviciul combatant, şi atunci el se va bucura de toate avantajele posibile în ceea ce priveşte încorporarea şi instrucţia.

De la distanţa la care se afla, în partea cealaltă a tribunalului, îl fixă pe Arthur cu privirea lui aspră, întrebătoare. Arthur îşi umezi buzele arse. Văzu că lumea aşteaptă un răspuns de la el. Adunându-şi toate puterile, spuse:

— Refuz serviciul combatant.

— Ei haide, haide, doar nu vorbeşti serios!

— Ba vorbesc foarte serios.

După o pauză imperceptibilă, tensiunea crescu şi mai mult. Douglas schimbă rapid o privire cu Barras, de parcă şi-ar fi exprimat incapacitatea de a face mai mult, iar James Ramage, înfigând capul înainte, ca şi cum ar fi vrut să împungă cu coarnele, întrebă:

— De ce refuzi să lupţi?

Începuse interogatoriul.

Arthur îşi întoarse privirile către măcelar, care, cu ceafa lui groasă şi fruntea îngustă, cu ochii mici şi duşi în fundul capului, părea să întrunească atributele unui taur şi ale unui porc. Arthur răspunse cu glas scăzut, aproape neauzit:

— Nu vreau să ucid.

— Vorbeşte mai tare, strigă Ramage, nu se-aude nimic!

Arthur repetă, cu vocea înecată:

— Nu vreau să ucid.

— Dar de ce? insistă Ramage.

El unul ucisese multe fiinţe vii în viaţa lui. Era pur şi simplu incapabil să înţeleagă această mentalitate ciudată.

— Ar fi împotriva conştiinţei mele.

Pauză. Apoi Ramage, cu glas grosolan:

— Ei, prea multă conştiinţă strică.

Părintele Enoch Low se grăbi să intervină. Era un bărbat înalt şi slab, cu un aer cadaveric, cu nările supte şi cu o retribuţie foarte mică. James Ramage, principalul susţinător al bisericii lui, acoperea jumătate din această retribuţie. Aşadar, părintele Low era omul pe care te puteai bizui întotdeauna să-l sprijine pe Ramage şi să-i justifice micile glume.

— Ei haide, haide, îi spuse el lui Arthur, doar eşti creştin. Nimic din religia creştină nu împiedică omorul legal în slujba ţării tale.

— Nu există omor legal.

Părintele Low îşi sumeţi capul osos.

— Ce vrei să spui?

Arthur îi răspunse, vorbind repede şi agitat:

— Eu nu mă pricep aşa bine la religie, cel puţin nu în sensul în care înţelegeţi dumneavoastră religia. Dar dumneavoastră vorbiţi despre creştinism, despre religia lui Iisus Hristos. Ei bine, eu unul nu mi-l pot închipui pe Iisus Hristos luând în mână o baionetă şi înfigând-o în burta unui soldat neamţ. Şi, dacă-i vorba pe aşa, nici în burta unui soldat englez. Eu unul nu mi-l pot închipui pe Iisus Hristos trăgând cu o mitralieră germană sau cu o mitralieră englezească, şi secerând zeci şi zeci de oameni absolut nevinovaţi.

Părintele Low roşi îngrozit. Era speriat la culme.

— Huleşti, păcătosule! murmură el întorcându-se către Ramage.

Dar Murchison nu voia să lase baltă o discuţie abia începută.

Băcanul cel mărunţel şi gălbejit ca tutunul ţinea să arate cât de bine cunoştea Sfânta Scriptură. Aplecându-se înainte, destul de viclean, de parcă ar fi cântărit o litră de şuncă, îl întrebă:

— Nu ştii că Iisus Hristos a spus „Dinte pentru dinte şi ochi pentru ochi”?

— Nu, strigă Arthur, Iisus n-a spus niciodată asta!

— Ba da, ascultă-mă pe mine, urlă Murchison, e scris în *Biblie!*

După care Murchison se lăsă victorios pe speteaza scaunului.

Acum interveni Bates, pânzarul. El avea o întrebare şablon, o întrebare pe care nu exista să n-o pună. I se părea că sosise momentul potrivit pentru a o scoate din sac. Mângâindu-şi mustăţile lungi, ca pe oală, întrebă:

— Dar dacă un neamţ ţi-ar ataca mama, ce-ai face?

Arthur făcu un gest de neputinţă, dar nu răspunse.

Bates se trase iar de mustaţă şi repetă aceeaşi întrebare:

— Dar dacă un neamţ ţi-ar ataca mama, ce-ai face?

Arthur îşi muşcă buza, care tremura.

— Cum pot eu să explic ce am în minte şi în suflet, răspunzând la o asemenea întrebare? Poate că şi în Germania se pune aceeaşi întrebare în legătură cu soldaţii noştri. Cum de nu vă daţi seama?

— Ce-ai face: l-ai ucide pe neamţ, sau l-ai lăsa să-ţi ucidă mama? insistă Bates greoi.

Arthur renunţă. Nu-i răspunse, şi Bates, cu un aer copilăros, triumfător, se întoarse către colegii săi.

Se făcu tăcere. Toţi cei de la masă păreau acum că-l aşteaptă pe Barras. Iar Barras părea că tot pe el se aşteaptă. Deodată, îşi drese glasul. Ochii îi străluceau, şi pomeţii proeminenţi erau roşii. Privea ţintă peste capul lui Arthur.

— Deci refuzi să recunoşti necesitatea acestei mari mobilizări naţionale, acestui uriaş conflict mondial, care cere sacrificii din partea noastră a tuturor?

Auzindu-l pe taică-su, Arthur se simţi iar cuprins de un tremur, şi sentimentul propriei sale slăbiciuni îl paraliză. Ar fi dorit să dea dovadă de calm şi curaj, să aibă puterea de a se exprima cu hotărâre şi elocinţă. Şi când colo, buzele îi tremurau şi nu izbuti decât să bolborosească:

— Eu nu pot recunoaşte necesitatea adunării oamenilor

în turme pentru a se măcelări reciproc, şi nici necesitatea împânzirii întregii Europe cu femei şi copii flămânzi. Şi asta în special când nimeni nu ştie exact pentru ce se fac toate aceste sacrificii.

Barras se înroşi şi mai tare.

— Dar războiul ăsta se duce tocmai pentru a se pune capăt războaielor.

— Asemenea vorbe s-au spus întotdeauna! exclamă Arthur, şi glasul lui căpătă din ce în ce mai multă putere şi rigiditate. Şi acelaşi lucru se va spune pentru a-i determina pe oameni să se ucidă între ei şi cu prilejul războiului următor.

Ramage nu-şi mai găsea locul pe scaun. Luă tocul din faţa lui şi începu să înţepe masa cu el. Era deprins cu metode mai tari în şedinţele tribunalului, şi această digresiune îl scotea pur şi simplu din sărite.

— Terminaţi o dată cu şovăielile astea; să-i dăm drumul înainte cu treaba! exclamă el indignat.

Barras, care în trecut fusese întotdeauna dispus să-şi manifeste dispreţul faţă de Ramage, de data asta nu dădu niciun semn de nemulţumire în faţa întreruperii. Îşi păstră expresia statuară. Începu să bată darabana cu degetele pe masă.

— Aş vrea să cunosc adevăratul motiv pentru care refuzi să intri în armată.

— Dar vi l-am spus, răspunse Arthur, trăgându-şi repede suflarea.

— Doamne-Dumnezeule! exclamă iarăşi Ramage. Dar ce tot vorbeşte ăsta? Ce tot bate apa-n piuă? Ori vorbeşte pe şleau, ori dacă nu, să-şi ţină gura.

— Explică-te, i se adresă părintele Low lui Arthur, cu un aer de compătimire şi superioritate binevoitoare.

— Nu pot spune nimic în plus faţă de ce am arătat, replică Arthur cu glas sugrumat. Eu sunt împotriva jertfelor nedrepte şi inutile de vieţi omeneşti. Nu vreau să am niciun amestec în treaba asta – nici pe front, şi nici în afara lui.

Spunând aceste ultime cuvinte, Arthur îl fixă cu privirea pe taică-su.

— Doamne-Dumnezeule! gemu iarăşi Ramage. Auzi, domnule, în ce hal a ajuns să gândească omul ăsta!

Dar tocmai atunci se produse o întrerupere. O femeie de la galerie se ridică în picioare, măruntă, stăpână pe sine, cu aerul că ştie ce spune. Era doamna Plânsa. Ea strigă cu glas limpede şi răspicat:

— Băiatul are dreptate. Voi, ceilalţi, greşiţi cu toţii. Să nu ucizi! Amintiţi-vă de porunca Domnului, şi atunci chiar de mâine războiul se va sfârşi.

Se ridică pe dată un val de murmure, o furtună de proteste. Mai multe glasuri strigară:

— Ruşine!

— Taci!

— Daţi-o afară!

Doamna Plânsa se văzu înconjurată, împinsă către uşă şi azvârlită afară din tribunal.

După restabilirea ordinii, căpitanul Douglas bătu foarte sonor în masă.

— Dacă se mai produce o asemenea întrerupere, voi da dispoziţii să se evacueze sala.

Se întoarse către colegii săi. În toate cazurile judecate până atunci, se ivise câte-un moment în care se impunea ca necesară o concentrare a forţelor comitetului, înclinate în general spre digresiuni, pentru a se determina astfel o precipitare a hotărârii. Or, în cazul de faţă era limpede că lucrurile merseseră prea departe. Douglas îl ascultase pe Arthur cu un dispreţ pe care nu izbutise sau nu-şi dăduse osteneala să şi-l ascundă. Era un tip despotic, sever şi agramat, ridicat în grad după ani de zile de serviciu ca plutonier. Avea faţa aspră, o piele tare, ca de animal, şi mentalitatea cazonă înrădăcinată în cursul anilor petrecuţi în careul cazărmii, îi vorbi lui Arthur cu o politeţe rece:

— Uite ce e, dacă nu te superi, să privim lucrurile şi altfel. Zici că eşti împotriva milităriei. Dar te-ai gândit ce

te aşteaptă dacă te sustragi?

Arthur păli, conştient de valul de neagră duşmănie care se scurgea de la Douglas către el.

— Asta nu-mi poate schimba atitudinea.

— Ei bravo! Dar în orice caz nu-mi închipui că ţii morţiş să te pună la popreală pe vreo doi-trei ani, acolo.

În tribunal se făcu o tăcere de moarte. Arthur simţi că toată atenţia fascinată a mulţimii e concentrată asupra lui. În mintea lui îşi spunea: „De fapt nu sunt cu adevărat aici, în situaţia asta îngrozitoare”.

În cele din urmă, străduindu-se să vorbească, răspunse:

— Nu vreau să intru la închisoare, după cum majoritatea soldaţilor nu vor să meargă în tranşee.

Privirea lui Douglas se aspri. El declară, cu glas mai puternic:

— Soldaţii merg la război pentru că socotesc acest lucru de datoria lor.

— Poate că şi eu socotesc de datoria mea să merg la închisoare.

Din mulţimea care înţesa galeria se înălţă un uşor oftat.

Douglas se uită furios în sus; apoi se întoarse către Barras. Ridică din umeri şi în acelaşi timp îşi aruncă hârtiile pe masă, cu un gest concludent, ca şi cum ar fi vrut să spună: „Îmi pare rău, dar totul e zadarnic”.

Barras îşi îndreptă spatele, luându-şi o poziţie foarte ţeapănă, îşi trecu mâna cu grijă peste frunte. Părea că ascultă discuţia care se desfăşura acum cu glas scăzut între colegii lui judecători. Apoi declară, pe un ton oficial:

— Văd că sunteţi cu toţii de aceeaşi părere cu mine.

După aceea făcu un gest cu mâna, pentru a obţine linişte. Urmă un răgaz de un minut, şi, în aceeaşi tăcere de moarte, privind ca şi până atunci pe deasupra capului lui Arthur, Barras pronunţă verdictul:

— Analizându-ţi cu multă grijă şi seriozitate situaţia, declară el, folosind formula precisă, obişnuită, tribunalul a stabilit că nu-ţi poate acorda scutirea de serviciul militar.

Imediat urmă o furtună de aplauze, urale puternice şi prelungi, pe care grefierul Rutter nu încercă deloc să le liniştească. O femeie de la galerie strigă:

— Bravo, domnule Barras, bine aţi făcut, conaşule!

Căpitanul Douglas se aplecă peste masă şi îi întinse mâna. La fel procedară şi ceilalţi membri ai tribunalului. Barras le strânse mâinile la toţi. Ţinuta sa impresionantă, deşi vag detaşată, privirea sa căutau să se îndrepte către galeria de unde veniseră aplauzele şi glasul aprobator al acelei femei.

Arthur rămase în picioare, în mijlocul sălii, cu faţa palidă, trasă, cu capul în piept. Părea că aşteaptă să se întâmple ceva. Era chinuit de sentimentul că după depăşirea punctului culminant de intensitate, se prăbuşise acum pe treapta cca mai de jos. Înălţă capul de parcă s-ar fi străduit să surprindă privirea lui taică-su. Îl străbătură fiori. Apoi se întoarse şi părăsi tribunalul.

În seara aceea, Barras veni acasă târziu. În hol dădu peste Arthur. Se opri o clipă, şi, cu aerul acela curios, pe jumătate chinuit şi pe jumătate nedumerit, îi spuse deodată:

— Dacă vrei, poţi să faci apel. Ştii doar că ai dreptul la apel.

Arthur îl privi serios pe taică-su. Acum simţea că poate fi calm, că se poate stăpâni.

— Tu m-ai împins aici, zise Arthur. N-am să fac apel. Am să merg până la capăt pe aceeaşi linie.

Urmă o pauză.

— Mă rog, zise Barras pe un ton aproape plângăreţ. Te priveşte personal.

Îi întoarse spatele şi intră în sufragerie.

Când urcă scările, lui Arthur i se păru că o aude pe mătuşa Carrie plângând.

În seara aceea, până târziu, oraşul vui de emoţie şi agitaţie. Gestul lui Barras produsese o extraordinară senzaţie. Patriotismul crescu ca o adevărată febră, molipsindu-i pe toţi. O mulţime de oameni porniră în

marş, fluturând steaguri şi cântând imnul soldăţesc La *Tipperary drumu-i lung.* Mulţimea sparse geamurile de la casa doamnei Plânsa, apoi năvăli asupra prăvăliei lui Hans Messuer.

De câtăva vreme, bătrânul Hans era privit cu suspiciune, ca străin, şi în acest acces de nemăsurat zel patriotic suspiciunile împotriva lui nu mai cerură niciun fel de confirmare. Oamenii îi devastară frizeria, sparseră toate oglinzile şi ferestrele, fărâmară sticlele cu loţiuni, sfâşiară perdelele şi făcură bucăţi firma cu dungi roşii şi albastre – simbolul meseriei de frizer şi totodată mândria bătrânului Messuer. Sculându-se din pat, cuprins de panică, bătrânul Hans Messuer fu atacat de mulţime, şi la plecare el rămase în nesimţire pe podea.

Două zile mai târziu, Arthur fu arestat şi dus la cazarma din Tynecastle. Totul se petrecu într-o linişte şi ordine perfecte. Acum intrase în angrenajul mecanismului, şi o dată declanşată, maşinăria se mişca automat, independent de voinţa lui. La cazarmă Arthur refuză să accepte uniforma militară. Drept care, fu imediat judecat de Curtea Marţială, condamnat la doi ani muncă silnică şi trimis la închisoarea Benton, pentru executarea pedepsei.

Ieşind de la această a doua judecată, se minuna şi el cum s-au petrecut toate. În mintea lui stăruia, ciudat, o singură imagine: faţa lui taică-su – congestionată, zăpăcită, uşor nedumerită.

CAPITOLUL XII

Duba se opri cu o smucitură în faţa închisorii Benton. Se auzi un zgomot de zăvoare care se deschid. Arthur se ridică în capul oaselor în boxa mică şi întunecoasă, încercând să-şi învingă ameţeala şi să înţeleagă pe deplin că se află aici, înăuntrul dubei care-l ducea la închisoare.

Duba mai zvâcni o dată înainte, şi se opri din nou cu o smucitură. După aceea, cineva descuie uşa dubei şi o deschise larg, lăsând să pătrundă brusc înăuntru aerul răcoros al nopţii. De dincolo de uşă se auzi glasul unui paznic:

— Ieşiţi!

Arthur şi încă patru deţinuţi se ridicară din boxele lor înguste şi ieşiră. Stătuseră cam înţepeniţi tot timpul călătoriei de la Tynecastle la Benton, dar acum ajunseseră la capătul ei în curtea închisorii. Era o noapte apăsătoare, cu norii atârnând greu. Ploua cumplit, şi tot asfaltul din curte era presărat cu băltoace. Arthur aruncă în grabă câteva priviri în jurul lui. Văzu zidurile înalte, cenuşii, cu coama aspră, crenelată, văzu şiruri nesfârşite de împletituri de gratii, paznici în pelerine lucioase de muşama. Simţi tăcerea şi întunericul inform, străpuns doar de pata anemic gălbuie a unei lămpi din gang. Cei cinci deţinuţi stătură în ploaie, cu apa şiroind pe ei, până când unul dintre paznici strigă un ordin. Deţinuţii fură conduşi într-o cămăruţă văruită. După întunecimea de afară, albeaţa luminoasă de aici le lua ochii. În camera aceasta cu pereţii goi, un ofiţer şedea la o masă. În faţa lui se aflau nişte hârtii şi un registru. Era un om mai în

vârstă cu ţeasta chealǎ strălucitoare.

Paznicul din dubă se îndreptă către ofiţer şi-i vorbi. Arthur cercetă cu privirea pe cei patru deţinuţi care-l însoţiseră în dubă. Primii doi erau nişte oameni mărunţei, pricăjiţi, cu cravate negre şi cu nişte feţe lungi de *quaker,* semănând atât de bine între ei, încât nu încăpea nici cea mai mică îndoială că erau fraţi. Cel de-al treilea bărbat avea figura unui om lipsit de voinţă, predispus la deznădejde. Ochelarii cu ramă subţire de aur, prinşi pe şeaua nasului, îi dădeau aerul unui biet conţopist. Ca şi cei doi fraţi din secta tremuricilor, părea că nu-i în stare să facă rău nici unei muşte şi se simţea teribil de stânjenit. Al patrulea bărbat era o huidumă murdară şi neţesălată, cu barba nerasă de câteva zile. De fapt era singurul din tot grupul pe faţa căruia nu citeai câtuşi de puţin surprinderea sau supărarea că se află unde se află.

Ofiţerul de la masă încheie conversaţia cu paznicul dubei. Ridicându-şi condeiul, strigă:

— Ia aliniaţi-vă!

El era funcţionarul însărcinat cu primirea deţinuţilor. Începu să citească cu glas tare amănuntele în legătură cu sentinţa fiecăruia dintre ei, lucru care, se vedea bine, era o simplă formalitate, şi el o îndeplinea ca atare. După aceea trecu într-un registru numele, ocupaţia, religia deţinutului, pedeapsa pe care o avea de ispăşit şi suma de bani aflată asupra lui.

Mai întâi veni rândul matahalei murdare, care n-avea niciun ban la el, nici măcar un gologan de sământă. Era condamnat pentru bătaie şi violenţă, n-avea nicio ocupaţie şi urma să execute trei ani de muncă silnică. Se numea Hicks. Apoi veni rândul lui Arthur. Avea la el exact patru lire, şase şilingi şi zece peni şi jumătate. Când ofiţerul termină de numărat banii, rosti sarcastic, adresându-se grămezii de bani de argint de lângă bancnote:

— Învârtitul ăsta n-o duce rău deloc.

Urmară la rând cei doi fraţi *quaker* şi conţopistul

prăpădit. Toţi trei erau „opoziţionişti din motive de conştiinţă”[16], şi ofiţerul strivi între dinţi o sudalmă la adresa celor lipsiţi de caracter ce refuză să lupte cu arma în mână.

După ce termină înregistrarea deţinuţilor, se ridică şi descuie o uşă interioară. Le făcu un semn cu degetul, fără să scoată o vorbă, şi cei cinci bărbaţi intrară într-un coridor lung, mărginit de celule mici, de o parte şi de alta. Ofiţerul le comandă:

— Dezbrăcarea!

Se dezbrăcară la piele. Fraţii din secta *quaker*-ilor erau înnebuniţi la gândul că trebuie să se dezbrace de faţă cu alţii. Îşi scoaseră hainele încet şi timid, şi înainte de a ajunge la costumul lui Adam rămaseră încă o clipă în izmene, tremurând de ruşine, cu inima cât un purice. Probabil că lui Hicks i se păreau ridicoli. Despuindu-se, Hicks dezgoli un trup uriaş, murdar şi păros, acoperit în mare parte de bube roşietice. Stând cu picioarele crăcănate, se rânjea la tremurici şi le făcea gesturi deşucheate.

— Hai, fetiţelor, că îndată mergem la înot.

— Ţine-ţi gura! îi strigă ofiţerul.

— Am înţeles, să trăiţi! îi răspunse Hicks, foarte supus.

Apoi se îndreptă spre cântar şi se urcă pe el.

Toţi fură cântăriţi şi măsuraţi. După terminarea acestor operaţii, Hicks, care – se vedea de la o poştă – cunoştea toate chiţibuşurile de parcă ar fi fost la el acasă, o luă înaintea celorlalţi, pe pardoseala de ciment, către baie. Baia era pe jumătate plină cu o apă călduţă, murdară, la suprafaţa căreia plutea un strat de jeg, acoperind de altfel şi cea mai mare parte a căzii.

Arthur se uită la Hicks, care îşi bălăcea trupul bubos în apa soioasă. Se întoarse către ofiţer şi-l întrebă cu glas înăbuşit:

— Trebuie neapărat să mă bag şi eu în baie?

---

[16] Denumire dată în Anglia celor care în mod deliberat au refuzat să plece pe front, în numele unor motive de conştiinţă.

Ofiţerul nu era lipsit de umor. Îi spuse:

— Da, dragul meu. După care adăugă: Vorbitul e interzis.

Arthur intră în cadă.

După baia murdară, îşi primiră hainele de deţinuţi. Lui Arthur îi dădură o vestă galbenă de flanelă, izmene din acelaşi material, o pereche de ciorapi şi o uniformă kaki, plină toată de ştampile ca nişte săgeţi mari, negre. Îi era tare mică, pantalonii îi ajungeau doar niţel mai jos de genunchi. Ochii oprindu-i-se asupra tunicii scurte şi strâmte, i se înfiripă în minte gândul că în sfârşit e îmbrăcat şi el în kaki.

Se deschise o uşă interioară şi intră doctorul. Era un bărbat rotofei, cu faţa roşcovană şi cu o mulţime de dinţi de aur. Intră grăbit, cu stetoscopul pregătit, atârnându-i din urechi, şi trecu la consultaţii într-un ritm cât se poate de repezit. Se uită în grabă la fiecare bărbat în parte, ţinându-se cât mai departe de el, cu un aer impersonal şi automat. Îi porunci lui Arthur să spună treizeci şi trei, îl ciocăni de câteva ori şi-l întrebă dacă a suferit vreodată de boli venerice. Apoi trecu mai departe. Arthur nu-l ţinu de rău pe doctor pentru graba lui. Se gândi că dacă el ar fi fost doctor acolo, la închisoare, probabil că ar fi fost la fel de repezit. Se străduia din răsputeri să judece totul fără niciun fel de părtinire. În sinea lui făcuse legământul să fie calm. De altfel, aceasta i se părea acum singura cale: o acceptare liniştită a inevitabilului. Cu o seară înainte gândise la toate şi chibzuise cu multă grijă un plan întreg, îşi dădea seama că altminteri ar fi înnebunit.

După vizita medicală, ofiţerul cel chel ieşi împreună cu doctorul, lăsându-i în grija unui nou paznic, care intrase fără zgomot şi fără să fie băgat în seamă şi care acum îi cerceta mut, cu luare-aminte. Era un individ scund şi îndesat, cu un cap pătrat şi o expresie respingătoare, care nu încuraja la niciun fel de apropiere. Avea buza de sus cam scurtă, de fapt ambele buze foarte subţiri, iar capul lui lat, diform, părea încordat, mereu la pândă. Se

numea Collins.

După ce isprăvi cercetarea din privire a arestaţilor, fără o vorbă, paznicul Collins dădu fiecăruia câte-un număr de deţinut şi numărul celulei. Toate astea cu aerul cel mai degajat cu putinţă. Arthur căpătă numărul 115 şi i se repartiză celula numărul 273. Apoi paznicul Collins descuie o uşă grea de fier.

— Acum ieşiţi! Repede! le strigă el.

Ieşiră cu toţii şi, sub privirile impasibile ale paznicului Collins, o porniră în şir indian spre clădirea principală a închisorii.

Din punct de vedere arhitectonic, închisoarea era construită ca un puţ; un enorm puţ adânc, cu celule de jur-împrejur, cu galerii de celule, aşezate una peste alta până la o mare înălţime. Fiecare galerie era străjuită de atâtea bare groase de fier, încât faţadele îmbinate ale galeriilor dădeau impresia unei uriaşe cuşti. Aerul dinăuntru era rece şi, în pofida izului de dezinfectant, avea mirosul acela de pământ rece şi jilav, specific închisorilor. Când îl simţi, Arthur fu scuturat de un fior.

Paznicul Collins îl conduse la celula 273. Era în galeria a treia. Arthur intră în celula lui: o încăpere de patru metri pe doi şi foarte înaltă, cu pereţi din cărămidă, zugrăviţi în culoarea muştarului până la jumătate, iar mai sus – văruiţi. La mare înălţime, pe un perete, se găsea o ferestruică zăbrelită, care aproape nici nu semăna a fereastră. Numai în zilele cu soare strălucitor mai pătrundea o rază de lumină prin ea. Un bec electric, apărat de o plasă şi care putea fi aprins şi stins doar de afară, dădea celulei o licărire leşinată. Pardoseala era de ciment, şi pe ea se afla un urcior smălţuit şi obiectul igienic. Duhoarea a sute de asemenea obiecte igienice alcătuia mirosul specific al închisorii.

Patul era făcut dintr-o scândură de aproape doi metri, lată de vreo patru palme. Avea pătură, dar saltea nu. Deasupra patului se afla un prichici cu o cană smălţuită, o farfurie, o lingură şi un cuţit de cositor. Deasupra

prichiciului erau atârnate o plăcuţă cu un creion. Aşezată foarte îmbietor sub plăcuţă, se afla o mică biblie.

După ce-şi astâmpără curiozitatea cercetând din ochi celula, Arthur se întoarse şi-l văzu pe paznicul Collins că stă la uşă, de parcă ar fi aşteptat să-i audă impresiile. Buza de sus era şi mai ridicată, iar capul o pornise şi mai mult înainte. Văzând că Arthur nu face niciun fel de comentariu, se întoarse fără o vorbă şi plecă la fel de tăcut, cu paşi de pisică.

Când se trânti uşa, cu un zornăit metalic – o uşă grea, cu un vizor micuţ de tot, zăbrelit –, Arthur se aşeză pe marginea scândurii care-i slujea drept pat. Se afla la închisoare. Asta era o celulă de închisoare, şi el se afla în această celulă. Acum nu mai era Arthur Barras. Era condamnatul nr. 115.

Oricât de hotărât ar fi fost, tot îl copleşi un val rece de spaimă: era mai rău, mult mai rău decât se aşteptase. Afară îţi venea foarte uşor să sporovăieşti despre puşcărie, dacă habar n-aveai ce înseamnă viaţa de acolo. Dar o dată înăuntru, nu-ţi mai era chiar aşa uşor. Închisoarea era un loc îngrozitor. Nu, nu, n-o să fie prea uşor.

La ora şapte i se dădu cina. Era o masă specială, acordată suplimentar noilor-veniţi. Consta dintr-o supă cu fulgi de ovăz, care părea mai mult apă chioară. Cu toate că-i veni greaţă văzând terciul ăsta, Arthur se strădui să-l mănânce. Îl mâncă stând în picioare. După ce isprăvi, se aşeză iar pe marginea patului. Ştia că în asemenea condiţii a gândi e o primejdie de moarte. Şi totuşi, nu avea nimic altceva de făcut. N-avea destulă lumină ca să poată citi *Biblia* şi n-avea nimic deosebit de scris pe plăcuţă.

Se întrebă în gând de ce se află acolo. Se găsea acolo pentru că nu voia nici în ruptul capului să omoare oameni, pentru că nu voia în ruptul capului să iasă pe câmpul de luptă şi să înfigă o baionetă în trupul altui om, într-o mlaştină pustie din Franţa. Nu se făcuse vinovat de

vreun omor; nu, nu de asta se afla aici, ci tocmai pentru că refuzase să se facă vinovat de omor.

Era un lucru de o ciudăţenie nemaipomenită, ba chiar din cale-afară de amuzant. Dar pe măsură ce se gândea mai mult la el, lucrul devenea din ce în ce mai puţin amuzant. Curând, palmele începură să-i asude, dovada fizică a nevrozei de care suferea. Transpiraţia îi ţâşnea pur şi simplu din podul palmelor, încât până în cele din urmă se temu că n-o să i se mai oprească niciodată.

Deodată, în timp ce şedea acolo pe pat, un zgomot neaşteptat, un fel de urlet, îl făcu să tresară. Se stârnise în fundul puţului închisorii, în galeria cea mai de jos, la carcerele izolate; era un urlet de brută, de-a dreptul neomenesc, izvorât dintr-un instinct nestăpânit. Arthur sări în sus. Nervii lui vibrară plini de compătimire, ca nişte coarde de vioară. Ascultă tremurând. Urletul se înălţa din ce în ce mai tare, într-un crescendo insuportabil. Apoi încetă brusc. Îl curmase ceva cu o subită violenţă. În tăcerea care urmă se auzi un zumzet alcătuit de comentariile cu privire la chipul în care urletul fusese făcut să înceteze.

Arthur începu să se învârtească în sus şi-n jos prin celulă. Păşea repede, şi curând grăbi şi mai tare pasul. Aştepta mereu să reînceapă urletele. Dar nici vorbă de aşa ceva. Ajunsese aproape să alerge, încoace şi-ncolo, pe pardoseala de ciment a celulei, când deodată se auzi bătaia unui clopot, şi luminile se stinseră.

Arthur rămase nemişcat în mijlocul celulei, apoi îşi scoase încetişor uniforma kaki, cu săgeţile ştampilate pe ea, şi aşa, pe-ntuneric, se întinse pe priciul de scânduri. De dormit nu putea fi vorba. Îşi spunea că în momentul acela n-ar avea cum să se aştepte la somn, dar pe de altă parte, cu timpul avea să se obişnuiască şi cu scândurile tari. Prin minte i se învălmăşeau şi-i scăpărau ca într-un caleidoscop tot felul de gânduri amare, ca o roată uriaşă de artificii care s-ar fi învârtit prin celulă, din ce în ce mai mare, până o umplea toată. Un vârtej de feţe şi scene

care se iveau şi dispăreau înăuntrul roţii. Tatăl lui, Hetty, Ramage, mina Neptun, morţii de la Neptun, oameni întinşi pe câmpul de luptă cu un protest îngheţat în privirea fixă, toate amestecate şi învălmăşite, învârtindu-se repede, tot mai repede, în vârtejul roţii dureroase. Se agăţă cu mâinile transpirate de marginea patului, căutând un sprijin împotriva acestui haos, pe când ceasurile nopţii se scurgeau unul după altul.

La cinci şi jumătate dimineaţa, sună clopoţelul închisorii. Era încă întuneric. Arthur se sculă. Se îmbrăcă, îşi împături aşternutul şi deretică prin celulă. Nici nu terminase bine, când auzi cheia învârtindu-se în broască. Zgomotul acesta al cheii învârtindu-se în broasca celulei avea ceva cu totul deosebit: un scârţâit, ca scrâşnetul a două bucăţi de metal frecate aspru una de alta. Sunetul acesta îl zgâria până-n măduva oaselor. Paznicul Collins aruncă în celulă nişte saci pentru poştă.

— Coase-i! strigă el, şi trânti uşa.

Arthur ridică sacii, nişte bucăţi de canava gălbuie, de calitate ordinară. Nu ştia cum să-i coasă. Îi lăsă jos. Şezu pe marginea patului, uitându-se nedumerit la pânza de sac, până la ora şapte, când se auzi din nou cheia în broască şi primi masa de dimineaţă. Era alcătuită din aceeaşi fiertură apoasă de fulgi de ovăz, însoţită de data asta şi de un colţ de pâine neagră.

După ce mâncă, îl văzu pe Collins vârându-şi din nou capul teşit pe uşă. Paznicul se uită cu atenţie la sacii necusuţi, apoi îl privi curios pe Arthur. Totuşi, nu făcu niciun fel de comentariu. Pe un ton destul de blând, îi spuse doar atât:

— Hai afară, la plimbarea de dimineaţă.

Plimbarea se făcea în curtea închisorii, un careu de asfalt murdar, străjuit de ziduri înalte şi de o gheretă de pază aflată la un capăt. Din gheretă, un paznic supraveghea cercul de oameni care se plimbau târându-şi picioarele. Se uita ţintă la buzele lor, pentru a se asigura că nu vorbesc între ei. Din când în când le mai striga:

„Vorbitul interzis!” Deţinuţii cu state mai vechi de închisoare îşi perfecţionaseră până într-atât tehnica, încât izbuteau să vorbească între ei fără să-şi mişte deloc buzele.

În mijlocul curţii era un closet, înconjurat de o bandă circulară de tablă, sprijinită pe nişte pari nu prea înalţi. În timp ce se învârteau prin curte, deţinuţii ridicau mâna, cerându-i voie paznicului să se ducă la closet. Când se aflau acolo, li se vedeau capetele deasupra benzii de metal şi picioarele dedesubt. Era considerat ca un mare privilegiu să poţi sta mai mult la closet – şi paznicul acorda această favoare numai protejaţilor lui.

Arthur se învârti, împreună cu ceilalţi, târându-şi picioarele. În lumina palidă a zorilor, cercul de oameni care se învârteau târşâind tălpile părea o realitate pe care raţiunea omenească nu o poate pătrunde, devenea un lucru la fel de grotesc ca un circ al nebunilor. Feţele mohorâte ale oamenilor erau abătute, gânditoare, însoţite, deznădăjduite. Trupurile lor erau impregnate de mirosul închisorii, braţele atârnau neomeneşte pe lângă trup.

În al doilea deţinut din faţa lui, Arthur îl recunoscu pe Hicks. Acesta se rânji la el peste umăr, în chip de salut.

— Vrei o ţigară, fatălăule? îl întrebă Hicks, rostind cuvintele din colţul gurii.

— Vorbitul interzis! strigă paznicul Hall, din turnul lui. Hei, 514, n-ai voie să vorbeşti!

În cerc, mereu în cerc, învârtindu-se şi iar învârtindu-se, aidoma roţii din creierul lui Arthur, înconjurând mereu centrul acela obscen, closetul. Paznicul Hall era stăpânul absolut al manejului, şi vocea lui pocnea ca un bici.

— Vorbitul interzis! Nu vorbiţi!

Ca nişte căluşei într-un bâlci dement asta era plimbarea de dimineaţă!

La ora nouă intrară în atelier. Era o cameră lungă şi goală, în care se coseau sacii de poştă. Arthur mai primi vreo câţiva saci. Paznicul Beeby, supraveghetorul

atelierului, îi dădu sacii, şi văzându-l nepriceput, se aplecă asupra lui şi-i explică:

— Uite, bă prostovane, aşa trebuie să-i coşi. Înfipse acul de canava prin două cute ale pânzei de sac, arătându-i, cu destulă bunăvoinţă, cum trebuie făcute împunsăturile. Apoi adăugă, cu o ironie oarecum prietenească: Dacă izbuteşti să coşi mai multişori, diseară primeşti cacao. Ai înţeles, bă prostovane? Un castronaş cu cacao fierbinte!

Bunătatea care vibra în glasul paznicului Beeby îi mai dădu puţin curaj lui Arthur. Se apucă să coasă sacii de poştă. Erau vreo sută de deţinuţi în atelier, şi toţi făceau acelaşi lucru. Lângă Arthur stătea un bătrân cu părul sur şi cu favoriţi. Cosea cu multă dibăcie şi foarte repede, ca să-şi asigure cana cu cacao de seară. De fiecare dată când arunca jos un sac gata cusut, se scărpina la subsuoară şi-i arunca o privire furişă lui Arthur. Dar de vorbit nu vorbea. Dacă ar fi vorbit şi-ar fi pierdut cana cu cacao.

La ora douăsprezece sună iarăşi clopoţelul. Încetară lucrul în atelier şi porniră în şir indian către celule, să-şi ia masa. În celula lui Arthur scârţâi cheia în broască. Masa consta dintr-o zeamă lungă, cu pâine şi margarină râncedă. După masă, paznicul Collins deschise vizorul. Ochiul lui, zărit prin vizor, părea sinistru şi uriaş.

— Să ştii că n-ai venit aici să tai frunze la câini, îi spuse Collins. Dă-i drumul înainte cu sacii ăia!

Arthur îi dădu drumul înainte cu sacii ăia. Îl dureau degetele de atâta cât împungea cu acul de canava prin pânza de sac. Făcuse chiar şi o băşică la degetul mare. Începuse să lucreze mecanic, ca un robot. Habar n-avea nici ce face, nici de ce o face; gesturile lui începuseră să se automatizeze, repetându-se la infinit, împungând întruna sacii de poştă.

Din nou scârţâi cheia în broască. Paznicul Collins aduse cina; iar terci, şi iar o bucată de pâine. Intrând în celulă, se uită la sacii de poştă, apoi se uită la Arthur, şi buza lui

scurtă îi dezgoli dinţii. Nu încăpea îndoială că, din cine ştie ce pricină, paznicul Collins nu-l înghiţea pe Arthur. Dar nu se grăbea defel, avea încă destule luni la dispoziţie, şi dintr-o îndelungată experienţă ştia bine că o să-şi sporească mult mai mult plăcerea dacă procedează pe îndelete. De aceea, cu un aer gânditor, spuse doar atât:

— Asta-i tot ce-ai lucrat? Să ştii că aicea nimeni nu poate, nimeni n-are voie să tragă chiulul.

— Nu sunt încă deprins, răspunse Arthur.

În mod cu totul inconştient, încercă să adopte un ton cât mai linguşitor, de parcă şi-ar fi dat seama ce important este să se pună bine cu paznicul Collins. Ridică ochii, obosiţi de munca încordată, şi i se păru că paznicul Collins a mai crescut. În special părea să-i fi crescut capul, lat şi diform, care căpătase o înfăţişare ameninţătoare, fantastică. Arthur trebui să-şi pună palma streaşină la ochi ca să se poată uita la paznicul Collins.

— Ai face mai bine să te grăbeşti cu deprinsul. Deşi vorbise cu blândeţe, paznicul Collins îşi apropie şi mai tare capul diform. Să nu crezi că dacă tragi chiulul de la armată, aici o să fie trai pe vătrai. Dă-i drumul înainte cu sacii, până sună iar clopoţelul!

Arthur îi dădu drumul înainte cu sacii până auzi clopoţelul. Îl auzi la ora opt. Sunetul lui umplu puţul adânc al închisorii, căpătând o sonoritate uriaşă. Arthur îşi dădu seama că de atunci încolo avea să fie singur-singurel toată noaptea, fără să-l necăjească nimeni.

Se aşeză pe marginea priciului şi se uită la săgeţile mari, negre, de pe pantalonii lui kaki. Urmări cu degetul conturul săgeţilor. De ce oare purta o uniformă cu săgeţile astea? Era acoperit tot de săgeţi; tot trupul, ca un vârtej orb şi orbitor, îi era străbătut de săgeţi mari şi negre. Avea sentimentul ciudat că a încetat să mai existe, avea senzaţia unei anihilări spirituale. Săgeţile astea îl omorâseră.

La ora nouă se stinseră luminile, şi după ce şezu

prosteşte un scurt răstimp pe întuneric căzu ca trăsnit, aşa îmbrăcat cum era, pe priciul de scânduri. Adormi.

Dar nu dormi multă vreme. Curând după miezul nopţii, îl trezi acelaşi urlet care-l tulburase şi în noaptea trecută. De data aceasta însă, urletele se repetară la nesfârşit, de parcă nimeni nu şi-ar fi dat seama de ele. Erau urletele sălbatice ale unei fiinţe pierdute. Arthur sări în sus, în mijlocul întunericului. Somnul îl odihnise. Era iarăşi treaz şi viu, teribil de viu, dureros de viu; şi nu mai putea suporta nici urletele, nici întunericul, nici singurătatea. Strigă cu glas ridicat:

— Încetează! încetează! Pentru numele lui Dumnezeu, încetează!

Începu să bată cu pumnii în uşa celulei. Striga şi izbea ca un nebun, şi după un minut îi auzi şi pe alţii strigând şi bătând. Din catacombele întunecate ale galeriei se înălţă un val de strigăte şi bătăi în uşi. Dar nimeni nu-i băgă în seamă, aşa că vuietul puternic al strigătelor şi bătăilor în uşi se stinse treptat-treptat, topindu-se în întuneric şi tăcere.

Arthur mai rămase un timp cu obrazul lipit de grilajul rece al uşii închise, cu pieptul agitat, cu braţele întinse. Apoi se smulse de la uşă şi începu să măsoare pardoseala în lung şi-n lat. Nu avea destul spaţiu pentru mişcare, şi totuşi simţea că trebuie să se mişte neîncetat. Îi era cu neputinţă să stea locului. Mâinile îi rămăseseră încleştate şi părea că nu are deloc puterea să şi le descleşteze. Din când în când se trântea pe patul de scânduri, cu faţa-n jos. Dar zadarnic, nervii lui torturaţi nu puteau fi potoliţi. Numai mersul părea să-l mai uşureze. Trebuia neapărat să păşească, să meargă fără încetare.

Păşea încă prin celulă, când auzi cheia în broască. Scrâşnetul cheii inaugura o nouă zi. Tresări la auzul zgomotului, şi apoi rămase în picioare, în mijlocul celulei, cu faţa spre paznicul Collins. Începu să gâfâie.

— N-am putut dormi din cauza urletelor ălora. N-am putut dormi din cauza lor.

— Vai, ce păcat! îl ironiza Collins.

— N-am putut dormi. Ce e cu urletele acelea?

— Vorbitul interzis.

— Dar ce e cu urletele acelea? Ce se întâmplă?

— Ţi-am spus că e interzis să vorbeşti. Dacă vrei să ştii, un tip a înnebunit, şi e pus sub observaţie pentru alienaţie mintală. Şi acuma ţine-ţi gura. Vorbitul interzis, mai repetă o dată paznicul Collins înainte de a ieşi.

Arthur îşi strânse fruntea în mâini, luptând din răsputeri să se stăpânească. Capul îi atârna pe piept, picioarele îi păreau incapabile să-i mai susţină trupul. Se simţea bolnav de moarte. Nu putu nici să se atingă de zeama lungă pe care i-o lăsase paznicul Collins în castronaşul obişnuit de lut. Mirosul supei îl făcea să-i vină rău. Se aşeză pe marginea priciului. Lăsă supa neatinsă.

Deodată, auzi cheia răsucindu-se în broască. Intră paznicul Collins, care se rânji la el întrebându-l:

— De ce nu-ţi iei gustarea de dimineaţă?

Arthur îi aruncă o privire fără expresie.

— Nu pot.

— Ridică-te când îţi vorbesc!

Arthur se ridică.

— Mănâncă!

— Nu pot.

Buza de sus a lui Collins se trase mai tare înapoi, subţire şi vânătă.

— Aşa, poate că n-o fi destul de bună pentru tine? Nu e destul de bună pentru un învârtit? Mănâncă, chiulangiule!

Arthur repetă fără expresie:

— Nu pot.

Paznicul Collins îşi mângâie încetişor bărbia. În sfârşit, lucrurile începeau să meargă bine.

— Ştii ce o să ţi se întâmple? îl întrebă el. Dacă nu te supui, ai să fii hrănit cu forţa. O să ţi se bage pe gât un tub, şi o să ţi se toarne supa prin tub. Am mai făcut eu lucrul ăsta, şi dacă e nevoie, nu mă dau în lături să-l fac din nou.

— Iertaţi-mă, spuse Arthur, cu ochii în pământ. Simt că dacă o mănânc o să-mi vină să vărs.

— Pune mâna pe castronaş! îi porunci Collins.

Arthur se opri şi luă castronaşul în mână. Paznicul Collins nu-l slăbea din ochi. De la început simţise o vie antipatie pentru Arthur, întrucât era un gentleman bine crescut şi învăţat. Şi mai era încă un motiv. Collins i-l explică vorbind pe îndelete:

— Să ştii, măi chiulangiule, că te-am cântărit din ochi. Mie nu-mi plac chiulangiii. Din clipa în care ai intrat, mi-am şi dat seama cât îţi poate pielea. Ştii, eu am un băiat pe front. Şi, ştii, asta explică o mulţime de lucruri. Asta explică de ce o să trebuiască să mănânci supa aia. Mănâncă-ţi supa, chiulangiule!

Arthur începu să bea din zeama lungă. Înghiţi doar jumătate din fiertura apoasă şi dezgustătoare, apoi, cu un glas apăsat, spuse:

— Nu pot.

În clipa în care vorbi, simţi că i se întoarce stomacul pe dos. Vărsă pe cizmele paznicului Collins.

Acesta se făcu livid. În mintea lui socoti că Arthur a făcut-o anume, ca să-i murdărească lui cizmele. Pe moment uită de tehnica obişnuită a sadismului lui. Fără să şovăie, îl pocni violent în obraz.

Arthur păli ca un mort. Îl privi pe paznicul Collins cu ochi chinuiţi.

— N-ai voie să faci asta, spuse el respirând greu. Am să te reclam că m-ai bătut.

— Serios? Paznicul rânji, trăgându-şi buza de sus cât putu de tare. Atunci, na, ţine şi asta, ca să ai ce reclama!

Luându-şi avânt, îi izbi lui Arthur, cu sete, un pumn care-l doborî la pământ.

Arthur se izbi de pardoseala de ciment şi rămase nemişcat. Gemu slab. La auzul geamătului, paznicul Collins, care-şi aminti de fiul său aflat în momentul acela în tranşee, zâmbi sinistru. Îşi şterse cizmele murdare pe tunica lui Arthur şi apoi ieşi din celulă, cu acelaşi rânjet

care-i dezgolea dinţii, trăgându-i buza subţire în sus. Se auzi din nou cheia răsucindu-se în broască.

CAPITOLUL XIII

În ziua în care Arthur zăcea în nesimţire în băltoaca de zeamă lungă de pe pardoseala de ciment a celulei sale, Joe, ca un om înţelept ce era, stătea în faţa unei farfurii cu stridii la restaurantul hotelului Central din Tynecastle. Printre alte descoperiri pe care le făcuse Joe în ultima vreme se numărau şi stridiile. „Dom'le, sunt extraordinare stridiile astea, pur şi simplu extraordinare!" Cel mai extraordinar era să vezi însă câte stridii poate mânca un om. Joe, dacă avea chef, înghiţea pe nerăsuflate până la optsprezece stridii, fără să clipească. Şi de fapt avea mai totdeauna chef. „Dar să fiu al dracului, tare-s bune, mai ales dacă le pui condimente şi storci puţină lămâie pe ele. Cele mai bune-s alea grase şi mari."

Deşi existau anumite restricţii la unele alimente, de pildă la carne şi la pui, totuşi oamenii care ştiau să se descurce puteau totdeauna să găsească stridii la restaurantul Central, dacă era sezonul potrivit. Realitatea era că Joe putea să găsească orice la restaurantul Central. Trecea atât de des pe-acolo, încât ajunsese să fie un obişnuit al casei. Îl cunoşteau toţi, toţi alergau după el, şi cel mai repede dintre toţi alerga oberchelnerul, bătrânul Sue. De fapt se numea Suchard, dar Joe avea obiceiul de a se bate pe burtă cu oamenii, găsindu-le diminutive.

— De ce nu cumperi şi dumneata, acolo, câteva acţiuni ale societăţii Crocker şi Dickson? îl sfătuise delicat Joe pe bătrânul Sue cu câteva luni în urmă. Nu fi aşa speriat, că

doar ştiu eu bine că nu faci speculaţii de bursă. Doar eşti un om cu casă grea, nu-i aşa, Sue? Dar chestia asta e cu totul altceva. Crede-mă, nu ţi-ar strica deloc să pui mâna pe vreo sută de acţiuni, doar aşa, ca distracţie.

Peste o săptămână, Sue îl aştepta pe Joe la intrarea sălii în care se servea grătar. Se rupea din şale făcându-i temenele, gata să îngenunche recunoscător înaintea lui, poftindu-l să se aşeze la masa cea mai bună din salon.

— Aha, vasăzică a mers strună, Sue? Nici nu-i nevoie să-mi spui. Cât ai scos din chestia asta? Şaizeci de lire probabil. Ei da, îţi ajunge o vreme pentru trabucuri, nu? Ha-ha! Aşa merge treaba, ştii? Tu ai grijă de mine, şi eu am grijă de tine.

„Banii! îşi spuse Joe în sinea lui, luând ultima stridie în vârful furculiţei şi lăsând-o cu multă îndemânare să lunece pe gât. Cu bani poţi într-adevăr să ai totul, în viaţă.” În timp ce chelnerul strângea cochiliile sidefii şi-i aducea o fleică în sânge, Joe se uită cu un aer binevoitor prin salonul în care se servea grătar. Pe atunci, acest salon al restaurantului Central semăna cu o adevărată staţiune balneară. Chiar şi duminica era plin ochi. Era locul de întâlnire al tuturor oamenilor de succes, al afaceriştilor care-şi băgaseră mâinile până la coate în haznaua cu bani. Joe îi cunoştea aproape pe toţi: Bingham şi Howard, amândoi membri în Consiliul înzestrării Armatei; avocatul Snagg; Ingram de la fabrica de bere „Ingram Toogood”; Wainwright, magnatul bursei din Tynecastle; Pennington, specialistul în gemuri sintetice. Joe urmărea în mod deliberat stabilirea unor legături cu ei; voia să cunoască pe toţi bogătaşii, pe oricine-i putea fi de folos. Pentru el simpatia nu conta câtuşi de puţin; îi cultiva doar pe cei de pe urma cărora putea trage un profit; dar maniera lui era aşa de afabilă, degajată, şi era un om de lume atât de perfect, încât trecea pretutindeni drept băiatul cel mai simpatic.

Doi bărbaţi aşezaţi la o masă dinspre fereastră îl remarcară. Se uitară la el, Joe îi salută înclinându-şi capul,

iar ei îi făcură un semn amical cu mâna. Joe zâmbi straşnic de încântat în sinea lui. „Ehe, ăştia doi sunt băieţi deştepţi. Bostock şi Stokes, da, da, aşa oameni zic şi eu, nu se-ncurcă!”

Bostock lucra în branşa încălţămintei. Pe vremuri, înainte de a începe războiul, făcuse afaceri mărunte şi ajunsese să aibă o făbricuţă prăpădită în mahalaua East Town. Dar în ultimele optsprezece luni reuşise să pună mâna pe o mulţime de contracte care-i asigurau comenzi pentru armată. Bineînţeles, banii graşi nu proveneau atâta din contracte, deşi nici alea nu erau de azvârlit. Banii ieşeau de la cizme. Pentru că cizmele lui Bostock n-aveau în ele niciun centimetru de piele. Nici măcar de sământă. Mai deunăzi, când se întâlniseră seara la clubul County, şi Bostock se întrecuse niţel cu băutura, îi mărturisise acest lucru lui Joe. Bostock folosea un fel de scoarţă de copac la confecţionatul cizmelor şi era garantat că scoarţa nu putea rezista mult. Dar, mărturisi Bostock cu lacrimile-n ochi, ce mai contau lucrurile astea? În orice caz, cizmele aveau să supravieţuiască bieţilor soldaţi care le purtau. Din păcate…

— Zău, dom’le, spune dacă nu e păcat! bâlbâia Bostock deasupra paharului de şampanie, într-un acces de durere patriotică.

Stokes se ocupa cu confecţiile. În ultimele luni izbutise să cumpere toate proprietăţile de deasupra atelierului său, aşa că acum putea să facă pe grozavul din când în când, pomenind în treacăt de „fabrica lui”. Era cel mai mare patriot din tot ţinutul Crockerstown; nu putea deschide gura fără să pomenească de „necesităţile imperioase ale naţiunii”, silea muncitoarele să lucreze ore suplimentare neplătite, le redusese pauza de la prânz, şi adeseori le ţinea la lucru până la opt seara, chiar şi duminicile. Dar şi aşa nu prididea cu treaba şi dădea majoritatea lucrărilor spre executare la domiciliu, locatarilor din casele de raport din împrejurimi. Le plătea şapte peni pentru cusutul unei perechi de pantaloni de

călărie, şi un şiling şi şase peni pentru o uniformă completă. Cămăşile kaki le dădea la lucru plătindu-le cu doi şilingi duzina, din care scădea aproape trei peni pentru un mosor de aţă. Pantalonii militari îi dădea în lucru pentru finisare cu un peni şi un sfert perechea, brâiele – la opt peni duzina, iar procurarea acelor şi aţei rămânea pe seama femeilor.

— Şi ce profit scoateţi? întrebase avid Joe, lingându-şi buzele. De pildă să luăm curelele astea, sau brâiele.

Joe ştia sigur că cineva „sus-pus” le cumpără de la Stokes la preţul de optsprezece şilingi duzina. Iar pe Stokes îl costau în total doi şilingi şi zece peni! Tii, era o adevărată minune! E adevărat că un porc de socialist calculase că Stokes plătea în medie lucrătoarelor sale care executau munca la domiciliu cam un peni pe oră şi îndrăznise să ridice în Consiliul Municipal problema exploatării abuzive a muncii. „Ah, prostii!” gândi Joe. „Dă-o-n mă-sa de exploatare! Ce, parcă femeile astea nu umblau cu limba scoasă după lucru? Şi câte nu erau? Uită-te numai la zdrenţăroşii ăştia care fac coadă la margarină, de pildă! Şi p-ormă, ce naiba, suntem, ori nu suntem în război?”

Din experienţa de până atunci, Joe trăsese concluzia că nimic nu e mai bun decât războiul pentru a-l ajuta pe om să se pună în valoare. Cel puţin aşa gândea el, atribuind totul războiului. La fabrica Millington el se pusese în bună măsură în valoare şi ajunsese ca toţi să-i ştie acum de frică. Şi Morgan, şi Irving, chiar şi încuiatul ăla de Dobbie. Joe zâmbi. Se lăsă pe speteaza scaunului şi, cu multă grijă, desprinse banderola de la o havană mai uşoară. N-aveau decât Stokes şi cu Bostock să-şi fumeze havanele cu banderolă cu tot, împuţiţii ăştia de parveniţi; Joe ştia mai bine ce trebuia să facă. Zâmbi, dus pe gânduri, visător. Însă deodată se îndreptă din şale, atent şi binevoitor, întrucât îl văzuse pe Jim Mawson apropiindu-se. Se aşteptase să-l vadă pe Mawson, căci, deşi duminica lua totdeauna masa acasă, pe la ora două îşi făcea

negreşit apariţia la restaurant.

Jim îşi croi drum prin salonul înţesat şi se aşeză la masa lui Joe: îşi ridică greoi ochii cu pleoapele pleoştite către Joe, care la rândul lui îl salută fără o vorbă, înclinând doar capul; salutul acesta era caracteristic pentru doi oameni ca ei, care ştiau foarte bine ce vor. Mai trecu o bucată de vreme, în care Mawson cercetă plictisit lumea din restaurant.

— Ce iei, Jim? Whisky? întrebă într-un târziu Joe.

Jim clătină din cap şi căscă. Altă pauză.

— Cum mai merg lucrurile pe sus, pe la voi?

— Merge binişor. Cu gesturi calculate, Joe scoase din buzunarul de la vestă o hârtiuţă. Săptămâna trecută, spuse el, am avut o producţie de două sute de tone de schije pentru şrapnele, zece mii de grenade Mills, o mie de grenade dintr-alea cu mâner şi o mie cinci sute obuze pentru mortiere grele.

— O, Doamne! exclamă Jim întinzând foarte liniştit mâna către o scobitoare din vasul mic de sticlă. Păi, măi Joe, dacă nu bagi bine de seamă, o să faci tu singur să se termine prea repede războiul ăsta împuţit.

Joe rânji prudent.

— Nu te frământa, bă Jim! Cu obuzele alea nu faci mare brânză; unele nu sunt în stare să spargă nicio nucă de cocos. Pe cuvântul meu că-n viaţa mea n-am văzut atâtea mulaje găunoase cum am avut săptămâna trecută. Asta din cauza fontei ăleia pe care ne-ai livrat-o ultima dată. O porcărie. Cel puţin jumătate din ele au ieşit ca nişte roţi de şvaiţer. Rebuturi. A trebuit să le lipim bine găurile cu lut şi să le vopsim de două ori, ca să nu se cunoască.

— Aoleu! oftă Jim. N-o să-şi atingă ţinta, ăh!

— Ce ţintă, mă Jim? Eu cred că o să fie mare lucru dacă o să iasă măcar din ţeava.

— Păcat! încuviinţă Jim, care se muncea pe rupte cu scobitoarea. Apoi întrebă: Cât poţi să primeşti săptămâna asta?

Joe îşi lăsă capul într-o parte, prefăcându-se că

gândeşte profund.

— Cred că n-ar fi rău să-mi trimiţi vreo sută cincizeci de tone.

Mawson încuviinţă din cap.

— Dar uite ce e, Jim, continuă Joe, facturează-mi săptămâna asta pe trei sute cincizeci de tone. M-am plictisit să mă mai chinui doar pentru o sută de tone în plus.

Privirea enigmatică a lui Jim ar fi vrut parcă să-l întrebe: „Dar oare nu e niciun pericol?”

— Nu trebuie să ne pripim, zise el în cele din urmă, gânditor. Nu uita că mai e şi Dobbie.

— Ei, dă-l în mă-sa, ce contează ăla? Cum, dacă vine factura, o să ştie el ce şi cât folosim noi la turnătorie? Dacă lui îi ies bine socotelile pe hârtie, o să creadă că ştie perfect tot ce se-ntâmplă.

Poate că Joe vorbea cu oarecare patimă împotriva lui Dobbie; micile lui încercări anterioare de a corupe acest casier colţuros şi pisălog, cu *pince-nez*-ul lui iscoditor, se dovediseră uluitor de infructuoase. Din fericire, Dobbie, dacă se amesteca cumva, nu era greu de tras pe sfoară. Toată făptura lui era legată trup şi suflet de scrupulozitatea cu care făcea calculele financiare. În schimb, habar n-avea de latura practică a lucrurilor. Trecuseră multe luni de când Joe începuse aceste mici tranzacţii amuzante cu Jim Mawson. De pildă, chiar acum comandase o sută cincizeci de tone de fier vechi, însă factura pe care avea s-o parafeze ca fiind exactă urma să fie făcută pe trei sute cincizeci de tone. Dobbie avea să plătească trei sute cincizeci de tone, iar Mawson şi cu Joe urma să împartă frăţeşte diferenţa de două sute de tone, la preţul de şapte lire tona. Profitul net: un mizilic de o mie patru sute de lire acolo! Numai un aspect, de altfel cu totul secundar, din activitatea combinată a lui Jim şi Joe. Şi totuşi, suficient în sine ca să-i facă pe amândoi recunoscători din inimă pentru mana cerească pe care o reprezenta războiul.

O dată încheiată cu succes această tranzacţie, Mawson se lăsă pe speteaza scaunului, cuprinzându-şi cu tandreţe burta. Urmă apoi o tăcere.

— La uite-i p-ăia doi – se trag încoace, declară el în cele din urmă.

Stokes şi Bostock se ridicaseră de la masa lor şi, îndreptându-se spre Joe şi Jim, rămăseseră acum în picioare lângă ei. Amândoi erau roşii ca para focului de atâta mâncare şi băutură, foarte fericiţi şi-şi dădeau nişte aere teribile. Stokes întinse tabachera lui, plină de havane, către Joe şi Mawson. Când Joe îşi puse deoparte trabucul lui, fumat numai până la jumătate, şi se aplecă asupra tabacherei din piele de crocodil, legată în aur, dând să-şi aleagă o ţigară, Stokes îi spuse, făcându-i în mod inutil cu ochiul:

— Nu e nevoie neapărat să le miroşi, că mă costă o jumătate de dolar bucata.

— Bestiile astea nu se joacă cu preţurile, zise Bostock, plin de solemnitate. El nu băuse decât patru pahare de rachiu. Se cam clătina pe picioare, dar avea un aer grav şi măreţ. Voi ştiţi că acuma până şi un prăpădit de ou a ajuns să coste cinci peni?

— Eh, dumneavoastră vă dă mâna în orice caz, zise Joe.

— Aş, ce, eu mănânc ouă? întrebă Bostock. Nu fac bine la ficat. Şi pe urmă-s şi prea ocupat. Tocmai sunt pe punctul de a-mi cumpăra o hardughie împuţită la Kenton, pentru că aşa vor nevastă-mea şi cu fiică-mea. Ah, ce ţi-e şi cu muierile astea! Dar ceea ce vreau să spun este că nu văd cum o să mai putem continua războiul ăsta, dacă a ajuns şi un rahat de ou să coste cinci peni.

Retezând capul havanei, Mawson spuse:

— Ştii că te poţi asigura împotriva acestui risc? Îţi dau cuvântul meu că eu aşa am făcut. M-am asigurat cu cincisprezece la sută împotriva cazului în care războiul s-ar termina anul ăsta. Crede-mă că merită.

Bostock ripostă cu acelaşi aer grav:

— Mă Jim, eu îţi vorbesc despre ouă.

Stokes îi făcu lui Joe cu ochiul:

— Ştii de ce trece găina drumul?

Bostock se uită la Stokes, şi apoi rosti foarte solemn:

— Ştie mă-ta!

— Ba mă-ta! răspunse Stokes, lipindu-se de umărul lui Bostock, cu un aer de mare tandreţe, dar de fapt ţinându-se de el ca să-şi recapete echilibrul.

Joe şi cu Mawson nu se putură stăpâni şi schimbară între ei o privire rapidă de dispreţ: Stokes şi Bostock pur şi simplu habar n-aveau ce să facă cu banii şi erau nişte lăudăroşi: ăştia n-or să reziste mult ritmului în care se desfăşurau lucrurile; într-o bună zi o să se-aleagă praful de ei. Părerea bună pe care o avea Joe despre sine însuşi se umflă, măgulită, în urma acestui schimb mut de priviri pline de subînţeles dintre Mawson şi el. Aproape că începu să-i fie scârbă de Stokes şi Bostock; se simţea mai presus de ei, mai presus de amândoi. Îşi mângâie mulţumit trabucul cu buzele şi scoase un rotocol de fum, pufnind batjocoritor.

— Bă Jim, tu cum îţi omori vremea azi după-amiază? îl întrebă Stokes binevoitor.

Mawson se uită la Joe, întrebându-l din ochi. Apoi răspunse:

— Cred că o să mă duc la clubul County.

— A, păi asta e perfect şi pentru noi, zise Bostock. Hai să ne ducem cu toţii la club.

Joe şi cu Mawson se ridicară, şi tot grupul se îndreptă către ieşire. O portăreasă învârti servil uşa turnantă, făcând loc acestor patru bărbaţi triumfali, bine hrăniţi şi bine îmbrăcaţi, stăpâni ai universului. Coborau treptele restaurantului, alcătuind un grup impozant. Joe rămăsese puţin mai în urmă, aranjându-şi fularul de mătase albastră.

Mawson se întoarse către el şi-i vorbi pe un ton intim:

— Haide, Joe, vino şi tu, nu-i rău să ne ducem acolo. Facem o partidă de biliard.

Joe îşi consultă ceasul de platină, pe care-l purta la

mână, şi simula regretul:

— Îmi pare rău, Jim, dar am treabă.

Bostock râse nechezând ca un cal şi îl ameninţă în glumă cu degetul grăsuliu:

— Fac prinsoare că e vorba de o fustă; o anumită doamnă Brown, nu?

Joe clătină din cap şi spuse pe un ton suav:

— Am treabă.

— He-he, la război ca la război; dacă nu curge, pică.

Toţi îl priviră cu invidie.

— Ei, atunci la revedere, zise Bostock. Adio şi-un praz verde.

Mawson, Bostock şi cu Stokes o porniră spre club. Joe se uită în urma lor, apoi coborî pe trotuar, traversă cu paşi sprinteni strada şi se îndreptă spre automobilul lui, parcat în apropiere. Dădu drumul la motor şi porni către Wirtley. Îi promisese Laurei s-o ia de la cantină. În timp ce conducea gânditor pe străzile cufundate în liniştea duminicală, capul îi era plin de socoteli băneşti, afaceri, obuze, oţel, toate în cadrul planului propus de Mawson, iar pântecele plin de o mâncare copioasă şi de băutură; se simţea foarte bine, conştient de toate acestea, încântat la gândul după-amiezei care-l aştepta. Zâmbi; era zâmbetul strălucitor al omului mulţumit de sine. Tare bună fată Laura; îi datora foarte mult ei. Îl învăţase tot felul de lucruri: cum să-şi facă nodul la cravată, cum să-şi asorteze cravatele la costumele noi; îl ajutase să-şi găsească şi apartamentul micuţ, cu intrare separată, în care locuia de şase luni. Îl şlefuise. Ei da, la urma urmei, asta era plăcerea ei: să-l servească. După cum îi plăcuse să-i aranjeze intrarea în clubul County şi, pe o cale tot atât de discretă, să facă familiile Howard, Pennington şi chiar şi pe doamna John Rutley să-l invite în casele lor. Laura era moartă după el. Zâmbetul lui Joe se accentua. Acuma o înţelegea perfect pe Laura. Se măgulise întotdeauna cu gândul că se pricepe la femei: alea speriate, alea frigide – alea erau de fapt nişte

„prefăcute”; dar niciodată până atunci nu mai avusese ocazia să cunoască o femeie în genul Laurei. Nici nu e de mirare că nu izbutise să reziste insistenţelor lui, sau mai degrabă să reziste propriilor ei porniri.

Când intră cu maşina în piaţa din spatele fabricii de muniţii Wirtley – pentru motive lesne de înţeles întotdeauna se întâlneau acolo –, o văzu pe Laura trecând colţul cu mersul ei elegant. Îl încântă punctualitatea ei. O salută scoţându-şi pălăria şi îi deschise portiera automobilului, dar nu coborî. Laura se urcă, şi el porni maşina fără să scoată un cuvânt. Se îndreptă către apartamentul lui.

Timp de câteva minute, niciunul dintre ei nu vorbi. Era tăcerea caracteristică deplinei familiarităţi. Îi plăcea s-o simtă lângă el. Era o femeie straşnic de bine făcută; şi-i şedeau de minune taioarele astea bleumarin. Sentimentul lui Joe faţă de Laura era acum acela al unui soţ care încă mai ţine la soţia lui. Fireşte, nu mai erau prea multe emoţii şi nici prea mult entuziasm; însăşi conştiinţa faptului că-i era atât de ataşată îi tocea pofta de ea.

— Unde ai luat masa? îl întrebă Laura în cele din urmă.

— La restaurantul Central, răspunse pe tonul cel mai plat cu putinţă. Dar tu?

— Am mâncat o felie de pâine cu slănină, chiar aici, la cantină.

Joe râse graţios; ştia el bine că pe Laura n-o interesează mâncarea.

— Nu te-ai mai săturat o dată de cantina asta? Îţi place aşa să stai şi să dai zeamă lungă la canari?

— Nu. Rămase o clipă pe gânduri. Îmi place să simt că mai am încă în mine instincte de om cumsecade.

Joe râse iar, lăsă baltă acest subiect şi începură să vorbească despre lucruri banale. Între timp ajunseră la capătul Şoselei Nordului, unde, într-un rond foarte liniştit dindărătul arterei principale de circulaţie, se afla apartamentul lui. De fapt era jumătate din parterul unei case împărţite în două, cu nişte camere foarte înalte, cu

şemineuri şi stucaturi, împrejmuită de peluze care se întindeau în faţă şi-n spate, ceea ce dădea şi mai mult impresia unui imobil foarte spaţios. Casa i-o mobilase chiar Laura, cu foarte mult bun-gust. Laura avea fler pentru asemenea lucruri. Nu era o gospodărie complicată, şi dimineaţa venea o femeie care deretica. Din punctul de vedere al intimităţii lor însă, erau în perfectă siguranţă, întrucât casa era aşezată la peste opt kilometri de Yarrow. Cu destulă discreţie, lăsaseră pe cei care o vedeau pe Laura intrând şi ieşind să înţeleagă că ar fi sora lui.

Joe deschise uşa şi intră cu Laura. Aprinse radiatorul electric din odaia de zi, şi, aşezându-se, se apucă să-şi scoată pantofii. Laura îşi turnă un pahar de lapte şi bău, uitându-se la spinarea lui Joe.

— Bea şi tu un whisky cu sifon, îi propuse ea.

— Nu, nu mă prea tentează.

Joe luă de pe masă ediţia de duminică a ziarului preferat şi-l deschise la pagina economică.

Laura îl cercetă o vreme în tăcere, şi termină de băut laptele. Câteva minute se învârti prin cameră, dereticând, prefacându-se că are treabă, având aerul că aşteaptă ca Joe să spună ceva. Apoi, pe nesimţite, se strecură în dormitor. Joe o auzi mişcându-se, dezbrăcându-se; îşi lăsă ziarul jos şi rânji. În fiecare duminică după-amiază se culcau ca doi oameni liniştiţi şi aşezaţi, aşa cum alţii se duc la biserică. Dar întrucât în ultima vreme pofta lui nu mai era chiar aşa de nestăpânită, îl distra să „o necăjească niţel pe Laura”. De data aceasta aşteptă nici mai mult, nici mai puţin decât o jumătate de oră, prefacându-se că citeşte înainte de a intra, cu un căscat ostentativ, în dormitor.

Laura era întinsă pe pat, într-o cămaşă de noapte albă, simplă, dar dintr-un material foarte frumos şi foarte elegant croită; îşi aranjase părul minunat, îşi împăturise frumos hainele pe scaun şi lăsase să plutească în toată camera parfumul ei, ca o discretă evocare. Joe trebui să

admită că avea de-a face cu o femeie foarte stilată.

Cu o săptămână în urmă avusese o mică escapadă cu o lucrătoare de la fabrica de muniţii Wirtley – o însoţise la ea acasă, în cămăruţa ei; sigur, era o fetişcană destul de drăguţă, îl atrăsese coloritul ei roşcat, în contrast cu cel oacheş al Laurei, dar, într-un fel, cămaşa ei de noapte de o eleganţă de mahala, aşternutul sărăcăcios îl dezgustaseră.

Nu încăpea nicio îndoială că Laura îl cizelase. Era limpede că cea mai bună metodă pentru învăţarea manierelor elegante e să te culci cu o femeie bine crescută.

Joe se dezbrăcă încet, fără grabă, dându-şi seama că Laura nu-şi ia ochii de la el. Zăbovi o mulţime până aranjă cheile, îşi scoase tabachera de aur, apoi îşi sortă monedele din buzunar pe scrin. Rămase numai în indispensabili, stătu chiar o vreme să-şi numere, foarte concentrat, banii, înainte de a veni să se aşeze pe marginea patului.

— Îţi făceai socoteala câţi bani să-mi dai mie? îl întrebă ea cu glasul stăpânit dintotdeauna.

Joe izbucni într-un hohot de râs, bucuros într-un fel că poate să lichideze printr-o singură erupţie explozivă tot amuzamentul pe care-l acumulase.

— La urma urmei, Joe, continuă ea pe acelaşi ton ironic, chiar mă gândeam că de fapt eu sunt partenerul care dă mai mult. Ţi-am dat tabachera, ceasul, butonii, toate cadourile astea mărunte, chiar şi uzufructul automobilului. Ba nu te-ai lăsat până n-ai smuls de la mine şi mobila asta. A, bine, ştiu că tu mereu de ai de gând să-mi dai un cec, şi mie de fapt nu-mi pasă nici cât negru sub unghie dacă mi-l dai sau nu. Sper că nu sunt meschină. Doar atât voiam să-ţi spun: că adeseori mă întreb dacă tu-ţi dai seama cât am făcut pentru tine, într-un fel sau altul.

Extrem de bine dispus, Joe îşi pipăi muşchii braţului.

— Ei, răspunse el, ce-ai făcut ai făcut pentru că aşa-ţi

plăcea ţie.

— Vasăzică asta-i părerea ta? Laura se opri o clipă. Apoi continuă: Şi când mă gândesc cum a început povestea noastră... În dimineaţa aceea, când ai venit la noi acasă după cotoarele de la cecuri. O clipă de slăbiciune prostească. Şi acum uite unde am ajuns!

— Vai de mine! zâmbi el cu făţărnicie; în orice caz, tot aici am fi ajuns. Doar ştii că eşti moartă după mine.

— Vai, dar ce drăguţ te exprimi! Zău, eu cred în mod sincer, Joe, că tu nu ţii absolut deloc la mine. Pur şi simplu te-ai servit de mine, te-ai servit de mine cât ai putut, ca să-ţi poţi croi un drum...

— Dar ce, nu ţi-am fost şi eu de folos?

Tăcere.

— Este extraordinar cât de bine te pricepi să mă faci să-mi fie silă de mine, spuse Laura, rostind vorbele cu greu.

— Ei lasă, Laura, nu mai vorbi aşa, protestă el.

Apoi, aruncându-şi de pe el maioul, se strecură în pat lângă ea. Laura oftă, sau mai mult gemu, conştientă de propria ei slăbiciune, de dorinţa care o înrobea. Apoi se lăsă moale, oferindu-i-se.

Dormiră cam un ceas după aceea. Joe avu un somn agitat. Totdeauna îl enerva faptul că Laura se mai agăţa de el, după ce dorinţa lui fusese satisfăcută. În primele zile petrecute împreună, avusese orgoliul să-i demonstreze Laurei cât e de viril, să o facă să realizeze contrastul dintre vigoarea lui şi evidenta moleşeală a lui Stanley. Dar acum se săturase de toate astea; nu mai avea câtuşi de puţin intenţia să-şi risipească resursele fizice pentru ea. Când Laura deschise ochii şi se uită la el, Joe îi înfruntă privirea, peste pernă, cu un zâmbet fix, uşor ironic.

— Nu mă mai iubeşti, Joe?

— Tu ştii cât te iubesc.

Laura oftă; lăsă ochii în jos.

— O, Doamne! spuse ea.

— Ce este?

— Nimic. Grozav de nesuferit poţi să fii când vrei! Uneori mă faci să mă simt o fiinţă îngrozitoare. După o pauză, continuă: La drept vorbind, cred că sunt într-adevăr îngrozitoare, dar n-am încotro.

Joe continuă s-o privească, conştient de râsul acela interior, plin de satisfacţie, care-l stăpânise toată ziua. Ajunsese la marea subtilitate de a savura o plăcere inexplicabilă, din analiza jocului de emoţii oglindite pe faţa Laurei; o cerceta din ochi, mai ales în momentele lor culminante, şi trăgea concluzii măgulitoare cu privire la importanţa propriei lui persoane ca generator al furtunii din inima ei. Da, da, era limpede ca bună ziua că el, Joe, era „stăpânul”. Bineînţeles, mai ţinea la ea, dar nu-i strica deloc Laurei ca din când în când să se simtă mică, dependentă de el. Acum, văzând-o cuprinsă de o dispoziţie tandră, se prefăcu zglobiu, jucăuş.

— Cred că ar trebui să ne luăm ceaiul, spuse el. Mi s-a uscat gâtlejul.

Începu să zâmbească satisfăcut, când deodată sună telefonul. Zâmbind încă, se aplecă peste ea şi ridică receptorul.

— Alo!... Da, e domnul Gowlan la telefon. Da, Morgan... Da... Nu ştiu, habar n-am... Cum? Glasul lui Joe se schimbă puţin. Urmă o pauză mai lungă. Apoi: Serios?... Doamne fereşte, ce spui?... Vasăzică aţi primit-o la birou... Da, Morgan... Sigur... Bine, vin îndată. Da, da, vin chiar eu.

Joe puse receptorul în furcă şi se întoarse încet pe jumătatea lui de pat. Urmă un răstimp de tăcere.

— Ce este? întrebă Laura.

— Păi... Joe îşi drese glasul. Ştii...

— Păi ce?

Joe şovăi, tot trăgând de marginea cearşafului.

— A sosit o telegramă la administraţie.

Laura se ridică în capul oaselor. Deodată, zise:

— S-a întâmplat ceva cu Stanley?

— Mai nimic, se grăbi Joe să spună. N-are absolut nimic. A suferit doar un şoc în urma exploziei unei bombe.

— Şocat de o bombă, repetă Laura.

Îi păliră până şi buzele.

— Da, asta-i tot, răspunse el. Altceva nimic.

Laura îşi duse mâna la frunte.

— O, Doamne! spuse cu glasul stins. Ştiam eu că o să se întâmple aşa ceva. Ştiam eu...

— Bine, dar nu e nimic grav, repetă Joe. Nu te tulbura. N-are nici măcar o zgârietură. A fost îngropat de explozia unui obuz şi l-au trimis acasă, în ţară, ca să-şi revină. Nu e nici măcar rănit. Ascultă-mă pe mine, n-are nici pe dracu'.

Joe încercă să-i ia mâna într-a lui, dar Laura şi-o trase înapoi, furioasă.

— Lasă-mă! izbucni ea în lacrimi. Lasă-mă-n pace!...

— Tu nu-nţelegi că nu e nici măcar rănit?

Laura îi întoarse cu violenţă spatele, sări jos din pat şi-şi scoase dintr-o mişcare cămaşa de noapte, suspinând. Goală, cu trupul alb aplecat deasupra scaunului, începu să se îmbrace, răvăşind hainele din pricina grabei şi nervozităţii.

— Laura, dar ascultă-mă, protestă el.

N-o mai văzuse plângând până atunci.

— Taci, te rog! strigă ea. Orice ai să-mi spui, nu poate decât să strice şi mai tare lucrurile. Tu mi-ai făcut un rău cumplit. M-ai făcut să-mi fie silă de mine. Şi acum Stanley!... O, Doamne!...

Trăgându-şi pe ea jacheta, cu mişcări grăbite, smulse la repezeală pălăria de pe masă şi plecă în fugă din cameră, cu capul descoperit, plângând cu sughiţuri.

Joe rămase o vreme într-un cot, apoi, ridicând din umerii goi, întinse mâna către noptieră, căscă şi-şi aprinse o ţigară.

CAPITOLUL XIV

Era în primăvara anului 1916. Trecuseră aproape paisprezece luni de când Hilda şi Grace veniseră la Londra, pentru a sluji ca infirmiere. Hilda era mai fericită ca oricând. Transformarea supărătoare a tatălui ei, toate ecourile dureroase ale catastrofei din mina Neptun, toată afacerea aceea sinistră a întemniţării lui Arthur, relatată în scrisorile triste ale mătuşii Carrie, o afectaseră în mică măsură. Grace venise la ea plângând şi-i spusese:

— Vai, Hilda, dar trebuie să facem ceva pentru Arthur. Nu putem să stăm aici cu braţele încrucişate şi să-l lăsăm în voia sorţii.

Dar Hilda îi răspunsese tăios:

— Şi ce putem noi face? Nimic. Doar atât, să ne ţinem deoparte.

Ori de câte ori Grace încerca să abordeze acest subiect, Hilda îi reteza vorba cu aceeaşi bruscheţe.

Casa lordului Kell se afla în piaţa Belgrave. Vila aceasta imensă, din care se scoseseră toate podoabele – cu excepţia candelabrelor de cristal cu mii de faţete şi a câtorva tablouri şi tapiserii fusese prefăcută într-un spital, pentru care era extrem de potrivită. Şase camere mari, fiecare dintre ele cât o sală de bal, cu tavanele înalte şi duşumelele de stejar lustruit fuseseră transformate în saloane pentru răniţi. Sera uriaşă din fundul curţii devenise sală de operaţii; aici trăia Hilda clipele ei cele mai fericite.

Îi mersese de minune în Belgrave Square. În şase luni devenise stăpână pe toată învăţătura pe care o infirmieră

obişnuită ar fi acumulat-o în decursul a trei ani de instrucţie. Sora-şefă, domnişoara Gibbs, o vedea cu ochi buni pe Hilda, considerând-o cu totul ieşită din comun. *Miss* Gibbs o recomandase călduros la sala de operaţii. Aici, Hilda îşi putu desfăşura din plin calităţile, dovedindu-se foarte aptă pentru misiunea ce-o îndeplinea. Întunecată, închisă în ea, dar ordonată şi precisă în mişcări, funcţiona în sala de operaţii ca un mecanism exact şi sever, care nu dă niciodată greş. Hilda studia din plin, în tot timpul liber pe care-l avea la dispoziţie, dar de fapt, perfecţionarea ei se datora mai mult instinctului, temperamentului ei. Era suficient să te uiţi o dată la Hilda şi-ţi dădeai seama că e cu neputinţă să facă o greşeală. Domnul Ness se uită de câteva ori la Hilda, în timpul primei săptămâni pe care o petrecu fata în sala de operaţii; îi aruncase câte-o privire iute ca săgeata, ori de câte ori Hilda reuşise să-i ghicească intenţiile, dându-i cu anticipaţie ceea ce el nici nu apucase să-i ceară. Ness era titularul, un omuleţ nervos, brusc, care transpira supărător în timp ce lucra, realizând însă adevărate minuni în chirurgia abdomenului. După un timp îi sugeră foarte calm domnişoarei Gibbs că ar fi util s-o promoveze pe Hilda ca asistentă a lui, la operaţii.

Când Hilda află despre interesul pe care-l purta Ness muncii ei, nu se arătă cu nimic încântată; onorurile distinse ce i se aduceau, după cum se exprima pompos domnişoara Gibbs, o lăsară pe Hilda cu totul rece. Bineînţeles, în sinea ei încercă un mic fior de satisfacţie, dar şi-l înăbuşi repede şi nu se lăsă copleşită. Succesul îi întărise şi mai mult firea hotărâtă, mânându-i ambiţia pe o culme şi mai înaltă decât înainte. Când stătea alături de Ness şi-l privea cum face inciziile, suturile şi anastomozele, mintea ei nu aspira câtuşi de puţin la momentul în care, ca soră de la chirurgie, avea să fie asistenta lui. Nu, ea îl urmărea pe Ness cum operează, concentrându-şi speranţele asupra zilei în care avea să opereze şi ea. Asta era ambiţia Hildei; dorise

dintotdeauna să fíe doctoriţă; să facă chirurgie. Dintotdeauna. Începuse cam târziu poate, dar vremea nu era încă pierdută; n-avea decât douăzeci şi cinci de ani. Şi de când se produsese evenimentul miraculos al emancipării ei de la vila Law, Hilda îşi jurase în inima ei că nimic n-o va putea împiedica să-şi îndeplinească ţelul. Între timp se simţea fericită – avea un ţel pe care-l întrezărea, avea munca ei şi o avea pe Grace lângă ea.

Grace nu înregistrase acelaşi succes fulgerător. De fapt nu înregistrase niciun fel de succes. Neglijentă, nepunctuală, dezordonată – biata Grace n-avea niciuna din calităţile esenţiale pentru dobândirea succesului. Pe când Hilda se înălţa ca o rachetă către înălţimile ameţitoare ale sălii de operaţii, Grace rămase la subsol, să frece podelele şi să spele lighenele. Dar fata nu se supăra. Era foarte mulţumită; era aşa de mulţumită, încât fusese de două ori chemată în faţa domnişoarei Gibbs şi admonestată pentru că servise ceai soţiilor răniţilor în bucătăria spitalului, şi altă dată pentru că strecurase ţigări unui plutonier sancţionat fiindcă o înjurase pe sora de la salon. Domnişoara Gibbs nu şovăia câtuşi de puţin să declare că Grace e nepricepută, deznădăjduit de nepricepută. Domnişoara Gibbs mai spunea că dacă Grace nu izbuteşte să-şi corijeze defectele n-o să se aleagă nimic de capul ei.

Dar dacă s-ar fi îndreptat, Grace n-ar mai fi fost ea însăşi; iar pe de altă parte, nimeni altcineva în afară de domnişoara Gibbs şi de Hilda nu părea a dori ca Grace să se îndrepte. Fata era extrem de simpatizată de celelalte infirmiere. La căminul lor, o casă de pe strada Sloane, la vreo cinci sute de metri de spital, în cămăruţa dezordonată a lui Grace, totdeauna se afla câte cineva, cerându-i sau dându-i o ţigară, o revistă ilustrată, o placă de patefon sau o ciocolată proastă, mai bine zis un surogat dintr-acelea de război. Sau cineva care o poftea la un ceai ori la cinema, sau ca să-i facă cunoştinţă cu fratele vreuneia dintre infirmiere, sosit acasă în permisie.

Or, tocmai acest lucru nu-l putea suferi Hilda. În camera ei, bine rânduită şi austeră, nu intra nimeni. De fapt Hilda nici nu voia să vină cineva; sau cel puţin nimeni în afară de Grace. Da, asta e drept, Hilda voia să vină Grace, ar fi vrut s-o păstreze pe Grace numai şi numai pentru ea, şi din toată inima, Hilda îi îngheţa pe toţi, tăia scurt vizitele de prietenie, reteza din rădăcină toate amiciţiile legate de Grace.

— Ia ascultă, îi spuse ea dispreţuitoare într-o zi, pe la sfârşitul lui martie, trebuie neapărat să te afişezi peste tot cu creatura aia de Montgomery?

— Monty nu e fată rea, Hilda, îi răspunse Grace, scuzându-se. Şi n-am mers decât la Kardomach.

— Bine, dar e o femeie imposibilă! strigă Hilda geloasă. Joia viitoare am să te rog să-ţi petreci jumătatea de zi liberă cu mine. Am să aranjez eu un program.

Hilda aranja majoritatea lucrurilor pentru Grace şi, în dragostea ei acaparatoare faţă de soră-sa, continua să-i dicteze fiecare mişcare. Iar Grace – simplă, nevinovată şi docilă ca întotdeauna – se supunea cu bucurie.

Dar un lucru în privinţa căruia nu voia să i se supună Hildei îl constituiau scrisorile. Grace nu se certa cu ea şi n-o contrazicea, însă în privinţa scrisorilor, pur şi simplu refuza să se supună Hildei. Or, aceste scrisori o necăjeau cumplit pe Hilda. În fiecare săptămână, şi uneori de două ori pe săptămână, soseau din Franţa scrisori cu timbrul ostaşilor de pe front, toate scrise de aceeaşi mână, o mână de bărbat. Hilda îşi dădea seama că Grace întreţine o intensă corespondenţă cu cineva de pe front, şi în cele din urmă nu mai putu rezista curiozităţii. Într-o seară de aprilie, în timp ce străbătea împreună cu Grace străzile întunecate spre căminul infirmierelor, Hilda o întrebă:

— Parcă azi iar ai primit o scrisoare. Din Franţa, nu?

Grace îi răspunse afirmativ, fără să ridice ochii din pământ.

Pentru că era tulburată, Hilda deveni mai rece şi mai severă.

— Dar cine îţi scrie?

La început Grace nu răspunse. Se împurpură la faţă, în întuneric. În cele din urmă, răspunse totuşi – pentru că Grace era lipsită de orice artificiu, şi nu se ferea niciodată de nimeni:

— Dan Teasdale.

— Dan Teasdale. Hilda repetă cu glas deopotrivă uluit şi batjocoritor. Cum adică, Teasdale, băiatul brutarului?

Grace îi răspunse foarte simplu:

— Da.

— Doamne fereşte! izbucni Hilda. Nu vrei să spui că... Vai de mine, dar în viaţa mea n-am auzit o tâmpenie mai mare...

— De ce ţi se pare o tâmpenie?

— De ce? rânji batjocoritor Hilda. Cum de ce? Dar nu ţi se pare că e un sentimentalism ieftin şi de prost gust să înfiripezi o idilă cu un vlăjgan necioplit, băiat de brutar?

Grace păli, dar glasul îi rămase cât se poate de calm.

— N-ai decât să spui orice răutate, Hilda. Dan Teasdale nu face niciun lucru ruşinos. Îmi scrie cele mai frumoase scrisori pe care le-am primit vreodată. Eu nu văd ce e aşa ieftin şi de prost gust în chestia asta.

— Se prea poate să nu vezi tu, îi spuse Hilda şfichiuitor. Eu în schimb văd, şi nu-ţi dau voie să te porţi ca o gâsculiţă de liceu îndrăgostită. Şi aşa, prea multe femei fără cap şi-au irosit existenţa în mod inutil. „Eroii de pe front!” Vai, dar e dezgustător, dezgustător! Trebuie neapărat să pui capăt acestor scrisori.

Grace clătină din cap.

— Iartă-mă, Hilda, dar nu pot.

— Dar trebuie, îţi spun!

O nouă clătinare din cap.

— Degeaba, că n-am s-o fac, îi răspunse ea.

Grace era pe punctul de a izbucni în lacrimi, şi totuşi în glasul ei răsuna o ciudată hotărâre, care avu darul de a zădărnici furia Hildei, înlocuind-o prin teamă.

Hilda nu mai spuse nimic în seara aceea. În schimb,

adoptă o anumită atitudine, prin care încerca s-o convingă pe Grace. Se purta glacial cu ea, îi vorbea tăios, şi în general o ignora, cu un fel de dispreţ suveran. Păstră această atitudine timp de două săptămâni. Şi totuşi, scrisorile continuau să sosească.

Apoi, cuprinsă de o panică secretă în adâncul inimii, Hilda îşi schimbă deodată atitudinea. Se muie cu totul, îi ceru scuze lui Grace şi începu s-o mângâie şi s-o alinte; o convinse să vină cu ea la Kardomach, o braserie pe placul infirmierelor. O trata acolo cu cele mai bune lucruri pe care le puteau procura banii şi trecerea Hildei pe lângă patroana localului. O săptămână întreagă o răsfaţă cât putu pe Grace. Iar fata se complăcea în acest răsfăţ, cu aceeaşi supunere ca şi atunci când Hilda o certase. Apoi făcu o nouă încercare de a o convinge pe Grace să înceteze corespondenţa cu Dan. Dar totul fu în zadar. Grace nu admise în ruptul capului să înceteze de a-i mai scrie lui Dan.

Hilda pândea scrisorile, scrisorile astea interminabile şi nesuferite. Dis-de-dimineaţă, zi de zi, cobora la cutiile de scrisori, cercetându-le cu un fel de ură. Deodată, într-o dimineaţă din iunie, observă cu o tresărire că ştampila scrisorii sosite de curând era din localitatea Loughborough.

După gustarea de dimineaţă, o opri pe Grace şi o întrebă cu glas reţinut:

— E rănit?

— Da, îi răspunse fata ferindu-şi privirea.

— Grav?

— Nu.

— E în spital?

— Da.

Pe Hilda o cuprinse o tainică uşurare: în adâncul inimii simţi înfiripându-se mulţumirea. Loughborough era departe, foarte, foarte departe, iar întrucât rana nu era gravă. Dan avea să se întoarcă foarte curând în Franţa. Şi totuşi, îi spuse cu un rânjet batjocoritor lui Grace:

— Ar fi fost firesc să-l aducă aici, aşa se întâmplă în cele mai bune romane de cinci parale.

Grace se întoarse brusc cu spatele. Dar înainte de a ieşi din cameră, Hilda continuă:

— Ar fi fost splendid să se trezească din anestezie şi să te găsească pe tine la căpătâiul lui, gata să i te arunci de gât.

Tremurul din glasul Hildei arăta cât de mult o dureau chiar pe ea vorbele rostite. O dureau cumplit, şi totuşi nu se putea stăpâni să nu le rostească. O ardea pe suflet gelozia.

Grace nu-i răspunse. Intră în rezerva răniţilor purtând în buzunarul şortului scrisoarea lui Dan. O citi şi o reciti de nu ştiu câte ori, în timpul gărzii.

Dan participase la marea ofensivă de pe râul Somme, fusese rănit la antebraţul stâng şi la încheietura mâinii. După cât scria el. Avea să se vindece foarte repede. Braţul nici măcar nu-l durea; doar atât că deocamdată nu se putea folosi de mână.

Pe la stârşitul lui iulie, scrisorile lui Dan începură să sosească mai puţin regulat. Dar în seara ultimei zile a lunii, în timp ce Grace cobora strada Sloane, văzu chiar în faţa căminului infirmierelor un bărbat în uniformă, cu braţul atârnând într-o eşarfa. Era singură şi mergea încet, fiindcă era obosită şi copleşită de gândul întemniţării lui Arthur, de toate schimbările care se petrecuseră acasă, la Sleescale. I se părea că toate merg pe dos. Domnişoara Gibbs îi ţinuse iarăşi o predică teribilă din pricina neglijenţei de care dăduse dovadă. Şi peste toate, Grace era tare necăjită că nu mai primea veşti de la Dan. Extraordinar cât de mult ajunsese să fie legată de aceste scrisori ale lui Dan! Dând cu ochii de silueta aceea în uniformă, se opri, nefiind prea sigură pe cine vede. Şi deodată fu sigură. Inima îi bătea, să-i spargă pieptul. Era Dan. Trecu strada şi o salută.

— Dan! Mi s-a părut... da, mi s-a părut mie că tu eşti.

Pe faţa lui Grace strălucea bucuria revederii. Oboseala

îi pieri ca prin farmec şi uită că o clipă înainte fusese sleită şi tristă. Îi întinse băiatului mâna. Dan i-o strânse timid, fără o vorbă. Timiditatea lui Dan faţă de Grace ajunse aproape o boală. Mai că-i era frică să se uite la ea. Cum Grace nu mai văzuse niciodată un om căruia să-i fie frică de ea, i se părea totul atât de ridicol, încât îi venea să râdă şi să plângă totodată. Repede, înainte de a apuca să facă o asemenea prostie, îl întrebă:

— Mă aştepţi de mult, Dan? De ce n-ai intrat în cămin?

— Nu, spuse el, nu voiam să te necăjesc. Am sperat doar să te văd o clipă, când te întorci acasă.

— O clipă! Grace zâmbi iar. Deodată, se uită la braţul lui rănit. Cum îţi mai merge cu rana?

— Doctorii au avut de furcă în ceea ce priveşte încheietura... ştii, tendoanele, zise Dan. Am fost trimis aici, pentru a urma un tratament ortopedic la clinica Langham. Cu electricitate şi cu una din maşinile alea noi pentru exerciţii fizice. Trebuie să urmez un tratament de şase săptămâni, înainte de a mă putea întoarce pe front.

— Şase săptămâni!

Izbucnirea de bucurie a lui Grace avu darul să-i redea băiatului încrederea în sine. Drept care îndrăzni, deşi destul de stângaci, să-i spună lui Grace:

— Mă întrebam dacă... adică, voiam să-ţi propun, dacă-ţi face plăcere... dacă nu ai nimic mai bun de făcut...

— Nu, se grăbi ea să spună, n-am nimic mai bun de făcut. Şi sigur că-mi face plăcere. Se opri o clipă, privindu-l cu ochii strălucitori. Părul răvăşit îi ieşea de sub cascheta de infirmieră, dându-i un aer comic; iar pe obraz avea o pată de funingine. Mâine am două ore libere. Vrei să luăm ceaiul împreună?

Dan râse, fără să-şi ia ochii de la pavaj.

— Chiar asta voiam să te rog.

— Ştiu, ştiu, îmi pare rău, am făcut o prostie, m-am invitat singură, dădu ea drumul la un potop de vorbe, dar zău, Dan, nici n-am cuvinte să-ţi spun cât mă bucur. În astea şase săptămâni putem să facem o mie şi unu de

lucruri. Grace se întrerupse. Nu cumva mai e vreo altă fată căreia i-ai scris şi cu care vrei să te plimbi?

Dan ridică ochii cu atâta tristeţe şi indignare, încât acum fu rândul ei să râdă. Râse fericită. Era o minune că-l putea vedea iar. Dan fusese întotdeauna un admirabil tovarăş de conversaţie şi de distracţie: asta încă din zilele acelea de demult, când o plimba pe bulevard cu camionul brutăriei şi o poftea să-şi aleagă din coşul lui cea mai frumoasă plăcintă. Acelaşi Dan care-i făcuse fluiere din mlădiţe de răchită şi care-i arătase cuibul de cintezoi la Sluice Dene şi care-i adusese împletituri din spice de grâu de la ferma lui Avory. Şi, cu toată uniforma lui de sublocotenent şi braţul prins în eşarfă, Dan nu se schimbase cu nimic faţă de zilele acelea frumoase de demult. Grace ştia că Dan ar fi trebuit să se întoarcă de pe front foarte asupru şi impunător, complet schimbat pe dinăuntru şi pe din afară. Dar, ca şi ea, Dan nu se lăsa deloc schimbat nici pe dinăuntru, nici pe din afară; rămăsese acelaşi băiat sfios şi la locul lui. Lui Grace nici prin cap nu-i trecea că e îndrăgostită de el; atâta ştia însă cu siguranţă, că de când plecase de la vila Law nu mai cunoscuse o asemenea fericire. Îi întinse mâna.

— Atunci, rămâne pe mâine la ora trei, Dan. Aşteaptă-mă în faţa clădirii. Dar să nu vii înăuntru, pentru că altfel ar păţi-o Mary-Jane, că ţi-a dat drumul.

Înainte ca Dan să apuce să mai spună ceva, Grace o zbughi pe scări.

A doua zi la ora trei se întâlniră şi o porniră împreună să ia ceaiul la localul cel nou al cafenelei Harris de pe strada Oxford. Acolo se aşezară la taifas. De îndată ce izbutea să-şi înfrângă timiditatea, Dan devenea unul dintre cei mai interesanţi interlocutori – sau cel puţin aşa socotea Grace. Iar el voia s-o facă pe Grace să vorbească, fiind nerăbdător s-o asculte, lucru care făcu asupra fetei o impresie neobişnuit de plăcută. Încurajată astfel, ea îşi dădu drumul la gură, împărtăşindu-i toată îngrijorarea în privinţa lui Arthur şi a lui taică-su. Dan o ascultă în tăcere,

plin de înţelegere.

— De când s-a produs catastrofa aceea, toate s-au întors pe dos la noi în casă, încheie fata cu seriozitate şi tristeţe. Nici nu mă mai pot gândi la casa noastră aşa cum era mai demult. Nu ştiu cum să-ţi spun, dar sunt aproape hotărâtă să nu mă mai întorc niciodată acolo.

Dan încuviinţă din cap.

— Te înţeleg, Grace.

Fata îl privi cu seriozitate.

— Nici tu n-ai să te mai întorci la Neptun, nu-i aşa Dan? Oh, mă înspăimânt la gândul că ai putea să intri iar în mina aia înfiorătoare.

— Mde, răspunse el, şi eu cred că m-am cam săturat. Ştii, am avut timp să chibzuiesc pe-ndelete la toate astea. Impresia mea este că de fapt nu mi-a plăcut niciodată la mină. Dar ce rost are să mai repetăm astea toate, că doar s-au spus de atâtea ori şi până acum – ştii, chestia cu catastrofa şi cu toate celelalte. Dan făcu o pauză. Dacă scap cu bine din război, vreau să mă apuc de agricultură.

— Foarte bine, Dan.

Şi sporovăiră aşa mai departe. Statură atâta de vorbă, încât chelneriţa veni de două ori şi-i întrebă pe un ton foarte sever dacă nu doresc să mai comande ceva.

După aceea făcură o plimbare prin Flyde Park; înconjurară heleşteul Serpentina, apoi se întoarseră pe la Colţul Statuilor. Până să-şi dea ei bine seama, se şi făcuse ora cinci. Grace se opri în faţa căminului infirmierelor.

— Zău, Dan, spuse ea, dacă nu te-am plictisit prea tare, n-ai vrea să mai ieşim şi altădată împreună?

Grace şi cu Dan începură să iasă mereu împreună. Se duceau în locurile cele mai ciudate cu putinţă şi se distrau grozav. Vai, ce bine se distrau împreună! Se plimbau pe la Chelsea, pe malul Tamisei, luau vaporaşul până la Putney şi autobuzul până la Richmond, descopereau nişte ceainării micuţe şi drăguţe, mâncau macaroane şi supă italienească cu orez şi legume la restaurantele din Soho – tot atâtea lucruri banale şi frumoase, pe care alţii le

făcuseră de un milion de ori înainte, dar pe care Grace şi cu Dan nu le mai făcuseră până atunci.

Întâmplarea cea mai ieşită din comun s-a produs într-o seară: tocmai când se întorceau de la o plimbare prin Kensington Gardens, în faţa căminului infirmierelor se întâlniră faţă-n faţă cu Hilda. Aceasta ştia perfect de plimbările celor doi şi, cu toate că ardea de nerăbdare s-o ironizeze pe Grace, se ţinuse deoparte, distantă, ignorând-o. Dar de data asta Hilda se opri. Îi zâmbi glacial lui Dan, şi apoi rosti:

— Bună seara.

Tonul pe care îl salutase răsună ca o palmă; Dan îi răspunse politicos:

— Bună seara, domnişoară Barras.

Urmă o pauză, după care Hilda adăugă:

— Domnule Teasdale, pare-se că dumneata profiţi straşnic de război.

Grace exclamă atunci cu aprindere:

— Dan a fost rănit, dacă te referi cumva la asta.

— Nu, răspunse Hilda pe acelaşi ton superior, nesuferit. Nu asta am vrut să spun.

Dan se îmbujoră la faţă. O privi pe Hilda drept în ochi. După un răstimp de tăcere penibilă, Hilda vorbi din nou:

— O să fie o extraordinară uşurare când s-o termina războiul. Atunci o să ne putem întoarce fiecare la locul ce ni se cuvine.

Era imposibil ca cineva să nu sesizeze înţelesul vorbelor ei. Dan se simţi tare nenorocit. Spuse repede noapte bună, le strânse mâinile fără să se uite la Grace şi se îndepărtă.

O dată ajunse în localul căminului, Hilda se întoarse dispreţuitoare către Grace.

— Grace, mai ţii minte când jucam jocul ăla „familiile fericite”? Ţi-aduci aminte de domnul Plăcintă, fiul brutarului?

Şi Hilda începu să urce agale scările, cu buzele înţepenite în zâmbetul ei rece şi aspru.

Dar Grace fugi după ea şi o prinse cu furie de braţ.

— Dacă mai îndrăzneşti să-mi vorbeşti vreodată aşa, gâfâi ea, mie sau lui Dan, n-am să mai am de-a face cu tine cât oi trăi.

Ochii surorilor se întâlniră într-o privire lungă, arzătoare. Oricât de ciudat ar părea, Hilda fu aceea care trebui să-şi plece privirile.

Următoarea plimbare pe care o aranjaseră Dan şi cu Grace trebuia să aibă loc în joia din ultima săptămână petrecută de Dan la Londra. Urma să fie şi ultima lor întâlnire. Dan îşi mişca acum bine încheietura, lepădase eşarfa care îi susţinuse braţul, şi trebuia să se întoarcă la batalion în lunea următoare.

Se duseră împreună la Kew Gardens. Dan era nerăbdător să viziteze grădina zoologică; era pasionat de parcuri, şi pe acesta îl lăsaseră anume pentru ultima lor plimbare. Din nefericire, nu părea deloc să fie un succes această ultimă întâlnire a lor. În primul rând, era o zi posomorâtă, cu nori ameninţători. În al doilea rând, purtarea Hildei îi tulburase pe amândoi. Dan era tăcut, iar Grace mohorâtă. Era tare tristă. Nu mai încăpea nici cea mai mică umbră de îndoială: Grace îşi dădea seama că-l iubeşte pe Dan. Şi i se rupea inima când se gândea că pleacă înapoi în Franţa fără să ştie că ea îl iubeşte. Bineînţeles, Dan n-avea cum s-o iubească. El o considera doar o prietenă. Cine naiba era s-o iubească pe ea? Era proastă, neglijentă, dezordonată; nu era nici măcar drăguţă. Plimbându-se mută alături de Dan, mut şi el, pe Grace o cuprinse o durere cumplită, care-i strângea gâtlejul.

Merseră să privească păsările de apă de pe lacul amenajat dincolo de câmpul cu campanule. Erau nişte raţe frumoase, şi Dan declară că raţele sunt frumoase. Apoi adăugă trist:

— Dacă o să apuc vreodată, aş creşte şi eu nişte raţe ca astea. Tare mi-ar plăcea!

Grace răspunse:

— Sigur, Dan.

Grace spusese doar atât, pentru că doar atât avusese poftă să spună.

Stăteau alături, în picioare, la malul apei, două siluete deznădăjduite, cu privirile îndreptate spre păsările cu penajul viu colorat. Deodată, începu să plouă, o ploaie repede de vară.

— O, Doamne! strigă Grace.

— Trebuie să fugim, spuse Dan. O să fíe un potop.

Se repeziră către un adăpost, în sera orhideelor. Altădată, într-o zi obişnuită, s-ar fi distrat grozav de fuga lor către adăpost. De data asta însă, nu-i distră deloc. Câtuşi de puţin.

Grace era îmbrăcată în mantaua albastră a uniformei, dar Dan n-avea manta, şi tunica i se udă de tot. Când ajunseră în seră şi apucară să-şi tragă sufletul, Grace se întoarse plină de îngrijorare către Dan şi se încruntă.

— Dan, te-a udat până la piele. Întorcându-se şi privind în toate părţile, Grace se asigură că sunt singuri. Nu poţi să stai aşa ud. Dă-mi voie să-ţi scot tunica şi să ţi-o usuc pe ţevile caloriferului.

Dan dădu să refuze, dar închise gura tot aşa cum o deschisese. Fără o vorbă, îşi scoase tunica şi i-o dădu lui Grace. Dintotdeauna avusese obiceiul să i se supună lui Grace, aşa că procedă la fel şi de data asta. Apoi, când fata luă tunica, apăru un grădinar bătrân de partea cealaltă a serei. Îi văzuse alergând să se adăpostească. Îl salută din cap pe Dan şi-i zâmbi lui Grace.

— Domnişoară infirmieră, vino încoace şi usuc-o aici, că ţevile astea sunt mai bune.

Grace îi mulţumi grădinarului şi-l urmă către o nişă unde se aflau mai multe ţevi încolăcite. Scutură tunica lui Dan şi o întinse, cu căptuşeala în afară, pe ţevile calde. Apoi descoperi un ciob de oglindă, pe care-l pusese grădinarul deasupra ţevilor. Se uită să vadă cum arată. Vântul îi răvăşise părul; avea o înfăţişare mai neglijentă ca oricând: „Doamne, gândi ea îngrozită, dar sunt o

oroare! Nici nu e de mirare că Dan nu mă poate suferi.”

Aşteptă să se usuce tunica, ascultând în mică măsură, mai mult din politeţe, sporovăială grădinarului bătrân şi vorbăreţ. Venea şi pleca întruna, trăncănind neîncetat – mai ales despre dificultatea procurării combustibilului pentru calorifer. Când tunica se uscă, Grace i-o aduse înapoi lui Dan. Tânărul privea la ploaia de afară. Se întoarse nenorocit către ea.

— O să fie un week-end ploios.

— Da, aşa mă tem şi eu, îi răspunse Grace.

Apoi, întinzând braţele, Grace îi ţinu tunica şi-l ajută să se îmbrace. Dan îi aruncă o privire lungă, nedumerită, plină de pasiune, văzând-o cum stă cu braţele desfăcute, nenorocită şi răvăşită de vânt, înaintea lui. O privi lung – lung de tot, şi deodată, din pieptul lui izbucniră vorbe nestăpânite, aproape ca un geamăt:

— Te iubesc, Grace, te iubesc, strigă el! şi fără să ştie cum, se treziră unul în braţele celuilalt.

Tunica zăcea acum la pământ. Inima fetei zvâcnea nebuneşte. Era transportată de fericire.

— Vai, Dan! şopti ea.

— Trebuie să-ţi spun, Grace, trebuie, trebuie neapărat. Nu mă mai pot stăpâni! îi tot spunea el, repetând aceleaşi scuze.

Inima lui Grace sălta întruna, nebună de fericire; ochii îi erau inundaţi de lacrimi; dar acum îi reveniseră tăria şi liniştea.

— Chiar mă iubeşti, Dan?

— Vai, Grace…

Fata ridică ochii spre el.

— Când te întorci pe front, Dan?

Pauză.

— Luni.

— Azi ce zi e, Dan?

— Cum, Doamne, e joi.

Grace îl privi calmă.

— Dan, hai să ne căsătorim sâmbătă!

Băiatul se făcu alb ca hârtia. Se holbă la ea, şi tot sufletul i se revărsă în privirea aceea.

— Grace, şopti el.

— Dan!

Bătrânul grădinar, care îi iscodea curios dindărătul orhideelor, uită complet de criza de cărbune; era cât pe-aci să facă o criză de inimă.

Se căsătoriră sâmbătă. Grace se luptă din răsputeri cu domnişoara Gibbs ca să obţină o învoire pentru week-end. Asta a fost luna lor de miere. Au petrecut-o pe malul mării, la Brighton. După cum prevăzuse Dan, a fost un week-end ploios, un week-end foarte ploios; ploaia n-a contenit o clipă, dar pentru Grace şi Dan ploaia a contat foarte puţin.

CAPITOLUL XV

Către sfârşitul după-amiezei aceleia de august, colivia ascensorului se ridică încet din puţul sectorului Paradis, şi Barras, însoţit de Armstrong şi Hudspeth, păşi în curtea minei. Barras era îmbrăcat în costumul de lucru: o jachetă de culoare închisă şi pantaloni de călărie, o şapcă mică de piele şi un baston solid în mână. Se opri o clipă în faţa birourilor administraţiei, schimbând două vorbe cu Armstrong şi Hudspeth. Îşi dădea perfect de bine seama că lucrătorii de la suprafaţă nu-şi mai luau ochii de la el. Se comporta exact ca un actor primind aplauze într-un moment-cheie al spectacolului.

— Eu cred, spuse el cu aerul că atunci ar chibzui lucrurile, că ar trebui să anunţaţi şi ziarele, cel puţin ziarul *Argus.* Cred că o să le facă plăcere se afle.

— Sigur, domnule Barras, spuse Armstrong. Mâine le dau neapărat telefon.

— Anunţă ziarelor toate amănuntele devizului privitor la cheltuielile pe care le va necesita săparea noii galerii.

— Desigur, domnule Barras.

— A, pentru că veni vorba, Armstrong, poate n-ar fi rău să le arăţi că principalele motive care m-au determinat să iau această măsură sunt de ordin patriotic. De îndată ce intrăm din nou în sectorul Paradis, vom putea dubla producţia noastră de cărbune.

Barras salută din cap şi-i părăsi, îndreptându-se spre poarta ce dădea în stradă; apoi, perfect conştient de demnitatea sobră pe care acest costum de lucru rezervat pentru intrarea în subteran o conferea persoanei sale, o

porni pe jos prin oraş, către vila Law. La fiecare doi-trei paşi trebuia să ridice şăpcuţa, pentru a răspunde la saluturi – care respectuoase, care familiare, care prietenoase. Căpătase în ultima vreme o popularitate de necrezut. Desfăşura o colosală activitate patriotică. Oricât de ciudat s-ar părea, întemniţarea lui Arthur contribuise să i-o intensifice. La început, Barras primise acest uluitor rezultat al metodelor sale de convingere cu un fel de tresărire de spaimă. Dar îşi reveni foarte uşor, adaptându-se situaţiei. Imaginaţia lui, înăbuşită de succesiunea rapidă a propriilor sale transformări, nu permitea să fie tulburată de imaginea fiului lui care suferea în închisoare. Barras îşi fixase poziţia admiţând deschis realitatea întemniţării lui Arthur şi făcând tot posibilul să menţioneze cât mai des în public acest lucru, cu acel regret al omului cinstit, cu conştiinţa nepătată.

Toată lumea era perfect de acord, recunoscându-se în unanimitate că Barras se purtase extraordinar. Procesul se bucurase de multă publicitate în presă – ziarul *Argus* a reprodus amănuntele într-un reportaj pe două coloane, sub titlul *Un tată spartan,* în timp ce *Sunday Echo* a publicat pe prima pagină un articol special: *Să ne scoatem pălăria în faţa marelui patriot.* Gestul lui făcuse senzaţie nu numai la Sleescale, ci şi în oraşul Tynecastle.

Barras era înconjurat acum de un nimb de glorie, departe de a-l supăra în vreun fel. În repetate rânduri, luând masa cu Hetty la restaurantul Central, avusese ocazia să observe că lumea vorbeşte despre el, că e în centrul atenţiei tuturor, ceea ce-i producea un fior de satisfacţie nestăpânită. Acum ieşea mult în lume, de parcă s-ar fi scăldat în aprobarea generală. Ajunsese în acea stare de spirit în care întreaga structură a existenţei sale era în mod ostentativ exteriorizată.

La început fusese vorba de o reacţie de apărare; acum însă, ajunsese o atitudine deliberată. El nu avea momente de reflecţie interioară, de introspecţie tainică, de autoanaliză. N-avea timp pentru aşa ceva! N-avea pic de

timp! Omul acesta mereu congestionat, mereu cu respiraţia întretăiată, îţi dădea impresia că aruncă vorbele din mers, peste umăr, grăbindu-se, grabindu-se neîncetat, îl absorbeau total aspectele extertioare, îl acapara tot mai mult spectacolul public pe care-l dădea, îl subjuga lumina rampei, zgomotul, aclamaţiile şi mulţimea.

Îşi sporise foarte mult şi activitatea de la tribunal. Ajunsese acum aproape o imposibilitate, chiar în cazurile cele mai justificate, să se obţină scutirea de serviciu militar, din momentul în care Barras îşi lua locul în fotoliul judecătoresc. Bătând nervos darabana pe masă, îţi făcea impresia că ascultă argumentele incoerente şi protestele agitate, cu o imparţialitate simulată. Nu-l interesa câtuşi de puţin logica vreunui caz şi nu-i dădea nicio atenţie. Hotărârea lui era dinainte stabilită: să nu acorde nicio scutire.

Pe măsură ce trecea timpul şi ecourile stârnite de intransigenţa sa părură să mai slăbească, începu să facă mare caz de rapiditatea metodelor lui, urgentând succesiunea proceselor şi mândrindu-se cu numărul de cazuri pe care le rezolva în fiecare şedinţă. Seara, după asemenea zile victorioase, se întorcea acasă cu o satisfacţie caldă şi cu sentimentul că a câştigat aprobarea semenilor săi.

Şi totuşi, acum, în timp ce mergea în susul străzii Cowpen, pe faţa lui se putea citi o altă satisfacţie, mult mai profundă. Felul cum aranjase astăzi lucrurile la Neptun îl făcea să strălucească, plin de încântare de sine. De luni întregi îl amăra închiderea forţată a orizontului Paradis, dar pe de altă parte nu se putea hotărî să-şi ia inima-n dinţi şi să facă faţă marilor cheltuieli legate de săparea unei noi galerii de acces, prin bazaltul subminat de inundaţie.

Acum însă, făcând intervenţii la autorităţile de resort şi prezentând lucrurile în lumina cea mai bună, izbutise să obţină compensarea cheltuielilor necesare galeriei,

urmând să livreze ulterior guvernului cărbune din sectorul Paradis. Costul galeriei avea să fie acoperit chiar înainte de a începe lucrările. Aşadar, nimic nu stătea în calea beţiei fascinante cu care Barras acumula profituri de pe urma războiului. Preţul cărbunelui livrat franco la gura minei mai crescuse cu încă zece şilingi per tonă. Mina Neptun făcea să-i curgă banii în buzunare mai repede decât şi-ar fi închipuit vreodată. În adâncul fiinţei sale stăruia conştiinţa tainică a propriilor lui posibilităţi materiale; şi tocmai asta îl vrăjea pe Barras, îl îmbăta ca un stupefiant.

Nu era un om avar; dar avea pur şi simplu sentimentul, conştiinţa averii lui. Obişnuia să cheltuiască – îi făcea chiar plăcere, o plăcere aproape copilăroasă, gândul că pentru el cinci lire însemnau la fel de puţin ca cinci peni. Şi starea lui actuală de surescitare îi impunea unele cheltuieli băneşti, ca să nu aibă senzaţia că viaţa care-i deschidea atâtea şi atâtea perspective trece prosteşte pe lângă el. În ultima vreme, tendinţa lui acaparatoare luase forma unei noi manii. Făcuse schimbări uluitoare la vila Law. Cumpărase mobilă nouă, covoare noi, cumpărase alt gramofon, automobilul, câteva fotolii luxoase, o instalaţie specială pentru condiţionarea apei de băut, înlocuise vechea orgă americană cu o mică orgă electrică. Un element semnificativ era faptul că nu mai cumpăra tablouri.

Într-adevăr, mania tablourilor aparţinea unei faze depăşite din viaţa lui, o fază de acaparare ţinută mult mai mult în frâu. Şi cu toate că senzaţia de a fi proprietarul „comorilor” lui de artă îl consola încă – aşa cum dovedea câte-o observaţie binevoitoare, de genul: „Am investit o avere în tablourile mele!” – totuşi, în timpul anilor de război nu şi-a mai sporit colecţia. Îşi îngăduia acum plăceri mai spectaculoase, mai spontane şi mai excentrice, începuse să facă achiziţii în mod capricios, după cum îi trăsnea prin cap; căpătase o adevărată pasiune de a cumpăra „orice chilipir care se iveşte”;

frecventa neîncetat Arcada Tynecastle, unde se aflau magazine de bibelouri şi antichităţi; şi niciodată nu se întorcea din asemenea expediţii fără să aducă triumfător acasă cutare sau cutare nouă achiziţie.

Şi cadourile pe care i le făcea lui Hetty trădau de fapt aceeaşi evoluţie. Nu mai era vorba de simple expresii ale devotamentului său părintesc de mai înainte, nu mai erau bomboane, parfumuri sau vreo cutie de batiste legată cu o panglică frumoasă. Acum cadourile se situau pe altă treaptă psihologică.

Gândind astfel, zâmbi fără să-şi dea seama. Pe nesimţite, ajunsese aproape s-o considere pe Hetty o destindere normală, menită să elimine încordarea eforturilor pe care le făcea. Hetty îi plăcuse întotdeauna. Chiar şi pe vremuri, când fetiţa de doisprezece ani îi sărea pe genunchi, cerându-i o bomboană – vreun drajeu din acelea pe care Barras le purta în buzitnarul de la vestă –, simţise faţă de Hetty o reacţie curioasă. Încă de pe atunci aspirând în nări mirosul ei de copil bine spălat, mirosul de săpun şi de apă de colonie, se gândise mereu că Hetty o să fie o nevestică dulce de tot pentru Arthur. Acum însă, dată fiind purtarea dezgustătoare a lui Arthur, lucrurile se schimbaseră cu totul. Schimbarea începuse în duminica aceea în care Hetty, izbucnind în lacrimi, în sufrageria vilei Law, îl lăsase pe Barras să o consoleze. Din clipa aceea, Barras a început să „compenseze” lipsurile lui Arthur. Judecând lucrurile la suprafaţă, ceea ce îl determina pe Barras să se poarte astfel era compătimirea: Hetty trebuia să fie neapărat despăgubită, să fie smulsă din amărăciunea singurătăţii; apoi, când s-a produs şi catastrofa finală a întemniţării lui Arthur, era necesar ca Hetty să fie făcută să uite. Toate acestea erau în deplină armonie cu dispoziţia sufletească a lui Barras. Acum însă, datorită noii nelinişti care-l îndemna mereu înainte, procesul se intensificase.

Era vizibil că Barras se îmbracă mult mai elegant; îşi schimbase croitorul, purta cravate şi ciorapi de mătase;

îşi luase obiceiul de a intra în salonul de cosmetică Stirrocke, în preajma străzii Grainger, ca să-şi facă un masaj al feţei şi un tratament pentru păr cu vibratorul electric. Treptat-treptat, începu să adopte în mod conştient o anumită nuanţă de galanterie atunci când o scotea pe Hetty în lume. Astă-seară, Hetty urma să-l însoţească la Teatrul Regal, ca să vadă noua revistă *Zig-Zag.*

Urcând aleea spre vila Law şi deschizând uşa casei, Barras se simţi învăluit de o plăcută senzaţie de nerăbdare, un fel de mâncărime prin tot corpul. Se duse direct la etaj, şi făcu o baie. Stătu multă vreme întins în apa fierbinte, conştient de virilitatea lui. Apoi se îmbrăcă şi se dichisi, după care coborî să-şi aleagă o floare de pus la butonieră.

În seră dădu peste mătuşa Carrie, care tocmai terminase jumătatea de oră de masaj zilnic făcut lui Harriet, şi acum se ducea în grădina de zarzavat, să taie câteva fire de sparanghel. În anii aceştia de război, mătuşa Carrie dăduse o atenţie specială grădinii de zarzavat; ba mai mult, îşi extinsese activitatea, începând să crească şi păsări; aşa se făcea că, deşi numeroase familii aşteptau multe zile până să poată obţine o bucată de carne, deşi în general lumea mânca mult mai prost ca altădată şi oamenii stăteau ceasuri întregi la coadă pentru un kilogram, două de cartofi, nişte resturi de carne sau o sută de grame de margarină – dacă nu chiar cincizeci – masa scumpului Richard era excelentă şi îmbelşugată.

Văzându-l că intră în seră, mătuşa Carrie înălţă ochii. Se uită la el şi murmură:

— Ai avut o zi grea, Richard.

Richard o cercetă cu o neobişnuită indulgenţă în ochi.

— Caroline, ştii că m-am hotarât să sap galeria aceea nouă în inima sectorului Paradis.

— Vai, Richard, asta-i o veste mare, nu? se emoţionă ea, cu atât mai mult cu cât simţea ce favoare îi acordase

Batras împărtăşindu-i această confidenţă.

— Vom putea, în sfârşit, să-i scoatem la suprafaţă pe cei zece mineri, rosti el cu gravitate. Asta mă bucură mult, Caroline.

— Desigur, Richard.

— Trebuie să le facem funeralii. Am să aranjez eu totul. Le datorăm un omagiu.

Mătuşa Carrie înclină capul. După o pauză, se îndreptă către uşă.

— Mă duceam să tai nişte sparanghel pentru cina ta. E o trufanda.

Caroline aşteptă nerăbdătoare ca Richard să spună ceva: el o lăuda întotdeauna pentru sparanghelul excelent pe care-l cultiva.

Barras dădu din cap.

— Apropo, Caroline, te-aş ruga ca diseară să nu uiţi să-mi laşi nişte sandvişuri. S-ar putea să mă întorc târziu. O duc pe Hetty la teatru.

Mătuşa Carrie roşi; inima ei făcu un salt din pieptul îmbrăcat în bluza de mătase decolorată de soare şi se cuibări tocmai în ghetele vechi şi rupte pe care le folosea la grădinărit. Îi răspunse cu glas tremurător:

— Bine, Richard.

Apoi mătuşa Carrie ieşi în grădină.

Dar, în timp ce tăia sparanghelul, o munceau gândurile. După nenorocirea lui Arthur – având obiceiul să vorbească în eufemisme, mătuşa Carrie folosea şi de astă dată un cuvânt ambiguu pentru condamnarea la închisoare –, relaţiile dintre Hetty şi Richard pur şi simplu o chinuiau. Bineînţeles, Richard era mai presus de orice reproş. Dar mătuşa Carrie nu mai era aşa de sigură în privinţa lui Hetty; privea cu multe aprehensiuni cadourile făcute fetei în ultima vreme: uneori mătuşa Carrie o ura pe Hetty.

Toată seara aceea, mătuşa Carrie se frământă şi se tot frământă la nesfârşit. Hotărî să nu se culce până nu se întoarce Richard.

Era aproape unsprezece când Barras se înapoie la vila

Law. Venise şi Hetty cu el. Barras îi propusese să facă această plimbare cu automobilul, ca să se mai răcorească după căldura de la teatru. După aceea, avea să-l pună pe Bartley s-o conducă acasă cu maşina.

Intrară foarte veseli în salonaş.

— Dar ştii că nu pot să stau mult, declară foarte senină Hetty. Luă ţigara pe care i-o oferea Barras şi se cocoţă pe braţul unui fotoliu, picior peste picior, legănându-se. Avea nişte glezne splendide.

— Nu vrei un sandviş? îi propuse el cu zâmbetul acela de miel blând.

După care se îndreptă spre sufragerie, să ia tava pregătită de mătuşa Carrie.

Nu mai încăpea nicio îndoială: era limpede că nu avea chef s-o lase pe fată să plece acasă. Dar Barras nici nu-şi puse măcar întrebarea: De ce? Se considerase întotdeauna un om moral, care se mulţumea să-şi satisfacă maşinal necesităţile fizice la izvorul dragostei legitime, aflat în odaia de sus. Dar de când cu catastrofa de la mină, lucrurile se schimbaseră. Starea de încordare în care trăia îi accelerase funcţiile vitale, îi turnase în vine o adevărată febră. Cunoştea acum o toamnă târzie a glandelor sale cu secreţie internă. Uneori avea un extraordinar simţ al propriei sale bunăstări fizice. E adevărat că de vreo două ori i se întâmplase să aibă o ameţeală cumplită, un adevărat vârtej care-l făcea să se clatine, silindu-l să se agaţe de mobila cea mai apropiată, ca nu cumva să se prăbuşească. Dar el ştia bine că astea sunt fleacuri: în viaţa lui nu se simţise mai bine ca acum.

Reintră în salon.

— Uite, draga mea.

Hetty acceptă, fără o vorbă, un sandviş cu friptură de pui.

— Dar ce-ai devenit deodată aşa tăcută? o întrebă el, după ce se uitase de mai multe ori cu coada ochiului la trupul ei micuţ, dar foarte ispititor.

— Ţi se pare, răspunse fata, ferindu-şi ochii.

Admiraţia întipărită pe faţa lui o făcu deodată să se simtă prost. Era imposibil să nu-ţi dai seama de schimbarea intervenită în purtarea lui Barras. Într-adevăr, de câteva săptămâni atitudinea lui, atenţiile şi cadourile repetate sugeraseră declanşarea unei crize iminente, dar lui Hetty nu-i venea deloc la socoteală apropierea unui punct culminant. Ei nu-i plăcea aşa ceva. Ar fi vrut să continue să se bucure de toate avantajele, fără a da însă nimic în schimb.

În primul rând că Hetty era, după cum se definea singură, „o fată bună”. Nu avea principii de înaltă moralitate; era castă în mod deliberat, o ferea de păcat conştiinţa valorii pe care o reprezenta pe piaţă virginitatea ei. Urmărea planul ferm să facă o partidă bună, o căsătorie care să-i aducă şi bani, şi o situaţie; pentru atingerea acestui scop, ea ştia perfect ce important este să-şi păstreze fecioria. Ceea ce de altfel nu-i venea prea greu, pentru că, deşi Hetty stârnea în cei din jur efecte afrodiziace, ea în schimb nu simţea niciun fel de imbold sexual. Soră-sii, Laura, îi fusese hărăzită porţia amândurora.

La început, atenţiile cu care o înconjura Barras o măguliseră şi-i alinaseră supărarea. Întemniţarea lui Arthur căzuse ca o lovitură cumplită adusă orgoliului ei. Dintr-o singură trăsătură de condei, această întâmplare îl scotea complet pe Arthur din planurile frumoase de viitor pe care şi le făurise Hetty. Acum nu-l mai putea lua de bărbat, în niciun caz, pentru nimic în lume. Era firesc deci să accepte consolarea pe care i-o oferea Barras; simplul fapt că era văzută cu el în public o ajuta extraordinar să „salveze aparenţele”; se putea spune că ea şi cu Barras s-au unit împotriva unui om slab de înger, împotriva unui laş care-i dezamăgise cumplit pe amândoi.

În salon ardeau câteva din lămpile noi cu abajur, aruncând pete de lumină blândă pe covor şi lăsând tavanul într-o tainică semiobscuritate.

— Vai, ce drăguţ! exclamă ea, ridicându-se şi ducându-

se la abajururi ca să le cerceteze franjurile. Apoi se întoarse veselă. De ce nu fumezi un trabuc?

Îi venise ideea de a se pune la adăpost de Barras făcându-l să se ocupe cu fumatul.

— N-am poftă de trabuc, răspunse Barras greoi, fără să-şi ia ochii de la faţa ei.

Hetty râse uşurel, parcă ar fi ascultat cine ştie ce glumă, după care spune:

— Atunci, mai fumez eu o ţigară.

Barras i-o aprinse, iar Hetty se duse până la gramofon şi puse discul cântat de Violet Lorraine *De-ai fi singura fată din lume.*

— Mâine iau ceaiul cu Dick Purves şi cu soră-sa la localul Dilley, spuse Hetty aşa, într-o doară.

Barras se schimbă la faţă. Ajunsese la stadiul geloziei; nu putea să-l vadă în ochi pe tânărul Purves. Locotenentul de aviaţie Dick Purves – un tovarăş de joacă destul de şters din copilăria lui Hetty – ajunsese acum eroul zilei. În timpul ultimului raid aerian executat de nemţi asupra comitatelor de nord-est, Purves se ridicase de unul singur deasupra unui zepelin mânat de vânt, şi din înălţimea întunecată lansase o bombă care doborâse în flăcări dirijabilul. Oraşul Tynecastle se înnebunea acum după Dick Purves. Se zvonea că va fi decorat cu Crucea Reginei Victoria; iar între timp era suficient să se arate într-un restaurant ca să fie întâmpinat cu zgomotoase manifestări de admiraţie.

Toate acestea îi veniră în minte lui Barras, care spuse morocănos:

— Am impresia că te ţii scai de acest Purves.

— Vai de mine! protestă Hetty. Ştii bine că nu-i adevărat. Numai că în ultima vreme e foarte la modă. Înţelegi ce vreau să spun. Toată lumea o să se uite către masa noastră şi o să ne pizmuiască. Asta o să facă petrecerea şi mai atrăgătoare.

Barras făcu un gest de enervare, amintindu-şi de flăcăul chipeş dar prostuţ, cu ochi albaştri fără expresie,

ca de copil, părul blond pieptănat cu cărare la mijloc şi parcă lipit cu ceară, cu un zâmbet încrezut pe buze, privirile în căutare de admiratori, şi ţigara veşnic atârnată în colţul gurii. Făcu un efort serios să-şi înăbuşe iritarea. Între timp se întorsese la canapea şi se aşeză congestionat, respirând greoi. După o clipă, îi spuse:

— Hetty, vino şi aşază-te aici.

— Prefer să mă mişc puţin după ce am stat atâta pe scaun, răspunse ea degajată.

— De ce nu vrei să şezi lângă mine?

O pauză. Hetty îşi dădu seama că ar fi fost imposibil să-l refuze fără a-l ofensa cumplit. Aşadar, cu inima îndoită, se apropie şi se aşeză în capătul celălalt al canapelei.

— Văd că astă-seară mă terorizezi, îi spuse ea.

— Serios?

Hetty încuviinţă din cap cu cochetărie, sau cel puţin încercă, fără să izbutească prea bine, să facă pe cocheta. Era prea conştientă de prezenţa lui în preajma ei, de faţa lui congestionată, de umerii voinici, chiar şi de valurile de grăsime care îi bulbucau vesta.

— Îţi place brăţara pe care ţi-am adus-o? întrebă Barras în cele din urmă, pipăind şuviţa subţire de platină pe care o purta fata la încheietura mâinii.

— Bineînţeles, se grăbi ea să răspundă. Mă cam răsfeţi, zău aşa!

— Sunt un om destul de bogat, îi răspunse Barras. Îmi pot permite luxul de a-ţi oferi multe lucruri.

Barras era cât se poate de stângaci, şi mai ales lipsit de experienţă. Emoţia pusese total stăpânire pe el, aproape înăbuşindu-l.

— Ai fost întotdeauna foarte bun cu mine, îi spuse Hetty plecând ochii.

Barras întinse mâna ca s-o apuce de braţ, dar în clipa aceea gramofonul se opri, şi Hetty sări în sus uşurată, ca şi cum de acolo i-ar fi venit salvarea.

— Vreau să pun placa şi pe partea cealaltă, spuse ea, şi întoarse discul.

Barras o privi cu ochii bulbucaţi pe sub sprâncenele groase, continuând s-o învăluie în zâmbetul acela fix şi lacom. Respira mai greu ca oricând, şi buza de jos îi atârna cupid.

— E foarte drăguţă melodia asta, continuă Hetty; are ritm şi haz.

Bătu măsura pocnind din degete, hotărâtă să nu se mai lase trasă din nou pe canapea. Se mişca prin odaie în ritmul muzicii. Dar în momentul când trecu prin dreptul lui, Barras se întinse după ea, o apucă de încheietura braţului şi o trase cu forţa pe genunchii lui.

Totul se întâmplă atât de repede şi spontan, încât ai fi zis că amândoi au fost luaţi prin surprindere. Hetty nu ştia dacă trebuie să ţipe sau nu. De luptat însă nu se lupta. Pur şi simplu se uita lung la el.

Şi tocmai atunci, când împietriseră în această atitudine, uşa se deschise brusc îndărătul lor şi intră mătuşa Carrie. Zgomotul neobişnuit din salonaş la o oră atât de târzie o făcuse să coboare scările; dar spectacolul care i se înfăţişă o ţintui în prag, de parcă încremenise. Holbă ochii îngrozită. Faţa ei căpătă culoarea cenuşie. Era momentul cel mai cumplit din toată viaţa ei. În clipa aceea îngrozitoare simţi că-i vine să leşine. Apoi însă, cu un efort supraomenesc, îşi veni în fire, se întoarse, părăsi încăperea împleticindu-se pe picioare. O porni în fugă sus, ca un strigoi, împiedicându-se de trepte.

Nici Barras, nici Hetty nu observaseră nimic. Barras nu avea ochi decât pentru Hetty, nu simţea decât apropierea ei, parfumul ei, apăsarea şoldurilor ei fine pe coapsele lui.

— Hetty, îi spuse el cu glasul înecat de emoţie, tu ştii cât de dragă-mi eşti?

Cuvintele lui avură darul de a o smulge din starea aceea ciudată, ca de transă.

— Nu, te rog, nu mă ţine aşa!

Barras îi dădu puţin drumul şi-i puse palma pe genunchi.

— Vai, te rog! strigă ea, împotrivindu-se cu hotărâre.

Nu-ţi permit să faci asta. Nu-mi place.

— Bine, Hetty, dar... gâfâi el.

— Nu, nu! i-o reteză ea. Să ştii că eu sunt alt gen de fată, cu totul alt gen decât îţi închipui.

Hetty simţi deodată cât de mult îl urăşte pentru că-şi permisese s-o aducă în situaţia asta atât de neplăcută; simţi că-l urăşte pentru că stricase totul, pentru că pusese capăt atitudinii lui proteguitoare şi cadourilor lui prin gestul acesta oribil. O scârbea obrazul lui gros şi congestionat, creţurile de sub ochi, nasul cărnos. Prin contrast, mutra lui îi evocă trăsăturile fine şi tinereşti ale lui Dick Purves.

— Dă-mi drumul, te rog, strigă ea, dă-mi drumul, că altfel ţip!

Barras îi răspunse lipind-o mai strâns de el şi sărutând-o cu patimă pe gât. Hetty nu ţipă, dar, cu agilitatea unei pisici, se smulse din îmbrăţişarea lui, trântindu-i totodată un pumn în obraz. Apoi sări în picioare, îşi aranjă rochia şi-şi trecu mâna prin păr.

— Eşti un babalâc scârbos şi rău! îi strigă ea, de parcă l-ar fi scuipat. Eşti mai îngrozitor ca nenorocitul ăla de băiat al tău. Nu te pot suferi! Nu te pot suferi! N-ai ştiut că sunt fată cuminte? Ei, atunci află asta de la mine, aşa să ştii. Mă mir că nu ţi-e ruşine! Nu mai vreau să te văd în ochi câte zile oi avea.

Barras se ridică în culmea agitaţiei, încercă să vorbească, dar până să apuce să scoată un cuvânt, Hetty se şi repezise afară, lăsându-l pe el acolo. Barras rămase o clipă descumpănit, cu mâna întinsă după ea, de parcă ar fi încercat încă s-o mai reţină. Inima îi bătea în piept ca un ciocan, urechile îi vâjâiau, creierul i se învălmăşea. Îl covârşi senzaţia că e bătrân, că din cauza asta nu a putut să profite de fată. Rămase în camera pustie, învăluită în lumina blândă, clătinându-se pe picioare, doborât de o ameţeală cumplită. O clipă îi trecu prin minte gândul că o să facă o congestie cerebrală, îşi duse mâna la tâmple, care-i plesneau de durere, şi se prăbuşi ţeapăn pe

canapea.

CAPITOLUL XVI

Între timp, din întunecimea propriei ei odăi, mătuşa Carrie auzi zgomotul automobilului care o ducea pe Hetty înapoi la Tynecastle. Fasciculele de lumină albă ale farurilor se învârtiră o clipă înspăimântător prin odaia ei, şi după aceea, în bezna şi tăcerea care urmară, mătuşa Carrie începu să tremure ca o nenorocită ce era. Ceea ce văzuse în salonaş zdruncinase din rădăcini credinţele ei cele mai scumpe şi mai sacre. Cine şi-ar fi închipuit că Richard?... tocmai Richard!... Mătuşa Carrie începu să tremure din ce în ce mai tare; se zguduia din toate mădularele, într-o agitaţie de-a dreptul vrednică de milă, şi cele două lacrimi neobişnuit de mari care-i izvorâră din ochi picară pe jos, aruncate de clătinarea capului ei, nestăpânită ca la un paralitic. „O, Doamne, o, Doamne!” exclamă în sinea ei mătuşa Carrie, în culmea tulburării.

Pentru mătuşa Carrie, Richard era un crez. Era de fapt crezul ei în întregime. De cincisprezece ani îl slujea pe Richard, nu numai cu braţele, ci şi cu sufletul. Îl slujea pe Richard de la distanţă, dar asta n-o împiedicase să-l adore pe Richard şi să-şi ferece cu gelozie adoraţia în adâncul tainic al inimii ei. Pentru mătuşa Carrie, alt bărbat nici nu exista. E adevărat că la un moment dat manifestase un oarecare ataşament pentru memoria răposatului prinţ Albert, pe care, pe bună dreptate, îl considerase un om de treabă, dar asta era doar o palidă rază de lună pe lângă strălucirea solară a admiraţiei pentru Richard. Mătuşa Carrie exista doar pentru acest soare, se scălda în lumina lui, care-i încălzea întreaga existenţă închistată şi

chinuită. Şi acum, după cincisprezece ani de când îi punea papucii de casă la îndemână, îi pregătea mesele, îi dădea rufele la spălat, îi tăia sparanghel din grădină, îi umplea sticla cu apă fierbinte, îi alunga cu religiozitate moliile din garderobă, îi împletea ciorapi scurţi şi lungi, precum şi fulare – într-un cuvânt, după cincisprezece ani de slugărit ca o sclavă plină de adoraţie, mătuşa Carrie îl văzuse pe Richard ţinând-o pe Hetty Todd pe genunchi şi pipăind-o. Într-un acces de durere amestecată cu milă de ea însăşi, mătuşa Carrie îşi îngropă capul cuprins de tremur în mâinile ei tremurânde şi suspină cu amărăciune.

Şi deodată, în timp ce stătea astfel, plângând doborâtă, auzi bastonul lui Harriet. Ori de câte ori Harriet dorea să i se dea atenţie sau îngrijire, ridica bastonul aşezat la îndemână lângă patul ei şi bocănea în perete ca să vină mătuşa Carrie. Era procedeul obişnuit, şi în momentul acela mătuşa Carrie îşi dădu seama că Harriet bocăneşte ca să-i ceară doctoria. Dar Carrie nu avea putere să se ducă la soră-sa. Nu se putea urni din loc, din cauza gândurilor privitoare la Richard, la acest nou Richard, acest sărman Richard, atât de fantastic şi totodată de înspăimântător.

Mătuşa Carrie nu înţelegea un mare adevăr: că Richard cel nou nu era decât Richard cel vechi, lipsit de cunună. Nici prin cap nu-i trecea lui Carrie că aceste noi înclinaţii care o şocau îşi aveau de fapt originea în vechile lui înclinaţii. Ei i se părea că Richard, bietul de Richard, e doar victima unei calamităţi neînţelese. Nici nu-şi putea da măcar seama ce fel de calamitate putea să fie asta.

Ea nu vedea decât un zeu prefăcut în clovn, un arhanghel devenit satir, şi asta îi sfâşia inima. Plângea, plângea întruna. Richard, cu Hetty Todd pe genunchi! Plângea fără să se poată opri şi nici plânsul nu-l mai putea îndura.

Apoi, o tresărire o aduse din nou la realitate, făcând-o să-şi dea seama că Harriet bate în perete. Erau mai bine

de cinci minute de când bătea Harriet, şi, cu toate că în subconştientul ei îşi dădea vag seama de bătaia aceasta, mătuşa Carrie nu se mişcase încă pentru a răspunde chemării. Nu putea să se ducă la Harriet cu ochii aşa umflaţi, orbită de lacrimi, cu mâinile tremurânde. Şi pe deasupra mai avea şi o insuportabilă senzaţie de sufocare, dovada faptului că ceva nu era în regulă cu ea. Şi totuşi, trebuia să se ducă, trebuia neapărat să-i dea lui Harriet doctoria. Dacă nu-i dădea doctoria, Harriet avea să bocănească tot mai tare şi mai tare, până scula toată casa. Şi de aici ar fi putut să se nască cine ştie ce nouă întâmplare îngrozitoare, şi atunci s-ar fi zis cu mătuşa Carrie.

Stăpânindu-şi suspinele cu ultimele resurse de energie, mătuşa Carrie îşi şterse ochii umflaţi, cu care nu mai vedea nimic, şi porni pe bâjbâite, de-a lungul coridorului, către odaia lui Harriet. Coridorul era întunecos, pentru că noaptea era întunecoasă, şi în agitaţia ei, mătuşa Carrie nu aprinsese lumina electrică din capul scărilor. Şi odaia lui Harriet era cufundată în întuneric, un întuneric profund, pe care licărul verzui al lămpiţei de pe noptieră nu izbutea să-l alunge. Din cauza migrenelor chinuitoare, Harriet nu putea suferi strălucirea puternică a becurilor electrice fără abajur. De data aceasta, mătuşa Carrie se bucura la gândul că întunericul din odaie îi ascunde lacrimile de pe obraz. Nici nu se gândea să aprindă lumina.

La intrarea mătuşii Carrie, Harriet fremătă în patul din care conturul ei estompat, ca de vacă tolănită, abia se zărea. Se cutremură toată de furie, şi văzând-o pe Carrie îşi clănţăni dinţii falşi, dezgolindu-i într-un rânjet.

— De ce n-ai venit, Caroline? strigă ea. De o jumătate de oră tot bat degeaba.

Mătuşa Carrie îşi înăbuşi un susţin, stăpânindu-şi glasul cât putu mai bine.

— Iartă-mă, te rog, Harriet, nu ştiu ce mi s-a întâmplat. Să-ţi... să-ţi dau acuma doctoria?

Dar Harriet nu era câtuşi de puţin dispusă a lăsa chestiunea să treacă aşa uşor, cu una, cu două. Zăcea întinsă pe pat, în întuneric, înconjurată de sticluţe şi flacoane, şi faţa ei, turtită ca o lună plină, era palidă de furie şi autocompătimire.

— E o adevărată ruşine, spuse ea, cum mă neglijează toată lumea. Eu zac aici cu o migrenă de-mi crapă capul, mor să-mi dea cineva doctoria şi nu vine nici ţipenie de om în odaia mea.

Tristă şi ruşinată, cu capul plecat, clipind din ochii timizi şi umflaţi, mătuşa Carrie spuse înghiţindu-şi plânsul:

— Harriet, crede-mă te rog că-mi pare rău. Vrei să-ţi dau acum doctoria?

— Mai e vorbă?

— Bine, Harriet.

Şi ascunzându-şi faţa, mătuşa Carrie se îndreptă pe bâjbâite către măsuţă, spunându-şi în sinea ei: „O, Doamne-Dumnezeule, să-i dau lui Harriet doctoria şi să ies repede din odaia asta, până nu mă prăbuşesc!”

— Să-ţi dau valeriană, Harriet? întrebă Carrie.

— Nu, zise Harriet ţâfnoasă, astă-seară vreau doctoria aia veche a mea cu bromură, aia aromatică pe care mi-a prescris-o mai demult doctorul Lewis. Cred că de fapt aia îmi face mai bine ca toate celelalte. E pe colţul poliţei de colo.

— Bine, Harriet.

Mătuşa Carrie se îndreptă ascultătoare către raftul respectiv şi începu să bâjbâie şi să se încurce printre sticluţe. Erau atâtea sticluţe!

— Unde ai zis, Harriet, că e sticla?

— Acolo, o repezi Harriet. Astă-seară eşti complet nătângă. Acolo, sub mâna ta. Am pus-o chiar eu acolo ultima dată când m-am dat jos din pat. Mi-amintesc perfect.

— Care, asta? Mătuşa Carrie simţea că o părăsesc de tot puterile. „O, Dumnezeule, să ies de aici până nu mă duc dracului de tot”, gândi ea. Apoi întrebă: Care, Harriet,

asta?

— Nu! Cea de alături, sticluţa aia verde de colo. Ce Dumnezeu e cu tine? Da, da, aia! În sfârşit, ai nimerit-o.

Mătuşa Carrie luă ca năucă sticla şi se îndreptă către măsuţă, îi tremura aşa de tare mâna, încât nici nu putu să ridice păhăruţul gradat, cu care doza doctoriile.

— Câtă doctorie să-ţi pun, Harriet?

— Două linguri pline! Ce dracu', nu mai ştii nici atâta lucra? Nu eşti în stare nici măcar să citeşti indicaţiile?

Într-adevăr, mătuşa Carrie nu era în stare să citească. Mătuşa Carrie era oarbă, mută şi disperată... Gesturile ei erau gesturile unui automat; mintea ei era dusă departe, pe un tărâm îngrozitor, grotesc, în care Richard ţinea pe genunchi o fată cu numele de Hetty Todd. Mătuşa Carrie nu era în stare să facă decât ceea ce i se poruncea, şi pentru moment nu dorea nimic altceva decât să se întoarcă în camera ei şi să dea frâu liber valurilor de lacrimi care-i umpleau inima, gata să se reverse. Cu multă greutate turnă două linguri din doctoria care i se păruse că i-a indicat-o Harriet. Vag de tot, în mijlocul întunecimii din încăpere, a încurcăturii şi zăpăcelii din mintea ei, la care se adăuga şi cicăleala lui Harriet, prin disperarea îngrozitoare ce-i clocotea în suflet, lui Carrie i se păru, totuşi, că doctoria are un miros deosebit. Dar se gândi că această impresie se datoreşte probabil gustului lacrimilor pe care le vărsase – şi al celor pe care nu le vărsase încă... În plus, Harriet cerea cu insistenţă doctoria şi-i tot spunea să se grăbească şi să nu mai fie nătângă.

Mătuşa Carrie înaintă către pat, încovoiată, cu capul într-o parte, cu mâna întinsă. Harriet se ridică în capul oaselor şi-i smulse furioasă din mână paharul cu doctoria.

— Caroline, astă-seară ai fost îngrozitor de proastă şi înceată, îi reproşă ea cu asprime. Tocmai când vezi că mor de nevoia de a-mi lua doctoria.

Închizând ochii şi strângând pleoapele, după cum îi era obiceiul, Harriet înghiţi doctoria dintr-o sorbitură furioasă. O înghiţi dintr-o sorbitură furioasă şi apoi, o clipă, rămase

aşa dreaptă, în capul oaselor, cu ochii închişi, cu pleoapele strânse şi cu paharul de doctorie în mână. Apoi deschise ochii şi ţipă:

— Nu-i asta doctoria!

Când ţipă, îi căzu paharul din mână.

Lacrimile mătuşii Carrie îngheţară într-un val de groază. O frântură de secundă rămase împietrită de frică, apoi se repezi la comutator şi făcu lumină în odaie. Se năpusti la măsuţă, să vadă ce sticlă era. Din piept îi izbucni un ţipăt strident, ca de animal înfricoşt. Pe sticluţă scria „Loţiune pentru masaj”. Îi dăduse lui Harriet o loţiunea otrăvitoare. Ţipă, chiar mai tare decât Harriet.

Harriet se apucase cu mâinile de stomac şi se zvârcolea în aşternut. Pentru prima dată de când căzuse la pat, Harriet suferea într-adevăr o durere. Se chinuia îngrozitor. Faţa îi pălise, ajungând aproape verzuie, şi buzele, arse de loţiune, i se umflaseră.

— Apă, şopti ea slab, înăbuşindu-se, strângându-şi disperată cu amândouă mâinile burta groasă şi albă. Mă arde!

Pe jumătate leşinată de groază, mătuşa Carrie se repezi la sticla cu apă de pe lavabou şi-i întinse lui Harriet un pahar plin. Dar apa nu-i intra pe gât. Harriet nu putu bea; tot lichidul se răspândi pe aşternutul curat şi frumos, fără să pătrundă printre buzele umflate.

Harriet părea că nici nu-şi dă seama că apa o udă peste tot.

— Apă, şopti din nou, la fel de firav. Mă arde.

Dar oricât se strădui, nu izbuti să bea apa care să-i potolească arsura.

Prin amorţeala panicii care o cuprinsese pe mătuşa Carrie străbătu o rază de înţelepciune. Trântind paharul pe toaletă, ieşi ca fulgerul din odaie, ca să cheme un doctor. Alergă pe coridor şi în jos pe scări, picioarele ei lungi şi pline de monturi făcând adevărate minuni de viteză. În săliţa din spate dădu peste Ann, care se ducea să se culce.

Mătuşa Carrie, gata s-o răstoarne pe Ann, se agăţă de braţul ei.

— Un doctor! gemu ea. Telefonează după un doctor, oricare dintre ei, să vină îndată, un doctor, repede, repede!

Ann se opri o clipă, s-o privească pe mătuşa Carrie. Era o femeie cumpănită, tăcută de felul ei. Dându-şi seama că s-a întâmplat ceva grav şi înspăimântător, nu mai zăbovi să pună niciun fel de întrebări. Se repezi la telefon şi, foarte pricepută, îl sună pe doctorul Lewis, care făgădui să vină imediat. După aceea stătu o clipă să chibzuiască şi, pentru orice eventualitate, mai ales ca să evite cine ştie ce întârziere neprevăzută, îi dădu un telefon şi doctorului Proctor, cel pe care-l consulta ea personal, şi-l rugă şi pe acesta să se repeadă până la vilă.

Între timp, mătuşa Carrie fugise în cămară, căutând nişte scrobeală. Ea avea credinţa că scrobeala e un bun antidot. Când se întoarse cu pachetul de scrobeală în mână, îl văzu deodată pe Richard ieşind din salon. Venea încetişor, smuls din meditaţia lui de această agitaţie neobişnuită. Sprijinindu-se de cadrul uşii Richard întrebă greoi:

— Ce s-a întâmplat?

— Harriet! icni mătuşa Carrie, ţinând scrobeala atât de strâns în mâna ei agitată, încât un firicel subţire de praf alb se scurse prin colţul pachetului.

— Harriet? repetă Richard fără să înţeleagă.

Mătuşa Carrie nu mai putea aştepta, nu putea îndura zăbava; se întoarse cu un nou strigăt şi fugi sus. Barras o urmă încetişor.

Harriet zăcea şi acum în pat, sub lumina puternică a becului, printre nenumăratele şiruri de sticluţe. Încetase să mai geamă. Zăcea, sucită într-o parte, contorsionată, cu buzele întredeschise, umflate îngrozitor. Pe gura înnegrită apăruse o spumă de mucus, ca nişte urdori.

Din când în când, picioarele îi tresăreau şi la fiecare spasm dintr-acestea Harriet scotea un scurt horcăit.

Înnebunită de groază la auzul acestui horcăit scurt, dar rar, mătuşa Carrie amestecă scrobeala cu apă, într-o grabă dementă, şi se strădui să toarne lichidul printre buzele umflate ale muribundei. Încercarea ei nu izbutise încă în momentul când intră Richard în odaie. Rămase uluit privind-o pe Harriet.

— Harriet! exclamă el cu vocea tulbure.

Harriet îi răspunse vărsând puţin din scrobeala preparată de mătuşa Carrie.

Richard înaintă mut de uimire.

— Harriet, murmură el din nou, prosteşte.

Îl întrerupsese intrarea precipitată a doctorului Lewis, care venea vesel, cu geanta lui neagră. Dar când o zări pe Harriet, veselia îi pieri pe dată. Manierele lui se schimbară într-o clipită şi, cu glas scăzut, o rugă pe mătuşa Carrie să-i telefoneze doctorului Scott să vină de urgenţă. Mătuşa Carrie se grăbi să se conformeze. Richard se retrase în nişa cu geamlâc, de unde urmărea scena în tăcere. Silueta lui părea o ciudată întruchipare a destinului.

Doctorul Scott veni în mare grabă, iar doctorul Proctor, care făcuse drumul pe jos de la Sleescale, ajunse exact în acelaşi timp cu el. Cei trei doctori ţinură un consult grăbit în privinţa lui Harriet. Îi aplicară tot felul de tratamente. Îi făcură injecţii cu mici seringi, îi ridicară pleoapele inerte, îi pompară lichid în stomac şi apoi făcură ca acelaşi stomac să arunce afară conţinutul său, foarte îmbelşugat. Văzură cu toţii ce bine mâncase Harriet în seara respectivă – era de-a dreptul extraordinar, nu-ţi venea să crezi că o femeie a putut să înghită atâta sparanghel. Dar Harriet nu văzu nimic. Şi fiindcă Harriet murise, nici n-avea să mai vadă vreodată ceva.

În cele din urmă, după o ultimă încercare de a o reanima, doctorii fură siliţi să renunţe la luptă, şi, ştergându-şi fruntea de sudoare, doctorul Lewis înaintă către Richard. Acesta stătea şi acum, la fel de ţeapăn, în nişa cu geamlâc.

— Îmi pare foarte rău, stimate domnule Barras, dar mă tem că nu mai avem ce-i face.

Doctorul Lewis părea sincer tulburat.

Barras nu răspunse. Uitându-se la el, doctorul Lewis desluşi pulsul puternic al arterelor temporale, congestionarea întunecată a frunţii, şi o dată cu compătimirea îi veni şi gândul instinctiv că probabil Barras are tensiunea foarte ridicată.

— Am făcut tot ce ne-a stat în putinţă, adăugă doctorul Lewis.

— Da, zise Richard, cu un glas a cărui semnificaţie era impenetrabilă.

Pe doctorul Lewis îl cuprinse un nou val de compătimire. Se uită lung la Barras, cu ochii întristaţi. Bineînţeles, nu ştia că omul la care se uita era, din toate punctele de vedere, asasinul lui Harriet.

CAPITOLUL XVII

Până şi Hilda era afectată. Săptămâni întregi de la întoarcerea ei şi a lui Grace la spital, după ce asistaseră la înmormântarea mamei lor la Sleescale, Hilda rămase taciturnă, meditativă. Acum recunoştea şi ea că la vila Law domnea o atmosferă anormală. Pentru că era neliniştită, vorbea repezit cu pacienţii, era dură cu Ness, îşi făcea toată treaba cu un zel mecanic şi neobosit. Iar faţă de Grace se purta iarăşi cu acelaşi aer posesiv plin de afecţiune şi gelozie.

Jumătatea lor de zi liberă era pe sfârşite, şi cele două surori se plimbau împreună încetişor pe Regent Street. Se îndreptau de fapt spre Oxford Circus, ca să ia autobuzul până la Knightsbridge. Încheind o diatribă amară împotriva complicaţiilor umilitoare ale vieţii de familie, Hilda se uită pe furiş la Grace, şi-i spuse sarcastic:

— Întotdeauna mi-ai făcut teorii că ţii să pui lucrurile la punct cum e mai bine. Poftim, acuma ai şansa cea mai bună de a te întoarce acasă şi de a încerca s-o faci.

— Mda, zise calm Grace, numai că acum n-aş putea fi de prea mare folos.

— Ce vrei să spui?

Tocmai atunci, autobuzul pe care-l aşteptau sosi în staţie.

Grace rămase tăcută până când se aşezară jos, şi imediat după aceea o anunţă că o să aibă un copil.

Hilda se înroşi îngrozitor la faţă. Cine ar fi privit-o în momentul acela ar fi zis că o să-i vină rău. Rămase absolut nemişcată, până când taxatoarea le luă banii de

bilete; apoi vorbi cu glas scăzut, rănită până în fundul inimii:

— Colac peste pupăză! Parcă n-ar fi fost destulă pacoste căsătoria ta. Parcă n-am fi avut destule necazuri şi aşa, în ultima vreme. Eşti o proastă, Grace, o gâscă fără pereche.

— Eu nu cred că sunt chiar aşa proastă, răspunse Grace.

— N-ai decât, dar eu sunt convinsă, i-o trânti Hilda furioasă, pălind. Copiii făcuţi în timp de război n-au prea mare haz.

— Aşa cred şi eu în general, dar poate că al meu o să aibă.

— Eşti o proastă fără pereche, şuieră Hilda privind drept înainte. Ţi-ai pierdut minţile cu prăpăditul ăla de Teasdale. Şi acuma... asta-ţi mai lipsea! O să trebuiască să pleci de la spital. Îmi vine rău când mă gândesc. Eu nu vreau să am nimic de-a face cu povestea asta. Până acum m-am ferit de toate complicaţiile de familie, şi tot aşa o să mă feresc şi de data asta. Vai, dar e o prostie cumplită, un lucru aşa de ordinar, de-a dreptul scârbos, aşa cum fac cele mai ordinare şi mai scârboase infirmiere, peste tot în ţara asta. Auzi, să faci copii de război cu nişte eroi de front. O, Doamne, dar e de-a dreptul greţos. Nici nu vreau să aud de aşa ceva. Nici în ruptul capului! N-ai decât să pleci, şi să-ţi faci javra aia de copil şi singură.

Grace nu spuse nimic. Avea obiceiul acesta simplu de a nu spune nimic atunci când răspunsul cel mai potrivit consta tocmai în a nu spune nimic. De fapt, de la căsătoria ei cu Dan, apropierea dintre ea şi Hilda nu se mai refăcuse pe deplin. Şi acum le punea capac la toate! Faptul că Grace, pe care ea o ocrotise şi o alintase, drăguţa de Grace, micuţa care dormise în braţele ei, avea acum să facă un copil, un copil de război, o lovea şi o îngreţoşa atât de tare pe Hilda, încât se jura să nu se amestece cu nimic în toată povestea asta dezgustătoare.

În momentul când se ridică ţeapănă ca să coboare la staţia Harrod, Hilda avea lacrimi în ochi.

Aşadar, Grace trebui să-şi aranjeze de una singură toate complicaţiile, descurcându-se cum putea. A doua zi dimineaţă, se duse să stea de vorbă cu domnişoara Gibbs. Conform tradiţiei, domnişoara Gibbs ar fi trebuit să fie plină de bunăvoinţă la auzul unei asemenea veşti; totuşi, ca şi Hilda, domnişoara Gibbs nu fu deloc binevoitoare. Îi ţinu următorul discurs, în mijlocul căruia scânteiară adesea furia şi dinţii ei albi:

— Sunt sătulă până-n gât de comediile astea, domnişoară Barras. Da' de ce-ţi închipui dumneata că te-am ţinut noi aici – ca să îngrijeşti răniţii sau ca să perpetuezi specia umană? Noi ne-am străduit să fii de folos oamenilor. Şi când colo, iată cum ne răsplăteşti! Mă văd silită să-ţi spun, domnişoară Barras, că nu sunt prea încântată de dumneata. Eşti departe de a te dovedi la fel de reuşită ca sora dumitale. De ea poţi să fii sigură că nu vine hodoronc-tronc într-o zi să-ţi anunţe că face un copil. Ea rămâne mereu în sala de operaţii, şi-şi face *datoria.* Luna aceasta ai primit trei mustrări pentru neglijenţă şi pentru că ai stat de vorbă pe coridor. Şi acum mai vii şi cu povestea asta. E foarte greu. Nu sunt de acord câtuşi de puţin. Am terminat.

Grace se simţi teribil de ruşinată. Hilda şi cu domnişoara Gibbs făcuseră ca toată istoria asta să pară ceva indecent, ca şi cum ar fi făcut un copil din flori, nu ca o femeie măritată. Numai că Grace nu era omul pe care să-l întristezi uşor. Grace era aşa de simplă, o fire atât de deschisă şi de nepăsătoare, şi totdeauna persoana cea mai modestă de pe lume, măcar că avea o capacitate extraordinară de a-şi păstra liniştea şi optimismul chiar în împrejurări când, după cum spunea domnişoara Gibbs, „e foarte greu”.

În felul ei lipsit de conformism, Grace îşi urmă neabătută planurile. De la înmormântarea maică-sii îi sporise şi mai mult oroarea de a se întoarce la vila Law. Îi

scrise mătuşii Carrie, şi răspunsul acesteia, plin de temeri înăbuşite şi de presimţiri triste doar pioase, încheindu-se de altfel cu un *post-scriptum* şovăitor, deşi subliniat de două ori, o făcu pe Grace să înţeleagă destul de limpede că nici vorbă nu putea fi de a se întoarce acasă.

Se mai gândi puţin la cele scrise de mătuşa Carrie, apoi hotărî ce urma să facă. Într-un fel, lui Grace nu-i era greu să ia o hotărâre; chestiunile pentru care Hilda s-ar fi frământat timp de o jumătate de lună nu constituiau o sursă de îngrijorare pentru Grace. Ea nu părea să cântărească şi să chibzuiască lucrurile, ci făcea impresia că ia hotărârile pe loc. Într-adevăr, lui Grace îi fusese hărăzită capacitatea de a face din armăsar ţânţar. Şi asta, tocmai pentru că nu se gândea niciodată la ea însăşi.

În prima sâmbătă din ianuarie, având zi liberă de la spital, Grace se urcă în tren şi se duse în comitatul Sussex. Îi trăsnise ei prin cap că o să-i placă acolo în sud, unde era cald şi soare, cu totul altfel decât în nordul neospitalier şi bătut de vânturi înfricoşătoare. Nu ştia prea multe despre comitatul Sussex, dar una dintre infirmiere îşi petrecuse un mic concediu la Winrush, aproape de nodul de cale ferată Parnham. Grace luă de la ea adresa gazdei, o oarecare doamnă Case.

Trenul o duse pe Grace în Sussex, zgâlţâind-o şi zguduind-o, şi tot aşa o lăsă pe peronul nodului de cale ferată Parnham. Era o gară fără niciun haz, care nu prevestea nimic bun. Câteva şoproane de tablă ondulată, nişte ocoale de vite fără vite, şi piramide făcute din bidoane de lapte, care intrau unul într-altul. Dar pe Grace n-o descurajă nici asta.

Dădu cu ochii de o tăbliţă indicatoare, pe care scria „Winrush”. Distanţa înscrisă acolo era doar de o milă, aşa că porni pe jos.

În ziua aceea bătea un vânt puternic, dar aerul era înviorător, proaspăt. Vântul aducea un miros reavăn de pământ jilav, care se îmbina cu briza sărată a mării. O lovi dureros, ca un cuţit în inimă, gândul că în aceeaşi lume în

care se afla un loc atât de plăcut ca acesta se putea desfăşura un război care pocea chipul naturii, îi mutila trupul, îi strica frumuseţea, ucidea oamenii. Fruntea ei tânără se înnegură. Dar amărăciunea i se mai risipi când ajunse la Winrush. Din clipa în care intră în această localitate, Grace se simţi fermecată. Era un sătuleţ cât o jucărie – doar o ulicioară, care ducea din câmp la malul mării. Pe la jumătatea ulicioarei era o prăvălioară, cu o firmă pe care scria grosolan şi simplu: „Doamna Case – Băcănie – Textile – Farmacie”. Despre partea farmaciei nu se zărea mare lucru, afară doar de un pachet de bicarbonat, pus la fereastră. Şi totuşi, lui Grace îi plăcu enorm prăvălia. Se uită vreme îndelungată pe fereastră, recunoscând toate zaharicalele pe care le îndrăgise în copilărie. Erau nişte acadele, numite Subţirelul, bineînţeles cam subţirele şi raţionalizate, şi altele numite Homarul-gâtului, nişte bomboane frumoase, roşu cu alb, făcute doar ca să te păcălească, pentru că văzându-le aşa de mari sperai că au alună înăuntru. Şi când colo, nu aveau. Deşi Grace zăbovi multă vreme la vitrina prăvăliei, până la urmă îşi luă inima-n dinţi, trase aer în piept şi intră înăuntru. Intră atât de hotărâtă în prăvălie, încât de la primul pas se împiedică, gata să cadă, pentru că înăuntru era întuneric şi trebuia să coboare o treaptă, pe care n-o văzuse. Când tocmai încerca să-şi recapete echilibrul după ce se izbise de un butoi, răsună o voce dindărătul tejghelei:

— O, draga mea! Blestemata aia de treaptă!

Ţinându-se bine de butoi, Grace se uită la persoana care i se adresase cu „draga mea”. Înţelese că trebuie să fie doamna Case. Îi spuse:

— Nu-i nimic, nu m-am lovit. Aşa sunt eu, cam neghioabă. Sper că n-am deteriorat butoiul.

Doamna Case îi spuse, încântată că poate să facă o glumă:

— O, draga mea, eu sper că butoiul nu te-a deteriorat pe dumneata.

Grace zâmbi: de altfel, oricine ar fi zâmbit doamnei Case, pentru că era o fiinţă cu totul deosebită, un adevărat capriciu al naturii: mărunţică şi bătrână, cu ochii strălucitori ca mărgelele, dar din nefericire şi cu o cocoaşă în spinare. Cocoaşa doamnei Case n-ar fi trebuit să aibă o notă romantică – avea şira spinării deformată, întrucât din copilărie suferise de morbul lui Pott – şi totuşi, acum era romantică; într-adevăr, pe de o parte capul îi intrase aşa de mult în trup, iar pe de altă parte ochii ca mărgelele îi străluceau aşa de frumos, încât capul ei pe umeri îţi făcea impresia comică a unei cloşti stând pe ouă. O cloşcă de altfel cam roşcată la culoare, pentru că pielea doamnei Case era roşcovană şi zbârcită. Numai sub nas avea o pată mai întunecată, care te făcea să bănuieşti că doamna Case prizează tabac. Şi ăsta era adevărul.

— Aş dori să vorbesc cu dumneavoastră despre camerele de închiriat, intră în subiect Grace. Mi-a dat adresa dumneavoastră o prietenă a mea, infirmiera Montgomery.

— A, da, spuse doamna Case frecându-şi mâinile, dusă pe gânduri. Mi-aduc aminte de ea, era o persoană tare simpatică. Doriţi camerele pentru la vară?

— Nu, le-aş lua chiar de la începutul primăverii, spuse Grace repede; după aceea adăugă: Vedeţi, situaţia mea e puţin diferită. Vedeţi, o să am un copil.

— Aha, văd, spuse doamna Case după o vreme.

— Vedeţi, de asta situaţia e puţin diferită.

— Da, da, draga mea, asta văd şi eu. Într-adevăr, situaţia e niţel diferită. Da, da, asta pot vedea şi eu.

În acest punct al conversaţiei, Grace izbucni în râs; aşa de des pronunţaseră verbul a vedea, şi doamna Case şi ea, în contrast cu această prăvălie, în care nu vedeai absolut nimic din pricina întunericului. O clipă mai târziu râse şi doamna Case, dar nu chiar aşa entuziasmată. Apoi zise:

— Mi se pare că tare-ţi place să glumeşti. Te superi

dacă te întreb de soţul dumitale? E la război, sau unde e, draga mea?

Grace nu se supără câtuşi de puţin. Îi vorbi doamnei Case despre Dan Teasdale, justificându-se mai mult sau mai puţin, iar doamna Case se arătă din nou prietenoasă; simţeai bine că i se luase o piatră de pe inimă. Îi spuse:

— Draga mea, ştiam eu mai mult ca sigur că e aşa cum spui, pentru că eu cunosc oamenii după faţă; la mine nu există. Însă, ştii, în ziua de azi nu strică puţină precauţie, că, deh... Trebuie să te gândeşti şi la războiul cu nemţii, şi la o bucată de pâine. Draga mea, poate vrei să te conduc să-ţi arăt camerele.

Camerele erau splendide; sau cel puţin aşa i se părură lui Grace. Erau două încăperi care comunicau între ele, la etajul doi. Podelele erau denivelate, la drept vorbind şi tavanele sufereau cam de aceeaşi boală a arcuirii; când te îndreptai spre pat, trebuia să ai grijă să laşi capul bine în jos; cât despre odaia de şedere, fără doar şi poate nu era destinată şederii în picioare; dar pe de altă parte, odăile erau foarte curate; aveau perdeluţe de voal, cârpite de curând. Printre alte obiecte se remarca o frumoasă fotografie de la încoronarea reginei Victoria, o vitrină cu ouă a tot felul de păsări, adunate de nepoţelul doamnei Case, o fotografie mărită a soţului doamnei Case, care lucrase la Căile Ferate şi murise pentru că i se deplasase un rinichi. Fereastra dădea spre o privelişte splendidă: o grădină lungă, cu un pâlc de vişini, şi Grace îşi imagină cum aveau să arate primăvara, în freamătul înmuguririi. Departe, pe câmp, se zăreau nişte vaci şi o lizieră de ulmi. Grace rămase la fereastră, şi în ochi i se ivi o lacrimă – o înduioşa toată frumuseţea asta, făcând-o să se gândească la Dan.

Se întoarse către doamna Case.

— Aş vrea să iau odăile, dacă sunteţi bună să mi le închiriaţi.

Doamna Case încuviinţă foarte mulţumită.

— Vino jos, draga mea, să bem o ceaşcă de ceai şi să

stăm de vorbă.

Coborâră, întâi Grace şi apoi doamna Case – ţinându-se de balustradă, pentru că şchiopăta – şi stătură mult de vorbă, bând mai multe ceşti de ceai. Odăile doamnei Case erau libere, şi pe urmă ea nici nu era o femeie hrăpăreaţă.

— Dacă aş zice cincisprezece şilingi pe săptămână chirie – zise plecând capul într-o parte cu aerul întrebător al unei găini – date fiind împrejurările, draga mea, ţi s-ar părea că cer prea mult?

— Nu, deloc, răspunse Grace. Şi chestiunea fu rezolvată fără nicio târguială.

După aceea mai tăifasuiră o vreme, ajungând să se înţeleagă din ce în ce mai bine. Doamna Case era o sursă inepuizabilă de informaţii utile. În sat era şi telefon, la ferma bătrânului domn Purcell, care, fără doar şi poate, era un om destul de amabil ca să le dea voie să se slujească de el. Până la Fitelhampton nu erau decât cinci kilometri, şi acolo se găseau mulţi doctori de nădejde. Conversaţia dintre Grace şi doamna Case dură multă-multă vreme, şi cu toate că până la urmă ajunse să cuprindă şi confidenţe referitoare la deplasarea rinichiului răposatului domn Case, fapt care-l deplasase până la urmă pe lumea cealaltă, conversaţia fu extraordinar de plăcută şi caldă.

Mai târziu, luând trenul de 16,10 de la nodul de cale ferată Parnham, Grace se simţea cum nu se poate mai fericită şi mai mulţumită. Grace nu era o fată deşteaptă. Hilda şi cu domnişoara Gibbs ar fi putut susţine că Grace e neglijentă şi proastă şi delăsătoare. Hilda şi domnişoara Gibbs ar fi trimis-o pe Grace la o maternitate bine organizată şi utilată, cu paturi igienice şi duşuri de mână şi ar fi considerat-o nebună dacă ar fi văzut-o pornind către Parnham şi lipindu-şi nasul niţeluş cam cârn de fereastra prăvăliei doamnei Case.

Întorcându-se la căminul surorilor de ocrotire, Grace era aşa de fericită, încât ar fi vrut să se împace cu Hilda.

Radioasă, se şi îndreptă spre odaia Hildei. Din pragul uşii, cu obrajii îmbujoraţi de aerul răcoros al serii, cu ochii strălucind de încredere şi speranţă, îi spuse:

— Ştii, Hilda, am aranjat totul. Am găsit un loc admirabil în Sussex.

— Zău? făcu Hilda pe un ton glacial.

De fapt ardea de nerăbdare să ştie unde a fost Grace şi ce a aranjat, dar era prea mândră şi prea jignită în mândria ei ca să-şi trădeze sentimentele.

Treptat, chipul lui Grace îşi pierdu aerul radios.

— Să-ţi povestesc? întrebă şovăitoare.

— Altă dată, îi răspunse Hilda, luând o revistă şi începând s-o răsfoiască.

Grace ieşi din odaie. Dar cum închise uşa, Hilda sări în sus, gata să vină după ea. Până la urmă se reţinu, pentru că nu-i stătea în fire să umble după nimeni. Rămase încruntată, nemişcată, cu o expresie de durere pe faţa palidă, apoi aruncă revista cât colo, în colţul odăii. Chiar în noaptea aceea avu loc un raid aerian deasupra Londrei, şi ori de câte ori se întâmpla aşa ceva, Grace venea în camera Hildei şi se strecura în pat lângă ea. În seara aceea însă, deşi Hilda o aşteptă pe Grace şi dori din suflet s-o vadă venind, fata nu apăru.

Timpul trecea. Cum avea o jumătate de zi liberă, Grace se ducea să cumpere tot felul de mărunţişuri care ar fi putut eventual să-i fie de folos, deşi se prea poate să nu-i fi fost. Asta era o mare bucurie pentru ea, îi plăcea în special să colinde magazinele universale. Dan îi scria de două ori pe săptămână. Nădăjduia să poată obţine o permisie, ca să vină în Anglia cu prilejul marelui eveniment. Zicea că are de gând să cerşească o permisie, s-o ia cu împrumut sau s-o fure în cel mai rău caz, ba chiar să dezerteze şi să treacă înot Canalul Mânecii. Dar totul, chiar şi traversarea Canalului Mânecii, depindea, bineînţeles, de eventualitatea nesigură a începerii unei ofensive.

Pentru Grace, scrisorile lui Dan erau acum o consolare

mai frumoasă ca oricând. Tot mai spera să restabilească bunele relaţii cu Hilda. Dar în ultima ei zi de lucru la spital, când se duse în odaia Hildei ca să-şi ia rămas-bun, n-o găsi acolo. Era în sala de operaţie. Grace se văzu silită să plece fără să-şi ia rămas-bun. Şi acest gen de plecare o întristă.

CAPITOLUL XVIII

La şaisprezece aprilie 1917, Stanley Millington se întorcea în oraşul Tynecastle. În cele câteva săptămâni care trecuseră, Laura stătuse la Sawbridge, în comitatul Warwickshire, unde Stanley primea îngrijiri la spitalul special pentru tratarea nevrozelor funcţionale datorate războiului. Joe nu mai ştia nimic de ei, până ce, într-o bună zi, află indirect la birou despre telegrama sosită la Hilltop care anunţa întoarcerea soţilor. Realitatea era că din seara aceea în care Laura fugise plângând din apartamentul lui, nu mai primise nici măcar un rând de la ea. Faptul că nu fusese invitat să asiste la întoarcerea soţilor Millington nu putea însă câtuşi de puţin să-l împiedice pe Joe de a veni la gară. O, nu, câtuşi de puţin! Joe era posesorul unei admirabile îmbinări de îndrăzneală nemaipomenită şi de obraz gros, ceea ce constituia pentru el posibilitatea şi mijlocul de a rezolva favorabil situaţiile cele mai delicate. Şi pe urmă, ştia că ei s-ar aştepta să-l găsească la gară, nu-i aşa? Era gata chiar să treacă cu vederea scena pe care i-o făcuse Laura în ultima zi, şi se pregătise să-şi demonstreze admiraţia entuziastă pentru eroismul lui Stanley. Porni cu automobilul la gară, ca să-l întâmpine pe Stanley cu un cald „Bine ai venit!”, cu afecţiunea şi sentimentele acelea bărbăteşti, normale între doi buni camarazi.

Dar când trenul se opri în gară, cea dintâi privire aruncată lui Stanley îl făcu pe Joe să-şi piardă zâmbetul de pe buze.

— Bine ai venit Stanley! îi spuse el cu un entuziasm

prudent.

Stanley îl lăsă să-i strângă mâna.

— Am fost îngropat de un obuz, îi zise el.

Joe îi aruncă o privire iute Laurei, pe care o găsi teribil de încordată. Pe peron era mare aglomeraţie, oamenii îi împingeau şi-i îmbrânceau, hamalii se luptau cu bagajele, şi Stanley, rămas acolo, ţeapăn ca un stâlp, părea că le stă în cale tuturor. Evitând privirile lui Joe, Laura îl luă de braţ pe Stanley şi-l conduse până la bariera mică a controlorului de bilete. În drum, Stanley îi făcu din nou confidenţe lui Joe:

— Am fost îngropat de-un obuz.

Se urcară în maşină. Tot drumul de la Gara Centrală până la Hilltop, Joe se uită cu coada ochiului la Stanley, deşi se străduia din răsputeri să n-o facă, şi în creier îi sunau obsedant cuvintele: „Dumnezeule, cine şi-ar fi închipuit?”

Nădăjduia din tot sufletul ca Stanley să nu repete iar propoziţia aceea.

Dar Stanley o repetă. Îi spuse pentru a treia oară:

— Am fost îngropat de-un obuz.

Continuând să-i arunce câte-o privire cu coada ochiului şi străduindu-se să n-o facă, Joe îi spuse:

— Sigur, Stanley, ai fost îngropat de-un obuz.

Stanley nu răspunse nimic. Stătea pe marginea canapelei din spate, de parcă ar fi fost o statuie cioplită în lemn. Ochii îi erau aţintiţi înainte, faţa – lipsită de expresie. Tot trupul dolofan părea că i s-a topit. Se ţinea cu amândouă mâinile de portiera maşinii. Domnul Stanley, „domnul Stanley al nostru”, se ţinea să nu cadă.

— Uite, aproape am ajuns, spuse Joe încurajator. Crezuse că Stanley e sănătos, ştia că n-are nici măcar o zgârietură, şi-l socotea proaspăt ca scos din cutie. Şi când colo, uite-l pe Stanley. Iată ce rămăsese din el. Lui Joe nu-i venea să creadă şi trebuia să-şi repete întruna în minte: „Uite... poftim... ăsta e”. Se uită pe furiş la Laura. Pe faţa ei nu se putea citi nimic. Stătea acolo, sprijinindu-l pe

Stanley cu braţul.

Automobilul se opri în faţa casei din vârful dealului, şi Joe sări jos. Era cât se poate de îndatoritor şi grijuliu.

— Vino pe-aici. Ai grijă la treaptă. Bagă de seamă.

Domnul Stanley băgă de seamă. Ţinându-se bine, se dădu jos din maşină şi se proţăpi pe trotuar. Avea multă grijă. Îşi ţinea capul nemişcat, de parcă ar fi vrut să şi-l păzească. Arăta ca un om căruia i-a înţepenit gâtul. Dar pe urmă îţi dădeai seama că nu numai gâtul îi înţepenise, ci totul trupul. Mişcările lui păreau efectuate printr-o serie de mici impulsuri. Şi nu erau perfect coordonate. Aduceau mai mult cu mişcările unui robot, erau aproape mecanice.

Joe îi spuse:

— Vrei să te ajut?

Stanley nu răspunse – căpătase obiceiul de a nu răspunde – dar după un minut zise:

— Picioarele lucrează destul de bine. Totul porneşte de la cap. Am stat în spital. Am fost îngropat de-un obuz!

În timp ce Laura zăbovea la poartă, dându-i şoferului instrucţiuni în privinţa bagajelor, Joe îi conduse pe Stanley în casă. În prag se afla Bessie, servitoarea, aşteptând să le deschidă. La vederea domnului Stanley, Bessie holbă nişte ochi cât cepele. Joe exclamă plin de entuziasm:

— Ei, Bessie, uite că s-a întors domnul Stanley!

Fără s-o observe pe Bessie, Stanley merse drept în hol şi se aşeză pe marginea unui scaun. Îşi pipăi nasturii de la vestă, şi apoi se uită la Bessie. De data asta probabil că o observase, întrucât îi dădu explicaţia de rigoare.

Niciuna, nici două, Bessie se puse pe un plâns cu sughiţuri.

Joe îi scoase şapca lui Stanley.

— Eh! Aşa! zise el cu blândeţe. Acum, Bessie, după ce o să ia masa o să se simtă mult mai bine.

Îi zâmbi lui Bessie, pentru că era o fată drăguţă şi bună, şi el se purtase totdeauna frumos cu ea.

Fata plecă să pregătească masa. Joe o auzi tocmai din bucătărie cum plânge istorisind bucătăresei ce s-a

întâmplat.

Stanley îşi plimbă privirile prin hol. Dar pentru asta nu-şi întorcea doar capul, ci tot trupul, încetişor şi cu grijă, rămânând ţeapăn pe marginea scaunului. În clipa aceea intră Laura.

— Îmi pare tare bine că te-ai întors, Stan, îi spuse Joe frecându-şi entuziast mâinile. Nu-i aşa, doamnă Millington, că e o plăcere?

— Da.

Laura se îndreptă către Stanley. Faţa ei trăda o încordare aproape insuportabilă.

— N-ai vrea să vii sus? îl întrebă ea.

Dar Stanley refuză. Nu manifesta prea mult interes pentru Laura. De fapt, într-un mod destul de ciudat, părea că-l supără şi interesul Laurei pentru el. Se uita mereu de jur-împrejur în hol. Ochii lui erau plini de curiozitate, şi îndărătul curiozităţii părea că se mai ascunde ceva. Erau mai întunecaţi ochii lui, de parcă se lăsase o pânză neagră peste ei. Şi dincolo de această pânză se ascundea acel ceva nelămurit. Când această pâlpâire subterană se înălţa spre suprafaţă, faţa lui Stanley vădea semne de emoţie. Era greu să-ţi dai seama despre ce emoţie era vorba, pentru că venea prea brusc la suprafaţă, şi tot aşa de brusc dispărea. Dar era o emoţie îngrozitoare. Era teama. Nu o teamă anumită, ci o teamă pur şi simplu. Stanley nu se temea de ceva în mod special. Se temea, doar atât. Isprăvi cercetarea holului şi spuse:

— Am călătorit bine.

— Bravo, bravo!

— Atâta doar, că era zgomot.

— Zgomot, Stanley?

— Da, roţile. Prin tuneluri.

„Ce naiba o fi în capul lui?” se întrebă Joe.

— Am fost îngro...

— Bine, bine, îl întrerupse repede Joe. Se auzi sunetul dulce al gongului. Haide, vino să iei masa. O să se simtă mai bine după ce o să ia masa, nu-i aşa, doamnă

Millington? Nimic mai bun decât prânzul ca să-l facă pe un bărbat să-şi revină, he-he!

— După-masă trebuie să mă culc niţel, zise Stanley. Asta e una din recomandările doctorilor. A trebuit să le făgăduiesc că-i ascult înainte de a-mi da drumul din spital.

Se duseră la masă. Laura se opri ostentativ în uşa sufrageriei.

— Nu trebuie să fii la fabrică la ora asta? întrebă ea cu un glas lipsit de expresie şi fără să se uite la Joe.

— Aş, de unde?! răspunse Joe vesel. Acolo treaba merge strună.

— Mă tem că Stanley ar prefera să-l laşi singur acum.

Dar pe Stanley îl cuprinse nervozitatea.

— Nu, nu. Lasă-l pe Joe să rămână aici.

Un răstimp de tăcere; Joe zâmbi binevoitor; Laura se îndepărtă, călcându-şi pe inimă. Se aşezară la masă.

După ce-şi termină supa, ca să arate că n-a uitat recomandările medicale, Stanley îi spuse din nou lui Joe:

— După-masă trebuie să mă culc niţel, asta e una din recomandările doctorilor. Şi când mă scol trebuie să împletesc.

Joe căscă gura de uimire. „Nu e nimic de râs, se gândi el, o, Doamne, nu e nimic de râs.” Apoi întrebă cu glas înspăimântat:

— Să împleteşti?

Laura făcu o mişcare chinuită, de parcă ar fi cuprins-o un junghi. Ar fi vrut să intervină între ei. Dar domnul Stanley continuă, explicând totul: când dădea explicaţii părea cel mai fericit.

— Împletitul îmi face bine la cap. La spital am învăţat să împletesc, după ce am fost îngropat de-un obuz.

Joe se grăbi să se uite în altă parte, oriunde, numai la faţa lui Stanley nu. Auzi vorbă, să împletească… să împletească! Joe se gândi la trecut. Îşi amintea de Stanley, de domnul Stanley aşa cum fusese cu un an înainte, de remarcele lui tăcute în aceeaşi încăpere, îşi

amintea de bărbatul optimist şi curajos, care voia să le dea nemţilor vreo două la fund. „Ştii doar, pentru Anglia şi pentru patronul ei, Sfântul Gheorghe”. El era englezul get-beget, care ar fi vrut să intre într-o escadrilă de aviaţie... He-he, straşnică aventură, nu? Dar intrase la infanteria uşoară, în Batalionul Şcolilor Publice, numărul nouă... „Domnul Stanley al nostru”, care considera că războiul e pur şi simplu *minunat.* „Dumnezeule, se gândi Joe, mă întreb: cum l-o fi considerând acum?” şi deodată, lui Joe îi veni să râdă.

Dar exact în clipa aceea, lui Stanley mai-mai că-i veni să plângă.

— Nu pot, scânci el. Nu pot!

Laura interveni cu glas scăzut, aplecându-se către el.

— Ce s-a întâmplat, dragul meu?

Faţa lui Stanley se crispă cuprinsă de un tic, cu toată masca îngheţată.

— Nu pot închide borcanul de muştar.

Încerca să închidă borcanul de muştar şi nu izbutea. Începu să tremure din tot corpul, de furie că nu putea închide borcanul de muştar.

Joe sări de la locul lui.

— Uite, zise el, ţi-l închid eu.

Răsuci linguriţa într-o parte, aşa ca să se poată închide capacul, şi, întrucât tot se sculase de la masă, îşi luă şerveţelul şi-i şterse lui Stanley sosul de pe bărbie.

Apoi se aşeză la locul lui.

Deodată, Laura dădu semne că nu mai poate suporta. Se ridică brusc de la masă şi, scuzându-se cu glas tremurător, se retrase.

— Am puţină treabă, spuse ea, cu capul întors într-o parte, înainte de a ieşi.

În cele câteva minute de tăcere care urmară, Joe suci şi răsuci cu grijă lucrurile în minte. În cele din urmă, îi spuse lui Stanley:

— Ştii, bătrâne, e o mare bucurie să te revedem aici. În ultima vreme, fabrica produce bani cu ghiotura. Luna

trecută a mers totul de minune.

Stanley încuviinţă din cap.

— Tipul ăla, Dobbie, pe care-l avem la birou, nu face însă doi bani. Ascultă-mă pe mine, Stanley, dacă tot te-ai întors acum, ar trebui să-i dăm paşaportul.

Stanley încuviinţă din cap.

— De fapt mă gândeam şi eu că n-ar fi rău ca la sfârşitul lunii să scăpăm de el. Ai fi de acord s-o facem, Stanley?

Stanley încuviinţă din cap. După care Stanley se ridică de la masă, brusc, ţeapăn, cu toate că Joe nu-şi terminase încă desertul.

— Trebuie să mă culc.

— Desigur, bătrâne, îl aprobă Joe, fără să se supere. Faci cum e mai bine, Stan. Şi, apucat de un nou acces de serviabilitate, sări de la locul lui şi-l luă pe Stanley de braţ. Laura aştepta în faţa scărilor, ţinând strâns în pumn o batistuţă udă de lacrimi. Dădu să-l apuce pe Stanley de braţ, dar Joe nu se lăsă înlocuit cu una, cu două. Şi chiar Stanley părea că se sprijină pe Joe, că se bizuie pe el...

Stanley îi spuse repezit nevesti-sii să-l lase în pace. Joe îl ajută să urce scara până în odaia lui, iar acolo îl ajută să se dezbrace.

Se dezbrăcă la piele, arătându-şi trupul uscat. Dezbrăcat, Stanley arăta mai puţin ca un robot viu, cât ca un robot mort. Nu mai era un om, era un cadavru. Părea gata să se culce, dar înainte de a se vârî în pat efectuă un mic ritual: se uită sub pernă, se uită în cele două dulapuri şi îndărătul perdelelor de la ambele ferestre. Apoi se urcă în pat. Stătu întins pe spate, cu mâinile şi picioarele drepte, ţepene. Ochii lui stinşi se holbau, fără expresie, către tavan. Joe părăsi încăperea în vârful picioarelor.

În josul scărilor, Laura îl aştepta cu ochii roşii şi umflaţi de plâns. Îl întâmpină hotărâtă, aspră, muşcându-şi buza, obicei pe care Joe i-l cunoştea atât de bine.

— Nu am de spus decât un singur lucru, rosti cu greu Laura. Respiraţia întretăiată îi ridica pieptul. Îţi cer să te

ţii cât mai departe de casa noastră.

— Vai de mine, Laura, de ce vorbeşti aşa? protestă el blând. Treci printr-un moment greu cu Stan şi ai nevoie de tot ajutorul pe care ţi-l poţi asigura.

— Asta numeşti tu ajutor?

— De ce nu? argumentă el mângâietor. Nimeni nu e mai afectat decât mine, nimeni de pe lume. Şi totuşi, trebuie să discutăm problema. Clătină din cap cu multă înţelepciune. În ceea ce priveşte întoarcerea pe front, în cazul lui Stanley, nici nu poate fi vorba de aşa ceva. Mă gândesc însă la fabrică...

— Se putea să nu te gândeşti? îi spuse ea cu duşmănie.

— Vreau să spun... o opri el cu un gest, având aerul omului acuzat pe nedrept. Dă-o încolo, Laura, acordă-mi şi mie puţin credit! Eu vreau să vă ajut pe amândoi. Vreau să-l aduc pe Stanley la fabrică, să-i stârnesc din nou interesul pentru afaceri, să-i dau tot sprijinul de care sunt capabil.

— Dacă nu te-aş cunoaşte, aş crede că eşti sincer.

— Păi chiar şi sunt. La urma urmei, trebuie neapărat să ne ajutăm unul pe altul în această situaţie. Pe cuvântul meu, Laura, am să fac tot ce am să pot.

În tăcerea care urmă, Laura rămase cu ochii umflaţi, aţintiţi asupra chipului lui Joe; respiraţia ei întretăiată era acum şi mai scurtă, chinuită.

— Nu cred că vei face ceva, îi spuse ea sufocându-se. Şi te urăsc pentru ceea ce ai făcut până acum... aproape tot atât de mult cât mă urăsc şi pe mine.

Cu aceasta, Laura se răsuci pe călcâie şi ţâşni afară din hol.

Joe, în schimb, rămase exact unde se afla, mângâindu-şi uşor bărbia; apoi zâmbi, mai mult în sinea lui, şi părăsi casa Millington. Dar se întoarse a doua zi dimineaţă, înfaţişându-se pe la ora unsprezece, ca să-şi ţină făgăduiala de a-l duce pe Stanley la fabrică. Laura ieşise în oraş, dar Stanley era acolo. Se sculase şi se îmbrăcase. Şedea pe marginea unui scaun din hol şi-şi punea plăci la

gramofon. Bineînţeles, gramofonul n-ar fi fost nimic rău în sine, dar muzica pe care o asculta Stanley îl făcu pe Joe să simtă că i se încrâncenează carnea. Protestă pe loc:

— Stanley, dar de ce nu pui o placă mai veselă? Ceva cântat de Bing Boys, nu?

— Mie asta-mi place, îi spuse Stanley, punând placa încă o dată, de la capăt. E singura care-mi place. Am ascultat-o toată dimineaţa.

Nedumerit, Joe mai suportă încă o dată bucata. Dar îmbinarea dintre muzică şi înfăţişarea lui Stanley ascultând această bucată era de-a dreptul îngrozitoare. Joe se apropie de gramofon şi se uită la placă. Pe ea scria: *„Marche funebre”* de Chopin. Se întoarse către Staley.

— Doamne fereşte, Stanley, dar ce-ţi trebuie ţie comedia asta? Haide, domnule, vino-ţi în fire! Am adus maşina la scară şi totul e pregătit. Coborâm în oraş, la fabrică.

Merseră liniştiţi până la fabrică şi intrară direct în secţia de topitorie. Joe aranjase totul dinainte. Se arboraseră toate drapelele britanice, şi un steag mare, pe care-l scosese dintr-un fund de dulap, era întins de-a curmezişul atelierului, purtând cuvintele: „Bine aţi venit!” Când Stanley intră în atelier împreună cu Joe, toată lumea întrerupse lucrul şi-l aclamă cu vioiciune. În secţia aceasta lucrau acum şi multe femei, Joe găsind că muncesc mai repede decât bărbaţii în vârstă şi în schimb pot fi plătite mai prost. Femeile scoaseră nişte aclamaţii puternice, iar Stanley se întoarse cu faţa către ele, către femeile care aclamau, femeile în salopete, femeile acelea care umpleau obuze. Se vedea limpede pe faţa lui că nu ştia ce trebuie să facă în prezenţa atâtor femei. Mai mult ca oricând, se vedea limpede că omul acesta nu mai avea nicăieri un loc în viaţă. Joe îi sugeră, vorbindu-i aproape în şoaptă:

— Spune-le ceva, Stanley, spune orice doreşti.

Şi Joe ridică mâna, îndemnând lumea să facă linişte.

Domnul Stanley se întoarse cu faţa către femei şi le

spuse:

— Am fost îngropat de-un obuz. Am stat în spital.

Urmară noi aclamaţii, şi, profâtând de zgomotul lor, Joe se grăbi să-i sufle lui Stanley ce să spună mai departe:

— Spune-le că eşti bucuros de creşterea producţiei şi că speri să lucreze şi mai departe cum lucrează acum.

Domnul Stanley repetă cu glas tare:

— Sunt bucuros de creşterea producţiei şi sper că o să lucraţi şi mai departe cum lucraţi acum.

Noi ovaţii, ovaţii puternice şi prelungi. După aceea, Joe preluă frâiele. Ridică iar braţul ca să se facă linişte. Îşi împinse pălăria mai pe ceafă, îşi puse degetele mari în răscroiala vestei şi le zâmbi strălucitor:

— Sunteţi cu toţii încântaţi, la fel de încântaţi ca şi mine, să-l vedeţi din nou pe domnul Stanley. Domnul Stanley n-o să vă vorbească despre faptele săvârşite de el, aşa că va trebui să vă vorbesc eu în locul lui. N-o să vă înşir prea multe, pentru că aveţi de lucru pentru ţara voastră, aveţi de îndeplinit o muncă ce trebuie îndeplinită, şi nu aveţi timp să vă întrerupeţi ca să ascultaţi pe unul şi pe altul; dar un singur lucru trebuie să vă spun, şi am să vi-l spun aici, de faţă cu domnul Stanley: suntem cu toţii mândri de el. Sunt mândru că sunt asociatul lui în afaceri şi ştiu că voi sunteţi mândri să fiţi salariaţii lui. Am făcut planuri, domnul Stanley şi cu mine, şi el nădăjduieşte ca voi toţi să continuaţi să vă faceţi datoria aici, aşa cum şi-a făcut-o şi el în Franţa. Înţelegeţi? Trebuie să munciţi, să munciţi pe brânci, ca să menţineţi producţia ridicată. Şi cu asta am să închei, dar înainte de a vă întoarce la lucrul vostru, aş vrea să cântăm cu toţii imnul naţional, şi apoi să strigăm de trei ori ura pentru domnul Stanley, dar ştiţi, aşa, de să se cutremure tavanul.

Se aşternu tăcerea, iar apoi, în chip emoţionant, mai ales din pricina vocilor de femei, cântară *God Save the King*[17]. Era de-a dreptul mişcător, şi în ochii lui Joe sclipiră

[17] Imnul naţional englez; traducerea: Dumnezeu să-l apere pe rege.

lacrimile.

După ce l-au rugat pe Dumnezeu să le apere regele, l-au ovaţionat pe domnul Stanley, apoi l-au ovaţionat pe Joe, apoi au ovaţionat pe toată lumea. Pe urmă, cu o fervoare aproape mistică, s-au întors la şrapnele, la bombele Mills şi la obuzele de opt kilograme.

Joe cu Stanley porniră pe coridor către birourile direcţiei. Dar nu ajunseră prea departe. La jumătatea drumului se afla un obuz imens. Nu-l fabricase Joe, deşi mult i-ar fi plăcut să fi fabricat asemenea lucruri. Era un cadou primit din partea lui John Rutley, prietenul Rutley de la Yarrow, coleg cu el în Comitetul pentru Aprovizionarea Armatei. Rutley avea o uzină imensă şi producea obuze imense. Şi Joe era cum nu se poate mai mândru de acest splendid obuz calibru 400, care simboliza numeroase lucruri, unul dintre ele – şi nu cel mai neînsemnat – fiind prietenia lui John Rutley pentru Joe. Joe îl montase pe un soclu frumos de lemn lustruit, şi obuzul stătea acum strălucitor şi gigantic, îndreptându-şi botul către cer, ca într-un fel de extaz tăcut.

Obuzul îl făcu pe Stanley să se oprească. Privea cu ochii aceia în care îngheţase orice expresie, la obuzul cel mare şi strălucitor.

Joe mângâie cu dragoste botul obuzului.

— O frumuseţe ghiuleaua asta, nu? Am botezat-o Katie.

Domnul Stanley nu-i răspunse, dar îndărătul vălului de ceaţă care-i estompa ochii începură să pâlpâie umbre tulburi.

— Ce n-aş da să fabricăm şi noi lucruri mari, dintr-astea! spuse Joe. Nu mai vorbesc de faptul că din astea scoţi şi al naibii de mulţi bani. În sfârşit, hai să mergem acum la birou. Ne aşteaptă Morgan şi Dobbie şi trebuie să stăm de vorbă cu ei.

Dar domnul Stanley nu se clinti din loc, nu avea putere să treacă de obuz. Nu-şi mai putea lua ochii de la el. Semăna cu obuzul care-l îngropase pe el. Inima i se strânse şi începu să tremure.

— Haide o dată, omule! îi spuse Joe nerăbdător. Nu ştii că te aşteaptă lumea?

— Vreau acasă.

Glasul îi răsuna foarte ciudat. Stanley începu să se retragă din faţa obuzului, mergând ţeapăn, de-a-ndărătelea.

„Dumnezeule, gândi Joe, iar l-a apucat.” Îl luă de braţ, ca să-l ajute să treacă de obuz. Dar Stanley nu putea trece de obuz. Pielea de pe frunte i se încreţea într-un tic spasmodic, iar îndărătul vălului care-i umbrea privirile sălta, sălta violent groaza chinuitoare, îngropată în adâncuri. Stanley rosti greoi, sugrumat, înecându-se:

— Dă-mi drumul să plec. Vreau acasă!

— Dar n-ai nimica, Stanley, îi spuse Joe. Nu te necăji, că n-ai nimic. Doar n-o să te muşte. Nici nu e umplut cu pulbere. Fii rezonabil, omule!

Numai că Stanley nu putea fi rezonabil. Toată splendida raţiune a lui Stanley fusese aruncată în aer, izgonită din capul lui, de suflul unui obuz ca acesta, pe câmpul de luptă din Franţa. Toată faţa începu să i se contorsioneze spasmodic, şi spasmul devenea tot mai frecvent, iar groaza din ochii lui era oribilă.

— Trebuie să mă duc acasă.

Abia de reuşea să mai rostească şi atât. Sub faţa rece ca o mască mortuară se înălţau talazurile de panică.

Joe gemu resemnat:

— Bine, Stanley: atunci, te duc acasă. N-are rost să facem caz pentru atâta lucru.

Joe voia să evite o scenă la fabrică; Doamne, asta în niciun caz, cu atât mai puţin acum, că lucrurile ieşiseră aşa de bine. Ţinându-l în continuare de braţ, îl conduse uşurel prin atelier. Zâmbetul lui Joe arăta tuturor că totul e în perfectă ordine. Domnul Stanley nu-şi revenise încă pe de-a-ntregul, pentru că, desigur, era abia ieşit din spital, dar încolo, vai de mine, n-avea nimic.

Automobilul porni către Hilltop, purtând un Stanley ţeapăn, înfipt parcă în canapeaua din spate. Iar Joe, cu un

ultim zâmbet prietenos şi liniştitor, se întoarse în biroul lui. Încuie uşa pe dinăuntru şi aprinse o ţigară de foi. Fuma dus pe gânduri. Era bună ţigara, dar nu la asta se gândea Joe. Se gândea la Stanley.

Fără doar şi poate, Stanley era o epavă. Îşi dăduse seama de asta din clipa în care îl zărise la gară. Nici nu şi-ar fi închipuit vreodată ce proporţii pot să ia urmările suflului unei bombe. Aveau să mai treacă luni şi luni de zile până să-şi revină Stanley din şoc. Dacă avea să-şi mai revină vreodată. Între timp însă, Joe urma să preia în şi mai mare măsură frâiele fabricii Millington. Şi lucrul acesta n-ar fi fost echitabil dacă Joe n-ar fi obţinut, paralel, mai multe satisfacţii materiale decât până atunci. N-ar fi fost câtuşi de puţin echitabil. Joe privi atent capătul arzând al trabucului şi calculă lucrurile cu isteţime. În momentul de faţă el scotea vreo două mii de lire pe an, una peste alta – cum s-ar fi exprimat Jim Mawson. Dar ăsta era un fleac, pur şi simplu un fleac. Trebuia doar să se gândeâscă şi la viitor. Doamne, ce şansă i se ivea acum de a-şi consolida viitorul, de a stoarce şi mai mult, mai mult ca oricând din fabrică! Joe scoase un oftat uşor. Trebuia să facă oarecare restructurări... ăsta era cuvântul... la fabrica Millington. Da, da, exact, asta trebuia să facă.

Umezindu-şi buzele, puse mâna pe telefon. Îl sună pe Jim Mawson. Niciodată nu fusese mai bucuros de legătura lui cu Jim Mawson, de faptul că-şi asigurase colaborarea acestuia. Deştept băiat Jim! El se pricepea foarte bine cum trebuie să te apuci de un anumit lucru şi cum să cârmeşti corabia în aşa fel încât să eviţi primejdiile.

— Alo, Jim! Tu eşti, bătrâne? Joe se strădui să-i expună lui Mawson în mod corect situaţia. Ba chiar cu multă compătimire. Vai de mine, ţi s-ar frânge inima dacă l-ai vedea pe bietul băiat. Astfel, e întreg la minte şi la trup, la fel de sănătos ca mine şi ca tine, dar nervii lui... mă rog... Şocul provocat de suflu, ce vrei?! Da, da, de la un obuz, ai înţeles perfect, Jim.

Urmă o pauză, în timpul căreia se auzi numai vocea lui Mawson, la capătul celălalt al firului. Apoi Joe spuse:

— Bine, Jim, rămâne deci pe mâine seară, la tine, da? Sigur, ştiu că nu-i nicio grabă. Sigur că-l cunosc pe Snagg, l-am întâlnit la Bostock. Nu-i ăla care a rezolvat afacerea cu contractul? Da, da, sigur. Ei, ce Dumnezeu, Jim, da' ce-ţi închipui că sunt eu... Bine, bine, dar ascultă, nu vreau prin telefon... Sigur... Şi nevasta ce-ţi face?... Bravo, Jim, mă bucur. E o veste straşnică! Bine, bătrâne, pentru moment, îţi spun la revedere.

Joe puse receptorul în furcă, dar nu-l lăsă acolo decât un minut, întinse iar mâna lui mare după el, şi o sună pe Laura la Hilltop. I se adresă cu un glas liniştit, înţelegător, rezonabil:

— Trebuie să-ţi vorbesc, Laura, zău că trebuie. Vai, Laura, dar ce rost are să o ţii tot aşa? Bineînţeles, eu îţi cunosc sentimentele în această privinţă şi nu te ţin câtuşi de puţin de rău, dar la urma urmei, oameni suntem, nu? Ce Dumnezeu, trebuie să găsim cea mai bună soluţie pentru situaţia de faţă. Bine, bine, mă rog, poţi să-mi spui cum vrei şi bănuiesc chiar că merit. Dar pentru numele lui Dumnezeu, să nu înţelegem greşit lucrurile. Trebuie neapărat să te văd, de asta nu ne putem feri. Ce? Bine, bine, Laura, nu te pot sili să mă întâlneşti; dacă nu vrei să vii, n-ai să vii... Dar eu am să stau acasă toată seara, aşteptând să te răzgândeşti...

Îi mai vorbi o vreme, până ce-şi dădu seama că Laura închise telefonul. Apoi zâmbi mânzeşte, puse şi el receptorul în furcă şi se apucă bucuros şi cu nădejde de lucru.

În seara aceea renunţă la obiceiul lui de a lua masa la clubul County şi se întoarse acasă pe la ora şase. Aprinse focul în cămin, fluierând vesel, bău un pahar de whisky, mâncă plăcintă rece cu carne de berbec, apoi se spălă, se pieptănă şi se ferchezui, îşi puse haina de casă cea nouă, în carouri, şi se instală în fotoliu, citind ziarul şi aşteptând.

Din când în când, arunca o privire la ceasul din perete.

Uneori, auzind zgomotul unei maşini pe stradă, se îndrepta din şale, atent. Dar pe măsură ce acele ceasornicului înaintau, o cută îi tulbura frumuseţea netedă a frunţii. Şi totuşi, la ora nouă, o sonerie apăsată brusc şi ferm îl făcu să sară vesel în picioare.

Laura intră cu un fel de nervozitate violentă. Era îmbrăcată într-o haină de ploaie şi purta o pălărie veche, maro, care îi stătea strânsă pe cap. Se stropise pe pantofi; Joe avu impresia că luase drumul pe jos, de la Hilltop. Era foarte palidă.

— După cum vezi, am venit, declară ea neprietenoasă, ba chiar ostilă. Îşi ţinea mâinile înfipte în buzunare şi părea gata de luptă. Ei, ce-ai să-mi spui?

Joe nu încercă nici măcar să se apropie de ea. Rămase cu ochii în pământ.

— Îmi pare bine că ai venit, Laura.

— Ei, şi mai departe? întrebă ea cu acelaşi glas stăpânit. Grăbeşte-te cu ce ai de spus, că nu pot să aştept prea mult.

— Ia loc, te rog, o invită el, vorbindu-i ca un frate. Nu putem discuta dacă stai în picioare. Eşti obosită, pari complet sfârşită.

Plin de tact, Joe îi întoarse spatele şi aţâţă focul, făcându-l să ardă cu flacără. Laura îl privi cu o ironie rece, apoi, cu un oftat obosit, se lăsă moale într-un fotoliu. Îi spuse cu amărăciune:

— N-am mai cunoscut o clipă de odihnă de când am plecat din camera asta blestemată.

— Ştiu, răspunse Joe spăsit, reluându-şi locul în fotoliu şi aţintindu-şi privirile la foc. Dar bine, Laura, de unde era să ştim noi ce o să se întâmple?

— De câte ori mă uit la el... continuă ea, şi suspinele îi puseră un nod în gât. Nu mă mai poate suferi. Ţi-ai dat seama de asta, nu? Parcă îl şi supără prezenţa mea. Trebuie să se ducă la Boumemouth, într-o casă de sănătate. Mi-a cerut să nu vin cu el. Aşa-mi trebuie, aşa-mi trebuie! O, Doamne, cum mă detest şi mă urăsc!

Joe bolborosi câteva vorbe de compătimire.

— Te rog, te rog, strigă ea. Şi pe tine te detest şi te urăsc.

— Nu e nevoie ca Stanley să afle ceva despre noi, interveni Joe. Nu-i nevoie să ştie nimic.

— Cred şi eu, îi răspunse Laura, cu o ironie sălbatică. Dacă nu cumva îţi propui să-i spui chiar tu.

— A, nu, răspunse Joe, cu glas ciudat. Se ridică şi se îndreptă spre bufet. Turnă într-un pahar mult whisky şi puţin sifon. Sau, cel puţin, dacă şi tu eşti de partea mea, Laura. Ţine paharul ăsta. O să-ţi facă bine. Pari dărâmată.

Laura luă paharul cu un gest maşinal, fără să-şi ia ochii de la Joe.

— Cum adică să fiu de partea ta?

— Păi, Laura, noi trebuie să rămânem prieteni. Joe sorbi o înghiţitură din paharul lui, meditând trist. Prieteni la toate, asta este deviza mea. Eu am fost întotdeauna un om prietenos. Vezi tu, situaţia ar fi destul de proastă dacă s-ar strica prietenia noastră. Lui Stanley nu i-ar face niciun bine, şi de fapt nici unuia dintre noi. Stanley are nevoie acum de mine pentru conducerea afacerilor. Eu am tot felul de idei de extindere sau fuzionare a întreprinderii. Chiar deunăzi vorbeam cu Jim Mawson din Tynecastle. Îl ştii pe Mawson, unul dintre cei mai straşnici oameni de afaceri din oraş. Ei bine, ascultă-mă pe mine, dacă Mawson, Stanley şi cu mine am lucra laolaltă, nici nu-ţi închipui cum am reorganiza turnătoria. Am transforma-o într-o adevărată mină de aur.

— Aha, şopti ea, acum înţeleg ce vrei. De legătura noastră, în orice caz, te-ai plictisit, dar acum vrei să te serveşti de mine şi de tot ce s-a întâmplat între noi...

— Pentru numele lui Dumnezeu, Laura, dar nu fi aşa lipsită de inimă! E o chestiune absolut cinstită. O să facem o societate pe acţiuni, şi toţi o să scoatem bani cu grămada.

— Bani! Tu nu te gândeşti decât la bani. Eşti o fiinţă josnică.

— Nu sunt decât o fiinţă omenească, Laura. Oameni suntem cu toţii. De aceea m-am îndrăgostit de tine.

— Termină, îl repezi ea furioasă.

Urmă un răstimp de tăcere; Laura îşi bău whiskyul, care o mai învioră puţin. Joe avea cel puţin avantajul că în tot ceea ce făcea urmărea un scop practic. Laura îl privi cu ură. Îl ura de săptămâni întregi, îl urâse de fapt în toată vremea din urmă, conştientă de manierele lui grosolane, de felul lui vulgar de a vorbi, de egoismul lui nesăţios, de fizicul lui grosolan. Şi totuşi, nu era cu adevărat grosolan, se simţea ea silită să recunoască, măcar că n-ar fi vrut. Era frumos, extraordinar de frumos. Avea un trup musculos, bine făcut, şi avea nişte ochi negri de-a dreptul cuceritori. Şi apoi, ea îl învăţase atâtea lucruri – cum să se îmbrace, cum să se îngrijească; într-un fel se putea spune că Joe era creaţia ei.

— Laura, tot mai eşti supărată pe mine? întrebă el cu umilinţă.

— Nici nu mă gândeam la tine. După o pauză, Laura îi întinse nepoliticoasă paharul. Hai, mai toarnă-mi un whisky. Cred că îl merit.

El se grăbi s-o asculte. Apoi oftă.

— M-am gândit o mulţime la tine în ultimele săptămâni. Mi-a fost dor de tine.

Laura râse scurt şi dădu pe gât whiskyul, strâmbându-se de parcă ar fi fost pelin.

— Minţi. Te-ai încurcat cu alta în timp ce eu eram plecată. În timp ce eu îngrijeam un bărbat care nu poate să mă sufere, un om lovit de explozie, ofilit şi doborât, tu te-ai culcat cu altă femeie. Haide, haide, mărturiseşte, spune adevărul!

— Păi, ţi-am spus adevărul, minţi el cu toată seriozitatea.

— Nu te cred, îi răspunse ea, simţind totuşi cum îi bate inima mai tare. Adăugă: Oricum, n-are nicio importanţă... Slavă Domnului, mi-am revenit în simţiri! Puţin îmi pasă dacă te culci şi cu o sută de femei. Din partea mea, n-ai

decât. Eu una o să mă consacru numai şi numai lui Stanley.

— Ştiu, Laura. Doar atât îţi cer: să rămânem prieteni.

Joe se întinse să ia paharul gol şi o apucă de mână.

— Cum îndrăzneşti? Cum poţi să faci una ca asta? strigă Laura, smulgându-şi mâna dintr-a lui.

Ochii i se umplură de lacrimi şi începu să plângă.

— Să rămânem doar prieteni, se rugă el. Doar camarazi.

— Cum poţi să mă necăjeşti aşa cumplit? N-am trecut prin destule suferinţe? Plec!... Lasă-mă să plec!

Se ridică orbeşte, dar în aceeaşi clipă el o înconjură cu braţele, oprind-o blând şi reţinând-o, încrezător în forţa lui.

— Nu poţi să pleci aşa, Laura.

— Lasă-mă, lasă-mă! Pentru numele lui Dumnezeu, lasă-mă odată!

Încercă să se desprindă din îmbrăţişarea lui, plângând isteric.

— Te rog, Laura, te rog!

Zbătându-se, Laura se simţi cuprinsă de un tremur. Îşi simţea trupul tremurând lipit de al lui.

— Vai, Joe, cum poţi să faci una ca asta? strigă ea. Cum ai putut să te porţi aşa îngrozitor cu mine?

— Laura! îi spuse el, sărutând-o.

— Nu, Joe, nu, şopti ea fără vlagă.

Buzele lui o împiedicară să vorbească. Totul se destrămă, totul se topi, în afară doar de senzaţia trupului lui lipit de al ei. Reacţia era puternică. Toate săptămânile acelea îngrozitoare petrecute la Sawbridge, singurătatea ei, nervozitatea lui Stanley, monotonia moartă a omului rămas un robot, cu bărbăţia îngropată acolo, în gaura aceea de obuz, de undeva din Franţa. Laura închise ochii. O străbătu un tremur din cap până-n picioare. Joe n-o iubea cu adevărat, se slujea doar de ea, şi fără doar şi poate avea să-i dea cu piciorul la prima ocazie. Dar n-avea niciun rost să încerce să i se împotrivească. Îşi dădu

vag seama că Joe o ducea în braţe în dormitor.

Când se înapoie la Hilltop, era aproape zece seara. Doamna Rutley o aştepta în hol.

— Vai, draga mea! spuse soţia lui John Rutley, ridicându-se şi cuprinzând mâinile Laurei, cu sinceră compătimire. Mi s-a spus că ai ieşit să iei puţin aer şi n-am putut să rezist dorinţei de a te aştepta. Îmi pare tare rău de ce s-a întâmplat cu Stanley, draga mea! Muream de nerăbdare să vin să te văd. Pari aşa de tulburată! Nici nu e de mirare, de vreme ce, aşa cum îi spuneam şi lui bărbatu-meu, voi aţi fost întotdeauna o pereche minunată, ca două turturele. Dar nu te necăji, draga mea, curând ai să izbuteşti să-l însănătoşeşti.

Laura se uită lung la doamna Rutley, o femeie mult mai în vârstă decât ea. Pe faţă îi apăru un zâmbet schimonosit.

CAPITOLUL XIX

Pe la mijlocul lui noiembrie 1917, Martha află despre Annie Macer. Vestea i-o dădu Hannah Brace, în dimineaţa aceea aspră de iarnă, fiind foarte necăjită că unei fete cuminţi ca Annie i s-a putut întâmpla o asemenea nenorocire. Stătea pe trotuarul din mahalaua Teraselor, cu părul ei neţesălat strâns sub o şapcă bărbătească, cu nasul vânăt de frig, trupul încovoiat, iar în mână cu un preş pe care ieşise să-l scuture.

— Să-mi vină rău, nu alta, când am văzut în ce stare e Annie.

Spaima de pe faţa ei blândă nu găsi reflectare pe chipul Marthei. Nu numai că faţa acesteia nu trăda nimic, dar, fără să aştepte bârfa pe care fără îndoială Hannah ar fi dorit s-o înceapă. Martha intră în casă şi închise uşa. Şi cu toate astea, pe Martha o cuprinse un val de răzbunare triumfătoare. Se aşeză la masă, îşi sprijini bărbia în pumnul osos şi începu să se gândească la ce i-a spus Hannah. Pe buze îi înflori un zâmbet sever. Ce, nu spusese ea întotdeauna că nu-i nimic de capul lui Annie? Iaca, acum se dovedise că Annie nu-i o fată cuminte. Ea, Martha Fenwick, avea dreptate, avea întotdeauna dreptate.

Bineînţeles, cel care purta răspunderea era Sammy. Sammy ieşise cam des de acasă când venise ultima dată în permisie; ba chiar, spre marea supărare a Marthei, lipsise o dată de acasă de sâmbătă de la prânz până luni dimineaţa. Şi acum, poftim rezultatul! Da, Sammy purta răspunderea; dar asta nu-nsemna nimic. După mintea

Marthei, bărbatul nu era niciodată de vină. Martha era chiar bucuroasă – da, da, în sinea ei recunoscu crud acest lucru –, era bucuroasă de cele întâmplate. Acum Sammy n-avea s-o mai respecte pe Annie. Aş, dimpotrivă! Martha ştia că nimic pe lume nu le displace mai mult bărbaţilor decât când bagă o fată în bucluc.

Şi pe urmă, Sammy se afla departe, foarte departe, tocmai în Franţa. Iar când avea să vină acasă, o ştia ea, Martha, să-l pună pe băiat la punct, îndepărtându-l de Annie Macer. Se pricepea ea foarte bine la asta. Le ştia ea pe toate de-a fir-a-păr.

Fireşte, primul pas care trebuia făcut era să se asigure că Hannah Brace are dreptate. Chiar în aceeaşi dimineaţă, pe la unsprezece, Martha îşi trase pe ea paltonul şi cobori încet pe Cowpen Street, pândind clopoţelul lui Annie. În zilele acelea, familia Macer se lupta din greu: Pug se dusese la armată, mai de voie, mai de nevoie, iar bătrânul Macer, care, din cauza minelor marine nu putea pescui în larg, pe lângă că reumatismul îl chinuia din ce în ce mai rău, căuta să se descurce şi el cum putea, dând cu undiţa după obleţi pe lângă mal. Annie îl ajuta la pescuitul cu undiţa, înfigea ţăruşii când se retrăgea fluxul, dimineaţa în zori, împingea la luntre, punea momeala în cârligele de siguranţă şi pornea cu taică-su departe, dincolo de port, când se revărsa lumina asupra apelor cenuşii. Apoi, mai spre amiază, după ce se trezea oraşul, Annie umbla cu un paner în spinare şi cu clopoţelul de alamă în mână, strigând ca precupeţii pe străzile oraşului Sleescale şi căutând să vândă peştele prins.

În dimineaţa aceea, Martha auzi clopoţelul lui Annie la poalele povârnişului pe care se întindea strada Cowpen. Clopoţelul ăsta al lui Annie o supăra întotdeauna pe Martha, dar acum, când dădu cu ochii de fată, Martha uită cu desăvârşire de el. Dintr-o singură privire vulturească, Martha se lămuri. Hannah Brace avea dreptate. Într-adevăr, Annie era însărcinată.

Martha coborî strada, cu paşi rari şi apăsaţi, aproape ameninţători, până ce ajunse în dreptul lui Annie. Fata tocmai lăsase coşul jos pe caldarâm, ca s-o servească pe doamna Dale. Martha rămase locului şi o privi pe Annie, în timp ce lua peştii curaţi, goliţi de maţe, în mâinile ei curate, dar crăpate de muncă, şi-i punea pe farfuria întinsă de doamna Dale. În orice caz, Martha trebuia să recunoască un lucru: Annie Macer era curată. Faţa ei arsă de vânt era spălată, bine frecată, şorţuleţul albastru era spălat de curând, călcat şi scrobit, braţele, goale până la coate, erau vânjoase şi aveau culoarea trandafirie a pielii curate, iar ochii îi erau limpezi, de parcă i-ar fi lustruit vântul. Dar tocmai faptul că trebuia să recunoască despre Annie că e o fată curată, tocmai asta o înverşuna pe Martha mai tare împotriva ei. Stătu şi aşteptă, cu buzele subţiate de încordare, până ce Annie termină treaba cu doamna Dale.

În cele din urmă, Annie se îndreptă din şale. Dădu cu ochii de Martha, şi faţa i se lumină încetişor, abia simţit. Niciodată, de altfel, nu-şi schimba Annie prea repede expresia; avea întotdeauna o linişte placidă, aproape greoaie, şi totuşi de astă dată nu se putea tăgădui că Annie se luminase la faţă. Credea că poate Martha vrea să cumpere peşte de la ea, şi asta era o onoare pe care niciodată nu i-o mai făcuse până atunci. Fata zâmbi neîncrezătoare.

— Am nişte obleţi frumoşi, doamnă Fenwick, zise ea. Urmă o pauză, în care Annie se gândi dacă nu cumva fusese prea îndrăzneaţă. Drept care adăugă: în orice caz, sunt mai mari decât cei obişnuiţi.

Martha nu scoase niciun cuvânt şi continuă să o privească stăruitor.

Annie încă nu înţelegea. Cu o mişcare uşoară a trupului ei frumos, ridică panerul, legat cu o curea de piele neagră, şi-i arătă Marthei peştii pe care-i prinsese.

— I-am pescuit cu tata, chiar azi-dimineaţă pe la patru, spuse ea. Atunci se prind bine, când nu s-a ridicat încă

negura de pe ape. Vă las vreo doi în pragul uşii când trec pe la dumneavoastră, ca să nu fie nevoie să-i căraţi până acolo.

Rar de tot i se întâmpla lui Annie să vorbească atâta dintr-o dată; poate chiar niciodată nu rostise aşa multe vorbe laolaltă; vorbise extrem de mult, pentru că era extrem de doritoare să câştige bunăvoinţa Marthei.

Aceasta nu spuse nimic, dar când Annie ridică ochii de la peştele proaspăt, Martha o străpunse cu o privire înţepată, glacială; o privire care spunea totul. Annie înţelese. Abia după aceea vorbi şi Martha:

— N-am nevoie de peştele tău, şi nici de vreun alt lucru de la tine.

Martha rămase apoi tăcută, dreaptă, înaltă, ameninţătoare, aşteptând ca Annie să-i răspundă ceva. Dar fata nu mai deschise gura. Plecă ochii spre coşul cu peşte, de parcă s-ar fi simţit umilită.

Un val de triumf sălbatic o luă pe Martha pe sus. Mai rămase încă puţin în aşteptare, până ce, dându-şi seama că Annie n-o să mai scoată nicio vorbă, se răsuci pe călcâie şi-şi văzu de drum, spintecând aerul cu bărbia.

Annie ridică într-un târziu ochii şi privi în urma Marthei. În momentul acela, fata avea un aer de nobleţe. Faţa ei deschisă, bătută de vânt, nu o arăta a fi nici ruşinată, nici încurcată, nici furioasă; citeai pe ea doar un fel de tristeţe. Mai rămase un timp locului, cufundată parcă într-un profund regret, apoi ridică panerul pe umeri şi o luă în susul străzii. Clopoţelul ei răsună iar, cu zvon liniştit şi limpede.

După aceea, Martha se dădu peste cap s-o umilească pe Annie în fel şi chip. Nu se mai ferea câtuşi de puţin de a o „aranja” prin mahala. Era o reacţie foarte stranie. Martha nu fusese niciodată amatoare de bârfeală, cât despre mahalagisme, ea dispreţuia chiar şi ideea în sine; şi totuşi, acum simţea o plăcere aprigă de a răspândi vestea bucluclului de care dăduse Annie.

Îşi făcea o datorie din a o întâlni pe Annie cât mai des

cu putinţă, şi nu se întâmpla niciodată să treacă pe lângă ea fără s-o fulgere cu privirea. Nu rostea nicio vorbă, dar privirea era nelipsită. Martha descoperi un drum pe care-l bătea adesea Annie, un drum pe care-i plăcea fetei să se plimbe seara de una singură – seara când avea şi ea o clipă liberă; era drumul care ducea de-a lungul ţărmului şi urca clina dealului, dincolo de bărăganul Snook. Martha, care altădată nu ieşea cu anii din mahala, şi în niciun caz din oraş, începu să facă şi ea plimbări pe drumul ăsta. Uneori ajungea mai întâi Annie pe deal şi rămânea privind peste mare, iar alteori ajungea Martha înaintea ei; dar şi într-un caz, şi în celălalt, Martha îndrepta privirea aceea rece şi tăcută asupra fetei. Adeseori, Annie părea că doreşte să-i vorbească, dar privirea pe care i-o arunca Martha o făcea să-i îngheţe cuvintele pe buze. Martha îşi spunea că de ani de zile suferea din pricina lui Annie; era cazul ca acum, în sfârşit, să mai sufere şi Annie din pricina ei.

Dar ca să-l lase pe Sammy să bănuiască măcar că s-a întâmplat ceva, nici vorbă: în scrisorile ei către Sammy, Martha nici nu pomenea de una ca asta. Era mult prea înţeleaptă ca s-o facă. Îi trimitea pachete mai des ca oricând – şi ce mai pachete, o grozăvie; îl făcea pe Sammy să simtă din plin dragostea ei. În schimb, în fiecare săptămână îi încasa solda, pe baza carnetului lăsat de Sammy, şi cu aceşti bani avea posibilitatea să facă ce vrea. Dacă n-ar fi fost banii băiatului, n-ar fi putut s-o scoată la capăt.

Trecură zile, trecură săptămâni. La Sleescale nu se întâmpla mai nimic. Lucrările de la mina Neptun pentru săparea noii galerii de intrare în sectorul Paradis erau destul de avansate. Jenny stătea tot la Tynecastle, la familia ei. Martha nu primea veşti de la ea. Harry Ogle, fiul bătrânului Tom Ogle, fusese ales în Consiliul municipal. Hans Messuer fusese evacuat din spitalul modest în care se afla rănit, şi internat într-un lagăr. Doamna Plânsa ţinea plăcintăria deschisă numai două zile

pe săptămână. Jack Reedy se întorsese de pe front într-o stare foarte gravă, otrăvit cu gaze asfixiante. De la David soseau scrisori regulat, o dată pe lună. Viaţa îşi urma cursul obişnuit.

Şi Annie Macer îşi urma cursul vieţii obişnuite, vânzând peştele pe care îl prindea împreună cu tatăl ei, dis-de-dimineaţă, când, înainte de a se ridica ceaţa de pe ape, azvârleau undiţele. Toată lumea spunea că e o ruşine ca Annie să vândă peşte pe stradă, dar ce era să facă? Fratele ei, Pug Macer, nu era omul care să trimită solda acasă familiei, aşa că întreţinerea ei şi a lui taică-su depindea numai de vânzarea peştelui. Tocmai de aceea, în ciuda faptului că era „o ruşine”, Annie continua vânzarea.

Dar într-o bună zi, Annie n-a mai continuat. Era 22 martie, şi în ziua aceea Annie n-a mai apărut pe stradă cu coşul şi cu clopoţelul ei. Martha a căutat-o zadarnic. Şi atunci i-a încolţit în minte gândul sălbatic: „Nu cumva i-o fi sosit ceasul, în sfârşit, poate or fi apucat-o durerile!”

Dar nu era asta. Seara, Martha se plimbă ca de obicei pe ţărm, trecu pe Snook şi urcă faleza. Făcu plimbarea obişnuită şi pentru că se deprinsese astfel, şi pentru că voia neapărat să vadă dacă Annie e acolo. Dar Annie nu era acolo. Şi Martha rămase locului, o siluetă dreaptă, cu înfăţişare viguroasă, privind în jos pe cărare şi gândindu-se cu asprime că lui Annie i-o fi sunat ceasul, că or fi apucat-o durerile, ca să aducă în sfârşit pe lume copilul ei din flori.

Dar nu era aşa. Cum stătea acolo, Martha se încordă deodată şi mai tare, înţepenind aproape, căci la poalele dealului o zări pe Annie, care urca poteca.

Suia încet, şi Martha o aştepta pregătindu-se să-i arunce privirea aceea rea; aştepta doar ca Annie să ajungă până sus. În seara aceea Annie urcă mai anevoie ca de obicei. Dură mult de tot până ajunse sus, pentru că urca foarte încet, de parcă ar fi apăsat-o o povară prea grea pentru umerii ei. Într-un târziu ajunse totuşi pe

culme. Şi atunci Martha o veşteji cu privirea ei.

Dar Annie nu băgă de seamă privirea. Se opri în faţa Marthei, neobişnuit de palidă, gâfâind cumplit de pe urma urcuşului şi încovoiată ca de o mare oboseală, încovoiată de parcă şi acum ar fi cărat o povară prea grea. Se uită lung la Martha şi apoi se uită lung peste întinsul mării, aşa cum făcea întotdeauna, privind către locul unde se afla poate Sammy. Apoi vorbi cu simplitate, de parcă ar fi spus lucrul cel mai neînsemnat cu putinţă:

— Eu şi cu Sammy ne-am căsătorit în luna august.

Martha tresări şi se dădu înapoi, ca muşcată de o viperă. Apoi se ţinu mai ţeapănă ca înainte.

— Minţi, zise ea.

Privind din nou către locul în care se afla poate Sammy, Annie rosti din nou aceleaşi cuvinte, dar trist, aproape în silă.

— Ne-am căsătorit în august, când Sammy a venit ultima dată în permisie,

— Nu-i adevărat! strigă Martha. Nu poate să fie adevărat! Apoi adăugă repede, triumfătoare: Doar eu primesc solda lui Sammy!

Privind şi acum către locul în care se afla poate Sammy, Annie îi mărturisi:

— Noi am vrut ca dumneata să primeşti solda, aşa ne-am gândit, şi eu, şi Sammy. N-am vrut să fii lipsită de ea.

Martha se înăspri şi păli de furie. Mândria ei de femeie dominatoare îi zvâcnea în vine. Scrâşni din dinţi.

— Nu cred. N-am să cred niciodată.

Annie îşi retrase încetişor privirea dinspre locul unde se afla poate Sammy. În ochii ei nu licărea nicio lacrimă, dar pe faţă i se lăsase o umbră întunecată. Părea mai mult ca oricând covârşită de o povară prea grea pentru umerii ei. Îi întinse Marthei telegrama pe care o ţinea în mână.

Martha luă telegrama. Era adresată doamnei Annie Fenwick. Textul era următorul: *Vă informăm cu regret că soţul dumneavoastră, caporalul Samuel Fenwick, a căzut în luptă la 19 martie.*

CAPITOLUL XX

Condamnarea lui Arthur expira pe data de 24 aprilie 1918, şi în această zi, la orele nouă, ieşi pe poarta închisorii, îmbrăcat în hainele lui obişnuite. Străbătu cu capul plecat gangul de piatră cenuşie şi se îndepărtă cu paşi măsuraţi. Era o dimineaţă umedă, cu un cer ca leşia, dar pe Arthur senzaţia de lumină şi de spaţiu îl surprindea ca un lucru de necrezut. Clipea des, incapabil să înţeleagă. Cum, nu mai era nicio celulă, niciun zid care să-l oprească? Iuţi pasul, dându-şi seama că zidurile au rămas în urmă. Voia să pună o distanţă cât mai mare între el şi ziduri.

Curând însă, trebui să renunţe la mersul grăbit; nu era în stare de aşa ceva. Se simţea ca un om care părăseşte spitalul: foarte slăbit, obosind uşor, adus de spate, gălbejit. Mai era şi tuns scurt, până la piele, sau mai bine zis până la os – paznicul Collins avusese grijă de asta cu câteva zile înainte de eliberare; era ultima lui glumă – aşa că arăta de parcă ar fi suferit o operaţie la creier, o operaţie gravă la creier, efectuată în spitalul acela mare pe care-l lăsase în urma lui.

Bineînţeles, tocmai această operaţie la creier îl făcea să se uite speriat la toţi pe care-i întâlnea în cale, să urmărească dacă nu cumva şi ei îl privesc. Oare oamenii se uită la el? Se uită? Da?

Străbătu cam un kilometru şi jumătate până ajunsese la periferia oraşului Benton, şi acolo intră într-o cârciumă frecventată mai ales de muncitori; pe firma de afară scria: „O haltă nimerită pentru camioane”. Se aşeză la o

masă, fără să-şi scoată pălăria, ca să nu se vadă că e ras în cap. Rămase cu privirile aţintite pe masa dinaintea lui şi comandă o cafea şi două ochiuri. Nu ridică privirea către băiatul care-l servi, dar îi remarcă bocancii, şorţul murdar şi degetele îngălbenite de tutun. Omul îi ceru plata pe loc.

Aplecat deasupra mesei, cu pălăria pe cap, Arthur bău cafeaua şi mâncă ochiurile. Mânuia stângaci cuţitul greu şi furculiţa mare, după ce se deprinsese atâta amar de vreme cu tacâmurile de cositor de la închisoare. Hainele îi erau largi şi stăteau strâmb pe el. Se mai împuţinase la trup. Dar în minte îi stăruia gândul: „Am scăpat. O, slavă Domnului că am scăpat!”

Cafeaua şi mâncarea îl făcură să se simtă mai bine, aşa că la ieşire izbuti să ridice ochii către cârciumar şi să-i ceară un pachet de ţigări.

Cârciumarul avea părul roşu, şi pe faţa lui vulgară se citea o curiozitate de mahalagiu.

— Douăzeci?

Arthur dădu repede din cap şi puse un şiling pe tejghea.

Roşcovanul adoptă un aer de intimitate şi-l întrebă confidenţial:

— Ai stat multă vreme acolo?

Arthur înţelese că omul ştia de unde vine – probabil majoritatea deţinuţilor eliberaţi, când părăseau închisoarea, făceau o haltă la cârciuma asta. Faţa smeadă a lui Arthur fu năpădită de un val de roşeaţă. Ieşi din cârciumă fără să răspundă.

Prima ţigară n-a fost bună. I-a dat o uşoară ameţeală, dar pe de altă parte l-a făcut să se simtă mai puţin deosebit de ceilalţi oameni de pe stradă.

Un băieţel care se ducea la şcoală îl văzu deschizând pachetul de ţigări şi alergă după el, cerându-i să-i dea eticheta. Arthur o căută cu degetele lui acum aspre şi insensibile şi i-o întinse. În chip misterios, acest gest îl făcu să se simtă mai bine, pentru că băieţelul îi adresase

cuvântul, pentru că o clipă se atinsese de căldura mâinii lui. Deodată, se simţi mult mai uman.

La Benton luă tramvaiul de Tynecastle de la capăt. În vagon şezu cu ochii în podea, dus pe gânduri. Cât timp zăcuse la puşcărie, nu se putuse gândi la nimic altceva decât la lumea de afară. Iar acum, când se afla afară, nu se putea gândi la nimic altceva decât la lumea închisorii. Îi răsunau încă în auz cuvintele de rămas-bun ale preotului închisorii: „Nădăjduiesc că şederea ta aici a făcut om din tine”.

Apoi îi răsunau în urechi cuvintele doctorului, la vizita medicală: „Ridică-ţi cămaşa şi lasă-ţi jos pantalonii”.

Şi apoi ultima glumă a lui Hicks, rostită peste umăr, în timpul plimbării în cerc: „Ei, măi învârtitule, te aşteaptă vreo fustă, diseară?”

Dar în special îşi amintea de ultima bătaie de joc a paznicului Collins. Nici el nu ştia din ce pricină simţise îndemnul de a-i întinde mâna lui Collins când acesta răsucise cheia în broască pentru ultima dată. Dar paznicul Collins îi spusese „Nici în ruptul capului, măi învârtitule” şi-i scuipase drept în palmă. Amintindu-şi scena, Arthur îşi şterse instinctiv mâna de pantalon.

Tramvaiul intră repede în Tynecastle, străbătând aglomeraţia de pe străzile familiare lui Arthur, şi, în sfârşit, se opri în faţa Gării Centrale. Arthur coborî din tramvai şi intră în gară. Intenţia lui era să cumpere un bilet pentru Sleescale, dar în momentul în care ajunse în faţa casei de bilete şovăi. N-avea tăria s-o facă. Se îndreptă către un hamal şi-l întrebă:

— Când pleacă trenul spre Sleescale?

— La 11,55.

Arthur se uită la ceasul mare, instalat deasupra standului de cărţi. Avea cinci minute la dispoziţie, în care să-şi scoată bilet şi să se urce în tren. Dar nu, nu, nici vorbă încă să se ducă acasă. Fusese informat la timpul potrivit de moartea mamei sale, şi acum, înşelându-se singur, se străduia să pună nehotărârea lui pe seama

acestui trist eveniment. Se dădu la o parte din faţa casei de bilete şi se opri în schimb în faţa chioşcului de ziare şi cărţi, studiind cu atenţie un afiş pe care scria „Începe marea ofensivă”. Îi plăcea mulţimea din jurul lui, agitaţia, mişcarea, obscuritatea. Când o fată grăbită se atinse din greşeală de el, îşi aminti iar de gluma lui Hicks: „Ei, măi învârtitule, te aşteaptă vreo fustă, diseară?”

Arthur roşi, apoi, ca să mai omoare timpul şi să amâne hotărârea, intră în bufet şi comandă o ceaşcă mare de ceai cu o chiflă, în fond, de ce să se ascundă? Simţea nevoia s-o vadă pe Hetty. Era aşa de slăbit, obosit, sătul de durere şi de dor, încât voia să fie iarăşi lângă Hetty, să cadă în genunchi în faţa ei, s-o cuprindă cu braţele. Hetty îl iubea cu adevărat. Ea avea să-l înţeleagă, să-l compătimească şi să-l consoleze. Îl covârşi o tandreţe care-i topi inima, i se păru că nimic altceva nu mai contează, i se umplură ochii de lacrimi. Trebuie, trebuie neapărat s-o vadă pe Hetty!

Pe la ora unu plecă din gară şi o porni pe jos către College Road. Urcă încetişor panta, fiindcă era istovit, dar pe de altă parte – şi ăsta era de fapt motivul principal – fiindcă-i era frică. Simplul gând s-o revadă pe Hetty îi strângea inima. Când ajunse la casa cu nr. 17, era palid şi înfrigurat de aşteptare. Rămase pe trotuarul de peste drum, privind la casa familiei Todd. Acum, că se afla aici, îl cuprinse şovăiala, teama de a intra; îl reţinu un noian de gânduri nefericite. Oare ei or să se bucure să-l vadă intrând aşa, netam-nesam, direct de la închisoare? Nu, n-avea destul curaj să urce scările şi să sune.

Se mai învârti pe acolo, aşa fără rost, chinuit de nehotărâre, ros de dorul fetei, nădăjduind să aibă eventual norocul de a o vedea intrând în casă sau plecând. Când colo însă, nici urmă de Hetty. Pe la ora trei îl apucă iarăşi slăbiciunea şi simţi că leşină dacă nu se aşază undeva jos. O porni către locurile virane din marginea oraşului, în capătul de sus al aleii. Se îndreptă spre o bancă de sub tei, spunându-şi că o să se întoarcă

mai târziu, să reia supravegherea casei. Traversă drumul târându-şi alene picioarele, şi la colţ se întâlni nas în nas cu Laura Millington.

Surpriza întâlnirii îl făcu pur şi simplu să tresară; i se opri respiraţia. La început Laura nu-l recunoscu. Faţa ei, pe care se citeau semne evidente de îngrijorare aproape apatică, nu dădu semne de recunoaştere. Era cât pe-aci să treacă pe lângă el fără să-l bage de seamă. Apoi, deodată, îl recunoscu.

— Arthur! Tu eşti! strigă ea înmărmurită.

Arthur rămase cu ochii în pământ.

— Da, rosti el cu greutate, eu sunt.

Fata îl privi ţintă, expresia de pe faţa ei se schimbă, trista imobilitate fiindu-i pe de-a-ntregul tulburată.

— Ai fost să-l vezi pe tata?

Arthur clătină din cap, mut, evitându-i şi acum privirea. Aerul lui disperat o făcu să simtă un cuţit în inimă. Profund înduioşată, se apropie de Arthur şi-l luă de braţ.

— Dar trebuie neapărat să vii la noi. Şi eu mă duc acolo. Nu arăţi deloc bine.

— Nu, mormăi el, dându-se înapoi ca un copil speriat. Nimeni n-o să se bucure de venirea mea.

— Vai de mine, dar trebuie să vii, insistă Laura.

Şi tot ca un copil, Arthur se supuse şi o lăsă pe Laura să-l tragă înapoi spre casa Todd. Avea sentimentul îngrozitor că s-ar putea să izbucnească pe negândite în lacrimi.

Laura scoase o cheie din poşetă, deschise uşa şi intrară împreună în salonaşul din fund, pe care Arthur îl cunoştea atât de bine. Fără să vrea, Laura scoase o exclamaţie de uimire şi milă când văzu că Arthur e ras în cap. Îl apucă de umeri şi-l aşeză pe un scaun lângă foc. Arthur stătu acolo, cu faţa lui gălbejită de închisoare, cu hainele atârnându-i mult prea largi pe trupul lui slăbit de închisoare. Laura se repezi la bucătărie. Nu-i spuse nimic femeii de serviciu, ci îi pregăti repede un ceai şi-i prăji câteva felioare de pâine, pe care i le servi cu puţin unt,

pe o tăviţă. În timp ce Arthur îşi bea ceaiul şi mânca pâinea, Laura îl privi cu ochi înduioşaţi.

— Mănâncă tot, îi spuse ea blând.

Arthur se supuse. Intuiţia lui îl informase pe dată că nici Hetty, nici tatăl ei nu sunt acasă. O clipă, îl părăsiră gândurile obsedante în legătură cu Hetty. Ridicându-şi capul, o privi pentru prima dată în ochi pe Laura.

— Mulţumesc, Laura, îi spuse el umilit.

Fata nu-i răspunse, dar chipul ei palid căpătă din nou expresia aceea înduioşată de parcă l-ar fi încălzit şi luminat deodată licărirea focului din cămin. Arthur nu putu să-şi stăpânească gândul că Laura a îmbătrânit mult; avea cearcăne sub ochi, era îmbrăcată destul de neglijent, cu părul aproape nepieptănat. Aşa ameţit cum era, reacţionă totuşi, uluit la schimbarea pe care o observă la ea.

— Dar, Laura, de ce eşti aici singură? S-a întâmplat ceva?

De data asta, ochii fetei trădară o profundă şi dureroasă emoţie.

— Nu s-a întâmplat nimic. Laura se aplecă şi aţâţă focul. Săptămâna asta stau şi eu la tata. Ştii, între timp lichidez casa de la Hilltop.

— Lichidezi casa?

Laura încuviinţă din cap şi apoi adăugă cu glas scăzut:

— Stanley a plecat la Boumemouth, la o casă de sănătate; nu ştiu dacă ai aflat că a suferit un şoc nervos, fiind îngropat de un obuz. După ce aranjez lucrurile aici, mă duc şi eu să stau cu el.

Arthur o privi neputincios; creierul lui refuza să funcţioneze ca lumea.

— Dar fabrica, Laura? exclamă el în cele din urmă.

— S-a aranjat şi asta, răspunse ea pe un ton absolut neutru. Asta a fost încă şi mai uşor.

Arthur continuă s-o privească mirat, fără să înţeleagă. Nu mai era Laura pe care o cunoştea el. Expresia imobilă şi tristă de pe faţa ei era de-a dreptul uluitoare, ca şi felul

cum îi atârnau colţurile buzelor, într-un amestec de ironie şi durere. Un instinct profund, tăinuit, zămislit de însăşi suferinţele lui, îl făcu pe Arthur să intuiască un suflet rănit îndărătul acelei pojghiţe de indiferenţă. Dar acum nu era în stare să gândească destul ca să înţeleagă totul; îl copleşea iarăşi oboseala necruţătoare. Se aşternu o tăcere grea între ei.

— Îmi pare rău că ţi-am căzut pe cap şi te necăjesc atâta, Laura, zise el într-un târziu.

— Dar nu mă necăjeşti deloc.

Arthur stătu un timp în cumpănă, gândindu-se că poate fata s-ar bucura dacă el ar pleca acum.

— Da', ştii, dacă tot sunt aici, m-am gândit că... m-am gândit că poate n-ar fi rău să stau s-o aştept şi pe Hetty.

Iar tăcere. Arthur simţea privirea Laurei aţintită asupra lui. Apoi Laura se ridică de pe carpeta din faţa căminului, pe care îngenunchease ca să aţâţe focul. Se ridică dreaptă înaintea lui.

— Hetty nu mai stă aici, zise ea.

— Cum?

— Nu, clătină Laura din cap. Acum locuieşte la Farnborough... Ştii... Pauză penibilă. Ştii, Arthur, acolo e şi Dick Purves.

— Dar ce?...

Arthur se întrerupse, de parcă l-ar fi înjunghiat în inimă.

— Tu nu ştii, continuă ea pe acelaşi ton fără expresie. S-a măritat cu el în ianuarie. Laura nu mai putu să-l privească în ochi, dar îi puse mâna pe umăr. Lucrurile s-au precipitat, după ce a fost decorat cu Crucea Reginei Victoria; asta s-a întâmplat curând după anchetă, când a murit maică-ta. A primit decoraţia pentru că a doborât zepelinul. Ştii, Arthur, noi nici nu ne-am gândit... Însă Hetty s-a hotărât peste noapte. Toate ziarele au anunţat căsătoria.

Arthur rămase ţeapăn pe scaun, neclintit ca o piatră de mormăit.

— Vasăzică Hetty s-a măritat.

— Da, Arthur.

— N-aş fi crezut. Arthur înghiţi un nod, şi trupul îi fu cuprins de un spasm. În cazul ăsta, tare mă tem că n-o să vrea să mai aibă de-a face cu mine.

Ca o femeie înţeleaptă ce era, Laura nu făcu nicio încercare de a-l consola. Arthur, în schimb, se strădui să se ridice în picioare.

— Ei, cred că a sosit momentul să plec, zise el cu glas nesigur.

— Nu, Arthur, nu pleca încă. Nu prea arăţi bine.

— Ce-i mai rău... e că nici nu mă simt bine. Cu mare greutate se ridică în picioare, şovăitor. O, Doamne, nu mai ştiu ce-i cu mine. Parcă mi-e îmbâcsit creierul. Pe unde ajung mai repede la gară?

Arthur ridică prosteşte mâna şi o duse la frunte.

Laura făcu un pas înainte, stându-i în cale, ca să nu-l lase să iasă pe uşă.

— Nu pleca, Arthur. Nu te pot lăsa să pleci. Eşti prea slăbit. Ar trebui să stai în pat.

— Tu ai cele mai bune intenţii, Laura, zise el cu vocea îngroşată, clătinându-se pe picioare. De altfel şi eu. Amândoi suntem bine intenţionaţi. Arthur râse. Din păcate însă, nu putem realiza nimic.

Laura începu să fie mai hotărâtă. Îl apucă pe după umeri cu un gest decis.

— Uite ce este, Arthur, nu-ţi dau voie în niciun caz să pleci în starea în care te afli. Te duci să te culci... Aici... Chiar acum. Te rog să nu mai scoţi o vorbă. Când o veni tata, am să-i explic eu. Sprijinindu-l, îl ajută să treacă prin hol şi să urce scările. Aprinse focul în dormitor şi, cu gesturi liniştite dar ferme, îl ajută să se dezbrace şi să se culce. După aceea încălzi nişte apă şi-i puse o buiotă la picioare... Îl privi cu îngrijorare.

— Ei, cum te mai simţi?

— Mai bine, răspunse el minţind.

Stătea crispat, într-o rână, dându-şi seama că se află în camera lui Hetty, în patul lui Hetty cea micuţă şi drăguţă.

„Te aşteaptă vreo fustă diseară, învârtitule?” Lui Arthur îi veni să râdă, dar nu putu râde. Amintirea îi sfredeli iarăşi inima, ca un ghimpe.

Astea se petreceau pe la ora cinci după-amiază. Soarele, răzbind anevoie prin norii joşi, trimitea raze piezişe în odaie, luminând tapetul. În grădiniţa din spatele casei fluierau nişte pui de sturz. Totul era aşa de tihnit şi de necrezut, şi moliciunea patului lui Hetty avea ceva de necrezut, şi probabil că Laura plecase, şi pe Arthur îl durea dorul necunoscut din piept.

— Ia asta, Arthur. O să te facă să dormi.

Vasăzică Laura se întorsese în cameră. Ce bună era cu el! Sprijinit într-un cot, Arthur bău castronaşul cu supă fierbinte pe care i-l adusese Laura. Se aşeză lângă el, pe marginea patului, umplând camera tăcută de prezenţa ei reală. Mâinile ei, care-i ţineau tăviţa, erau albe şi moi. Nu se gândise până atunci mai deloc la fata asta, de fapt nici nu prea ţinuse la ea; şi când colo, bunătatea ei îl copleşea acum. Nemaiputându-şi stăpâni valul de recunoştinţă, o întrebă tare, aproape plângând:

— Laura, de ce-ţi dai tu atâta osteneală pentru mine?

— Uite ce e, Arthur, dacă aş fi eu în locul tău, nu mi-aş mai complica existenţa cu asemenea întrebări. Fii sigur că totul o să se aranjeze.

Îi luă castronaşul gol din mână şi-l puse înapoi pe tăviţă. Dădu să se ridice.

Dar Arthur întinse mâna şi o opri, ca un copil care se teme să rămână singur în cameră.

— Nu mă părăsi, Laura.

— Cum vrei...

Se aşeză la loc şi puse tăviţa pe noptieră. Începu să-l mângâie gingaş pe frunte.

Arthur suspină, apoi începu să plângă cu sughiţuri. Uitând cu totul de sine, se lipi de ea, şi-şi apăsa obrazul pe trupul ei moale... Îi făcea grozav de bine să simtă netezimea trupului ei pe obraz. Era ceva de necrezut, şi întreaga fiinţă îi fu pătrunsă de un val de uşurare, ca

atunci când bei un pahar de lapte cald.

— Laura, murmură el, Laura.

În ea se aprinse deodată văpaia dăruirii. Atitudinea lui, nevoia lui de mângâiere, apăsarea capului pe partea de jos a trupului ei stâmiră o încordare sălbatică în Laura. Înţepenind, privi în partea cealaltă a odăii şi-şi văzu propriul chip în oglindă. Avu o reacţie subită. „Nu, asta nu, gândi ea cu asprime. Asta nu pot să-i dăruiesc.” Îşi aplecă iar ochii către Arthur. Istovit, încetase să mai plângă, mai avea puţin până să adoarmă. Stătea cu buzele întredeschise, cu înfăţişarea unei făpturi lipsite de ocrotire, de putere, de resurse, îi văzu clar slăbiciunea. Era o tristeţe şi o melancolie nemărginită în pleoapele lui pleoştite, fără vlagă, în bărbia lui subţiată ca un fir de aţă.

Afară, sturzii îşi încetară cântul, şi întunericul nopţii se strecură în odaie. Laura rămase mai departe acolo, deşi Arthur adormise. Stătea şi-i sprijinea capul. Expresia de pe faţa ei era patetică şi frumoasă.

CAPITOLUL XXI

Arthur zăcu două săptămâni în casa familiei Todd, incapabil să se scoale din pat. Doctorul adus de Laura îşi exprimă îngrijorarea, temându-se de o anemie aplastică. Era doctorul Dobbie, care stătea tot pe strada lor, la numărul unu. Era bun prieten cu familia Todd, cunoştea perfect povestea lui Arthur şi se purtă cu blândeţe şi discreţie. Îi făcu de mai multe ori hemograma şi-l tratâ cu injecţii de mangan intramusculare. Şi totuşi, mai degrabă Laura contribui la vindecarea lui Arthur decât doctorul Dobbie. Atenţiile cu care-l înconjura aveau calitatea unui altruism practicat cu pasiune. Îşi lichidase casa de pe Hilltop şi-şi petrecea tot timpul îngrijindu-l pe Arthur, făcându-i de mâncare, citindu-i, sau pur şi simplu stând în tăcere la căpătâiul lui, ca să nu-l lase singur. Ciudată comportare pentru o femeie atât de puţin sentimentală şi aparent preocupată numai şi numai de ea! Era poate o nuanţă de pocăinţă, de răscumpărare în purtarea ei; poate că fata se agăţa de acest pai, din dorinţa clocotitoare de a-şi dovedi că mai rămăsese ceva bun în ea. Tocmai de aceea, fiecare pas pe care-l făcea Arthur către vindecare, fiecare vorbă de recunoştinţă pe care o rostea era o fericire pentru Laura. Îngrijind rănile lui, şi le vindeca pe ale ei.

Taică-su nu se amesteca. Todd nu era genul de om care să se amestece. Şi pe urmă, îi era teribil de milă de bietul Arthur, care devenise victima unei catastrofe pentru că înotase împotriva curentului. Todd venea de două ori pe zi să-l vadă şi stătea în picioare, destul de

stânjenit, făcând puţină conversaţie. Apoi, oprindu-se, dregându-şi glasul şi încercând să-şi recapete degajarea, se legăna lângă pat, sprijinindu-se mai întâi pe un picior şi apoi pe celălalt, ca un cintezoi bătrân şi vlăguit. Era de-a dreptul înduioşătoare, dar şi comică totodată încercarea evidentă de a ocoli orice subiect periculos: mina Neptun, războiul, Hetty – orice temă care ar fi putut să-l îndurereze pe Arthur. Şi întotdeauna, îndreptându-se pieziş către uşă, încheia cu următoarele vorbe:

— Nu-i nicio grabă, dragul meu. Poţi să stai aici cât pofteşti.

Încetul cu încetul, Arthur se mai înzdrăveni; ieşi din odaie, apoi începu să facă scurte plimbări, împreună cu Laura. Ferindu-se de locurile aglomerate, porneau de obicei de-a lungul terenului din marginea oraşului, un fel de parc deschis, foarte întins, situat pe un platou; când era senin, se vedeau de aici dealurile Otterburne. Deşi Arthur nu-şi dădea încă pe de-a-ntregul seama cât de mult îi datorează Laurei, uneori se întorcea spre ea şi-i spunea:

— Ce bună eşti cu mine, Laura!

— Fleacuri! îi răspundea ea.

Într-o dimineaţă luminoasă, cu aer proaspăt, se aşezară câteva minute pe o bancă, în partea mai înaltă a platoului, când Arthur reluă subiectul:

— Nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă nu erai tu, oftă el. Probabil m-aş fi dus de râpă. Bineînţeles, vreau să spun din punct de vedere moral. Eu cred că tu, Laura, nici nu ştii ce înseamnă ispita de a te lăsa pur şi simplu în voia valurilor.

Laura nu răspunse.

— Dar acum mi se pare că m-ai salvat de la înec, m-ai făcut să devin iarăşi om. Acum pot privi viaţa în faţă, ca un adevărat bărbat. Din păcate însă, nu e drept. Eu trag toate foloasele, iar tu nu te alegi cu nimic.

— Cine ştie?! răspunse ea pe un ton misterios.

În timp ce vântul se înteţea stârnind un vârtej în jurul

lor, Arthur îi cercetă cu atenţie faţa palidă, cu profilul sobru tăiat şi imobilitatea pasivă a trupului.

— Laura, ştii de cine mi-aduci aminte? zise el deodată. De una din madonele lui Rafael. O aveam într-o carte, acasă.

Laura roşi, cu o senzaţie dureroasă, şi faţa i se schimonosi violent.

— Nu vorbi prostii, îi spuse ea cu asprime, şi ridicându-se se îndepărtă grăbită.

Arthur privi uimit în urma ei, nedumerit la culme, apoi se ridică şi se luă după ea.

Pe măsură ce-i reveneau puterile, Arthur se simţea în stare să se gândească la taică-su, la oraşul Sleescale, la întoarcerea lui. Trebuia să se întoarcă, aşa cerea raţiunea lui de adevărat bărbat. Cu toate că animarea şi timiditatea făceau parte integrantă din firea lui, avea totuşi o lăuntrică încordare care-i dădea forţă. Şi pe urmă, închisoarea îl mai călise, îi înteţise acea reacţie la nedreptate şi batjocură care dădea acum un impuls întregii sale vieţi.

Într-o seară, pe la sfârşitul celei de-a treia săptămâni, în timp ce jucau împreună *bezique,* cum li se întâmpla adesea după cină, Arthur declară aşa, pe nepusă masă:

— Laura, curând va trebui să mă întorc la Sleescale.

Cu aceasta subiectul se închise. Acum, că-şi anunţase intenţia, Arthur se simţea ispitit să amâne data reală a plecării. Dar în dimineaţa zilei de şaisprezece mai, când coborî la micul dejun, după plecarea lui Todd la birou, privirile lui Arthur fură atrase de un pasaj din ziarul *Courier.* Rămase în picioare, lângă masă, cu jurnalul în mână, ca paralizat. Pasajul respectiv era foarte scurt, o informaţie de câteva rânduri, pierdută în noianul de ştiri zgomotoase de pe front. Şi totuşi, Arthur îl găsi, pare-se, destul de important. Aşezându-se pe scaun, nu-şi putea desprinde ochii de la acea simplă informaţie de şase rânduri.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Laura, scrutându-i faţa.

După un răstimp de tăcere, Arthur îi spuse:

— Au răzbătut cu galeria cea nouă până în sectorul Paradis. Au ajuns acum trei zile la fundătură. Au găsit cele zece cadavre, şi mâine va avea loc ancheta.

Întreaga greutate a catastrofei se prăbuşi din nou asupra lui, ca un val care s-a retras o clipă doar, pentru a te lovi din nou, cu o forţă şi mai copleşitoare. Mintea lui se contractă sub greutatea loviturii. Vorbi rar, cu ochii ţintă la jurnal:

— Au adus chiar şi nişte rude de pe front… pentru identificare. Trebuie să mă întorc şi eu. Plec chiar azi… Acum, dimineaţă.

Laura nu-i răspunse. Îi dădu o ceaşcă de cafea. Arthur o bău maşinal, izbit din nou de situaţia care îi schimbase şi-i distrusese viaţa. Situaţie implacabilă, în faţa căreia nu găsea scăpare. Acum trebuia să se întoarcă, trebuia neapărat să se întoarcă.

Terminând micul dejun, se uită peste masă la Laura. Fata căută să-i înţeleagă privirea şi intui acea idee fixă care-l mâna necruţător. Aproape imperceptibil, Laura încuviinţă din cap. Arthur se ridică de la masă, se duse în vestibul şi-şi puse pălăria şi pardesiul. N-avea bagaje de făcut. Laura îl însoţi până la uşă.

— Arthur, te rog să-mi fagăduieşti că n-ai să faci nicio prostie, îi spuse ea cu glas obişnuit, lipsit de orice vibraţie emoţională.

El clătină din cap. Tăcere. Apoi, cu un gest impulsiv, îi cuprinse amândouă mâinile într-ale lui.

— Laura, nu mă pricep cum să-ţi mulţumesc mai bine, dar în orice caz ştii ce e în inima mea. Am să te revăd. Curând chiar. Poate atunci am să pot şi eu să fac ceva pentru tine.

— Poate, încuviinţă ea.

Lipsa ei de receptivitate îl reduse pe Arthur la neputinţă; stătu în pragul vestibulului, descumpănit, neştiind ce are de făcut. Îi dădu drumul la mâini.

— Atunci, la revedere, Laura.

— La revedere.

Se întoarse şi ieşi în stradă. Pe drum, cât străbătu College Road, îl însoţi o suflare de vânt care purta câteva picături de ploaie. La zece şi douăzeci se afla în gară şi-şi cumpăra bilet pentru Sleescale.

Trenul local era aproape gol, aşa că se urcă într-un compartiment de clasa a treia, în care nu era nimeni. Pufăind, trenul ieşi din Tynecastle, străbătu şirul interminabil de gări, trecu prin dreptul atâtor semnale altădată familiare lui Arthur, hurui pe podul de peste canal şi, ieşind din tunelul Brent, se opri, într-un târziu, la Sleescale. Arthur avea senzaţia ciudată că în sfârşit îşi revine în fire.

Era unsprezece şi jumătate când coborî pe peronul gării. În acelaşi moment, un alt pasager cobora dinspre coada trenului, şi îndreptându-se amândoi din direcţii diferite spre controlorul care strângea biletele la ieşire Arthur văzu, cu o strângere de inimă, că celălalt călător era David Fenwick. David îl recunoscu imediat pe Arthur, deşi nu manifestă în niciun fel acest lucru, fără însă a încerca să-l evite. Se întâlniră şi ieşiră pe uşa îngustă, în stradă.

— Bănuiesc că te-ai întors pentru anchetă, zise Arthur cu glas scăzut.

Nu se putuse reţine să nu-i adreseze un cuvânt lui David. Acesta încuviinţă din cap, fără să răspundă însă. Îmbrăcat în uniforma lui decolorată, porni pe Freehold Street, şi Arthur se ţinu după el. La colţ îi întâmpină o burniţă, împinsă de vântul dinspre mare. Urcară împreună pe Cowpen Street.

Arthur îi aruncă o privire speriată lui David, intimidat de tăcerea lui, de stăpânirea de sine severă care i se citea pe faţă. Curând după aceea, David vorbi şi el, parcă s-ar fi silit să-şi păstreze calmul şi degajarea.

— M-am întors de două zile, spuse el liniştit. Nevastă-mea stă la Tynecastle, la familia ei. Şi băieţelul meu tot acolo e.

— Da, murmură Arthur.

Acum înţelese de ce se afla David în trenul acela. Dar nu izbuti să găsească nimic de spus. Din nou se aşternu tăcerea între ei, până când, ajungând în faţa uliţei Inkerman, şi deci în preajma fostei lui case, David se opri brusc. Luptându-se din răsputeri ca să-şi alunge tainica duşmănie din glas, îi spuse:

— Nu vrei să intri o clipă? Trebuie neapărat să-ţi arăt ceva.

Pradă unei emoţii necunoscute, intensă şi covârşitoare, Arthur îl urmă pe David de-a lungul trotuarului prost pavat şi intră în casa cu numărul douăzeci şi trei. Deschiseră uşa din faţă. Storurile erau trase, dar în lumina slabă Arthur zări două coşciuge, încă deschise, aşezate pe nişte scânduri, în mijlocul odăii. Fu o comoţie puternică pentru simţurile lui Arthur, care-şi simţi sângele zbuciumându-se în tot trupul, ca valurile oceanului într-o strâmtoare. Cu inima zvâcnind să-i spargă pieptul, înaintă spre primul sicriu, şi ochii lui întâlniră ochii stinşi ai lui Robert Fenwick. Cadavrul lui Robert zăcea aşa de patru ani. Faţa era complet saponificată, de o culoare asemănătoare cu ceara albicioasă, cu pielea întărită pe oase, ca o mască mortuară. Arthur se dădu înapoi şi-şi acoperi ochii. Nu avea tăria sufletească să întâlnească aceşti ochi stinşi, ochii victimei, fără expresie şi totuşi acuzatori. Vru să se retragă, scuturându-se înfiorat, şi totuşi nu putu; era înţepenit, neputincios, amorţit.

David vorbi iar, luptându-se şi acum să-şi ascundă duşmănia din glas:

— Uite ce am găsit pe cadavrul tatei. Nimeni încă n-a văzut-o.

Arthur îşi desprinse încet palmele de pe ochi. Se holbă îndelung la hârtiuţa din mâna lui David, şi apoi, cu o mişcare bruscă, o apucă şi o trase mai aproape. Era biletul lui Robert, şi Arthur îl citi. O clipă, crezu că moare pe loc.

— Vezi? exclamă David cu încordare în glas. Asta, în

sfârşit, lămureşte lucrurile.

Arthur nu-şi putea lua ochii de la bilet. Se făcuse pământiu la faţă şi lăsa impresia că o să se prăbuşească dintr-un moment într-altul.

— Eu nu intenţionez să duc lucrurile mai departe, zise David cu un ton hotărât, dar stins. Însă mi s-a părut că e drept să ştii şi tu de el.

Arthur ridică ochii de pe bilet şi privi în gol, departe, peste David. Întinse mâna şi se rezemă de perete. I se păru că lucrurile din cameră se învârtesc în jurul lui. Parcă s-ar fi adunat, una peste alta, toate suferinţele lui, toate bănuielile şi temerile lui, ca acum să-l izbească deodată, dându-i o lovitură zdrobitoare. Păru în cele din urmă că-l descoperă pe David. Împături biletul şi i-l înapoie. David puse hârtia la loc, în buzunarul dinăuntru al hainei.

Apoi, cu o voce spartă, Arthur rosti doar atât:

— Poţi să laşi lucrurile în grija mea. Am să-l înştiinţez eu pe tata.

Pe Arthur îl trecură fiorii. Simţind că trebuie neapărat să iasă afară, în aer liber, se întoarse orbeşte şi părăsi casa Fenwick.

Urcă spre vila Law, înfruntând ploaia care biciuia cu picături mari bulevardul pustiu. Dar nu simţea ploaia. Mergea ca în transă. Hârtiuţa împăturită, care zăcuse patru ani lipită de inima moartă a lui Robert Fenwick, îi lămurise totul, toate lucrurile pe care le bănuise sau de care se temuse. Acum nu mai era vorba nici de bănuială şi nici de teamă. Acum ştia.

Îl copleşi impulsul unei noi convingeri: fusese predestinat să vadă această scrisoare. Sensul scrisorii se lărgi, se adânci, adunând numeroase tâlcuri nepătrunse, fiecare de sine stătător şi depăşind înţelegerea lui actuală, însă toate tinzând către acelaşi focar: vinovăţia lui taică-su. Din inima lui Arthur ţâşni văpaia unei furii bolnăvicioase; trebuia neapărat să-l vadă pe taică-su.

Urcă treptele vilei şi trase de mânerul clopoţelului. Îi deschise chiar mătuşa Carrie. Rămase nemişcată,

înţepenită în cadrul uşii, privindu-l cu ochi mari şi miraţi, după care, cu un strigăt de recunoaştere şi de milă, îl cuprinse cu braţele pe după gât.

— Vai, Arthur, dragul meu, suspină ea, îmi pare aşa de bine că te văd! Chiar mă întrebam... nu ştiam... aoleu, puişorule, dar nu arăţi deloc bine! Vai de mine, dar arăţi îngrozitor! Şi totuşi, bine că te-ai întors!

Stăpânindu-se cu greu, îl împinse înaintea ei în hol, îl ajută să-şi scoată pardesiul şi puse stăpânire pe pălăria lui, muiată de ploaie. De pe buze îi scăpau mereu crâmpeie de fraze şi exclamaţii pline de afecţiune şi compătimire. Era pur şi simplu înduioşătoare încântarea mătuşii Carrie, stârnită de întoarcerea lui Arthur. Se învârtea tot timpul în jurul lui, se agita, dădea din mâini, îi tremurau buzele.

— Trebuie să-ţi dau ceva să mănânci, Arthur, chiar acum. Un pahar cu lapte, un biscuit, ceva. Da, puiule...

— Nu, mulţumesc, mătuşă Carrie!

Lăsându-se călăuzit de ea, se opri în faţa uşii sufrageriei:

— Tata s-a întors?

— A, nu, Arthur, mormăi mătuşa Carrie, tulburată de comportarea ciudată a băiatului.

— Dar se întoarce la prânz?

Mătuşa Carrie tresări iarăşi, pierzându-şi parcă respiraţia. Apoi îşi strânse tare buzele, care se agitau nervos.

— Da, desigur, Arthur. Pe la ora unu zicea că vine. Ştiu că are foarte multe treburi de rezolvat azi după-amiază. Trebuie să aranjeze înmormântarea, ca totul să fie făcut aşa cum se cuvine.

Arthur nu-şi dădu osteneala să răspundă. Se uita de jur-împrejur, observând toate schimbările produse de la plecarea lui: mobila nouă, covoarele şi perdelele noi, lămpile şi celelalte instalaţii electrice din hol. Îşi aminti de celula lui, de suferinţele îndurate la închisoare, şi-l străbătu un fior de scârbă în faţa acestui lux; îl cuprinse o

ură atât de puternică împotriva tatălui său, încât simţi cum tremură din toate încheieturile. Apoi o surescitare nervoasă puse stăpânire pe el, un fel de euforie pe care nu o mai cunoscuse până acum. Se simţi deodată puternic. Îşi dădu seama de ceea ce vrea să realizeze şi încercă dorinţa dureros de intensă de a trece la fapte. Se întoarse către mătuşa Carrie:

— Eu mă duc niţel sus.

— Da, Arthur, bine, rosti ea mai agitată ca oricând. Prânzul îl luăm la ora unu, şi încă ce prânz bun! Şovăi o clipă, apoi glasul ei se prefăcu într-o şoaptă înspăimântată: Dar nu cumva... nu cumva vrei să-l superi pe taică-tu? Te rog să n-o faci, puiule! Are atâtea lucruri pe cap, e... e niţel cam nervos în ultimul timp.

— Nervos, repetă Arthur.

Părea că încearcă să sondeze sensul mai adânc al acestui cuvânt. Apoi se îndepărtă şi urcă scările, cu paşi siguri. Nu se duse în camera lui, ci în biroul lui taică-su. Această încăpere, încă din copilărie îi era inaccesibilă, purtând pecetea unui tabu. Era o cameră sacră, cu intrarea interzisă. Drept în mijlocul odăii se afla biroul lui taică-su, o mobilă de mahon solidă, grea, ornată cu stucaturi pe margini şi mânere grele de alamă. Biroul era mai sacru, mai inaccesibil decât însăşi odaia. Cercetând din ochi această mobilă, Arthur simţi cum îi ard obrajii de ură. Biroul trona acolo, impunător şi solid, îmbibat de personalitatea lui Barras, simbolizând pentru Arthur tot ceea ce-l dusese pe el la pierzanie.

Întorcându-se brusc, puse mâna pe vătraiul de la cămin şi înainta spre birou. Cu o violenţă voită, sparse încuietoarea şi cercetă conţinutul sertarului de sus. Apoi sfărâmă a doua broască şi deschise al doilea sertar; rând pe rând, cercetă tot biroul, răvăşindu-l sistematic.

Biroul era plin ochi de dovezi ale bogăţiei lui taică-su. Chitanţe, pachete de acţiuni, cambii, lista principalelor ipoteci. Registrul, legat în piele şi scris îngrijit cu mâna sigură a lui taică-su, enumera proprietăţile şi redevenţele

lui. Celălalt registru, cu o etichetă micuţă, lipită de el: *Tablourile mele,* cuprindea preţurile pentru fiecare achiziţie în parte, însemnate clar, împreună cu data cumpărării. Un al treilea registru păstra socoteala investiţiilor sale. Arthur trecu repede în revistă coloanele: toate erau titluri solide, recuperabile, investite în loturi mici, în total minimum două sute de mii de lire – cele mai sigure investiţii posibile. Cuprins de furie, Arthur zvârli cât colo registrul. Două sute de mii de lire! Îl înnebunea şi imensitatea totalului, şi grija plină de dragoste, încântarea de sine pe care o dovedea înşiruirea coloanelor nesfârşite de cifre. Bani, bani şi iar bani! Bani storşi din sudoarea şi sângele oamenilor. Oamenii nu contau, contau doar banii. Banii şi numai banii. Moartea, distrugerea, foametea, războiul – nimic nu avea însemnătate, atâta vreme cât sacii ăştia frumoşi cu bani se aflau în siguranţă.

Arthur se munci să deschidă încă un sertar. Acum îl mâna spiritul de răzbunare. Voia altceva, mai mult decât simplele dovezi ale averii. Avea convingerea nestrămutată că planul, planul vechilor exploatări ale minei Neptun se află acolo. Îl ştia bine pe taică-su: purta în însăşi fibra lui stigmatul lăcomiei hrăpăreţe. Cum de nu se gândise până atunci la asta? Taică-su nu distrugea niciodată nimic, niciun document, sau măcar o bucăţică de hârtie. Pentru el era o adevărată imposibilitate fizică, un chin, să distrugă un document sau o hârtie. Dacă scrisoarea lui Robert Fenwick spunea adevărul, atunci însemna că planul există şi că e acolo.

Conţinutul sertarelor devastate se întindea răvăşit pe podea, în cele din urmă, în ultimul sertar de jos, la fund, zări un sul de pergament subţire, foarte pătat, părând lipsit de importanţă. Lui Arthur îi scăpă un strigăt puternic. Cu mâna tremurând de emoţie, desfăşură planul şi, îngenunchind, îl întinse pe podea. Planul demonstra de la prima vedere aşezarea abatajelor părăsite, mergând paralel cu filonul Digul, în orizonturile inferioare ale

acestuia, şi apropiindu-se de el până la un metru. Arthur privi încordat, întrucât vederea îi cam slăbise la închisoare. Descoperi pe plan însemnări, calcule şi desene făcute de mâna lui taică-su. Asta era dovada finală, ultima nedreptate.

Se ridică de jos şi înfăşură încet planul la loc. În faţa ochilor săi chinuiţi se înălţa întregul edificiu al cumplitei înşelătorii. Stătea în mijlocul camerei sacre, strângând planul în mână, cu ochii în flăcări, cu faţa palidă, aşa cum i-o lăsase şederea la închisoare. Şi, conştient de ironia situaţiei, el, delincventul, deţinând la rândul lui dovezi ale vinovăţiei lui taică-su şi amuzat de acest paradox al dreptăţii omeneşti, se lăsă furat de un zâmbet. Zâmbetul degenera în convulsiile unui râs isteric, nestăpânit. Îi venea să sfărâme, să ardă, să distrugă totul; ar fi vrut să facă praf odaia aceea, să smulgă tablourile, să facă ţăndări geamurile. Voia să pedepsească, să răsplătească, să facă dreptate.

Cu un efort supraomenesc, se stăpâni, părăsi încăperea şi coborî scara. Rămase în hol, aşteptând cu ochii aţintiţi asupra uşii din faţă. Din când în când se uita la pendula înaltă de lângă zid, ascultând în frigurile nerăbdării ritmul încet, implacabil al secundelor care treceau. Într-un târziu, tresări. La unu fără douăzeci şi cinci se auzi zgomotul automobilului şi apoi nişte paşi agitaţi. Uşa se deschise de perete, şi taică-su intră în hol. O clipă de totală imobilitate. Privirea lui Arthur întâlni privirea lui taică-su.

Arthur trase aer în piept icnind scurt, ca într-un suspin. Aproape că nu-l putea recunoaşte pe taică-su. Era de necrezut în ce măsură se schimbase Barras. Mult mai greoi şi mai corpolent, cu contururile, altădată aspre ale siluetei lui, buhăite şi înmuiate, cu pungi sub ochi, burta căzută, o pernă de grăsime îndărătul gulerului, iar vechea imobilitate statuară – înlocuită de o agitaţie violentă. Mâinile erau în continuă mişcare, frământând parcă un teanc de ziare, ochii în continuă mişcare, fulgerând priviri

în dreapta şi-n stânga, avizi să vadă tot ce e de văzut, mintea în continuă mişcare, reacţionând prompt la toate diversiunile vieţii, neesenţiale şi lipsite de valoare. Într-o dureroasă străfulgerare, Arthur îşi dădu seama că sensul, întreaga tendinţă a aeestei agitaţii artificiale a lui Barras era să confirme prezentul, să respingă trecutul, să nesocotească viitorul; era sfârşitul unui proces de dezagregare. Rămase sprijinit de bibliotecă, în picioare, în timp ce taică-su înaintă către mijlocul holului. Dură mult până ce Barras curmă tăcerea:

— Vasăzică, te-ai întors. E o adevărată surpriză.

Arthur nu răspunse. Îl urmări pe taică-su cum înaintează către masă, pune jos ziarele şi pacheţelele care-i atârnau de degete. Barras reluă vorba, mişcându-se de colo până colo şi aranjând lucrurile pe masă:

— Bănuiesc că ştii şi tu că războiul mai continuă. Concepţiile mele nu s-au schimbat. Ştii doar că nu doresc să ţin în preajma mea niciun fel de chiulangii şi învârtiţi.

Arthur îi răspunse cu glas scăzut:

— Eu nu sunt nici chiulangiu, nici învârtit. Am stat la închisoare.

Barras scoase o scurtă exclamaţie, negăsindu-şi astâmpăr, aranjând de şapte ori lucrurile de pe masă.

— Ai stat la închisoare pentru că aşa ai vrut, nu? Şi să-ţi bagi bine în cap că dacă nu te răzgândeşti eşti pasibil de a fi trimis din nou acolo. Îţi dai seama de asta, nu?

Arthur răspunse:

— Acolo am văzut o mulţime de lucruri. Închisoarea e un loc în care poţi să vezi o mulţime de lucruri.

Barras încetă aranjarea lucrurilor şi repezi o privire furişă către Arthur. Începu să se plimbe agitat prin hol. Îşi scoase ceasul frumos de aur şi se uită la el. Cu o licărire de duşmănie în ochi, îi spuse lui Arthur:

— După-masă trebuie să mă întâlnesc cu cineva. Astă-seară am două şedinţe. E o zi foarte grea pentru mine. Sincer vorbind, n-am timp de pierdut cu tine, sunt mult prea ocupat.

— Mult prea ocupat cu câştigarea războiului, nu? Asta vrei să spui, tată?

Faţa lui Barras se congestionă. Deodată, venele de la tâmple deveniră proeminente, vizibile.

— Da! Mă rog, dacă tu zici aşa, aşa o fi; mă străduiesc din răsputeri să câştig războiul.

Buzele strânse ale lui Arthur se crispau spasmodic. Îl năpădi un val de sentimente imposibil de stăpânit.

— Nu mă mir că eşti aşa de mândru de tine însuţi. Eşti patriot, toată lmnea te admiră. Eşti membru în diverse comitete, numele tău e pomenit în ziare, ţii discursuri despre victorii glorioase, când mii de oameni zac măcelăriţi în tranşee. Şi tot timpul încasezi bani, mii şi mii de lire, storcând sudoarea muncitorilor tăi de la Neptun, ţipând în gura mare că toate astea le faci pentru Rege şi Ţară, deşi în realitate le faci pentru tine personal. Asta e adevărul! Glasul lui Arthur atinse punctul cel mai de sus. Ţie puţin îţi pasă de viaţă şi de moarte. Nu-ţi pasă decât de tine!

— Dar cel puţin mă feresc să intru la închisoare! strigă Barras.

— În privinţa asta nu trebuie să fii chiar atât de sigur, zise Arthur sufocându-se. N-ar fi exclus să ajungi curând şi tu pe-acolo. Eu n-am de gând să mă mai las condamnat în locul tău.

Barras se opri din plimbarea agitată prin cameră. Rămase cu gura căscată.

— Ce vorbe mai sunt şi astea? exclamă el, uimit la culme. Eşti nebun?

— Nu, răspunse Arthur vehement, nu sunt nebun, deşi mare lucru n-ar fi să înnebunesc.

Barras se uită ţintă la el, şi apoi, dând din umeri, îl lăsă în voia lui, ca pe un om de la care nu mai poţi spera nimic. Îşi scoase iarăşi ceasul din buzunar, cu acelaşi gest neliniştit, şi îl cercetă cu ochii lui injectaţi.

— Acum chiar trebuie să plec, spuse el, rostind nedesluşit cuvintele. Am o întâlnire importantă, după-

masă.

— Nu pleca, tată, zise Arthur.

Stătea acolo, ajuns la un paroxism de încordare, mistuit de conştiinţa teribilă a lucrurilor pe care le aflase şi pe care le zăgăzuia în el.

— Ce...? Barras se întoarse congestionat, rămas la jumătatea drumului către scări.

— Ascultă, tată, îi spuse Arthur cu un glas care ardea ca un fier înroşit. Acum ştiu totul în privinţa dezastrului. Robert Fenwick a scris un bileţel înainte de a muri. E la mine. Ştiu că tu ai fost vinovat.

Barras tresări vizibil. Ai fi zis că l-a copleşit un val de groază.

— Ce tot spui?

— Ai auzit prea bine ce-am spus.

Pentru prima dată, în ochii lui Barras se ivi o urmă de vinovăţie.

— E o minciună. Neg categoric!

— N-ai decât să negi. Dar eu am găsit planul fostei mine Neptun.

Faţa lui Barras se făcu sângerie. Vinele gâtului îi zvâcniră în afară, groase şi întunecate. O clipă, se clătină şi, instinctiv, se rezemă de masa din hol. Începu să bolborosească:

— Eşti nebun! Ţi-ai ieşit din minţi! Nici nu vreau să te ascult.

— Făceai mai bine dacă distrugeai planul, tată.

Deodată, Barras îşi pierdu complet stăpânirea de sine. Începu să zbiere:

— Dar ce ştii tu despre asta? De ce să distrug ceva? Doar nu sunt criminal! Eu ce am făcut, am făcut cu cele mai bune intenţii. Nu vreau să-mi bat capul cu asta. Totul s-a terminat. Acum suntem în război. Am o întâlnire la ora două... O şedinţă...

Barras se apucă cu deznădejde de balustradă; respirând ca o fiară încolţită, cu faţa vânătă de sânge, încercând să treacă dincolo de Arthur.

Arthur nu se clinti.

— Atunci, du-te la şedinţă! Dar eu ştiu că tu i-ai omorât pe oamenii aceia. Şi o să am grijă să li se facă dreptate.

Barras reluă, gâfiind iar, cu glasul sufocat:

— Eu trebuie să plătesc salariile oamenilor. Eu trebuie să asigur rentabilitatea minei. Şi eu am riscurile mele, exact ca şi ei. Toţi suntem oameni. Toţi facem greşeli. M-am străduit să iasă lucrurile cât mai bine. Acum totul s-a sfârşit, totul e lichidat. Nu se poate redeschide ancheta. Trebuie să iau prânzul şi trebuie să mă duc la întâlnirea de la ora două.

Repetă gestul acela zorit, de a-şi căuta ceasul. Nu nimeri buzunarul şi nu mai duse gestul până la capăt; uită de el şi privi lung la Arthur, simţind o cumplită prăbuşire interioară.

Pe Arthur îl năpădi o amărăciune bolnăvicioasă. Ăsta era tatăl lui, pe care-l venerase. Răspunse cu un glas impersonal, lipsit de orice sentiment:

— Dacă aşa stau lucrurile, am să predau autorităţilor competente planul. Cred că nu ai nimic împotriva acestei idei.

Barras îşi strânse fruntea în mâini, parcă ar fi vrut să-şi stăvilească bubuitul sângelui în vine.

— Nu-nţeleg ce vrei să spui! gemu el incoerent. Ai uitat că am o întâlnire. O întâlnire importantă. Trebuie să mă spăl, să iau prânzul. La ora două!

Se uită la Arthur ca un copil speriat şi nedumerit. Repetă convulsiv gestul lui obişnuit, şi găsi ceasul. Se uită la cadran, cu faţa lui vânătă, descompusă, şi apoi făcu câţiva paşi precipitaţi, trecând de Arthur. Urcă scările.

Arthur rămase în picioare în mijlocul holului, cu o figură contractată, încordată. Se simţea secătuit, deznădăjduit. Venise pregătit să dea o bătălie, o luptă disperată pentru afirmarea propriei sale personalităţi, pentru a cere să se facă dreptate. Şi când colo, nu avusese loc nicio bătălie, nicio luptă, nicio dreptate. Acum n-avea să se mai facă niciodată dreptate. Pentru că n-avea să predea niciodată

planul. Prea multă milă îi stârnea această crustă găunoasă a ceea ce fusese altădată un om – tatăl lui. Rezemându-se de balustradă, gârbovit, Arthur se simţi zdrobit de făţărnicia şi cruzimea vieţii. Scoase un suspin adânc, rupt parcă din fundul inimii. Îl auzi pe taică-su mişcându-se la etaj: erau mişcări rapide şi dezordonate, un duduit de paşi. Auzi apa curgând. Apoi, tocmai când dădea să plece din casă, auzi ceva prăbuşindu-se greoi.

Se răsuci pe călcâie şi stătu să asculte. Dar nu mai răzbi niciun zgomot, absolut nimic. Alergă sus. Alergă şi mătuşa Carrie. Se repeziră la uşa de la baie şi bătură puternic în ea. Niciun răspuns. Mătuşa Carrie scoase un ţipăt înspăimântător. Atunci, Arthur îşi făcu vânt şi se izbi cu toată puterea în uşă.

Îl găsiră pe Richard Barras întins pe jos, cu faţa pe jumătate săpunită, cu pămătuful de ras încă în mână. Era conştient şi respira gâfâit. Suferise o congestie cerebrală.

Sfârşitul cărţii a doua

CARTEA A TREIA

CAPITOLUL I

25 noiembrie 1918. O zi frumoasă, cu soare strălucitor. Instalaţiile de la gura minei Neptun erau scăldate într-o lumină limpede; conturul turnului de extracţie apărea puţin estompat, scripeţii se învârteau într-o scânteiere difuză. Din sala maşinilor ieşeau rotocoale lânoase de fum, care atârnau deasupra puţului minei ca un nimb.

Mergând grăbit spre Cowpen Street, Arthur Barras văzu lumina limpede care scălda mina, irizaţiile din jurul scripeţilor şi nimbul alcătuit de rotocoalele de fum. Simţi că strălucirea acelei zile inunda şi mina Neptun, şi viitorul, şi fiinţa lui. Zâmbi.

Era de necrezut că putea fi iarăşi fericit, că obsesia apăsătoare şi sinistră a minei putuse să se destrame, să se transforme în ceva minunat şi strălucitor. O, prin câte îndoieli şi temeri şi suferinţe trecuse el în timpul tuturor acestor ani de război! O, Doamne, câte mai îndurase! Crezuse că şi-a ruinat viaţa. Dar acum se deschidea înaintea lui perspectiva viitorului, limpede şi strălucitor, soluţia tuturor suferinţelor sale, răsplata.

Intră pe porţile deschise ale minei şi străbătu cu pas vioi curtea asfaltată. Era îmbrăcat elegant, dar fără nicio ostentaţie sau stridenţă. Purta un costum de tweed gri, cămaşă cu guler moale şi un papion albastru cu alb. Avea 26 de ani, şi cu toate că părea mult mai în vârstă, expresia de pe faţa lui era ciudat de nerăbdătoare şi vioaie.

În birou îl aşteptau, în picioare, Armstrong şi Hudspeth. Îi salută din cap, îşi anină pălăria în cuierul dindărătul uşii,

îşi netezi părul blond, frumos, deşi începuse să se cam rărească în creştet, şi se aşeză la birou.

— Aşadar, totul s-a aranjat, spuse el. Bannerman a pus ieri la punct şi ultimele hârtii.

Armstrong îşi drese glasul.

— Vă rog să mă credeţi că sunt foarte bucuros, spuse el slugarnic. Şi vă urez numai succese, domnule Barras. De fapt, nici nu văd de ce să nu aveţi succes. Ne-am descurcat destul de bine la mină şi în trecut.

— Dar nici nu se compară cu felul cum o să ne descurcăm în viitor, Armstrong.

— Adevărat, domnule Barras.

Armstrong făcu o pauză, repezind o privire furişă spre Arthur.

Un scurt răstimp de tăcere, după care Arthur se rezemă de speteaza scaunului.

— Aş vrea să vă spun vreo câteva lucruri, pentru ca să putem porni la treabă cu toate situaţiile clarificate. Aţi fost deprinşi ca tatăl meu să poruncească aici, iar acum, că el e ţintuit la pat, va trebui să vă deprindeţi cu mine. Asta este prima schimbare, şi cu adevărat numai prima. Vom face noi şi alte schimbări, şi încă multe. Este momentul cel mai prielnic pentru schimbări. Războiul s-a terminat, şi altul n-o să mai fie. Oricare ar fi fost deosebirile noastre de principii în timpul războiului, suntem cu toţii de acord în privinţa păcii. Am obţinut pacea şi avem de gând s-o păstrăm. Am încetat opera de distrugere; slavă Domnului, acum, în sfârşit, o să începem să mai şi reconstruim! Tocmai asta o să facem şi aici. O să aranjăm în aşa fel lucrurile, încât în mină să existe deplina securitate a muncii, excluzând orice eventualitate a unei noi catastrofe. Aţi înţeles? O mină cu deplina securitate a muncii. Şi trebuie să existe dreptate pentru toată lumea. Şi ca să vă arăt că nu spun doar vorbe goale... Arthur se întrerupse. Armstrong, dumneata cât câştigai până acum? Patru sute de lire pe an, nu?

Armstrong se înroşi, plecând ochii în jos.

— Da, asta e suma, zise el. Dacă socotiţi că e prea mult...

— Dar dumneata, Hudspeth? întrebă Arthur.

Hudspeth râse scurt şi greoi, ca de obicei.

— În ultimii trei ani am primit tot câte două sute cincizeci de lire. Nu ştiu cum se face, dar nu m-am ridicat deloc mai sus.

— Ei bine, o să te ridici acum, zise Arthur. Armstrong, dumneata o să primeşti cinci sute de lire, începând chiar cu data de întâi a lunii trecute, iar dumneata, Hudspeth, o să primeşti trei sute cincizeci de lire, începând de la aceeaşi dată.

Armstrong se împurpura de-a binelea la faţă. Bolborosi recunoscător:

— Asta-i straşnic de frumos din partea dumneavoastră, zău aşa!

— Da, da, adevărat, adăugă şi Hudspeth, şi ochii lui stinşi căpătară în sfârşit o strălucire.

— Bine; atunci, ne-am înţeles. Arthur se ridică plin de energie. În dimineaţa aceasta vă rog să rămâneţi amândoi pe aici. La ora unsprezece o să vină domnul Todd de la Tynecastle. Aş vrea să facem împreună o inspecţie generală. Înţelegeţi?

— Sigur, domnule Barras.

Armstrong încuviinţă cât putu mai entuziasmat şi părăsi biroul împreună cu Hudspeth. Arthur rămase singur în odaie. Se duse la fereastră şi stătu o clipă acolo, privind în curtea scăldată în soare: oamenii se foiau într-o parte şi-n alta, vagonetele înaintau pe şine, o locomotivă de serviciu le manevra de pe-o linie pe alta, pufăind obraznic. Cu ochii dilataţi, Arthur privea, savurându-şi propria emoţie. Îşi spuse: „N-am suferit de pomană. Am să le-arăt eu lor, acum! În sfârşit, mi-a venit şi mie rândul.”

Reveni la biroul lui, se aşeză şi scoase din sertarul de sus din stânga un dosar cu note de plată şi facturi. Cunoştea bine facturile astea. Majoritatea le ştia pe de

rost, şi totuşi nu încetaseră să-l şocheze. Era vorba de cherestea de proastă calitate, cărămizi ieftine, proptele slabe pentru armare, grinzi de susţinere putrede, tot felul de materiale disparate sau cumpărate cu hurta, sau, mă rog, cumpărate de unde se nimerea, numai ieftine să fie. Cheltuielile de regie fuseseră reduse la minimum, dacă nu chiar la zero. Peste tot era evidentă încercarea de a eluda, punct cu punct, regulamentul de securitate; până şi cablul de rezervă al ascensorului era vechi de zece ani şi fusese de fapt cumpărat de ocazie, la licitaţia bunurilor unei întreprinderi falimentare. Opera lui taică-su. Toate erau opera lui taică-su; o operă pe care trebuia s-o îndrepte el de la A la Z.

Se afla încă aşezat în faţa biroului, făcând planuri şi calcule, când Saul Pickings, care se ţinea încă bine, cu toţi cei şaptezeci şi patru de ani ai lui, îşi băgă capul pe uşă şi anunţă sosirea lui Adam Todd. Arthur sări într-o clipă în picioare şi-i strânse mâna lui Todd, bucurându-se sincer că-l vede. Todd nu se schimbase cine ştie ce. Era tot aşa taciturn, destul de bolnăvicios ca înfăţişare, cu albul ochilor cam îngălbenit. Mirosea ca întotdeauna a cuişoare. Poftit de Arthur să stea jos, se aşeză pe un scaun lângă birou. Era un om fără personalitate şi fără prezenţă; el se afla pur şi simplu acolo.

După un scurt răstimp de tăcere, Arthur îi întinse lui Todd dosarul.

— Uită-te niţel la astea.

Todd se uită niţel la alea, umezindu-şi din când în când degetul arătător, controlând totul încet şi precis.

— Văd că sunt câteva chilipiruri, zise el într-un târziu.

— Chilipiruri? reluă Arthur. Aici nu e vorba de chilipiruri. Toate materialele de aici sunt vechituri şi gunoaie.

Bătrânul Todd nu vorbi, dar Arthur îşi dădu seama că e de acord cu el. Arthur continuă pe un ton mai scăzut, precaut:

— Uite ce este, domnule Todd, eu vreau să fiu foarte sincer cu dumneata. De fapt, dumneata ştii totul de-a fir-

a-păr. Dumneata l-ai avertizat pe taică-meu. Pe mine nu va fi nevoie să mă avertizezi însă. Eu sunt pornit să îndrept, în sfârşit, situaţia. Am de gând să fac ca în mina Neptun să domnească securitatea deplină a muncii!

— Da, Arthur, zise bătrânul Todd, aţintindu-şi ochii galbeni asupra biroului. Bănuiesc că ai şi împuternicirile necesare, nu?

— Da, Bannerman s-a ocupat de toate. Am depus jurământul pe actul necesar, aşa că acum eu sunt stăpân, zise Arthur cu vocea scăzută, dar arzătoare. Am să te rog să vii cu mine în dimineaţa asta să facem o mică vizită. Să vii în subteran. Ai să-mi dai şi mie sugestii cum i-ai dat şi lui taică-meu. Singura deosebire este că eu am de gând să ţin seama de ele.

— Bine, Arthur.

— Am de gând să înlocuiesc toate gunoaiele şi vechiturile astea. Am de gând să scot toată armătura putedră din mina asta putedră, să dau foc la cherestea, să curăţ zidăria. Am de gând să pun armătură din grinzi de oţel la galeria nouă, să cimentez tavanul, să schimb instalaţia de tracţiune.

— Bine, dar asta o să te coste o mulţime de bani...

— Bani! Arthur râse scurt. Banii au curs gârlă în mina asta, în tot timpul războiului... aşa cum a curs şi apa aceea care a inundat mina, când cu catastrofa. Am să cheltuiesc o parte din banii ăştia, chiar şi toţi, dacă o fi nevoie. Am să fac o mină nouă aici la Neptun. Şi nu mă opresc numai la chestiunea securităţii. Am de gând să arăt cum se poate obţine adevăratul randament de la oameni. Am să instalez băi la gura minei, camere de uscare, vestiare cu dulăpioare încuiate, tot ce trebuie.

— Bine, Arthur, înţeleg, zise Todd.

Arthur se ridică brusc.

— Haidem, zise el. Să mergem.

Făcură întâi înconjurul puţului, cercetară sala maşinilor şi sala pompelor. Apoi coborâră în subteran. Însoţiţi de Armstrong şi Hudspeth, făcură o inspecţie amănunţită,

atât la suprafaţă, cât şi în adâncul minei. Vorbiră, discutară, puseră lucrurile la încercare. Arthur îşi impuse punctul de vedere în toate privinţele, şi punctul lui de vedere era totodată şi cel mai just.

La ora unu, când se întoarseră la birou, Todd părea cam obosit. Propuse chiar el să bea un păhărel, şi după aceea căpătă o mină ceva mai bună. Mestecând nişte cuişoare, făcu lungi socoteli cu creionul, pe un top de hârtie. Într-un târziu, ridică ochii.

— Ştii cam cât o să te coste toată povestea? întrebă el vorbind rar.

— Nu, spuse Arthur indiferent.

— Aproximativ o sută de mii de lire.

— Asta arată în ce putreziciune am stat până acum! exclamă Arthur strângând pumnul cu vehemenţă. Avem cu ce acoperi aceste cheltuieli. Mie nu mi-ar păsa nici dacă ar fi de două ori pe-atâta. Trebuie neapărat să schimb totul.

— Bine, Arthur, zise iarăşi bătrânul Todd. Dar nu uita că o să fie destul de greu să facem rost de toate materialele. Fabricile de utilaj minier au fost în gol de producţie în timpul războiului şi numai patronii mai înţelepţi au apucat să se adapteze din nou la producţia de pace. Şovăi niţel, apoi continuă: De fapt, am auzit că la fabrica din Platt Lane au reînceput lucrul.

— La Millington?

— Fostul Millington, oftă Todd. Doar ştii că Stanley şi-a vândut fabrica lui Mawson şi Gowlan.

Todd îşi băgă hârtiile în servietă şi o închise uşurel, fără animozitate.

Arthur îl apucă de braţ.

— Eşti obosit. Îi zâmbi delicat, cuceritor, cum ştia el să zâmbească. Trebuie să iei masa cu noi. Eşti aşteptat la vilă. S-a întors şi Hilda acasă. Şi Grace cu Dan sunt aici. Stau la noi vreo câteva zile. Vino neapărat!

Pornită spre vilă cu maşina, în căldura binefăcătoare a soarelui, care-l făcu pe Todd să se simtă mai puţin

pesimist decât de obicei; Arthur întreprindea lucruri frumoase, lucruri foarte frumoase, de care taică-su nici n-ar fi vrut măcar să audă, darmite să le şi facă! Drept care, Todd se trezi cugetând cu voce tare:

— Ştii, Arthur, încerc o senzaţie ciudată când vin la Neptun şi nu-l văd pe taică-tu acolo.

Arthur clătină din cap, tranşant.

— Din păcate, mă tem că n-o să-l mai vezi niciodată acolo. Apoi adăugă repede: însă, în orice caz, se simte mai bine, de fapt mult mai bine. Doctoral Lewis spune că s-ar putea să mai trăiască încă multă vreme. Dar partea dreaptă a trupului e complet paralizată. Şi vorbirea i-a fost grav atinsă. Se pare că s-a întrerupt ceva, un fascicul de fibre nervoase din creier. Ca să fiu sincer, dragă Todd, nu mai e chiar, chiar... nu mai e sănătos la cap. Urmă un răstimp de tăcere, după care Arthur adăugă cu glas scăzut: Singura mea speranţă este să trăiască destul ca să vadă şi el cele ce am să înfăptuiesc la Neptun după ce-oi duce totul la bun sfârşit.

Pe Todd îl învălui deodată o căldură plăcută: asta se datora zilei senine, whiskyului şi unei sincere admiraţii pentru intenţiile frumoase ale lui Arthur.

— Păi da, Arthur, sper să ajungă să vadă şi el, zău aşa!

Când intrară în vila Law, amândoi se simţeau cuprinşi de acest spirit de veselie şi entuziasm. Era unu şi jumătate. Se făcuse deci ora mesei, intrară direct în sufragerie, unde se aşezară cu toţii laolaltă: Arthur în capul mesei, mătuşa Carrie în capătul opus, Todd şi Hilda de o parte, Grace şi cu Dan de cealaltă parte.

Masa se desfăşură într-o atmosferă veselă; în aer plutea o notă de optimism, extazul, miracolul acestei noi şi trainice păci. Todd cugetă că în viaţa lui n-a văzut la vila Law o masă atât de veselă. Bineînţeles însă că aveai tot timpul senzaţia că ceva lipseşte. Adevărata prezenţă dominantă nu era acolo; era ascunsă sus, acea prezenţă mută şi paralizată, şi totuşi ciudat de importantă, chiar şi prin absenţa ei.

Todd stătu o clipă la îndoială. Apoi se întoarse către Hilda, ca să fie lămurit.

— Hilda, tu îl îngrijeşti pe taică-tu, nu? Bănuiesc că ţi-e de folos experienţa pe care ai câştigat-o ca infirmieră.

Hilda clătină din cap.

— Nu, mătuşa Carrie e infirmiera.

Răsună în aer râsul cel nou şi entuziast al lui Arthur.

— N-ai să ghiceşti niciodată ce şi-a pus în cap Hilda să facă. S-a înscris la facultate, să studieze medicina. Pleacă la Londra luna viitoare.

— Medicina! reluă Todd ca un ecou.

Îşi ascunse uimirea, prefacându-se preocupat de friptura de berbec din farfurie.

— Da, Hilda e încântată, adăugă Arthur foarte bine dispus. Se uită zâmbitor la Dan Teasdale. De-aia se poartă aşa de drăguţ cu noi toţi.

Dan roşi, perfect conştient de aerul tolerant dar glacial al Hildei, şi totodată de situaţia sa destul de şubredă şi stânjenitoare la vila Law. Venise acolo doar ca să-i facă plăcere lui Grace. Chiar şi în momentul acela simţi mâna lui Grace căutându-i-o pe a lui pe sub masă. Dan i-o strânse în mâna lui caldă şi tare, ca s-o încurajeze; se gândi la Grace, la copilaşul lor din odaia de sus, la viitor, şi nu se mai sinchisi nici cât negru sub unghie de faptul că Hilda îi privea dispreţuitor. Deşi era roşu ca focul la faţă, avu curajul să ridice ochii şi constată că Todd se uită la el.

— Acum, că s-a terminat războiul, ai să-ţi reiei munca în mina Neptun? îl întrebă bătrânul.

Dan înghiţi strâmb o bucată de cartof.

— Nu, zise el, mă apuc de agricultură.

Grace vorbi mai lămurit, strângând în continuare mâna lui Dan pe sub masă:

— Ştiţi, domnule Todd, n-am vrut să-l las pe Dan să se întoarcă la mină. Ne mutăm în comitatul Sussex. Am cumpărat acolo o mică proprietate, la Winrush. Am cumpărat-o din prima încasată de Dan la demobilizare,

adăugă ea repede.

— Sunt doi încăpăţânaţi, explică Arthur. Eu am făcut tot ce-am putut, zău aşa, cinstit, ca să-l conving pe Dan că am nevoie să colaboreze cu mine, la Neptun. Dar el nici nu vrea să audă de aşa ceva. E al naibii de independent – plus că n-a vrut să primească nici măcar un gologan. Şi bineînţeles că toate astea sunt din cauza lui Grace. Ea a descoperit că localitatea aia, Winrush, e aşa de bună pentru naşterea copiilor, încât şi-a băgat în cap să aplice reţeta şi la pui de găină şi purcei.

Fără să se tulbure deloc, Grace spuse:

— Domnule Todd, ar trebui să veniţi să ne faceţi o vizită. De altfel, curând am să încep să primesc şi chiriaşi în pensiune.

Todd îi acordă lui Grace favoarea rară a zâmbetului său liniştit, minunându-se de entuziasmul şi hotărârea ei. I se păru un lucru frumos şi înduioşător, dar destul de greu de înţeles. Şi pentru că nu înţelegea, se simţi deodată tare bătrân.

Tocmai atunci, mătuşa Carrie se ridică, cu capul într-o parte, şi se strecură fără zgomot afară din odaie. Harriet nu mai era, dar la vila Law exista un alt bolnav de îngrijit, şi era din nou nevoie de priceperea mătuşii Carrie. Îngrijea de rufele murdare şi vărsa din nou oala de noapte – dar de data asta pentru o cauză diferită, cu mult mai sfântă decât odinioară.

Se făcu brusc tăcere, pentru că plecarea ei le aminti tuturor de trupul acela neputincios, înţepenit, întemniţat în camera lui. Curând, lumea se ridică de la masă. Arthur îl luă pe Todd de braţ şi-l conduse până la automobilul care avea să-l ducă la gară. Todd se hotărâse să nu urce în camera lui Barras, afirmând cu multă înţelepciune că vizita lui ar putea să-l tulbure pe bolnav. Arthur şi Todd zăboviră o clipă în picioare, lângă portiera maşinii.

— Atunci, am să-ţi dau de veste îndată ce aflu ceva în privinţa utilajului aceluia, spuse Todd oprindu-se. Arthur, să ştii că întreprinzi o acţiune frumoasă. Dacă o duci până

la capăt, ai să realizezi o mină model.

Cuvintele acestea vibrară puternic în urechea lui Arthur: „o mină model!”

— Asta e tocmai ceea ce am visat eu, zise el cu glas scăzut, o mină model.

Se aşternu tăcerea. Todd îi strânse mâna şi se urcă în automobil. Arthur rămase în picioare, în mijlocul aleii. Instinctiv, ridică ochii spre cer. Soarele îl orbi cu strălucirea lui, lumea îl învălui în căldura ei, trecutul înspăimântător era uitat şi îngropat. El, Arthur, se înălţase în mod miraculos, şi în faţă i se concretiza idealul. O, Doamne, ce strălucită reînviere!

Urcă încet la etaj, fericit, ca să-i facă vizita zilnică lui taică-su. Intră în odaie şi se apropie de pat.

Barras zăcea pe spate – o masă de carne informă, inertă, neputincioasă şi nemişcată. Mâna dreaptă era contractată, degetele, vineţii, păreau ale unui cadavru. Jumătate din obraz îi era ţeapăn, şi pe brazda care i se săpase în colţul drept al gurii se scurgea un firicel de salivă. Părea complet neînsufleţit; numai ochii îi erau vii, şi se rotiră spre Arthur, la intrarea acestuia în odaie, dând aceleaşi semne jalnice de recunoaştere ca şi un animal.

Arthur se aşeză lângă pat. Toată ura şi înverşunarea împotriva lui taică-su se stinsese de mult. Încerca în schimb un calm răbdător, începu să-i vorbească, să-i explice câte ceva din cele ce se petreceau. Doctorul le spusese că vorbindu-i puteau să-l ajute să-şi recapete facultăţile mintale. Şi, într-adevăr, Arthur îşi dădea bine seama că Barras înţelege ce-i spune.

Continuă să-i vorbească răbdător, privind ţintă în ochii aceia stinşi, care se roteau, ochii unei fiare încolţite. Apoi se opri. Văzu că taică-su se străduieşte să vorbească. Un cuvânt încercă să străbată printre buzele acelea pecetluite. De fapt erau două cuvinte, dar buzele lipsite de viaţă refuzau să le lase să treacă. Arthur se aplecă, se apropie ca să asculte acele cuvinte, dar cuvintele se încăpăţânau să nu ajungă până la el. Nu le putu auzi.

Deocamdată.

CAPITOLUL II

Glorioasa pace îl adusese şi pe David înapoi în ţară. Sosi la Tynecastle sâmbătă 17 decembrie, la ora şase seara. În clipa în care trenul intră în Gara Centrală, el sări jos şi alergă de-a lungul peronului, nerăbdător să ajungă la uşa turnantă de la ieşire; era emoţionat la culme, murea de dorul lui Jenny şi al lui Robert. Prima persoană pe care o văzu fu Sally Sunley. Îi făcu semn cu mâna. Îşi dădu seama că au primit telegrama lui; Sally îi răspunse şi ea, făcându-i un semn prudent. Dar David nu-şi dădu seama de nimic; era foarte ocupat să-i explice controlorului de bilete ceva în legătură cu foaia lui de drum. În cele din urmă, trecu de controlor şi-i zâmbi, cu răsuflarea întretăiată de emoţie.

— Bună, Sally! Dar unde e restul familiei?

Furată de salutul lui viguros, de entuziasmul lui, zâmbi şi Sally – dar tot aşa de silit ca şi mai înainte.

— Vai, ce plăcere că te-ai întors. David! Vreau să-ţi vorbesc două clipe. Dar ce mult a întârziat trenul! Te aştept de atâta vreme, încât trebuie neapărat să beau o cafea.

— Mă rog, dacă vrei cafea, să ne grăbim să ajungem în Scottswood Road, zâmbi el.

— Nu, zise Sally, trebuie s-o beau aici. Hai să intrăm.

Fără să înţeleagă, David intră după ea la bufet. Sally plăti la bar două cafele şi le aduse la una din mesele rotunde cu tăblia de marmură rece. David se uită atent la ea, şi apoi protestă:

— Sally, dar eu nu vreau cafea. Adineauri am luat un

ceai în tren.

Prefăcându-se că nu-l aude, Sally se aşeză la masa pe care o halbă de bere băută de cineva lăsase inele ude. David se aşeză la rândul lui, tare nedumerit.

— Vreau să-ţi vorbesc, David.

— Bine, cu plăcere, dar nu putem să vorbim când ajungem acasă?

— Acolo n-o să putem.

Sally ridică linguriţa şi amestecă zahărul din ceaşcă, dar nu se atinse încă de cafea. Ochii ei rămaseră aţintiţi într-ai lui. Îi puteai uşor citi în ochi o tragică milă, dar David nu-şi dădu seama nici de asta. Privindu-i îndelung faţa greoaie şi urâţică, cu pomeţii înalţi şi bărbia lată, David începu totuşi să simtă că lui Sally i s-a întâmplat ceva neplăcut.

Fata îşi bău foarte încet cafeaua; părea că vrea să prelungească aşteptarea la infinit; într-un târziu însă, sorbi ultima înghiţitură. Luptându-se din răsputeri să-şi stăpânească nerăbdarea, David întinse mâna să-şi ia raniţa.

— Atunci, haide să mergem. Nu-ţi dai seama că au trecut nouă luni de la ultima mea permisie? Mor de nerăbdare s-o văd pe Jenny şi să-mi văd copilul. Ce face Robert, băieţelul meu?

Sally îşi ridică din nou ochii negri, fixându-i într-ai lui David, şi deodată luă o hotărâre.

— David, să ştii că de fapt n-a fost Jenny de vină.

— Cum?

— N-a fost ea de vină, pentru că ea lucra pentru război, sau aşa ceva. Sally făcu o pauză. David, tu ştii că băieţelul era cam plăpând. Te rog neapărat să mă crezi că de fapt n-a fost vina lui Jenny.

David rămase să se uite la Sally, prin atmosfera îmbâcsită de fum a bufetului, peste masa de marmură cu cercurile ude. Afară se auzeau strigăte şi zgomote vesele, lumea îi ovaţiona pe vitejii soldaţi care se întorceau de la război. O locomotivă scoase un ţipăt batjocoritor.

David nu avu nevoie să rostească niciun cuvânt. Înţelese de ce Sally îl privea în felul acela. Înţelese că, deşi aşteptase cu atâta nerăbdare să-l revadă pe Robert, până la urmă lucrul ăsta n-o să se mai poată întâmpla niciodată.

În timp ce Sally îi povesti totul, cu glas scăzut – o enterită care-l lovise în august, o boală care l-a ţinut doar două zile, groaza lui Jenny de a-i comunica vestea –, David ascultă în tăcere, scrâşnind din dinţi. Cel puţin atâta învăţase în război: să se stăpânească. După ce Sally termină, David rămase multă, multă vreme ciudat de tăcut.

— Te rog să n-o învinuieşti pe Jenny! îl imploră ea. Mi-a cerut în mod special...

— Nu te teme, că n-o să-i spun nimic. Se ridică, îşi luă raniţa pe umăr şi-i deschise lui Sally uşa. Plecară de la gară şi porniră spre Scottswood Road. În faţa casei cu numărul 117, Sally se opri:

— David, eu n-o să intru acum. Mai am puţină treabă.

David privi lung în urma ei, o urmări cum coboară strada, fiind conştient, tocmai prin junghiul care-i sfâşia inima, că a fost foarte frumos din partea lui Sally să-l întâmpine la gară. Ce fiinţă de treabă era micuţa Sally! Poate ştia că el, David, fusese împotrivă ca Jenny să ia slujba aceea la Wirtley şi să-l scoată pe Robert din aerul curat de la Sleescale, împrospătat de briza mării, pentru a-l aduce în acest cartier aglomerat al unui oraş mare. Căută să alunge gândul. Silindu-se să alunge şi tristeţea care-i cătrănea obrazul, intră în casă.

Jenny era singură în odaia de zi. Stătea încolăcită pe canapeaua desfundată, fără pantofi, mângâindu-şi cu multă compătimire degetele de la picior, acoperite de ciorapii de mătase. Vederea lui Jenny aducând acest omagiu familiar degetelor ei strivite atinse în sufletul lui David o coardă vibrantă a amintirilor. Strigă din prag:

— Jenny!

Fata tresări, ridică ochii, cu gura căscată, apoi întinse

braţele emoţionată.

— O, David! strigă ea. În sfârşit!

David străbătu încet odaia. Ajunsă la un fel de paroxism, Jenny îl cuprinse cu braţele şi, ascunzându-şi obrazul în haina lui, începură să plângă:

— Vai, te rog, nu te uita aşa la mine! Te rog nu fi supărat pe mine, David dragule. N-am putut să fac nimic. Zău că n-am putut. El alerga de colo până colo, bietul prichindel, şi eu eram la slujbă, şi nici nu mi-a dat prin gând să aduc doctorul. Şi apoi feţişoara lui drăguţă s-a subţiat cât un fir de aţă, şi pe urmă nici nu l-am mai recunoscut, şi pe urmă... Vai, David, cât am mai suferit când l-a strâns Dumnezeu la el, o, Doamne, o, Doamne...

Suspinând de ţi se rupea inima, Jenny povesti pe larg toate chinurile prin care trecuse, dezvăluind, fără să-şi dea seama, amănuntele morţii copilului pe care nu-l dorise. David asculta tăcut, cu faţa încordată. Apoi, într-un acces de efuziune, Jenny strigă:

— Mi s-ar fi frânt inima dacă nu te întorceai, David, vai, e atât de minunat! Tu nici nu ştii – o, Doamne, Doamne – toate lunile astea – spune şi tu, David, că mă înţelegi, zău, te rog, că doar n-a fost vina mea. Nici nu ştiu cum am putut să îndur toate astea. Atâta ce-am suferit! Jenny înghiţi un nod de plâns. Dar totul s-a reparat, acum, că te-ai întors, voinicul meu. Viteazul meu bărbat s-a întors de la război! O, Doamne, n-am putut nici să dorm, nici să mănânc...

David se strădui cât putu s-o liniştească, să-i aline durerea. Apoi, în timp ce ea suspina de zor, acolo pe divan, înşirându-i amănuntele suferinţelor ei, chinurile ei la pierderea lui Robert, vorbindu-i despre jalnica aşteptare a întoarcerii lui, o pernă de la spatele lui Jenny lunecă pe podea, lăsând să se vadă o cutie mare cu bomboane de ciocolată, pe jumătate goală, şi o revistă cu poze foarte decoltate. Consolând-o în continuare, David aşeză perna la locul ei, fără să spună o vorbă.

Într-un târziu, Jenny înălţă capul, şi printre lacrimi

străluci un zâmbet:

— Îţi pare bine că te-ai întors la mine? Hai, David, spune dacă-ţi pare bine!

— Da, e minunat să te întorci, Jenny. Făcu o pauză. Apoi reluă: Războiul s-a sfârşit şi o să plecăm îndată, să ne apucăm de ceva nou.

— Sigur că da, David, sigur că da, încuviinţă ea, cu un tremur în glas. Şi eu vreau. Vai, tu eşti cel mai bun bărbat de pe lume! Şi ai să-ţi iei licenţa în litere, şi curând ai să ajungi director de şcoală.

— Nu, Jenny, spuse el pe un ton ciudat. Nu vreau să mai predau. Cariera didactică e lipsită de orice perspectivă. E ceva mort. Trebuia de mult să renunţ la ea.

— Şi ce-o să faci atunci, David? întrebă Jenny aproape plângând.

Ochii lui David aveau cearcăne, şi faţa lui purta amprenta unei asprimi care aproape o ului pe Jenny.

— Harry Nugent mi-a dat o scrisoare de recomandaţie către Heddon, de la birourile din Tynecastle ale Sindicatului minerilor. E aproape sigur că o să capăt o slujbă acolo, Jenny. Bineînţeles, mare lucru n-o să fie: la început doar un post de conţopist, ceva, dar oricum, o să fie un început. Începutul unor lucruri mari, Jenny. Un zel pătimaş străbătu apatia din glasul lui David. În sfârşit, o să-mi ajung şi eu ţelurile adevărate.

— Bine, David, dar...

— Ei da, ştiu că o să iasă prea puţini bani, o întrerupse el. Două lire pe săptămână, şi asta aşa, dacă am noroc. Dar în orice caz, o să ne ajungă ca s-o scoatem la capăt. Tu pleci mâine la Sleescale, draga mea, şi deschizi casa, în timp ce eu mă reped la Heddon să aranjez lucrurile.

— Bine, David, dar... se opri ea cu gura căscată de spaimă. Doar două lire pe săptămână, când eu... când eu câştigam patru?

David o privi fix.

— Jenny, banii nu mă interesează câtuşi de puţin. Eu nu umblu după bani. De data asta n-am de gând să accept

niciun fel de compromis.

— Bine, dar n-aş putea eu să?... îl imploră Jenny, mângâindu-i ca şi altădată reverul hainei. N-aş putea să-mi mai păstrez o vreme slujba, David? Nu e păcat, de vreme ce câştig bani aşa de buni?

David îşi strânse buzele cu un aer hotărât şi-şi îmbină sprâncenele.

— Jenny dragă, spuse el calm, trebuie să ne înţelegem o dată pentru totdeauna...

— Vai, David, desigur că ne înţelegem, replică ea înghiţindu-şi lacrimile. Redeveni deodată supusă, şi se vârî toată în haina lui. Vai, doar ştii cât te iubesc!

— Şi eu te iubesc, Jenny, răspunse el vorbind rar. Aşadar, ne strângem boarfele şi mâine plecăm la căsuţa noastră din Sleescale.

— Bine, David.

David se uită drept înaintea lui, ca şi cum ar fi privit în viitor.

— De data asta am ceva serios de făcut. Harry Nugent e prietenul meu. Întâi lucrez la sindicat, şi pe urmă candidez pentru Consiliul Municipal. Înţelegi? Dacă izbutesc...

— A, da, David!... Consiliul Municipal! Vai, ar fi minunat, David.

Jenny nu mai contenea cu exclamaţiile, ridicându-şi către el ochii umezi, plini de admiraţie. Se şi vedea în chip de consoartă a unui consilier municipal. Pe obrazul ei străluci încântarea. Instinctiv, îşi netezi fusta. Adevărul este că era îmbrăcată cu mult gust, şi chiar foarte frumos; avea o bluză dintr-o mătase plină, o fustă foarte elegantă, mulată pe şolduri, şi vreo două inele, care-ţi luau ochii. Nu mai încăpea nicio îndoială că avea pe vino-ncoace, şi încă din plin. Poate însă că în ultima vreme muncise cam mult. Sub pudra aşternută într-un strat uşor pe obraji, David desluşi o reţea fină de vinişoare roşii, ca o floare, o floare ciudată, exotică, aproape frumoasă, înmugurită sub fard.

Ridicând ochii către el, cu capul înclinat pe umăr, cu buzele pline întredeschise, Jenny era fermecătoare, şi perfect conştientă de farmecele ei.

— Ei? întrebă ea. Mă mai placi? Zâmbi cu mult subînţeles. Tăticu' şi mămica s-au dus la Whitley Bay. Sally le-a luat bilete la *music-hall*-ul de acolo. O să se-ntoarcă târziu.

David se ridică brusc şi se duse la fereastră; rămase în picioare, privind în curte. Nu-i răspunse nimic.

Jenny lăsă buza în jos. Trebuia să admită că, într-un fel abia simţit, David se schimbase. Era mai aspru, mai sigur pe el, mai refractar; vechea lui încăpăţânare de băieţel se prefăcuse într-o dură fermitate.

Mai târziu, când Alfred şi cu Ada se întoarseră acasă, Jenny îşi dădu seama încă şi mai clar de schimbarea produsă în firea lui David. Fără să se poarte câtuşi de puţin nepoliticos sau dur, David anunţă fără posibilitate de replică, şi chiar în ciuda întristării Adei, că urma să plece a doua zi cu Jenny la casa lor din Sleescale.

Iar Jenny, chiar dacă va fi nădăjduit, nu izbuti câtuşi de puţin să-i schimbe hotărârea. A doua zi în zori, ea plecă la Sleescale cu trenul de zece fără un sfert, în timp ce David se duse să discute cu Heddon.

Biroul filialei din Tynecastle a Federaţiei Sindicatelor miniere se afla aproape de Gara Centrală, pe Rudd Street. Era alcătuit din două odăi simple: un birou la stradă, în care un bătrânel cărunt, cu faţa vânătă, ciupită de vărsat, şi cu mâini de fost miner şedea şi aranja nişte cartoteci într-un dulap imens, şi o odăiţă mai mică, pe care scria „Intrarea oprită”. Pe jos – nici covor, şi nici măcar un linoleum care să acopere scândurile goale şi prăfuite; pe pereţi – iarăşi nimic, în afară de vreo două tabele, o hartă a ţinutului şi un aviz „Nu scuipaţi pe podea”. Când Tom Heddon ieşi din biroul care-i aparţinea, îşi scoase pipa scurtă din gură şi, cu toate că ţinti spre căminul fără foc, de fapt încălcă imediat interdicţia de pe perete.

— Vasăzică dumneata eşti Fenwick, zise el. Mi-aduc

aminte de dumneata, de la ancheta aceea dinainte de război. L-am cunoscut de altfel şi pe tatăl dumitale. Îi strânse grăbit mâna şi refuză cu un gest scrisoarea de recomandaţie pe care i-o prezenta David. Nu-i nevoie, că mi-a scris şi mie Harry Nugent, adăugă el acru.

Îi zâmbi destul de sever lui David. Tom Heddon ăsta, un omuleţ aspru şi plin de foc – negricios, cu un ciuf de păr gros şi negru, cu sprâncene negre, stufoase, şi o piele oacheşă, murdară –, era de o vitalitate extraordinară. Tot timpul asuda, scuipa, înjura. Avea o capacitate uriaşă de a mânca, bea, lucra şi ocărî în chipul cel mai sălbatic cu putinţă. Cuvântul lui favorit era „împuţit”. Era un mare orator, improviza cu uşurinţă, folosea din plin clişeele cele mai banale, dar avea mare promptitudine în ripostă. Minte nu prea avea: un mic defect, care, în ciuda dezamăgirii lui, îl ţinea, săracul, de cincisprezece ani tot la filiala din Sleescale. N-avea nicio perspectivă de promovare, lucru de care era perfect conştient. Nu se spăla prea des. Avea aerul că doarme îmbrăcat cu lenjeria de corp pe care o purta şi peste zi. Şi chiar asta era realitatea.

— Vasăzică, ai făcut războiul ăla împuţit împreună cu amicul Harry? îl întrebă sarcastic Heddon. Să nu-mi spui cumva că ţi-a plăcut! Vino colea, să şezi niţel jos.

Intrară colea, în biroul rezervat lui Heddon. Stătură de vorbă. Heddon îşi pierduse în război secretarul – i-l luaseră cu arcanul, pe baza împuţitului ăluia de plan Derby, şi căzuse, lovit în cap de un împuţit de glonţ, în luptele din pădurea Sampreux. În orice caz, ca să nu-l refuze pe Harry Nugent, Heddon avea să-l pună la probă pe David. Totul depindea numai de băiat– trebuia să pună umărul la treabă, să se ocupe în acelaşi timp de Revendicări, Ajutoare şi Corespondenţă. Pe de altă parte, David îşi făcuse iluzii în privinţa salariului: nu putea primi decât treizeci şi cinci de şilingi pe săptămână.

— Cu timpul o să ajungi să deprinzi stilul meu de muncă, mormăi Heddon. Na, uită-te prin chestia asta!

Cu un aer indiferent, deschise un sertar şi îi întinse lui David un ziar – un ziar muncitoresc, *The Weekly Worker* – un număr vechi de vreo câţiva ani. Pe una din paginile îngălbenite, purtând acea amprentă greu de definit proprie tipăriturilor păstrate ca ochii din cap, se afla un articol însemnat cu un chenar albastru.

— Uite, ca să mă cunoşti, zise Heddon. Hai, citeşte-l. E un material împuţit, scris de mine.

În timp ce Heddon se prefăcea că se uită în altă parte, David citi articolul. Era intitulat *Curţi şi curţi,* şi nu era lipsit de un oarecare sarcasm brutal. Articolul punea în contrast curtea regală de la palatul Buckingham cu o altă curte – curtea Bloggs, bine cunoscută autorului. Stilul era stângaci şi grosolan, dar contrastele erau reuşite, tocmai prin violenţa lor. „Alteţa sa domnişoara de Fallington purta o toaletă de satin alb; trena ei era brodată cu ţechini incrustaţi. Gâtul său aristocratic era împodobit cu un şirag de mărgăritare nepreţuite, iar penele erau bine fixate printr-o diademă de broderie cu diamante"; iar puţin mai jos scria: „Bătrâna doamnă Slaney munceşte cu ziua. Nu poartă niciun fel de pene, ci doar o bucată de sac rupt, potrivită în chip de fustă. Locuieşte într-o singură odaie, în casa de raport Bloggs, câştigă doisprezece şilingi pe săptămână şi e bolnavă de oftică".

David citi articolul până la capăt, furat fără voia lui de seriozitatea şi vigoarea materialului. În fond, acest articol era o întruchipare a lui Heddon: un om sincer, fanatic, pătruns de o necruţătoare ură de clasă.

— E tare, zise David într-un târziu, cu toată sinceritatea.

Heddon zâmbi, atins la coarda sensibilă, recunoscând în David un prieten. Îi luă înapoi ziarul şi-l pături cu grijă la loc, în sertar.

— De aici se poate vedea care-i părerea mea despre ei. Îi urăsc, cu tot neamul lor împuţit! Le port eu sâmbetele la vreo câţiva de pe-aici! îi fac să joace cum le cânt eu! Să luăm de pildă Sleescale, oraşul ăsta împuţit al dumitale.

Într-o bună zi, şi nu prea târziu, o să facem un tărăboi acolo, de-or să le meargă fulgii!

Asta îi stârni interesul lui David.

— Da, da, zise ameninţător Heddon, aşteaptă numai, să vezi ce-o să fac. Bătrânul Barras e dărâmat, şi fi-su crede că acum el o să ţină hăţurile. S-a apucat să zvârle praf în ochi. S-a întins la tot felul de poveşti dintr-alea cu igiena, a pus băi la gura puţului, şi câte şi mai câte. Cheltuieşte o parte din banii pe care i-a stors tat-su din sudoarea oamenilor şi eschivându-se de la impozitul pe profiturile suplimentare şi de la suprataxe, şi de la câte şi mai câte; şi pe noi ne face să credem că înalţă la Neptun un nou Ierusalim, împuţit ca dracu'. Dar aşteaptă numai niţel, aşteaptă tu, şi o să vezi că noi n-am uitat ce ne-au făcut ei, când cu catastrofa. Ehe, au scăpat prea uşor din toată povestea aia! Eu am aşteptat numai să se termine războiul, ca să pot să-i iau în unghii. O să-i scutur de-or să-i treacă toate năduşelile, până-i fac praf cu neamul lor împuţit cu tot!

Heddon se întrerupse brusc şi rămase cu ochii în gol. Câteva minute, înfăţişarea lui continuă să fie aspră, întunecată şi ameninţătoare. Apoi îşi reaprinse pipa stinsă şi trase către el o tăviţă cu corespondenţă, la care trebuia să răspundă.

— Atunci, de luni îţi iei slujba în primire, îi spuse el lui David, încheind întrevederea cu o glumă oribilă: Haide, nu-ţi mai lăsa Rolls Royce-ul să te aştepte atâta, că împuţitul de lacheu o să-şi dea demisia din slujbă.

David luă primul tren către Sleescale, şi pe drum medită profund şi serios asupra tuturor planurilor care-i umblau prin minte. Făcuse primul pas pe drumul pe care şi-l trasase. Nu era un pas senzaţional, ci doar o reîntoarcere modestă şi obscură la idealurile din trecut. Ceea ce făcea nu se impunea decât prin faptul că era necesar – necesar nu atâta din punct de vedere bănesc, cât din punctul de vedere al scopului urmărit. Acest scop îl avea foarte clar înaintea ochilor. Şi se hotărâse să nu

admită niciun fel de compromisuri, să nu umble cu jumătăţi de măsură; acum îşi spunea: „Ori totul, ori nimic!”

O găsi pe Jenny în toiul treburilor cerute de redeschiderea casei, şi noutatea acestui eveniment o scosese de pe făgaşul obişnuit; Jenny alterna chicotelile emoţionate ale descoperirilor cu mici exclamaţii de spaimă.

— Ei, poftim! David, uitasem cu desăvârşire de sfeşnicele astea minunate de porţelan. Apoi: O, Doamne! Ce zici cum s-a jupuit platoul de prăjituri? Şi tânărul ăla mi-a garantat că e nichelat. Şi pe urmă: Nu-i aşa că sunt o nevestică gospodină? Nu-i aşa, David dragule?

David îşi scoase haina, îşi suflecă mânecile cămăşii şi începu să mute mobila din loc. Pe urmă luă piatra de curăţat baia şi puţin gaz şi, lăsându-se în genunchi, frecă rugina de pe grătarul căminului. Frecă şi podelele, fără să spună o vorbă, după care smulse buruienile din faţa casei. Năpădiseră de tot bucăţica aceea de pământ pe care Jenny promisese o dată, foarte dulce, că o va transforma într-o grădină. O ajută la treabă până la ora trei, când luară o masă încropită din te miri ce. Pe urmă se spălă, se îmbrăcă frumos şi plecă.

Era minunată senzaţia de a se afla iarăşi în oraşul lui, după murdăria, mizeria şi groaza războiului. O porni încet pe Lamb Street, simţind cum îl cuprinde din nou în braţe viaţa oraşului Sleescale; privi turnul negru de extracţie care se înălţa deasupra lui, deasupra oraşului, deasupra portului şi a mării. În drum către mahalaua Teraselor se întâlni cu vreo câţiva oameni, care se opriră şi-i strânseră mâna, felicitându-l că s-a întors viu şi nevătămat de pe front... Aerul lor prietenos îi încălzi inima, dând aripi speranţei încolţite acolo.

Mai întâi se duse la maică-sa şi rămase un ceas cu ea. Moartea lui Sammy îşi pusese pecetea asupra Marthei, iar vestea că se însurase o afectase într-un mod cât se poate de ciudat: Martha se prefăcea că habar n-are de cele

întâmplate; era un lucru pe care îl ştergea cu desăvârşire din conştiinţa ei. Tot oraşul aflase de căsătoria lui Sammy: Annie născuse un băieţel, care se numea Samuel Fenwick, şi avea acum unsprezece luni. Însă pentru Martha, căsătoria nici nu exista: se închistase în ea, fortificându-se ca într-o redută împotriva acestui eveniment, şi se legăna cu iluzia mincinoasă că Sammy n-a aparţinut nicicând altcuiva decât ei, şi numai ei.

Se făcuse ora cinci când David plecă de la maică-sa, şi porni pe uliţa Inkerman către casa lui Harry Ogle, fiul cel mai mare al lui Ogle, frate cu Bob, cel care-şi pierduse viaţa în catastrofa minieră. Harry era un bărbat de patruzeci şi cinci de ani, care pe vremuri îl ascultase şi-l admirase pe Robert Fenwick; era un om palid, vioi şi nervos, cu un glas teribil de slab şi înecat. Dar chiar şi fără glas, Harry se bucura printre muncitori de reputaţia că e „om cu cap”; era secretarul Sindicatului local, casier al Serviciului de asistenţă medicală şi membru laburist al Consiliului Municipal din Sleescale.

Harry Ogle se bucură de sosirea lui David, şi după ce-şi dădură unul altuia veştile cele mai proaspete, în bucătărioara din spatele casei lui Harry, David se aplecă înainte, încordat, cu un aer de profundă seriozitate.

— Harry dragă! Am venit să te rog să-mi faci un serviciu. Te-aş ruga să mă ajuţi să fiu propus candidat în alegerile municipale de luna viitoare.

De felul lui, Harry era un om care nu punea multe întrebări şi nu-şi manifesta niciodată surprinderea. De data asta tăcu vreme îndelungată.

— Propunerea candidaturii e un fleac, David, nu asta ar fi greutatea. Mă tem însă că n-ai avea nici cea mai mică şansă să fii ales. În cartierul tău ai avea drept adversar pe Murchison. El a fost ales mereu, de zece ani încoace.

— Ştiu eu asta! Dar el nu se duce aproape la nicio şedinţă a Consiliului Municipal.

Răspunsul lui David păru să-l amuze pe Harry Ogle.

— Poate că tocmai asta îl face să se menţină.

— Deh, Harry, vreau şi eu să-mi încerc norocul, zise David cu o răbufnire a impetuozităţii lui de altădată, acum abia schiţată, încercarea moarte n-are.

Din nou se lăsă tăcere.

— Mde, ştiu şi eu?... zise Harry. Dacă tu ţii aşa de mult... am să fac şi eu tot posibilul.

David se întoarse acasă în seara aceea cu senzaţia că a făcut un al doilea pas înainte. Nu-i suflă o vorbă lui Jenny, până când, peste zece zile, obţinu depunerea candidaturii. Abia atunci îi povesti.

Consiliul Municipal! David să candideze pentru Consiliul Municipal! Oh, Jenny era atât de emoţionată, în culmea bucuriei! Dar de ce nu i-a spus nimic până atunci? Ea a crezut că el glumeşte doar când i-a vorbit în seara aia, în casa din Scottswood Road. Vai, dar era minunat, pur şi simplu minunat, vai, David, dragul de el!

Încântată, Jenny se aruncă trup şi suflet în vâltoarea campaniei, începu să facă propagandă, să ducă muncă de lămurire, îşi lucră o cocardă frumoasă, făcu „tot felul de mici sugestii”: Clarry avea un prieten în branşa negustorilor de automobile, care ar fi putut să le împrumute o maşină; avea să-l însoţească ea în automobil prin circumscripţie; şi de ce oare să nu-l convingă pe directorul noului cinematograf să „ruleze pe ecran ceva despre David”? în toate ferestrele casei lipi câte-un afiş: „VOTAŢI-L PE FENWICK” , scris cu litere mari, roşii. Afişele astea stârneau un adevărat extaz în sufletul lui Jenny: prinsese obiceiul să iasă în stradă de mai multe ori pe zi şi să le citească cu admiraţie.

— Vai, David, în sfârşit, o să ajungi şi tu celebru! declară ea foarte încântată; şi nu înţelese de ce această remarcă îl făcu pe David să strângă nefericit din buze şi să-şi întoarcă privirile.

Bineînţeles, socotea mai mult ca sigur că David o să fie ales; încă de pe acum îşi închipuia micile petreceri la care avea să invite pe soţiile colegilor lui din consiliu; se şi vedea făcându-i vizite doamnei Ramage în noua vilă

impozantă pe care şi-o clădise în vârful dealului de lângă Sluice Dene. Avea o presimţire că din toate astea o să iasă ceva care o să ducă la adevărata lor promovare. De fapt, bineînţeles, Consiliul Municipal nu aducea *bani* propriu-zişi, dar putea *duce* la ceva, chibzuia dânsa foarte înţelept. Jenny nu înţelegea realitatea. Era pentru dânsa o imposibilitate fizică să înţeleagă motivele care determinau acţiunea lui David.

În sfârşit, sosi şi ziua alegerii. În inima lui, David se cam îndoia de perspectivele sale. Numele lui se bucura de stimă în oraş – taică-su murise în mină, frate-su murise în război, iar el personal fusese trei ani pe front. Desigur, exista un iz romantic, foarte util – pe care el îl dispreţuia –, în întoarcerea lui de la război, pentru a-şi depune candidatura la Consiliul Municipal. Dar David n-avea experienţă, nu trecuse prin prea multe încercări, în timp ce Murchison avea obiceiul, cam prin preajma alegerilor, să extindă foarte mult vânzările pe credit în prăvălia lui, să strecoare câte-o cutie cu săpunuri parfumate sau nişte sardele în coşniţa clientelor, lucru care nu-l favoriza deloc pe contracandidatul său. Sâmbătă după-amiază, în chiar ziua alegerilor, mergând prin oraş, David se întâlni cu Annie, care venea de la centrul de vot, instalat în şcoala nouă din strada Bethel. Annie se opri.

— Am fost şi te-am votat, zise ea cât se poate de simplu. M-am dus din vreme, ca nu cumva să se închidă urnele.

David se înroşi; felul în care îi spusese Annie lucrurile acestea şi gândul că ea îşi dăduse osteneala să meargă şi să voteze pentru el îi provocară o plăcere sinceră.

— Îţi mulţumesc, Annie.

Stătură faţă în faţă, în tăcere. Annie nu vorbea niciodată prea mult, nu făcea destăinuiri; nici acum nu-şi exprimă în vorbe mari şi late încrederea în victoria lui; şi totuşi, David simţea un efluviu de urări de bine îndreptându-se din inima ei către el. Simţi deodată că are o mulţime de lucruri să-i spună. Voia s-o consoleze de

pierderea lui Sammy, s-o întrebe ce-i face băiatul; simţi un îndemn nestăpânit de a-i vorbi despre Robert. Dar gălăgia şi aglomeraţia de pe stradă îl împiedicară. În loc de toate astea, îi spuse doar atât:

— În niciun caz n-am să reuşesc.

— Mde, zise ea, cu zâmbetu-i firav. Se prea poate să reuşeşti şi se prea poate să nu reuşeşti, Davey. Cel mai bine e să încerci.

Apoi, salutând din cap, după cum îi era obiceiul, Annie se întoarse acasă, unde o aştepta copilul.

După întâlnirea cu Annie, lui David îi fulgeră prin minte că fata a rezumat în mod foarte înţelept şi încurajator şansele pe care le avea. Când se anunţară rezultatele, află că l-a bătut pe Murchison cu o majoritate foarte mică, de numai 47 de voturi. Dar ce mai conta asta, de vreme ce fusese ales?

Jenny, puţin mirată de diferenţa mică de voturi, era totuşi încântată de alegerea lui David.

— Vezi? Ce-ţi spuneam eu?

Începu să aştepte cu nerăbdare prima şedinţă a noului consiliu, la fel de încântată de parcă ar fi fost chiar ea proaspăt aleasă în consiliu.

David nu era nici pe departe atât de vesel. Având acces la procesele-verbale, la arhive, la minutele şedinţelor, cercetase vâltoarea măruntă şi meschină a politicii locale, descoperind obişnuitul amestec de interese sociale, religioase şi personale, având drept factor comun bine cunoscuta politică „dacă mă serveşti în chestia asta, te servesc şi eu în ailaltă”. Bineînţeles, Ramage era elementul dominant. De patru ani, el trăgea sforile consiliului. De la început, David îşi dădu limpede seama că Ramage e omul de care o să se ciocnească.

Noul consiliu se întruni în seara zilei de 2 noiembrie. Prezida Ramage. Ceilalţi consilieri erau Harry Ogle, David Fenwick, părintele Enoch Low de la capela din strada Bethel, Strother, directorul şcolii, pânzarul Bates, Connolly de la Societatea de gaze şi secretarul Rutter. La

început avu loc în anticameră un schimb de saluturi pline de efuziune – între Ramage, Bates şi Connolly; toţi râdeau tare, cu gura până la urechi, se băteau pe umeri şi sporovăiau, veseli nevoie-mare, în timp ce părintele Low, destul de departe ca să nu audă glumele porcoase, se purta ceremonios cu Connolly şi slugarnic cu Ramage. Nimeni nu-i băga în seamă pe David şi pe Harry Ogle. Dar când intrară în sala de consiliu, Ramage îi aruncă lui David o privire glacială.

— Ce păcat că nu e şi vechiul nostru prieten, Murchison, printre noi! glăsui el tare şi mitocănesc. Parcă-mi cade greu la stomac când văd un străin printre noi.

— Nu-ţi face sânge rău, băiete, îi şopti Harry Ogle lui David, ai să te deprinzi tu cu felul lui de a vorbi.

Se aşezară cu toţii, şi Rutter începu să citească procesul-verbal al ultimei şedinţe a fostului consiliu. Îl citi repede, ca pe-un pomelnic, cu o voce seacă şi plictisită, şi apoi, aproape fără să facă vreo pauză şi fără să schimbe tonul, anunţă:

— Prima chestiune este votarea contractelor pentru carne şi îmbrăcăminte. Bănuiesc, domnilor, că doriţi să le consideraţi aprobate.

— Chiar aşa, căscă Ramage.

Se lăsă pe spate în fotoliul lui din capul mesei, cu faţa roşie şi mare cât un obroc îndreptată spre tavan, cu mâinile împreunate pe burduhanul lui uriaş.

— Da, da, se aprobă, încuviinţă Bates învârtindu-şi degetele mari, cu ochii ţintă la scândurile mesei.

— Se aprobă, domnilor, zise Rutter întinzând mâna după registrul de procese-verbale.

David interveni cu glas liniştit:

— Numai o clipă, vă rog!

Se făcu tăcere, o tăcere foarte ciudată.

— Eu n-am văzut contractele, remarcă David, cu un glas cât se poate de calm şi binevoitor.

— Nici nu e nevoie să le vezi, râse batjocoritor Ramage. Au fost adoptate prin votul majorităţii.

— A, da? exclamă David surprins. Eu nu mi-am dat seama că s-a şi votat.

Rutter, secretarul, îşi luă un aer solemn şi jenat, privind fix la vârful peniţei, de parcă ar fi făcut în mod cu totul inexplicabil o pată de cerneală pe hârtie. Îşi dădu seama că David se uită la el, şi într-un târziu se văzu silit să privească şi el în ochii întrebători ai lui David.

— Aş putea să văd şi eu contractele? întrebă David.

De fapt, cunoştea perfect situaţia acestor contracte; ceea ce dorea era doar să întârzie înregistrarea lor în dosarul de procese-verbale. Aceste contracte erau de multă vreme un scandal public la Sleescale. Cel referitor la îmbrăcăminte nu era prea important: era vorba doar de procurarea uniformelor inspectorului sanitar, a igienistului şi a diferiţilor funcţionari locali, şi măcar că Bates, pânzarul, realiza beneficii scandaloase de pe urma acestei tranzacţii, suma totală nu avea cine ştie ce însemnătate.

Cu totul alta era însă situaţia contractelor de carne. Aceste contracte, care îi acordau lui Ramage monopolul aprovizionării cu carne a spitalului din localitate, constituiau o nedreptate strigătoare la cer. Preţurile stipulate corespundeau cărnii de calitatea întâi; dar Ramage furniza doar bojoci, carne de la gât şi piele.

David luă contractul de carne din mâna nervoasă a lui Rutter. Cercetă cu atenţie documentul; suma este destul de ridicată: era vorba, în total, de trei sute de lire sterline. În mod intenţionat, David prelungi cercetarea hârtiilor acelora de culoare albastră-cenuşie. Ţinu în loc şedinţa, simţind că toţi ochii sunt fixaţi asupra lui.

— Contractul acesta a fost obţinut printr-o licitaţie, pe baza mai multor oferte? întrebă el într-un târziu.

Incapabil să se mai stăpânească, Ramage se aplecă peste masă. Faţa lui ardea de furie. Era complet scos din fire.

— De mai bine de cincisprezece ani deţin contractul ăsta. Ai vreo obiecţie?

David privi peste masă la Ramage; în sfârşit, sosise primul moment important, prima încercare. Se simţea perfect stăpân pe sine, cât se poate de liniştit. Îi spuse cu răceală:

— Îmi închipui că foarte multă lume are obiecţii.

— Du-te dracului cu închipuirile tale! tună Ramage.

— Domnule Ramage, domnule Ramage! behăi subţirel şi milos părintele Low.

Atât în cadrul consiliului, cât şi în afara lui, părintele Low întotdeauna se gudura pe lângă Ramage, enoriaşul său favorit, omul care pusese piatra fundamentală a capelei din strada Bethel, viţelul de aur din turma lui anemiată şi subţiată. Iar acum Low se întoarse către David, admonestându-l ţâfnos:

— Dumneata eşti nou aici, domnule... ăăă – Fenwick. Poate eşti şi niţel prea zelos. Ai uitat că pentru aceste contracte se face publicitatea legală.

David răspunse:

— Da, ştiu eu, trei rânduri cu litere mărunte, pierdute undeva, printre anunţurile din ziarul local. O publicitate pe care n-o vede nimeni.

— Şi de ce ar trebui s-o vadă cineva? urlă Ramage din capul mesei. Şi de ce naiba vii tu să-ţi bagi nasul în treaba asta? Contractul e al meu de cincisprezece ani. Şi până acum nimeni n-a crâcnit.

— În afară de cei care mănâncă porcăria de carne furnizată de dumneata, spuse David, cu glas neutru.

Se făcu o tăcere de moarte. Harry Ogle îi aruncă o privire alarmată lui David. Rutter, secretarul, păli de spaimă. Ramage, gata să plesnească de furie, trânti cu pumnul în masă.

— Astea-s calomnii! strigă el. E o lege care pedepseşte chestiile astea. Bates, şi tu, Rutter, sunteţi martori că m-a calomniat!

Rutter îşi ridică faţa supusă, ca să protesteze. Părintele Low se pregăti să behăie ca un mieluşel. Dar Ramage tună iar:

— Trebuie să-şi ia vorba înapoi, să-şi retragă vorbele împuţite!

Rutter spuse:

— Domnule Fenwick, mă văd silit să-ţi cer să-ţi retragi cuvintele.

David era pradă unei stranii aprinderi. Fără să-şi ia ochii de la Ramage, duse mâna la buzunarul dinăuntru şi scoase un teanc de hârtii.

— Nu e nevoie să-mi retrag cuvintele, zise David, dacă-mi pot dovedi afirmaţia. Mi-am dat osteneala să strâng nişte dovezi. Am aici. Declaraţii semnate de cincisprezece bolnavi de la spitalul comunal, de cele trei infirmiere şi chiar şi de sora-şefa. Aceştia sunt oamenii care mănâncă, domnule Ramage, carnea furnizată de dumneata; şi, după cum s-a exprimat sora-şefa, carnea asta nu e bună nici s-o dai la câini. Permiteţi-mi, domnilor, să vă citesc aceste declaraţii. Domnul Ramage le poate perfect interpreta ca mărturii legale împotriva Domniei sale.

Într-o tăcere de moarte, David citi mărturiile oamenilor cu privire la carnea vândută de Ramage. Carne tare, plină de zgârciuri şi uneori stricată: toate mărturiile concordau în această privinţă. Jane Lowey, îngrijitoare la unul din saloanele spitalului, declara că a suferit odată nişte colici cumplite după ce a consumat o bucată de carne de berbec; infirmiera Gibbings de la spital a contractat o infecţie cu paraziţi intestinali, care nu putea să provină decât din carne alterată.

Când termină David de citit, auditorii păreau împietriţi. Împăturindu-şi liniştit hârtiile, îl putu vedea alături de el pe Harry Ogle cu chipul agitat de o bucurie sinistră, iar în faţa lui pe Ramage, gata să-l apuce damblaua.

— O înşiruire de minciuni, bolborosi Ramage în cele din urmă. Carnea furnizată de mine este de calitatea întâi.

Pentru prima dată vorbi deschis şi Ogle:

— Halal de aşa calitatea-ntâi! mormăi el.

Reverendul Low ridică o mână imaculată, împăciuitoare, şi behăi:

— Cine ştie, poate când şi când s-o mai fi strecurat şi vreo bucată mai proastă, nu?

Harry Ogle murmură:

— De cincisprezece ani ţine povestea asta – iacă ce-n-seamnă „când şi când” cum zice Sfinţia ta.

Connolly îşi vârî nervos mâinile în buzunare:

— Ce de vorbărie pentru un fleac! Hai să votăm. Ştia el cum trebuie rezolvate lucrurile definitiv. Repetă deci, cu glas tare: puneţi chestiunea la vot.

— Or să te învingă, David, îi murmură Harry Ogle într-o şoaptă înfrigurată.

Ogle cunoştea realitatea: Bates, Connolly, Ramage şi Low se ţineau întotdeauna ciotcă pentru aranjarea intereselor lor comune.

David se întoarse către părintele Low.

— Vă adresez un apel, ca reprezentant al Bisericii. Dumneavoastră doriţi ca bolnavii din spital să mănânce şi de acum înainte carne stricată?

Reverendul Low roşi puţin, şi faţa lui căpătă o expresie de încăpăţânare.

— Eu nu mi-am format încă o convingere.

David îl abandonă pe reverend. Îşi aţinti ochii din nou asupra lui Ramage. Vorbi foarte rar:

— Daţi-mi voie să explic lucrurile cât se poate de limpede. În cazul în care consilierii refuză să aprobe la şedinţa noastră o publicitate de alt gen şi de proporţii corespunzătoare, care să solicite oferte de carne şi de la alţi contractanţi, voi înainta aceste declaraţii serviciului sanitar al comitatului şi voi cere o anchetă completă asupra întregii chestiuni.

Urmă un duel de priviri între Ramage şi David. Dar Ramage fu primul care plecă ochii. Îi era frică. De cincisprezece ani escroca astfel Consiliul Municipal, vânzând carne de calitate inferioară şi furând la cântar; îi era frică. Îi era teribil de frică de eventualele dezvăluiri pe care le-ar fi putut aduce o anchetă. În gândul lui, îşi spuse: „Dă-l în mă-sa! De data asta trebuie s-o las mai

moale, trăsni-l-ar Dumnezeu de porc! Da’ să ştiu că mor, şi altă dată tot i-o plătesc eu!”

În schimb, cu glas tare, declară cât se poate de morocănos:

— Nu e nevoie să punem la vot. Publicaţi anunţurile şi daţi-o dracului. Oferta mea o să fie la fel de bună ca şi alelalte.

David se simţi purtat de un val de triumf. „Am câştigat, gândi el, am câştigat!” Făcuse primul pas pe un drum lung. Vasăzică era în stare să realizeze şi el ceva. Iar voinţa nu-i lipsea câtuşi de puţin.

Şedinţa Consiliului Municipal îşi continuă lucrările.

CAPITOLUL III

Din păcate însă, rezultatele alegerii lui David în Consiliul Municipal se dovediră o jalnică dezamăgire pentru Jenny. Entuziasmul ei era veşnic atât de arzător, încât licărul care stăruia după aceea era puţin carbonizat pe la margini... Iar entuziasmul lui Jenny în privinţa alegerii se înălţă ca un foc de artificii, izbucni într-un mănunchi frumos de stele, şi apoi se stinse cu un fâsâit.

Jenny nădăjduise ca prin alegerea aceasta să obţină o oarecare promovare pe plan social. Mai ales, ardea de dorinţa de a o „frecventa” pe doamna Ramage. Când doamna Ramage primea cucoanele la ceai, după-amiaza, era un eveniment de *bon ton* la Sleescale: de obicei veneau doamna Strother, soţia directorului şcolii, şi doamna Armstrong, şi doamna doctor Proctor, şi doamna Bates, nevasta pânzarului. Păi dacă se ducea doamna Bates, de ce să nu se ducă şi doamna Fenwick? Asta era întrebarea pe care şi-o punea Jenny, cu sufletul la gură de nerăbdare. La petrecerile astea, adeseori se făcea muzică, şi la urma urmei, cine ştia să cânte mai drăguţ decât Jenny? *În treacăt* era un cântec aşa frumos! Era pur şi simplu *clasic,* într-un fel: Jenny ardea de dorinţa de a cânta această bucată în faţa tuturor cucoanelor din Sleescale, în salonul elegant al doamnei Ramage din vila cea mare şi nouă, clădită din gresie roşie, la Sluice Dene. „O, Doamne, Doamne, se necăjea Jenny, ce n-aş da să pot să intru în relaţii cu doamna Ramage!”

Dar de la doamna Ramage nu venea nici cel mai mic semn de încuviinţare a unor asemenea relaţii; nici măcar

nu schiţa un zâmbet de salut când se întâlneau la un colţ de stradă. Iar apoi, la începutul lui decembrie, se produse un incident îngrozitor. Într-o marţi după-amiază, Jenny intră în prăvălia lui Bates ca să cumpere o bucată de muselină – „Verişoara Marianne”, care scria în revista *Mabs Journal,* tocmai dăduse a înţelege că în curând muselina o să fie un *dernier cri*[18] pentru desuurile femeilor elegante – şi acolo, la tejgheaua pânzăriei, cine cerceta nişte dantelă fină? Doamna Ramage. Prinsă fără veste în această situaţie, doamna Ramage păru foarte amabilă, zău aşa! Era o huidumă de femeie, osoasă, cu o faţă inexpresivă, dând impresia că tocmai a încasat o mamă de bătaie la care a rezistat dârz. Dar în după-amiaza aceea, când pipăia bucăţile de dantelă, nu părea chiar aşa dârză, ci dimpotrivă, agreabilă. Iar când Jenny se trezi lângă ea spunându-şi că la urma urmei bărbaţii lor sunt colegi în acelaşi consiliu, toate aspiraţiile ei mondene i se urcară la cap. Înaintă pe lângă tejghea şi, zâmbind cu manierele cele mai de salon, îi arătă doamnei Ramage toţi dinţii ei frumoşi, şi i se adresă cu drăgălăşenie:

— Bună ziua, doamnă Ramage. Ce ziceţi ce frumos e azi după-amiază, cu toate că suntem în decembrie?

Doamna Ramage se întoarse încet. Se uită la Jenny. Lucru îngrozitor, o recunoscu pe Jenny, şi apoi, deodată n-o mai cunoscu. Pentru că, ce să vezi? Într-o secundă fatală, faţa ei se închise ca o stridie. Cu un aer distant şi ceremonios, o luă de sus pe Jenny:

— Dar de unde ne cunoaştem noi?

Iar biata Jenny, zăpăcită şi lipsită de un sfat înţelept, îi dădu drumul înainte pe panta pe care o apucase, pecetluindu-şi singură soarta.

— Sunt doamna Fenwick, murmură ea. Soţul meu e în Consiliul Municipal cu soţul dumneavoastră, doamnă Ramage.

Doamna Ramage o măsură pe Jenny din cap până-n

---

[18] Ultimul strigăt. (Fr.)

picioare, cu priviri necruţătoare.

— A, ăla? zise ea, ridicând din umeri. Aproape întorcându-i spatele lui Jenny, reveni la dantele şi-i vorbi pe tonul cel mai dulce cu putinţă tinerei vânzătoare din prăvălie: Mă gândesc să iau totuşi bucata cea mai scumpă, draga mea, şi te rog fii drăguţă trimite-mi-o acasă şi trece-mi-o în cont.

Jenny se împurpură la faţă. Mare lucru că n-a murit de ruşine! Ce jignire, şi tocmai în faţa vânzătoarei ăsteia simpatice de la magazinul de mode! Se răsuci pe călcâie şi ieşi glonţ din prăvălie.

În seara aceea, îi povesti scâncind lui David ce s-a întâmplat. El ascultă cu faţa încordată, cu buzele reduse la o linie subţire, şi apoi îi spuse răbdător:

— Jenny dragă, când eu şi cu Ramage suntem la cuţite, cum puteai să-ţi închipui că femeia o să te strângă în braţe? De trei luni am reuşit să-i opresc contractul de carne dintr-aia de-a lui bună de dat la gunoi. Acum încerc să pun stavilă şi cadoului de cinci sute de lire pe care spera să-l obţină cerând Consiliului Comunal, fără să clipească din ochi, să-i facă o şosea nouă, pe lângă vila lui de la Sluice Dene. O şosea nouă, care să nu slujească altcuiva decât lui! Că doar nimeni n-are nevoie de ea! La ultima şedinţă am căutat să atrag atenţia că abatorul lui particular, de o murdărie cumplită, contravine la nu mai puţin de şase prevederi legale. Poţi să-ţi închipui că-i sunt drag ca sarea-n ochi!

Jenny îl privi nemulţumită, gata să izbucnească în lacrimi de reproş.

— Dar ce ai tu de te războieşti aşa cu oamenii? suspină ea. Eşti un tip aşa de ciudat! Ce bine ar fi fost pentru tine dacă deveneai mâna dreaptă a domnului Ramage! Eu ţin ca tu să progresezi în viaţă.

David îi răspunse plin de înţelegere:

— Jenny dragă, dar eu ţi-am mai spus că pentru mine acest fel de a progresa pur şi simplu nu există acum. Poate că sunt într-adevăr ciudat. Dar am trecut prin

câteva lucruri ciudate în aceşti ani din urmă. Mai întâi catastrofa minieră, apoi războiul! Zău, Jenny, tu nu crezi că ar fi timpul ca unii dintre noi să se apuce să combată abuzurile care produc dezastre, cum a fost catastrofa aceea de la Neptun, şi războaiele, ca acesta din urmă?

— Bine, David, se tângui ea cu o logică la care nu se putea replica, dar tu nu câştigi decât 35 de şilingi pe săptămână.

Deodată, David oftă din rărunchi. Încetă orice discuţie în contradictoriu, îi aruncă o privire cuminte, şi apoi se ridică şi se duse în cealaltă odaie.

Lucrul acesta o făcu pe Jenny să se simtă neglijată de soţ, ceea ce-i stârni din nou lacrimi fierbinţi de autocompătimire. Începură s-o roadă tot felul de gânduri negre, se posomorî la faţă şi deveni arţăgoasă. David se schimbase, se schimbase complet: degeaba mai glumea ea cu dânsul, că parcă nu mai avea niciun pic de putere asupra lui. Încercase cu oarecare ciudă să-l facă să se îndrăgostească din nou de ea, dar până la urmă se dovedise că şi din punctul ăsta de vedere el se schimbase foarte mult, devenise ciudat de auster. Ea simţea bine că aspectul trupesc al dragostei, dacă nu se bizuia şi pe tandreţe, îi făcea pur şi simplu scârbă lui David. Or, asta i se părea ei o adevărată jignire. Ea, una, putea foarte bine să se aprindă într-o clipă, trecând pe loc de la o ceartă violentă la o dragoste pătimaşă, dorind pe loc satisfacerea simţurilor- sau, cum zicea ea foarte delicat, „o împăcare”. Dar David nu. Şi asta, îşi spunea în sinea ei, era de-a dreptul contra naturii!

Acum, bineînţeles că Jenny, după cum se exprima chiar ea, nu era persoana care „să se lase călcată în picioare”, aşa că pe ici, pe colo – şi chiar destul de des – găsea prilejul să se răzbune. În primul rând încetă cu desăvârşire orice încercare de a-i face pe plac lui bărbat-su: destul de des se întâmpla ca David să se întoarcă seara târziu acasă şi să găsească focul aproape stins şi mai nimic de mâncare. Dar faptul că el nu se plângea

niciodată şi nu se certa deloc cu ea o exaspera mai rău ca orice. În asemenea seri, ea se străduia din răsputeri să-l provoace la ceartă şi, neizbutind, se apuca să-l sâcâie:

— Tu ştii că în timpul războiului eu câştigam patru lire pe săptămână? Adică de două ori mai mult decât scoţi tu acum!

— Jenny, dar eu nu m-am băgat în slujba asta pentru bani.

— Nici mie nu-mi pasă de bani, lucru pe care-l ştii foarte bine. Eu nu sunt deloc strânsă la pungă. Dimpotrivă, am inima largă. Nu uita că în luna noastră de miere ţi-am făcut cadou un costum. Şi ce costum era ăla? Formidabil, pur şi simplu! Ştii cum vine asta? Parcă eu ţi-aş fi făcut ţie trusou. Nici pe atunci nu erai deloc răzbătător. Mie mi-ar fi ruşine să mă numesc bărbat dacă n-aş fi în stare să aduc acasă la sfârşitul săptămânii un salariu omenesc.

— Deh, Jenny, nu putem toţi să gândim la fel.

— E da, sigur! continua ea, şi, cu multă ciudă, lansa argumentul suprem: Eu una, însă, aş putea să-mi găsesc o slujbă frumoasă, cât ai bate din palme. Azi-dimineaţă mi-am aruncat ochii prin ziar şi am văzut cel puţin cinci-şase slujbe la care m-aş putea angaja oricând. Vai de mine! Dar aş putea să intru şi mâine achizitoare la un magazin de mode.

— Ei lasă, Jenny, linişteşte-te. Poate că până la urmă s-o dovedi că nu sunt chiar aşa un neisprăvit cum mă crezi tu.

Dacă Jenny ar fi înţeles bine cum stau lucrurile, reconsiderându-le pe baza propriilor ei concepţii de viaţă, ar fi putut eventual să se împace şi cu ideea răbdării. În fond, David se dovedea a fi un om foarte capabil în slujba de la sindicat. Heddon îl lua cu el la toate întrunirile sindicale din ţinut, şi de obicei David era pus să ţină discursuri. La Seghill vorbise la sediul Institutului local, în faţa a o mie cinci sute de oameni, despre hotărârile de la Southport. Heddon fusese cam zăpăcit de constatările

conferinţei din ianuarie, şi de aceea îi lăsase mână liberă lui David să dirijeze lucrurile cum ştie mai bine. Discursul acela a fost un adevărat triumf pentru David: a vorbit foarte lucid şi „viu”; a abordat cu sinceră pasiune toate chestiunile vitale. La sfârşitul întrunirii, când a coborât de pe estradă, a fost înconjurat de o mulţime de oameni care, spre marea lui uimire, au ţinut neapărat să-i strângă mâna. Bătrânul Jack Briggs, un om de vreo şaptezeci şi şase de ani, călit şi de viaţă, şi de băutură, decanul oraşului Seghill, i-a scuturat braţul până a început să-l doară.

— Pe legea mea, croncăni bătrânul Jack, în dialectul local, asta a fost o dată cuvântare, nu glumă! Să ştii că eu am auzit multe cuvântări la viaţa mea, dar niciuna mai grozavă ca asta. Tu ajungi departe, şefule!

Iar Heddon se făcu ecoul acestei afirmaţii călduroase şi istorice. Realitatea – de necrezut şi totuşi concretă – era că Heddon, un om nemulţumit şi cu prea puţină cultură, nu era deloc invidios pe David. Heddon n-avea prea mulţi prieteni, pentru că firea lui violentă îi respingea pe toţi, în afară doar de cei înzestraţi cu o mare doză de perseverenţă. Şi totuşi, pentru David, Heddon nutrise de la început simpatie. El vedea în băiatul ăsta un suflet ales şi dezinteresat şi, cunoscând atâtea scursori ale societăţii, ajunsese fără voia lui să-l îndrăgească mult. Simţea în mod instinctiv că de data asta are de-a face cu un om care şi-a găsit vocaţia firească, un orator înnăscut, lipsit de complicaţii, pătrunzător şi sincer, un om onest, deopotrivă inteligent şi pasionat, un om care putea face foarte mult pentru semenii lui. Era ca şi cum Heddon şi-ar fi spus în sinea lui cu asprime: „Pentru numele lui Dumnezeu, măcar o dată în viaţă să nu fiu pornit, meschin şi pizmaş, să fac şi eu tot ce-mi stă în putinţă ca să-l ajut pe băiatul ăsta să se aleagă ceva de capul lui”.

Heddon tocmai citea cu cea mai mare satisfacţie relatările asupra şedinţelor Consiliului Municipal din Sleescale, strecurate prin ziarele din Tynecastle. Ziarele

din Tynecastle făcuseră o descoperire: David. Şi atacurile tânărului consilier împotriva excelentelor şi bine statornicitelor abuzuri din Sleescale erau pentru ziare o adevărată mană cerească în acest sezon mort. Din când în când, ziarele din Tynecastle îl foloseau pe David pentru titlurile lor ţipătoare: *Scandal în Consiliul Municipal,* sau *Agitatorul din Sleescale din nou în acţiune!*

Heddon se topea de râs când citea astfel de veşti despre replicile tari ale lui David. Dar râsul lui era destul de amar. Scrutându-l peste marginea ziarului, îl întreba:

— Şi chiar aşa i-ai spus banditului ăluia?

— Merita el să-i fi zis de şapte ori mai rău, Tom!

— Ce n-aş da să fi putut vedea şi eu mutra lui Ramage când i-ai zis că abatorul lui împuţit nu e bun nici măcar să ucizi porcii în el!

Modestia bine înrădăcinată a lui David îi era folositoare în relaţiile cu Tom Heddon. Probabil că cel mai mic semn de înfumurare l-ar fi ras complet în faţa lui Heddon. Numai că el nu manifesta nici urmă de asemenea atitudine, şi tocmai de aceea Tom decupa coloanele cele mai semnificative din ziarul *Argus* şi i le trimetea vechiului său prieten Harry Nugent, cu mici sublinieri sau adnotări cu tâlc, făcute cu creionul albastru.

Jenny însă n-avea habar de toate astea, şi mai ales n-avea răbdare. Socotea că dacă David e absorbit de munca lui, înseamnă c-o neglijează pe ea. Şi această pretinsă indiferenţă din partea lui o făcea să înnebunească. Jenny era până-ntr-atâta de înnebunită, încât avea cea mai bună scuză de a se consola cu vinul tonic de Porto, pe care-l găsea la magazinul Murchison. În primăvara anului 1919, Jenny se apucase din nou zdravăn de băutură. Or, cam tot prin epoca aceea, se produse un eveniment de o deosebită importanţă psihologică.

Duminică 5 mai muri bătrânul Charlie Gowlan. Charlie era bolnav de şase luni – avea dropică –, şi în cele din urmă, în ciuda faptului că mai mulţi doctori îi ciocniră abdomenul umflat şi lucios, Charlie plecă dintre cei vii.

Era un paradox sinistru în faptul că tocmai Charlie Gowlan, care nu fusese niciodată prea pasionat după apă, să ajungă să fie inundat pe dinăuntru. Dar, fie că era, fie că nu era un paradox, Charles dădu ortul popii, singur, părăsit, în mizerie. Două zile după moartea lui îşi făcu apariţia la Sleescale Joe Gowlan.

Sosirea lui Joe la Sleescale stârni – nici mai mult, nici mai puţin – senzaţie. Ajunse în dimineaţa zilei de marţi, într-un automobil scânteietor, marca Sunbeam, un Sunbeam 25 nou, verde, condus de un şofer în uniformă măslinie. De îndată ce Joe coborî din maşină în faţa vechii lui case de pe uliţa Alma, în mahalaua Teraselor, o mulţime de gură-cască se strânseră în jurul automobilului. Harry Ogle, Jake Wicks noul pontator şi încă vreo câţiva supraveghetori de la Neptun se aflau în preajma casei lui Gowlan – era aproape de ora înmormântării – şi, cu toate că în mahalaua lor răzbiseră unele zvonuri cum că lui Joe îi merge straşnic de bine, totuşi oamenii fură pur şi simplu orbiţi de transformarea lui. Ce mai, Frank Walmsley, care odinioară încărca vagonete alături de el, i se adresă imediat cu „conaşule”. Joe era îmbrăcat cu o eleganţă discretă, purta ghetre, avea la manşetă butoni de aur patinat, şi la ceas un lanţ de platină fină. Era proaspăt bărbierit, avea o manichiură îngrijită şi pantofii bine lustruiţi. Înfăţişarea lui strălucea de bogăţie, îndrăzneală şi nepăsare.

În faţa acestui spectacol de opulenţă pe care-l oferea Joe, Harry, stânjenit, îşi mută greutatea de pe-un picior pe celălalt, înccrcând să alunge amintirea zilelor în care Joe împingea vagonete în sectorul Paradis.

— Ce bine îmi pare că te-ai arătat şi tu pe-aici, Joe, că noi am pus mână de la mână, ăştia cu slujbe mai acătării, ca să strângem un ban, că, orişicât, n-am vrut să-i lăsăm pe taică-tu să-l îngroape epitropia, ca pe calicii din azil.

— Dumnezeule, Harry, se umflă Joe cu un aer dramatic, dar la ce te referi, la azilul de săraci? Vrei să spui că situaţia era chiar aşa de proastă?

Măsură cu privirea bucătăria scundă şi sordidă în care altădată linsese resturile de budincă de pe cuţit, şi apoi se prăbuşi asupra mizerabilului sicriu negru în care zăcea trupul umflat de dropică al lui taică-su.

— Doamne! strigă el înnebunit. Dar de ce nu mi-a spus nimeni? De ce nu mi-aţi scris? Doar mă *cunoaşteţi* cu toţii, ştiţi unde sunt şi ce sunt. Ce Dumnezeu, doar e o ţară de creştini, nu? Ar trebui să vă fie ruşine, pe cinstea mea, să-l lăsaţi pe bietul bătrân să se prăpădească în felul ăsta. Ce, v-a venit greu să daţi un *telefon,* la fabrica mea?

Şi la înmormântare se arătă la fel de afectat. În faţa gropii nu-şi mai putu stăpâni marea durere şi se smiorcăi niţel, într-o batistă mare, de mătase. Toată lumea fu de acord că are o purtare foarte frumoasă. Iar de la cimitir se duse cu maşina drept la Pickings, în Lamb Street, şi comandă o splendidă piatră funerară.

— Te rog, Tom, să-mi trimiţi după aceea nota de plată, declară el cât se poate de elocvent. Suma nu contează!

Ulterior, Tom trimise într-adevăr nota de plată: realitatea e că o trimise chiar de foarte multe ori.

După îmnormântare, Joe făcu un mic tur sentimental prin oraş, manifestând în mod vizibil toate emoţiile omului ajuns care vizitează locuri bine cunoscute. Îl impresionă pe Harry Ogle cerându-i să-i procure o fotografie a casei din mahalaua Teraselor, era absolut necesar să-i facă rost de o fotografie, o fotografie mărită, serioasă; simţea nevoia unei fotografii a căsuţei modeste în care văzuse lumina zilei. Să-l pună neapărat Harry pe Blair, fotograful, să i-o facă şi să i-o trimită lui Joe împreună cu nota de plată!

Către sfârşitul zilei, pe la ora şase, Joe trecu să-l vadă pe bunul său prieten David. Vestea vizitei lui Joe la Sleescale făcuse ocolul oraşului înaintea lui, aşa că Jenny, în afară de faptul că-l informase pe David în această privinţă, se şi pregătise cu multă generozitate şi fiori de emoţie să-l primească pe Joe.

Dar Joe refuză net ospitalitatea lui Jenny; în seara aceea trebuia neapărat să ia masa cu cineva la restaurantul Central din Tynecastle. Jenny tresări, dar nu se dădu bătută. Apoi Joe îi aruncă lui Jenny o singură privire calmă şi competentă, o măsură pur şi simplu din cap până-n picioare, ca un cunoscător, şi Jenny văzu clar că nu-i mai merge – acum nu-i mai mergea deloc. O clipă, bucuria din ochii ei se stinse, cochetăria i se spulberă, şi fata rămase tăcută, vibrând toată şi neputându-şi stăpâni invidia.

Era numai ochi şi urechi, îi sorbea cuvintele lui Joe, care povestea cum s-a descurcat în viaţă – şi faptul o silea pe Jenny să facă o comparaţie între cei doi bărbaţi şi între realizările lor: succesul strălucitor al lui Joe şi eşecul lamentabil al lui David.

Joe vorbi foarte deschis – el avea întotdeauna darul unei admirabile sincerităţi. Era limpede că, după părerea lui, războiul se terminase prematur – la urma urmei, era un război suportabil, ce mai? Totuşi, nici acum nu mergeau lucrurile prea rău. Scoţându-şi tabachera de aur, Joe îşi aprinse o ţigară, pufni pe nas fumul cu aromă de tutun turcesc, şi apoi, aplecându-se înainte, îl bătu pe David confidenţial pe genunchi.

— Ştii că am cumpărat topitoria Millington – vreau să spun, Jim Mawson şi cu mine. O, Doamne, mi-e aşa milă de bietul Stanley! Acum au rămas definitiv la Boumemouth şi el, şi nevastă-sa; n-a ştiut cum să scape mai repede din Platt Lane. Şi să ştii că, de fapt, era un băiat destul de drăguţ, însă tare schimbăcios. Am auzit că acum e o epavă, săracu’, bolnav de nervi. Mde, în sfârşit, poate că de fapt lucrurile au luat întorsătura cea mai favorabilă pentru el, dat fiind că noi l-am scăpat de toată bătaia de cap cu fabrica; l-am scutit de încurcături şi i-am plătit şi un preţ, oricum, i-am plătit şi un preţ. Joe făcu o pauză, sorbi din ţigară şi zâmbi nevinovat către David. Lăudăroşenia lui se rafinase mult între timp, căpătase subtilitate şi o spoială bine chibzuită de indiferenţă

bonomă. Apropo, ştii că noi am primit comanda pentru noile instalaţii de la Neptun? Cum? A, da, sigur, ne-am reprofilat de îndată ce-am pus cruce războiului. În timp ce toţi cretinii stăteau cu fundul pe matriţele şi tiparele lor de gloanţe, ghiulele şi mai ştiu eu ce, întrebându-se cu degetu-n gură ce se întâmplă cu ei, noi ne-am întors la unelte, bolţuri, bare de susţinere şi echipament de tracţiune. Ştii tu, continuă Joe, devenind mai intim şi totodată mai expansiv ca oricând, cât timp ţinea războiul, în minele de cărbuni totul era numai producţia şi iar producţia; nimeni n-avea timp să-şi recondiţioneze instalaţiile, chiar presupunând că ar fi putut face rost de utilajul necesar – deşi realitatea este că nici asta nu era posibil. Acum, Jim şi cu mine ne-am dat cu presupusul că de îndată ce se încheie pacea or să înceapă să ţipe cu toţii după materiale, şi n-o să fie nimeni care să răspundă la ţipetele lor, decât ăştia care se scoală mai de dimineaţă, alde Jim şi cu mine. Joe oftă uşurel. Aşa că, ce să-ţi mai zic? Uite-aşa am pus noi mâna pe comanda de utilaj pentru mina Neptun. Oho, să ştii că până la sfârşitul anului o să le livrăm pentru mina Neptun materiale în valoare de cincizeci de mii de lire.

Suma această uriaşă, de-a dreptul fabuloasă, cincizeci de mii de lire, răsună ca o explozie în odăiţa plină de mobilă ieftină şi de fumul ţigării turceşti a lui Joe, gata să-i spargă timpanele lui Jenny, biata de ea. Auzi, dom’le, ce afaceri colosale învârte Joe ăsta! Jenny rămase pur şi simplu ţintuită în scaun de invidie.

Joe văzu limpede efectul produs, remarcă privirea flămândă din ochii lui Jenny, ostilitatea rece din ochii lui David, şi toate astea îl ameţiră puţin. Cu un aer de superioritate, îi dădu drumul înainte, savurându-şi succesul.

— Acum, băgaţi bine de seamă, cu toate că avem foarte mult de lucru la fabrică – la fabrica Mawson şi Gowlan ar fi trebuit să spun – sună mai bine, nu? Iertaţi-mă, vă rog, dar nu pot să nu fiu puţin mândru de firma

noastră. Mă rog, precum ziceam, Jim şi cu mine mai învârtim şi diverse treburi pe de lături. Să vă dau un exemplu: Aţi auzit de Consiliul materialelor de prisos? Nu? Joe clătină din cap, plin de regret. Păcat, era bine să fi auzit de asta. Dacă aţi fi auzit, poate scoteaţi şi voi ceva bani, deşi nu trebuie să uitaţi că ori de câte ori întreprinzi ceva trebuie să ai măcar o brumă de capital. Uite cum e chestia: guvernul, având puteri şi mai mari în timpul războiului, a cumpărat şi a comandat în dreapta şi-n stânga şi a ordonat fabricarea a tot soiul de drăcii, de care acum nu mai are nevoie – lucruri felurite, începând cu cizme de cauciuc şi terminând cu o flotă de vase comerciale. Şi întrucât guvernul nu mai are nevoie de lucrurile astea, bineînţeles că vrea să scape de ele! Joe-ca un supus credincios al Coroanei britanice se legăna cu scaunul, permiţându-şi să zâmbească îngăduitor în privinţa modului său *sui generis* de a ajuta statul, după puterile lui modeste, să scape de lucrurile inutile. Vedeţi maşinuţa aia a mea, de afară?

— Oh, da, Joe! exclamă Jenny, înecându-se de emoţie. E o frumuseţe.

— Da, nu e rea deloc, e chiar bunişoară, recunoscu Joe. Am cumpărat-o acum o lună. Hai că are haz să vă spun şi vouă cum s-a întâmplat. Făcu o pauză, şi ochii lui mici, negri scânteiară. Acum şase săptămâni am plecat cu Jim să inspectăm nişte materiale inutile dintr-astea de-ale statului, rămase dincolo de Morpeth. La o tăietură de pădure a unei fabrici de cherestea, am dat peste două motoare de tracţiune, folosite mai înainte pentru nişte gatere şi uitate acolo în graba demontării. Motoarele zăceau printre buşteni şi scânduri putrede, erau acoperite de rugină şi de buruieni până la volant. Aşa când te uitai la ele, ai fi zis că e nişte gunoaie, dar dacă te uitai expre şi mai în amănunt, era bune, aproape noi. Şi făceau două mii de lire bucata. Joe se opri, bonom. Ei bine, eu şi cu Jim am făcut o ofertă ca să le cumpărăm drept fier vechi, şi oferta noastră a fost acceptată. Am pus să ni se aducă

motoarele la Tynecastle, unde le-am curăţat, le-am vopsit şi le-am vândut pe un preţ frumuşel. Am împărţit câştigul pe din două, şi rezultatul – Joe făcu un semn către fereastră: micul automobil de afară.

Tăcere. Apoi, un oftat de admiraţie, scăpat, în ciuda voinţei ei, de pe buzele lui Jenny. Automobilul ăsta minunat, *minunat,* care strălucea acolo, afară: cumpărat, plătit, *câştigat,* dintr-o singură trăsătură de condei. Ce inteligenţă în afaceri! Oh, era prea mult, prea mult pentru puterile ei. Nu mai putea îndura!

Joe nu împinse lucrurile mai departe. Îşi dădea bine seama când depăşea măsura cu floricelele. Îşi întoarse ochii către ceasul ieftin, cu smalţ albastru, de pe cămin, şi, scoţând o exclamaţie, compară ora pe care o arăta acesta cu cea arătată de ceasul lui cu capace subţiri de aur. Sări pur şi simplu în sus.

— Dumnezeule! Trebuia să plec de mult. Trebuie să mă grăbesc, că altfel îl fac pe Jim să mă aştepte. Îmi pare rău că sunt silit să vă părăsesc atât de curând, dar întâlnirea e la ora şapte, la restaurantul Central!

Le strânse mâinile şi se îndreptă spre uşă, volubil şi binevoitor, râzând şi vorbind, plin de entuziasm, plin de amabilitate şi plin de sine. Uşa se trânti, maşina dudui, şi Joe dispăru.

David se uită la Jenny, cu surâsul lui uşor ironic.

— Eh, ăsta-i Joe, zise el.

Jenny îi întoarse privirea cu răutate.

— Ştiu eu foarte bine că ăsta-i Joe, se oţărî ea înţepată. Adică, ce vrei să spui?

— Nimic, Jenny, nimic. Dar acum, că a plecat, tocmai mi-am adus aminte că tot mai îmi datorează trei lire!

Atunci, în pieptul lui Jenny se stârni o furtună diavolească, aţâţată de pizmă şi de faptul că îşi putea da seama că Joe terminase definitiv cu ea. Buzele i se răsuciră într-o strâmbătură.

— Trei lire! râse ea batjocoritor. Ăsta e un bacşiş pe care-l dă Joe unui chelner, şi încă aruncat, aşa, pe masă.

Joe ăsta are o avere, poate să cumpere o mie de oameni ca tine. Ăsta e un adevărat bărbat, fără doar şi poate. Un bărbat care ştie să se descurce; face una, alta, şi banul pică. De ce nu iei şi tu exemplu de la el? Uită-te la automobilul lui, la hainele lui, la bijuteriile lui, la ţigările pe care le fumează! Uită-te la el, asta-ţi zic, şi ruşinează-te şi tu puţin. Glasul ei urca din ce în ce mai sus, ajungând strident: Joe e genul de bărbat care-şi face nevasta să se distreze cum se cuvine, care o duce la restaurante, la ceaiuri dansante şi la alte localuri, o scoate în lume, o poartă elegantă şi aşa mai departe. Eu asta-ţi zic: uită-te bine la el şi pe urmă uită-te şi la tine. Tu nu eşti bun nici măcar să-i lingi tălpile lui Joe. Tu nici măcar nu eşti un bărbat. Eşti un ratat, asta eşti. Şi asta gândeşte acum Joe despre tine. Gonind în frumuseţea lui de automobil, Joe se reazemă de perne şi râde de tine. Râde de tine până nu mai poate. Un ratat, zice el, un ratat, un ratat, un ratat!

Vocea ei răsună şi mai strident, apoi spart; în jurul buzelor îi apăruse o uşoară spumă, şi ochii îi scăpărau de ură.

David stătu drept în faţa ei, cu pumnii strânşi. Se stăpâni cu mare efort, dându-şi seama că singura cale de a o face să treacă de această criză era s-o lase în pace. Îi întoarse spatele, ieşi din odaie şi intră în bucătărie. Jenny rămase în hol, respirând agitat, înfierbântată. Îşi înăbuşi dorinţa vie de a se duce după David în bucătărie, ca să pună lucrurile la punct; dar îşi păstră pentru altă dată ironiile şi toate insultele usturătoare care-i stăteau pe buze. Cunoştea ea o cale mai bună decât asta. Înghiţi în sec. Aroma de ţigări scumpe care stăruia încă în aer o înnebunea pur şi simplu. Jenny se repezi în odaia ei, îşi puse pălăria şi ieşi afară.

Se întoarse târziu. Era aproape unsprezece. Dar David nu se culcase încă. Stătea lângă masa de brad din bucătărie, cufundat într-un exemplar proaspăt al legii cu privire la Comisia pentru industria cărbunelui, lege de

curând adoptată. La intrarea lui Jenny în bucătărie, David ridică ochii. Stătea în pragul uşii, cu pălăria strâmbă, cu ochii sticloşi, cu obrajii brăzdaţi de vinişoare subţiri roşii. Era beată moartă.

— ’seara, rânji ea. Tot te mai gândeşti cum să faci avere?

Vorbea încleiat, şi expresia de pe chipul ei era limpede. David sări în sus, îngrozit: n-o mai văzuse beată până atunci.

— Lasă-mă-n pace! strigă ea, şi, încercând să-l lovească, fu cât pe-aci să se prăbuşească. Nu vreau s’te-apropii de mine! Jos labele! Nu meriţi o femeie ca mine!

Lui David i se făcu pur şi simplu greaţă.

— Jenny! o imploră el.

— Ce Şenny – Şenny? îl maimuţări ea, şi făcu şi o strâmbătură de om beat. Apoi se clătină către el şi îşi puse mâinile în şold ca beţivii. Grojav mai eşti şi tu, mă faci şă-mi iroşeşc cei mai fhrumoşi ani ai vieţii aici. M-am diştrat de minune în timpul hăjboiului, când erai plecat. Şi vreau să mă diştrez bine şi acum!

— Te rog, Jenny! o imploră el chinuit. Ar fi mai bine să te culci.

— Nu vheau să mă culc! cotcodăci ea. Nu vheau să mă culc ca să phofiţi tu...

Uitându-se la ea, David îşi aminti deodată de copilul lor, şi durerea stârnită de actuala ei decădere deveni insuportabilă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Jenny, vino-ţi în fire! Chiar dacă eu nu mai contez câtuşi de puţin pentru tine, gândeşte-te la copilul nostru, gândeşte-te la Robert. Nu ţi-am vorbit niciodată despre el, nu vreau să te îndurerez. Dar amintirea lui nu înseamnă absolut nimic pentru tine?

Jenny izbucni într-un hohot de râs, şi râse, şi râse, ca la beţie, până ce începură să-i curgă balele.

— De mult tot mă ţineam să-ţi spun şi-n pri’inţa asta, rânji ea batjocoritor. De mult de tot. Copilul *noş’ru!* Ia nu mai face pe lordul şi nu te omorî cu iluziile! De unde ştii

că era copilul tău?

Fără să-nţeleagă nimic, David o privi dezgustat. Asta o scoase din minţi.

— Pros'ule, ţipă ea deodată. Era al lui Joe!

David înţelese. Se făcu alb ca varul. O apucă violent de umeri şi o propti de pervazul uşii.

— E adevărat?

Privindu-l lung cu ochii ei sticloşi, trezită deodată de acest şoc, văzu că a mers prea departe; niciodată n-avusese de gând să-i mărturisească lui David adevărul. Înspăimântată, începu să plângă. Se pierdu cu firea. Lăsându-se moale la pieptul lui, începu să plângă din ce în ce mai tare, până la isterie.

— O, Doamne, Doamne! Iartă-mă, David, sunt rea, sunt rea. Sunt foarte rea. Nu mai vreau să am de-a face cu bărbaţi niciodată, niciodată, niciodată! Vreau să fiu cuminte! Vreau să fiu cuminte! Nu sunt prea sănătoasă, asta-i nenorocirea. Am o sănătate şubredă, şi de aceea trebuie să mai beau din când în când câte-un păhărel, ca să mai prind putere.

Şi Jenny îi dădu înainte cu urletele.

Cu aceeaşi faţă împietrită şi îndârjită, David o trase până la canapea, sprijinindu-i în palmă capul moale. Ajunsă la paroxismul isteriei, Jenny bătea din călcâie. Apoi îşi dădu iar drumul:

— David, te rog, iartă-mă de data asta şi dă-mi prilejul să mă îndrept. Să ştii că de fapt nu am o fire rea, zău că nu; numai că el mi-a împuiat capul cu vorbe, dar acum, în orice caz, am sfârşit de mult, sunt lucruri uitate de ani de zile; ai văzut doar şi tu cu ochii tăi, astă-seară, că se purta cu mine de parc-aş fi fost un gunoi. Şi tu, David, tu eşti cel mai bun bărbat care există, cel mai bun soţ de pe lumea asta. Dar mie nu mi-e bine, David, vai, sunt aşa de bolnavă! N-am mai avut o vacanţă de-o veşnicie şi, zău, nu mă simt bine. Vai, David, dacă ai vrea să mai îmi dai un prilej de îndreptare, zău, David, David!...

Privirea întunecată a lui David se ferea de ea. O lăsa să

aiureze înainte ca să-şi descarce toate remuşcările chinuitoare. Dar se simţea apăsat de o durere cumplită. Jenny îi dăduse o lovitură îngrozitoare. El ţinea la amintirea micuţului Robert, o păstra în adâncul inimii lui. Iar ea izbutise să-i pângărească până şi asta!

În cele din urmă, Jenny încetă să mai scâncească, se potoliră şi bătăile din picioare. Urmă un răstimp de tăcere. David răsuflă adânc. Apoi, cu glas calm, îi spuse:

— Să nu mai discutăm despre asta, Jenny. Ceea ce spui tu e perfect adevărat. Nu eşti prea sănătoasă. Mă gândesc că poate ţi-ar face bine dacă ai pleca un timp din localitate. Nu ţi-ar plăcea să te duci la ferma lui Dan Teasdale, în comitatul Sussex? Aş putea foarte uşor să aranjez lucrurile. Sunt în corespondenţă cu Dan.

— La o fermă? întrebă Jenny, tăindu-i-se respiraţia. Apoi continuă, cu priviri disperate care încercau să pară încântate: Tocmai în Sussex?

— Da!

— Vai, David! Şi Jenny iar se puse pe plâns; perspectiva aceasta neaşteptată era atât de minunată, şi bunătatea lui David atât de minunată, şi totul atât de minunat. Vai, David, ce bun eşti cu mine! Strânge-mă în braţe şi spune-mi că tot mă mai iubeşti.

— Dar îmi fagăduieşti că acolo n-ai să te mai atingi de băutură?

— Îţi făgăduiesc, David, zău! Zău că da!

Suspinând, Jenny jură, într-un acces de cuminţenie şi devotament.

— Bine, Jenny; atunci, să aranjez eu lucrurile.

— O, David, spuse ea printre suspine, înecându-se şi atârnându-se de el. Tu eşti cel mai bun bărbat de pe lumea asta.

CAPITOLUL IV

Într-o dimineaţă a lunii următoare – iunie –, David o conduse pe Jenny la Gara Centrală din Tynecastle. N-a fost mare lucru să aranjeze cu Grace Teasdale s-o primească pe Jenny la Winrush. Grace a fost încântată. David nu putea să-i plătească o sumă săptămânală prea mare, dar din scrisoarea sinceră şi lipsită de orice pretenţii a lui Grace, David avu sentimentul că soţia lui o să fie bine venită acolo.

Jenny era în culmea fericirii. I se suise la cap emoţia vacanţei, ochii îi străluceau din nou, obrajii i se îmbujoraseră. Toată atitudinea ei era gingaşă, caldă, pocăită. Se şi vedea dând de mâncare la pui, mângâind mieluşeii drăgălaşi şi, la sfârşitul celor trei săptămâni, întorcându-se la David purificată, sfinţită şi mai frumoasă ca oricând. Vai, ce idee drăguţă!

Stătea cu David lângă uşa deschisă a compartimentului, după ce-şi rezervase un loc la geam, cu faţa spre locomotivă, punând acolo o grămadă de ziare şi o revistă ilustrată. Aprecia amabilitatea lui David de a-i cumpăra revista ilustrată – nu că ar fi încântat-o prea mult alegerea făcută de el, ci pentru faptul că aşa era de *bon ton,* ca o doamnă să pornească în călătorie cu o revistă ilustrată. Şi Jenny nu era niciodată mai fericită decât atunci când purtarea ei era de *bon ton.* Sporovăia întruna cu David, aruncându-i din când în când ocheade pline de tandreţe şi melancolie, mărturie a căinţei şi a sincerităţii ei în dorinţa de îndreptare. David era foarte tăcut. Adeseori, Jenny se întreba ce-o fi gândind el

despre… mă rog… despre „vorbele scăpate” de ea din prostie. Uneori avea vagul sentiment că David uitase complet de povestea aceea, sau că nu crede o iotă din ea, întrucât niciodată nu-i mai suflase o vorbă în această privinţă… În orice caz, de un lucru era sigură: că a iertat-o. Şi lucrul acesta îi mângâia orgoliul lui Jenny. Nici prin cap nu-i trecea ce îngrozitoare lovitură însemnase pentru David dezvăluirea pe care i-o făcuse. O socotise întotdeauna o soţie credincioasă. Păstrase amintirea micuţului Robert cu mare tandreţe. Şi ea sfărâmase toate acestea dintr-o singură vorbă, rostită la beţie. David suferea îngrozitor, dar pentru că n-o acuza, nu-i lua interogatorii peste interogatorii, nu căuta să-i smulgă amănuntele sordide şi n-o zvânta în bătăi, Jenny credea că el nu suferă. Nu-l cunoştea cu adevărat pe David. Nu era în stare să aprecieze forţa şi totodată gingăşia care-l făcea să se închidă în el şi să tacă. În adâncul inimii ei, Jenny era nedumerită, încântată şi, poate, niţel dispreţuitoare.

Se uită la orologiul cel mare din capătul peronului.

— Ei, spuse ea, se apropie momentul!

Se urcă în compartiment şi închise uşa. Locomotiva fluieră. Jenny îl îmbrăţişă afectuos pe David. Se despărţi de el spunându-i:

— Nu-i aşa că o să-ţi fie dor de mine, David?

Apoi se instală cu un oftat de plăcere. A fost o călătorie lungă, dar a trecut destul de repede, pentru că avea la ea magazinul acela ilustrat, sandvişurile şi posibilitatea unui interesant studiu asupra tovarăşilor de călătorie. Jenny era foarte mândră de capacitatea ei de a *eticheta* oamenii: dintr-o singură privire ageră, putea să spună precis ce fel de haine poartă, cât costă pălăria, dacă diamantul este veritabil sau fals, dacă sunt sau nu „oameni cu adevărat de bună condiţie”.

La ora două, Jenny schimbă trenul, la trei porni pe culoar, bău un ceai şi avu o conversaţie foarte de *bon ton* cu un tânăr blond şi drăguţ de la aceeaşi masă a

vagonului-restaurant. De fapt, nu era chiar de la aceeaşi masă, era de la masa de alături, dar el a schimbat locurile şi s-a aşezat la masa ei. Ce caraghios lucru, să se nimerească a fi tocmai un comis-voiajor!... Cu un mic chicot de râs în adâncul inimii ei, îşi aminti de comis-voiajorul chel pe care-l inventase ea pentru a-l îmbrobodi pe David, în luna lor de miere la Cullercoats. Bietul David! De fapt, Jenny se purtă destul de distant cu tânărul blond şi drăguţ – manifestă doar un interes foarte politicos pentru ceea ce-i spuse el, şi anume că prezintă mostre de aparatură chirurgicală – a, nicio grijă, Jenny fu cum nu se poate mai la locul ei, şi luându-şi rămas-bun de la tânăr îi întinse mâna ca o adevărată doamnă.

La patru şi jumătate ajunse la nodul feroviar Barnham, unde o întâmpină în gară Dan Teasdale. Părea mare, voinic şi fericit. Era îmbrăcat cu o cămaşă veche de la armată, deschisă la gât, cu pantaloni de călărie din pluş cord şi cu moletiere. Dan avea o maşinuţă mică, un Ford transformat în camionetă. Ridicându-i fără niciun efort valiza şi punând-o la spate, o conduse pe Jenny în satul Winrush şi apoi la fermă.

Pentru Jenny, ferma fu o adevărată încântare. Dar o şi mai mare încântare îi produse afecţiunea cu care o întâmpină Grace. Fata îi pregătise ceaiul şi o gustare – ouă proaspete, pandişpan şi o mulţime de prăjiturele foarte drăguţe, despre care-i spuse că sunt o specialitate locală. Se aşezară cu toţii la masă – Jenny, Grace, Dan, micuţa Caroline-Ann. Iar copilaşul cel mic, Thomas, poreclit Dickery-Dock, cocoţat pe tronul lui, fu aşezat în dreapta lui Grace. Stând aşa la masă, în bucătăria cu dale mari de piatră, Jenny începu să-şi manifeste încântarea faţă de savoarea prăjiturelelor, de gustul ouălor proaspete şi faţă de drăgălăşenia lui Dickery-Dock. Jenny îşi exprima încântarea faţă de tot. Totul era un deliciu, aşa declară Jenny.

După ceai, Grace o plimbă peste tot, pe teritoriul fermei, explicându-i că nu e un lot prea mare de pământ,

doar patruzeci de pogoane. Au închiriat-o de la bătrânul domn Purcell. Grace nu căută deloc să ascundă ceea ce micuţa dar agera Jenny sezisase foarte limpede. Îi spuse cu cea mai deplină simplitate că Dan şi cu ea o duc foarte greu. Creşterea puilor, principala atracţie şi totodată ocupaţie a lui Dan, cerea foarte multă muncă, şi era prost răsplătită. Dar pe timpul verii, aveau să primească vizitatori în pensiune, şi de la aceşti vizitatori, zâmbi Grace, aveau să scoată bani. Grace zâmbea adesea: era extrem de fericită de viaţa ei cu Dan, Caroline-Ann şi Dickery-Dock; trebuia să muncească pe rupte, dar era fericită. Îl smulsese pe Dan de la Neptun, îl dusese cât mai departe de mina aia nenorocită, şi asta conta cel mai mult. Cât despre bani, adăugă Grace, banii nu fac nici două parale.

Înduioşată de confidenţele lui Grace, Jenny o aprobă cu căldură. Afectată ca o mironosiţă, dar emoţionată la gândul că poate sprijini argumentele lui Grace, exclamă:

— Vai, exact aşa spune şi David al meu! Asta e şi părerea lui despre bani.

Obosită frântă de pe urma călătoriei, Jenny se culcă devreme în seara aceea. Dormi buştean, şi când se trezi, odaia era scăldată în lumina soarelui, pomii se legănau în bătaia vântului, şi de undeva se auzea mugetul unei vaci. „Vai, ce drăguţ!” se gândi Jenny, minţindu-se singură cu generozitate. Se auzi o bătaie în uşă.

— Intră, cântă Jenny, în culmea bunei stări.

O fată durdulie, singura slujnică a lui Grace, angajată cu ziua chiar de acolo, din sat, intră şi-i aduse ceaiul. Fata se numea Peg. Avea obrajii roşii ca cireaşa şi picioarele scurte şi solide ca ale unui pian de concert. Jenny simţi imediat că picioarele lui Peg or să fie o mare distracţie pentru ea. Avea nişte picioare „formidabile”!

După ce-şi sorbi ceaiul, Jenny se sculă, îşi puse capotul şi papucii verzi, împodobiţi cu pompoane de puf. Erau pufoşi, ca şi capotul ei, şi *drăguţi.* Se îndreptă cu paşi mici şi gingaşi către baie. Era o casă veche, cu podele din

scânduri mari şi bine lustruite. N-avea tapet pe pereţi, dar Grace îi zugrăvise singură. Culoarea vie a pereţilor era foarte de efect, în comparaţie cu lemnul vechi şi întunecat. Şi odaia de baie era drăguţă, foarte simplă, şi emailată. Jenny făcu o baie. Acasă, Jenny nu făcea niciodată baie dimineaţa, dar, mă rog, când eşti în vizită la cineva, orişicât, e firesc... totuşi.

După gustarea de dimineaţă, Jenny făcu o plimbare de una singură, pe întinsul fermei, descoperind la fiecare pas noi prilejuri de încântare. Puişorii cei scumpi, mânca-i-ar mama, mirosul plăcut al hambarului, grădina drăguţei de Grace, cu pietriş şi tufe de ochii-şoricelului, şi admirabila crescătorie de purcei de lapte, care fugiră dinaintea ei, dând din codiţe şi săltând, săltând, parcă ar fi fost nişte ogari în miniatură. „Vai, zău dacă nu-i minunat la ţară, minunat!" răsuflă Jenny într-un extaz idilic.

La ora unsprezece, Grace o întrebă dacă nu vrea să facă o baie în mare. Îi spuse că în timpul verii, Dan cu ea şi cu „familia" se scaldă în fiecare zi, indiferent dacă au sau nu mult de lucru, chiar dacă nu-şi văd capul de treburi. Zâmbind, adăugă că şi ea, şi Dan făcuseră legământ în privinţa asta. Jenny nu ştia să înoate, dar fu bucuroasă să meargă cu ei la plajă – o fâşie scurtă de pământ nisipos, la marginea fermei lor.

Jenny rămase să-i privească de pe plajă, în timp ce Grace, Dan şi „familia" intrară în apă. Dan o ţinea pe Caroline-Ann, iar Grace avea grijă de Dickery-Dock, un prunc de şase luni. Se distrau grozav în apa puţin adâncă; apoi, în timp ce copilaşii rămaseră întinşi pe nisipul moale şi fierbinte, Grace şi cu Dan porniră în larg. Se avântară departe de tot, înotând admirabil, şi când se întoarseră arătau exact ca poza de pe coperta revistei lui Jenny. Lui Jenny i se puse un nod în gât. Silueta zveltă dar robustă a lui Grace era dreaptă şi degajată, pielea ei – bronzată. Acum se jucau amândoi, aruncându-şi-l pe Dickery-Dock unul altuia, ca pe-o minge. Şi ce mult îi plăcea bebeluşului! Caroline-Ann alerga de colo până colo, în

pielea goală, ţipând fericită şi rugând mereu pe mămica şi tăticu' să-l lase pe Dickery-Dock să cadă. Dar mămica şi tăticu' nu voiau, şi până la urmă Dan o trase pe Caroline-Ann de picior, şi căzură cu toţii, claie peste grămadă, râzând cât îi ţinea gura.

După aceea, jumătatea de oră de răgaz a lui Dan luă sfârşit, aşa că el se repezi înapoi, să ducă maşina la Fittlehampton. Jenny se întoarse gânditoare, împreună cu Grace. Într-adevăr, ce contau banii pentru oamenii ăştia fericiţi? Aveau o sănătate minunată, respirau aer proaspăt, făceau baie în mare şi se zbenguiau în strălucirea soarelui.

Jenny se aşeză imediat după-prânz să-i scrie lui David o scrisoare. Umplu patru pagini, udându-le cu lacrimi, ridicând în slava cerului frumuseţile vieţii simple şi plăcerile pe care ţi le oferă şederea la ţară. Se duse pe jos până la gara Barnham, ca să pună scrisoarea la cutie, şi se simţi purificată şi înălţată. Avea impresia că în sfârşit se *regăseşte.* Ar putea foarte bine să fie şi ea ca Grace, dacă ar vrea; la urma urmei, de ce nu? Zâmbi. Încercă, gingaş, să mângâie un mieluşel, care împungea cu botul către ea, prin gardul viu din marginea aleii. Dar mielul o luă la fugă şi se opri în mijlocul câmpului, făcându-şi nevoile pe o căpiţă de fân. Nu-i nimic, nu-i nimic, n-are importanţă, totul era prea minunat pentru a putea fi descris prin cuvinte.

A doua zi, soarele strălucea la fel de luminos, şi tot aşa şi în ziua următoare, şi în cealaltă, şi totul era încă minunat. Poate însă... dacă stai să te gândeşti, poate că nu era chiar minunat de tot, de tot. Jenny înţelegea, desigur, că omul se deprinde după o vreme cu unele lucruri, şi tocmai de aceea, măcar că-i plăcea foarte mult la fermă, nu-i mai plăcea chiar aşa de mult ca la început.

„Curios!" zâmbi Jenny în sinea ei, sâmbăta următoare, în timp ce fuma liniştită o ţigară pe plajă. Nu se putea spune că Dan şi cu Grace nu s-ar mai fi purtat drăguţ cu ea. Dan şi cu Grace erau perfecţi. Dar – se văzu ea silită

să recunoască – era niţeluş, aşa, doar un picuţ, cam plictisitor: pe toată plaja aia nici ţipenie de om, ca să nu mai vorbim de o orchestră ceva, sau de lume la promenadă; cât despre hrănitul puilor de găină, era sătulă până-n gât! Şi pe urmă, şi porcii ăia! Nici nu mai putea să sufere să vadă în ochi animalele alea murdare.

Se ridică de pe plajă şi, simţind că trebuie neapărat să facă ceva, se hotărî să se ducă până la Barnham. Acolo îşi cumpără încă un pachet de ţigări şi un ziar de dimineaţă, apoi intră să bea un pahar de Porto la Gândul vesel. Oh, ce bombă ordinară! Cum naiba nu le era ruşine să-i zică „hotel”? Şi ea arăta admirabil, doar se vedea într-o oglindă de pe zidul din faţă, pe care era şi o reclamă pentru berea Bass. Arăta aşa de bine, şi nu era nimeni care s-o vadă decât baba aia reumatică, cu mâinile strâmbe, care se uită chiondorâş la ea, şi aproape că nici nu vru s-o servească. Baba tocmai dăduse de mâncare la găini. „Dumnezeule! se gândi Jenny, dar ce naiba, n-o să mai scap niciodată de găinile astea blestemate?”

La înapoiere merse destul de repejor, se duse direct în camera ei şi începu să citească ziarul. Era un ziar londonez. Lui Jenny îi plăcea la nebunie Londra. Fusese acolo de patru ori în viaţa ei, şi de fiecare dată se distrase grozav. Citi toate ştirile din lumea mondenă londoneză, şi pe urmă toată mica publicitate. Asta era de fapt partea cea mai interesantă, zău aşa, în special anunţurile şi ofertele de serviciu referitoare la vânzătoare de prăvălie, cu practică în comerţ. Jenny se culcă foarte gânditoare în seara aceea.

A doua zi ploua.

— Doamne! oftă Jenny privind fără expresie la ploaie, care cădea întruna. O duminică ploioasă!

Refuză să se ducă la biserică, se învârti morocănoasă prin vilă şi răspunse foarte ţâfnoasă la drăgălăşeniile lui Caroline-Ann. După-amiază, Grace se odihni puţin, iar Dan se duse la şură să aranjeze fânul. Peste cinci minute, Jenny se înfiinţă şi ea la şură.

— A, bună! îi strigă ea veselă lui Dan, aruncându-i o privire scânteietoare şi sprinţară, după care se proţăpi în uşă cu un aer foarte cochet.

Dan o privi cât se poate de simplu şi fără pic de zâmbet pe faţă.

— Bună, zise el fără entuziasm şi întorcându-i spatele îşi văzu de treabă, muncind pe rupte la aranjarea fânului.

Jenny făcu o mutră plouată. Rămase locului un minut, jignită de moarte, dar căutând să-şi salveze mândria. Se mira singură cum de nu şi-a dat seama de la început că Dan nu are ochi pentru altă femeie decât Grace. Era un guguştiuc. Apoi Jenny ieşi în ploaie.

— Guguştiuc, mormăi ea, un guguştiuc afurisit!

Ziua următoare se arătă la fel de ploioasă. Nemulţumirea lui Jenny spori. Cât timp avea să mai sufere ea aici, în groapa asta blestemată şi prăpădită? Încă douăsprezece zile; a, nu, asta în niciun caz! Era dornică de puţină viaţă, de puţină distracţie, nu era ea făcută pentru mizeria asta. Începu să-l ocărască în gând pe David pentru că o trimisese aici, ba chiar să-l urască pentru această faptă. Păi da, sigur, lui îi convenea! Fără îndoială că el se distra pe rupte la Tynecastle; ştia ea foarte bine de ce sunt în stare bărbaţii când le pleacă nevestele. Se distrează cum nu se poate mai bine, în timp ce ea rămâne înţepenită aici, în mocirla asta nenorocită.

Şi conform felului ei caracteristic de a gândi, Jenny începu să sucească şi să răsucească în minte întreaga chestiune a relaţiilor ei cu David. În niciun caz nu avea de gând să suporte aşa ceva. Şi, la urma urmei, de ce-ar face-o? Ea putea să fie independentă şi să câştige patru lire pe săptămână, şi pe deasupra să se bucure şi de plăcerile pe care i le oferea Londra. În orice caz, un lucru era limpede: pe David nu-l iubea cine ştie ce.

A doua zi ieşi soarele, un soare strălucitor, minunat, care însă nu izbuti să aducă pic de căldură pe chipul lui Jenny. Uşile şi ferestre de la fermă erau larg deschise, adia o briză admirabilă. Grace făcea gem de vişine, un

gem foarte bun, cu vişine din propria ei livadă. Se învârtea, îmbujorată şi fericită, prin bucătăria spaţioasă. I se păru că Jenny arată niţel abătută, şi când mulse singura lor vacă, de rasă Guemesey, îi oferi un pahar de lapte gras, cu spumă.

— Nu-mi place laptele, replică Jenny, şi ieşi morocănoasă în curtea însorită.

Albinele bâzâiau dând târcoale florilor; într-un colţ, Dan tăia lemne pentru foc – toporul descria un arc fulgerând văzduhul –, iar departe, pe câmp, vitele rumegau la umbră. Era frumos.

Dar nu şi pentru Jenny. Acum nu mai putea să sufere toate astea, nu mai putea să le sufere, şi pace! Ei îi era dor de Londra, îşi băgase în cap să se ducă la Londra, avea poftă să se bucure de zarva, forfota şi farmecul străzilor. Cu nasul în vânt şi cu un mers ţanţoş, porni până la Barnham şi-şi cumpără un ziar. Rămase în faţa prăvăliei şi citi mica publicitate – vai, ce multe anunţuri erau! Jenny era sigură că poate să obţină un post, măcar la unul dintre ele. Aşa, mai mult ca să-şi omoare timpul, făcu o plimbare până la gară şi întrebă ce trenuri sunt pentru Londra. Află că era un expres la ora 4. Se hotărî într-o clipă. În după-amiaza aceea, în vreme ce Grace era ocupată la bucătărie cu prepararea ceaiului, Jenny îşi strânse lucrurile şi o şterse. Luă trenul de ora 4 pentru Londra.

Când Grace se duse s-o cheme şi văzu că şi-a luat bagajele şi a plecat, se sperie îngrozitor. O ţinu tot o goană până la bucătărie.

— Dan! strigă ea, Jenny a plecat. Dar ce i-am făcut noi?

Dan tocmai îşi ungea nişte gem proaspăt de vişine pe o felie mare de pâine. Se opri.

— Vasăzică a plecat, eh?

— Da, dragă! Oare am supărat-o cu ceva? Sunt foarte necăjită. Dan îşi reluă cu mult interes operaţia de întindere a gemului pe pâine. Muşcă o bucată cât toate zilele de mare; apoi, mestecând-o încet, îi răspunse:

— Vezi-ţi de treabă, draga mea. Nu merită să te necăjeşti pentru ea. Mie nu mi se pare că era mare lucru de capul ei.

Se prea poate ca această frază să arate că de fapt tânărul nu era chiar un guguştiuc, cum îl socotise Jenny.

În seara aceea Dan se căzni mult şi alcătui o scrisoare către David. Îşi exprimă regretul pentru faptul că Jenny a fost silită să-şi întrerupă şederea la Winrush şi adăugă că speră din tot sufletul să ajungă cu bine acasă.

David primi scrisoarea în seara următoare. Îi provocă o mare nelinişte: Jenny nu sosise încă. Îi aruncă o privire maică-sii, care venise să-i facă menajul, dar nu-i spuse nimic. Gândi că Jenny trebuie să sosească a doua zi. În ciuda tuturor celor întâmplate, o mai iubea încă; avea să vină negreşit.

Dar Jenny nu veni.

CAPITOLUL V

Încetişor şi uşurel, mătuşa Carrie împinse fotoliul pe roţi al lui Richard, aducându-l până la salcâmul din mijlocul peluzei de gazon. Era o zi caldă şi însorită, şi florile gălbui, abundente, se legănau pe crenguţele copacului, prefăcându-l într-o mare floare aurie ce arunca o umbră plăcută pe gazonul tuns scurt. În această umbră începu mătuşa Carrie să-l instaleze pe Richard, cu multe farafastâcuri. Mai întâi şi-ntâi, scândurica pe care i-o făcuse Bartley anume pentru picioarele lui Richard. Apoi, buiota cu apă caldă; de fapt, o ploscă de aluminiu, întrucât descoperise că păstrează mai mult timp căldura. Apoi, pătura de lână în care îl ţinea învelit de jur-împrejur. Mătuşa Carrie înţelegea precis ce-i place lui Richard şi ce nu-i place, iar marea ei bucurie consta în a-i satisface toate capriciile, cu atât mai mult cu cât ştia bine că acum, în sfârşit, era „pe cale de vindecare”.

Mătuşa Carrie n-avea să uite niciodată primul semn adevărat că Richard era „pe cale de vindecare”, ziua aceea – mai exact acum trei luni şi o săptămână – când Richard i-a vorbit. În pat, zăcând ca un butuc, mut şi greoi, cu ochii rostologindu-se în cap pentru a urmări mişcările ei prin odaie, ochii aceia şterşi şi totuşi vii, ca de bazilic, Richard bolborosise:

— Eşti tu... Caroline.

Indescriptibila bucurie a acestui eveniment o făcu pe mătuşa Carrie aproape să leşine, ca şi cum ar fi fost o mamă care aude primele vorbe ale întâiului ei născut.

— Da, Richard! Apoi, strângându-şi mâinile la piept:

Sunt eu, Caroline... Caroline.

Richard bolborosi:

— Ce-am spus?

Apoi interesul lui scăzu. Dar restul nu mai avea nicio importanţă, esenţialul era că a vorbit o dată.

Îmbătată de bucuria acestui semn de bun augur, Carrie îşi înzecise atenţiile cu care-l înconjura, spălându-i tot trupul cu grijă, de două ori pe zi, şi făcându-i în fiecare seară o fricţiune cu spirt denaturat înainte de a-l pudra cu talc. A fost destul de greu să-l ferească de opăreală şi de iritaţia produsă de şederea prelungită în pat; a fost destul de greu să-i schimbe aşternutul ud, uneori şi de patru ori pe zi, dar Caroline se dovedise în stare să facă faţă la toate. Ea îl punea pe Richard pe picioare. Într-adevăr, se părea că începuseră să-i revină reflexele, reflexele părţii paralizate, şi mătuşa Carrie îi fricţiona braţul drept, un ceas încheiat, exact aşa cum pe vremuri îi peria părul lui Harriet. În timp ce-l fricţiona, ochiul lui Barras se rostogolea, măsurând-o din cap până-n picioare, chiar cu un aer puţin şmecheresc, şi adeseori bolborosea:

— Straşnică femeie eşti, Caroline... Dar ăştia îşi vâră coada... cu electricitatea...

Suferea de această manie, crezând că i se aplică un tratament cu şocuri electrice. Acum, de când vorbea, în fiecare seară îi cerea lui Caroline să-i tragă patul de la perete ca să nu se poată introduce din camera alăturată fire electrice în trup. Îi adresa această rugăminte cu un aer complice, mormăind nedesluşit silabele, amestecând consoanele, uneori omiţând câte-un cuvânt întreg.

„Se prea poate să fie ceva şi cu chestia asta cu şocuri electrice, dar s-ar putea de fapt să nu fie nimic” – se gândea mătuşa Carrie, care nu voia să se angajeze prea mult. Nici prin cap nu-i trecea să pună la îndoială înţelepciunea judecăţii lui Richard. Ideea ei era să-l intereseze în ceva, să-l stârnească, să-l facă să iasă din închistare. Or, tocmai asta îi aduse aminte lui Caroline de

doamna Humphry Ward[19], autoarea ei favorită, pe care în momente de încordare spirituală o găsise a fi o adevărată vindecătoare. Aşadar începu, înainte de amiază şi înainte de culcare, să-i citească cu glas tare lui Richard, începând cu *Fiica lui lady Rose* – poate şi dintr-o oarecare înclinaţie egoistă, întrucât asta era lectura ei preferată; iar când ajungea la marele moment al sacrificiului suprem, lacrimi de renunţare şiroiau pe obrajii mătuşii Carrie. Iar Richard privea fix în tavan, sau îşi ciupea veşmintele, sau îşi băga degetul în gură, şi la sfârşitul unui capitol declara:

— Îşi vâră ăştia coada. Şi apoi adăuga cu glas scăzut: Electricitate!

O dată cu desprimăvărarea, de când se făcuse cu adevărat frumos, mătuşa Carrie îl plimba pe Richard pe afară, în aerul bun şi proaspăt, şi lăsându-l în cărucior pe pajişte mai făcea câte-o nouă încercare; îi punea cartea deschisă în mâna stângă oferindu-i astfel bucuria de a o citi singur pe doamna Ward. Părea că-i place foarte mult doamna Ward. Dintru început lăsă *Fiica lui lady Rose* pe genunchi, scoase ceasul, se uită la el şi-l puse la loc în buzunar. Apoi luă un creion şi, foarte stângaci, cu mari eforturi, scrise, cu mâna stângă, pe marginea cărţii: *începe schimbul de 11 şi 15.* Apoi numără patru pagini mai departe, şi în josul foii scrise: *12 şi 15* x *4. Ieşirea din schimb.* Şi după aceea privi îndelung şi fix la scrisul tremurat, aproape indescifrabil, cu aerul unui copil triumfător.

Dar în dimineaţa aceea frumoasă a lunii mai, de îndată ce-l văzu bine instalat şi înainte de a-i fi cerut cartea, mătuşa Carrie se aşeză pe scăunel lângă Barras şi-i spuse:

— Richard, azi-dimineaţă am primit o scrisoare de la Hilda. A mai trecut un examen. Nu vrei să auzi ce scrie?

Barras se uita, fără nicio expresie, la salcâmul galben, care alcătuia parcă o gingaşă floare mare aurie.

[19] Mrs Humphry Ward (1851-1926), romancieră engleză, autoare de romane sentimentale, conformiste.

— Hilda e o femeie straşnică... şi tu eşti o femeie straşnică. Apoi adăugă: Şi Harriet era o femeie straşnică.

Mătuşa Carrie, specializată în a trece cu vederea asemenea mici curiozităţi, continuă pe tonul cel mai agreabil din lume:

— Richard, Hilda a făcut progrese grozave. Zice că e foarte fericită cu munca ei. Ascultă şi tu, Richard.

Apoi îi citi scrisoarea Hildei, datată 14 mai 1920 şi scrisă de la o adresă din suburbia londoneză Chelsea. Citi încetişor şi foarte desluşit, străduindu-se din răsputeri, cu maximum de blândeţe, să-i stârnească interesul lui Richard şi totodată să-l ţină la curent. Dar în clipa în care termină lectura scrisorii, Richard începu să scâncească:

— Dar eu de ce nu primesc scrisori? Nu primesc niciodată scrisori. Unde e Arthur? El e cel mai vinovat... Ce face el la Neptun? Unde mi-e caietul?... Vreau caietul meu!

— Da, Richard. Mătuşa Carrie se grăbi să-l ogoiască, şi-i dădu caietul. Uite! Linişteşte-te!

Cu caietul pe genunchi, Barras se uită şmechereşte la ea, până ce mătuşa Carrie îşi luă lucrul de mână şi începu să împletească. Apoi, Barras feri caietul, ca nu cumva vreun ochi iscoditor să vadă ce scrie. Îl ţinu aşa, cu mâna lui diformă, paralizată. Iar cu stânga scrise:

În apărarea minei Neptun, noi note, în completarea celor compuse până acum. Memorandum (aici Barras căută pe bâjbâite ceasul şi-l cercetă pe furiş). *12,22* x *3,14 şi luat ulterior în consideraţie...*

Ajuns aici, îl tulbură un zgomot, şi, bănuitor, cuprins de o adevărată panică, se întrerupse şi, cu un gest greoi, închise caietul. Venea Ann, traversând peluza de gazon ca să-i aducă laptele. O privi pe Ann cum se apropie şi, treptat-treptat, faţa lui se lumină, ochiul începu să scânteieze; până la urmă îi zâmbi şi o salută cu o înclinare a capului: şi Ann era o femeie straşnică. Ann păru că-şi dă seama de zâmbetul lui şi de clătinările lui din cap, pentru că-i înmână mătuşii Carrie tăviţa cu

ceaşca de lapte ferindu-se cu multă grijă să se apropie de Richard, şi se îndepărtă în mare grabă.

Faţa lui Richard se descompuse ridicol; se înfurie, refuză să-şi bea laptele.

— De ce pleacă fata? De ce nu vine Arthur? Ce face? Unde e?

Întrebările i se scurgeau incoerente de pe buze.

— Da, Richard, da, murmură mătuşa Carrie. Arthur e la mină, fireşte. Doar ştii că vine acasă abia la prânz.

— Dar ce face? repetă Barras. Ce-mi ascunde oare?

— Nimic, Richard, absolut nimic. Tu ştii doar că el îţi vorbeşte şi îţi spuse de toate. Hai, te rog, bea-ţi laptele. Vai, uită-te, l-ai vărsat tot! Haide, fii cuminte! Să-ţi dau iarăşi caietul? Da, da, e bine.

— Ba nu, nu e bine deloc. Arthur nu înţelege. N-are cap nici cât o vrabie... şi-şi vâră coada peste tot. Vrea să mă ţină aici legat. Electricitate... prin pereţi. Dacă nu bagă de seamă – şi Richard îşi roti viclean ochii către mătuşa Carrie –, dacă nu bagă de seamă, o să intre singur într-un bucluc, un accident... o catastrofa... o anchetă. Foarte zăpăcit.

— Da, Richard.

— Trebuie să-i vorbesc iarăşi... Trebuie să insist... E un moment foarte potrivit.

— Da, Richard.

— Atunci, ia paharul ăsta şi nu mai vorbi. Vorbeşti întruna, de mă ameţeşti şi nu pot să lucrez din cauza ta.

Tocmai atunci îl tulbură un alt zgomot de paşi. De data asta era Arthur, care venea pe alee. Cu aceeaşi grabă de om care vrea să ascundă ceva, îi dădu mătuşii Carrie paharul gol şi apoi îl aşteptă pe Arthur să se apropie, prefacându-se însă indiferent. Dar în sinea lui, sub această pojghiţă de nepăsare, tremura, înfiorat de ură şi neîncredere.

Arthur străbătu pajiştea, ajungând la salcâmul galben. Era îmbrăcat cu pantaloni de golf şi încălţat cu bocanci grei de miner. Mergea încovoiat, cu umerii lăsaţi, parcă ar

fi fost istovit de muncă. Realitatea era că de mai bine de un an trăgea cât şapte, dându-i mereu înainte, perfect conştient de tensiunea lui nervoasă, şi totuşi hotărât să nu se relaxeze până nu va duce totul până la capăt. În cele din urmă, ameliorările de la mina Neptun se apropiau de sfârşit, se terminaseră băile de la gura puţului, în timp ce vestiarele, combinate cu săli de uscare după ultimele modele, aveau să fie gata la sfârşitul lui iunie. Se reorganizase totul la gura minei, toate instalaţiile, se curăţaseră ventilatoarele Pierce-Goff, se băgaseră pompe moderne de aeraj, se înnoise aparatura de închidere, precum şi cablurile de la ascensoare, turnurile de extracţie fuseseră îngropate în nişte conuri de beton şi alimentate de la noua centrală electrică. Această nouă mină Neptun era aproape de nerecunoscut – nu mai avea aerul acela de dezordine şi neglijenţă, ci oferea deplină securitate, eficienţă şi bună organizare.

Dar câte eforturi îi solicitase! Şi ce cheltuială! Arthur se simţea însă răsplătit regeşte, tocmai prin frumuseţea acestei creaţii a lui; acest lucru îl susţinea ori de câte ori era necăjit sau deprimat. Pe ici, pe colo mai întâmpinase şi unele dificultăţi. Oamenii erau înclinaţi să se îndoiască de bunele lui intenţii; în general, devenise suspect prin atitudinea lui din timpul războiului. Şi pe urmă, temperamentul lui îi juca adesea feste, lăsându-l pradă unei nejustificate melancolii ori de câte ori se simţea singur şi lipsit de sprijinul celorlalţi.

Asta era starea de spirit care-i încovoia umerii acum, când se apropia de Barras. Tocmai de aceea tonul lui era mai blând, mai îngăduitor ca de obicei.

— Ei bine, tată? rosti el.

Barras ridică ochii către el şi îl scrută cu o ridicolă pretenţie de autoritate.

— Ce ai făcut?

— Azi-dimineaţă am fost în subteran, în sectorul Globe, îi explică blând Arthur, care mai-mai că se bucura să schimbe câteva vorbe cu taică-su. Acolo lucrăm noi acum.

— În sectorul Globe?

— Da, tată. În momentul ăsta cărbunele nostru nu e prea cerut. Ştii, tată, scoatem mai mult cărbune spongios, cu pungi de gaz în el, şi-l vindem cu 55 de şilingi tona.

— Cincizeci şi cinci de şilingi? În ochii lui Barras licări o scânteie de inteligenţă: păru scos din fire, cu vechiul lui aer de probitate jignită. Cum se poate, eu obţineam optzeci de şilingi pentru cărbunele ăla. Nu e drept... nu e drept. Tu pui ceva la cale... Îmi ascunzi ceva.

— Nu, tată. Dar nu uita că preţurile au scăzut de tot. Făcu o pauză. Săptămâna trecută, preţul cărbunelui a mai scăzut cu încă zece şilingi, pe tona livrată franco la gura minei.

Lumina de pe faţa lui Barras se stinse, dar el continuă să-l privească bănuitor pe Arthur, în timp ce în mintea lui paralizată continua lupta. Într-un târziu, bolborosi:

— Ce ziceam? Şi apoi: Spune-mi... spune-mi... spune-mi ce faci.

Arthur oftă.

— Am încercat să-ţi explic şi mai înainte, tată. Fac ce trebuie, ce e mai bine pentru mină. Vreau ca la Neptun să avem şi securitatea muncii, şi un randament corespunzător – o politică cinstită de colaborare. Tu nu-nţelegi, tată, că dacă îi tratezi pe oameni cum se cuvine, te tratează şi ei cum se cuvine. Ăsta e primul principiu al înţelepciunii.

Barras reacţionă violent. Mâinile începură să-i tremure. Îţi făcea impresia că e gata-gata să izbucnească în plâns.

— Tu cheltuieşti bani. Ai cheltuit prea mulţi bani.

— N-am cheltuit decât ceea ce ar fi trebuit să se cheltuiască în urmă cu ani. Şi asta ştii tu foarte bine, tată!

Barras se prefăcu că n-aude.

— Sunt supărat, scânci el. Sunt supărat pe tine pentru că faci cheltuieli aşa de mari; ai cheltuit toţi banii ăia degeaba.

— Tată, te rog, nu te necăji. Te rog, tată, că tu n-ai voie să te superi.

— N-am voie? Faţa lui Barras se umplu de sânge. Începu să se bâlbâie: Ce vrei să spui? Tu eşti un tâmpit. Aşteaptă numai până săptămâna viitoare, când mă întorc eu la mină. Aşteaptă numai până săptămâna viitoare, şi-am să-ţi arăt eu ţie.

— Bine, tată, îi spuse Arthur fără supărare.

Din casă răsună gongul care-i chema la dejun. Arthur se îndepărtă.

Barras aşteptă, tremurând de enervare, până ce Arthur dispăru în casă. Apoi expresia de pe faţa lui se schimbă din nou, căpătând iarăşi aerul acela de triumf copilăros. Bâjbâi cu mâna sub pătură şi, cu o privire complice către mătuşa Carrie, scoase caietul şi scrise:

În apărarea minei Neptun. Anchetă săptămâna viitoare cu privire la banii cheltuiţi împotriva dorinţei mele. Nu trebuie să se uite că eu sunt stăpânul şi ţin frâiele în mină. Memorandum. În timpul absenţei temporare de la mină, trebuie supravegheat atent principalul vinovat.

După ce termină, se uită lung la ceea ce a scris, cu încântare copilărească. Apoi, cu o prefăcută inocenţă, o îndemnă cu un gest pe mătuşa Carrie să-l împingă cu scaunul către casă.

CAPITOLUL VI

În dimineaţa aceea, David se trezi cu gândul plăcut că o să-l întâlnească pe Harry Nugent. De obicei, când se scula, primul lui gând era la Jenny – gândul de neînţeles că a plecat, că s-a despărţit de el, că a dispărut în necunoscut. Dar în dimineaţa aceasta, primul lui gând se îndreptă către Harry Nugent. Stătu în pat încă un minut, gândindu-se la prietenia cu Harry Nugent, la zilele petrecute în Franţa, când porneau împreună, uniţi prin targa aceea ruptă, iar la înapoiere cărând cu paşii obosiţi targa grea, care-i trăgea în jos. Şi câte drumuri dintre acestea nu străbătuse împreună cu Nugent, în tăcere!

Îl trezi la realitate zgomotul pe care-l făcea maică-sa trebăluind jos, în bucătărie. Mirosul slăninii prăjite ajungea până la el. Sări din pat, se bărbieri, se spălă, se îmbrăcă şi coborî scările în fugă. Deşi nu se făcuse încă opt, Martha era în picioare de mai bine de un ceas, focul era aprins, grătarul – curăţat şi bine frecat, galeria din faţa căminului – proaspăt lustruită; era aşternută o faţă de masă nouă, albă, pe care-l aştepta gustarea de dimineaţă – ouă cu slănină prăjită, feliuţe subţiri, răsturnate chiar în clipa aceea din tigaie în farfurie.

— Bună dimineaţa, mamă, spuse el aşezându-se la masă şi punând mâna pe ziarul *Herald,* aşezat lângă farfurie.

Maică-sa dădu din cap, fără o vorbă. Nu prea era ea deprinsă cu multe meremeturi, să tot spună întruna bună ziua şi bună seara; Martha nu rostea decât cuvinte utile şi nicio vorbă nu era irosită de pomană. Îi luă pantofii de jos

şi începu să-i lustruiască în tăcere.

Încă un minut, David citi ziarul: Cu o zi înainte, Harry Nugent, împreună cu Jim Dodgeon şi cu Clement Bebbington inauguraseră noul institut muncitoresc de la Edgeley; era o fotografie a lui Harry Nugent, iar Bebbington apărea şi el, înfipt chiar în primul plan, lângă Nugent. Deodată, David ridică ochii şi văzu că Martha îi face pantofii. Roşind, o mustră:

— Nu ţi-am spus să nu te mai apuci de alde astea?

Martha continuă, netulburată, să-i lustruiască pantofii.

— Întotdeauna mi-am lustruit singur încălţămintea, aşa să ştii. Chiar şi când erau cinci perechi, nu una. N-are niciun rost să încetez tocmai acum. De ce nu-i laşi să mi-i fac eu singur? insistă el. De ce nu stai jos, să mănânci împreună cu mine, ca oamenii?

— Unii oameni nu se schimbă chiar aşa uşor, zise ea, lustruind de zor pantofii, de parcă ar fi vrut să-i facă în ciudă. Şi eu tocmai dintr-ăia sunt.

David o privi lung, fără să înţeleagă. Acum, de când venise să-i ţină lui gospodăria, nu mai termina cu treburile. Făcea absolut totul. În viaţa lui nu fusese mai bine îngrijit. Şi totuşi, David simţea că maică-sa îi ascunde ceva: în atitudinea ei simţea clocotind ceva întunecat, ca un fel de ironie ce se lăsa bănuită îndărătul fiecărei acţiuni destinate să-i sporească lui bunăstarea.

Privind-o lung, din simplă curiozitate, David căută s-o pună la încercare:

— Mamă, să ştii că astăzi iau prânzul cu Harry Nugent.

Martha ridică cel de-al doilea pantof, şi silueta ei puternică, dominantă, se profilă întunecat pe fereastră, în timp ce faţa sumbră păstra o expresie de nepătruns. Suflând praful de pe pantofi, Martha întrebă dispreţuitoare:

— Prânzul ai zis?

David zâmbi în sinea lui: Da, asta era, până la urmă Martha se trăda, totuşi. De aceea, continuă intenţionat:

— Mă rog, dacă preferi să spunem altfel, iau o gustare

împreună cu Harry, mamă. Bănuiesc că ai auzit de Nugent, nu? Harry Nugent, deputat. E bun prieten cu mine, şi un om cu care merită să fii prieten.

— Aşa s-ar părea, zise Martha, şi strânse din buze.

David zâmbi şi mai vesel în sinea lui, mergând mai departe cu prefăcuta lui lăudăroşenie.

— Da, da, să ştii şi tu că nu oricine are norocul să ia prânzul cu Harry Nugent, deputat în parlament – şi încă fruntaş al Federaţiei. Zău, mamă, tu nu vezi că e o onoare deosebită?

Martha înălţă capul, cu aceeaşi expresie de dispreţ sumbru pe faţă şi gata să-i trântească o vorbă usturătoare, până când îşi dădu seama că băiatul râdea de ea. Roşi la gândul că a prins-o în capcană şi, încercând să nu se dea de gol, se aplecă repede ca să-i încălzească pantofii la foc. Apoi un zâmbet rău îi strânse gura.

— Laudă-te cât vrei, zise ea, pe mine nu mă duci.

— Ba nu, mamă, că e adevărat. Sunt un ciocoi în lege. Sunt chiar mai rău decât crezi tu. N-o să treacă multă vreme, şi o să mă vezi îmbrăcat cu cămăşi scrobite.

— În orice caz, să ştii că eu una n-am să ţi le calc, zise ea, şi buzele îi tremurară, gata să zâmbească.

Ăsta fusese triumful strategiei lui David. Izbutise să-i smulgă un zâmbet de pe buze.

După o pauză, profitând de buna ei dispoziţie, David spuse deodată cu multă gravitate:

— Mamă, atunci te rog nu mai fi aşa pornită împotriva mea şi împotriva a tot ceea ce fac. Să ştii că ceea ce fac eu nu e zadarnic.

— Eu nu sunt pornită împotriva ta, îi răspunse maică-sa stând şi acum aplecată asupra vetrei, ca să-şi ascundă chipul. Numai atâta, că nu prea îmi stă la inimă ceea ce faci tu. Toată istoria asta cu Consiliul Municipal, cu politica şi mai ştiu eu ce. Şi pe urmă, naţionalizarea aia, pentru care te tot zbaţi, şi câte şi mai câte prostii. Să ştii că eu nu sunt deloc pentru asemenea lucruri. Nu, nu, n-a fost niciodată în obiceiul meu şi nici în obiceiul vreunuia

dintre strămoşii mei. Pe vremea mea şi pe vremea lor, întotdeauna la mină a fost pe de o parte un stăpân, şi pe de altă parte muncitorii. Şi e de-a dreptul nefiresc şi împotriva datinilor să te gândeşti la altceva.

Urmă un răstimp de tăcere. În ciuda asprimii cuvintelor ei, David simţi că Martha e mai blândă, mai binevoitoare faţă de el. Avu o străfulgerare şi schimbă repede subiectul. Exclamă:

— Mai e ceva, mamă!

— Ia să vedem, ce? întrebă ea bănuitoare.

— În legătură cu Annie, mamă, zise el, şi cu micuţul Sammy. Acum s-a făcut şi el flăcău măricel, şi Annie îl creşte foarte bine. De mult tot voiam să-ţi vorbesc eu în privinţa asta. Zău, mamă, de ce n-ai vrea şi tu să uiţi că i-ai purtat pe vremuri pică fetei, şi să-i primeşti în casă? Zău, mamă, tare te-aş ruga s-o faci!

Faţa maică-sii îngheţă pe loc.

— Şi de ce-aş face-o?

— Mamă, dar Sammy e nepoţelul tău. Mă mir că nu ţi-a dat până acum fiori de bucurie gândul ăsta. Dacă l-ai cunoaşte aşa cum îl cunosc eu, nu mă-ndoiesc că ţi-ai schimba sentimentele. Şi pe urmă, şi Annie, zău, mamă, e o fată cât se poate de bună. Gândeşte-te şi tu: bătrânul Macer zace în pat acum, plus că e un cusurgiu ce nu s-a pomenit şi toată ziua bombăne şi se vaită, iar lui Pug îi merge foarte prost la mină; abia dacă au cu ce să-şi ducă zilele, aşa, de azi pe mâine. Şi toată lumea stă şi se minunează cum izbuteşte Annie să ţină casa aia.

— Şi ce mă priveşte asta pe mine? zise Martha, strângând din buze cu răutate.

Laudele mărinimoase pe care i le adusese David lui Annie fuseseră pentru Martha un cuţit în inimă. David îşi dădu imediat seama de asta, văzu că a făcut o greşeală.

— Spune-mi, te rog, repetă Martha, ridicând din ce în ce glasul, ce mă priveşte asta pe mine? Dacă ei au fost totdeauna un neam de oameni ticăloşi şi zvânturaţi?

— Nu, adevărat, nu te priveşte, zise David calm, şi se

cufundă din nou în lectura ziarului.

Un minut mai târziu, în timp ce el citea, Martha îi mai puse câteva feliuţe de slănină în farfurie. Ăsta era felul ei de a arăta că nu e neînţelegătoare, ci – după cât o tăia pe ea capul – că e chiar de treabă. David nu dădu nicio atenţie acestui fapt. O socoti sălbatic de neînţelegătoare, barbară, dar pe de altă parte ştia că nu avea niciun rost să-i mai vorbească. Marthei degeaba îi vorbeai, că tot nu ajungeai la nimic.

La nouă fără un sfert, David împături jurnalul şi se ridică de la masă. Martha îi ţinu haina.

— Să nu întârzii, te rog, chiar dacă o să iei un ospăţ împărătesc.

— Nu întârzii.

Înainte de a ieşi pe uşă, David îi zâmbi maică-sii; şi dacă te supărai pe Martha tot degeaba era, orice ai fi făcut n-o scoteai la capăt cu ea.

Se îndreptă cu paşi sprinţari spre gară. Era o dimineaţă rece, simţeai în văzduh bruma unui ger timpuriu. Mai mulţi dintre băieţii care porneau din mahalaua Teraselor către mina Neptun îl salutară. Dacă ar fi fost cât de cât înclinat spre îngâmfare, ăsta era prilejul potrivit să se răsfeţe, gândi el ironic. Îşi dădu seama că devenise o figură marcantă a oraşului – da, da, chiar şi a ţinutului; dar David făcu această constatare fără pic de orgoliu. Salutul pe care i-l adresă Strother în faţa şcolii îl amuză pur şi simplu: o privire rapidă pe jumătate speriată, care trăda admiraţie fără voie. Strother era mort de teamă să nu-l supere pe Ramage, preşedintele Comitetului şcolar. Suferise cumplit lăsându-se terorizat de Ramage, şi tot ceea ce el, David, îi făcuse lui Ramage îl încânta şi-l înspăimânta totodată pe Strother, dându-i mereu imboldul, rămas neîndeplinit, de a-i strânge mâna lui David. Ce nostim! Când te gândeşti cu ce dispreţ îl privise Strother pe vremuri!

Pe la jumătatea străzii Freehold, zări şirul de case noi ale minerilor, a căror construcţie era în curs, pe Hedley

Road. Departe, în zare, văzu oameni cărând samare cu cărămizi, amestecând tencuiala, construind, construind... Toate astea îl încântau... Îl încânta simbolul acestor construcţii, nota de făgăduinţă, de victorie. Ah, măcar de-ar putea să dărâme cocioabele din mahalaua Teraselor, cu pardoseala lor de piatră spartă, cu scările rudimentare de lemn, cu pereţii viermuind de ploşniţe, cu latrinele în curte, şi să facă, dacă ar putea, zece străzi noi ca asta, aşa, cum ai răsădi nişte plante, drept în faţa vilei maiestuoase a lui Ramage, de la Sluice Dene! gândi David zâmbind.

Se urcă în tren, cu un aer absent, uitând să citească măcar ziarul. La fel de gânditor coborî la Tynecastle şi porni către Rudd Street. La colţul acestei străzi, în faţa unui chioşc de ziare, era un afiş care-ţi atrăgea atenţia ca un ţipăt: „Minele aparţin minerilor!” Era un ziar laburist. Afişul de alături atrăgea şi el atenţia ca un ţipăt: „O contesă vine călare la o serată în Park Lane”. Nu era un ziar laburist. „Mde, mai ştii?” îşi spuse David, cu o strălucire care-i înflăcără deodată mintea. Dar se putea face prinsoare că nu la contesă era gândul lui.

La birou văzu că Heddon nu sosise încă. David îşi atârnă haina şi pălăria în cui, schimbă două vorbe cu bătrânul Jack Hetherington, paznicul, apoi intră în odaia dinăuntru. Lucră toată dimineaţa. La douăsprezece şi jumătate îşi făcu apariţia şi Heddon. Părea foarte prost dispus şi, aşa cum se întâmpla adesea în asemenea împrejurări, era foarte repezit şi scump la vorbă.

— Ai fost la Edgeley, Tom? întrebă David.

— Nu, răspunse Heddon, şi începu să arunce în dreapta şi-n stânga hârtiile de pe birou, răvăşindu-le ca să găsească ceva. Când găsi, acel ceva păru că nu corespunde totuşi dorinţelor lui. Ce-ai făcut cu rezultatele astea de la Seghill? se răsti el peste o clipă.

— Le-am înregistrat şi le-am îndosariat.

— Ei poftim! bombăni Heddon. Eşti şi tu un conţopist dintr-ăia pisălogi!

Se uită repede la David, şi apoi din nou îşi mută privirea, cu un amestec de amărăciune şi afecţiune. Îşi dădu pălăria pe ceafă şi scuipă violent către focul din cămin.

— De ce eşti supărat, Tom? întrebă David.

— Las-o moartă! zise Heddon. Şi vino cu mine. E ora să mergem la banchetul ăla împuţit. Toată dimineaţa am stat cu Nugent şi a zis să nu care cumva să întârziem. Vine şi Jim Dudgeon, şi Domnul-Dumnezeu atotputernic Bebbington.

Heddon nu mai scoase o vorbă cât merseră pe Grainger Street către hotelul de Nord-Est. Era abia unu fără un sfert, deci mult prea devreme, când ajunseră ei la hotel. Dar se instalară în hol la una din mesele de răchită, şi Heddon, după cum avusese probabil şi intenţia, dădu repede pe gât două pahare, după care păru că se simte mult mai bine. Se uită la David, cu un fel de veselie ascunsă.

— De fapt să ştii că-mi pare tare bine de chestia asta, zise el, numai că o să fie un chin.

— Ce tot spui?

— Nimic, „dulce nu ştiu ce” – după cum zicea şi bătrânul Shakespeare. A, uite că vin şi grangurii.

Când intrară Harry Nugent, Dudgeon şi Clement Bebbington, Heddon se ridică. David se sculă şi el în picioare, îi strânse mâna cu căldură lui Harry, şi fu prezentat lui Dudgeon şi lui Bebbington. Dudgeon îi scutură mâna viguros şi entuziast, ca unui vechi prieten, în schimb Bebbington îl salută rece şi distant. Heddon îşi termină whiskyul dintr-o înghiţitură, şi când Dudgeon propuse să bea cu toţii un rând, Nugent clătină pur şi simplu din cap, şi cu asta intrară în restaurant.

Încăperea lungă, cu pereţii de culoare crem şi cu ferestre care într-o parte dădeau în liniştita piaţă Eldon, iar în partea cealaltă înspre zarva din jurul Gării Nord-Est, era aproape plină. Dar ei fură întâmpinaţi de *maître d’hotel,* care îi conduse la o masă, înclinându-se cu mult

respect în faţa lui Bebbington. Se vedea bine că îl recunoscuse. Clement Bebbington era de câtăva vreme în centrul atenţiei opiniei publice. Un bărbat înalt, calm, îmbrăcat bine, dar fără ostentaţie, cu un aer superior, ochii veşnic neastâmpăraţi, o curtoazie onctuoasă şi un zâmbet neplăcut, avea o specialitate de a atrage atenţia către el, de a se face subiectul reportajelor din ziare. Avea o înfăţişare de om temperat, pe care i-o dădea fervoarea unei ambiţii ascunsă cu multă grijă sub o găoace de indiferenţă oarecum plictisită. Mai presus de orice, era un aristocrat, creaţie a şcolii Winchester şi a Universităţii Oxford; se învârtea foarte mult prin societatea londoneză, şi în fiecare dimineaţă făcea antrenament la scrimă, în sala Bertrand, ca să-şi menţină condiţia fizică. Bebbington nu lăsa să se vadă clar dacă ceea ce-l atrăgea către galeria laburistă erau convingerile sale, sau motive de sănătate, dar în ultimele alegeri candidase în circumscripţia Chalworth, o adevărată fortăreaţă conservatoare, şi câştigase mandatul cu o majoritate frumuşică. Nu era încă în Consiliul Executiv, dar nu scăpa din ochi posibilitatea de a ocupa un fotoliu în el. David îl detestă de la prima vedere.

Dudgeon era la polul opus. Ca şi Nugent, Jim Dudgeon activa de ani de zile în conducerea Sindicatului minerilor. Era un bărbat mărunţel şi grăsuţ, cu o manieră amabilă, neglijent în ceea ce priveşte corectitudinea limbajului şi vestit pentru hazul cu care istorisea tot felul de lucruri şi pentru cântecele de lume cu care se producea adesea. De aproape douăzeci şi cinci de ani era ales mereu în circumscripţia Seghill, fără contracandidat. Nu exista om căruia să nu-i spună pe numele mic. Aşa cum se uita acum la chelner, clipind în dosul ochelarilor cu ramă de os, avea un aer de bufniţă bătrână. Folosindu-se de gesturi expresive ca să indice mărimea şi grosimea, comandă un but întreg de berbec şi o cană de bere.

Toţi comandară: Heddon luă acelaşi lucru ca şi Dudgeon, Nugent şi David cerură câte-o friptură de vacă

cu cartofi la cuptor, Bebbington – somn la grătar, pâine prăjită şi apă de Vichy.

— Mă bucur că te văd, îi spuse Nugent lui David, cu zâmbetul lui prietenos, încurajator.

Harry Nugent era foarte prietenos; avea o sinceritate izvorâtă din adâncul personalităţii lui candide şi neşovăielnice. Spre deosebire de Bebbington, el nu-şi dădea nicio osteneală să devină convingător; n-avea nimic forţat în manierele lui, era perfect natural şi întotdeauna el însuşi. Şi totuşi, David simţi că astăzi aerul încurajator al lui Nugent ascundea un scop bine determinat. Mai simţi că Bebbington şi cu Dudgeon îl cântăreau din ochi. Începu să fie curios.

— Nu-i rău localul ăsta, zise Dudgeon mestecându-şi chifla, în timp ce arunca priviri de jur-împrejur şi-şi freca mâinile.

— Îţi plac oglinzile, nu? Bebbington afişă o licărire de zâmbet neplăcut. Dacă îţi forţezi niţel gulerul, poţi avea nemăsurata satisfacţie de a-l vedea pe Dudgeon în şase exemplare deodată.

— Da, Clem, chiar aşa, încuviinţă Dudgeon frecându-şi mâinile mai bonom ca oricând.

Deşi Jim era în stare să râdă şi să plângă de emoţie în momente de criză politică, era totuşi insensibil ca un hipopotam în ceea ce priveşte ironiile sau insultele adresate persoanei lui.

— E drăguţă fetişcana aia de colo, cu panglica albastră la pălărie.

— I-auzi-l pe micul nostru donjuan!

— Ei, măi Clem, eu întotdeauna am avut o slăbiciune pentru blonde.

— De ce nu te duci până la masa ei, să stabileşti un *rendez-vous* pentru astă-seară?

— Nu, măi Clem, m-am răzgândit totuşi. Ideea nu e rea deloc, dacă n-ar fi să luăm prăpăditul ăla de tren de Londra, la ora trei.

Eleddon râse, iar Bebbington, cu o mirare glacială, păru

că abia atunci dă cu ochii de el, pentru ca apoi, imediat, să-l şi uite.

Nugent se întoarse către David.

— După câte am auzit, te-ai ţinut de lucruri mari la Sleescale, şi ai întors oraşul pe dos.

— Ei, n-aş zice chiar aşa, Harry, răspunse David zâmbind.

— Nu vă luaţi după el, se amestecă repezit Heddon. Heddon suferea îngrozitor din cauza aroganţei lui Bebbington şi era hotărât să nu se lase umbrit de un neisprăvit de politician, descinzând de la Londra. Dăduse pe gât şi o halbă de bere neagră, pe lângă cele două whiskyuri duble, aşa că era în dispoziţia cea mai favorabilă pentru a se da în spectacol: Ce, voi n-aţi citit ziarele? Tocmai a izbutit să pună în aplicare un nou program de construcţii de locuinţe, care n-are asemănare în tot comitatul. A deschis şi o clinică de control prenatal, şi distribuie lapte pentru copiii nevoiaşi. Acolo la ei era o bandă de pungaşi, care ţinea frâiele în mână; iar administraţia locală ajunsese de râsul câinilor; dar acum, în sfârşit, a pătruns şi un om cinstit printre derbedeii ăia, şi la toţi le tremură inima, cu toţii se roagă să le dea voie să intre în Armata Salvării. Heddon se încăpăţână să mai tragă o duşcă de bere. Dacă vreţi să ştiţi adevărul, aflaţi că a dat iama în ei, şi acum îi adună pe toţi de pe jos.

Urmă un răstimp de tăcere. Nugent părea încântat. Duddgeon îşi turnă o doză bună de sos picant pe friptură şi zise, râzând cu gura până la urechi:

— Ce n-aş da să putem face la fel şi cu banda aia a noastră, Harry! Atunci i-am veni repede de hac lui Duckham şi în chestiunea apei.

Când auzi menţionându-se raportul acela recent, David se aplecă înainte, foarte interesat.

— Există oare vreo perspectivă imediată de naţionalizare?

Bebbington şi cu Nugent schimbară o privire, în timp ce Dudgeon se retrase, amuzat, îndărătul ochelarilor cu

rame groase, îşi înfipse degetul arătător pe masă, în faţa lui David.

— Tu ştii ce a propus sir John Sankey în raportul lui? A cerut ca toate cantităţile de cărbune şi toate exploatările carbonifere să fie achiziţionate de guvern. Şi ştii ce a zis domnul Lloyd George în Camera Comunelor, la 18 august? A zis că guvernul acceptă politica achiziţionării de către stat a drepturilor de proprietate asupra exploatărilor carbonifere, problemă în care există o unanimitate deplină a tuturor rapoartelor prezentate de Comisia Regală. Aşa că, ce vrei mai mult? Tu nu vezi că lucrul e ca şi făcut?

Şi, ca să-şi manifeste bucuria acestei certitudini, Jim Dudgeon începu să râdă.

— Văd, răspunse David liniştit.

— Foarte nostimă şi comisia aia, râse Dudgeon şi mai jovial. Merita, zău merita să-l auzi pe Bob Smillie certându-se ca la uşa cortului cu ducele de Northumberland, în timp ce Frank intra tare de tot în marchizul de Bute, în legătură cu pretenţiile lui la plata drepturilor de proprietate şi servituţi. Şi toate astea i se trăgeau numai şi numai de la semnătura unui băieţel de zece ani: Eduard al VI-lea[20]. Doamne, ce ne-am mai distrat! Dar asta nu-i nimic. Eu unul aş fi dat orice pe lume, numai să văd cum îl scalpează pe lordul Kell. Cică stră-stră-stră-străbunicul ăstuia a căpătat toate terenurile lui carbonifere pur şi simplu pentru a fost codoşul lui Carol al II-lea. Ei, ce zici de comedia asta? A câştigat milioane de pe urma acestor terenuri, pentru că i-a procurat o damă, vezi mata, însăşi Maiestăţii sale.

Dudgeon se lăsă pe spate şi savura propria lui glumă, făcând să zornăie toate tacâmurile de pe masă.

— Mie nu mi se pare chiar aşa de amuzant, zise David cu amărăciune în glas. Guvernul şi-a luat angajament faţă de această comisie. Toată afacerea e o înşelătorie de mari proporţii.

---

[20] Eduard al VI-lea (1537-1553), a domnit de la vârsta de nouă ani.

— Tocmai asta a spus şi Harry de la tribuna Camerei Comunelor. Dar parcă ce importanţă are toate chestiile astea? Hei, chelner, mai adu-mi o porţie de cartofi pai!

În timp ce Dudgeon vorbea, Nugent îl cerceta cu atenţie pe David, amintindu-şi de lungile lor discuţii de pe front, când stăteau pe vine la adăpostul sacilor de nisip de la serviciul de ambulanţă, în timp ce luna albă străbătea cerul ciopârţit de barajele de sârmă ghimpată, aruncându-şi lumina asupra tranşeelor pline de noroaie şi asupra gropilor de obuz.

— Tot aşa pornit eşti în privinţa naţionalizării? îl întrebă el.

David încuviinţă din cap, fără să scoată o vorbă. În tovărăşia în care se afla, niciun răspuns n-ar fi putut avea mai mult efect decât acesta.

Urmă o scurtă pauză. Nugent îi ceru din ochi părerea lui Dudgeon. Acesta, cu gura plină de cartofi prăjiţi, emise un sunet foarte convingător, apoi se uită la Bebbington, care încuviinţă, uşurel, cu un gest ce nu-l angaja prea mult. În sfârşit, Nugent se întoarse către David.

— Ascultă-mă, David, spuse el cu glas autoritar. Consiliul a hotărât să unească cele trei organizaţii locale de aici şi să creeze o organizaţie complet nouă a acestui ţinut. Sediul ei urmează să fie la institutul cel nou de la Edgeley. Şi noi dorim să avem acolo un secretar organizatoric, care să fie nu numai casier al ţinutului, dar şi secretar al Asociaţiei Minelor din nordul Angliei, având în sarcina lui problemele despăgubirilor şi ajutoarelor. Suntem în căutarea unui om tânăr şi activ. Azi-dimineaţă i-am vorbit în treacăt lui Heddon despre acest lucru, dar acum vorbim oficial. Te-am poftit să iei masa cu noi aici ca să-ţi oferim acest post.

David se uită la Harry Nugent complet uluit, covârşit de această propunere. Roşi până-n albul ochilor.

— Adică, aţi vrea să depun candidatura pentru acest post?

Nugent clătină din cap.

— Comitetului i s-a prezentat numele tău, împreună cu alte trei nume, săptămâna trecută. Comitetul e aici de faţă, şi tu eşti noul secretar.

Nugent îi întinse mâna. Maşinal, David i-o strânse, şi atunci întreaga realitate a numirii în slujbă îşi tăcu efectul asupra lui.

— Bine, dar Heddon...

David se întoarse repede către Heddon şi-l privi în faţă. Era evident că fusese preferat el în locul lui Heddon, şi ochii i se înceţoşară.

— Heddon ţi-a dat o recomandare foarte frumoasă, îi spuse calm Nugent.

Heddon schimbă cu David o privire în care se oglindi limpede sufletul lui rănit şi totuşi curajos: apoi, spintecând aerul cu bărbia, dădu drumul unui torent de vorbe.

— În ruptul capului n-am vrut să iau eu slujba! N-ai auzit că au nevoie de un om tânăr? Şi pe urmă, eu pur şi simplu nu mă pot despărţi de biroul din Rudd Street. Pentru nimic în lume n-aş fi în stare să-l mai părăsesc!

Surâsul lui Heddon, deşi destul de chinuit, izbuti să fie aproape convingător. Heddon îi întinse mâna lui David, felicitându-l.

Bebbington îşi cercetă ceasul de la mână, istovit de aceste izbucniri emoţionale.

— Trenul pleacă la ora trei, zise el.

Se ridicară cu toţii şi ieşiră pe uşa laterală, care dădea înspre gară. Mergând spre peronul aglomerat, Nugent rămase niţel în urmă. Îl strânse de braţ pe David.

— În sfârşit, ai şi tu o şansă, o şansă ca lumea, îi spuse el. Am ţinut neapărat să ţi-o acordăm. O să te ţinem mereu sub ochi, să vedem cum ştii să te foloseşti de ea.

Lângă tren aştepta un fotoreporter. Văzând un lucru atât de bine venit, Jim Dudgeon îşi puse ochelarii şi adoptă o poză cât mai autoritară: îi plăcea la nebunie să se lase fotografiat.

— Afacerile merg din ce în ce mai bine, îi spuse el lui

David. Astăzi sunt fotografiat pentru a doua oară.

Auzind această exclamaţie, Bebbington zâmbi glacial. Avu grijă să se situeze în primul plan.

— Nici nu e de mirare, i-o tăie dânsul, dat fiind că în ambele cazuri lucrurile erau aranjate de mine.

Harry Nugent nu zise nimic, dar când trenul plecă din gară, ultima impresie a lui David, rămas pe peron alături de Heddon, fu seninătatea calmă de pe faţa lui Nugent.

CAPITOLUL VII

Pe la începutul lunii februarie, când izbuti să încheie contractul cu societatea Mawson, Gowlan and Co., Arthur simţi că în sfârşit lucrurile au pornit pe făgaşul cel bun. De un an, afacerile erau dezastruoase. Mina mergea prost. Despăgubirile de război, smulgând cărbune de la nemţi, ruinaseră exporturile de care depindeau foarte mult vânzările minei Neptun. Bineînţeles, Franţa prefera cărbunele ieftin sau gratuit din Germania, în locul cărbunelui bun dar scump pe care-l oferea Arthur. Şi, după toate, se mai băgase şi America pe fir. Ca un concurent puternic şi lipsit de scrupule, încerca să acapareze pieţele pe care în timpul războiului le deţinuse în exclusivitate Anglia.

Arthur nu era deloc prost. El vedea limpede că criza de cărbune existentă mai înainte în Europa produsese o umflare artificială a preţului cărbunelui britanic de export. El simţea cu acuitate iluzia generală de prosperitate, şi eforturile lui se îndreptau în mod cât se poate de înţelept către stabilirea unor contracte cu consumatorii locali şi către refacerea echilibrului firmei sale, prin vânzarea cărbunelui de la Neptun pe piaţa internă.

Acest contract în compensaţie cu firma Mawson-Gowlan fusese subînţeles încă din 1918, când comandase utilajul pentru mina Neptun. Dar Mawson-Gowlan erau nişte clienţi foarte abraşi, şi abia acum izbutise Arthur să-i facă să se ţină de cuvânt; dar, de fapt, se văzuse silit să-şi reducă preţurile la minimum posibil.

Totuşi, în dimineaţa aceea se simţea foarte bine dispus,

şi, ţinând în mână proiectul de contract, se ridică de la birou şi intră în camera de lucru a lui Armstrong.

— Ia priveşte niţel. Înseamnă că o să putem acorda oamenilor săptămâna de lucru completă, ba chiar şi în două schimburi, timp de patru luni de aici înainte.

Luminându-se la faţă, Armstrong îşi scoase ochelarii din buzunarul de la piept – îi slăbise şi lui vederea în ultimii ani – şi cercetă încet, cu atenţie, contractul.

— Firma Mawson-Gowlan! exclamă el. Ohoho! Da' ce poveste grozavă, conaşule, dac-ar fi să ne gândim că individul ăsta, Gowlan, încărca vagonete chiar în mina asta, fiind angajatul tatălui dumneavoastră şi subalternul meu!

Păşind în lung şi-n lat prin birou, Arthur râse cam fără veselie.

— Ştii, Armstrong, mă tem că e mai bine să nu-i aminteşti amănuntul ăsta când o să vină pe-aici. Îl aştept la ora zece. Apropo, am să te rog să fii martor oficial la semnarea contractelor.

— Da, da, am auzit eu că acum a ajuns mare grangur la Tynecastle, spuse Armstrong, căzând pe gânduri; Mawson şi cu el. Şi-au băgat mâinile până la coate în tot felul de afaceri. Am auzit că au preluat întreprinderea Youngs – ştiţi, producătorii de armături de alamă din Tynecastle, ăia care au dat faliment luna trecută.

— Da, zise Arthur scurt, ca şi cum amintirea unui nou faliment l-ar fi supărat. Firma Gowlan se extinde. Tocmai de-aia am obţinut şi noi contractul acesta.

Armstrong îl cercetă pe Arthur peste ramele de aur ale ochelarilor şi apoi se uită iar la contract. Îl citi cu multă atenţie, mişcând buzele, fără glas. Pe urmă, evitând să-l privească pe Arthur, spuse:

— Dar văd că există şi o cauză penală de despăgubiri.

— Fireşte!

— Tatăl dumneavoastră nu accepta niciodată aşa ceva, murmură Armstrong.

Arthur se supăra întotdeauna când i se dădea exemplul

lui taică-su pentru a i se aduce lui un reproş. Păşi în lung şi-n lat prin odaie, niţel mai repede, cu mâinile la spate, şi declară nervos:

— În ziua de azi nu prea ai de ales. Trebuie să vii în întâmpinarea dorinţelor oamenilor. N-ai încotro; dacă nu faci tu lucrul acesta, atunci îl face altcineva. Şi pe urmă, noi nu ne îndoim că vom onora acest contract în minimum de timp posibil. N-o să avem niciun fel de dificultăţi cu muncitorii. Suntem încă sub control guvernamental, şi guvernul a promis în mod solemn că nu va retrage contractul până la 31 august. Avem deci peste şase luni la dispoziţie – în care nu se garantează munca neîntreruptă, fără pericol de greve – pentru a îndeplini un contract de patru luni. Ce mai vrei? Şi, la urma urmei, dă-o-ncolo, Armstrong, doar ştii că avem nevoie să lucrăm.

— Asta-i adevărat, încuviinţă încet Armstrong. Numai că mă gândeam şi eu, aşa... Dumneavoastră ştiţi bine ce faceţi, nu?

Zgomotul unei maşini care intră în curte acoperi răspunsul rapid al lui Arthur. Se opri locului şi se uită pe fereastră. Se făcu tăcere.

— Uite-l pe Gowlan, zise el continuând să privească. Nu s-ar zice că vine să încarce la vagonete.

Peste o clipă, Joe intră în birou. Era impresionant, îmbrăcat într-un costum albastru, la două rânduri, înaintând cu mâna întinsă şi cu o privire de o cordialitate electrizantă. Le strânse viguros mâinile lui Arthur şi lui Armstrong, iradiind entuziasm în încăpere, de parcă ar fi avut numai motive de încântare.

— Credeţi-mă că-mi umple inima de bucurie revenirea la această mină. Vă aduceţi aminte că am muncit aici când eram flăcău, domnule Armstrong? În ciuda temerilor lui Arthur, Joe nu avea niciun pic de falsă modestie, a, nu, câtuşi de puţin! Sinceritatea lui mărinimoasă şi francă era cât se poate de omenească şi totodată de înălţătoare. Da, da, chiar sub ordinele dumneavoastră, domnule Armstrong, am căpătat primele noţiuni. Iar de la tatăl

dumneavoastră, domnule Barras, am încasat primii bani pe care i-am câştigat în viaţa mea. Ei, mă rog! La urma urmei, dacă stai şi te gândeşti, nici n-au trecut chiar aşa de mulţi ani de-atunci. Se aşeză, îşi ridică peste genunchi pantalonii cu dungă ireproşabilă, arborând un aer bonom şi triumfător. Apoi continuă, dus pe gânduri: Da, da, trebuie să recunosc că am fost pur şi simplu încântat la gândul că vom putea încheia acest contract. Poate o fi şi o latură sentimentală, dar cine se poate feri de asemenea slăbiciuni? Mie îmi place mina asta, şi-mi place cum conduceţi dumneavoastră lucrurile, domnule Barras. E o întreprindere excelentă, excelentă! Exact asta i-am spus şi asociatului meu, Jim Mawson. Sunt oameni care susţin că în afaceri n-au ce căuta sentimentele. După părerea mea, oamenii care zic aşa sunt departe de a începe măcar să înţeleagă adevăratul sens al afacerilor. Nu-i aşa, domnule Barras?

Arthur zâmbi; era imposibil ca cineva să reziste farmecului jovial al lui Joe.

— Fireşte că şi noi, de partea noastră, suntem bucuroşi să încheiem acest contract.

Joe încuviinţă amabil:

— Ce, afacerile nu mai merg chiar aşa bine, domnule Barras? A, da, da, ştiu. Mie nu-i nevoie să vă osteniţi să-mi explicaţi. E al naibii de greu dacă joci totul pe o carte. Tocmai d-aia, Jim şi cu mine ne tot întindem ba în dreapta, ba în stânga.

Făcu o pauză, cu un aer absent luă o ţigară din cutia de pe biroul lui Arthur, şi apoi, pe un ton destul de solemn, continuă:

— Ştiaţi că o să ne transformăm luna viitoare?

— Adică, deveniţi societate pe acţiuni?

— Sigur că da. O societate în nume colectiv. S-a copt momentul pentru aşa ceva. Pe piaţă lucrurile merg strună.

— Dar bănuiesc că nu vă abandonaţi poziţiile câştigate...

Joe râse din toată inima.

— Drept cine ne luaţi, domnule Barras? Noi vom primi două sute de mii de lire compensaţie pentru bunăvoinţa pe care o manifestăm, un pachet de acţiuni, şi posturile-cheie în consiliul de administraţie.

— Am înţeles.

Arthur avu un uşor tremur. O clipă, gândindu-se la propriile sale neplăceri de la mina Neptun, jinduind după asemenea succese, dori să fi pus şi el mâna pe asemenea profituri uluitoare.

După un răstimp de tăcere, Arthur se îndreptă către masa de scris.

— Ce facem atunci cu contractul?

— A, sigur, domnule Barras, vă rog. Eu sunt gata oricând. Sunt întotdeauna gata să închei tranzacţii. Da, da! Tranzacţii curate şi cinstite!

— Rămâne o singură chestiune pe care aş vrea s-o ridic. E vorba de clauza penală.

— Da?

— Nu există nici cea mai mică îndoială că noi ne vom îndeplini contractul.

Joe zâmbi nevinovat.

— Atunci, de ce vă faceţi griji în privinţa ei?

— Nu-mi fac griji, dar întrucât am redus atât de simţitor preţurile noastre şi am inclus în ele şi transportul, şi livrarea la Yarrow, considerăm că am putea să cădem de acord asupra eliminării ei. Ce ziceţi?

Joe continuă să zâmbească binevoitor şi la fel de prietenos, totuşi, cu o undă de regret, oarecum atins în buna lui credinţă.

— Bine, domnule Barras, dar, pe de altă parte, şi noi trebuie să ne luăm unele măsuri de precauţie. Dacă noi vă acordăm contractul pentru cărbune cocsificabil, trebuie să ne asigurăm şi noi că vom obţine acest cărbune. La urma urmei, e fairplay. Noi ne îndeplinim obligaţiile şi nu facem decât să ne asigurăm că şi dumneavoastră vi le îndepliniţi pe ale dumneavoastră. Mă

rog, bineînţeles, dacă nu vă convine, atunci trebuie pur şi simplu să...

— Nu, spuse repede Arthur. De fapt, totul e în regulă. Dacă insistaţi, atunci sunt de acord.

Mai presus de orice, Arthur ţinea morţiş să nu scape contractul din mână. Pe de altă parte, nu încăpea nicio îndoială că această clauză a despăgubirilor e perfect îndreptăţită; era pur şi simplu o măsură de prevedere, pe care orice firmă ar fi putut s-o ceară, pe bună dreptate, în aceste vremuri atât de agitate. Joe scoase un stilou mare de aur cu care să semneze contractul. Îşi puse iscălitura cu o parafă imensă, şi Armstrong, care odată îl ocărâse pe Joe în tot timpul cât urcase pe galeria de transport pentru că lăsase un vagonet să scape la vale, de data aceasta se văzu în situaţia de a certifica cu un scris clar şi cu un aer umil semnătura lui Joe. Apoi Joe radie din nou entuziasm şi, scuturându-le mâinile cu efuziune, se îndreptă către automobilul lui, în care ţâşni triumfător înapoi la Tynecastle.

După plecarea lui Joe, Arthur rămase la birou puţin îngrijorat necăjindu-se aşa cum se necăjea întotdeauna după ce lua o hotărâre – şi întrebându-se dacă nu cumva s-a lăsat încolţit de Gowlan. Îi trecu prin minte gândul că ar putea să ia unele măsuri de precauţie, chiar şi împotriva eventualităţii, foarte puţin probabile, ca ceva să-l împiedice de la îndeplinirea contractului. Sub impulsul momentului, puse mâna pe telefon şi ceru legătura cu Societatea Reunită Vulturul, cu care făcea în mod obişnuit tranzacţii. Dar rata asigurării pe care o pretindea societatea era prea mare, scandalos de mare, i-ar fi înghiţit chiar şi cota extrem de mică de beneficii pe care şi-o calculase. Închise telefonul şi alungă complet din minte acest gând.

Realitatea este că la 10 februarie, când muncitorii începură să lucreze după programul complet, şi încă în două schimburi, Arthur, prins de această activitate intensă, de animaţia şi vioiciunea care domneau la mină,

uită cu totul de îngrijorările lui. După îndelungata perioadă de acalmie în care afacerile merseseră foarte prost, acum simţea din nou pulsul activităţii, ca şi pulsul lui propriu. Merita să trăieşti pentru animaţia aceasta, pentru vigoarea splendidă a minei Neptun. Asta era marea lui dorinţă: să aibă toată lumea de lucru, să asigure condiţii bune de muncă şi salarizare, cu păstrarea unor beneficii frumuşele şi pentru conducere. Arthur nu fusese de luni de zile aşa fericit. În seara aceea, întorcându-se la vila Law, se duse triumfător la taică-su.

— Acum lucrăm săptămâna întreagă, chiar în două schimburi. M-am gândit că o să-ţi facă plăcere să afli, tată. Îi dăm drumul înainte din plin, cu toate pânzele sus.

În tăcerea care urmă, înfiorată de suspiciune, Barras îşi aţinti ochii asupra lui Arthur. Ţintuit în casă de vremea rece, zăcea mai tot timpul pe canapeaua din odaia lui, de veghe pe lângă foc. Era îngrozitor de cald în odaie, uşile şi ferestrele fiind bine ferecate, prin contribuţia mătuşii Carrie, împotriva celor ce unelteau să-i inoculeze electricitate. Un vraf de hârtii mâzgălite erau ascunse pe jumătate sub pledul cu care se învelea, şi alături de el se afla bastonul cu ajutorul căruia putea să umble niţel prin odaie, şontâc-şontâc, târându-şi piciorul drept.

— Şi de ce nu? murmură el într-un târziu ridicând ochii către Arthur. Nu aşa ar trebui... ar trebui să fie?

Arthur roşi niţel.

— Sigur că da, tată, numai că în zilele noastre nu e chiar aşa uşor de realizat lucrul ăsta.

— În zilele noastre! Sprâncenele încărunţite ale lui Barras se crispară de ură. În zilele noastre, ha! Tu nu ştii ce înseamnă zilele! Eu am avut nevoie de ani de zile... ani şi ani... Dar aştept, aşa, aştept...

Zâmbind fără convingere acestei epave umane, Arthur îi spuse:

— Credeam că o să-ţi facă plăcere să afli, tată...

— Tu eşti un prost! Eu n-am nevoie să aflu, că doar ştiu totul. Aşa, aşa, râzi... râzi ca un prost! Dar ascultă ce

spun eu... Mina n-o să-şi revină ca lumea până ce nu mă-ntorc eu acolo.

— Da, tată, zise Arthur ca să nu-l supere. Trebuie să te grăbeşti, şi să te întorci la mină.

Arthur mai zăbovi o clipă în odaie, apoi, scuzându-se, se duse vesel la ceai. Câteva zile rămase la fel de bine dispus. Savura din plin mesele, savura munca, savura ceasurile de răgaz. Constată cu mirare cât de puţine ceasuri de răgaz avusese în ultima vreme; luni şi luni de zile fusese legat trup şi suflet de mina Neptun. Doar seara mai putea să se destindă niţel şi să ia o carte în mână, în loc să stea încovoiat pe scaun gândindu-se plin de încordare cu cine ar mai putea să încheie vreun contract. Le scrise Hildei şi lui Grace. Se simţi înviorat şi întărit.

Toate merseră strună până în dimineaţa zilei de 16 februarie, când se aşeză la micul dejun şi ridică ziarul cu un simţământ de bunăstare şi tihnă. Lua gustarea de dimineaţă singur, aşa cum făcea şi taică-su pe vremuri. Începu să mănânce cu multă poftă dintr-un grepfrut, când deodată îi atrase atenţia un titlu mare de la rubrica de ştiri. Îl privi lung, ca vrăjit. Lăsă jos linguriţa şi citi întreaga coloană. Apoi, uitând complet de mâncare, îşi trânti şervetul, împinse scaunul înapoi şi se repezi la telefonul din hol. Ridicând receptorul, ceru legătura cu Probert de la Minele Reunite, care era şi membru marcant al Asociaţiei proprietarilor de mine din nordul Angliei.

— Domnule Probert, se bâlbâi el. Aţi citit ziarul *Times?* Au de gând să desfiinţeze controlul guvernamental asupra minelor? Scrie acolo în mesajul regal. De la 31 martie. Vor să introducă imediat în parlament legislaţia corespunzătoare.

Răspunsul lui Probert sună astfel:

— Da, Arthur, am văzut şi eu... Da, da, ştiu... Mult mai devreme decât credeam...

— Bine, dar la 31 martie! îl întrerupse disperat Arthur. Asta înseamnă luna viitoare. E de necrezut. Doar şi-au luat angajamentul să nu se retragă sprijinul până în luna

august!

Glasul lui Probert răspunse rotunjind foarte liniştit cuvintele:

— Arthur dragă, să nu crezi că eu aş fi mai puţin surprins decât tine. Suntem pur şi simplu aruncaţi în focul necazurilor. Echivalează cu explozia unei bombe!

— Trebuie să vă vorbesc! strigă Arthur. Trebuie să vin la dumneavoastră să vă vorbesc, domnule Probert. Neapărat. Vin chiar acum.

Fără să mai aştepte răspunsul lui Probert, de teamă ca nu cumva acesta să-l refuze, Arthur trânti receptorul. Luându-şi repede haina, alergă la garaj şi porni maşina uşoară tip sport, cu care înlocuise limuzina lor imensă. Conduse ca un nebun la Hedlington, parcurgând cei şapte kilometri în pantă până la locuinţa lui Probert în tot atâtea minute. Valetul îl pofti imediat în salonaşul de dimineaţă, unde se afla industriaşul. Afundat într-un fotoliu moale de piele lângă focul puternic, Probert fuma o havană, după breakfast, cu ziarul pe genunchi. În ansamblu, era un tablou splendid: încăperea caldă, cu covoare groase, bătrânul distins şi demn, bine hrănit, scăldat în aroma stârnitoare a cafelei şi a havanei veritabile, savurând o clipă de răgaz înainte de a începe agitaţia zilei.

— Domnule Probert, izbucni Arthur, dar nu e admisibil să facă una ca asta!

Edgar Probert se ridică şi-i strânse mâna lui Arthur cu o gravitate suavă.

— Băiete dragă, să ştii că şi eu sunt la fel de necăjit ca şi tine, zise el, ţinându-i încă mâna într-a lui. Te rog să mă crezi că exact astea sunt şi sentimentele mele.

Era un bărbat înalt şi impunător, de vreo şaizeci şi cinci de ani, cu părul alb-coliliu, bogat ca o coamă de leu, cu sprâncenele groase şi negre. Toată fiinţa lui avea o prestanţă extraordinară, lucru pe care-l exploata admirabil în calitatea lui de membru în conducerea Asociaţiei proprietarilor de mine. Era putred de bogat şi se bucura de foarte mult respect, mai ales că dona bani

din gros la toate operele caritabile care publicau listele filantropilor locali. În fiecare iarnă îi apărea fotografia – o figură nobilă, cu o coamă leonină – pe afişele răspândite pentru colecte în sprijinul spitalului Oddfellows de la Tynecastle. Iar dedesubtul fotografiei, cu litere de-o şchioapă, scria: „Domnul Edgar Probert, generosul nostru susţinător, vă roagă să-i urmaţi exemplul...” De treizeci de ani în cap storcea şi ultima picătură de sânge din lucrătorii lui. Era o fiară bătrână, dar plin de farmec.

— Ia loc, te rog, dragul meu Arthur, spuse el, făcând un gest larg cu trabucul.

Numai că Arthur era mult prea agitat ca să poată sta jos.

— Dar ce-nseamnă asta? strigă el. Tare aş vrea să ştiu! Pur şi simplu nu înţeleg.

— Mă tem că înseamnă necazuri, răspunse Probert, stând cu picioarele desfăcute pe covoraşul din faţa căminului, privind detaşat spre tavan.

— Bine, dar de ce-au făcut-o?

— Arthur dragă, murmură Probert, guvernul a preluat o cotă-parte serioasă din profiturile noastre, ceea ce nu înseamnă însă că ar avea vreo dorinţă să preia şi vreo părticică din pierderile noastre. Or, ca să vorbim pe şleau, el vrea să scape basma curată, fugind înainte de a se scufunda corabia. Dar acum, fie vorba între noi, mie nu-mi pare rău. Pot să-ţi spun, dar te rog să nu difuzezi, că am primit unele informaţii confidenţiale din parlament. Cred că a sosit timpul să facem rânduială în casa noastră. Încă de pe vremea războiului clocoteşte o furtună care ameninţă să izbucnească între noi şi lucrători. Trebuie să ne săpăm tranşee, să ne strângem rândurile până la ultimul om şi să luptăm.

— Să luptăm?

Probert încuviinţă, prin valul de fum îmbălsămat revărsat de ţigara lui. Avea un aer extrem de nobil. Arăta ca o combinaţie între împăratul din poveste şi bătrânul înţelept, numai că părea mult mai duios. Cu glasul cât se

poate de binevoitor, declară:

— Voi propune o reducere a salariilor cu 40 %.

— Cu 40 %? exclamă Arthur înmărmurit. Vai de mine, dar asta înseamnă ca nivelul de trai să fíe mai scăzut decât înainte de război. Muncitorii nu vor accepta în ruptul capului aşa ceva. E absolut exclus. Or să facă grevă.

— S-ar putea să nu aibă prilejul. Probert vorbea fără pic de animozitate, cu acelaşi aer bonom şi detaşat. Dacă nu-şi bagă minţile-n cap de urgenţă, n-o să-i mai primim la lucru.

— Să facem un lock-out? repetă Arthur, ca să înţeleagă mai bine. Dar asta înseamnă ruină curată.

Probert zâmbi calm, îşi mută privirea din tavan şi o aţinti asupra lui Arthur cu un aer oarecum protector.

— Bănuiesc că mai toţi dintre noi avem o mică avere pusă bine deoparte încă din timpul războiului. Trebuie să ciupim niţel din ea, cât mai puţin cu putinţă, până ce-şi vin oamenii în fire. Da, da, pur şi simplu, să luăm cu linguriţa din ea.

O mică avere! Arthur se gândi la capitalul investit în instalaţiile şi ameliorările aduse la Neptun; se gândi la actualul lui contract, care-i cerea să lucreze din plin; şi deodată, îl cuprinse un val de furie.

— Eu nu vreau să recurg la un lock-out, şi niciodată nu voi refuza să-i primesc pe muncitori la lucru, zise el. Acum lucrăm în două schimburi la Neptun, şi, în sfârşit, am eliminat şomajul parţial. O reducere de 40 % ar fi o nebunie curată. Eu sunt dispus să plătesc salarii omeneşti. Şi n-am să închid o mină care merge din plin. Nu vreau să-mi tai craca de sub picioare de dragul nimănui.

Probert îl bătu uşurel pe spinare, cu un aer mai protector ca oricând, amintindu-şi de purtarea scandaloasă a lui Arthur în problema războiului şi dispreţuindu-l ca pe-un zevzec necopt, laş şi dezechilibrat, dar mascând toate aceste sentimente

îndărătul bunăvoinţei lui apostolice.

— Ei, haide, haide, băiete! zise el împăciuitor. Nu fă din ţânţar armăsar. Ştiu că ai o fire năvalnică. Dar o să-ţi treacă. Peste o săptămână o să ţinem şedinţa plenară a Asociaţiei. Până atunci o să-ţi treacă. Ai să fii şi tu de acord cu noi ceilalţi. Pentru că, să ştii, altă cale n-ai de ales.

Arthur se uită la Probert cu o privire încordată. Un spasm îi crispa din când în când obrazul. N-avea de ales! Asta era adevărat, absolut adevărat; era legat printr-o mie de fire de Asociaţie, de fapt era legat de mâini şi de picioare. Gemu:

— O să fie o nenorocire pentru mine.

Probert îl bătu pe umăr cu ceva mai multă blândeţe.

— Muncitorii trebuie ţinuţi la locul lor, Arthur, murmură el. Ai luat gustarea de dimineaţă? Vrei să sun să-ţi aducă o cafea?

— Nu, mulţumesc, mormăi Arthur, cu capul în pământ. Trebuie să mă întorc.

— Ce face scumpul tău tată? întrebă Probert cu glasul cel mai suav cu putinţă. Bănuiesc că-i simţi grozav de mult lipsa acolo, la mină. Da, da. Aud însă că face progrese extraordinare. El e cel mai vechi coleg al meu din Asociaţie. Nădăjduiesc să-l văd din nou acolo pe acest om minunat. Te rog să-i transmiţi cele mai călduroase salutări din partea mea!

— Cu plăcere.

Arthur încuviinţă cu un gest repezit şi se îndreptă spre uşă.

— Eşti sigur că nu vrei puţină cafea?

— Sigur.

Arthur avea convingerea – şi faptul îi provoca o adevărată suferinţă – că bătrânul acesta farţarnic îl ia în râs. Ieşi cât putu mai repede din casa lui Probert şi se lăsă moale pe perna automobilului. Conduse încet spre mina Neptun, apoi intră în birou şi se aşeză la masa de lucru. Cu capul îngropat în mâini, trecu în revistă întreaga

situaţie, analizând-o în amănunt. Avea o mină care mergea bine, era minunat utilată şi lucra din plin, pe baza unui contract relativ avantajos. Era dispus, şi chiar foarte doritor, să le plătească lucrătorilor un salariu corespunzător. Ceea ce oferea Probert ca salariu era derizoriu. Simţind că se înăbuşe, Arthur luă un creion de pe masă şi făcu socoteala. În raport cu costul vieţii, valoarea reală a sumei pe care o propunea Probert corespundea unui salariu antebelic de mai puţin de o liră pe săptămână. De pildă, pentru lucrătorii de la pompe ar fi fost echivalentul unui salariu de şaisprezece şilingi şi nouă peni pentru cinci schimburi pe săptămână, în banii dinainte de război. Şaisprezece şilingi şi nouă peni, din care să acoperi chiria, îmbrăcămintea şi să hrăneşti o familie! Era o adevărată nebunie să te aştepţi ca oamenii să accepte aşa ceva; nici măcar nu era vorba de o ofertă propriu-zisă, era doar o provocare, ca să-i aţâţe la luptă. Şi el, Arthur, era legat trup şi suflet de Asociaţie. A se gândi măcar să se despartă de ea însemna falimentul. Ar fi fost silit să închidă mina, să lase oamenii fără lucru, să-şi sacrifice contractul. Ironia aceasta sinistră a întregii poveşti aproape că-i stârni râsul.

Tocmai atunci intră Armstrong în birou. Arthur ridică ochii spre el, nervos, încordat.

— Armstrong, te rog să pui oamenii să lucreze ore suplimentare, pentru extragerea cărbunelui aceluia cocsificabil. Scoate cât mai mult cu putinţă şi aşază-l în grămezi la gura minei. Ai înţeles? Cât mai mult poţi. Fă te rog toate eforturile, nu lăsa niciun om nefolosit.

— Am înţeles, domnule Barras, răspunse Armstrong cu glas alarmat.

Arthur nu avea curajul să-l lămurească pe Armstrong chiar atunci despre ce e vorba. Mai făcu nişte calcule pe mapa de hârtie, aruncă jos creionul şi privi în gol, drept înainte. Era în 16 februarie.

A doua zi avu loc şedinţa Asociaţiei. Rezultatul a fost transmiterea unei circulare secrete către toţi proprietarii

de mine din ţinut, prin care erau înştiinţaţi că se apropie data unui lock-out, şi îndemnaţi să acumuleze rezerve de cărbune. Când Arthur primi acest document confidenţial, zâmbi cu amărăciune. Cum Dumnezeu ar fi putut să acumuleze producţia a patru luni în numai şase săptămâni?

La 24 martie se votă proiectul de lege pentru retragerea controlului asupra minelor carbonifere. Arthur le dădu preaviz muncitorilor, anulând convenţiile de angajare. Iar la 31 martie, cu obligaţiile contractuale îndeplinite numai pe jumătate, opri lucrul.

Era o zi ploioasă şi tristă. După-amiază, în timp ce Arthur stătea în birou aruncând priviri sumbre la ultimele vagonete care ieşeau din mină în ploaia nestăvilită, se deschise uşa pe neaşteptate şi intră Tom Heddon. Intrarea tăcută a lui Heddon avea ceva aproape sinistru. Rămase cu aerul lui aspru şi formidabil, cu spatele lipit de uşa închisă, cu faţa la Arthur. Silueta lui masivă era uşor aplecată, de parcă l-ar fi apăsat pe umeri povara lock-out-ului care se apropia.

— Vreau să vă spun două vorbe, zise el, şi apoi se opri. Aţi dat preaviz la toţi muncitorii din mină.

— Şi ce-i cu asta? întrebă greoi Arthur. Nu mă deosebesc cu nimic de ceilalţi.

Heddon râse uşor, cu amărăciune sarcastică.

— Ba, uite cu ce vă deosebiţi. Că aveţi mina cea mai umedă din tot ţinutul, şi dumneavoastră le-aţi dat preaviz şi muncitorilor de la pompe, şi celor din echipele de securitate a muncii.

Străduindu-se să se stăpânească, Arthur îi răspunse:

— Heddon, te rog să mă crezi că sunt prea amărât de toate astea ca să mă mai cert cu dumneata. Dumneata ştii bine că obligaţiile mele mă pun în situaţia de a da preaviz tuturor categoriilor de muncitori.

— V-ar bucura perspectiva unei noi inundaţii? întrebă Heddon cu o inflexiune ciudată în glas.

Arthur ajunsese la capătul răbdării; ştia că nu e vinovat

cu nimic; aşa că, de ce să se lase terorizat de Heddon? Îl cuprinse un val de indignare. Îi răspunse:

— Oamenii din echipa de securitate vor lucra mai departe.

— A, da? îl ironiză Heddon. Făcu o pauză, după care vorbi cu glas aspru şi vehement, apăsând pe fiecare cuvânt: Doresc să luaţi cunoştinţă de faptul că echipele de securitate continuă lucrul pur şi simplu pentru că le-am spus eu s-o facă. Dacă n-aş fi eu la mijloc, eu şi cu oamenii care mă sprijină, mina dumneavoastră împuţită ar fi inundată în douăzeci şi patru de ore. Ştiţi asta? Şi, o dată umplută cu apă, s-ar duce dracului! Minerii pe care dumneavoastră îi trataţi ca pe nişte gunoaie, aruncându-i pe drumuri, o să continue să pompeze apa, ca să vă ajute să vă păstraţi osânza şi confortul din salonul ăla împuţit al dumneavoastră. Eu mi-am făcut datoria să vă spun şi vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, să vedeţi dacă e frumos ce faceţi.

Cu un gest precipitat, de parcă s-ar fi temut că nu se mai poate stăpâni, Heddon se răsuci pe călcâie şi ieşi zgomotos pe uşă. Arthur se aşeză în faţa biroului. Stătu multă vreme acolo, până se lăsă întunericul, în timp ce toţi muncitorii, în afară de cei din echipele de securitate, părăsiră mina. Apoi se ridică şi el şi se îndreptă spre casă într-o tăcere sumbră.

Începu lock-out-ul. Începură săptămâni lungi şi chinuite, care se prelungiră cu noi săptămâni lungi şi chinuite. Securitatea minei fiind asigurată, nu-ţi rămânea decât să stai la o parte şi să priveşti lupta dintre oameni şi spectrul mizeriei. Zi de zi, Arthur vedea, cu inima sfâşiată, până la ce limite extreme poate fi împins acest conflict inegal – obrajii supţi ai bărbaţilor, ai femeilor, da, da, chiar şi ai copiilor, feţele lor întunecate, străzile pe care nu auzeai un râset, pe care nu se juca nimeni. I se răsucea inima în piept de o durere rece. Aveau oamenii dreptul să fie atât de cruzi cu oamenii? Se purtase un război ca să se pună capăt războiului, ca să se instaleze

marea şi durabila pace, o eră nouă şi strălucitoare a civilizaţiei noastre. Şi când colo, uite ce se întâmpla! Luaţi-vă blidul de linte, robilor, şi trudiţi în măruntaiele pământului, în sudoare, murdărie şi primejdie! Da, ori primiţi blidul de linte, ori de nu, n-aveţi decât să muriţi de foame! Pe uliţa Inkemann, o femeie a murit la facere; doctorul Scott, când a fost strâns cu uşa de procurorul de la parchet, a folosit un termen pe care, cu un aer oficial, l-a estompat dându-i eticheta de „subnutriţie”. Margarină cu pâine, pâine cu margarină; uneori, nici măcar atât. Ca să creşti un fiu voinic, să cânte imnul imperiului.

Asemenea gânduri ardeau incoerent în mintea lui Arthur. El nu putea să reziste la aşa ceva şi n-avea de gând s-o facă. La sfârşitul primei luni deschise în oraş nişte cantine populare, unde se împărţea la oameni ciorbă de la cazan. Organiză un plan filantropic individual, de ajutorare a celor din mahalaua Teraselor care trăiau în cruntă mizerie. Dar eforturile lui nu fură întâmpinate cu recunoştinţă, ci, dimpotrivă, cu ură. El nu-i ţinea de rău pe muncitori. Înţelegea motivele duşmăniei lor. Cu un junghi în inimă, se simţi incapabil de a întoarce în favoarea lui curentul sentimentelor comune; nu avea câtuşi de puţin darul publicităţii spectaculoase, nu beneficia de un farmec sau magnetism personal. De la început, minerii de la Neptun nu-i acordaseră încredere, iar acum, chiar în faţa cantinei unde împărţea ciorba săracilor, pe un perete erau mâzgălite cuvintele: „Jos cu învârtitul!”. O dată ştearsă această lozincă, sau chiar una mai agresivă, ea era rescrisă peste noapte, şi a doua zi dimineaţă ochii lui se izbeau iar de literele mâzgălite cu cretă. Cei mai ostili erau muncitorii mai tineri, în frunte cu Jack Reedy şi Cha Leeming; aceştia erau mai ales oamenii care-şi pierduseră fraţii sau taţii în catastrofa de la Neptun. Acum, fără ca Arthur să-şi poată da seama de pricină, ura acestora se extindea asupra lui.

Farsa aceea sinistră continua la nesfârşit. Cu un straniu sentiment de dezgust, Arthur citi despre organizarea

Forţei de apărare, o armată de 80000 de oameni, perfect echipată şi înzestrată. Forţa de apărare – apărare împotriva cui? În luna mai începură tulburări la Minele Reunite, drept care se mobilizară trupe în ţinutul respectiv. Apăreau tot felul de Proclamaţii Regale, iar domnul Probert plecă, împreună cu familia, într-o vacanţă binemeritată şi cât se poate de plăcută, la Bournemouth, în sudul Angliei.

Dar Arthur rămase la Sleescale în tot cursul lunilor aprilie, mai şi iunie. În iunie începu să primească anonimele – nişte cărţi poştale anonime, cu calomnii copilăreşti şi înjurături grosolane. Sosea câte una pe zi, scrisă lăbărţat de un om fără prea multă ştiinţă de carte. La început, Arthur crezu că e vorba de cineva care-şi preface scrisul. O vreme nu le luă în seamă: totuşi, treptat-treptat, ajunseră să-l îndurereze. Cine putea să-l urmărească oare cu atâta răutate? Arthur nu putea ghici nici în ruptul capului. Şi apoi, către sfârşitul lunii, vinovatul fu demascat, surprins tocmai când înmâna o carte poştală proaspăt mâzgălită unui comisionar care venea des pe la vila Law. Autorul anonimelor era Richard Barras.

Dar încă mai greu de suportat era privirea cercetătoare, veşnic bănuitoare, a bătrânului. Tot timpul, absolut tot timpul, îl supraveghea pe Arthur, înregistrându-i venirea şi plecarea, făcând ochii mari de plăcere când îl vedea abătut, savurând semnele evidente ale necazurilor. Ca un bici îl lovea pe Arthur ochiul acela sfredelitor, congestionat şi senil, slăbindu-i energia, subminându-l, sleindu-l de puteri.

La 1 iulie, o istovire, soră cu moartea, puse capăt luptei. Muncitorii se văzură înfrânţi, umiliţi, zdrobiţi. Dar Arthur nu câştigase. Pierderea contractului său neîndeplinit era extrem de grea. Şi totuşi, văzându-şi muncitorii revenind în şiruri tăcute şi greoaie prin curtea minei, văzând roţile de la turnul de extracţie cum prind a se învârti din nou, Arthur îşi scutură descurajarea. La

urma urmei, în viaţă trebuie să ai şi necazuri. Ăsta fusese un necaz pentru care el nu purtase nicio vină. Dar n-o să se dea bătut. Acum, imediat, chiar din clipa asta avea s-o ia de la capăt.

CAPITOLUL VIII

Într-o duminică din vara anului 1925, întorcându-se de la plimbarea pe care o făcuse după amiază pe la dune, David o întâlni pe Annie cu micuţul Sammy, la capătul dinspre răsărit al străzii Lamb. La vederea lui David, Sammy alergă înainte cu un strigăt de triumf- băieţelul îl iubea grozav – şi strigă:

— Sâmbătă iau vacanţă. Aşa-i că-i grozav?

— Chiar că-i grozav, voinicule!

David îi zâmbi lui Sammy, dar îndărătul zâmbetului stăruia gândul că deşi Sammy se făcuse mare, nu arăta prea voinic şi tare ar mai fi avut nevoie de o vacanţă! Băieţaşul împlinise opt ani, avea faţa palidă şi fruntea înaltă, iar ochii îi erau albaştri, veseli, şi se făceau mici de tot când râdea, exact ca ai lui taică-su. Era îmbrăcat foarte curat şi îngrijit. Pentru această plimbare pe care o făcea duminica, Annie îi lucrase un costumaş dintr-un cupon de serj gri, cumpărat de la magazinul Bates. Se înălţa repede băiatul, şi ghetele, luate mai puţin pentru frumuseţe cât ca să-l ferească de umezeală, păreau enorme, din pricină că avea picioarele tare subţiri, de copil în creştere.

— O să ai multă bătaie de cap, Annie, îi spuse David, întorcându-se către mama lui Sammy, care se apropiase liniştită de el. Eu ştiu ce-nseamnă vacanţele astea!

— Sunt supărată pe Sammy, replică Annie, fără pic de supărare în glas. A ţinut morţiş să se caţăre pe poarta de la Sluice Dene şi i-a crăpat gulerul nou de celuloid.

— Am vrut să iau nişte ghinde, zise Sammy, foarte serios. Aveam mare nevoie de ele, Davey.

— *Unchiule* Davey, protestă Annie, cu reproş în glas. Sammy, de când ai început să vorbeşti aşa?

— Lasă-l în pace, Annie! zise David. Doar suntem prieteni, nu? Ce zici, Sammy?

— Aşa e, zâmbi Sammy cu gura până la urechi.

Şi David surâse din nou. Dar uitându-se la Annie, îi pieri surâsul de pe buze. Annie părea într-adevăr istovită. Avea cearcăne la ochi şi era la fel de gălbejită ca şi Sammy, care moştenise paloarea lui taică-su. Se sprijinea uşor cu mâna de perete. David ştia bine că Annie o duce tare greu, că trage cât şapte, întrucât pe bătrânul Macer îl înţepenise de tot reumatismul, Pug nu lucra tot timpul la Neptun, iar ea mai trebuia să îngrijească şi copilul. Ştia că Annie spală rufe pe la casele oamenilor şi se mai angajează şi cu ziua la curăţenie, ca s-o poată scoate la capăt. De nenumărate ori se oferise s-o ajute, dar ea nici nu voia să audă de bani, fiind o fire foarte independentă. Ceva îl îndemnă pe David să întrebe:

— Dar dacă stăm strâmb şi judecăm drept, tu, Annie, de când n-ai mai avut o vacanţă?

Privirea ei placidă căpătă o nuanţă de surprindere.

— Păi, am avut vacanţă, când eram la şcoală, zise ea mirată, aşa cum are acum Sammy.

Asta înţelegea Annie prin vacanţă – pentru ea concediu nu exista, nu avea idee ce-nseamnă schimbarea de aer, de decor, promenadele albe, plajele scăldate în soare, muzica amestecându-se cu freamătul valurilor. Patosul cu care răspunsese fără voia ei îi puse un nod în gât lui David. Luă o hotărâre rapidă şi cu totul neaşteptată. Îi spuse, aşa, într-o doară:

— Ce-ar fi să vii împreună cu Sammy să stai o săptămână la Whitley Bay?

Annie rămase locului, cu ochii aţintiţi la pavajul fierbinte. Sammy scoase un chiot, şi apoi se sperie.

— Whitley Bay, reproduse Sammy ca un ecou. Phiii, ce

mi-ar plăcea să merg acolo!

David n-o slăbea din ochi pe Annie.

— Mi-a scris Harry Nugent şi m-a poftit să mă întâlnesc cu el la Whitley Bay, în ziua de douăzeci şi şase. Apoi David minţi: De fapt, mă hotărâsem dinainte să petrec şi eu o săptămână în staţiune.

Dar Annie continua să rămâna nemişcată, cu ochii în pământ, mai palidă ca oricând.

— A, nu, David, zise ea. Nu cred că se poate.

— Hai, mamă, te rog! scânci Sammy plângâreţ.

— Zău, Annie, nici ţie nu ţi-ar strica puţină schimbare, şi nici lui Sammy.

— Adevărat că astăzi a fost cam prea cald, încuviinţă ea.

Gândul unei săptămâni petrecute la Whitley Bay, împreună cu Sammy, era extrem de atrăgător, de o strălucire orbitoare, dar în mintea ei vedea numai piedici – erau o mie de greutăţi care se iveau: n-avea haine, avea „să-l facă de râs” pe David, apoi trebuia să îngrijească de taică-su, Pug putea să se apuce iar de băutură dacă-l lăsa în banii lui. Apoi îi veni o idee minunată. Exclamă:

— Ia-l pe Sammy!

David îi răspunse aspru:

— Sammy nu se mişcă un pas fără maică-sa.

— Haide, mamă, te rog, scânci iarăşi Sammy, cu feţişoara lui palidă plină de o disperare care-ţi dădea de gândit.

După un răstimp de tăcere, Annie ridică ochii şi-i zâmbi lui David, cu zâmbetul ei liniştit dintotdeauna.

— Bine, David, zise ea. Dacă tu eşti aşa de bun şi vrei să ne iei...

Lucrurile erau aranjate. Pe David îl cuprinse deodată o bucurie surprinzătoare. Parcă s-ar fi aprins o strălucire nouă înăuntrul lui. Se uită în urma lui Annie, care se îndepărta în jos, către strada Cheiului, alături de un Sammy săltând de bucurie în jurul ei, cu ghetele lui mari

şi gulerul rupt, şi toate celelalte. Zburda şi ciripea întruna despre Whitley Bay. Apoi David se îndreptă către casa lui, luând-o pe uliţa Lamb. Acum poteca nu mai era năpădită de bălării, grădiniţa arăta în sfârşit curată şi îngrijită, şi un şirag întreg de condurul-doamnei îşi revărsa galbenul strălucitor pe zid. Pietrele din pragul uşii fuseseră aranjate de Martha ca solzii, lipite cu lut şi spoite în alb; iar la storuri, Martha potrivise nişte perdeluţe croşetate frumos, aşa cum numai mâinile ei ştiau s-o facă. Dintre casele minerilor, doar cele mai frumoase aveau storuri cu perdeluţe croşetate – semnul cel mai bun al unui miner gospodar –, dar nicăieri, în tot oraşul Sleescale, nu găseai împletituri mai frumoase ca astea.

David îşi lăsă pălăria în vestibul şi intră în bucătărie, unde o găsi pe Martha în picioare, pregătindu-i nişte bobâlnic pentru ceai. Martha îl slujea de dimineaţă până seara, de parcă sub corsajul ei sobru s-ar fi ascuns un demiurg veşnic activ, veşnic mândru de creaţiile în materie de gospodărie. Bucătăria era atât de curată, încât, la urma urmei, puteai să-ţi bei ceaiul şi pe podea – cum zicea lumea de pe meleagurile acelea. Mobila de lemn strălucea, vesela de porţelan scânteia pe bufet. Ceasul frumos de marmură, câştigat de tatăl Marthei la concursurile de popice şi adus din uliţa Inkerman când îşi părăsise casa veche de acolo, ticăia solemn, ca o sacră bijuterie de familie, pe poliţa înaltă a căminului. În casă domnea atmosfera senină şi înălţătoare a duminicilor.

David o cercetă cu atenţie pe Martha. Într-un târziu, îi spuse:

— Mamă, de ce nu vii şi tu să stai o săptămână la Whitley Bay? Eu mă duc acolo în ziua de nouăsprezece.

Martha nu întoarse capul şi continuă să analizeze cu aceeaşi atenţie ca şi până atunci buruienile din oală: nu putea să suporte o pată pe o foaie de salată sau de bobâlnic. Tocmai când David începuse să creadă că nu l-a auzit, Martha îi spuse:

— Ce să caut eu la Whitley Bay?

— Mde, mamă, ziceam că poate ţi-ar face plăcere. Vine şi Annie cu băieţelul, zise el, căutând să adopte tonul cel mai cuceritor. N-ar strica să vii şi tu.

Martha rămase tot cu spatele la el, şi un minut întreg nu-i răspunse nimic. Într-un târziu însă, pe un ton absolut neutru, îi spuse:

— Nu. Mă simt bine şi aici!

Când se întoarse către el, cu farfuria de mâncare, faţa ei era de-a dreptul rigidă.

David ajunsese acum s-o cunoască destul de bine ca să-şi dea seama că n-are rost să insiste mai mult. Aşezându-se pe divan, lângă fereastră, puse mâna pe ultimul număr al publicaţiei *Muncitorul independent.* Articolul lui săptămânal, făcând parte dintr-o serie de foiletoane care-i apăreau cu regularitate de un an de zile, era publicat în pagina întâi, iar pe foaia din mijloc era reprodus, cuvânt cu cuvânt, discursul pe care-l ţinuse marţi la Seghill. Nu citi niciunul din cele două materiale. David avea 35 de ani. De patru ani încoace muncea pe rupte, organizându-i pe muncitori, ţinându-le cuvântări, colindând tot ţinutul, fără să se cruţe vreodată. Izbutise să sporească cu peste patru mii de muncitori numărul membrilor de sindicat din Edgeley. Căpătase reputaţia unui om tenace, puternic şi capabil. Editura Anvil Press îi publicase trei monografii, iar lucrarea sa *Poporul şi minele* îi adusese decoraţia Russell. Medalia o avea undeva pe sus, rătăcită printr-un sertar. Simţi că-l năpădeşte un val de tristeţe. În după-amiaza aceea, jos la dune, ascultase cântecul ciocârliei, care-i amintise de băieţelul deprins să vină des pe acolo, cu aproape douăzeci de ani în unnă. Apoi îşi adusese aminte de Jenny. Ce Dumnezeu s-o mai fi întâmplat cu ea? Draga de Jenny! Cu toate cele întâmplate, David tot mai iubea, îi ducea dorul, şi din când în când se gândea mult la ea. Şi acest gând, care răzbise printre razele de soare şi trilurile ciocârliei, îl întristase. E adevărat că întâlnirea cu Annie şi Sammy îl mai înviorase puţin, dar acum căzuse iar pradă tristeţii.

Poate că Martha era de vină – ea cu atitudinea ei! Nu era oare trudă zadarnică să tot încerci în fel şi chip să schimbi cursul vieţii maselor mari ale omenirii, când ascunzişurile inimii fiecărei fiinţe în parte rămân o taină de nepătruns şi de neschimbat? Uite, Martha de pildă: ea nu era în stare să ierte pe cineva.

După ceai, David se simţi mai bine; cu toate că Martha era aşa neînduplecată, de gătit gătea foarte bine. David se apucă să-i scrie lui Harry. În alegerile din anul acela, şi Dudgeon, şi Bebbington, şi Harry Nugent izbutiseră să-şi păstreze mandatele de deputat. Numai că Bebbington era cât p-aci să şi-l piardă: se iscase un scandal public în legătură cu divorţul intentat de Sir Peter Outram, în care fusese implicat şi numele lui Bebbington. Dar până la urmă, lucrurile se muşamalizaseră, aşa că Bebbington izbuti totuşi să smulgă o mică majoritate. David îi scrise mult lui Harry. Apoi puse mâna pe cartea lui Erich Flittner *Practica controlului guvernamental.* În ultima vreme, pe David îl interesau şi Flittner, şi Max Sering[21] în special cartea celui dintâi, *Atac împotriva colectivităţii,* dar în seara aceasta, sensul cuvintelor lui Flittner îi cam scăpa. Gândurile lui David zburau mereu către „atacul” de la Whitley Bay, şi se hotărî în gând să-l înveţe pe Sammy să înoate, ceea ce ar fi o distracţie grozavă. Pe urmă o să-i cumpere îngheţată; sub niciun cuvânt nu trebuia să uite de îngheţată. Nu era imposibil ca şi Annie să aibă o slăbiciune tainică pentru îngheţată, în special pentru casata siciliană, servită între foi de tort. Oare Annie avea să rămână tot aşa neînduplecată şi în faţa unei porţii de casată? David se rezemă de speteaza scaunului şi râse zgomotos.

Realitatea este că în următoarele zece zile nu izbuti deloc să se mai gândească la altceva decât la Whitley Bay, la scăldat, la Annie şi la Sammy. În dimineaţa zilei de 19, când sosi la Gara Centrală din Tynecastle, unde

[21] Max Sering (1857-1939), economist german, s-a preocupat de problema proprietăţilor funciare.

aranjase să-i întâlnească pe Annie şi pe Sammy, era de-a dreptul emoţionat. În ultimul moment fusese reţinut de un dosar pentru plata unor despăgubiri şi ajunse cu sufletul la gură în holul cu casele de bilete, unde-l aşteptau Annie şi băiatul.

— Mă temeam că am să scap trenul! exclamă el zâmbind şi trăgându-şi sufletul, gândind totodată că nu e rău să fii încă tânăr, de ajuns de tânăr ca să te emoţionezi şi să gâfâi.

— Dar nu e târziu deloc, zise Annie, pe tonul ei practic dintotdeauna.

Sammy nu zise nimic; îl dădăcise maică-sa să tacă din gură, dar ochii lui albaştri, strălucitori, şi feţişoara curat spălată şi frumuşică exprimau o întreagă filosofie a vieţii.

David înşfacă valizele şi se urcară în trenul de Whitley Bay. Annie se supără, pentru că ea ar fi vrut să-şi ducă singură bagajul – adică geamantanul pe care-l împrumutase de la Pug; era şi greu, şi pe urmă era aşa de jerpelit, încât îl compromitea pe David. Annie părea necăjită, ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai nepotrivit de pe lume ca David să care geamantanul, când ea dusese de atâtea ori singură un coş mare cu peşte, de trei ori mai greu. Pe de altă parte, se gândi că nu e locul potrivit să protesteze. Se urcară într-un compartiment. Curând, locomotiva fluieră, şi trenul se urni din loc.

Sammy stătea la geam, lângă David, iar Annie pe banca din faţă. Pe măsură ce huruitul roţilor îi scotea din mahalalele oraşului către câmpia întinsă, entuziasmul lui Sammy creştea dincolo de orice margini. Uitând că promisese să tacă din gură, îi împărtăşi generos şi lui David entuziasmul lui.

— Ia uită-te locomotiva aia, şi vagoanele, şi macaraua! strigă el. O, uite coşul ăla de fabrică, ce mare e! Phii! În viaţa mea n-am văzut un coş aşa de mare!

Coşul ăsta de fabrică duse la o conversaţie foarte palpitantă şi totodată amănunţită, cu privire la munca homarilor care curăţă asemenea coşuri. Începură să

discute cât de minunat trebuie să fie să te afli în vârful unui coş „înalt până la cer”, fără nimic între tine şi pământul care s-ar afla cu şaizeci de metri mai jos.

— Ce zici, Sammy, nu vrei să te faci homar de coşuri dintr-astea când ai să fii mare? îl întrebă David, zâmbindu-i lui Annie.

Sammy clătină din cap.

— Nu, zise el, cu o oarecare reticenţă. Eu o să fiu ce a fost şi tata.

— Miner? întrebă David.

— Da! Asta am să mă fac, răspunse apăsat Sammy! Şi aerul cu care copilul rosti aceste vorbe era atât de solemn, încât David nu putu să nu râdă.

— Lasă, că mai ai timp berechet să te răzgândeşti, îi spuse el.

A fost plăcută călătoria, dar n-a durat prea mult. Curând, au ajuns la Whitley Bay. David închiriase odăi pe Tarrant Street, o străduţă liniştită, care se bifurca din promenada staţiunii, aproape de hotelul Waverley. Gazda îi fusese recomandată de Dickie, secretarul lui de la Institutul muncitoresc. După spusele acestuia, proprietăreasa, doamna Leslie, primea adeseori în gazdă delegaţi sindicali, când se ţineau conferinţele pe întreg ţinutul. Doamna Leslie era văduva unui doctor care murise într-un accident de mină la Hedlington, cu douăzeci de ani în urmă. Un miner, care tocmai executa armarea tavanului, fusese imobilizat de prăbuşirea acestuia, şi ortacii lui nu izbutiseră în niciun chip să-i elibereze antebraţul, prins şi zdrobit între două blocuri de bazalt. Doctorul Leslie coborâse în mină, cu misiunea de a-i amputa minerului braţul, pentru a-l putea salva. Când amputarea era pe sfârşite – operaţie executată eroic şi suportată la fel de eroic de către muncitor, fără anestezie, cu burta în noroiul plin de praf de cărbune, apăsat de stâncile prăbuşite, scăldat în sânge, sudoare şi murdărie –, deodată, din senin şi în cea mai perfectă linişte, întreg tavanul se surpă asupra lor, omorându-i pe amândoi. În

decursul anilor, toată lumea uitase de accident, dar din cauza acelei prăbuşiri a tavanului galeriei, doamna Leslie era silită să dea camere cu chirie pe uliţa aceea mizeră, pe care se înşirau căsuţele de cărămidă roşie – fiecare cu patru metri pătraţi de grădiniţă la stradă, cu perdeluţe de dantelă de Nottingham, policioare de sticlă la cămin şi un pian chinuit, ca vai de el.

Doamna Leslie era o femeie înaltă, oacheşă, cu maniere foarte rezervate; nu avea accese nici de veselie, nici de supărare; nu avea nici comicul caracteristic proprietăreselor din staţiunile maritime şi nici vreo altă trăsătură atribuită de tradiţie acestora. Cu gesturi liniştite, le ură bun venit noilor-sosiţi şi îi conduse la odăile lor. Aici însă, doamna Leslie făcu o gafa neaşteptată. Intorcându-se către Annie, îi spuse:

— Eu ziceam că dumneavoastră şi cu soţul să staţi în camera asta din faţă, că e mai frumoasă, şi băieţelul să vină în cămăruţa din dos.

Annie nu roşi; mai degrabă s-ar fi zis că păli la faţă; şi, fără nicio urmă de jenă, răspunse:

— Doamnă Leslie, David e cumnatul meu. Soţul meu a murit în război.

În schimb, doamna Leslie roşi, cu acea stingherealǎ a unei femei foarte rezervate; îşi schimbă culoarea până-n vârful urechilor.

— Vă rog să mă iertaţi. Nu ştiu cum mi-a venit să spun o asemenea prostie. Trebuia de altfel să înţeleg din scrisoare.

Aşa că Annie şi cu Sammy ocupară odaia din faţă, iar David cămăruţa din dos. Dar doamnei Leslie i se păru, din cine ştie ce pricină, că a jignit-o pe Annie, aşa că se dădu pur şi simplu peste cap ca să-i fie agreabilă. Cât ai bate din palme, izbuti să se împrietenească cu Annie.

Vacanţa fu cât se poate de agreabilă. Totul merse strună, mai ales sub impulsul lui Sammy; băiatul îl electriza parcă pe David, măcar că David nu avea neapărat nevoie de altcineva care să-l electrizeze.

Realitatea era că David se bucura la fel de mult de prezenţa lui Sammy cât se bucura şi Sammy de prezenţa lui. Au avut vreme bună, iar briza răcoroasă care adie întotdeauna la Whitley Bay nu lăsa căldura să se prefacă în zăpuşeală. În fiecare dimineaţă se scăldau în mare şi jucau crochet pe plajă. Mâncau cantităţi uriaşe de îngheţată şi fructe, şi făceau plimbări la Cullercoats, la casa Brown, în care o bătrânică demodată ţinea o ospătărie a cărei specialitate erau mâncărarile cu crabi. David avea oarecare remuşcări la gândul că nu ar constitui cea mai bună hrană pentru stomacul lui Sammy, în schimb lui Sammy îi plăceau la nebunie. Se furişau cu un aer vinovat în săliţa din faţă, în care mirosea a catran şi a plase de pescuit. Şedeau pe canapeaua desfundată şi mâncau crabi proaspeţi, scoşi din crusta aspră, sub privirile patroanei bătrâne, care-i spunea lui Sammy „puişorule” şi pufăia mereu dintr-o lulea de porţelan. Crabii aveau un gust minunat; aşa de buni erau, încât David ajunse la convingerea că era imposibil să-i facă rău lui Sammy. Întorcându-se de la Cullercoats, Sammy îl ţinea de mână pe David, în dramul lor de-a lungul promenadei. Asta era ceasul interpelărilor. David îl lăsa pe Sammy să-l întrebe orice, chiar şi năzbâtii, iar Sammy, mergând cu paşi mărunţi pe lângă el, îl bombarda pur şi simplu. Ori de câte ori putea, David îi răspundea foarte serios şi exact, iar când nu putea, inventa. Numai că Sammy îşi dădea întotdeauna seama când inventează. Ridica spre David ochii aceia, care dispăreau aproape cu totul când râdea.

— Nu cumva mă duci, unchiule Davey?

Ceea ce nu însemna însă că lui Sammy nu i-ar fi plăcut scornelile mai mult chiar decât răspunsurile exacte.

David făcu numeroase plimbări dintr-astea plăcute cu Sammy. Annie părea că-şi dă seama cât le place să umble împreună, aşa că mai tot timpul rămânea discret în planul al doilea. De altfel, această tendinţă de a-şi estompa propria personalitate era în firea ei, aşa că de

obicei îşi găsea ceva de făcut tocmai când David şi cu Sammy dădeau să plece de acasă – ba că are cumpărături, ba că trebuie să ţească nişte ciorapi, ba că a făgăduit doamnei Leslie să bea ceaiul cu ea! În colaborare cu doamna Leslie, Annie plănuia mereu câte-o noutate pentru meniul lor, încercând mai ales să afle ce-i place mai mult lui David. Annie era însufleţită de o neţărmurită recunoştinţă faţă de el, dar şi mai neţărmurită era teama de a nu-l plictisi. Până la urmă, David se văzu silit să discute lucrurile clar cu ea. Joi după-amiază intră în casă, venind din soarele strălucitor de afară, şi o găsi pe Annie ducând împăturiţi pe braţ pantalonii lui gri de flanelă: tocmai i-i călcase la bucătărie, cu fierul doamnei Leslie. Când mai văzu şi asta, David ajunse la capătul răbdării.

— Dumnezeule mare! strigă el. Dar bine, Annie, ce-ţi veni să te apuci de călcat? Cum de stai în casă pe o zi splendidă ca asta? De ce nu vii cu Sammy şi cu mine pe plajă?

Annie plecă ochii în jos; era furioasă pe ea însăşi, pentru că s-a lăsat prinsă. Drept scuză, îi spuse:

— Am să cobor mai târziu, David.

— Mai târziu! pufni el. Veşnic spui mai târziu, sau peste două minute, sau după ce termini de vorbit cu doamna Leslie. Pentru Dumnezeu, fată, de ce nu vrei să profiţi de vacanţă? La urma urmei, pentru ce-ţi închipui că te-am adus aici?

— Ştiu eu? zise ea. Eu credeam că pentru ca să am grijă de tine şi de Sammy.

— Ei, asta-i bună! Eu voiam ca tu să te distrezi, să mai ieşi niţel în lume, să te bucuri de viaţă, Annie, şi să ne ţii şi nouă tovărăşie.

— Mde, spuse iarăşi Annie, cu zâmbetul ei vag, dacă nu vă plictisesc, bine, dar eu credeam că nu vrei să mă ai şi pe mine pe cap.

Annie îşi puse pălăria şi veni cu el pe plajă. Stătură împreună cu Sammy pe nisipul moale, simţindu-se în culmea fericirii. Din când în când, David îi arunca pe furiş

câte-o privire, când Annie îşi lăsa capul pe spate, cu ochii închişi, îndreptându-şi faţa spre soarele arzător. David nu izbutea să-i dea de rost. Era o fată admirabilă, aşa fusese întotdeauna Annie – curajoasă, descurcăreaţă, cuminte, liniştită. Ea nu căuta deloc să-şi pună în valoare nurii. Şi totuşi, avea siluetă frumoasă, un trup voinic şi bine făcut, mâinile şi picioarele frumoase, sânii tari, gâtul arcuit şi catifelat. Faţa ei netulburată, întoarsă acum către soare, avea o frumuseţe armonioasă, liniştită, uşor melancolică. Da, da, cu toate că nu se îngrijea absolut deloc, era de o frumuseţe aproape clasică, cu care s-ar fi mândrit orice femeie. Şi totuşi, Annie n-avea pic de vanitate, ăsta era lucrul cel mai de neînţeles – era de o independenţă dârză, dar n-avea nici cea mai mică urmă de îngâmfare sau orgoliu. Era aşa de puţin încrezută, încât se temea mereu să nu-l plictisească, să nu-i stea pe cap, să nu-l „încurce”. David se întrebă la ce nivel, la ce înălţime ameţitoare îl aprecia Annie, din moment ce se purta în felul acesta? Dar în orice caz, chiar judecând numai după respectul crescând pe care i-l dovedea doamna Leslie – fără doar şi poate oglindind admiraţia reverenţioasă cu care-l privea Annie David îşi putea da seama aproape limpede că Annie se teme de el. Şi, deodată, cum stătea aşa într-un cot pe nisip, în timp ce Sammy se zbenguia cu găletuşa la marginea unde se spărgeau valurile, David îi spuse:

— Annie, ce umbră s-a ivit între tine şi mine în ultima vreme? Altădată eram aşa buni prieteni!

Rămânând nemişcată, cu ochii închişi, îndreptaţi către soare, Annie răspunse:

— Tu eşti cel mai bun prieten al meu, David.

David se încruntă către ea, vânturând nisipul moale printre degete.

— Ce n-aş da să ştiu ce se petrece în căpşorul ăla al tău! Tare te-aş mai scutura eu, Annie! Uneori am poftă să-ţi mai alung din cap ideile năstruşnice. Tu ai devenit un fel de Mona Lisa, zău aşa, Annie. Să mor eu dacă n-aş avea poftă să-ţi trag o bătaie bună!

— Eu una nu te-aş prea sfătui, zise ea cu acelaşi zâmbet vag. Să ştii că-s destul de voinică.

— Uite ce e, răspunse David după un minut de gândire. Acum ştiu ce am să-ţi fac! Cu o severitate comică, se uită la ochii ei închişi. Diseară, după ce-l culci pe Sammy, am să te duc la bâlci, şi acolo am să te arunc în vârtejul tuturor distracţiilor ălora nebuneşti şi sălbatice. Am să te zvârl pe divanul fermecat, am să te plimb cu automobilele electrice şi pe *montagne russe.* Şi când ai să zbârnâi prin aer cu o sută de kilometri pe oră, am să mă uit de aproape la faţa ta, să văd dacă a mai rămas ceva din Annie cea de demult.

— Da, cu *montagne russe* mi-ar plăcea să merg, zise ea cu acelaşi calm zâmbitor, derutant. Dar trebuie să fie destul de scump, nu?

David se trânti pe spate, hohotind de râs.

— Vai, Annie, Annie, nimeni nu te întrece! Bine, frate, dar o să mergem cu *montagne russe* chiar dacă ar fi să ne coste un milion şi să murim amândoi!

Zis şi făcut. Momindu-l cu bomboane de mentă, îl culcară devreme pe Sammy, care nu bănuia nimic, şi apoi David şi cu Annie făcură o plimbare până la Parcul de distracţii de la Tynemouth. Vântul nu mai bătea aproape deloc, era o seară liniştită, dulce. Fără nicio pricină anumită, David îşi aminti deodată, cât se poate de viu, de serile pe care le petrecuse aici cu Jenny când erau în luna de miere la Cullercoats. Trecând pe acolo, lui David îi veni poftă să vorbească despre Jenny.

— Tu ştiai că am fost o dată aici cu Jenny? o întrebă el pe Annie.

— Sigur că ştiam, îi răspunse Annie, şi, fără să vrea, îi aruncă o privire ciudată.

— Pare o veşnicie de atunci.

— Dar n-a trecut chiar aşa de mult timp.

Urmă o pauză, apoi David, cufundat în gândurile lui, năpădit de un val nestăvilit de sentimente, îi dădu drumul mai departe:

— Ştii, Annie, îi duc dorul lui Jenny. Uneori mi-e teribil de dor de ea. Eu tot mai sper să se-ntoarcă la mine.

Se lăsă o nouă tăcere, care durā multă vreme, şi apoi Annie spuse:

— Da, David, şi eu sper. Am ştiut întotdeauna că eşti mort după ea.

Merseră mai departe, fără să vorbească, şi după aceea, când intrară în Parcul de distracţii, se păru că distracţiile n-or să aibă prea mare succes, pentru că Annie era nu numai tăcută, dar şi teribil de intimidată. Însă David era absolut hotărât s-o zgâlţâie, s-o smulgă din melancolia ei cu totul nejustificată. Izbutind în primul rând să-şi lepede el tristeţea, dezlănţui pur şi simplu o orgie. O purtă pe Annie peste tot, începând cu palatul oglinzilor, şi trecând pe la covorul fermecat. Coborând împreună pe acelaşi covoraş, Annie zâmbi cu un licăr de fericire.

— Ei, aşa da, zise el aprobator, şi o trase către *montagne russe.*

Acolo era încă şi mai bine. Porniră să meargă de-a-ndoaselea, străbătură glonţ tunelele. Calea ferată urca şi cobora, şi Annie îşi pierduse de tot respiraţia. Dar cel mai bine se simţiră la Roata Lumii. Descoperiră roata pe la ora nouă, şi năpustindu-se când către înaltul cerului, când în picaj, spre pământ, sau dându-se peste cap la înălţimi ameţitoare, vedeau tot Parcul de distracţii cum se rostogoleşte într-un vârtej nebun de lumini scânteietoare. Nimic nu era mai frumos decât Roata Lumii, nimic nu se putea compara cu ea – în cer, iad, purgatoriu sau în dimensiunile universului nostru. Cu Roata Lumii te urcai la o înălţime de necrezut, de unde ţi se desfăşură frumoasă, strălucitoare, până hăt departe, panorama luminilor bâlciului. Urcai domol, cu o încetineală perfidă, înşelătoare, bucurându-te de calmul momentan, admirând, în deplină siguranţă, priveliştea. Spre vârf, abia te mişcai. Şi apoi, cât admirai încă liniştit bâlciul desfăşurat sub ochii tăi, carlinga stătea în cumpănă pe culme şi, fără veste, se prăbuşea în adâncuri. Jos, jos, jos,

cădeai într-un abis, într-o întunecime înfricoşătoare. Ţi se făcea un gol în stomac, fiinţa ţi se topea în nefiinţă, piereai şi renăşteai în extazul acestui zbor teribil. Dar un zbor nu era nimic; carlinga zvâcnea deodată către noi piscuri, şi iar se prăbuşea cu tine jos, jos, jos de tot; trebuia să mori şi să te naşti din nou, la nesfârşit.

David o ajută pe Annie să coboare din carlingă. Fata se cam clătina pe picioare, sprijinindu-se de braţul lui, cu obrajii rumeni, cu pălăria strâmbă şi cu o privire care vădea bucuria de a se putea ţine de braţul lui.

— O, Davey, spuse ea cu sufletul la gură, să nu mă mai duci niciodată cu comedia aia! Apoi începu să râdă, şi râse, şi râse, şi râse aşa, liniştită, un râs parcă lăuntric. Şi apoi iarăşi vorbi, cu respiraţia întretăiată: Dar a fost minunat.

David îşi întoarse privirea asupra ei, zâmbind.

— În orice caz, ştiu că te-a făcut să râzi, zise el. Şi eu tocmai asta doream.

Merseră în plimbare pe tot întinsul Parcului de distracţii, interesaţi amândoi deopotrivă de tot ce vedeau. Se revărsau cascade de muzică, şarlatanii ţipau, luminile se aprindeau orbitoare, mulţimea se învârtea la nesfârşit. Oameni săraci, veseli, simpli. Erau mineri de pe Tyneside, nituitori de la Shiphead, metalurgişti de la Yarrow, cioplitori de la Seghill şi Hedlington şi Edgeley. Cu şepcile împinse pe ceafa, cu fularele fluturând, cu ţigări puse după ureche. Erau şi femeile lor cu ei, îmbujorate la faţă, vesele, mâncând diverse bunătăţi din pungi de hârtie. Când terminau de mâncat din ele, umflau pungile cu aer şi le pocneau. Aveau şi tuburi de hârtie, şi suflau în ele, umflându-le deodată, ca să te lovească în clipa când treceai prin dreptul lor. Erau adevărate saturnalii ale oamenilor de rând, ale umiliţilor şi urgisiţilor. Deodată, David îi spuse lui Annie:

— Vezi, Annie, ăsta e locul meu în viaţă. Sunt oameni de un soi cu mine şi mă simt fericit în mijlocul lor.

Dar Annie nu vru să recunoască. Ea clătină îndârjită din

cap.

— Tu, Davey, o să ajungi departe, în vârf, declară ea, în felul ei deschis, cu vorba înceată. Toată lumea zice aşa. La viitoarele alegeri ai să intri în parlament.

— Cine a spus asta?

— Aşa zic toţi băieţii de la Neptun. Chiar deunăzi îmi povestea Pug. Dânşii socot că tu eşti singurul care o să faci ceva pentru ei.

— Ei, dacă aş putea! zise David, oftând din adâncul inimii.

Când se întorceau de-a lungul ţărmului spre casă, în Tarrant Street, din mare răsări luna, cât roata carului, şi-i privi. În urma lor se stingeau gălăgia şi iluminaţia bâlciului. David îi povesti lui Annie despre planurile lui. De fapt, aproape că nici nu-i simţea prezenţa, atât de liniştită mergea pe lângă el, vorbind aşa de puţin şi ascultând aşa de frumos, în timp ce David îi înfăţişa tabloul tuturor năzuinţelor din sufletul lui. Dar năzuinţele lui nu erau străbătute de niciun pic de ambiţie personală. Nimic pentru el.

Nu visa decât dreptate pentru mineri, pentru cei de un soi cu el, o clasă de oameni asupriţi cumplit de atâta amar de vreme.

— Dreptate şi siguranţă, Annie, încheie el cu glas scăzut. Mineritul nu seamănă cu nicio altă industrie. Aici se impune naţionalizarea. De asta depind vieţile oamenilor. Atâta vreme cât ai întreprinderi particulare care nu urmăresc decât profituri mari, ai să constaţi în permanenţă că securitatea muncii e aruncată la gunoi. Sau prea rar băgată în seamă. Şi pe urmă, deodată, se întâmplă o catastrofă. Aşa cum s-a întâmplat la Neptun.

Între ei se aşternu tăcerea. Merseră mai departe pe Tarrant Street. Schimbând tonul, David întrebă:

— Nu te-ai plictisit să mă asculţi cum mă bat cu pumnii în piept ca un orator la colţul străzii?

— Nu, zise ea. Nu te baţi deloc cu pumnii în piept... Sunt lucruri mult prea adevărate.

— Aş vrea să vii şi tu să-l cunoşti pe Harry Nugent. Soseşte mâine aici. Harry e omul care într-adevăr poate să te convingă de ceva. Zău, Annie, o să-ţi placă.

Annie clătină repede din cap.

— A, nu! Nu vreau să-l cunosc.

— Dar de ce? întrebă el surprins.

— Aşa, nu vreau, zise ea neaşteptat de hotărâtă, neadmiţând niciun fel de contrazicere.

David se simţi jignit, fără niciun motiv; retragerea ei de neînţeles, venind după manifestarea lui de prietenie, după efortul lui de a o face să-şi iasă din făgaşul ei obişnuit, îi produse o durere în suflet. Lăsă baltă subiectul şi se închise în el. Când intrară în casă, respingând oferta lui Annie de a-i prepara ceva de mâncare, David îi spuse îndată noapte bună şi se duse glonţ în camera lui.

A doua zi sosi Harry Nugent. Harry se simţi foarte bine la Whitley Bay. El afirma, cu mâna pe inimă, că aerul de acolo e cel mai plăcut din lume; ori de câte ori izbutea să aibă un week-end liber, venea să-şi umple plămânii cu aerul minunat al golfului. Trase la hotelul Waverley, şi David îl întâlni acolo, la ora trei.

Deşi era foarte devreme după-amiază, luară imediat ceaiul în hol. Nugent era vinovatul, pentru că era un băutor pasionat de ceai; bea ceaşcă după ceaşcă, şi găsea tot felul de pretexte ca să-şi justifice pasiunea. Din nefericire, nici nu-i făcea bine, agravându-i dispepsia de care suferea. Constituţia fizică a lui Nugent era destul de firavă: trupul osos şi diform, faţa suptă şi fără culoare trădau o fiinţă prea puţin adaptată pentru o viaţă de agitaţie. Adeseori suferea foarte rău de pe urma unor boli fără importanţă, dar complet lipsite de aureolă romantică; de pildă, o dată se chinuise nici mai mult nici mai puţin de şase luni din pricina unei fistule anale. Dar niciodată nu se plângea, nu era morocănos şi nici nu se dădea bătut. Şi pe urmă, încerca o recunoştinţă absurdă, dar profund omenească, pentru fiecare bucurie a vieţii, fie ea cât de măruntă – o ţigară bună, un ceai, un week-end la Whitley

Bay, o după-amiază pe terenurile de sport de la Kennington. Mai presus de orice, Nugent era un om foarte uman; tocmai aceasta exprima şi zâmbetul care i se înfiripa liniştit pe faţa urâtă, un zâmbet care-i dădea un aer de adolescent, din cauză că-i descoperea o strungăreaţă. Şi acum, bând a treia ceaşcă de ceai, îi zâmbea lui David.

— Ei, cred că n-ar fi rău să-ţi spun pe şleau ce doresc.

— Ca de obicei, zise David.

Nugent îşi aprinse o ţigară, o lăsă între degetele îngălbenite de nicotină, îndesându-i firicelele de tutun cu un brusc acces de gravitate.

— David, tu ştiai că Chris Stapleton e bolnav? zise el în cele din urmă. Mda, se pare că-i merge din ce în ce mai rău, bietul de el. Noi nici n-am crezut că e aşa de grav. Săptămâna trecută a suferit o operaţie la Spitalul Francmasonilor – ceva intern, cred că-ţi închipui ce înseamnă. Am fost ieri la el. Nu mai cunoaşte pe nimeni şi e complet dus. Nugent se opri, cu ochii aţintiţi la capătul aprins al ţigării. După o îndelungată tăcere, Nugent adăugă: Luna viitoare o să se ţină alegeri locale la Sleescale.

În pieptul lui David crescu un val de emoţie nebunească, ce-i aprinse un licăr de spaimă în ochi. Se lăsă din nou tăcerea.

Nugent îşi întoarse privirea către el şi dădu din cap.

— Da, da, chiar aşa, David. Am vorbit cu conducerea locală. Nici nu încăpea vreo îndoială în privinţa persoanei pe care doresc ei s-o propună. O să ţi se depună candidatura pe filiera obişnuită.

Lui David nu-i venea să creadă. Se uită şi el la Nugent, copleşit, incapabil să scoată o vorbă. Apoi i se puse o pânză pe ochi şi nici nu-l mai văzu pe Nugent.

CAPITOLUL IX

Prima persoană pe care o întâlni David întorcându-se la Sleescale fu James Ramage. În acea dimineaţă de luni, David se întoarsese de la Whitley Bay la Tynecastle cu Annie şi cu Sammy şi-i urcase în trenul care avea să-i ducă acasă. Apoi se repezise la Edgeley şi lucrase toată ziua pe rupte la institut. La şapte seara ajunse la Sleescale, şi la ieşirea din gară era cât p-aci să se ciocnească cu Ramage, care se îndrepta spre chioşcul de ziare, să cumpere o ediţie de seară.

Ramage se opri locului în mijlocul pasajului, şi David înţelese imediat de pe mutra lui că e la curent cu toate. În noaptea de duminică spre luni, Stapleton murise la Spitalul Francmasonilor, şi în ziarul *Tynecastle Herald* din dimineaţa aceea era inserat un paragraf foarte semnificativ.

— Mda, da, zise Ramage batjocoritor, prefăcându-se cât se poate de amuzat. Vasăzică acum ne înfigem şi la parlament, eh?

David se strădui să-i răspundă cu amabilitatea cea mai exasperantă cu putinţă:

— Foarte exact, domnule Ramage!

— Ha! Şi ce, crezi că o să izbuteşti?

— Da, aşa sper, încuviinţă David, înnebunindu-l.

Ramage încetă de a se mai preface amuzat. Faţa lui greoaie se înroşi încă şi mai tare. Strânse pumnul şi-l trânti violent în palma stângă.

— Numai peste cadavrul meu!Îţi jur pe Dumnezeu că am să fac tot posibilul să te împiedic. Noi n-avem nevoie

de nişte păcătoşi de agitatori ca să ne reprezinte circumscripţia.

David privi faţa schimonosită de ură a lui Ramage cu un fel de curiozitate. El îl silise pe măcelar să furnizeze spitalului carne bună, îl combătuse în privinţa abatorului său infernal, în privinţa caselor de raport insalubre pe care le avea îndărătul străzii Cheiului. În general vorbind, încercase să-i determine pe James Ramage să facă şi puţin bine. Şi când colo, James Ramage ar fi fost în stare să-l ucidă tocmai pentru asta. Mare-i grădina lui Dumnezeu!

David îi spuse pe un ton calm, fără pic de răutate:

— Bineînţeles, dumneata o să-ţi sprijini propriul dumitale candidat.

— Da, asta poţi să fii sigur, explodă Ramage. O să te dărâm pur şi simplu în faţa urnelor, o să te ştergem pur şi simplu de pe faţa pământului. O să te facem de râsul câinilor în tot ţinutul Tyneside.

Ramage se sufocă în căutarea unor cuvinte mai violente, cu care să repete şi să-şi umfle mai mult ideea, apoi, încheindu-şi discursul cu o bolboroseală incoerentă, se întoarse şi se îndepărtă furios.

David porni foarte gânditor pe Freehold Street. Ştia că opinia lui Ramage nu reprezintă opinia publică. Pe de altă parte însă, era absolut conştient de opoziţia pe care avea s-o întâmpine. Circumscripţia Sleescale era în mod normal un mandat câştigat de la bun început pentru partidul laburist, un fief sigur al acestuia, dar din păcate Stapleton, care deţinea mandatul de patru ani, fusese un om în vârstă, sortit să moară de pe urma cumplitei boli care se numeşte cancer. La ultimele alegeri care aduseseră la putere guvernul Baldwin, circumscripţia Sleescale manifestase o uşoară şovăială, şi candidatul conservator, Laurence Roscoe, redusese majoritatea obţinută de Stapleton la numai 1200 de voturi. Era absolut sigur că Roscoe îşi va depune din nou candidatura şi tot aşa de sigur era că putea fi considerat un adversar

primejdios. David îl întâlnise în repetate rânduri: era un băiat tânăr, chipeş şi bogat; la treizeci şi patru de ani avea o siluetă lunguiaţă, cu umerii cam înguşti, fruntea cam prea înaltă şi cu tendinţă spre chelie, dinţii albi ca mărgăritarele. Încercând să-şi corecteze obiceiul de a sta puţin adus de spate, căpătase în schimb ticul de a ridica din umeri cu o zvâcnitură. Era fiul lui Lynton Roscoe, consilier regal – actualmente ridicat la rangul de baronet, şi membru în consiliul de administraţie al Minelor Principale din Tynecastle. Urmând tradiţia încetăţenită în familia lui, tânărul Roscoe era avocat pledant şi îşi asigurase o clientelă frumuşică în toată regiunea de nord-est a ţării; datorită pe de o parte situaţiei lui taică-su şi pe de altă parte propriei sale capacităţi, era extrem de solicitat, procesele literalmente îi curgeau. Pe când studia la Cambridge, obţinuse o medalie ca jucător de crichet, iar în timpul războiului luptase în aviaţie, ceea ce-i conferea o aureolă romantică. Realitatea este că îl mai pasiona şi acum zborul; îşi menţinuse brevetul de pilot şi adeseori se ducea cu avionul de la Heston la conacul lui taică-su de la Morpeth, ca să petreacă acolo week-end-ul.

Pentru David avea o semnificaţie stranie faptul că fiul celui cu care se ciocnise atât de violent la ancheta asupra cauzelor catastrofei miniere îi era acum adversar în alegeri. „Mă rog, mă rog, se gândi David cu zâmbet sumbru, cu cât se cocoaţă mai sus, cu atât mai rău o să cadă”.

Intră la el în casă. Martha era aşezată în faţa mesei şi cerceta cu atenţie ziarul de seară, prin ochelarii cu ramă de oţel, pe care (trecând cu dispreţ peste propunerea lui David de a se duce la un oculist) şi-i cumpărase de curând la noua sucursală a magazinului Woolworth. De obicei Martha nu-şi prea bătea capul să citească ziarul de seară. Dar auzind vestea cea mare, Hannah Brace nu se putuse stăpâni să nu vină şi să flecărească în privinţa paragrafului referitor la alegeri, aşa că, o dată în viaţă, se dusese şi Martha în oraş ca să cumpere ziarul. La intrarea

lui David se ridică de pe scaun cu un aer vinovat. David îşi dădu seama că Martha e uimită, zăpăcită, aproape incapabilă să mai gândească. Dar nu voia să se dea bătută, nu era ea femeia care s-o facă. Pe chipul ei întunecat şi cu trăsături de comandant, David desluşi lupta pe care o dădea în sinea ei ca să nu se lase impresionată. Ascunzând repede ziarul, Martha sări cu gura pe el:

— Te-ai întors cam devreme. Nu te aşteptam înainte de nouă.

Dar David nu voia s-o lase să scape numai cu atât.

— Ce zici, mamă, de chestia asta?

Martha făcu o pauză, după care îi spuse cu asprime:

— Mie nu-mi place deloc.

Atâta spuse, după care se îngriji de cina lui.

În timp ce mânca, David făurea planuri de acţiune. Era necesară o campanie viguroasă – aşa spuneau ăia, dar nu era chiar aşa uşor să fii viguros, atâta vreme cât erai sărac. Nugent fusese de o sinceritate brutală în ceea ce priveşte banii: i se făcea o concesie destul de mare lui David asigurându-i-se propunerea candidaturii. Dar în orice caz, David nu se lăsa speriat numai de-atâta lucru. Se puteau obţine unele reduceri la cheltuieli; bătrânul Peter Wilson era un agent electoral destul de rezonabil. Avea să închirieze o camionetă de la cooperativă şi să ţină majoritatea discursurilor în aer liber, luând cuvântul şi în sala primăriei, în cadrul unui ultim miting electoral. Când Martha îi întinse farfuria cu compot de prune, David îi zâmbi. Ştia ea că lui nu i-au plăcut niciodată prunele.

— Prune pentru un deputat!

— Mai stăm noi de vorbă! îi răspunse ea enigmatică.

Propunerea candidaturii lui David se efectuă la 24 august. Nu erau decât doi candidaţi; era un meci – o luptă deschisă şi directă – între David şi Roscoe. Douăzeci şi patru august era o zi teribil de umedă, ploua cu găleata, ceea ce – remarcă Roscoe în glumă – era de rău augur pentru unul dintre candidaţi. David nădăjduia că nu

pentru el. I se păru niţel deprimantă încrederea care răbufnea la Roscoe prin toţi porii. După cât îşi putea da el seama, organizarea conservatorilor era de trei ori mai eficientă decât a lui. Peter Wilson, prăpăditul avocat de contencios din Sleescale, mărunt nu numai ca statură, era o apariţie de-a dreptul neînsemnată, complet ştearsă de prezenţa lui Bannerman, agentul electoral al lui Rocoe, importat de la Tynecastle şi îmbrăcat foarte elegant. Şi în afară de asta, ploaia biciuitoare crea condiţiile cele mai neplăcute pentru oratoria desfăşurată de pe platforma unei camionete. De aceea, David, simţindu-se într-o dureroasă stare de inferioritate, se văzu silit să-şi amâne inaugurarea campaniei electorale. Se duse acasă şi-şi schimbă bocancii uzi.

A doua zi însă, cerul era senin, soarele strălucea, aşa că David se aruncă trup şi suflet în vâlitoarea bătăliei. La ieşirea din şut a schimbului de dimineaţă, el se afla acolo, la poarta minei Neptun. Cu capul descoperit, cocoţat pe platforma camionetei închiriate de Harry Ogle, flancat de pontatorul Jake Wicks şi de Bill Snow – Cha Leeming oferindu-se ca şofer voluntar – David ţinu o cuvântare puternică, incisivă şi, în mod intenţionat, foarte scurtă. El ştia bine că oamenilor le e foame la ora cinci, aşa că nu-i ţinu prea mult. Roscoe, care în viaţa lui nu ieşise flămând din mină cu gândul la mâncarea de acasă, ar fi putut eventual să facă această greşeală, dar în niciun caz nu David. Cuvântarea lui avu succes.

Platforma electorală pe care o expunea el era simplă şi banală. Dar cu toate acestea, izbutea să ofere un program substanţial de luptă. Dreptate pentru mineri! Ei ştiau că dacă nu se efectuează naţionalizarea, n-avea să li se facă dreptate. Niciodată. Or el, tocmai acest punct îl punea în program, fără alte marafeturi. Iar în această problemă era destul de competent ca să dea bătălia. În fond, era expresia credinţei lui de-o viaţă întreagă.

La sfârşitul primei săptămâni, Tom Heddon se deplasă de la Tynecastle, ca să „spună şi el un cuvânt” în sprijinul

lui David. Toate cuvântările lui David fuseseră în mod intenţionat ţinute pe un ton impersonal, lucru urmărit cu grijă de el, deoarece Roscoe lupta cu mijloace cinstite şi deocamdată atmosfera era curată, nimeni nu împroşcase pe nimeni cu noroi. Dar Heddon era Heddon, n-avea ce-i face; şi măcar că David îl rugase fierbinte, înainte de miting, să fie mai moderat, Tom nici nu voi să audă de renunţarea la invective. Cu un rânjet acrit pe faţa întunecoasă, îi dădu drumul:

— Ascultaţi-mă pe mine, băieţi! În alegerile astea împuţite, e numai doi candidaţi – Roscoe şi Davey Fenwick. Acum, uite ce e, mă, voi trebuie să ştiţi o vorbă: când Roscoe ăsta dădea mingea de-a dura pe terenurile de crichet de la Eton şi Harrow, cu zorzoane la costumul lui elegant, şi mă-sa şi ta-su şi sor-sa stăteau toţi acolo şi băteau din mânuţe sub caraghioasele alea de umbreluţe ale lor, Davey Fenwick era în fundul minei Neptun, gol până la brâu, trudind şi asudând, gâfâind şi împingând împuţitele alea de vagonete de cărbuni, aşa cum făcurăm şi noi, pe rupte, la viaţa noastră. Acum, ia să-mi spuneţi mie, mă băieţi, pe care din doi vreţi să-l faceţi deputat? Căruia o să-i daţi votul – ăluia care se chinuia cu vagonetele alea împuţite sau ăluia care nu prindea mingea aia împuţită?

Şi tot aşa îi dădu înainte, cam o jumătate de ceas. Era un discurs mulţumitor, piperat la culme, plin de expresii savuroase. Avu un succes monstru. După aceea, Tom Heddon îi spuse foarte calm lui David:

— Marfă ieftină, măi Davey; m-am plictisit şi eu de ea, dar dacă izbuteşte să-ţi fie de vreun folos, te rog să mă crezi că ţi-am oferit-o din toată inima.

Dacă Tom Heddon ar fi fost un om cu o minte strălucită, ar fi putut foarte bine să lupte chiar el pentru acest loc de deputat; şi Tom Heddon ştia că ar fi putut da această luptă. Dar întrucât Tom nu era un bărbat cu o minte strălucită, nu-i rămânea decât să fie altruist. Totuşi, altruismul lui nu-l cruţa uneori de clipe răzleţe de

amărăciune, de gânduri chinuitoare, care-l rodeau în singurătate mai rău decât pe osândiţi.

Alegerile fură fixate pentru ziua de sâmbătă 21 septembrie. Vineri 20, la ora şase seara, David ţinu ultimul său discurs electoral la primăria din Sleescale. Sala era arhiplină; ba chiar mulţi stăteau în picioare; intervalele erau pline ochi, şi mulţi se înghesuiau şi în uşile lăsate deschise, întrucât era o seară destul de caldă. Suporterii lui David erau adunaţi toţi în stradă: Tom Heddon, Harry Ogle, Jake Wicks, Jack Kinch, tânărul Brace, bătrânul Tom Ogle, Peter Wilson şi profesorul Carmichael, sosit special de la Wallington să petreacă week-end-ul cu David.

Când David se desprinse din mijlocul lor şi înaintă spre măsuţă ca să ia cuvântul, se făcu o tăcere mormântală. Rămase în picioare îndărătul mesei şi al sticlei de apă, în jurul căreia roiau muştele şi din care nu bea niciodată nimeni. Se aşternuse o tăcere atât de adâncă, încât David auzea jocul domol al valurilor în golful Snook. În faţa lui era o mare de chipuri, toate ridicate ca să-l privească. Dincolo de luminile puternice de pe estradă, chipurile acestea, luate laolaltă, aveau o paloare simbolică, o privire care părea vag să implore. Şi totuşi, el izbutea să distingă multe feţe cunoscute, ale unor oameni cu care era familiar. În primul rând de bănci o văzu pe Annie, cu ochii ei cuminţi aţintiţi asupra lui, iar lângă ea erau Pug şi Ned Sinclair şi Tom Townley, Cha Leeming cu Jack Reedy, morocănos şi amărât, Woods, Slattery şi încă zeci de alţi oameni, muncitori din mina Neptun. Îi cunoşteau bine, erau mineri, ortaci de-ai lui. Se simţi deodată pătruns de o mare umilinţă. Dar inima i se umplu, se umflă şi se revărsă spre ei. Renunţă la orice fel de clişee de cazuistică politică, la orice fel de retorică zgomotoasă. În sinea lui se gândi: „Ţine-mă, Doamne! Ajută-mă, Doamne!” Le vorbi simplu, cu cuvinte izvorâte din suflet:

— Vă cunosc pe mai toţi cei adunaţi aici, zise el, cu glasul înfiorat de emoţie. Mulţi dintre voi lucraţi în mina

Neptun pe când lucram şi eu acolo. Şi nu ştiu cum se face, dar astă-seară, chiar dacă aş putea, tot n-aş avea chef să mă apuc să vă trag un discurs sforăitor. Eu vă consider prietenii mei. Şi ca prieten mă adresez vouă.

Aici, un glas din fundul sălii îi strigă cuvinte de îmbărbătare:

— Dă-i drumul, măi Davey, că noi toţi stăm cu urechile ciulite! Zi-i înainte, băiete!

Urmară ovaţii puternice şi apoi tăcere. David continuă:

— Dacă stai să te gândeşti, viaţa tuturor bărbaţilor şi femeilor din sala aceasta e într-un fel sau altul strâns legată de mină. Sunteţi aici mineri, sau soţii de mineri, sau fii şi fiice de mineri. Soarta voastră a tuturor depinde de soarta minelor. Şi tocmai în această problemă a minelor, care e fără doar şi poate o chestiune de viaţă şi de moarte pentru noi toţi, vreau să vă vorbesc eu astă-seară...

Glasul lui David, ridicându-se pătimaş dar grav, răsună puternic în sala înfierbântată. Deodată, simţi că-l însufleţeşte o forţă deosebită, că e capabil să ţină oamenii în mână, să-i convingă, începu să-şi expună în faţa lor argumentele pe care le susţinea. Analiză sistemul proprietăţii particulare, care adeseori nesocotea securitatea muncii minerului, analiză principiul de bază al acestui sistem, şi anume goana după profit, în cadrul căreia acţionarul societăţii vine pe primul plan, iar minerul pe ultimul. Trecu apoi la chestiunea banilor încasaţi de proprietarii terenurilor miniere, acest principiu intolerabil şi imoral, care permitea ca sume colosale să se scurgă dintr-un ţinut în altul, nu în vederea unor servicii aduse colectivităţii, ci numai şi numai din pricina unui monopol acordat cu sute de ani în unnă. Şi apoi David le expuse succint şi alternativa: celălalt sistem, naţionalizarea! Un cuvânt strigat în pustiu de ani de zile. Îi rugă din suflet să vadă, să analizeze ce înseamnă naţionalizarea. Naţionalizarea înseamnă în primul rând unificarea exploatărilor miniere, unificarea conducerii şi

îmbunătăţirea metodelor de producţie, care aveau să fie urmate pe rând de o reorganizare a sistemului distribuirii cărbunelui la consumator. În al doilea rând, naţionalizarea minelor însemna asigurarea securităţii muncii în adâncul lor. În toată ţara se aflau sute de mine, demodate, învechite, prost utilate, în care, conform cu principiile sistemului proprietăţii particulare, minerul trebuia mai întâi şi-ntâi să se gândească la menţinerea, la apărarea slujbei lui şi în ultimul rând la denunţarea primejdiilor şi a condiţiilor necorespunzătoare de muncă. Dar salariile? Naţionalizarea însemna salarii mai bune, pentru că anii slabi din industrie aveau să fie compensaţi de anii buni. Însemna cel puţin un salariu minimal, *cu care se putea trăi.* Pe urmă mai însemna şi îmbunătăţirea condiţiilor de locuit. Statul nu putea în niciun caz să permită continuarea stării de neconceput în care se aflau în momentul acela locuinţele minerilor din atâtea ţinuturi. Nu ar fi fost spre lauda statului dacă această situaţie ar fi dăinuit. Această moştenire a locuinţelor nenorocite era rezultatul unor ani îndelungaţi, în care se dăduse frâu liber lăcomiei, egoismului şi nepăsării. Oamenii care munceau la mine aduceau un serviciu comunităţii, un serviciu naţional, legat de multe primejdii; ei trebuia consideraţi ca slujbaşi ai statului. Ei nu cereau decât dreptate, dreptatea care de secole întregi le era refuzată; ei cereau să fie slujitori ai statului, şi nu ROBI AI BANULUI...

Timp de o jumătate de oră, David îi ţinu încordaţi, reduşi la tăcere; îi ascultau ca hipnotizaţi argumentele, sorbindu-i cuvintele. Vorbea cu o convingere care mătura absolut totul din cale. Îi mişcă profund povestindu-le istoria propriei lor clase, nedreptăţile care se urmau, una după alta, la fel ca şi trădările. Îi făcu să strălucească de mândrie amintindu-le istoria glorioasă a propriei lor solidarităţi, sentimentul tovărăşiei de care dăduseră dovadă minerii din toate vremurile, în ciuda tuturor greutăţilor, curajul cu care înfruntaseră primejdiile.

— Ajutaţi-mă! strigă el în încheiere, cu mâinile întinse într-o chemare vibrând de pasiune, ajutaţi-mă să lupt pentru voi, să obţin în sfârşit dreptate pentru voi!

Tăcu deodată, rămânând în picioare, nemaidesluşind aproape nimic din cauza emoţiei care-i înceţoşa ochii. Apoi se aşeză brusc. Urmă o clipă de tăcere mormântală, după care izbucniră aplauzele şi ovaţiile. Răsunară ca un tunet. Harry Ogle sări în sus şi-i scutură puternic mâna lui David. Îl urmară Kinch, Wilson, Carmichael şi Heddon.

— Dar ştiu că i-ai ţinut încordaţi! îi spuse Heddon, trebuind să strige ca să se facă auzit în zgomotul acela. Toţi te ascultau, până la unul!

Wicks îl bătea pe David pe spinare, un pâlc de oameni zgomotoşi se repeziră la el, îl înconjurară, ţinând să-i strângă mâna, vorbind toţi deodată, copleşindu-l. În sală era un vacarm infernal, lumea bătea din picioare, aplauda, zăngănea obiecte de metal. Aclamaţiile creşteau, găsindu-şi ecou în noapte.

A doua zi, David obţinu 12424 voturi. Roscoe – 3691. A fost un adevărat triumf, o victorie nesperată, cea mai mare majoritate obţinută în circumscripţia Sleescale în ultimii paisprezece ani. Stând cu capul descoperit în faţa primăriei oraşului, în timp ce mulţimea, fericită, se înghesuia acolo ca să-l aplaude şi să-l ovaţioneze, agitându-se ca o mare învolburată, David simţi cum îl cuprinde ameţeala, dar înăuntrul lui se înălţă o forţă nouă, plină de încredere şi optimism. Într-un fel sau altul, izbutise. Îşi atinsese scopul.

Roscoe îi strânse mâna, şi mulţimea ovaţiona şi mai zgomotos, tunător. Roscoe ştia să piardă elegant; zâmbea, în ciuda dezamăgirii zdrobitoare. Dar Ramage nu zâmbea. Era şi el acolo, cu Bates şi Murchison. Şi nici nu-i strânse mâna. Stătea ţeapăn, cu sprâncenele încruntate, se uita urât, şi pe faţa lui morocănoasă nedumerirea se îmbina cu ostilitatea neiertătoare.

David ţinu un mic discurs scânteietor. Nici nu ştia ce spune şi cum spune. Le mulţumi tuturor, le mulţumi din

toată inima. Le afirmă că are de gând să muncească pentru ei, să lupte pentru ei. Avea să-i slujească. I se înmână o telegramă; era de la Nugent – felicitări. Telegrama asta a lui Harry Nugent însemna foarte mult pentru David. O citi în grabă şi o vârî în buzunarul de la piept. Veniră şi alţii să-l felicite, să-i strângă mâna, urmară noi ovaţii. Mulţimea începu deodată să-i cânte *Mulţi ani trăiască!* Cântau pentru el. Un ziarist îşi croi drum prin mulţime şi se apropie la un pas.

— Aveţi vreun mesaj, domnule Fenwick, pentru ziarul *Argus?* Vă rog să ne spuneţi măcar câteva cuvinte!

În pasaj îl aşteptau fotografii – se aprinseră sclipirile bliţurilor. Apoi alte ovaţii şi aplauze, pe urmă agitaţia mulţimii, şi în cele din urmă, furnicarul de oameni se împrăştie. Din diferite părţi ale oraşului mai răsunau urale. Peter Wilson, agentul lui electoral, râzând încântat, glumind, îl conduse încet pe scări. Totul se terminase. Absolut totul. Şi câştigase!

Se întoarse, în sfârşit, acasă şi intră cam ameţit în bucătărie. Rămase acolo, palid, cu silueta lui fină, uitându-se la maică-sa. Deodată, simţi că e obosit şi grozav de flămând. Foarte încet, îi spuse:

— Am izbutit, mamă! Ştii că am izbutit?

— Ştiu, zise ea sec. Şi mai ştiu că n-ai mâncat nimic de dimineaţă. Ce, acum, că te-ai boierit, o să refuzi budinca minerilor?

CAPITOLUL X

Intrarea lui David în Camera Comunelor îi oferi şi inevitabilul revers al medaliei: se simţi un om neînsemnat, şters, fără niciun prieten. Se luptă din răsputeri împotriva acestui sentiment. Lucru aproape comic; în prima zi, principala încurajare pe care o primi veni tocmai de la poliţia londoneză. Ajunse devreme la Camera Comunelor şi făcu greşeala obişnuită de a încerca să intre prin uşile destinate publicului. Un poliţist îl opri şi-i arătă, cu un gest prietenos, intrarea specială, discretă. David merse prin curte, înconjură statuia lui Oliver Cromwell şi, după ce trecu pe lângă şirul de maşini parcate şi de porumbei care ţopăiau mândri pe acolo, intră prin uşa rezervată deputaţilor. Acolo, un alt poliţist prietenos îl îndreptă spre garderobă – o cameră lungă, plină de cuiere, dintre care unele aveau nişte funduliţe şi panglici trandafirii, foarte curioase. David îşi scoase pălăria şi pardesiul, dar un alt poliţist amabil îl luă în primire şi-i explică geografia Camerei Comunelor, devenind de-a dreptul sentimental când intră în istoric, lămurindu-i chiar şi misterul fundelor roz pal:

— Astea sunt de pe vremea când se purtau săbii, domnule deputat. Aici şi le atârnau, înainte de a intra în sala de şedinţe.

— Credeam că s-au uzat între timp, zise David.

— Doamne fereşte, domnule deputat! Dacă o panglică începe să arate uzată, slavă Domnului, e cine să se ocupe, şi o înlocuieşte cu alta nouă.

La ora trei, sosiră Nugent şi Bebbington. David

străbătu, alături de ei, un vast culoar, plin de cărţi legate în cartoane albastru deschis – arhivele, legi, procese-verbale, procedura parlamentară –, cărţi care-ţi dădeau vaga impresie că n-au fost citite niciodată. Lui David îi făcură o impresie confuză sala cea lungă şi înaltă, deputaţii tolăniţi în fotolii, preşedintele Camerei, care avea în faţă ciocănelul; auzi o rugăciune mormăită, îşi auzi numele strigat, se îndreptă repede către băncile din fund. În suflet i se îmbinau sfiiciunea şi conştiinţa unor scopuri nobile – convingerea că în sfârşit a început adevărata lui muncă.

Se instală în nişte camere mobilate din Blount Street în cartierul Battersea. De fapt era o garsonieră situată la etaj, un dormitor combinat cu camera de zi, o chicinetă cu maşină de gătit cu gaze şi baia. Din păcate însă, garsoniera nu avea intrare separată, ci ajungeai la ea prin holul comun al casei. Pentru această garsonieră lipsită de independenţă plătea o liră pe săptămână chirie, cu înţelegerea ca proprietăreasa, doamna Tucker, să-i facă patul şi curăţenia. În rest, David voia să-şi poarte singur de grijă; avea chiar de gând să-şi pregătească şi micul dejun, ceea ce stârni uimirea doamnei Tucker.

Blount Street nu era o arteră prea distinsă, ci o stradă murdară şi afumată, între două şiruri de case vechi. Pe pavajul plin de gunoaie se jucau o droaie de copii palizi; jocurile lor erau curioase şi zgomotoase; se căţărau pe ostreţele ascuţite ale gardurilor, sau stăteau la taifas – mai ales fetiţele – pe marginea trotuarului, cu picioarele în rigolă. Dar în apropiere era Parcul Battersea şi casa cu numărul 33, a familiei Tucker, avea sus o terasă, de pe care David putea să vadă copacii verzi şi cerul albastru, dincolo de crenelurile afumate ale coşurilor de la case. Parcul Battersea îi plăcuse de la început. Nu era aşa frumos ca Hyde Park sau Green Park sau Kensington Gardens, dar îi era foarte drag.

În parc privea la tinerii muncitori care se exersau la sărituri şi se antrenau pentru cros pe pista de zgură,

privea elevii şcolilor municipale care jucau fotbal cu destulă îndemânare şi cu multă pasiune, sau dactilografele palide şi bolnăvicioase care se omorau alergând după minge pe terenurile cu sfarâmături de cărămidă, mânuind rachetele de tenis într-un stil cu totul necunoscut la Wimbledon. Nu vedeai pe aici guvernante elegante şi nici prunci în dantele dând din picioruşe în cărucioare splendide cu monogramă. Peter Pan, băiatul din poveste care nu s-a făcut niciodată mare, deşi altfel era foarte bine crescut, nici n-ar fi vrut să audă de Parcul Battersea. În schimb, David, amestecându-se în mulţimea neevoluată care petrecea aici un ceas de răgaz, găsea în Parcul Battersea mângâiere şi un puternic imbold.

Prima dată când făcu o adevărată inspecţie generală a parcului fu într-o sâmbătă după-amiază, chiar în ziua când luase masa cu Bebbington. Marea performanţă obţinută de David în alegeri şi faptul că sporise atât de mult majoritatea laburistă îl impresionaseră cu adevărat pe Bebbington; pentru că el era gata întotdeauna să cultive oamenii la modă, să se ţină scai de oamenii de succes – ceea ce explica de altfel faptul că Bebbington îi ieşise în întâmpinare, împreună cu Nugent, ca să-l prezinte pe David celorlalţi deputaţi. Mai târziu, Bebbington veni către el.

— Pleci din oraş sâmbăta asta?

— Nu, răspunse David.

— Eu tocmai făcusem nişte aranjamente pentru week-end, continuă Bebbington pe un ton impresionant, studiind totodată cu priviri piezişe efectul cuvintelor lui. Era vorba de o petrecere la Larchwood Park – ştii, conacul lui lady Outram –, şi când colo, în ultimul moment m-au agăţat să ţin o cuvântare duminică seara la Uniunea Democrată. O porcărie, nu? Ah, şi dacă ai şti cum urăsc eu week-end-urile petrecute la Londra! Dacă n-ai nimic mai bun de făcut, vino să iei masa cu mine sâmbătă.

— Cu plăcere, se învoi David după o clipă de şovăială.

El nu se prea dădea în vânt după Bebbington, dar îşi

spuse că ar fi fost o nepoliteţe să-l fi refuzat.

Luară prânzul în restaurantul Adalia, tapetat cu verde şi cu aur. Aveau o masă la fereastră, cu o vedere splendidă asupra Tamisei. Era evident de la bun început că în acest local celebru şi foarte exclusivist Bebbington cunoştea pe absolut toată lumea. Şi totodată extrem de multă lume îl cunoştea pe Bebbington. Conştient de privirile aţintite asupra siluetei sale perfect drepte şi suple, Bebbington se purtă amabil cu David, într-un stil protector, explicându-i tot ce trebuie să ştie, cu cine să se împrietenească şi de cine să se ferească. Însă subiectul principal al conversaţiei rămase propria lui persoană.

— De fapt să ştii că la mine a fost o chestie de noroc, zise el, am dat cu banul, dacă să împodobesc cu prezenţa mea Ministerul de Externe, sau să intru la laburişti. Să ştii că sunt un om plin de ambiţii. Dar în orice caz, cred că am acţionat destul de înţelept. Nu ţi se pare că sunt mai multe perspective în partid?

— Ce fel de perspective? îl întrebă David tăios.

Bebbington ridică uşor din sprâncene şi se uită în altă parte, de parcă ar fi considerat întrebarea de un gest îndoielnic.

— Dar ce, nu suntem toţi o apă şi-un pământ? murmură el uşor.

De data asta, David întoarse capul în altă parte. Bebbington începuse să-i facă greaţă cu orgoliul lui, cu spiritul său carierist, cu egoismul său implacabil, de oţel. Aruncă priviri prin restaurant, remarcând promptitudinea chelnerilor, florile, bateriile de vin, specialităţile culinare şi femeile elegante. În special femeile înfloreau în aerul acesta cald şi parfumat, ca nişte flori exotice. Nu aduceau nici pe departe cu femeile din mahalaua Teraselor, cu mâinile lor asprite şi bătătorite de muncă, cu feţele brăzdate de veşnica luptă cu viaţa. Femeile de aici purtau blănuri scumpe, perle, pietre preţioase. Aveau unghiile vopsite în roşu, parcă şi-ar fi înmuiat cu delicateţe degetele în sânge. Mâncau icre negre din Rusia*, pté de*

foie gras de la Strassbourg, căpşuni trufanda crescute în serele din sudul Franţei şi aduse de acolo cu avionul. O femeie tânără şi foarte drăguţă stătea la o masă cu un bătrân gras, chel, cu nasul coroiat. Îi atârnau obrajii, buhăiţi de trai bun; burta enormă, care i se lipea de masă, era de-a dreptul scârboasă. Iar femeia îl sorbea din ochi. Purta un inel cu diamant uriaş, cât un bob de fasole. Domnul cel gras comandă o sticlă de şampanie de doi litri, explicând că vinul de calitatea cea mai bună e îmbuteliat numai în sticle mari. Deşi nu voia să bea decât un pahar, întotdeauna cerea o sticlă mare. Curând, când li se aduse nota de plată, înfăţişată cu o reverenţă graţioasă, David văzu cum mâna puhavă a bătrânului pune pe tipsie şase lire. Aceştia doi abia gustaseră din mâncare şi din băutură, petrecând doar o jumătate de oră în local, dar costul consumaţiei ar fi fost suficient ca să întreţină o familie din mahalaua Teraselor timp de-o lună.

David avu impresia că nu trăieşte aievea. Nu, nu, această strivitoare nedreptate nu era şi nu putea să fie adevărată. O orânduire socială care permite asemenea inegalităţi e fără doar şi poate putredă de sus până jos.

Nu mai scoase o vorbă până la sfârşitul mesei, de altfel îi pierise şi pofta de mâncare. Îşi aminti de anii copilăriei, de timpul grevei, când se dusese pe câmp şi mâncase un nap crud ca să-şi ostoiască foamea chinuitoare. I se răscula şi sângele în vine împotriva acestui desfrâu al bogătaşilor; când în cele din urmă plecă, respiră uşurat. I se păru că a scăpat dintr-o seră în care miresme voluptuoase dar mortale îi ameţeau simţurile şi-i otrăveau sufletul. Atunci, în timp ce se îndrepta spre casă, Parcul Battersea îi apăru ca o grădină deschisă şi nepângărită.

Reacţia la acea primă masă luată cu Bebbington fu o întărire aproape violentă a hotărârii sale de a duce o viaţă simplă. Dăduse din întâmplare peste o carte ciudată: *Viaţa parohului din Ars.* Era fireşte vorba de un umil preot de ţară, din fundul unei provincii franceze, dar austeritatea vieţii acestuia şi în special hrana extrem de

frugală îl impresionară grozav pe David. După bălăceala în mocirlă la care asistase în localul Adalia, David simţi un nou respect pentru acest om simplu din Ars, care mânca o dată pe zi, şi anume doi cartofi reci, după care bea un pahar de apă de la fântână.

Pe doamna Tucker o necăjeau intenţiile lui David de a duce un trai de spartan. Era o irlandeză volubilă, mai trecută ca vârstă, cu ochi verzi, faţa pistruiată şi un păr roşu aprins. Niciodată nu-şi ascundea originea irlandeză, ci spunea, cu multă mândrie că numele ei de domnişoară fusese Shanahan. Soţul ei era încasator la Societatea de Gaze. Aveau doi băieţi mari, funcţionari în City, neînsuraţi. Nu avea nimic din indolenţa specifică neamului ei, lucru de altfel exclus din capul locului, dată fiind culoarea părului, şi era deprinsă – după cum spunea singură – „să-i conducă ea pe bărbaţi”. Refuzul lui David de a-i permite să-i gătească pentru breakfast şi cină o lovea în însăşi mândria ei de descendentă a neamului Shanahan, făcând-o să comenteze în dreapta şi-n stânga această situaţie. Nora Shanahan fusese tare bună de gură ca domnişoară, şi rămăsese tot aşa şi acum; flecăreala ei aduse însă rezultate nefericite.

În ultima sâmbătă a lunii ianuarie, David se duse pe seară după cumpărături în Bull Street, o stradă principală care cotea din Blount Street. Adeseori cumpăra din Bull Street fructe, biscuiţi, sau câte-o bucată de brânză; erau aici magazine bune, care vindeau destul de ieftin. Dar în după-amiaza aceea, David îşi cumpără o tigaie cu coadă. De multă vreme tot jinduia el după o tigaie cu coadă, ca fiind un lucru util pentru gustarea de dimineaţă – un mijloc simplu şi rapid, fără să constituie un lux. În sfârşit, era în posesia unei tigăi cu coadă. Vânzătoarea de la fierărie nu se pricepu să ambaleze tigaia, aşa că, după ce rupse vreo câteva ziare, amuzându-se copios şi totodată amuzându-l şi pe David, renunţă complet la strădaniile ei şi-l întrebă dacă nu vrea s-o ia neîmpachetată. Drept care, David luă tigaia nouă-nouţă şi neînvelită şi o duse,

fără pic de jenă, la casa din Blount Street nr. 33.

Dar la uşa casei cu numărul 33 de pe Blount Street se întâmplă ceva. Un tânăr cu pantaloni golf, trenci şi pălărie moale, pe care David îl zărise din când în când învârtindu-se în preajma casei, ridică deodată la ochi un aparat de fotografiat care-i atârna pe umăr şi luă un instantaneu cu David şi tigaia. Apoi îşi ridică pălăria moale, în chip de salut, şi se îndepărtă foarte repede.

A doua zi dimineaţă, în mijlocul ziarului *Daily Gazette* apăru fotografia sub titlul: *Deputatul cu tigaia,* iar dedesubt era un text destul de simplu, care lăuda ascetismul noului reprezentant al minerilor din nordul ţării. Urma şi un interviu scurt, dar foarte pregnant, cu doamna Tucker, plin de idiomuri irlandeze şi de bârfa măruntă de mahala.

David roşi de furie şi nelinişte. Se ridică de la masă, se repezi la telefonul de pe scară. Îl sună pe directorul ziarului, protestând indignat. Directorul se scuză, spunând că-i pare extrem de rău, dar de fapt nu prea vede ce greşeală s-a comis. Nu-i aducea niciun prejudiciu, dimpotrivă, o reclamă foarte bună, nu? Nu era oare un excelent mijloc de publicitate? Nici doamna Tucker nu izbutea deloc să înţeleagă care-i răul pe care i-l pricinuise; ea personal era mai mult decât încântată să-şi vadă numele în ziar – bineînţeles, cu condiţia să nu fie ceva de ruşine, adăugă ea.

Dar în dimineaţa aceea David plecă la Camera Comunelor amărât, nemulţumit şi simţindu-se mic, mic de tot, nădăjduind că, cine ştie, poate are norocul ca incidentul să fi scăpat atenţiei oamenilor. Zadarnică speranţă. În momentul în care intră, îl întâmpinară urale uşor batjocoritoare. Asta era prima acţiune prin care se făcuse cunoscut – şi tocmai pe calea ridicolului! Se îmbujoră la faţă şi lăsă capul în jos, plesnind de ruşine, cu teama ca nu cumva deputaţii să-şi închipuie că el a căutat singur să-şi facă o asemenea reclamă ieftină.

— Încearcă şi tu s-o iei în glumă, îi sugeră cu blândeţe

Nugent. Cel mai bine e să faci haz de necaz.

Nugent înţelegea lucrurile exact cum trebuie. Dar Bebbington nu. Bebbington se purtă distant şi adoptă un ton satiric. El considera incidentul ca un lucru aranjat cu meticulozitate dinainte, şi de altfel nici nu se sfii să i-o spună în faţă. Poate că-i era chiar ciudă pe David, gelos fiind de publicitatea stârnită în jurul lui.

În seara aceea, Nugent îi făcu lui David o vizită. Se aşeză, îşi căută prin buzunare pipa, inspectă odaia cu ochii lui liniştiţi, contemplativi. Arăta la faţă mai cadaveric ca oricând, şi şuviţele de păr care-i cădeau răvăşite pe frunte erau din ce în ce mai puţine şi mai rare; totuşi, veselia lui predomina, cu nota ei adolescentină, inimitabilă. Îşi aprinse pipa şi apoi spuse:

— De multă vreme tot voiam să-ţi fac o vizită. Te-ai aranjat foarte drăguţ aici.

— Deh, pentru o liră pe săptămână, merge, răspunse scurt David. Bineînţeles, nu toate lucrurile sunt aici. Nenorocita aia de tigaie e în bucătărie.

Lui Nugent îi sticliră ochii de râs.

— Nu trebuie să-ţi baţi capul cu prostii dintr-astea, îi spuse el amabil. Cred că de fapt o să-ţi fie de folos în ochii muncitorilor din nordul ţării.

— Chestia este că vreau să le fiu eu lor de folos, se înfierbântă David.

— O să vină şi asta cu timpul, zise Nugent. Momentan nu putem face mult mai mult decât să batem pasul pe loc. Ne izbim de un zid gros – conservatorii au majoritate zdrobitoare: 419 mandate, faţă de 151 ale noastre. În faţa unei asemenea situaţii, ce poţi să faci? Nimic decât să te ţii tare şi să aştepţi până ne-o veni şi nouă rândul. Dar să nu crezi că eu nu ştiu ce-i în sufletul tău. Tu vrei să ajungi la ceva. Şi nu poţi ajunge. Tu vrei să pui capăt formalismului, birocraţiei, voturilor parlamentare şi întregii proceduri a ălora care stau bine înfipţi la locurile lor. Tu vrei rezultate concrete. Ei, dragă David, aşteaptă numai puţin. Într-o bună zi ai să vezi tu că ţi se va ivi

prilejul bun să porneşti în cursă.

David nu răspunse; într-un târziu, vorbi greoi:

— Tocmai nenorocita asta de amânare continuă mi se pare mie aşa lipsită de sens. În minele de cărbuni se pregăteşte o furtună, asta miroase de la o poştă. Când expiră acordul în vigoare, proprietarii or să pună iarăşi piciorul în prag şi or să ceară sporirea orelor de muncă şi reducerea salariilor. Iar între timp, lucrurile sunt lăsate în voia sorţii.

— Ei tot se mai amuză cu gândul obţinerii unor noi subvenţii, zâmbi blând Nugent. În 1921, subvenţiile au înghiţit zece milioane de lire. Pe urmă le-a venit gândul ăla grozav – înfiinţarea unei comisii, ceea ce constituie întotdeauna o idee genială. Dar până ce ajunge comisia să-şi publice constatările, guvernul mai plăteşte o subvenţie. Pe urmă, comisia dă publicităţii raportul ei şi condamnă orice fel de subvenţie. E un joc foarte instructiv. Ba chiar şi foarte amuzant.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, când o să obţinem odată naţionalizarea? întrebă David cu înflăcărare. Asta e singura soluţie. Avem oare de gând să aşteptăm până ne-or oferi-o ei de-a gata pe tavă?

— Trebuie să aşteptăm până când un guvern laburist o va obţine, zise liniştit Nugent. Apoi zâmbi. Între timp, dă-i drumul înainte cu cărţile tale albastre şi cu tigaia cu coadă!

Urmă un nou răstimp de tăcere. Apoi Nugent continuă:

— Ceea ce interesează este ecuaţia personală a fiecăruia dintre noi. Jocul ăsta are atâtea chichiţe şi nişte iţe aşa de încurcate, încât dacă nu bagi bine de seamă te poţi pierde cu totul în ele. Nimic nu scoate mai mult la iveală slăbiciunile tainice ale unui om decât viaţa politică. Ambiţiile personale şi ambiţiile sociale şi blestematul ăsta de egoism, şi interesele personale, astea sunt marile nenorociri ale vieţii politice, Davey. Să luăm de exemplu pe prietenul nostru Bebbington. Crezi că lui îi pasă de cei peste douăzeci de mii de mineri din Durham care l-au

votat? Nici cât negru sub unghie! Lui nu-i pasă decât de Bebbington. O, Doamne, ţi s-ar rupe inima dacă ai auzi. Să luăm un alt exemplu: Bob Chalmers. Când şi-a făcut ăsta apariţia, acum patru ani, era un adevărat fanatic. Mi-a jurat, cu lacrimi în ochi, că o să muncească pe brânci până o obţine ziua de muncă de şapte ore pentru filatoare, iar de nu izbuteşte, se-mpuşcă. Ei bine, ziua de muncă de şapte ore n-a ajuns încă în comitatul Lancashire, şi totuşi Bob nu e mort. Ba e chiar foarte viu. L-a pişcat strechea aurului. S-a înhăitat cu gaşca lui Clinton – le face rost de tot felul de informaţii utile şi scoate bani cu grămada în City. Sau altul: Cleghorn. La ăsta contează mai mult latura socială. El şi-a luat o nevastă din protipendadă. Ei, deh! Şi acum e în stare să piardă jetonul de prezenţă de la orice consiliu sau comitet pentru ca să-şi însoţească nobila nevastă la o premieră în West End. Eu încerc să fiu înţelegător cu ei, dar, crede-mă, David, poţi să înnebuneşti din toate astea. Nici eu n-oi fi uşă de biserică, dar cel puţin pot să-ţi jur că sunt sincer. De aceea mă bucur din toată inima că te-ai instalat în locuinţa asta şi că încerci să duci o viaţă simplă şi cinstită. Pentru numele lui Dumnezeu, omule, aşa să te ţii! Aşa să te ţii!

David nu-l mai văzuse niciodată pe Nugent atât de surescitat. Dar asta nu dură decât o clipă. Nugent îşi recăpătă îndată stăpânirea de sine, şi pe faţă îi înflori seninătatea obişnuită.

— Mai curând sau mai târziu, ai să te izbeşti din plin de astea. Are să te lovească în faţă duhoarea corupţiei, deodată, aşa cum izbeşte pe miner mirosul de grizu. Colcăie peste tot, David. Bagă de seamă ce se întâmplă la bufetul Camerei Comunelor. Fii atent cu cine bei acolo. Fii atent la Bebbington, Chalmers şi Dickson. Ştiu că acum îţi vorbesc ca dintr-o cărţulie de reformator religios, dar crede-mă că e totuşi adevărul adevărat. Dacă izbuteşti să fii cinstit cu tine însuţi, numai asta contează, şi puţin îţi pasă de tot ce se întâmplă. Nugent îşi scutură pipa. Şi cu

asta am încheiat predica. Îmi stătea pe suflet, trebuia să ţi-o ţin. Însă, punctul următor: dacă vreodată intru aici, într-o inspecţie inopinată, şi găsesc poliţa căminului plină de invitaţii mondene şi stupide, să ştii că am să-ţi trag un picior în spate, de n-o să-l poţi duce. Dacă vrei să te distrezi, să vii cu mine să priveşti meciurile de crichet de la stadionul Kennington, când s-o face vremea mai frumoasă. Sunt şi eu membru al clubului şi-mi place foarte mult.

David zâmbi.

— Asta e forma dumitale de corupţie.

— Tocmai! Şi mă costă două lire pe an. Şi n-aş renunţa la ea nici dacă mi s-ar oferi conducerea partidului. Uitându-se la ceas, Nugent se ridică încet de pe scaun şi se întinse. Acum trebuie să plec. Se îndreptă către uşă. Dar, apropo, n-am uitat că trebuie să-ţi ţii şi tu discursul de debut. Ai să ai o ocazie mare peste vreo două săptămâni, când Clarke o să propună un amendament la legea securităţii în mine. Atunci poţi să spui şi tu vreo două vorbe, ca să-ţi sărezi sufletul. Noapte bună!

După plecarea lui Nugent, David se aşeză pe scaun. Se simţea mult mai bine, uşurat, liniştit. Nugent avea întotdeauna această influenţă asupra lui. Era perfect adevărat că fusese cam neliniştit în ultima vreme – inerţia vieţii parlamentare, care se desfăşura mecanic, ca pe clape, într-o monotonie ucigătoare, era la polul opus faţă de agitaţia efervescentă din timpul alegerilor, dar şi faţă de entuziasmul convingerilor lui. El nu putea suferi încetineala de melc, pierderea de timp, vorbăria inutilă, întrebările absurde, răspunsurile suave, ipocrizia politicoasă – toate făcute ca să arunce praf în ochii oamenilor. În locul zgomotului unei roţi care pune totul în mişcare, el nu auzea decât hârâitul greoi al maşinăriei. Însă Nugent îl făcea să considere acest resentiment ca deopotrivă firesc şi absurd. Trebuia să cultive răbdarea. Se gândi cu bucurie, dar şi cu oarecare teamă, la discursul de debut pe care urma să-l ţină; era cât se

poate de important ca discursul să fie bun şi să reţină atenţia oamenilor. Trebuia să-şi ia cele mai depline măsuri de siguranţă cu privire la acest discurs. Ocazia era minunată – amendamentul la legea securităţii muncii în mine. Încă de pe acum vedea absolut limpede cum o să trateze problema, punctele asupra cărora o să insiste, lucrurile pe care o să le solicite şi altele pe care o să evite să le pomenească. Discursul începu să se înfiripe, să prindă contur, să se zămislească, la fel ca o fiinţă vie, în creierul lui. Forţa propriilor lui gânduri îl propulsa pe David, înălţându-l deasupra tuturor altor preocupări; mina îl absorbea, se vedea din nou în galeriile întunecoase, în care oamenii trudeau sub ameninţarea neîncetată a mutilării şi a morţii. Era uşor să nu-ţi faci niciun fel de grijă în privinţa acestor lucruri dacă nu le cunoşteai. Dar el le cunoştea. Şi el avea să imprime puternic, cu forţa, imaginea vie a cunoştinţelor lui în minţile şi inimile celor care nu le cunoşteau. Şi atunci, situaţia avea negreşit să se schimbe.

Stând acolo, în faţa focului, liniştit şi încordat, auzi o bătaie în uşă. Apoi intră doamna Tucker.

— Vă caută o doamnă, anunţă ea.

Tresărind, David reveni la realitate.

— O doamnă? repetă el, şi dintr-o dată îi pătrunse în minte o speranţă nesăbuită. Tot timpul avusese convingerea că Jenny trebuie să fie la Londra. Era oare posibil? Se putea oare ca Jenny să se fi întors la el?

— E jos. S-o poftesc aici?

— Da, şopti el.

David îşi îndreptă faţa spre uşă, cu un fior ciudat în inimă. Apoi se schimbă la faţă, fiorul din inimă se răci şi speranţa fulgerătoare se mistui tot aşa de repede cum se ivise. Nu era Jenny, ci Hilda Barras.

— Da, sunt doar eu, declară ea fără menajamente, conform obiceiului, percepând schimbarea produsă pe faţa lui. Din ziarul de azi-dimineaţă am aflat unde locuieşti şi m-am hotărât să vin să te importunez cu

felicitările mele. Dacă eşti cumva prea ocupat, spune-mi, şi plec imediat.

— Vai, Hilda, nu fi absurdă! protestă el.

Era o surpriză de-a dreptul uimitoare s-o vadă pe Hilda Barras. După ce-i trecu dezamăgirea iniţială, fu încântat de venirea ei. Era îmbrăcată cu un taior gri sobru şi o blană de vulpe simplă, dar de bună calitate. Faţa ei întunecată şi severă făcea să vibreze o coardă familiară în memoria lui; îşi aduse aminte deodată de discuţiile lor aprinse de pe vremuri. David zâmbi. Şi, lucru ciudat, zâmbi şi Hilda; pe vremuri, când o cunoscuse, ea nu zâmbea niciodată – sau, în orice caz, nu zâmbea mai deloc.

— Te rog stai jos, Hilda. E un adevărat eveniment pentru mine.

Hilda se aşeză şi-şi scoase încet mănuşile; avea mâini foarte albe, suple, dar puternice.

— Ce faci la Londra? întrebă el.

— Ştii că e nostim ca tocmai tu să mă întrebi? zise ea calmă. Tu, care nu eşti aici decât de o lună. Ăsta e păcatul vostru, al provincialilor.

— Parcă tu nu eşti tot provincială?

— Ce, vrei să-ncepem iar să ne certăm?

Vasăzică şi Hilda îşi amintea de discuţiile lor! David îi răspunse:

— Numai dacă avem lapte fierbinte şi biscuiţi.

De data asta, Hilda râse de-a binelea. Când râdea, era plăcută; avea dinţi foarte frumoşi. Pierduse în mare măsură severitatea de altădată, care interzicea parcă orice apropiere; dispăruse încruntarea ei chinuită şi morocănoasă, părea mai fericită şi mai sigură pe sine. Îi vorbi:

— Se vede cale de-o poştă că în timp ce eu îţi urmăream cu interes cariera, tu m-ai dat complet uitării.

— A, nu, o contrazise el. Ştiam că ţi-ai luat acum vreo patru ani doctoratul în Medicină.

— Medicină? reluă ea ironic. Ce comedie mai e şi asta?

Nu cumva mă confunzi din greşeală cu fotografia lui Luke Fildes? Nu, nu, să ştii că eu nu umblu cu ipecacuana şi ceapa de mare la mine. Slavă Domnului, sunt chirurg. Mi-am luat doctoratul în ştiinţe, *magna cum laude.* Nu ştiu dacă te interesează, dar sunt titulară la spitalul de femei Sfânta Elisabeta – foarte aproape de aici, pe Clifford Street, în Chelsea; treci numai Tamisa, şi ai ajuns.

— Bravo, Hilda! zise el încântat.

— Păi ce, nu-i frumos?

Dispăruse orice urmă de ironie din glasul Hildei, acum vorbea simplu şi sincer.

— Vasăzică îţi place, nu?

— La nebunie! zise ea cu multă hotărâre. N-aş putea trăi fără munca asta a mea.

„Deci, asta a schimbat-o”, se gândi el instinctiv. Când Hilda ridică ochii, cu o intuiţie de vrăjitoare, îi citi imediat gândurile.

— Eram o fiară, nu? zise ea calmă. Mă purtam ca o fiară cu Grace, şi cu mătuşa Carrie, şi cu toată lumea – chiar şi cu mine însămi. Să nu mă contrazici, nici măcar aşa, din plăcerea de a te certa. De fapt, vizita asta are caracterul unui act de pocăinţă.

— Sper că ai să-l repeţi, nu?

— Ei, să ştii că acum ai fost drăguţ, zise ea recunoscătoare, îmbujorându-se uşor. Vreau să fiu foarte sinceră cu tine. Am puţini prieteni la Londra, teribil de puţini, înduioşător de puţini. Sunt prea rigidă. Nu sunt făcută să mă împrietenesc cu oamenii. Nici nu-mi place să cunosc multă lume. Dar tu mi-ai plăcut întotdeauna. Te rog să nu interpretezi greşit vorbele mele. Mie nu-mi umblă niciun fel de gărgăuni prin cap. Câtuşi de puţin. M-am gândit că dacă eşti dispus, am putea din când în când să mai duelăm cu spiritele noastre ascuţite.

— Tu?! exclamă el. Tu n-ai niciun pic de spirit!

— Ei, aşa îmi placi! zise ca cu entuziasm. Ştiam cu eu că tu n-ai să-mi înţelegi greşit vorbele.

David rămase cu mâinile în buzunare şi cu spatele spre

foc, uitându-se la Hilda.

— Eu mă pregăteam de cină. Cacao şi biscuiţi. Vrei şi tu?

— Sigur, se învoi ea. Cacaoa o faci în tigaia cu coadă?

— Cam aşa ceva, recunoscu el îndreptându-se spre bucătărie.

Hilda îl auzi tuşind în bucătărie şi când reveni în cameră îl întrebă:

— Dar tusea asta ce-i?

— Bronşită tabagică. Plus ceva gaze de la nemţi, pe front.

— Ar trebui să ţi-o îngrijeşti.

— Parcă ziceai că eşti chirurg, nu doctor.

Băură cacao şi mâncară biscuiţi. Pălăvrăgiră şi discutară în contradictoriu. Hilda îi povesti despre munca ei, despre sala de operaţii, despre femeile pe care le tăia cu bisturiul. Într-un fel, David o invidia. Asta era o adevărată realizare, un ajutor palpabil pe care-l acorda omenirii suferinde.

Dar ea zâmbi.

— Să ştii că eu nu sunt de felul meu o bună samariteancă. Totul e chestiune de tehnică. Matematică aplicată. Sânge rece şi hotărâre. Apoi adăugă: Şi totuşi, prin această muncă am devenit eu umană.

— Asta rămâne de discutat.

Şi iarăşi se puseră pe ceartă. Apoi vorbiră despre discursul pe care urma să-l ţină el. Pe Hilda o interesa şi o emoţiona această perspectivă. David expuse un punctaj pe care ea îl respinse cu vehemenţă. Discuţia lor era foarte plăcută, amintindu-le vremurile de demult.

Se făcu ceasul zece. Hilda se ridică de pe scaun şi-şi luă rămas-bun.

— Trebuie să vii să-mi faci o vizită, spuse ea. Eu pregătesc o cacao mult mai bună decât a ta.

— De venit, vin, zise el. Dar nu cred să faci o cacao mai bună.

Întorcându-se în cartierul Chelsea, Hilda se gândi cu un

licăr interior că fusese o seară reuşită. Vizita aceasta îi solicitase un mare efort de voinţă. Se temuse, ştiind că gestul ei putea fi susceptibil de o interpretare greşită. Dar David îl interpretase aşa cum se cuvenea. Era un om mult prea înţelept, în general o inteligenţă superioară. Hilda plutea în al nouălea cer. La chirurgie era admirabilă. Dar la psihologie nu se pricepea cine ştie ce.

În seara cuvântării lui, Hilda cumpără nerăbdătoare o ediţie târzie a unui ziar. Cuvântarea era comentată, şi încă favorabil. Ziarele de a doua zi dimineaţă fură şi mai entuziaste. *Daily Herald* îi acorda o coloană şi jumătate, ba chiar şi ziarul conservator *Times* se referea în termeni foarte amabili la elocinţa sinceră şi convingătoare a noului deputat de Sleescale.

Hilda era în culmea fericirii. Se gândi că trebuie neapărat să-i dea un telefon. Înainte de a-şi face contravizita, îl sună pe David să-l felicite călduros. Veni de la telefon foarte satisfăcută. Poate îi vorbise pe un ton niţel prea înfierbântat. Dar cuvântarea lui fusese minunată. Şi, bineînţeles, pe ea o interesa doar cuvântarea.

CAPITOLUL XI

Arthur stătea la fereastra administraţiei minei Neptun, uitându-se la oamenii care umpleau curtea, amintindu-şi cu un junghi în inimă de lock-out-ul prin care trecuse în 1921 – primul dintr-o serie de conflicte industriale, în care fusese târât fără voia lui, conflicte care îndreptaseră spre punctul lor culminant greva din 1926. Îşi şterse fruntea cu mâna, dorind din suflet să uite de tot conflictul acesta, fără nicio noimă. De-ajuns că se terminase, că greva fusese înfrântă şi că muncitorii se întorseseră, umplând curtea minei, înghesuindu-se, împingându-se mereu spre şopronul pontatorului. Nu mai era vorba că cereau de lucru; acum pur şi simplu ţipau după lucru. Dorinţa era scrisă clar pe feţele lor mute. Muncă! Muncă! Indiferent de salariu! Privind aceste feţe tăcute îţi puteai da seama cât de strălucită era victoria patronilor. Muncitorii erau nu înfrânţi, ci zdrobiţi; în ochii lor licărea teama, panica la gândul că-i aşteaptă o iarnă de foamete. Indiferent de condiţii, indiferent de salariu, numai să li se dea de lucru; muncă la orice preţ! Se înghesuiau, se împingeau, îşi croiau loc cu coatele, ca să ajungă mai repede la şopronul pontatorului, unde îndărătul barei stătea Hudspeth, împreună cu bătrânul Pettit, verificându-le şi înregistrându-le foaia de pontaj.

Arthur nu putea să-şi ia ochii de la această scenă. Hudspeth se uita pe rând la fiecare miner care înainta spre el, îl cântărea din ochi, schimba o privire cu Pettit şi încuviinţa din cap. Dacă dădea din cap, era în regulă. Minerul căpăta de lucru, îşi lua tichetul de pontaj şi trecea

dincolo de bară, ca un suflet primit în împărăţia cerurilor, după ce a trecut prin faţa jilţului judecăţii de apoi. Era stranie expresia de pe feţele mute ale oamenilor primiţi la lucru: o iluminare bruscă, un puternic spasm de uşurare, o recunoştinţă aproape de necrezut pentru că fusese reprimiţi în infernul întunecat al Paradisului. Dar nu toţi muncitorii erau primiţi, a, nu, nu era lucru destul pentru toţi. Dacă s-ar fi introdus schimburile de şase ore, ar fi fost de muncă pentru toţi, dar avusese loc o victorie strălucită a forţelor Dreptăţii şi Ordinii, conduse de un cabinet entuziast, favorabil grevei, şi susţinut de poporul britanic, aşa că schimbul era de opt ore. Dar nu-i nimic, nu-i nimic! Nu vă batem acum capul cu asta, indiferent de condiţii, indiferent de salarizare, daţi-ne de lucru, daţi-ne de lucru, pentru numele lui Dumnezeu!

Arthur încercă să se smulgă de la fereastră, dar nu izbuti. Îl reţineau acolo feţele oamenilor, şi în special îl fascina faţa unuia dintre mineri: era Pug Macer. Arthur îl cunoştea perfect. Ştia că Pug era un muncitor slab, care nu se ţinea serios de treabă, lipsea lunea dimineaţa de la lucru şi trăgea la măsea. Şi Arthur vedea bine că şi Pug ştia toate astea. Mărturisirea propriei lui nimicnicii era scrisă pe faţa lui Pug, împreună cu dorinţa de a căpăta de lucru, iar conflictul acestor două emoţii dădea naştere unei nesiguranţe, unei încordări şi îngrijorări, care-ţi făcea rău s-o priveşti. Pug Macer avea înfăţişarea unui câine care face sluj pentru un ciolan.

Arthur aşteptă, hipnotizat. Se apropia rândul lui Pug. Patru oameni dinaintea lui fură angajaţi, şi fiecare angajat îi micşora şansele lui Pug – lucrul acesta era şi el oglindit pe chipul lui. Apoi ajunse şi Pug în faţa barei, gâfâind puţin de pe urma îngrămădelii şi a luptei dintre nerăbdare şi teamă care se dădea înăuntrul lui.

Hudspeth se uită o clipă la Pug, numai o clipă, şi apoi întoarse capul. Nu încuviinţă, nu-şi dădu nici măcar osteneala de a se întoarce către Pettit, pur şi simplu se uită în altă parte. De Pug nu era nevoie. El rămânea pe

dinafară. Arthur văzu cum se mişcă buzele lui Pug, şi cu toate că nu auzea nimic, îi vedea buzele mişcându-se la nesfârşit, într-un fel de implorare disperată. Dar degeaba. Pug rămânea pe dinafară, era unul dintre cei patru sute de muncitori care rămâneau pe dinafară. Expresia de pe chipul lui Pug, de pe aceste patru sute de chipuri, îl înnebunea pe Arthur. Se întoarse brusc, se smulse cu un efort de la fereastră; ar fi vrut să-i păstreze pe aceşti patru sute de oameni la mina lui, să le dea de lucru, dar nu putea. Nu putea, fir-ar al dracului să fie, nu putea! Se uită lung la calendar, care indica data de 15 octombrie 1926. Se îndreptă spre calendar şi rupse violent foaia. Nervii lui cereau o descărcare. Voia să se termine mai repede ziua aceea.

Ieşind pe poartă, Pug Macer se îndepărtă de curtea minei şi coborî pe Cowpen Street; mai mult se târa decât mergea, cu mâinile în buzunare, cu ochii în pământ, cu umerii aduşi, simţind privirile femeilor aţintite asupra lui, ştiindu-se privit din pragul uşilor de pe mahalaua Teraselor – unul dintre cei patru sute de oameni indezirabili, rămaşi pe dinafară.

Intră în pasajul Scut, dădu în strada Cheiului şi ajunse acasă.

— Unde-i Annie? întrebă el din pragul odăii goale, pardosită cu lespezi de piatră.

— E plecată, îi răspunse taică-su din bucătărie.

Bătrânul Macer avea reumatism deformant şi nu mai putea părăsi deloc patul din bucătărie. Întrucât fusese întotdeauna un om activ, neputinţa îl făcea certăreţ şi dificil. Boala îi dădea dureri neîncetate în spinare, de pe urma cărora începuse să creadă că e bolnav de rinichi. Jura că de rinichi suferă, şi strângea ban cu ban, de unde avea, de unde n-avea, cheltuind totul pe hapurile pentru rinichi ale doctorului Poupart – o reţetă specială, fabricată în mahalaua londoneză Whitechapel de un bogătaş numit Lorberg. Pe fabricant îl costau un peni şi jumătate cutia, dar le vindea cu trei şilingi şi şase peni: hapurile nu

conţineau altceva decât săpun, zahăr nerafinat şi albastru de metilen. Hapurile îi făceau urina bătrânului Macer albastră şi, întrucât prospectul avea grijă, în mod inteligent, să explice că albăstreala se datorează eliminării otrăvurilor din organism, bătrânul Macer era cât se poate de fericit. Era convins că s-ar face bine dacă ar izbuti să elimine toate otrăvurile din rinichi. Nenorocirea era numai că bătrânul Macer nu putea să cumpere destule hapuri. După cum explica în continuare prospectul, hapurile erau preparate cu multă cheltuială, ingredientele lor fiind nişte ierburi indiene, extrem de scumpe, culese de pe pantele masivului Himalaya, în perioada de bun augur Karma Shalia, pe baza unei reţete pe care i-o transmisese regretatului doctor Poupart, un înţelept indian.

Acum bătrânul Macer nu mai avea deloc hapuri şi se uită mofturos la Pug, puţin îngrijorat.

— De ce nu te-ai dus la mină?

— Pentru că nu m-am dus, zise Pug morocănos.

— Dar trebuie să te duci la lucru, băiete!

— Ei, nu zău? rânji Pug. O să mă duc într-o croazieră în Spania, pe un iaht împuţit.

Bătrânului Macer începu să-i tremure capul.

— Pug băiete, dar nu poţi să încetezi lucrul şi să-l chinui pe taică-tu.

Pug nu vorbi, rămase neputincios; îl ardea pe dinăuntru, îi era rău.

— Nu mai am hapuri, Pug. Trebuie să-mi cumpăr hapuri.

— Dă-le naibii de hapuri! zise Pug, şi se trânti într-un scaun. Rămase acolo cu şapca soioasă pe cap şi cu mâinile în buzunare, uitându-se la surcelele care ardeau în vatra mult prea mare pentru aşa puţin foc.

Annie plecase să ducă nişte lucruri pe care le cususe pentru doamna Proctor şi totodată să-l însoţească pe Sammy până la şcoală. Se întoarse curând.

În clipa în care intră, îl văzu pe Pug chinuit de gânduri,

doborât pe scaun, şi înţelese exact ce s-a întâmplat. O străpunse iarăşi junghiul grijilor obişnuite. Dar nu zise nimic. Îşi scoase pălăria şi haina şi începu să strângă vasele de pe masă. Se apucă să le spele.

Tot Pug vorbi primul.

— M-au lăsat pe dinafară, Annie, zise el.

— Nu-i nimic, Pug, o s-o scoatem noi la capăt, răspunse Annie, continuând să spele vesela.

Dar ruşinea concedierii fierbea în adâncul inimii lui Pug, rănindu-l de moarte.

— Eu nu sunt destul de bun pentru ei, continuă el, vorbind printre dinţi. Nu sunt bun, înţelegi? Eu, care pot să lucrez cât doi când mă apuc.

— Ştiu, Pug, zise Annie ca să-l consoleze. Îşi iubea atât de mult fratele, încât se simţea la fel de rănită ca şi el. Nu te necăji, dragul meu!

— Vor să mă lase şomer, mârâi Pug. Pe mine, care sunt dornic de muncă. Şomer!

Se făcu tăcere. Din pat, bătrânul Macer urmări conversaţia, scăldat în sudoarea autocompătimirii şi uitându-se cu un ochi speriat când la unul, când la celălalt. Deodată, izbucni:

— O să trebuiască să-i scrii lui Davey Fenwick, Annie. Acum o să trebuiască să-i dai voie să te ajute.

— Lasă, tată, că ne descurcăm noi, zise Annie. În ruptul capului n-avea Annie să primească vreodată bani de la David. Doar ne-am descurcat şi până acum, nu?

Planul lui Annie era să găsească tot mai mult de lucru, pentru ea personal. În dimineaţa aceea, de îndată ce termină treburile gospodăriei, porni să vadă ce mai poate găsi. Căuta să se angajeze pe la casele oamenilor, pentru câte-o treabă, chiar şi din cele mai grele. Dar nici asta nu era uşor de găsit. Încercă la doctorul Scott, la doamna Armstrong. Ba chiar îşi înghiţi şi ultima fărâmă de mândrie şi-şi încercă norocul la doamna Ramage. Degeaba. Căpătă o promisiune de la doamna Proctor că o să-i mai dea lenjerie la cusut, iar doamna Low, preoteasa

din New Bethel Street, se înduplecă cu greu s-o angajeze la spălatul rufelor pentru lunea următoare. Ei, cel puţin asta îi asigura o jumătate de coroană, deşi doamna Low întotdeauna îi plătea cei doi şilingi şi jumătate cu aerul că-i dă de pomană. Dar, în ciuda eforturilor făcute, Annie nu mai găsi altceva de lucru. Încercă şi a doua zi, şi în ziua următoare, cu aceleaşi slabe rezultate. Munca era pe gratis la Sleescale; iar altceva Annie nu avea ce vinde.

Între timp, Pug se duse să aranjeze pentru ajutorul de şomaj. Nu voia să se înscrie ca şomer, dar când simţământul lui de dreptate şi nedreptate i se mai toci, se duse totuşi să ceară ajutorul de la Oficiul de plasare – „birăul”, cum îi ziceau băieţii din Sleescale. În faţa „birăului” era o coadă nesfârşită. Aici nu se mai înghesuiau oamenii şi nu se mai băteau, ca la coada de la mină, şi nici de grăbit nu se grăbea nimeni; toată lumea îşi aştepta rândul. Era un lucru de la sine înţeles că pentru a obţine ajutorul de şomaj trebuia să-ţi aştepţi rândul. Fără o vorbă, Pug se instală la urmă de tot, lângă Len Woods, Slattery şi Cha Leeming. Nu vorbi cu ei, şi nici ei cu dânsul. Începuse şi ploaia. Nu ploua prea tare, ca să le dea motiv să înjure, ci ploua aşa, încetişor, cu picături mici, şi aerul era extrem de umed. Pug îşi ridică gulerul de la jachetă şi rămase locului. Nu se gândea la nimic. Aştepta pur şi simplu.

Peste cinci minute apăru şi Jack Reedy. Jack nu-şi luă imediat locul la coadă. În privinţa asta, el se deosebea de ceilalţi: se plimbă de la un capăt la altul al şirului de oameni, de parcă această scenă l-ar fi înfuriat. Apoi se duse tocmai în faţă, îşi încheie cu multă răbdare nasturii de la jachetă şi începu să se răstească la oameni. Jack era frate cu Tom şi Pat Reedy, amândoi ucişi în catastrofa minieră. Jack, care fusese pe vremuri un băiat frumos şi bine făcut, se închircise acum, de pe urma nenorocirilor, amărăciunii şi urii, ajungând un slăbănog, cu pieptul supt şi cu păreri extremiste, înverşunate. Mai întâi fusese dezastrul de la mină. Pe urmă, Jack – dispus să se lupte

cu oricine – luptase în război şi fusese rănit în coapsă, în bătălia de la Passchendaele. Rămăsese şchiop de pe urma rănii. Hudspeth refuzase să-l primească la Neptun.

Pug înălţă capul şi ascultă, fără prea mult interes, la vorbele lui Jack, deşi de altfel ştia de la bun început la ce să se aştepte.

— Asta eram noi, băieţi, când ne-au cerut să luptăm pe front, zicea Jack cu glasul lui întunecat şi amar, plin de răzvrătire, răzvrătire împotriva vieţii, împotriva destinului şi împotriva orânduirii care-l adusese în această stare. Eram sau nu eroii ţării? Ce mă-sa? Şi acum ce-am ajuns? Nişte scursori neputincioase şi leneşe. Aşa ne zic ei acum. Dar ia ascultaţi, băieţi, să vă luminez eu minţile. Cine a făcut împuţitele alea de avioane şi vapoare, şi tunuri, şi blestematele alea de obuze? Muncitorii! Cine a tras cu obuzele alea blestemate, cine a umplut tunurile alea blestemate în războiul ăla blestemat? Muncitorii! Şi cu ce s-au ales muncitorii din toate astea? Iacătă cu ce ne-am ales, băieţi! Cu asta! Cu dreptul de a sta în ploaia asta blestemată, ca să întindem mâna după pomană. Ni s-a spus să luptăm pentru Anglia – pentru pământul nostru iubit. Dumnezeule! Şi ce, n-am luptat pentru el? Am luptat, ori n-am luptat? Şi din toate astea ne-am ales cu un rahat. Şi uite cum stăm. Suntem băgaţi în el până-n gât. Şi până la urmă ce avem? Rahat! Rahat, bă! Dar cu asta nu poţi să-ţi astâmperi foamea, nu poţi să-ţi ţii nevasta şi copiii. Jack se opri. Era palid, de parcă n-ar fi avut pic de sânge. Îşi şterse buzele cu dosul mâinii. Apoi reluă, cu vocea mai puternică, cu faţa schimonosită de durere. Când voi şi cu mine aţi luptat şi aţi trudit în războiul ăla blestemat, în minele de cărbuni se scurgeau profituri de milioane de lire. Toate astea sunt scrise negru pe alb, băieţi. O sută patruzeci de milioane de lire, atâta a fost profitul. Cu asta au rezistat patronii la grevă. Da’ noi de ce n-am avut cu ce să rezistăm? Acuma ascultaţi-mă, băieţi…

O mână grea căzu pe umărul lui Jack. Omul îşi înghiţi

vorba şi rămase nemişcat, apoi se întoarse încet, să vadă cine e.

— Nu e voie de vorbit în felul ăsta, zise Roddam. Întoarce-te la locul tău din coadă şi ţine-ţi gura!

La cincizeci de ani, Roddam ajunsese acum şeful secţiei de poliţie şi era un om gras şi plin de importanţă.

— Lasă-mă-n pace! zise Jack cu vocea scăzută şi otrăvită, cu un licăr în ochii care-i luminau faţa albă, numai piele şi os. Doar am luptat în război, băga-mi-aş picioarele-n el! Nu-mi place să pună mâna pe mine indivizi de teapa ta.

Între timp, toţi oamenii de la coadă se învioraseră, manifestând interes pentru încăierare mai mult chiar decât pentru cuvântarea lui Jack.

Roddam roşi violent.

— Ţine-ţi gura, Reedy, că altfel te duc la secţie.

— Am tot atâta drept să vorbesc cât ai şi tu! ripostă Jack posomorât.

— Treci la locul tău din coadă, mârâi Roddam, împingându-l pe Jack pe lângă şirul de oameni. Du-te acolo la urmă. Haide, haide!

— Nu trebuie să mă duc la urmă, strigă Jack împotrivindu-se şi făcând semne cu capul. Locul meu e acolo, lângă Pug Macer.

— Du-te unde ţi-am spus! îi porunci Roddam. Acolo, la coada cozii.

Şi cu aceste vorbe, poliţistul îl mai împinse o dată pe Jack.

Jack se întoarse, răsuflând din greu, cu privirile aţintite asupra lui Roddam, având aerul că vrea să-l strângă de gât. Apoi, deodată, plecă ochii în jos, păru să-şi vină în fire, cruţându-şi forţele pentru un alt prilej. Se întoarse şontâc-şontâc către ultimele rânduri ale cozii. Din piepturile celor de faţă se înălţă un oftat, un oftat potolit, de dezamăgire. Trupurile se destinseră, atenţia se îndreptă din nou către propriile lor necazuri. Roddam se plimbă, în sus şi-n jos, pe lângă ei, fudul ca un curcan şi

arătând foarte impunător în mantaua uriaşă, cauciucată, cu o pafta frumoasă la curea şi lanţ la haină. Oamenii rămaseră în aşteptare. Ploaia cădea încetişor.

Uneori se nimerea să fie o zi frumoasă când îşi aşteptau rândul la plata ajutorului de şomaj. În general însă era o iarnă grea, ploua mai tot timpul – adeseori chiar tare. De vreo două ori a şi nins. Dar oamenii se aflau întotdeauna acolo, trebuia să fie acolo, în aşteptare. Şi Pug aştepta, alături de toţi ceilalţi. Sammy suferea când îl vedea pe Pug aşteptând ajutorul de şomaj. În drum spre casă, de la şcoală, întotdeauna trecea pe lângă coada de la Oficiul de plasare şi se uita în altă parte, prefacându-se că nu-l vede pe Pug. Iar Pug, care se simţea şi el umilit văzându-l pe Sammy, nu dădea nici el vreun semn că l-ar recunoaşte. Această chestiune nu se discuta niciodată, nici măcar nu se ridica între Pug şi Sammy, dar băieţelul o punea totuşi la inimă, şi încă rău de tot. De pildă, Pug nu mai putea acum să-i dea etichete de la pachetele de ţigări, şi lui Sammy îi lipsea şi moneda măruntă pe care Pug i-o strecura în palmă sâmbăta. Dar mai rău decât toate era faptul că Pug nu-l mai putea lua la meciurile de fotbal, deşi şomerii căpătau bilete cu preţ redus la trei peni – da, poate asta era cea mai mare neplăcere din toate.

Ei, ce să-i faci?! Acasă, mâncarea era din ce în ce mai slabă, şi uneori nu era nici măcar destulă, faţă de cât ar fi dorit Sammy. Ultima întrerupere a lucrului avusese loc în vară, şi vara nu ţi-e nici pe departe aşa foame ca iarna. Iarna era cu totul altceva. O dată, când Pug s-a înfundat într-o cârciumă şi a băut tot ajutorul de şomaj, n-au mai avut nicio fărâmă de dulce în casă toată săptămâna. Şi doar maică-sa făcea prăjituri aşa bune! Toată săptămâna mâncaseră numai terci de fulgi de ovăz şi supă, şi iar supă, şi iar terci – bunică-su făcuse un scandal nemaipomenit. Dacă nu s-ar fi dus maică-sa să spele pe la casele oamenilor şi să cârpească lenjeria, n-ar fi avut nici măcar după ce bea apă. Tare ar fi vrut Sammy să fie

niţel mai mare! Dac-ar fi fost mai răsărit, ar fi putut şi el s-o ajute pe maică-sa, să lucreze şi el ceva. În ciuda crizei, Sammy era convins că ar fi putut căpăta o slujbă. La mina Neptun angajau întotdeauna băieţi ca ajutoare ca vagonetari.

Săptămână după săptămână, Sammy îl vedea pe Pug stând la coadă la ajutorul de şomaj, şi de fiecare dată se tot prefăcea că nu-l vede; iar de la o săptămână la alta, coada se tot lungea. Îi făcea aşa de rău lui Sammy, încât căpătase obiceiul de a trece în fugă pe lângă oameni. De cum se apropia de „birău”, deodată descoperea ceva deosebit de interesant la capătul străzii New Bethel, tocmai în partea cealaltă, şi cu ochii ţintă într-acolo, alerga tropăind drept înainte. Bineînţeles, când ajungea la capătul străzii ştia că de fapt nu fusese nimic interesant.

Şi totuşi, în ultima vineri a lunii ianuarie, după-amiază, când coada era parcă mai lungă ca oricând şi nu se terminase nici la o oră foarte târzie, iar Sammy alerga tropăind până la capătul străzii, în sfârşit se întâmplă ceva. Fugind pe New Bethel Street şi făcând colţul pe Lamb Street, Sammy se izbi de bunică-sa, Martha.

Ciocnirea fu mai dureroasă pentru Sammy: alunecă pe blacheurile de la bocanci, şovăi, se împletici şi căzu. Nu se lovi prea rău, dar se sperie de cele întâmplate. Cu gesturi stângace, se ridică de jos, îşi adună şapca şi cărţile şi se pregăti să treacă mai departe, roşu ca focul de ruşine. Şi apoi îşi dădu seama că Martha se uită la el. Era Martha Fenwick, bunică-sa. Asta ştia el foarte bine. Dar niciodată până atunci nu-i aruncase băiatului o privire. Întotdeauna trecuse pe lângă el, pe stradă, aşa cum trecea el, Sammy, pe lângă Pug când stătea la coadă, fără să-l vadă, ca şi cum nici n-ar fi existat măcar.

Şi totuşi, de data asta rămase să se uite la el – se tot uita şi se uita, cu un aer foarte ciudat. Apoi chiar îi vorbi. Cu un glas straniu, îl întrebă:

— Te-ai lovit?

— Nu, doamnă.

Băiatul dădu zăpăcit din cap. Urmă un răstimp de tăcere.

— Cum te cheamă?

Nici că se putea să întrebe prostie mai mare; şi glasul ei păru că se frânge prosteşte.

— Sammy Fenwick, răspunse el.

Martha repetă:

— Sammy Fenwick.

Îl mânca din ochi, băieţelul avea faţa palidă, fruntea înaltă, ochii albaştri, strălucitori; crescuse repede şi nu-l mai încăpeau hăinuţele peticite, lucrate în casă, iar picioruşele subţiri arătau ca nişte beţe în bocancii greoi. Cu toate că lui Sammy nici nu-i trecea prin cap una ca asta, Martha îl urmărea cu privirea de luni şi luni de zile. Se uita la el zi de zi cum se duce la şcoală. Îl urmărea pe furiş dindărătul perdelelor de la fereastra din coasta casei de pe fundătura Lamb. Pe măsură ce creştea, băiatul începea să semene cu Sammy al ei; acum avea zece ani. Pentru Martha era un adevărat chin să nu-l aibă pe băiat în preajma ei. Oare nu avea să se întâmple nimic care să-i frângă vreodată mândria ei de gheaţă? Îl întrebă cu multă prudenţă:

— Tu ştii cine sunt eu?

— Sunteţi bunica mea, zise el imediat.

Martha se făcu roşie ca focul la faţă, dar mai mult de plăcere. În sfârşit, Sammy spărsese gheaţa, crăpase carapacea în care se închistase inima bătrânei.

— Vino încoace, Sammy!

Sammy se apropie, şi Martha îi luă mâna într-a ei. Copilului i se păru teribil de ciudată toată povestea asta, şi chiar îl încerca o uşoară frică, dar, supunându-se, o însoţi până la casa ei de pe fundătura Lamb. Intrară împreună.

— Stai jos, Sammy, îi spuse Martha.

Îi făcea o plăcere nespusă, o plăcere chinuitoare, să rostească iarăşi şi iarăşi numele Sammy.

Sammy se aşeză şi-şi roti privirile prin odaie. Era o

bucătărie frumoasă, cât se poate de curată, adică aşa cum se cuvine să fíe o bucătărie, cum era şi a lor; numai că aici erau mai multe mobile, şi mai bune. Apoi ochii lui Sammy se luminară; văzu că Martha îi taie o felie de budincă – o felie mare de tot de budincă cu stafide.

— Mulţumesc frumos, zise el, primind budinca.

Îşi potrivi cărţile şi şapca pe genunchi şi luă o îmbucătură mare.

Ochii aspri şi întunecoşi ai Marthei stăruiau pe chipul lui tânăr, fără să se poată desprinde de la el. Era chipul lui Sammy al ei.

— E bună prăjitura? întrebă ea cu un tremur în glas.

— Da, doamnă, zise el, muşcând iarăşi, e straşnică.

— E cea mai bună prăjitură pe care ai mâncat-o vreodată?

— Mde! copilul şovăi, tulburat, temându-se ca nu cumva să-i jignească sentimentele; totuşi, nu putu să nu spună adevărul: Şi mămica mea face prăjituri tot aşa de bune, dacă are cu ce. Dar n-a prea avut cu ce de o vreme încoace.

Nici măcar aceste vorbe ale copilului nu putură risipi vraja care o învăluia pe Martha.

— Unchiu tău e şomer? întrebă ea. Pug Macer?

Faţa cât un fir de aţă a copilaşului roşi.

— Mda, acum Pug e şomer, dar altădată nu era.

— Taică-tu n-ar fi fost niciodată şomer, declară ea, plină de mândrie.

— Da, ştiu, zise băiatul.

— El era cel mai bun havator din mina Neptun.

— Da, ştiu, repetă băiatul, aşa mi-a zis şi mămica.

Se lăsă tăcerea. Martha se uită la el cum termină de mâncat şi apoi îi mai tăie o felie. Copilul o primi cu un zâmbet timid, leit zâmbetul lui Sammy al ei.

— Ce-ai să te faci tu, Sammy, când ai să fii mare?

Băieţelul stătu niţel pe gânduri. Martha murea de nerăbdare aşteptându-i răspunsul.

— Aş vrea să fiu şi eu ce a fost tata, zise el.

— Chiar aşa ai să fii, şopti ea. Da, da, aşa să ştii, Sammy.

— Da.

Martha rămase nemişcată. Se simţea slabă, răvăşită, copleşită. Revenise la ea Sammy al ei, ca să continue tradiţia neamului lor viteaz; avea să apuce să mai vadă lucrul ăsta cu ochii, Sammy Fenwick să fie iarăşi cel mai bun ortac din mina Neptun. Nici nu mai putea vorbi de emoţie.

Sammy termină şi ultima firimitură de budincă, îşi luă şapca şi cărţile de pe genunchi şi se sculă în picioare.

— Nu pleca încă, Sammy, protestă Martha.

— O să se îngrijoreze mama, răspunse el.

— Bine, Sammy, atunci ia bucata asta în buzunar, ca să ai o gustare la şcoală, Sammy.

Martha îi tăie cu înfrigurare încă o bucată de budincă, i-o înveli în hârtie cerată, îi alese un măr roşu de pe bufet şi-i înfundă buzunarele. La uşă se opri.

— Sammy, vino şi mâine pe la mine.

Şi vocea ei suna rugătoare... rugătoare...

— Bine, bine, zise el, şi se repezi ca săgeata pe trotuar. Martha rămase şi privi îndelung în urma lui, mult după ce plecase. Apoi se întoarse şi intră iar în bucătărie. Făcea mişcări încete, de parcă se împleticea. În bucătărie dădu cu ochii de budinca din care tăiase felii. Rămase locului, tăcută şi nemişcată, în timp ce prin faţa ochilor ei împietriţi se scurgea un val de amintiri. Deodată, faţa i se răvăşi. Se aşeză la masa din bucătărie şi apucându-şi capul în mâini se lăsă în voia unor suspine amare.

CAPITOLUL XII

Evoluţia politică a lui David se asemuia cu cea a organismului omenesc. O creştere înceată, imperceptibilă de la o zi la alta, şi totuşi vizibilă dacă o comparai cu statura de acum cinci ani. Măcar că-şi urmărea scopul cu atâta hotărâre şi vigoare, totuşi nu înainta decât pe un drum lung şi anevoios. În politică, meteorii fulgeră numai în imaginaţia romancierului. David făcea cunoştinţă cu realitatea propriu-zisă. Muncea; muncea din greu; era de necrezut cât putea să muncească; şi aştepta. Învăţă multe lucruri; dar în primul rând învăţă să cultive această calitate a răbdării. După discursul său de debut urmă, câteva luni mai târziu, un alt discurs, cu privire la mizeria din regiunile miniere. Comentariile stârnite de acest nou discurs determinară pe mai mulţi conducători ai partidului să-i solicite date referitoare la problema în chestiune. Ulterior fură ţinute câteva cuvântări admirabile în Camera Comunelor, pentru care David nu primi niciun fel de laudă, cu toate că redactarea îi aparţinea aproape în întregime. Mai târziu însă, ca un semn de recunoaştere şi mulţumire, fu invitat să participe la lucrările unei comisii interdepartamentale de anchetă în problema bolilor profesionale din mine. În anul care urmă, munci în cadrul acestei comisii la expertiza bolilor de ochi, a crepitaţiilor la genunchi şi a incidenţei silicozei în minele nemetalifere. Înainte de încheierea sesiunii parlamentare respective se văzu cooptat într-un consiliu de cercetare a calificării funcţionarilor din administraţia minelor în cadrul legislaţiei existente. În anul următor, Nugent, programat

să ia cuvântul la un miting de masă organizat de Consiliul Trade-Union britanic în Albert Hall, se îmbolnăvi de gripă şi, la cererea sa insistentă, David fu chemat să-i ia locul. Vorbind în faţa unui auditoriu de cinci mii de oameni, ţinu un discurs memorabil, un discurs plin de ardoare şi de sentimente umanitare, dar totodată rostit pe un ton foarte tranşant. Oricât de paradoxal ar fi părut, strălucirea acestei unice seri concentră mai multă atenţie asupra lui decât toată munca sa chinuitoare din cei doi ani anteriori, începu să fie remarcată participarea sa la dezbateri. El pregăti memorandumul Consiliului Trade-Union cu privire la naţionalizarea minelor pentru alcătuirea Comisiei Energiei şi Transporturilor – una dintre măsurile preconizate. Comunicarea sa, *Energia electrică şi progresul naţional,* fu ascultată şi de Conferinţa muncitorească americană. Ulterior deveni reprezentantul principal al minerilor în consiliul alcătuit în vederea revizuirii problemei pericolului inundaţiilor în mine. În toamna anului 1928 ajunse membru al Comitetului parlamentar al partidului laburist, şi, în sfârşit, în primele luni ale anului următor atinse apogeul carierei sale: se văzu numit în Comitetul Executiv al Federaţiei Minerilor.

David nutrea speranţe mari. În sinea lui se simţea cât se poate de bine, avea capul limpede, se vedea în stare să facă faţă oricărui volum de muncă. Şi mai mult ca oricând, era conştient de întorsătura favorabilă pe care o luaseră lucrurile. Guvernul de atunci era pe ducă, se pregătea cu tristeţe să moară. Ţara, sătulă până-n gât de manevre politice răsuflate, de platitudini reîncălzite de o sută de ori şi de administraţia conservatorilor înrăiţi, îşi ridica ochii către zări noi, conturate în imaginaţie. În cele din urmă, cu toată apatia lor înrădăcinată şi conservatoare, oamenii începeau să pună sub semnul întrebării soliditatea sistemului economic şi politic care nu venea câtuşi de puţin în ajutorul celor ce sufereau de pe urma lipsurilor, mizeriei şi şomajului. Începură să circule idei noi şi îndrăzneţe. Oamenii nu se mai retrăgeau

speriaţi în faţa afirmaţiei că orânduirea capitalistă – ca sistem de viaţă – a dat greş. Creştea numărul acelora care recunoşteau că lumea nu se va putea reconstrui niciodată prin violenţă şi prin răsturnarea economiei naţionale. Muncitorii care primeau ajutor de şomaj nu mai erau numiţi acum haimanale şi scursori. Explicaţia şubredă a „situaţiei mondiale” deveni un ecou făţarnic, o glumă din arsenalul trupelor de revistă.

David credea cu toată convingerea că trebuie să vină odată şi şansa cea mare a mişcării muncitoreşti, a partidului laburist. Urma să se ţină alegeri chiar în anul acela, alegeri în cadrul cărora trebuia dusă o luptă serioasă în chestiunea minelor. Partidul îşi luase un angajament în această problemă. Şi ce platformă glorioasă constituia această chestiune: un mare plan constructiv pe scară naţională, de pe urma căruia să profite minerii, dar care să aducă prosperitate întregii colectivităţi naţionale.

În ziua aceea luminoasă de aprilie, David era cât se poate de optimist. Şedea la fereastra garsonierei lui şi răsfoia alene ziarul. Era sâmbătă. Avea de gând să lucreze toată dimineaţa la noul *Raport asupra temperaturii joase* (un element nou, care trebuia dezvoltat, în vederea încorporării sale în plan, la capitolul *Energie),* când deodată sună telefonul.

Nu răspunse imediat, pentru că de obicei se ducea mai întâi doamna Tucker, dar, întrucât ţârâitul continua, lăsă jos ziarul şi coborî până la primul palier. Ridică receptorul. Deodată, răsună glasul strident şi gutural al lui Sally – o recunoscu imediat.

— Alo, alo! spuse ea. Trebuie să fii tare ocupat. De cinci minute tot sun la tine.

Zâmbind în receptor, David exclamă:

— Sally!

— Vasăzică m-ai recunoscut?

— Te poate confunda cineva pe tine?

Râseră amândoi, după care David întrebă:

— Unde eşti acum?

— Sunt la hotelul Stanton, ştii, lângă British Museum. E şi Alf cu mine.

— Dar ce Dumnezeu faceţi aici?

— Mde, ca să fiu sinceră, Davey, îi răspunse ea, sunt pe cale să mă căsătoresc. Aşa că m-am gândit să-l aduc şi pe tata într-o plimbare prin Londra, până nu mi se pune belciugul în nas. E o expoziţie de porumbei la Palatul de Cristal, şi tăticu’ voia foarte mult s-o vadă.

— O, asta e o veste mare, Sally, declară David deopotrivă surprins şi încântat. Şi cine e alesul? L-am cunoscut? Îl cunosc şi eu?

— Nu ştiu, David. Vocea lui Sally sună fericită, însă puţin intimidată. E Dick Jobey din Tynecastle.

— Dick Jobey! exclamă David. Phii, Sally, dar e o partidă excelentă!

Urmă un răstimp de tăcere; David simţi că Sally e încântată; apoi fata reluă:

— Vreau să te văd, David. Şi Alf vrea să te vadă. Nu vii să luăm ceva împreună? Ascultă, am aranjat să mergem după-amiază la Palatul de Cristal, dar te rog vino să iei prânzul cu noi, la hotel, devreme. Vino chiar acum, David.

David se gândi că e sâmbătă şi deci raportul poate să mai aştepte.

— Perfect, strigă el. Vin la voi. Ajung la douăsprezece şi ceva. Da, Sally, ştiu unde-i hotelul Stanton. Vin negreşit.

Se îndepărtă de la telefon, păstrând zâmbetul pe buze – Sally avea o vioiciune nedezminţită, care nu dădea niciodată greş; îl molipsea şi pe el.

La unsprezece şi jumătate luă metroul către British Museum şi coborî apoi pe strada Thackeray, îndreptându-se către hotelul Stanton – o clădire liniştită, din piaţa Wobum. Era o dimineaţă luminoasă; în aer se simţea apropierea primăverii, copacii din piaţă înfrunziseră, şi în scuar se auzea un ciripit vesel de vrăbii. Pe o bancă, un bătrân hrănea păsărelele cu firimituri de pâine. Până şi taxiurile care treceau pe acolo aduceau o notă veselă, ca

şi cum s-ar fi bucurat şi ele de frumuseţea acelei zile. Sosi la hotel cu câteva minute înaintea amiezii, dar Alf şi cu Sally îl şi aşteptau în hol. Îl salutară cu multă afecţiune.

David nu-l mai văzuse pe Alf Sunley de câţiva ani bunişori, dar Alf nu se schimbase prea mult între timp. Poate că mustaţa lui era niţel mai îngălbenită de tutun şi mai răvăşită, faţa mai fără viaţă, gâtul mai strâmb, totuşi rămăsese acelaşi om prietenos, cu o înfăţişare comună, încăpăţânându-se să stăruie în anonimat. Pentru acest prilej deosebit îşi făcuse un costum negru, foarte ţeapăn, foarte nou şi foarte mare pentru el; avea şi o cravată nouă, gata înnodată, şi probabil şi ghetele erau noi, pentru că scârţâiau la fiecare pas.

În schimb Sally se schimbase. Poate că începuse să semene oarecum cu maică-sa, pentru că se rotunjise ca o balercă, făcuse adevărate brăţări de grăsime la încheieturile mâinilor, iar la faţă era de-a dreptul buhăită. Zâmbi, sesizând surprinderea pe care David o căută în grabă să şi-o ascundă.

— Ce, m-am îngrăşat cam tare, nu? Nu face nimic. Hai, să mergem să luăm dejunul.

Prânziră la o masă din restaurantul liniştit, în bătaia soarelui. Mâncară friptură rece şi salată. Amândouă felurile aveau gust bun şi tot aşa de savuroasă se dovedi şi tarta cu revent. Sally mâncă mult şi cu poftă. Bău singură o sticlă de bere Guinness. Atât faţa bucălată şi roşie, cât şi trupul ei durduliu păreau că s-au umflat şi mai mult, de pe urma bunătăţilor consumate. Când termină, răsuflă mulţumită şi, fără să se jeneze deloc, îşi slăbi strânsoarea cordonului. David îi zâmbi.

— Şi, vasăzică aşa, te măriţi. Ştiam eu că într-o bună zi o să se întâmple şi asta!

— Dick e băiat bun, oftă mulţumită Sally. Nu se pot spune prea multe despre el, dar e unul dintre oamenii cei mai de treabă. Pot să zic că am avut noroc. Ştii, David, am început să mă cam plictisesc să fiu toată ziua pe drumuri. Am făcut acelaşi şi acelaşi turneu cu trupa asta

Payne-Gould, până ce am ameţit. M-am plictisit să tot joc Pierrot şi Colombina în timpul verii şi o pantomimă iarna. Şi pe lângă toate mă şi îngraş îngrozitor. Peste câţiva ani n-o să mai fiu bună să joc decât pe regina spiriduşilor[22]. Aşa că trebuie să-ţi dai şi tu seama de ce prefer de o mie de ori să-l iau pe Dick decât pe împăratul Scaraoţchi. Vreau să mă aşez şi eu la casa mea şi să trăiesc în confort.

David se uită niţel ironic la ea, amintindu-şi de marile avânturi şi aspiraţii din prima ei tinereţe, de dorinţa ei pasionată de a ajunge o actriţă celebră.

— Dar cu marea ambiţie cum rămâne, Sally?

Fata zâmbi, fără să se tulbure.

— A început să mai prindă şi aia niţică osânză, băiete. Probabil m-ai fi plăcut, aşa cum scriu ăia prin romane, dacă aş fi avut numele scris cu litere mari, luminoase, în Piccadilly Circus. Sally încetă să mai râdă şi clătină din cap, apoi, ridicând ochii, se uită ţintă la el. David dragă, doar una la un milion reuşeşte. Şi eu nu sunt aia. Oi fi având eu poate niţel talent, dar atâta tot. Să nu crezi că n-am descoperit şi eu adevărul până acum. Dacă mă pui în comparaţie cu arta veritabilă, eu nici nu exist.

— Ştiu şi eu, Sally? o dezaprobă el.

— Păi tu chiar că nu ştii, răspunse ea, cu înverşunarea de altădată puţin diminuată între timp. Însă eu ştiu. Eu am încercat. Şi ştiu unde să mă opresc. Toţi pornim cu idealuri mari, şi aşa mai departe, dar foarte puţini dintre noi ajung până la ele. Norocul meu este că am descoperit un loc de oprire care-mi convine.

Un timp nu mai vorbi nimeni. Sally îşi reveni aproape imediat, dar cu toate că focul din priviri i se stinse, rămase neobişnuit de serioasă. Începu să se joace neglijent cu lingura, făcând cu mânerul cercuri pe faţa de masă. Avea o figură abătută, de parcă şi-ar fi amintit ceva care acum o apăsa. Deodată, cu aerul că a luat o hotărâre, se uită la Alf, care stătea rezemat de speteaza

[22] Referire la piesa *Visul unei nopţi de vară*, de Shakespeare.

scaunului, cu gambeta trasă peste ochi, somnoros şi cercetându-şi dinţii cu scobitoarea pe care şi-o cioplise dintr-un chibrit.

— Alf, zise ea dusă pe gânduri. Aş vrea să schimb două vorbe între patru ochi cu David. Du-te şi plimbă-te câteva minute în jurul pieţei.

— Cum? se aplecă Alf înainte, tresărind surprins.

Se uită la ea, fără să înţeleagă.

— Noi nu plecăm, aşa că ne găseşti aici când te întorci, insistă Sally.

Alf încuviinţă din cap. Cuvântul lui Sally era întotdeauna lege pentru el. Se ridică şi-şi potrivi iar pălăria. Uitându-se la el cum pleacă, Sally făcu următoarea reflecţie:

— Tare cumsecade e Alf ăsta, o inimă de aur. Slavă Domnului, acum o să-l pot scăpa de miniul ăla otrăvitor cu care lucrează! Am să-i cumpăr o căsuţă la ţară la Gosforth. Dick mi-a spus să nu mă sfiesc. Îl aranjez pe Alf acolo şi-l las să crească porumbei mesajeri, după pofta inimii.

David se simţi pătruns de o căldură ciudată. Aşa era în firea lui, se emoţiona văzând la alţii dovezi de generozitate sau bunătate. Şi el simţea aceste calităţi strălucind în dragostea lui Sally pentru taică-su, pentru omuleţul în haine negre ca de căpătat, cu ghete cu scârţ şi cravată gata înnodată.

— Eşti o fată bună, Sally, zise el. Tu n-ai supărat niciodată pe nimeni.

— Asta n-aş zice. Sally tot nu zâmbea încă. Tocmai acum s-ar putea să te supăr pe tine.

— Cum asta, ce s-a întâmplat? întrebă el mirat.

— Păi, începu Sally şi apoi se opri, deschizându-şi poşeta şi scoţând încet o scrisoare. Am să-ţi spun ceva. De fapt, împotriva voinţei mele, David. Însă n-am încotro. Dacă nu ţi-aş spune, m-ai urî. După o nouă pauză, Sally continuă: Am veşti de la Jenny.

— De la Jenny? tresări el, cu respiraţia întretăiată.

— Da, da, răspunse ea cu glas scăzut. Mi-a trimis scrisoarea asta.

Şi fără alte vorbe, Sally i-o înmână.

David o luă, cu un gest maşinal. Era o scrisoare foarte parfumată, pe hârtie groasă de corespondenţă, de culoare violetă, cu marginile festonate. Recunoscu scrisul rotund, copilăresc al lui Jenny. Plicul era căptuşit cu foiţă violetă. Adresa era: Hotel Excelsior, Cheltenham. Scrisoarea data de câteva săptămâni.

„Scumpa mea Sally, glăsuia scrisoarea. Nu mă pot opri să nu pun mâna pe condei, ca să rup îndelungata tăcere, datorată în mare măsură faptului că am fost în *străinătate.* Zău că nu pot să-mi închipui ce-i fi crezut tu între timp. Dar aşteaptă numai să-ţi spun, Sally dragă. Când eram la Barnham, am văzut un anunţ în ziar, la mica publicitate, o cucoană bătrână, care avea nevoie de o însoţitoare. Ei bine, aşa, mai mult din distracţie, mam adresat cucoanei, şi, spre mirarea mea, am primit un răspuns cât se poate de politicos, la care era anexat şi preţul unui bilet de tren până la Londra. Drept care mam dus so vizitez, şi ce săţi spun, scumpa mea, nici vorbă s-o refuz, a insistat şi a insistat, până a trebuit să accept. Pleca în Spania şi în Italia, şi la Veneţia, şi la Paris. Avea părul alb, şi o dantelă minunată, şi o rochie mov, şi nişte ochi aşa de frumoşi şi de blânzi! Nici nu poţi săţi închipui cât de mult m-a îndrăgit. Îmi zicea tot timpul «Drăguţo, nu te pot lăsa să pleci», aşa că, ce să mai lungesc vorba, Sally, a trebuit să accept. Eu ştiu c-am greşit, dar ce să fac, nam putut să rezist ispitei de a călători. Draga mea, am fost *peste* tot: în Spania, şi în Italia, şi în Veneţia, şi în Paris, o, şi în Egiopt. Şi ce eleganţă! Peste tot cele mai bune hoteluri. Şi servitori care se frângeau din şale, şi la operă prin ţări străine, chiar în lojă, bagă bine de seamă! Cu conţi în uniforme. Vai, doamna Vansittar nici nu vrea să mă piardă din ochi, mă iubeşte la nebunie. Zice căi sunt ca o fiică. Ma trecut şi în testament. Eu nu fac decât să-i citesc cu glas tare şi să merg în plimbări cu maşina şi

la ceaiuri şi alte chestii dintrastea. A, da, şi să aranjez florile. Trebuie săţi spun că am un noroc chior, tu nu crezi tot aşa Sally. Vai, naş vrea să te fac să mă pizmuieşti degeaba, Sally, dar dacă ai putea să vezi eleganţa în care trăim te-ai holba de ţiar ieşi ochii din cap zău aşa. Plănuiam ca să ne putem întâlni dar suntem aici doar pentru vreo câteva zile, doar ca să bem ape dintr-alea şi p-ormă iar o luăm din loc. Draga mea, viaţa e foarte veselă pentru mine, îţi doresc să ai şi tu norocul meu. Tu, spune-i salutări lui mămica şi lui Clarice şi lui Phillis şi lui tăticu, pe tine te sărut. Dacă-l vezi cumva pe David spune-i că uneori mă gândesc la el. Acuma nu-i niciun bărbat în viaţa mea Sally, spunei şi asta. După mine toţi bărbaţii sunt nişte porci. Dar el a fost bun cu mine. Acuma trebuie să închei pentru că e ora să mă-mbrac frumos pentru cină, am o rochie nouă neagră cu paiete, ia gândeşte-te Sally cum arăt eu în ea, vai tu, e un vis. La revedere şi Domnul să te aibă în pază. A ta pentru totdeauna şi încă o zi, Jenny”.

Tăcere. Apoi un oftat lung din pieptul lui David. Privea, privea mereu la accesul de efuziune sentimentală, destul de grotesc, răspândit în paginile scrisorii; fiecare rând din ea evoca o amintire legată de Jenny, dureroasă şi totuşi înduioşătoare.

— De ce nu m-ai anunţat mai din vreme? întrebă el greoi, în cele din urmă.

— Ce rost ar fi avut? întrebă la rândul ei Sally cu glasul calm. După un răstimp de şovăială, continuă: Ştii, m-am dus la Cheltenham, la Hotel Excelsior. Jenny fusese într-adevăr acolo vreo câteva zile, în săptămâna în care se ţinuseră curse de cai în localitatea respectivă. Dar nu cu doamna nu ştiu cum îi zice.

— Aha, înţeleg, zise el cu amărăciune.

— David, nu trebuie să te tulburi pentru asta. Sally întinse mâna peste masă şi-l mângâie. Hai, înveseleşte-te acum, te rog mult. În orice caz, e ceva să ştii că trăieşte, că n-o duce rău.

— Da, adevărat, e şi asta ceva.

— Am greşit că ţi-am arătat scrisoarea? insistă Sally îngrijorată.

David împături scrisoarea la loc, o strecură în plic şi o puse în buzunar.

— Ba nu, Sally, îmi pare chiar bine că ai făcut-o. Fără doar şi poate că trebuie să fiu la curent cu ce face.

— Da. Aşa m-am gândit şi eu.

În tăcerea care urmă, Alf reveni la masă. Se uită repede când la unul, când la altul, dar nu întrebă nimic. Uneori caracterul tăcut al lui Alf se dovedea mai preţios decât elocvenţa altora.

Peste o jumătate de oră părăsiră hotelul, şi David îi însoţi până la autobuzul cu care plecau. Se strădui să pară netulburat, sau chiar să zâmbească. Sally era fericită – şi el nu dorea câtuşi de puţin să-i tulbure fetei fericirea cu durerea lui intimă, care nu privea pe nimeni altcineva; şi nici nu voia să-i dea a înţelege că arătându-i scrisoarea – ceea ce, evident, era de datoria ei – n-a făcut decât să redeschidă o rană profundă şi dureroasă. Îşi dădea seama că scrisoarea era ieftină şi vulgară şi mincinoasă. Într-o viziune care nu dădea greş, îşi imagina întreaga scenă: Jenny rămasă singură un ceas în hotelul acesta ieftin, în timp ce partenerul ei se dusese la curse sau la cârciuma învecinată; un impuls de moment, ca să-şi omoare plictiseala, să profite de şederea la Cheltenham – o staţiune aşa de elegantă! – pentru a-şi impresiona familia, pentru a hrăni dorinţele puternice, nesăţioase ale minţii ei romanţioase. David oftă. Îi venea greaţă de la hârtia parfumată de corespondenţă. „Spune-i lui David că uneori mă gândesc la el.” De ce trebuia neapărat să-l afecteze fraza aceasta? Dar de fapt se gândea vreodată la el? Îşi puse cu tristeţe această întrebare. Da, poate că se mai gândea uneori; cum şi el se mai gândea la ea. Pentru că, în ciuda tuturor celor petrecute, n-o putea uita. Se simţea încă plin de afecţiune pentru Jenny. Amintirea ei trăia în el, stăruind ca o umbră uşoară în miezul inimii lui. Ştia că

are tot dreptul s-o dispreţuiască şi chiar s-o urască. Dar nu putea niciodată să şteargă umbra aceea, să-şi alunge tainica afecţiune.

În noaptea aceea stătu, dus pe gânduri, lângă foc, şi lăsă raportul să zacă pe masă, fără să-l atingă. Pur şi simplu nu se putea apuca de treabă. Îl cuprinse o nelinişte stranie. Târziu de tot, ieşi de acasă şi făcu o lungă plimbare pe străzile pustii.

Neliniştea şi agitaţia lui se prelungiră câteva zile la rând, şi el nu făcea nici cea mai mică încercare de a se apuca de treabă. Se plimba. Vizită din nou Galeria Tate şi se opri în tăcere în faţa micului tablou de Degas, *Citirea scrisorii,* care-l fascinase întotdeauna. Căută o destindere şi o clarificare în opera lui Tolstoi, al cărui impresionism frământat părea să vibreze la unison cu actuala sa stare psihică. Reciti cu înfrigurare *Anna Karenina, Trei fii, învierea* şi *Puterea întunericului.* Şi Tolstoi considera că societatea omenească e străbătută de tendinţe fatale şi contradictorii, mărginită de interese meschine şi sordide, dar capabilă uneori să se avânte într-un elan nobil şi altruist către culmile sublimului.

În cele din urmă izbuti totuşi să se concentreze asupra lucrului. Trecu aprilie şi veni luna mai. Evenimentele se precipitară. Era din ce în ce mai evident că guvernul e pe ducă. Absorbit de pregătirile pentru campania cea mare, David nu mai avea prilejul să se lase furat de gânduri, de tristeţe. Găsi timpul să se repeadă până la Tynecastle, să ia parte la nunta lui Sally. Dar în rest nu avea nici măcar o clipă liberă pentru sufletul lui.

La zece mai parlamentul se dizolvă, până la douăzeci ale aceleiaşi luni se depuseră candidaturile, iar la treizeci mai avură loc alegerile generale. Politica naţionalizării era platforma principală pe care se baza programul electoral al partidului laburist. Partidul făcu un apel la naţiune, printr-un manifest măreţ:

„Starea industriei carbonifere este atât de tragică, încât se vor lua imediat măsuri pentru ameliorarea situaţiei din

regiunile miniere, se va reorganiza în întregime industria, atât sub raportul producţiei, cât şi sub cel comercial, şi se va reduce orarul de lucru. Dacă partidul laburist obţine majoritatea, va proceda la naţionalizarea minelor şi subsolului, ca o condiţie esenţială pentru o exploatare corespunzătoare. În felul acesta se va dezvolta utilizarea ştiinţifică a cărbunelui şi a valoroaselor sale produse auxiliare, actualmente risipite în mare măsură inutil.”

Manifestul era semnat de:

J. RAMSAY MacDONALD
J. R. CLYNES
HERBERT MORRISON
ARTHUR HENDERSON

Pe baza acestui manifest şi a politicii sale de naţionalizare ajunse la putere partidul laburist. David îşi spori majoritatea cu aproape două mii de voturi. Nugent, Bebbington, Dudgeon, Chalmers, Cleghom căpătară mai multe voturi ca oricând. David se întoarse la Londra clocotind de entuziasm amestecat cu nerăbdarea aşteptării. În sfârşit, i se părea că vede cu ochii lui cum Legea Naţionalizării Minelor, proiectată de atâta vreme de către partid, e prezentată parlamentului, impusă în ciuda tuturor protestelor şi aprobată prin dezbateri triumfătoare. Acest gând i se urca la cap ca aburii ameţitori ai vinului. „În sfârşit, gândea el, în sfârşit!” Sesiunea parlamentului se deschise oficial la 2 iulie 1929.

CAPITOLUL XIII

Într-o seară ceţoasă de la începutul toamnei aceluiaşi an, David şi cu Nugent ieşiră împreună de la Camera Comunelor şi zăboviră o clipă să schimbe două vorbe pe scări. Cu zece săptămâni în urmă, regele prezentase mesajul tronului. Miniştrii laburişti îi sărutaseră mâinile. Jim Dudgeon, îmbrăcat cu pantaloni după moda secolului al XVIII-lea, cu un tricorn împopoţonat pe cap, pozase cu amabilitate supremă în faţa a cel puţin zece fotoreporteri. Prim-ministrul, în drum spre Statele Unite, unde făcea o vizită oficială, trimisese un mesaj telegrafic Conferinţei partidului laburist: „Trebuie să ridicăm industria carboniferă din decăderea în care au lăsat-o anii îndelungaţi de neglijenţă şi de orbire politică”.

Şi totuşi, faţa lui David, conturată nedesluşit prin valurile încolăcite de ceaţă, avea o expresie care contrasta în mod ciudat cu un început atât de lăudabil. Cu mâinile în buzunare, cu capul înfundat în gulerul înalt al pardesiului, avea un aer necăjit şi totodată nedomolit.

— Oare o să vedem noi legea adoptată anul ăsta? îl întrebă el pe Nugent. Asta aş vrea să ştiu.

Înfăşurându-şi bine fularul în jurul gâtului, Nugent îi răspunse calm:

— Da, eu cred că prin decembrie, dacă informaţiile mele sunt exacte.

David scrută prelung incertitudinile estompate ale negurii, care păreau oarecum să simbolizeze şi propria lui dispoziţie sufletească.

— Ei, trebuie să aşteptăm până vedem şi textul

proiectului de lege, zise el oftând. Dar nu pot să înţeleg amânările astea inutile. Mă irită. Am impresia că toţi ne străduim aşa de mult să părem constituţionali şi onorabili, încât nimeni nu mai are timpul să manifeste vreo iniţiativă.

— Nu e numai o chestiune de timp, răspunse încet Nugent. E destul de semnificativ că guvernul ne tot cere să nu uităm că suntem la cârma ţării, dar nu la putere.

— De atâtea ori am auzit fraza asta absurdă, Harry, încât am impresia că într-o bună zi o să-mi slujească de epitaf.

— Atunci însă, n-o să mai fii la cârma ţării! Buzele lui Nugent se strâmbară puţin, dar pe dată faţa lui redeveni serioasă. Şi totuşi, ai dreptate că trebuie să aşteptăm să vedem textul proiectului de lege. Iar între timp să ne păstrăm nădejdea că totul va ieşi bine.

— Păi, eu chiar aşa sper, răspunse sumbru David.

Urmă o pauză, în timpul căreia un automobil lung, de culoare închisă, trase încetişor la scară. Ambii deputaţi îl priviră în tăcere. Curând, în spatele lor se ivi Bebbington ieşind din hol. Se uită la Nugent şi David cu obişnuitul lui aer uşuratic.

— O vreme imposibilă, spuse el cu glas suav. Nu vreţi să vă conduc în West End?

David clătină din cap fără să spună un cuvânt, dar Nugent răspunse:

— Nu, mulţumesc. Îl aşteptăm pe Ralston.

Bebbington zâmbi cu un aer distant şi condescendent, iar apoi, înclinând uşor din cap în chip de salut, coborî scările şi se urcă sprinten în maşina parcată. Şoferul îi aşeză o blană pe genunchi, apoi se repezi la volan. Torcând ca o pisică, automobilul se pierdu în negură.

— Foarte ciudat, spuse David cu un glas nefiresc, ca şi cum ar fi gândit cu voce tare. Ce zici de maşina asta a lui Bebbington – marca Minerva, nu? De unde şi până unde s-o fi făcut şi el cu maşină?

Pe sub sprâncenele dure, care-i îmbrăcau arcadele

osoase, Harry Nugent îi aruncă o privire piezişă lui David, cu o blândă ironie.

— Poate a căpăta-o pentru serviciile aduse statului, sugeră el.

— Ba nu zău, să vorbim serios, Harry, insistă David, fără să zâmbească măcar. Bebbington se văicăreşte întruna că e lipsit de mijloace personale. Şi când colo, apare acum automobilul ăsta şi şoferul.

— Merită oare să vorbim cu atâta gravitate despre lucrurile astea? Gura lui Nugent se strâmbă cu un cinism neobişnuit la el. Dacă vrei să cunoşti neapărat adevărul, prietenul nostru Bebbington a fost numit de curând membru în consiliul de administraţie al Exploatărilor Carbonifere Reunite. Ei lasă, nu fi aşa disperat, doar nu e primul caz. Toate sunt în perfectă regulă, şi nici tu, nici eu, nici altcineva n-o să îndrăznească să zică nici care!

— Exploatările Carbonifere Reunite! David nu izbuti să-şi stăpânească ciuda din glas.

Îi aruncă o privire lui Nugent de parcă l-ar fi şfichiuit cu un resentiment fulgerător. Pasivitatea cu care Nugent accepta acest fapt îi sporea şi mai mult enervarea şi tulburarea. De la o vreme, Nugent dădea semne de oboseală, mişcările lui era mai încete, chiar de umblat umbla ca o mârţoagă, şi accepta aproape cu resemnare faptul că n-a izbutit să pună mâna pe un portofoliu ministerial. Nu încăpea îndoială că sănătatea i se şubrezise în mare măsură, şi vitalitatea lui de altădată părea epuizată. Era de altfel singurul motiv pentru care David nu duse mai departe discuţia pe această temă. Când sosi Ralston, trecură la alt subiect – şedinţa unde se angajaseră să participe toţi trei, la Liga controlului democratic. Porniră împreună prin ceaţă, pe Victoria Street.

Dar David se simţea nefericit în forul lui lăuntric, sau mai bine zis, mintea îi refuza fericirea. Sesiunea parlamentară, începută cu asemenea entuziasm, continua fără ca cineva să poată înţelege de ce nu se realizează

niciun progres, întocmai ca şi în sesiunile anterioare. Adeseori, în săptămânile care urmară, gândurile lui se întoarseră la Sleescale, la oamenii cărora le făgăduise dreptate, îşi luase un angajament în faţa lor. Întregul partid laburist îşi luase un angajament. Şi tocmai acest fapt le adusese victoria în alegeri. Angajamentul trebuia îndeplinit, chiar dacă pentru asta ar fi fost nevoie să întoarcă iarăşi ţara cu susul în jos. Situaţia din Sleescale era înfiorătoare – tot oraşul suferea de mizerie, în sufletul oamenilor mocnea o revoltă ascunsă împotriva orânduirii sociale care tolera cu blândeţe o asemenea mizerie. David simţea că în situaţia dată era imposibil să nu se ia de urgenţă măsurile corespunzătoare. Păstra legătura cu oamenii – cu Heddon, cu Ogle şi cu activiştii locali. El unul *ştia.* Situaţia nu era imaginară, ci existentă, de fapt o realitate cruntă. Era o situaţie de-a dreptul disperată.

Dată fiind criza, David îşi clădi tot edificiul speranţelor sale pe temelia proiectului de lege a exploatărilor carbonifere. El considera naţionalizarea drept unica soluţie a problemei, drept unicul mijloc logic pentru a justifica scopurile partidului său şi a realiza salvarea oamenilor. Din când în când mai căpăta veşti despre proiectul de lege în curs de elaborare de către o comisie guvernamentală care se consulta cu un comitet special al Federaţiei Minerilor. Dar nici Nugent, nici el nu făceau parte din această comisie, şi informaţiile pe care le primea erau cât se poate de laconice. Conducerea internă a partidului devenise în general foarte strictă, şi membrii comisiei nu sufereau să-i abordeze nimeni, sub nicio formă. De fapt era imposibil să descoperi profilul sau contextul proiectului de lege. Cu toate acestea, data prezentării lui se apropia. Lucrul ăsta îl afirmau toţi şi dădeau asigurări în acest sens. Pe măsură ce se apropia luna decembrie, David îşi spuse că presimţirile sale negre au fost absurde, simple ecouri ale propriei sale nerăbdări. Aştepta din ce în ce mai încordat.

Proiectul de lege a fost introdus în parlament pe

neaşteptate, la unsprezece decembrie. Prima lectură oficială a fost efectuată de ministrul Comerţului, fiind de faţă ministrul de Justiţie şi ministrul Minelor. Nu erau prea mulţi deputaţi prezenţi şi nici nu plutea în aer acea atmosferă caracteristică unui moment important. Totul se produse fără pic de dramatism, ba chiar în pripă. Preambulul proiectului de lege era scurt, general şi vag. Parcă ţi se strecura printre degete. Cam vreo zece rânduri, citite repede, doar atât; întreaga lectură a proiectului dură zece minute, şi totul se sfârşi. David ascultă cu o nelinişte crescândă. Nici nu era în stare să înţeleagă bine ce se întâmplă. Deocamdată nu se dăduse nicio indicaţie cu privire la sensul proiectului; şi totuşi, chiar în acest stadiu iniţial, el simţi limitarea extremă a aplicării lui. Ridicându-se repede, se duse în foaier şi discută cu diferiţi membri ai comisiei, cerând cu insistenţă un exemplar al proiectului de lege. În dorinţa imperioasă de a pune mâna pe acest text, se adresă chiar şi lui Bebbington. În seara aceea avu în mână textul exact al proiectului de lege. Abia atunci putu să aprecieze pe deplin semnificaţia noii măsuri. Reacţia lui era greu de descris. Uluit e puţin spus. Era de-a dreptul îngrozit.

Întâmplarea făcuse ca tocmai în ziua de 11 Nugent să fie chemat tocmai la Edgeley. David petrecu seara acasă singur, studiind textul. Nici acum nu putea încă să-şi creadă ochilor. Şi nici nu era de crezut, era uluitor – o lovitură zdrobitoare.

Stătu până târziu noaptea, meditând, încercând să-şi definească propria sa linie de conduită – acţiunile pe care să le întreprindă, în sinea lui, hotărârile prinseră contur, se cimentară. Îşi dădu seama de tot ceea ce putea să facă, de tot ce trebuia să facă.

A doua zi ajunse destul de devreme la şedinţa Comitetului parlamentar al partidului laburist. Era o întrunire restrânsă, aproape că nu venise nici jumătate din numărul obişnuit de membri. Constatând slaba participare, David simţi cum i se strânge inima. În ultima

vreme, miniştrii nu prea veneau pe la şedinţe, dar absenţa lor de astăzi era deosebit de semnificativă, cu atât mai mult cu cât lipsea însuşi ministrul Minelor. În sală se aflau doar Dudgeon, Bebbington, Nugent, Ralston, Chalmers şi încă vreo douăzeci de membri ai comitetului. Plutea în aer senzaţia de moleşeală de după prânz. Chalmers se descheiase la doi nasturi de la vestă, în timp ce Cleghom, cu ochii pe jumătate închişi, mai mult toropit decât treaz, se instală cât mai comod în fotoliu, ca să tragă un pui de somn. Şedinţa era prezidată de Jim Dudgeon. Se uită la hârtiile din mapă, mătură asistenţa cu privirea lui de bufniţă şi apoi citi foarte repede:

— „Programul Camerei Comunelor din săptămâna aceasta va cuprinde dezbateri privitoare la şomaj, dezbateri privitoare la problema locuinţelor, precum şi cea de-a doua citire a proiectului de lege referitor la exploatările carbonifere...”

David sări în picioare.

— Domnule preşedinte! exclamă el, înainte de a se stabili ordinea de zi, şi tocmai în legătură cu aceasta, vă rog să-mi permiteţi să vă întreb dacă acest proiect de lege are sau nu menirea de a reprezenta politica partidului laburist.

— Bravo, bravo! strigară mai mulţi membri de stânga ai comitetului.

Dudgeon nu păru să se tulbure câtuşi de puţin. Îl măsură pe David din cap până-n picioare, cu un ochi foarte amabil.

— Ai vreun motiv să crezi că el nu reprezintă politica partidului?

David se luptă cu sine însuşi ca să-şi păstreze calmul, totuşi nu izbuti să-şi stăpânească o notă de sarcasm muşcător, care-i răzbi în glas.

— S-ar părea că acest proiect de lege, în forma sa actuală, nu este pe de-a-ntregul corespunzător. Noi am fost aleşi deputaţi pe baza angajamentului nostru de a efectua naţionalizarea. De asemenea, printr-un manifest

apărut sub semnătura noastră, am făgăduit în mod solemn să ameliorăm situaţia tragică din bazinele carbonifere şi să reorganizăm în întregime industria, pe o bază naţională. Şi cum ne propunem noi să facem lucrul acesta? Nu ştiu precis dacă toţi membrii comitetului nostru au văzut textul exact al proiectului de lege. Dar eu unul l-am văzut. Şi îi pot asigura pe colegii mei că el constituie o batjocorire a tuturor făgăduielilor noastre.

Se făcu tăcere în sală. Dudgeon îşi frecă bărbia, dus pe gânduri, scrutându-l pe David dindărătul ochelarilor săi cu ramă groasă de os.

— Ceea ce uiţi dumneata este că noi ne aflăm aici la cârma ţării, şi nu la putere. Noi trebuie să facem pe cât posibil faţă situaţiei. Guvernul este silit să accepte unele compromisuri.

— Compromisuri! Dar aici nu e vorba de un compromis. Este o laşitate crasă. Nici opoziţia n-ar fi putut fabrica un proiect de lege care să dea într-un mod mai ruşinos apă la moară proprietarilor. Proiectul acesta de lege este de sus până jos favorabil proprietarilor de mine. Menţinând sistemul cotelor plătite lor, respingând propunerile pentru stabilirea unui salariu minimal, cochetând cu adepţii şomajului parţial, adică ai săptămânii de muncă incomplete, el reprezintă un proiect de lege conservator, lucru de care îşi vor da seama în curând toţi deputaţii.

— Stai o clipă! murmură cu blândeţe Dudgeon. Eu sunt un om practic, sau cel puţin aşa îmi merge vestea că aş fi. Eu susţin întotdeauna că e bine să mergi direct la problemă, în ce constă de fapt obiecţia dumitale?

— Obiecţia mea! izbucni David. Dar dumneavoastră ştiţi că acest proiect de lege nu propune nicio rezolvare fundamentală a dificultăţilor prin care trecem? Scopul său esenţial este să vândă cărbunele pe piaţă. Este o încercare ridicolă de a împăca două principii pur şi simplu ireconciliabile. Sistemul cotelor plătite proprietarilor de terenuri aduce în mod evident daune minerilor, şi nici nu poate fi altfel. Dacă aţi compara ceea ce ne-am luat noi

angajamentul să facem cu ceea ce-şi propune acum guvernul să facă, atunci s-ar vedea că e o ruşine strigătoare la cer.

— Chiar dacă ar fi aşa, ce alternativă propui dumneata? îl contrazise Dudgeon. Te rog să nu uiţi care este situaţia noastră.

— Asta nu uit niciodată, declară David, fierbând de indignare. Eu tocmai de situaţia noastră şi de onoarea noastră nu uit niciodată.

— Pentru numele lui Dumnezeu! interveni grosolan Chalmers, cu ochii în tavan. Dar ce doreşte domnul deputat?

— Doresc ca acest proiect de lege să fie amendat în aşa fel încât să ducă la realizarea promisiunii noastre şi să împace conştiinţa tuturor membrilor partidului nostru. Iar după aceea să-l prezentăm Camerei. Dacă vom fi înfrânţi, ne vom adresa naţiunii prin noi alegeri, folosind ca platformă tocmai proiectul nostru de lege. Şi atunci muncitorii vor şti că ne-am războit pentru ei. Cred că situaţia noastră ar fi cât se poate de avantajoasă.

Din capătul celălalt al încăperii răsunară iarăşi strigăte de aprobare, dar dinspre membrii comitetului aşezaţi de jur-imprejurul mesei se înălţă un murmur dezaprobator. Chalmers se aplecă puţin înainte.

— Eu aici am fost pus să stau, zise el înfigând degetul arătător în masă, ca să-şi întărească cuvintele, şi aici am să stau, neclintit.

— Dumneata nu-ţi dai seama, reluă Dudgeon cu aceeaşi curtenie dinainte, că trebuie să demonstrăm ţării capacitatea noastră de guvernare? Să câştigăm o părere bună de aici şi de colo, pentru felul cum conducem treburile.

— Nu vă faceţi iluzii, îi răspunse David cu înverşunare. Lumea râde de noi. Citiţi ziarele conservatoare! Ce spun ele? Râd de felul în care clasele de jos îi maimuţăresc pe aristocraţi, şi ne numesc o adevărată menajerie de fiare îmblânzite. Afirmă că noi nu guvernăm, ci dăm un

spectacol de circ. Şi dacă o să batem în retragere în privinţa acestui proiect de lege şi o să dăm bir cu fugiţii, n-or să poată decât să ne dispreţuiască!

— Vă chem la ordine, oftă, plin de reproş, Dudgeon. Nu dorim ca în sânul partidului să se manifeste animozităţi însoţite de cuvinte grele. Se uită la David şi, clipind cu un fel de exasperare bonomă, îi spuse: Oare nu ţi-am explicat destul de limpede că trebuie neapărat s-o luăm încetişor?

— Încetişor! îi reluă David cuvântul, cu multă asprime. Păi, în ritmul ăsta, şi peste două mii de ani tot o să ne mai pregătim de naţionalizare.

Nugent luă cuvântul pentru prima dată.

— Fenwick are dreptate, spuse el, vorbind răspicat. În principiu, nici nu încape îndoială că noi avem datoria să luptăm. Putem să mai rămânem aici încă un an, jucându-ne de-a puterea, menţinând înşelătoria, amăgindu-ne singuri. Dar până la urmă tot o să ne frângem gâtul. De ce să nu pornim înainte, cu toate pânzele sus? Şi pe urmă, cum zice şi Fenwick, trebuie să ne gândim la muncitori, în regiunea Tyneside, au ajuns la capătul răbdării. Ascultaţi-mă pe mine ce vă spun, că eu cunosc realitatea.

Cleghorn interveni acru:

— Dacă dumneata vrei să ne ceri să demisionăm de la putere din cauza câtorva nemulţumiţi din Tyneside, să ştii că ai greşit adresa.

— Dumneavastră le-aţi oferit pe faţă această condiţie, în momentul în care le-aţi cerut voturile! strigă David. E de ajuns atât ca să împingi oamenii la revoluţie.

Chalmers pocni enervat cu pumnul în masă.

— Fenwick, devii de-a dreptul nesuferit. Dă-o dracului de revoluţie! în momentul de faţă n-avem chef să ni se bage pe gât niciun fel de idei dintr-alea de-ale ruşilor.

— E cât se poate de neplăcut pentru burghezia mică şi mijlocie! încuviinţă Bebbington, cu glas moderat, batjocoritor.

Dudgeon continuă foarte lin:
— Uite ce este: noi cu toţii recunoaştem că ar trebui să se reconsidere pe de-a-ntregul chestiunea condiţiilor de muncă în mine. Dar nici nu putem să venim şi să respingem aşa, bătând din palme, actualul sistem, ca şi cum am arunca o ciubotă veche la gunoi. Trebuie să fim prudenţi. Trebuie să procedăm constituţional. Dă-o dracului de treabă! Eu personal mă bucur de prea multă popularitate ca să-mi pot permite să acţionez împotriva constituţiei britanice.
— Şi atunci, preferi să nu faci nimic? Pe David îl cuprinse un val de furie. Preferi să stai frumuşel pe scaun şi să încasezi un salariu de ministru, în timp ce mii de mineri mor de foame, pentru că ajutorul de şomaj nu ajunge decât pentru atâta?
Afirmaţia lui David stârni rumoare şi strigăte care-l chemau la ordine sau îi cereau să-şi retragă cuvintele.
— Eu nu vreau să recurg la o sinucidere politică de dragul nimănui, mormăi Dudgeon roşind.
— Oare asta este şi părerea comitetului nostru? întrebă David, aruncând în jurul lui o privire scăpărătoare. Ce vă propuneţi să faceţi? Să vă ţineţi de cuvânt, sau să vă călcaţi cuvântul?
— Eu îmi propun să-mi păstrez reputaţia de om întreg la minte, zise glacial Bebbington.
— Bravo, aşa e! strigară câteva voci.
Apoi răsună glasul lui Cleghom:
— Domnule preşedinte, propun să trecem la celelalte chestiuni de pe ordinea de zi.
Câteva glasuri îi sprijiniră propunerea.
— Eu vă cer să reconsideraţi forma actuală a acestui proiect de lege, interveni cu disperare David. Nu pot să cred că dumneavoastră refuzaţi să-i aduceţi amendamente. Să zicem că am lăsa baltă chestiunea naţionalizării. Dar vă rog din suflet, să discutăm măcar introducerea clauzei salariului minimal!
De data aceasta, Chalmers începu să se agite pe

scaun.

— Domnule preşedinte, este evident că nu avem timp să continuăm această discuţie. Fără îndoială, domnul deputat poate să-şi păstreze pentru sine teoriile şi să acorde guvernului încrederea deplină că va face absolut tot ce-i stă în putinţă în împrejurările actuale.

Mai multe glasuri strigară:

— Domnule preşedinte, să trecem mai departe!

— Nu m-am referit la niciun fel de teorii, strigă David, eu mă refer doar la soarta unor oameni! Ţin să avertizez comitetul că proiectul de lege în forma sa actuală îi va împinge pe mineri la disperare, la tulburări...

— Vei avea prilejul să propui un amendament la momentul potrivit, îl respinse scurt Dudgeon. Apoi, ridicând glasul, întrebă: Ce propuneţi să facem?

Suporterii lui strigară tare de tot:

— Să trecem mai departe!

De-a dreptul deznădăjduit, David încercă să continue discuţia de la om la om, peste masă. Dar totul era în zadar. Glasul lui Dudgeon reluă monoton firul şedinţei întrerupte. Şi comitetul îşi văzu de treabă.

CAPITOLUL XIV

În dimineaţa aceea rece de decembrie, Arthur se duse la Neptun şi intră în biroul lui. Venise devreme. Îşi atârnă în cuier pălăria şi pardesiul, rămase o clipă cu ochii la calendar, apoi făcu repede un pas înainte şi smulse fila respectivă. Încă o zi. Asta era mare lucru. Supravieţuise încă o zi. Se aşeză la birou. Deşi abia se sculase din pat, arăta obosit, pentru că dormise prost, pentru că se săturase de lupta asta fără de sfârşit, se săturase de a se mai izbi ca berbecele în forţele economice potrivnice care ameninţau să-l distrugă. Era slab şi tras la faţă, părea un om consumat de nelinişte.

Apăsă butonul soneriei de pe birou, şi Pettit – contabilul şi pontatorul lui – îi aduse corespondenţa din dimineaţa respectivă: scrisorile aranjate metodic, cele mai mari dedesubt, cele mai mici deasupra. Pettit era un om ordonat, lucru încă nedezminţit.

— Bună dimineaţa, Pettit, spuse Arthur maşinal. Simţi că glasul îi sună fals, deşi încerca să-l facă deopotrivă cordial şi încurajator.

— Bună dimineaţa, domnule Barras! Ce ziceţi ce brumă s-a lăsat astă-noapte?

— Da, Pettit, e frig.

— Groaznic! Să vă mai pun ceva cărbuni pe foc?

— Nu, mulţumesc, Pettit.

Aproape înainte ca Pettit să fi ieşit pe uşă, Arthur întinse mâna după prima scrisoare, cea de deasupra, scrisoarea pe care o aştepta, de la bancherii lui din Tynecastle.

Tăie plicul din hârtie groasă, şi citi repede comunicarea oficială, fără niciun pic de surprindere, şi într-un fel chiar fără spaimă. Politica actuală a băncii era împotriva acordării unor noi împrumuturi pe termen scurt, banca regreta profund faptul că nu are posibilitatea să... Arthur lăsă scrisoarea din mână. Bineînţeles, e foarte frumos să spui că regreţi profund; toată lumea manifestă cel mai profund regret când e silită să-ţi refuze, pe baza unor nobile motive, acordarea unui ajutor bănesc. Oftă. De fapt se aşteptase la acest răspuns chiar înainte de a fi scris băncii. Ajunsese la limita maximă a datoriilor pe care le putea face, împrumutase până la ultimul ban pe care-l putea obţine prin ipotecarea instalaţiilor şi utilajului; cel puţin acum avea avantajul că ştia precis în ce situaţie se află.

Rămase aşezat în faţa biroului – deşi era sleit, trebuia să facă totuşi un efort pentru a rămâne liniştit; nervii lui cereau o descărcare violentă. Şi, cu o gravitate febrilă, trecu în revistă întreaga situaţie, încordarea pe care i-o cerea acest lucru era vizibilă pe fruntea lui.

Străbătuse un drum lung, din ziua catastrofei miniere şi până acum. Dar în clipa aceasta nu mai exista niciun fel de drum, ci pur şi simplu o mlaştină, o mlaştină industrială, criza economică. Preţul cărbunelui mai scăzuse cu încă cincisprezece şilingi la tonă; dar nici măcar la acest preţ nu-l putea vinde. Trusturile, marile carteluri, acestea da, izbuteau să-şi plaseze cărbunele. Dar el, micul industriaş, era neputincios. Totuşi, cheltuielile de regie se menţineau: pompele trebuia să funcţioneze, cota destinată proprietarului terenului trebuia plătită – şase peni pentru fiecare tonă extrasă din mina lui. Dar muncitorii? Aici oftă din nou. Nădăjduise ca prin politica lui de împăciuire şi introducere a securităţii muncii să-i câştige pe muncitori de partea lui, să meargă cot la cot cu ei. Dar nicăieri nu-l întâmpinaseră decât cele mai triste deziluzii. Se părea pur şi simplu că oamenii sunt efectiv împotriva încercării lui de a-i reorganiza, că ei

bănuiesc chiar că îndărătul reformelor radicale pe care le efectuase el se ascunde cine ştie ce intenţie dubioasă. Pentru mulţi dintre ei, băile minunate instalate la gura minei constituiau încă o sursă de nemulţumire şi de comentarii grosolane. Arthur ştia că e un prost conducător. Adeseori şovăia în hotărârile lui, căuta să-i convingă pe oameni tocmai când ar fi trebuit să fie de o fermitate necruţătoare, şi în schimb se arăta încăpăţânat tocmai când un altul mai puternic ar fi cedat zâmbind. Minerii îi cunoşteau slăbiciunea şi profitau de ea. Mai degrabă îl înţeleseseră ei pe bătrânul Barras, care-i terorizase: de ăla se temeau, ba chiar îl şi admirau. Dar altruismul lui Arthur, idealurile lui înalte erau privite cu neîncredere şi dispreţ.

Acest paradox nemilos îl înjunghia pe Arthur drept în inimă. Ajuns la exasperare, fierbând în sinea lui, ridică ochii. El pur şi simplu refuza, da, refuza să admită acest lucru.

Nu era încă înfrânt. Trecea doar printr-un moment de criză. Dar avea să meargă mai departe, să răzbată. Fluxul are şi reflux. Acest moment nu mai putea fi departe. Cu o îndârjire reînnoită, porni din nou să cântărească situaţia. În febra concentrării, reuşi să-şi clarifice poziţia: faptele deveneau lucide în mintea lui, cifrele se aranjau singure în rânduri soldăţeşti. Mina era ipotecată, creditele – epuizate, producţia atinsese nivelul cel mai scăzut din ultimii douăzeci de ani. Şi totuşi, avea convingerea fermă că pulsul comerţului urma să se înviorcze curând. Depresiunea economică trebuia neapărat să înceteze, şi încă foarte curând. Era necesar să se ţină tare, să se ţină tare până la capătul crizei, şi atunci totul avea să se încheie cu bine. Putea să mai reziste cel puţin încă un an, ştia precis acest lucru. Făcuse toate calculele, se gândise la absolut tot, încă înainte de a primi refuzul băncii, pentru că de fapt se şi aşteptase la el. Totul era chibzuit până în cel mai mic amănunt. Nu exista lucru pe care să nu-l fi prevăzut. Eventualitatea reducerilor, noi economii,

menţinerea pe poziţie, da, da, menţinerea cu orice preţ a poziţiilor. Era în stare de asta, ştia precis că se poate realiza.

Respiră nervos, îndârjit. Reducerea braţelor de muncă era lucrul cel mai neplăcut, dar altă soluţie nu exista. Trebuia să concedieze astăzi încă cincizeci de muncitori; avea să-i scoată din sectorul Five Quarter şi să închidă abatajele de acolo, până la restabilirea situaţiei afacerilor. I se rupea inima la gândul că trebuie să dea plicul de concediere acestor cincizeci de oameni, să-i trimită să îngroaşe rândurile celor şase sute de muncitori de la Neptun loviţi de şomaj. Dar n-avea încotro. Când va putea, de îndată ce va fi posibil, îi va reangaja.

Tresărind, se uită la ceas. Trebuia să-l anunţe imediat pe Armstrong. Deschise uşa de perete şi străbătu repede coridorul către biroul lui Armstrong.

Discută o jumătate de oră cu el, pe cine anume să concedieze. Asta era situaţia în care ajunsese. Chiar Arthur insistase asupra necesităţii de a cântări bine lucrurile, de a judeca fiecare caz în parte înainte de a şterge un nume de pe listă. Nu exista lucru mai dureros pentru el; unii dintre muncitori aveau o experienţă îndelungată, erau oameni pricepuţi, care-şi cunoşteau bine meseria şi care scoteau cărbune din mina Neptun de douăzeci de ani şi mai bine. Dar de concediat trebuia să-i concedieze. Trebuia să-i trimită să îngroaşe rândurile celor care stăteau la coadă pentru ajutorul de şomaj, să sporească mizeria şi nemulţumirea care fierbeau în oraşul Sleescale.

În cele din urmă, luă sfârşit şi această operaţie. Arthur se uită cum Armstrong traversează curtea până la ghereta pontatorului, fluturând în mână foaia albă de hârtie. În pieptul lui zvâcnea dureros senzaţia stranie că i-a ucis pe aceşti oameni. Duse degetele la frunte şi-şi apăsă tâmplele, fără să ţină seama de tremurul mâinii. Apoi se întoarse şi reintră în biroul lui.

Biroul lui nu era gol. La un pas de prag stătea

Hudspeth. Îl aştepta cu faţa roşie, furioasă. Împreună cu el era şi un băiat tânăr, voinic, care stătea morocănos, cu o mână în buzunar. În cealaltă mână îşi ţinea şapca. Arthur îl recunoscu pe Bert Wicks, fiul lui Jake Wicks, pontatorul de la vagonete. Lucra în sectorul Globe. Dintr-o privire, Arthur înţelese că s-a întâmplat ceva neplăcut şi-şi simţi vibrând toţi nervii.

— Ce este? întrebă el, încercând să-şi păstreze calmul.

Hudspeth nu spune decât atât:

— Uitaţi-vă.

Şi-i arătă un pachet de ţigări şi o cutie de chibrituri.

Se uitară toţi trei la ţigări şi la chibrituri; chiar şi Bert Wicks se uită lung, şi efectul pe care-l produseră aceste obiecte banale era fără doar şi poate foarte puternic.

Huspeth spuse:

— Şi încă în grajduri! Pe galeria cea nouă din sectorul Globe, stătea acolo şi fuma în grajd – cu paiele de jur-împrejur –, vă rog să mă iertaţi, domnule Barras, dar mă tem că n-o să vă vină să credeţi. Acum l-a scos de acolo Forbes, supraveghetorul!

Arthur privi lung, în continuare, la ţigări şi la chibrituri; părea incapabil să-şi ia ochii de la ele, mai ales de la chibrituri. Se spărgeau talazuri în el, izbindu-se de nervii lui. Trebuia să-şi încordeze întregul trup ca să respingă valurile care veneau peste el şi peste nervii lui. În abatajele noi din sectorul Globe era grizu; inspecţiile recente dovediseră prezenţa grizuului, într-o concentrare ce putea provoca explozie. Îi era teamă să se uite la tânărul Wicks, ca nu cumva să izbucnească dintr-o dată toată simţirile pe care le zăgăzuia în adâncul fiinţei lui.

— Ce ai de spus?

— N-am făcut nimic, zise Bert Wicks.

— Ai fumat.

— Am tras doar un fum în grajd. N-am făcut nimic.

Pe Arthur îl trecură fiorii.

— Ai dus chibrituri în subteran. Ai fumat.

Wicks nu răspunse nimic.

— Ai contravenit regulamentului, continuă Arthur cu buzele strânse, precum şi tuturor avertismentelor mele, prin care am interzis introducerea de flăcări neprotejate în sectorul Globe.

Bert Wicks răsuci cozorocul de la şapcă. Ştia el ce gândesc oamenii despre Arthur, şi ce spuneau despre el, şi cum înjurau tot ce făcea – începând cu marafeturile lui igienice şi terminând cu blestematul ăla de regulament privitor la securitatea muncii. Bert ăsta era o fire de om tare, nu se lăsa aşa, cu una, cu două. Vorbi pe de o parte speriat, dar pe de altă parte sfidător:

— Tata zice că nu e nici brumă de gaze la Neptun. Zice că ordinul contra chibriturilor e un rahat.

Arthur nu-şi mai putut stăpânii nervii. Se dezlănţui furtuna care se adunase în sinea lui. Ce ignoranţă, ce prostie, ce obrăznicie! El se sacrificase, aproape că se ruinase, ba mai mult, se omorâse străduindu-se şi necăjindu-se să facă din mina Neptun o mină în care să domnească securitatea muncii, pentru a le acorda minerilor un tratament omenesc. Şi când colo, iată răspunsul. Îşi pierdu cumpătul. Făcu un pas înainte şi-l pocni pe Wicks peste obraz.

— Dobitocule! urlă el; respira agitat, parc-ar fi alergat un kilometru. Dobitocule! Habar n-ai ce spui! Ce vrei, să sară mina în aer? Vrei să avem iar o catastrofă? Asta vrei? Răspunde! Asta vrei? Eu dau afară oameni de treabă din mină, şi tu te ascunzi acolo, într-un colţ, pierzi vremea şi fumezi, gata să ne arunci pe toţi în aer, să ne trezim pe lumea cealaltă. Ieşi afară, pentru numele lui Dumnezeu, să nu te mai văd în ochi! Eşti concediat! Ia-ţi chibriturile şi blestematele alea de ţigări. Pleacă, ieşi, până nu-ţi trag şi un picior!

Îl apucă pe Wicks de umeri, îl învârti şi-l dădu pe uşă afară. Wicks se poticni şi căzu, cât era de lung, pe coridor, lovindu-şi piciorul de prag. Arthur trânti uşa.

În cameră se lăsă tăcerea. Arthur se sprijini de birou, respirând greu, ca după o cursă de fond; parcă nici nu

mai putea să răsufle. Hudspeth se uită repede la el, speriat. Era o teamă instinctivă, şi Arthur o remarcă.

— I-am dat ce a meritat! strigă el. Nu trebuia să-l concediez?

— Ba da, n-aveţi nevoie de băieţi de soiul ăsta, zise Hudspeth jenat, cu ochii în podea.

— Doar n-o să tolerez o asemenea purtare, nu?

— Nu, cum o să toleraţi? zise Hudspeth continuând să privească stânjenit spre podea. Iar după o pauză adăugă: Bineînţeles, o să se ducă imediat şi o să-i spună lui taică-su. Ştiţi, Jake Wicks, pontatorul de la vagonete.

Arthur se strădui din răsputeri să se stăpânească.

— Dar nu l-am lovit rău.

— El o să pretindă că l-aţi omorât în bătăi. Tot neamul lor sunt nişte scandalagii. Hudspeth se întrerupse şi se îndreptă către uşă. Mai bine mă duc şi eu după el.

Ieşi. Arthur se mai sprijinea şi acum de birou. Făcuse o greşeală, o greşeală îngrozitoare. Din pricina neliniştii şi a încordării prin care trecea, făcuse greşeala îngrozitoare de a-l lovi pe Bert Wicks.

Hudspeth se dusese ca să repare această greşeală. Trăgea nădejde că totul o să fie în regulă. Se îndreptă şi intră în micul vestiar de lângă biroul lui. Aranjase ca în dimineaţa aceea să inspecteze noua mină Paradis şi îşi îmbrăcă hainele de subteran. Urcându-se în cuşca ascensorului, ca să coboare în puţ, tot mai spera ca lucrurile să se aranjeze.

Dar nu se întâmplă aşa. Ridicându-se de jos, Bert Wicks se dusese glonţ la gura puţului, unde taică-su ponta vagonetele care ieşeau de pe şină. Pe Bert îl durea piciorul, unde se lovise de pragul uşii, şi cu cât se gândea mai mult la picior, cu atâta parcă îl durea mai tare. Îi era frică să-şi lase greutatea trupului pe el.

Taică-su, Jake Wicks, îl văzu venind aşa, şchiopătând, ferindu-se să calce apăsat pe un picior. Jake opri vagonetele.

— Ce s-a întâmplat, Bert? întrebă el.

Bert povesti cu glas tare şi cu lux de amănunte. După ce ascultă totul, Jake zise:

— Dar n-are voie să facă una ca asta.

— Şi totuşi, uite că a făcut-o, răspunse Bert. M-a izbit cu piciorul, când eram la pământ.

Jake îşi vârî carnetul în buzunarul dinăuntru de la surtuc şi-şi strânse tare cureaua.

— N-are voie să facă una ca asta, repetă el. N-am să-l las să scape cu una, cu două.

Se încruntă, şi stătu pe gânduri. Şi toate astea pentru că bietul Bert a uitat să-şi scoată alea două chibrituri din buzunar când a coborât în subteran. Tot scandalul pentru atâta lucru, şi pentru blestematul ăla de regulament nou! Dar cine ar răbda una ca asta? Şi cui să i se întâmple? Tocmai lui, pontatorului! Jake se hotărî deodată:

— Vino cu mine, Bert!

Lăsă baltă vagonetele şi-l conduse pe Bert tocmai la spital. Doctorul Webber, internul de la secţia de chirurgie, proaspăt absolvent şi proaspăt numit acolo la spital, fu luat în primire pe un ton peremptoriu de către Jake, un om care-şi cunoştea perfect poziţia importantă în societate. Jake îi ceru să examineze piciorul lui Bert. În afară de faptul că era pontator la gura puţului – post pe care-l deţinuse pe vremuri Charlie Gowlan –, Jake Wicks mai făcea şi oficiul de casier al comitetului de asistenţă medicală. Pentru doctorul Webber era foarte important să se pună bine cu Jake Wicks, şi de aceea se purtă cât se poate de amabil şi îndatoritor, examinând îndelung şi cu un aer de gravitate piciorul lui Bert.

— E rupt? întrebă Jake.

Doctorul Webber nu credea să fie rupt. De fapt, era aproape sigur că piciorul nu e rupt: întrucât însă niciodată nu puteai să pui mâna în foc, şi cum paza bună trece primejdia rea, preferă să nu se pronunţe. Revistele medicale discutau mereu despre cazuri de fractură, şi apoi mai erau uneori şi despăgubiri foarte neplăcute, despăgubiri pe care trebuia să le plătească doctorii. Şi

Jake Wicks era un client neplăcut. Ca să spunem lucrurilor pe nume, doctorul Webber se temea de Jake, aşa că-i zise:

— Ar trebui să-i facem o radiografie.

Jake Wicks socoti şi el că n-ar fi rău să-i facă o radiografie.

— Ce-ar fi să-l ţinem la spital douăzeci şi patru de ore? propuse amabil doctorul Webber. Zău, Bert, o zi la pat n-o să-ţi facă rău. Doar aşa, ca să fim mai siguri, să-ţi punem un diagnostic ca lumea. Hm, ce zici?

Jake şi Bert gândiră că în situaţia respectivă, asta era soluţia cea mai bună. Lui Bert îi dădură un pat într-un salon pentru bărbaţi, şi Jake se duse întins la Institutul minier şi-i telefonă lui Heddon, la sediul sindicatului din Tynecastle.

— Alo, alo, zise el prudent. Cine-i, Tom Heddon la telefon? Tom, aici e Jake Wicks. Ştii, Tom, pontatorul de la Neptun.

Jake întrebuinţa faţă de Heddon cu totul alt ton decât faţă de doctorul Webber.

— Ce este? se auzi vocea lui Heddon, repezită, de la capătul celălalt al firului. Dă-i drumul mai repede, pentru numele lui Dumnezeu! Hai, că n-am aşa mult timp ca să te ascult. Ce este?

— E vorba de băiatul meu, Bert, zise Jake mieros. A fost lovit şi persecutat. Trebuie să mă asculţi, Tom.

Şi Heddon ascultă timp de cinci minute încheiate. Rămase la celălalt capăt al firului, cu receptorul lipit de ureche, şi ascultă cu faţa întunecată, muşcându-şi mereu unghiile şi scuipând bucăţelele pe sugativa din faţa lui.

— Bine, zise el la sfârşit. Bine, ţi-am spus că o să vin p-acolo.

Peste două ore, Arthur ieşi din sectorul Paradis, coborî din ascensor, străbătu curtea şi-l găsi pe Heddon aşteptându-l în biroul lui. Când îl văzu acolo, aşezat pe un scaun, tresări: îl trecură fiori reci. La intrarea lui Arthur, Heddon nici nu se ridică de pe scaun, ci rămase, aşa cum

stătea, masiv, parcă ar fi fost înfipt acolo. Şi nu rosti niciun cuvânt.

Şi Arthur păstră tăcerea un minut întreg. Trecu spre baie, unde se spălă pe mâini şi pe faţă. Apoi ieşi, se şterse cu prosopul, pe care lăsă o dungă neagră, întrucât nu se spălase destul de bine. Rămase în picioare, cu spatele la fereastră, continuând să se şteargă. I se păru că e mai uşor dacă face ceva decât dacă stă nemişcat. Atâta timp cât se ştergea întruna, nu mai era aşa de agitat. Încercând să vorbească degajat, întrebă:

— De data asta ce s-a mai întâmplat, Heddon?

Heddon ridică o linie de pe birou şi începu să se joace cu ea.

— Ştii dumneata ce s-a întâmplat, zise el.

— Dacă ai venit în problema lui Wicks, zise Arthur, nu pot face absolut nimic. L-am concediat pentru lipsă de disciplină.

— Serios?

— A fost prins fumând în subteran, în sectorul Globe. Dumneata ştii bine că s-a descoperit grizu acolo. Şi dumneata, Heddon, mai ştii şi că am cheltuit o groază de bani ca să asigur securitatea muncii în această mină. Nu doresc câtuşi de puţin să avem necazuri mai mari decât cele de altădată.

Foarte degajat, Heddon puse picior peste picior, ţinând încă în mână rigla. Nu părea deloc grăbit. Dar în cele din urmă spuse:

— Bert Wicks e-n spital.

Heddon păru să adreseze aceste cuvinte riglei.

Lui Arthur îi veni rău şi făcu o mutră jalnică. Parcă i se întorsese stomacul pe dos. Nu mai putu nici măcar să se şteargă cu prosopul.

— În spital?! Iar apoi, după o clipă: Dar ce i s-a întâmplat?

— Păi, dumneata ar trebui să ştii.

— Dar eu nu ştiu.

— Se crede că are piciorul rupt.

— Imposibil! strigă Arthur. Nu i-am făcut nimic. Era şi domnul Hudspeth de faţă. O să-ţi spună şi el că nu e absolut nimic.

— Wicks urmează să-şi facă mâine o radiografie – şi asta o să arate dacă nu e chiar nimic. Aşa a hotărât doctorul Webber. Acum vin de la spital.

Arthur pălise de tot; îl copleşise slăbiciunea. Se văzu silit să se aşeze pe pervazul ferestrei. Îşi aminti că într-adevăr tânărul Wicks căzuse lat, după ce ieşise pe uşă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Heddon, zise el cu glas scăzut, ce vrei să spui cu toate astea?

Heddon lăsă linia din mână. El nu-şi pierdea vremea cu drăgălăşenii şi manifestări de dragoste frăţească; era meseria lui să fie violent şi arbitrar, şi avea de gând să-şi exercite cum trebuie meseria.

— Uite ce este, Barras, am să-ţi vorbesc pe şleau. Astăzi ţi-ai pierdut cumpătul şi ai ultragiat un om. Te rog să nu negi. N-are importanţă ce a făcut omul. Faptul că l-ai atacat, lovindu-l violent, rămâne. Era cât p-aci să-i rupi piciorul. Asta e o chestiune gravă. Nu e o simplă problemă de reprimire la lucru. E o chestiune penală. Te rog să nu mă întrerupi când vorbesc. Eu reprezint pe toţi muncitorii care ţi-au mai rămas în mina asta împuţită, şi e de ajuns să ridic un deget ca să se pună toţi în grevă împotriva dumitale.

— Şi la ce le-ar sluji asta? întrebă Arthur. Ei vor să muncească, nu să facă grevă.

— Oamenii trebuie să fíe solidari. Ceea ce loveşte pe unul dintre ei îi loveşte pe toţi. Mie nu-mi place mina asta Neptun. Mie mina asta îmi pute la nas, încă de atunci, de când aţi avut inundaţia. Eu nu mă las dus cu zăhărelul.

Vehemenţa din glasul lui Heddon îi frânse inima lui Arthur.

— Dumneata ştii cât am robit eu la mina asta? protestă el cu glas slab. În fond ce urmăreşti?

— Asta o să afli dumneata la timp, răspunse Heddon. Noi am convocat o întrunire la Institut, la ora şase.

Oamenii sunt foarte agitaţi de tot ce s-a întâmplat. Eu nu fac decât să te avertizez. Acum n-are rost să mai faci nimic. Ce s-a făcut, s-a făcut. Ai intrat într-o mare încurcătură. Eşti într-o încurcătură nemaipomenită.

Arthur nu răspunse. Era neputincios, era sătul până peste cap şi de Heddon, şi de ameninţările lui. Ameninţările astea făceau parte din atitudinea obişnuită a lui Heddon. Încerca să-l intimideze, şi probabil că şi reuşea. Dar în inima lui nu-i venea a crede că Heddon o să-i determine pe oameni să facă grevă. Muncitorii de la Neptun erau prea bucuroşi că pot lucra ca să existe pericolul de grevă. Mizeria care domnea în toată regiunea era înfiorătoare: oraşul colcăia de şomeri; muncitorii care aveau de lucru erau consideraţi fericiţi. Arthur se îndreptă din şale, cu un aer nepăsător.

— Mă rog, fă cum crezi, zise el. Dumneata ştii bine că eu nu caut să dau naştere la niciun fel de tulburări.

Heddon se ridică. Era deprins cu oameni care băteau cu pumnul în masă, mârâiau la el şi-l dădeau pe uşă afară. Era deprins să audă vorbe mari şi umflate şi să răspundă cu vorbe mari şi umflate, era deprins cu înjurături, ameninţări şi blesteme cumplite. Era plătit ca să se războiască, şi asta şi făcea. Apatia lui Arthur îi stârni puţină milă, ceea ce se putea citi în privirile lui.

— Asta-i tot, zise el. O să-ţi mai dăm noi de ştire, mai târziu.

Şi înclinând uşor din cap, în chip de salut, plecă.

Arthur rămase nemişcat. Nu lăsase încă din mână prosopul pe jumătate împăturit, şi abia acum îl împături de tot. Se duse la baie şi-l întinse pe ţeava de apă fierbinte. Apoi văzu că prosopul nu e prea curat. Îl luă de pe ţeavă şi-l trânti în cada goală a băii, ca să fie dus la spălat.

Îşi puse hainele lui obişnuite. Astă-seară n-avea chef să facă baie. Era prea obosit, apatic şi scârbit. Toate lucrurile i se păreau de domeniul coşmarului, al irealului; se simţea uşor în hainele astea, de parcă n-ar fi purtat nimic

pe el. Era atât de sensibil, încât simţea mult prea acut fiecare lucru, dar de îndată ce senzaţia lui depăşea o anumită culme a acuităţii, amorţea. Şi acum era amorţit. Deodată, se zări în oglinjoara atârnată de peretele alb de faianţă. Nici nu era de mirare că se simţea istovit. Avea treizeci şi şase de ani, dar părea cu cel puţin zece ani mai bătrân, cu cearcăne la ochi, părul subţiat şi o chelie destul de pronunţată în creştet. De ce îşi irosea el viaţa, îmbătrânindu-se înainte de vreme, alergând după himere, îmbrăţişând iluzia dementă a dreptăţii? La vârsta lui, alţi oameni se bucurau din plin de viaţă, profitau din plin de banii lor, pe când el se îngropase aici, în mina asta, fără o rază de bucurie, fără a se putea aştepta măcar la o mulţumire, împingând mereu, ca un condamnat, roata de tortură. Pentru prima dată se gândi: „O, Doamne, ce prost am fost!”

Întorcându-se în birou, se uită la ceas. Era aproape şase. Îşi luă pălăria şi plecă. Ieşi din curtea goală a minei şi o porni pe Cowpen Street. Bineînţeles, ar fi trebuit să se ducă la spital şi să se intereseze de soarta tânărului Wicks, dar hotărî să amâne lucrul ăsta pentru mai târziu. Amânarea, tendinţa de a amâna mereu îl caracteriza. Pornind pe bulevard în sus, auzi zarvă mare în dreptul Institutului. Răzbea zvon de glasuri, şi totul i se părea fără noimă, ca ţinând de o altă lume. Ştia că nu se poate întâmpla nimic rău, ar fi fost ilogic să gândească măcar că într-un asemenea moment s-ar fi putut întâmpla ceva rău.

CAPITOLUL XV

Dar Arthur greşea. Din când în când se mai întâmplă ca faptele să zdruncine logica. Şi tocmai de aceea, evenimentele din seara zilei de 14 decembrie nu trebuie neapărat să fie interpretate ca o infirmare a judecăţii sănătoase a lui Arthur. Ele nu au făcut altceva decât să se producă.

Întrunirea de la institut avu loc la ora şase. Nu dură mult. Heddon avu grijă ca întrunirea să nu dureze mult. Politica lui era cum nu se poate mai clară. El nu dorea tulburări, nu voia să intre în niciun bucluc. Fondurile sindicatului erau din nefericire atât de scăzute în momentul acela, încât nu ar fi putut să facă faţă unei situaţii mai grele. Intenţia lui era să-l intimideze pe Arthur, să-l lase în nesiguranţă, să-l facă să fiarbă în zeama lui douăzeci şi patru de ore, ca după aceea, în ziua următoare, Heddon să poată încheia cu el un târg cât mai avantajos, tocmindu-se la sânge. Să obţină reprimirea lui Bert Wicks la lucru, o compensaţie şi încă ceva în plus, aşa ca să tragă mai greu la cântar. Prin politica lui, Heddon urmărea, în primul rând să ajungă odată acasă, să-şi schimbe ciorapii uzi, dat fiind că-i transpirau cumplit picioarele, să-şi bea ceaiul, în ciorapi uscaţi şi cu picioarele în papuci de casă, şi pe urmă să se înfunde într-un jilţ la gura sobei, cu pipa în gură. Heddon nu mai era chiar aşa de tânăr, ambiţiile lui se stinseseră, ura lui din tinereţe ardea acum doar ca un foc mocnit. Politica lui Heddon, şi acum destul de viguroasă, era determinată mai puţin de capul lui, cât de picioare.

Dădu peste cap lucrările întrunirii, îl repezi pe Jake Wicks, sprijini părerile exprimate concis de Harry Ogle, şi apoi se grăbi să prindă trenul de Tynecastle la 18,45.

Ieşind, Heddon se opri o clipă pe treptele institutului, uimit de proporţiile mulţimii adunate afară. „Ce dracu'! se gândi el, ce i-o fi apucat să vină aici?” Erau ca la vreo cinci sute de oameni, care stăteau acolo, în picioare, se învârteau prin preajma institutului, aşteptau şi vorbeau între ei. Majoritatea erau şomeri.

Văzând această adunare, Heddon se simţi obligat să ia cuvântul. Îşi înfundă mâinile în buzunare, împinse capul înainte şi declară scurt:

— Ascultaţi, băieţi! Tocmai am ţinut o întrunire, ca să discutăm cazul petrecut astăzi. Nu putem permite ca vreun membru al sindicatului nostru să fie persecutat. Eu nu voi accepta nicio concediere nedreaptă. Dar între timp am suspendat dezbaterile, pentru o chestiune de procedură. Mă întorc mâine, să continuăm negocierile. Asta-i tot, băieţi.

Şi, cu gestul lui abrupt, obişnuit, Heddon coborî scările şi se îndreptă spre gară.

Intrând pe Freehold Street, Tom Heddon fu întâmpinat cu urale. Pentru aceşti oameni, Heddon întruchipa o speranţă, o speranţă vagă, mai mult o iluzie, lucru de care îşi dădeau şi ei foarte bine seama, şi totuşi era o speranţă. Pentru ei, Tom Heddon însemna tutun, bere, un pat ca lumea, îmbrăcăminte călduroasă şi slujbă. Astea erau, cel puţin în parte, motivele pentru care îl întâmpinară cu urale. Dar uralele nu erau prea puternice, şi simţeai în ele vlăguirea, o notă adâncă de nemulţumire şi nelinişte.

Când Jake Wicks ieşi din institut, cinci minute după plecarea lui Heddon, înfăţişarea lui arăta destul de limpede că el unul e departe de a fi mulţumit. Coborî încet scările, cu aerul unui om jignit, şi fu imediat înconjurat de cei care aşteptau nerăbdători să afle noi amănunte despre cele întâmplate. Toată lumea voia să

ştie ce-a fost, şi mai curioşi decât toţi erau Jack Reedy şi băieţii din ceata lui. Ceata lui Jack Reedy făcea parte dintre oamenii care stăteau acolo în aşteptare, şi totuşi, parcă nu făceau parte dintre ei. Băieţii din ceata lui erau poate niţel altfel. Erau tineri, foarte tăcuţi şi toţi cu ţigara-n gură. Ciudat era că semănau oarecum între ei, aveau pe faţă acelaşi aer împietrit, nepăsător, ca şi cum totul ar fi fost indiferent pentru oricare dintre ei. Faţa lui Jack exprima tocmai acest lucru – era faţa omului care odinioară se frământase mult, dar acum nu se mai sinchisea de nimic. Toate trăsăturile de pe chipul lui Jack curgeau în jos, erau trăsături crispate şi contorsionate. Faţa îi era suptă în dreptul tâmplelor şi sub pometi, şi foarte palidă, singura parte mai colorată fiind pata galbenă de nicotină din colţul buzei de sus. Dar lucrul cel mai deosebit de pe chipul lui Jack Reedy era încordarea; era o faţă atât de încordată, de îndârjită, încât nu-ţi puteai închipui că un zâmbet ar înflori vreodată pe ea. Aveai impresia stranie că dacă faţa lui Jack ar fi încercat să zâmbească, s-ar fi frânt în bucăţi.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Jack, făcându-şi loc cu umerii, ca să vină mai în faţă.

Jake Wicks se uită la Jack Reedy şi la Wood, şi la Slattery, şi la Cha Leeming, care stătea nemişcat lângă el.

— Ia închipuie-ţi! pufni el batjocoritor. Tom ăsta a încurcat toate lucrurile.

Şi cu multă aprindere, Jake Wicks le povesti ce s-a întâmplat la întrunire.

— Dar n-a zis nimic despre subvenţiile pentru şomeri? întrebă Harry Kinch, care se afla la marginea gloatei.

— Aş, pe dracu'! făcu Jake.

O tăcere grea, încărcată de amărăciune şi ostilitate, se lăsă asupra muncitorilor. La începutul lunii li se redusese ajutorul de şomaj şi se desfiinţase complet subvenţia provizorie.

Faţa încordată a lui Jack se întoarse către Jake Wicks: chipul lui impasibil avea acum un aer de-a dreptul

impresionant. Cu glasul lui aspru şi agresiv, întrebă:

— Dar ce-a zis, nu cheamă muncitorii la grevă?

— Nici prin cap nu-i trece să facă una ca asta, răspunse Jake, spumegând de indignare. A început şi ăsta să tremure de frică. Nu vrea să facă nimic.

— Nu vrea să facă nimic? repetă Jack, mai mult pentru sine. Ei bine, atunci trebuie noi să facem ceva!

— Trebuie să organizăm o manifestaţie, sugeră Wood.

— O manifestaţie! comentă batjocoritor Jack – şi cu asta, propunerea manifestaţiei căzu baltă.

Mai organizaseră o manifestaţie în săptămâna aceea, o demonstraţie a şomerilor, şi procesiunea se îndreptase, cu steagul roşu în frunte, către bărăganul Snook, însoţită de jandarmi călări. Se ţinuseră discursuri. Fusese înălţător. Jandarmii călăreau alături de ei, foarte prietenoşi, şi totul se desfaşurase splendid, fără să i se întâmple nimănui nimic. Dar nu, Jack avea gânduri negre, negre de tot. Chestii dintr-astea n-aveau niciun rost, absolut niciun rost. El voia acţiune, trebuia neapărat să pornească o acţiune, întreaga lui fiinţă cerea acţiune. Până atunci se legănase în iluzia că Heddon o să pună muncitorii să declare grevă, sub pretextul concedierii tânărului Wicks. O grevă însemna o acţiune de masă, şi acţiunea de masă era singura cale justă. Câţiva oameni fără lucru, sau chiar câteva sute de oameni fără lucru, asta nu avea nicio importanţă; dar când toată lumea părăsea lucrul, asta da, asta însemna ceva; însemna că se duce dracului mina Neptun, însemna că le arată el patronilor, însemna o acţiune, da, o acţiune! Şi când colo, poftim, nu mai avea să fie nicio grevă!

Fruntea lui Jack se încruntase atât de tare, de parcă l-ar fi durut. Părea un om lipsit de puterea gândirii, care se străduieşte să înţeleagă ceva de neînţeles.

— Întrunirea aia a voastră n-a fost bună de nimic, mormăi el. Trebuie să ţinem încă o întrunire. Trebuie să facem ceva! Pentru numele lui Dumnezeu, daţi-mi şi mie o ţigară!

Wood îi întinse o ţigară. Ţigara asta, ca şi celelalte, proveneau de la un automat de ţigări, pe care Wood se pricepea să-l pună în funcţiune fără bani. Slattery îi oferi un chibrit aprins, apărându-l cu mâna de bătaia vântului. Jack nu făcu decât să-şi aplece capul palid, de culoarea osului gol. Trase adânc în piept. Apoi se uită la muncitorii strânşi de jur-împrejur şi ridică glasul.

— Ascultaţi, băieţi, zise el, ţinem un miting de masă, la ora opt. Aţi înţeles? Spuneţi şi voi mai departe. Miting de masă, la ora opt.

Şi aşa se răspândi vorba din om în om, dar Jake Wicks protestă, pe jumătate speriat, pe jumătate linguşitor:

— Jack dragă, ai şi tu grijă, vezi ce faci!

— Ia dă-o-n mă-sa de treabă! replică Jack, cu glasul lui nepăsător. Dacă vrei, n-ai decât să stai acasă. Sau du-te şi tu la spital, după Bert.

Faţa greoaie a lui Jake roşi. Nu răspunse nimic. Niciodată nu era bine să-l contrazici pe Jack sau să-i răspunzi.

— Haideţi! le strigă Jack celorlalţi. Ce, aveţi de gând să ardeţi gazul aici toată seara?

Şi Jack porni, în fruntea gloatei, şchiopătând. Se îndreptă către cârciuma Bun găsit, luând-o pe Cowpen Street în jos. Nu se deranjă să împingă uşile batante ale cârciumii cu mâna: intră cu umărul în ele, şi trecu dincolo. La fel făcură şi ceilalţi.

Primul salon era ticsit. Bert Amour servea chiar el la tejghea. De mulţi ani ţinea Bert cârciuma asta; stând mereu îndărătul tejghelei, părea un copac crescut acolo. Îl ştia toată lumea: cu faţa ca alama, cu părul pleoştit şi o şuviţă umedă pe frunte, răsucită ca un cârlionţ, de parcă l-ar fi lins viţeii.

— Bună, Bert! zise Jack, cu o familiaritate de rău augur. Ce bem, băieţi?

Fiecare spuse ce vrea să comande, şi Bert le turnă în pahare. Nimeni nu plăti, şi Bert zâmbi de parcă ar fi avut un junghi în inimă.

— Umple-le bine, Bert! turnă Jack, şi cârciumarul tresări.

Faţa lui părea mai mult ca oricând de culoarea alamei. Dar le mai umplu încă o dată, până la buză. Tocmai pentru că Bert Amour stătea de atâţia ani îndărătul tejghelei de la Bun găsit se pricepea aşa de bine să umple ochi paharele şi să zâmbească fără a crâcni. Negoţul de băuturi spirtoase are şi el ciudăţeniile lui. Şi pentru Bert era de o mie de ori mai bine să fie în relaţii de prietenie cu Jack Reedy şi cu gaşca lui.

— Mare porcărie, mă Jack! încercă Bert un început de conversaţie. Chestia cu tânărul Bert Wicks.

Jack se prefăcu a nu auzi, dar Cha Leeming se aplecă politicos peste tejghea.

— Da’ ce ştii tu, bă?

Bert se uită la Cha Leeming şi i se păru că e mai înţelept să nu bage în seamă observaţia. Cha semăna leit cu taică-su, Leeming Boxerul; atâta doar, că Cha fusese pe front, şi asta îl ancorase în actualitate. Luptând în război, căpătase şi el o medalie oarecare, şi săptămâna trecută, după manifestaţia de pe bărăganul Snook, Cha legase decoraţia de coada unui câine de pripas. Javra alergase prin tot oraşul, târând frumoasa distincţie militară prin noroi, şi Cha botezase jigodia cu numele de Bravul Erou. Pentru o chestie dintr-astea, un om putea să ajungă şi la închisoare. De fapt, Bert se gândi că acolo o să şi ajungă Cha într-o bună zi.

Bert Amour întinse mâna ca să ia sticla de whisky, dar înainte de a ajunge la ea, Jack ridică sticla de pe tejghea şi se duse la o masă din colţul încăperii. Îl urmară cu toţii. În jurul mesei se mai găseau vreo câţiva muncitori, dar le făcură imediat loc. Jack se aşeză împreună cu gaşca lui şi începură să parlamenteze. Bert se uită la ei tot timpul cât vorbiră; ştergând tejgheaua, îi supraveghea.

Stătură acolo la masa din colţ, discutară, băură, până terminară toată sticla. Şi cu cât stăteau mai mult acolo, cu atât se strângeau mai mulţi oameni în jurul lor. Şi toţi

ascultau, vorbeau şi dădeau pe gât pahar după pahar. Se stârni o gălăgie infernală. La urmă se părea că vorbesc toţi o dată, că se ceartă pe rupte – dezbătând cazul lui Wicks, lipsa de iniţiativă a lui Heddon, reducerea subvenţiei, speranţele lor legate de noua lege privitoare la minele carbonifere. Toţi vorbiră, în afară de Jack Reedy. Jack stătea la masă, cu ochii stinşi, aţintiţi în gol, drept înainte. Nu era beat, Jack putea să bea oricât fără să se îmbete, şi tocmai asta era nenorocirea. Îşi strânsese buzele, reducându-le la o simplă linie, şi-şi încleşta spasmodic fălcile, de parcă ar fi muşcat din propria lui nemulţumire. Viaţa pe care o dusese plămădise în Jack Reedy această nemulţumire cumplită; totul în el era numai durere, ochii lui îndureraţi erau aţintiţi asupra unei lumi în care domnea durerea. Firea lui Jack fusese modelată în tiparul catastrofei miniere, a războiului şi a păcii care i-a urmat, cu înjosirea şi mizeria şomajului, a cozilor pentru ajutorul de şomaj, cu furtişagurile, expedientele, amanetarea obiectelor din casă la Muntele de Pietate, sălbăticia mizeriei şi lipsurilor, pustiul din suflet, care era mai greu de îndurat, chiar decât însăşi foamea.

Şi toată vorbăria din jurul lui îl împingea la disperare; erau doar vorbe mari şi late, lăudăroşenie goală. Acelaşi lucru avea să se producă şi la întrunirea de la ora opt – vorbe şi iar vorbe, care nu însemnau nimic, care nu duceau la nimic, care nu realizau nimic. Îl năpădi o deznădejde cumplită.

Şi tocmai atunci, în timp ce stătea acolo, la masă, uşile se deschiseră brusc, şi în cârciumă năvăli Harry Kinch. Harry era nepotul acelui Will Kinch care năvălise la rândul lui în cârciuma Bun găsit cu atâţia ani în urmă, când Ramage în refuzase „bucăţica de carne” pentru micuţa Alice. Dar între ei era o deosebire. Harry urmărea politica cu mult mai multă pricepere decât Will. Ţinea în mână ediţia de seară a ziarului *Argus.* Se opri o clipă în faţa asistenţei şi apoi strigă:

— Uitaţi, băieţi! Scrie şi în ziar. În sfârşit, s-a aflat! Glasul lui răsună spart. Ne-au vândut... Ne-au tras pe sfoară!...

Toţi se întoarseră către Kinch.

— Ce-i, mă? întrebă greoi Slattery. Ce s-a întâmplat, măi Harry?

Harry îşi dădu la o parte de pe frunte părul răvăşit.

— Scrie în ziar... Proiectul de lege... Cea mai mare cacealma din ultimii ani! Nu ne-au dat nimic, băieţi. Niciun capăt de aţă...

Şi din nou Harry Kinch nu mai găsi cuvinte ca să-şi exprime nemulţumirea.

Se aşternu o tăcere de moarte în încăpere. Toţi ştiau ce li se făgăduise. În sinea lui, fiecare muncitor aflat acolo îşi legase toate nădejdile de acel proiect de lege. Primul care se mişcă fu Jack Reedy.

— Cum naiba? zise el. Ia arată-ne ziarul!

Luă ziarul şi se uită la el. Toţi se îmbulziră, se aplecară cu gâturile întinse, să vadă jurnalul, în care, cu litere de-o şchioapă, era dată pe faţă trădarea împotriva lor.

— Cum naiba? zise iarăşi Jack. Chiar aşa e!

Atunci sări în picioare Cha Leeming, cam ameţit de băutură şi furios.

— E prea de oaie! strigă el. Noi n-o să îngăduim una ca asta!

Toată lumea începu să vorbească deodată, se stârni un vacarm cumplit. Ziarul trecu din mână în mână. Jack Reedy stătea acum în picioare, reţinut, cu sânge rece. În mijlocul haosului general, el văzu prilejul care i se oferea. Ochii lui stinşi se învăpăiară.

— Mai toamă-mi un whisky! porunci el. Repede! Dădu paharul pe gât. Se uită pe rând la oameni. Apoi strigă: Eu mă duc la institut! Care vrea, poate să vină după mine.

Se înălţă un alt strigăt de răspuns. Toată lumea veni după el. Oamenii se îmbulziră să iasă din cârciumă, trecând prin întunecimea străzii Cowpen, pe care răbufnea câte-o rafală de vânt şi, în frunte cu Jack Reedy,

se îndreptară *in corpore* spre institut.

În faţa institutului se mai strânseseră şi alţii – majoritatea minerilor mai tineri de la Neptun care şomau, toţi muncitorii concediaţi la început. Şi nu era unul printre ei pe care vestea să nu-l fi adus într-un hal făr-de hal de deznădejde. Noutatea străbătuse mahalaua Teraselor cu viteza fulgerului; vestea aceasta însemna stingerea definitivă a tuturor speranţelor lor.

Jack urcă în fugă scările institutului şi se întoarse cu faţa spre mulţime. Deasupra uşii se afla un glob, cu un bec electric proeminent ca o pară galbenă atârnând la capătul unei ramuri puternice, îşi arunca lumina drept pe faţa încordată a lui Jack. Strada era aproape cufundată în întuneric; felinarele nu aruncau decât nişte rotocoale mici, cu un licăr palid.

Jack stătu un minut încheiat, cu faţa la oamenii învăluiţi de întuneric. Whiskyul pe care-l băuse îi concentrase nemulţumirea şi duşmănia, prefacându-le în venin; tot trupul îi pulsa, intoxicat de această amărăciune otrăvită. Simţea că se apropie momentul lui de glorie, momentul pentru care suferise, pentru care se născuse.

— Tovarăşi! strigă el, am aflat chiar acum vestea. Am fost traşi pe sfoară. Şi-au bătut joc de noi, ca şi Heddon. Ne-au învârtit pe degete, ca întotdeauna. Şi asta în ciuda tuturor promisiunilor pe care ni le-au făcut! Jack Reedy răsuflă greu, chinuit, ochii lui revărsându-şi mereu văpaia către mulţimea adunată. Ei n-au de gând să ne vină în ajutor! Nimeni n-o să ne vină în ajutor! Nimeni! Ascultaţi-mă pe mine! Nimeni! Trebuie să ne ajutăm singuri. Şi dacă noi nu ne ajutăm, atunci n-o să ieşim niciodată din mocirla asta împuţită, în care ne-a azvârlit capitalismul. Dumnezeule, dar voi nu vedeţi, oameni buni, că tot sistemul ăsta economic e putred ca bălegarul? Ei au bani, ei au automobile, case frumoase, covoare pe jos, şi toate astea plătite cu sângele şi sudoarea pe care ni le storc nouă! Noi trudim şi noi asudăm pentru ei. Şi în schimb ce căpătăm? Noi nu căpătăm nici măcar mâncare, băieţi, nici

foc, nici haine ca lumea, nici ghete pentru copiii noştri. Şi cum se întâmplă ceva rău, gata, ne azvârle în stradă! Ne azvârle în stradă, ca să mâncăm numai pâine şi margarină, şi nici măcar aia să nu fie de ajuns ca să ne hrănim muierile şi plozii! Să nu-mi ziceţi mie că astea toate se întâmplă pentru că nu sunt bani! Ţara e plină ochi de bani, crapă băncile de atâta bănet adunat, milioane şi milioane de lire. Să nu-mi ziceţi mie că astea toate se întâmplă pentru că nu e mâncare. Ei aruncă înapoi în mare peştele prins, ard cafeaua şi grâul, taie porcii şi-i lasă să putrezească, şi noi aicea murim de foame. Dacă asta e o orânduire bună, băieţi, atunci să mă trăsnească Dumnezeu aici, în faţa voastră! Şi Jack Reedy iarăşi răsuflă cu un oftat. Apoi continuă cu vocea mai puternică: Noi n-am văzut ce avem de făcut nici atunci când s-a întâmplat nenorocirea din mina asta împuţită, şi au murit o sută de oameni. Noi n-am văzut ce avem de făcut nici în timpul războiului, când tot ei au ucis milioane de oameni. Dar, pe Dumnezeu, acuma vedem ce avem de făcut! Aşa nu mai putem să rămânem, băieţi! Trebuie să facem ceva! Trebuie să le arătăm noi lor, băieţi! Trebuie neapărat să facem ceva! Trebuie! Ascultaţi-mă pe mine, trebuie! Dacă nu facem nimic, atunci putem să rămânem toată viaţa să putrezim în iad. Glasul lui răsuna acum sălbatic, înnebunit, într-un ţipăt: Eu am de gând să fac ceva, băieţi, şi care vrea, poate să vină după mine. Eu am să fac începutul chiar în clipa asta! Am să mă duc şi am să le-arăt eu lor, acolo, la mina Neptun, unde i-au omorât pe fraţii mei. Am să mă duc şi am să distrug mina, băieţi! Am să le plătesc şi eu pentru toată supărarea pe care mi-au făcut-o! Veniţi după mine, sau nu veniţi?

Gloata scoase un urlet. Aţâţaţi de cuvintele lui Reedy, oamenii se strânseră în jurul lui în timp ce cobora repede scările şi formară un fel de gardă, escortându-l în josul străzii. Unii, îngroziţi, se retraseră şi se pierdură înspre mahalaua Teraselor. Dar cel puţin o sută de oameni i se alăturară lui Jack. Porniră cu toţii spre mina Neptun, exact

ca mulţimea care se îndreptase cu douăzeci de ani mai înainte spre prăvălia lui Ramage. Dar de astă dată erau mult mai mulţi oameni atraşi în această mişcare, mult mai mulţi. Şi mina reprezenta o atracţie mai puternică decât măcelăria lui Ramage. Mina era focarul, era centrul în care se strângeau tumultul şi furia din sufletele lor. Mina era o arenă, un amfiteatru. Şi în praful negru care acoperea această arenă, acest sumbru amfiteatru, se amestecau viaţa şi moartea, truda şi salariile, sudoarea şi sângele.

Oamenii năvăliră unul după altul în curtea minei, conduşi de Jack Reedy. Domnea tăcerea în curte, birourile erau închise, şi puţul se căsca, întunecat, ca intrarea într-un mormânt mare şi gol. Nu erau muncitorii în subteran, acum nu se mai lucra în schimb de noapte, nu se afla nici ţipenie de om în toată mina. Chiar şi instalaţiile de la gura minei păreau pustii, cu toate că muncitorii de serviciu pentru securitatea minei, cei de la pompe, se aflau acolo. Aceştia erau Joe Davis şi Hugh Galton. Stăteau în camera maşinilor, dindărătul vestiarelor. Mulţimea se scurse către camera maşinilor, în care se găseau Davis şi Galton. Galton fu primul care-i auzi venind. Una dintre ferestrele sălii maşinilor era pe jumătate deschisă, ca să mai iasă căldura şi mirosul de ulei încins, iar Galton, un bătrânel cu o barbă scurtă, căruntă, îşi scoase capul afară pe fereastră.

Mulţimea se strânsese între timp în jurul sălii maşinilor – o ceată de o sută de oameni, cu feţele îndreptate în sus, spre Galton, care stătea la fereastra înaltă de deasupra lor.

— Ce este, strigă Galton.

Înălţându-şi faţa spre el, Jack Reedy îi spuse:

— Coboară! Vrem să vii aici!

— Dar pentru ce? întrebă Galton.

Jack repetă pe un ton de moarte:

— Coboară! Vino încoace, că n-o să ţi se întâmple nimic!

Drept răspuns, Galton trase capul înapoi şi închise fereastra.

Urmă o pauză de vreo zece secunde, în care nu se mai auzi decât duduitul rar al motoarelor de la pompe. Apoi Cha Leeming scoase un urlet şi aruncă o cărămidă. Geamul sări în ţăndări, şi zgomotul sticlei sparte răsună mai tare decât duduitul şi bubuitul motoarelor de la pompă. Acesta fu momentul hotărâtor. Jack Reedy urcă în fugă scările de la sala maşinilor, urmat de Leeming şi de alţi zece mineri. Intrară cu forţa în sală.

Înăuntru era foarte cald, atmosfera era scăldată într-o lumină puternică, miros de ulei încins şi zgomotul vibraţiilor.

— Ce naiba mai e şi asta? întrebă Joe Davis.

Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat într-o salopetă albastră cu mânecile suflecate, şi cu nişte cârpe înfăşurate în jurul gâtului. Până atunci lustruise toate alămurile din încăpere cu prafuri de curăţat şi parafină.

Jack Reedy se uită la Joe Davis, pe sub cozorocul de la şapcă. Îi spuse grăbit:

— Nu vrem să vă facem niciun rău, nici unuia, nici celuilalt. Vrem doar să ieşiţi afară. Ieşiţi, aţi înţeles?

— Ce, am căpiat? întrebă Joe Davis.

Jack făcu un pas înainte. Privindu-l cu grijă pe Joe Davis, Jack îi spuse:

— Ieşiţi de aicea, aţi înţeles? Oamenii vă cer să ieşiţi!

— Care oameni? întrebă Joe Davis.

Atunci Jack se repezi la Joe Davis şi-l apucă de mijloc. Se încleştară şi se luară la trântă. Se luptară şi se zbătură un timp destul de îndelungat, toată lumea stând şi uitându-se la ei. În toiul luptei, răsturnară cutia cu parafină. Era o cutie mare de tinichea, şi parafina se vărsă pe grătar şi se scurse în cutia cu cârpe de şters; numai Slattery văzu parafina scurgându-se pe cârpele aruncate, toţi ceilalţi urmărindu-i pe beligeranţi; cu un gest aproape reflex, Slattery îşi scoase chiştocul de ţigară din gură şi-l aruncă peste cârpe. Ţigara aprinsă căzu

drept în mijlocul lăzii. Numai Slattery o văzu căzând, pentru că exact în clipa aceea Davis alunecă şi căzu la pământ, iar Jack veni peste el. Mulţimea se repezi înainte. Oamenii îl înşfăcară pe Davis, şi apoi se repeziră la Galton şi-i scoaseră pe amândoi afară din sala maşinilor.

Tot restul se întâmplă cât ai clipi din ochi. Nimeni nu făcu vreo acţiune specială. Dar toţi laolaltă făcură tot ce s-a făcut: aruncară uneltele, tijele, liniile de măsurat, cogeamitea barosul, ba chiar şi cutia cu prafuri de curăţat, printre pistoanele lucioase, care se mişcau alene. De fapt, barosul produse stricăciunea cea mare. Lovi biela, se învârti într-o parte şi dădu peste cilindrul principal. Îl făcu să crape şi apoi căzu, cu un zgomot infernal, în lagărul pompelor. Se auzi un scrâşnet îngrozitor, şi aburii începură să fâsâie. Toată maşinăria aceea se răsuci, tremură şi se blocă într-o hărmălaie oribilă. Sala maşinilor se cutremură o dată din temelie, şi apoi se linişti.

Apoi Slattery strigă, de parcă ar fi făcut cine ştie ce descoperire:

— A luat foc! Dumnezeule! Uitaţi-vă, a luat foc acolo!

Se uitară la lada cu cârpe, din care ţâşneau flăcările, şi se uitară şi la motoarele pompelor, amuţite într-o tăcere de moarte. Apoi se îndreptară spre uşă. Se strecurară afară, îmbulzindu-se cuprinşi de panică. Jack Reedy rămase ultimul. El avea totdeauna câte-un gând năstruşnic. Se îndreptă către rezervorul de ţiţei şi dădu drumul la robinet. Timp de un minut, privi cum se scurge ţiţeiul întunecat. Privirea lui era palidă, rece, dar oglindea triumful urii. În sfârşit, făcuse ceva. Făcuse ceva. Ieşi repede afară şi trânti uşa.

Afară îi găsi pe oameni adunaţi în curte. La început nu se văzu nicio flacără, doar nişte vălătuci de fum, dar curând izbucniră şi flăcările, limbi mari de flăcări.

Se retraseră puţin în faţa flăcărilor, care le luminau feţele în amfiteatrul întunecat, alcătuit de instalaţiile de la gura minei. Prin răcoarea nopţii ajungeau până la ei valuri

de fierbinţeală. Apoi, când flăcările se înălţară spre acoperişul uzinei electrice, începură să trosnească ţiglele. Era ceva nemaipomenit în acest trosnet. Ţiglele săreau de pe acoperiş, ca nişte boabe de mazăre de pe o tobă – una, două, trei, până la urmă o adevărată grindină de ţigle începu să se abată asupra lor, fiecare descriind o curbă frumoasă prin aer, ca gloanţele trasoare, şi apoi spărgându-se pe pardoseala de ciment din curte.

Mulţimea continuă să se retragă, împingându-se spre zidurile administraţiei. Ieşi apoi pe poartea minei, aflându-se din nou în strada Cowpen. Acolo muncitorii îi eliberară pe Galton şi Joe Davis. Acum totul era în regulă, în absolută regulă. Galton se repezi la administraţie, alergă la telefon. Nimeni nu-l opri. Totul era în regulă. Acum era absolut totul în regulă; urmă iarăşi o grindină de ţigle, apoi luă foc şi începu să trosnească sala în care se ţineau lămpile. Galton începu să dea telefoane furios. Îi telefonă lui Arthur, lui Armstrong, la pompieri. Telefonă şi la sediul sindicatului din Tynecastle. Lăsă vorbă la centrala telefonică să anunţe toate autorităţile din ţinut care puteau fi de folos într-o situaţie îngrozitoare ca aceasta. Pe urmă ţâşni afară din birou, să vadă ce se mai poate face. Când dădea buzna pe uşă, ieşind din nou în curte, o ţiglă înroşită în foc îi vâjâi pe lângă ureche. Doar două degete mai încoace să fi trecut, şi-i sfarâma ţeasta. Ţigla se sparse pe podeaua administraţiei, şi cioburile se răspândiră săltăreţ. O bucăţică mică sări drept în coşul de hârtii. De aici luă foc şi administraţia.

Totul se întâmpla cu o repeziciune uimitoare. Din ce în ce mai mulţi muncitori începură să umple curtea minei – Forbes, supraveghetorul, Harry Ogle, câţiva funcţionari şi nişte mineri mai bătrâni. Mai târziu veni şi poliţia – plutonierul Roddam şi vreo zece vardişti, în pas alergător. Galton li se alătură acestora, supraveghetorului şi funcţionarilor, şi alergă, împreună cu ei, în camerele de siguranţă, unde Joe Davis se şi apucase să desfacă furtunurile. Ieşiră cu ele afară, le înşurubară la hidrant şi

Davis dădu drumul la presiune. Furtunurile se zbuciumară, săltară, şi apa începu să ţâşnească din ele prin vreo zece crăpături. Cineva tăiase furtunurile. Acum nu mai slujeau la nimic.

Arthur şi Armstrong sosiră în acelaşi timp. Când primise telefonul lui Galton, Arthur stătea în camera lui şi citea. Armstrong primise telefonul când se pregătea de culcare. Se repeziră la grupul de oameni din faţa camerei de siguranţă. Ţinură repede sfat, cu feţele când iluminate, când umbrite de jocul flăcărilor înalte, şi apoi Arthur se repezi la administraţie, să pună mâna pe telefon. Atunci văzu că birourile sunt în flăcări.

Într-un târziu sosi şi maşina de pompieri de la Sleescale, şi Camhow puse tulumba la hidrant. Un jet subţire de apă se îndreptă fisâind asupra flăcărilor. Mai puseră încă o tulumbă, şi se înălţă un al doilea jet de apă. Dar jeturile erau subţiri şi neputincioase. Astea două tulumbe erau singurele pe care le aveau.

Lucrurile se precipitau şi totodată sporea şi învălmăşeala. Oamenii alergau în neştire prin curte, când în dreapta când în stânga, ferindu-şi capetele. Cădeau grinzi şi cărămizi înroşite în foc. Limbile de flăcări înghiţeau totul – lemnărie, moloz, piatră şi metal; totul era consumat de limbile de foc. Din când în când izbucnea câte-o explozie, şi zgomotul ei răsuna prin oraş, ca şi cum s-ar fi tras cu tunul de pe mare. Strada Cowpen gemea de lume care stătea şi privea, privea…

Când ajunse Heddon la mină, jumătate din instalaţiile de la suprafaţă nu mai existau. Alergase de la gară în lumina puternică a flăcărilor, în care se desluşea totul ca ziua; îi venea greu să-şi croiască drum prin mulţime. Tocmai când se lupta să ajungă în curtea minei, sosiră două maşini de pompieri de la Exploatările Carbonifere Reunite. Clopotele lor bălăngăneau. Heddon îşi făcu vânt şi se urcă la spatele celei de-a doua maşini. Aşa intră în curtea minei Neptun.

Între timp fuseseră înghiţite de flăcări uzina electrică,

camera de siguranţă, camera unde ţineau lămpile şi staţia de pompare. Curentul de aer proaspăt prindea din ce în ce mai multă putere şi aţâţa vâlvătaia care ieşea pe sub frontoanele dărâmate ale clădirii administraţiei. Era o căldură înfiorătoare.

Heddon îşi aruncă haina de pe el şi se alătură pompierilor de la Exploatările Carbonifere Reunite. Furtun după furtun îşi trimise curentul puternic de apă asupra clădirilor aprinse. Aburii se amestecau cu fumul, înălţând un fel de giulgiu care atârna moale şi flutura alene în bătaia vântului. Pompierii înălţau scări mobile. Oamenii alergau, se urcau, loveau cu topoarele şi asudau. Iar noaptea trecea.

Când se revărsară zorile, pălălaia se stinsese, doar nişte grămezi de tăciuni ardeau mocnit. Lumina rece şi cenuşie a zorilor le dădu contur, dar dezvălui totodată şi sinistra, dezolata ruină.

Sprijinindu-se de o scară, Arthur se uita lung la clădirile distruse. Din piept i se smulse un oftat. Ştia că jos e şi mai rău. Deodată, auzi pe cineva, strigând. Era Heddon.

— Vino încoace, Armstrong! striga Heddon. O să trebuiască să instalaţi repede alte pompe.

Armstrong se uită la Heddon şi plecă. Se duse până la instalaţia de la gura puţului, arsă până în temelie. Arthur înţepenise acolo, lângă cuşca goală a ascensorului. Armstrong îi spuse cu glasul spart şi emoţionat:

— Ar trebui să ne ocupăm de o nouă instalaţie de pompare. Ca să mai putem face vreun lucru de folos, ar trebui să telefonăm imediat la Tynecastle.

Arthur ridică încet capul. Avea fruntea înnegrită de funingine, ochii umflaţi de fum şi faţa pustiită.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse el în şoaptă, pentru numele lui Dumnezeu, lasă-mă-n pace!

CAPITOLUL XVI

În ciuda noilor şi optimistelor însemnări pe care le făcea în jurnalul său, începând cu *În continuarea apărării minei Neptun. Planul P.,* şi în ciuda câtorva cifre complicate pe care le înmulţea cu multă seriozitate pe marginile albe ale volumului *Robert Elsmere*[23]*,* Richard nu putea înţelege pe deplin lucrurile. În fiecare zi, la ora amiezii, se străduia să ajungă până la capătul peluzei de gazon, dincolo de salcâmul galben, şi rămânea acolo în echilibru, sprijinindu-se de poarta albă şi curată a padocului. Botezase acest loc din care putea să vadă vârfurile instalaţiilor de la gura minei Neptun – dar numai atât – Postul de observaţie nr. 1. Ciudat, foarte ciudat: la gura minei nu se zărea nici cel mai mic semn de activitate. Nu se vedea nici abur şi nici fum. Oare roţile se învârteau, roţile de la instalaţia de ridicare? Era imposibil de spus, nu se vedea bine nici chiar dacă puneai amândouă mâinile tremurătoare streaşină la ochii cercănaţi, ca un telescop, după cum se şi cuvenea, pentru Postul de observaţie nr. 1. Ciudat, da, da, foarte ciudat!

În ziua aceea de la începutul lui ianuarie, se întoarse de la Postul de observaţie nr. 1 cu un aer totodată nedumerit şi triumfător: îşi dădea vag seama că se întâmplă ceva rău, răul pe care-l prezisese el. Într-adevăr, triumfa pentru că el prezisese că se va întâmplă ceva rău. Aveau să-l cheme la mină, curând, imediat! Ca să îndrepte el

[23] Roman sentimental scris de Mrs Humphry Ward.

răul. Chiar ei aveau să-l cheme.

Dar cu tot triumful lui, arăta ca un bătrân bolnav şi şubred. Mergea cu foarte multă greutate, până şi mătuşa Carrie recunoştea că în ultima vreme bietul Richard nu prea făcuse mari progrese cu însănătoşirea. Astăzi, întorcându-se de-a curmezişul peluzei, se clătinase pe picioare, gata-gata să cadă. Mersul lui era ca vorba bâlbâiţilor, alcătuit din zvâcniri grăbite şi opriri, avântul câtorva paşi, repezi-repezi, şi apoi, la fel de brusc, paşii se împiedicau de la sine şi urma clătinarea pe picioare; apoi paşii trebuia să aştepte iarăşi, să pornească iarăşi, cum caută bâlbâitul să nimerească silaba care trebuie. Şi totuşi, în ciuda oricăror dificultăţi, Richard voia să-şi facă plimbarea singur, refuzând cu bruscheţe şi chiar cu suspiciune braţul mătuşii Carrie. Şi era foarte firesc să fie aşa; toţi se legau de el, îl urmăreau şi-l ameninţau. El trebuia să-şi apere propriile sale interese. Omul trebuie să-şi poarte singur de grijă.

După ce străbătu peluza, se feri de privirea tristă şi tandră a mătuşii Carrie, aflată în aşteptarea lui lângă portic; Barras făcu paşii lui bâlbâiţi, îndreptându-se către uşa cu geam de sticlă care dădea de pe terasă în salonaş. Intră pe acolo, ridicând cu multă grijă picioarele, ca să treacă pragul îngust. Intră în fumoar şi se aşeză cu gravitate să scrie. Pentru el a se aşeza cu gravitate însemna să-şi lipsească spinarea de speteaza scaunului şi apoi să-şi dea drumul să cadă.

Cu mâna lui tremurătoare, aşternu pe hârtie următoarele:

Însemnare de la Postul de observaţie nr. 1, 12.15. X3.14. Nici azi nu se vede pic de fum. Semn rău. Principalul vinovat n-a apărut, dar sunt convins că s-a întâmplat ceva rău. Mă aştept să fiu chemat din zi în zi, ca să apăr mina Neptun. Anchetă. Mă îngrijorează încă prezenţa la vilă a fiicei mele Hilda şi a individului numit Teasdale. De ce? Răspunsul la această întrebare ar putea

să ne dea cheia afacerii. Dar se desfăşoară un du-te-vino continuu împotriva mea, în special de la dispariţia lui Ann. Mai presus de orice, trebuie să mă apăr singur şi să fiu gata pregătit pentru orice eventualitate.

Îl tulbură un zgomot şi ridică supărat capul. Intrase mătuşa Carrie – Caroline asta avea obiceiul să vină mereu în odaie; de ce Dumnezeu nu-l lăsa odată în pace? Îşi închise caietul cu grijă amestecată cu spaimă şi se cocârjă de tot în fotoliu – încovoiat cum era, mânios şi bănuitor.

— Richard, dar tu nu te-ai odihnit.

— Nu vreau să mă odihnesc.

— Cum zici tu, Richard.

Mătuşa Carrie nu insistă; îl privi cu ochii aceia ai ei trişti şi tandri, cu cearcăne roşii şi pleoapele umflate; dar ochii mătuşii Carrie îl învăluiau pe Richard în efluvii sentimentale; bietul, dragul de Richard! Era îngrozitor ca tocmai el să nu fie la curent cu ce s-a întâmplat. Dar cine ştie, poate ar fi fost şi mai rău dacă ar fi aflat. Mătuşa Carrie nici nu putea suporta să se gândească la asta.

— Caroline, vreau să te-ntreb ceva. Ochiul lui mort, dar bănuitor, căpătă o expresie jucăuşă, linguşitoare. Ia spune-mi te rog, Caroline, ce fac ăia la Neptun?

— La Neptun? Nimic, Richard, se bâlbâi ea.

— Eu trebuie să-mi apăr interesele, continuă Richard cu multă viclenie. Un om trebuie să-şi poarte singur de grijă. Mai ales în situaţia mea, când toţi îşi vâră coada în treburile mele. Tu mă înţelegi, Caroline.

Urmă o tăcere penibilă. Mătuşa Carrie se rugă iar de el:

— Richard, tu nu crezi că ar trebui să te odihneşti puţin acum?

Doctorul Lewis insista mereu ca Richard să se odihnească mai mult, dar el nu voia. Mătuşa Carrie era sigură că bietul cap al lui Richard ar avea mult de profitat dacă s-ar fi odihnit mai mult.

Richard întrebă:

— Ce caută Hilda aici?

Mătuşa Carrie zâmbi cu o veselie aeriană.

— Cum, Richard, dar a venit să te vadă, şi să-l vadă pe Arthur. Ar fi venit şi Grace... Numai că ea aşteaptă încă un copil... Doar îţi aduci aminte, Richard, că ţi-am spus.

— De ce tot vin atâţia oameni prin casă?

— Cum de ce? Zâmbetul aerian al mătuşii Carrie rezistă cu vitejie; nici cu cleştele n-ar fi putut să-i smulgă cineva adevărul de pe buze. Chiar dacă o să se întâmple cumva ca Richard să afle cum stau lucrurile, în orice caz nu de la ea o să afle. Drept care, continuă: Cum, Richard? Care lume? Acuma vino, te rog, şi odihneşte-te. Te rog din suflet.

Barras se uită aspru la ea, enervarea lui crescând ca o adevărată febră, aprinzându-se şi apoi părăsindu-l brusc; şi când îl părăsea enervarea, se simţea tare zăpăcit. Ochii lui palizi şi cercănaţi se plecară în jos, şi Barras descoperi că mâna în care-şi ţine jurnalul intim îi tremură cumplit. Adeseori avea spasme ale mâinilor şi ale picioarelor. Asta, gândea el, era din cauza şocurilor electrice. Deodată, îi veni să plângă.

— Bine, bine. Apoi, din ce în ce mai slab şi cu setea de tandreţe a unui copil, explică: Curentul electric mă face să... electricitatea...

Mătuşa Carrie îl ajută să se dea jos de pe scaun, îl ajută să urce scările şi-l ajută să se dezbrace şi să se întindă pe pat. Părea un om bătrân şi istovit; faţa îi era îmbujorată. Adormi imediat, sforăind puternic, şi se trezi abia peste două ore.

La deşteptare se simţi admirabil, complet refăcut, plin de vigoare şi inteligenţă. Mâncă lacom pâinea şi bău laptele, amândouă în cantităţi destul de mari. Îi plăcură. Laptele avea gust bun, era gros şi nu-l frigea; iar mâna nu-i mai era convulsionată de electricitate. Se uită să se asigure dacă într-adevăr mătuşa Carrie a ieşit din odaie. Apoi linse ultima picătură de lapte din castronaş. Aşa avea gust mai bun, întotdeauna.

După aceea stătu cu ochii ţintă în tavan, cu mâinile încrucişate peste căldura din stomac şi ascultând bâzâitul unei muşte pe geam; şi lui îi bâzâiau gânduri calde prin cap, fiind perfect conştient de uimitoarea sa capacitate. Îi trecură prin minte, prin mintea lui extraordinar de capabilă, tot felul de proiecte şi eventualităţi. Printre ele, tocmai la urmă, nu prea bine conturată, dar plină de căldură, era şi o ceremonie nupţială, muzica înălţătoare cântată la orgă umplea biserica, şi mireasa era o fecioară subţirică de o frumuseţe neîntrecută, care-l adora.

Zăcea în starea aceasta, când îl tulbură zgomotul produs de sosirea unor automobile. Se ridică într-un cot, ascultă şi, cu mare repeziciune, îşi dădu seama că veniseră mai mulţi oameni. Pe faţă îi licări o expresie de viclenie şi încântare. Asta era şansa lui cea mare, o şansă colosală, cu atât mai mult cu cât acum nu-i mai băgaseră electricitate în trup.

Se ridică în şezut. Ăsta nu era uşor lucru pentru el, se cereau mişcări numeroase şi complicate, dar un om ca el, înzestrat cu o capacitate extraordinară, nu cunoştea existenţa imposibilului. Mai întâi se forţă să stea într-un cot şi se rostogoli jos din pat. Căzu cu o bufnitură într-un genunchi. Aşteptă un minut, ascultând ca să-şi dea seama dacă auzise cineva bufnitura. Aşa! Vasăzică nu auzise nimeni. Târându-se în genunchi până la fereastră, se uită afară. Un automobil, două automobile; începea să devină palpitantă povestea. Barras se distra de minune. Îi venea să şi râdă.

Sprijinindu-se de pervazul ferestrei, se ridică încet – asta era partea cea mai grea, şi totuşi izbuti s-o realizeze până la urmă – şi-şi îmbrăcă haina de casă. Operaţia aceasta îi luă cinci minute bune; mişca foarte greu braţele, şi pe urmă se mai întâmplă ca întâi s-o pună cu faţa în spate. Totuşi, într-un târziu, reuşi să fie îmbrăcat cu haina de casă, şi să-şi înnoade cordonul peste indispensabili. Nu-şi puse pantofii, întrucât pantofii făceau gălăgie. Stătu triumfător în izmene, ciorapi şi haina de

casă, apoi, cu multă prudenţă, ieşi din camera lui şi începu să coboare scările.

Pentru coborârea scărilor nu exista decât o singură cale. Balustrada nu slujea la nimic, dimpotrivă, te stânjenea şi te împiedica. Nu! Singura cale de coborâre a scărilor era să stea exact pe treapta cea mai de sus şi să privească drept înainte, ca un înotător care face sărituri de la trambulină, şi apoi deodată să dea drumul la picioare. Picioarele coborau în felul ăsta treptele dintr-un singur avânt, dar era foarte important să nu te uiţi la picioare şi nici să nu te gândeşti la ele.

Richard ajunse astfel în hol, şi rămase acolo, foarte încântat de el însuşi. Ascultă. Erau în sufragerie; le auzea limpede glasurile şi înainta şiret până la uşa sufrageriei. Da, da, erau acolo. Îi auzea vorbind. Şi el putea trage cu urechea. Bine, foarte bine! Richard se lăsă jos şi se tolăni pe dalele pardoselii, cu ochiul la gaura cheii. „Postul de observaţie numărul 2” , gândi Richard. Da, da, foarte bine – Richard vedea şi auzea totul.

Erau cu toţii aşezaţi în jurul mesei din sufragerie. Domnul Bannerman, avocatul, stătea în capul mesei, iar Arthur în capătul opus. Erau acolo şi mătuşa Carrie, şi Hilda, şi Adam Todd, şi individul Teasdale. Domnul Bannerman avea dinainte foarte multe hârtii, şi Arthur avea şi el multe hârtii, iar Adam Todd avea o singură hârtie, în vreme ce Hilda şi mătuşa Carrie şi Teasdale nu aveau niciun fel de hârtii. Tocmai vorbea domnul Bannerman.

— E o ofertă, zise domnul Bannerman. Eu aşa o consider. E o ofertă.

Arthur răspunse:

— Nu e o ofertă; e o porcărie, e o adevărată insultă.

Richard auzi cât de tulburat era glasul lui Arthur şi-i făcu plăcere: Arthur părea încovoiat şi deznădăjduit, vorbea sprijinindu-şi capul într-o mână. Richard râse în sinea lui.

Domnul Bannerman examina atent o hârtie, pe care de

fapt nici n-avea nevoie s-o examineze. Părea slab şi uscat, făcea impresia că-l strânge gulerul. Se tot juca cu monoclul, care atârna de o panglică neagră, lată.

— Repet că este o ofertă, spuse el cu glas netulburat, singura pe care am primit-o, şi este un lucru palpabil.

Tăcere. Apoi vorbi Adam Todd:

— Dar e imposibil să se aranjeze pomparea apei din puţ? Nu se pot reconstrui instalaţiile de la gura minei? E oare imposibil, pur şi simplu imposibil?

— Şi cine pune banii la bătaie? exclamă Arthur.

— Am mai discutat toate astea, spuse domnul Bannerman, prefacându-se că nu se uită la Arthur şi totuşi neslăbindu-l din ochi.

— Mie mi se pare că ar fi păcat, murmură cu disperare Todd. Mare păcat. Ridică brusc capul. Dar tablourile? Tablourile tatălui tău? Nu poţi să scoţi ceva bani ipotecându-le?

— N-au nicio valoare, răspunse Arthur. L-am chemat pe tânărul Vincent să le evalueze. A râs pur şi simplu. Alea de Goodallas şi de Copes, nu ţi le ia nimeni, nici dacă le-ai da de pomană. Nimeni nu mai umblă după asemenea tablouri.

Iar un răstimp de tăcere. Apoi Hilda vorbi foarte hotărâtă:

— Arthur nu trebuie să mai aibă necazuri în plus. Asta-i tot ce am de spus. În starea sa actuală nu e capabil să reziste la atâtea necazuri.

Umerii lui Arthur se lăsară şi mai tare în jos, îşi acoperi şi mai mult faţa cu mâna. Vorbi cu vădită greutate:

— Tu ai intenţiile cele mai bune, Hilda. Dar eu ştiu care sunt de fapt gândurile voastre; voi vă spuneţi cu toţii cum am ruinat eu bunătate de lucruri. Am făcut ceea ce am crezut că e mai bine şi mai drept să fac. Dar n-am avut încotro. Aşa s-a întâmplat, au venit lucrurile unul după altul. Dar eu sunt conştient că voi toţi socotiţi că nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat dacă ar fi condus tata treburile.

Dincolo de uşă, faţa lui Richard se îmbujoră de satisfacţie. Bineînţeles, el nu-şi dădea seama pe deplin de tot ce se discută acolo, dar vedea bine că lucrurile luaseră o întorsătură proastă şi că ei voiau să-l roage să le îndrepte. Aveau să-l cheme înăuntru.

Arthur vorbea iar, cu o voce monotonă:

— Întotdeauna m-am tânguit după dreptate. Şi acum am obţinut dreptatea! Ani de zile i-am strâns pe oameni cu uşa, am inundat mina şi le-am dat la cap muncitorilor. Şi acum, când eu încerc să fac totul pentru ei, muncitorii se întorc împotriva mea, îmi inundă ei mina şi-mi dau ei mie la cap.

— Vai, Arthur, nu mai vorbi aşa, dragă! scânci mătuşa Carrie, îndreptând o mână tremurătoare către Arthur.

— Iertaţi-mă, vă rog, zise Arthur, dar eu aşa văd lucrurile.

— Ce-ar fi dacă am discuta acum numai şi numai despre afaceri? replică pe tonul cel mai sec cu putinţă domnul Bannerman.

— Mă rog, daţi-i drumul înainte, zise greoi Arthur. Daţi-i drumul înainte, rezolvaţi toată povestea şi să terminăm odată!

— Vă rog! zise domnul Bannerman.

Atunci interveni şi Hilda, întrebând care sunt termenii ofertei şi cum se poate face aranjamentul.

Domnul Bannerman îşi potrivi monoclul şi se uită la Hilda.

— Situaţia este următoarea: avem pe de o parte o mină scoasă din funcţiune, cu abatajele inundate şi cu instalaţiile arse. Pe de altă parte, avem această ofertă de preluare a minei Neptun, de cumpărare a întregii întreprinderi în starea în care se găseşte, aşa neproductivă, cu toate angaralele şi, dacă-mi permiteţi s-o spun, chiar şi cu apa care a inundat-o.

— Ei ştiu foarte bine că de apă se poate scăpa uşor, zise cu amărăciune Arthur. Doar am cheltuit mii de lire pentru galeriile acelea subterane. Este mina cea mai

bună din tot ţinutul, lucru pe care ei îl ştiu precis. Iar termenii ofertei nu se ridică nici măcar la o zecime din valoarea minei. Ar fi o adevărată nebunie să acceptăm oferta.

— Arthur dragă, vremurile sunt grele, zise domnul Bannerman. Dar încă şi mai grele sunt împrejurările specifice ale cazului de faţă.

Hilda spuse:

— Ce se întâmplă dacă acceptăm oferta?

Domnul Bannerman nu ştia ce să facă. Îşi scoase monoclul şi se uită la el.

— Păi, începu el, în primul rând am scăpa de toate datoriile şi obligaţiile care ne grevează proprietatea. Făcu o pauză. Dacă îmi permiteţi să mă exprim aşa, Arthur a făcut cheltuieli nechibzuite. Nu trebuie să uităm de datoriile în care suntem înglodaţi.

Hilda îi aruncă o privire întunecată domnului Bannerman. Ceea ce o exaspera în mod deosebit era faptul că acesta vorbea mereu la persoana întâi plural, când de fapt domnul Bannerman nu era câtuşi de puţin înglodat în datorii, după cum, iarăşi, domnul Bannerman nu avea niciun fel de obligaţii. Hilda îl întrebă, cu oarecare asprime:

— Şi dumneata nu poţi obţine o sporire a ofertei?

— Ăştia sunt oameni foarte abraşi, răspunse domnul Bannerman. Foarte, foarte abraşi. Oferta lor este maximum ce s-a putut obţine.

— Dar e o tâlhărie la drumul mare, gemu Arthur.

— Şi, mă rog, cine sunt aceşti oameni? întrebă Hilda.

Domnul Bannerman îşi potrivi cu delicateţe monoclul din nou în arcadă.

— E vorba de firma „Mawson & Gowlan”, zise el. Da! Domnul Joseph Gowlan este partenerul care a deschis negocierile.

Urmă un răstimp de tăcere. Arthur îşi înălţă încet capul şi se uită peste masă la Hilda. Glasul lui răsună cu o ironie sălbatică:

— Îl cunoşti pe tipul ăsta, nu? Birourile alea noi din Grainger Street. Alea cu lemn negru şi marmură. Numai terenul pe care au clădit aceste birouri a costat patruzeci de mii de lire. Şi este acelaşi Joe Gowlan care a lucrat pe vremuri ca pogonici în mina Neptun.

— Dar acum nu mai lucrează acolo, ripostă domnul Bannerman cu ton de precizare. Şi cercetând antetul hârtiei pe care o avea în faţă, declară: Firma „Mawson & Gowlan” deţine pachetul principal de acţiuni al concernului „Northern Steel Industries Limited”, al întreprinderii „United Brassfounders Limited”, al lui „Tyneside Commercial Corporation”, al lui „Corporation and Northern Securities Limited” şi al societăţii de aviaţie „Rusford”.

Iarăşi se făcu tăcere. Adam Todd părea teribil de nefericit şi mesteca nişte cuişoare, având totodată aerul că-i displace aroma lor.

— Dar altă cale nu există? întrebă el din nou, negăsindu-şi locul pe scaun. Eu ştiu ce instalaţii au fost băgate în mina Neptun. Instalaţii minunate. Şi mina Neptun a aparţinut din tată-n fiu familiei Barras. Altă cale nu există?

— Aveţi vreo propunere? întrebă, politicos, domnul Bannerman. Dacă aveţi, atunci vă rugăm frumos să ne-o spuneţi şi nouă.

— De ce nu te duci la Gowlan ăsta, zise deodată Todd întorcându-se către Arthur, ca să încerci să te înţelegi cu el? Tocmeşte-te cu el. Spune că nu ţii neapărat să-ţi plătească bani gheaţă. Spune-i că vrei să fuzionezi cu întreprinderea lui. Spune-i că nu vrei un loc în Consiliul de administraţie, să-ţi plătească printr-un pachet de acţiuni, zău aşa, numai ca să te pui bine cu el, Arthur. Dacă ajungi la o înţelegere cu Gowlan, eşti un om făcut!

Arthur începu să roşească.

— Ideea ta e foarte bună, Todd. Dar din nefericire e inutilă. Ştii, am şi încercat lucrul ăsta. Arthur îi privi pe toţi drept în faţă şi, într-o neaşteptată izbucnire de cinism

amar, strigă: M-am dus acum două zile la Gowlan ăsta, în birourile lui noi, lua-le-ar naiba! Dumnezeule! Zău, ar merita să le vedeţi – uşi de bronz masiv, marmură de Carrara, lemn de tec şi ascensor tapisat. Am încercat să mă vând lui. Dar ştiţi cine-i ăsta. El a început prin a-i fura lui Millington topitoria. Pe urmă şi-a jefuit acţionarii, în epoca de prosperitate de după război. În viaţa lui n-a muncit cinstit măcar o zi. Tot ce posedă a dobândit pe cale necinstită – exploatându-şi muncitorii, obţinând contractele prin şperţuri, furând de la comenzile de armament. Dar am trecut toate acestea cu vederea şi am încercast să mă vând lui. Tremurând, Arthur se opri o clipă. Cred că v-ar fi venit să râdeţi dacă mă vedeaţi, reluă el. S-a jucat cu mine ca pisica şi şoarecele. A început prin a-mi spune cât de onorat se simte, dar după aceea mi-a arătat că, după cât se pare, ideile noastre sunt un pic diferite. A continuat, pe urmă, să vorbească despre noua uzină de aviaţie de la Rusford, unde se produc avioane militare cu sutele şi le vinde tuturor ţărilor din Europa. Pe urmă a dezbătut pe larg perspectivele avionului de tip Rusford, deoarece posedă ceea ce numea el o putere mai mare de distrugere decât oricare altă marcă. Încetul cu încetul, m-a dus cu vorba, aşa uşurel, cu o aluzie discretă colo şi o fagăduială dincolo, şi, după ce m-a făcut să declar solemn că renunţ la toate credinţele mele dintotdeauna, după ce m-a dezbrăcat, ca să zic aşa, la piele, a început să-mi râdă în nas şi mi-a oferit o slujbă de ajutor de administrator la mina Neptun.

Se lăsă o nouă tăcere în cameră, de data asta mai lungă. Dan Teasdale începu să se agite şi luă şi cuvântul pentru prima dată:

— Dar e o ruşine nemaipomenită! Faţa lui, care pocnea de sănătate, oglindea indignarea. Zău, Arthur, de ce nu dai naibii toată şandramaua, şi nu vii să lucrezi cu noi? Noi nu scoatem cine ştie ce gologani. Dar nici n-avem nevoie de ei. Şi suntem foarte fericiţi şi fără bani. Există

lucruri mai bune pe lume – asta m-a învăţat Grace. Sănătatea, munca în aer liber, posibilitatea de a-ţi vedea copiii făcându-se mari şi voinici. Vino cu mine, Arthur, şi începe o viaţă nouă, alături de noi.

— Cred că mi-ar sta bine printre puii de găină, zise Arthur disperat la culme.

Bannerman dădu iarăşi semne de nervozitate.

— Atunci, aş putea să vă întreb ce instrucţiuni îmi daţi?

— Dar ce, nu ţi-am spus să vinzi totul? izbucni Arthur pe un ton de îngrozitoare deznădejde, şi apoi se ridică brusc, parcă ar fi vrut să pună capăt întregii poveşti. Vinde şi vila Law! Gowlan o vrea şi pe asta. Spune-i să ia totul, şi să se ducă dracului! La urma urmei, n-are decât să mă ia şi pe mine ca ajutor de administrator, că tot nu-mi mai pasă.

Dincolo de uşă, stând în genunchi, cu picioarele depărtate, Richard Barras privea lung, fără să înţeleagă. Faţa lui Richard era acum teribil de roşie şi foarte răvăşită. Nu putea să-şi dea seama pe deplin de ceea ce se petrece în sufragerie, dar în bietul lui creier bălmăjit simţea că s-a întâmplat ceva rău la Neptun, un lucru pe care numai el putea să-l îndrepte. Şi când colo, ei uitaseră complet de existenţa lui, de puterea lui de a realiza şi imposibilul. Era teribil. Se aşeză pe pardoseala de piatră a holului. Acum nu mai vorbeau în sufragerie, iar el era niţel obosit, pentru că stătuse în genunchi, şi dorea un pic de confort, ca să poată gândi cum trebuie.

Deodată, în timp ce stătea acolo, se deschise brusc uşa de la sufragerie şi ieşiră cu toţii dinăuntru. Surpriza aceasta îl făcu pe Richard să cadă cu totul pe spate. Haina de casă se desfăcu, dezgolindu-i picioarele slabe, indispensabilii, tot trupul. Era expusă vederii toată această înduioşătoare transformare a omului, scheletic şi totuşi diform, viclean şi totuşi tâmp. Dar Richard nu băga în seamă. Stătea acolo, aşa cum era întins pe dalele holului, cu un aer foarte şmecher şi râdea. Îl auziră chicotind.

Pe chipul tuturor încolţi îngrijorarea, şi Hilda se repezi la el, strigând:

— O, bietul tata!

Teasdale şi Hilda îl ajutară să se ridice în picioare şi să urce scările până în camera lui. Bannerman ridică dintr-o sprânceană, dădu din umeri şi pe un ton foarte oficial îşi luă rămas-bun de la Arthur.

Arthur rămase în picioare în hol, cu privirile aţintite spre ochii de hepatic ai lui Adam Todd, care de atâţia ani îl tot ruga să nu meargă împotriva curentului. Arthur îi spuse deodată:

— Hai să mergem la Tynecastle, Todd. Am chef să mă îmbăt.

CAPITOLUL XVII

În zilele care urmară, Richard zăcu într-o stare foarte proastă. După incidentul pe care-l înregistrase în jurnalul său intim ca „Descoperirea de la postul de observaţie nr. 2”, Hilda vorbise cu multă gravitate, arătând că e recomandabil să fie ţinut în pat. Barras era acum atât de slăbit, şi atât de nesigur pe picioare, încât Hilda insită, înainte de a se întoarce la Londra, ca cel puţin să nu fie lăsat să iasă din dormitor. Asta îl alarmă pe Richard, pentru că el îşi dădea perfect de bine seama că din dormitor nu putea să conducă operaţiile. Aşa că se arătă chipurile cuminte şi docil, făcu tot ce-i spunea mătuşa Carrie, într-un cuvânt: avu o purtare exemplară.

Acum toate gândurile i se concentrau asupra ideii lui măreţe şi noi, pentru regenerarea minei sale Neptun. În toată dimineaţa aceea de vineri, ideea l-a agitat aşa de mult, încât nici n-a putut să se mai stăpânească. Stând în odaia lui, simţea cum îi bate mereu un ciocan în creier şi pielea capului îi era încordată ca membrana unei tobe. O dată crezu chiar că i-au venit de hac cu electricitatea pe care o vârau în el, dar se lăsă pe spate şi stătu cu ochii închişi, până ce ăia încetară cu şocul electric.

Când îşi veni în fire, îl găsi pe Arthur în odaie, stând drept în faţa lui.

— Nu te simţi bine, tată? întrebă Arthur, şi se uită la taică-su cu ochii înneguraţi de tristeţe, deşi faţa îi era împietrită. Arthur nu putea privi fără tristeţe pe bătrânul ăsta nenorocit, îndobitocit şi scorojit, şi nici nu putu să-şi stăpânească amărăciunea când simţi cum îl priveşte

ochiul acela viclean şi injectat. Arthur continuă: M-am gândit să vin să stau de vorbă cu tine, tată. Tu înţelegi ce-ţi spun?

Auzi vorbă, dacă înţelege! Obrăznicia lui Arthur făcu să i se urce tot sângele la cap. Îndată, se retrase în găoacea lui.

— Acum nu.

— Tată, aş vrea să-ţi limpezesc lucrurile, zise Arthur. Poate aşa o să-ţi vină mai uşor. Eşti neliniştit şi foarte agitat. Tu nu-ţi dai seama că nu eşti un om sănătos.

— Ba sunt foarte sănătos, îl repezi Richard furios. În viaţa mea nu m-am simţit mai bine ca acum.

— Ştii ce m-am gândit, tată? continuă Arthur, dorind să utilizeze o introducere cât mai blândă pentru surpriza care urma: că poate n-ar fi rău dacă am renunţa la vila Law şi am lua o casă mai mică. Ştii...

— Acum nu! îl întrerupse Richard. Poate mâine. Nu vreau să ascult. Altă dată! Pur şi simplu nu vreau să ascult. Acum nu!

Se lăsă iar pe spate în fotoliu, cu ochii închişi, şi refuză să-l asculte, până ce, în cele din urmă, Arthur renunţă cu desăvârşire şi plecă din odaie. Nu avea încă intenţia să discute cu Arthur. Nu, fără doar şi poate nu voia asta! Avea să-i impună lui Arthur termenii lui, mai târziu, când avea să se termine regenerarea minei Neptun. Şi aici deschise ochii cu o tresărire, privirea sa detaşată şi totuşi febrilă străpungea aiurea tavanul alb. Dar despre ce era vorba? Aha, da, acum îşi amintea. Aerul rătăcit dispăru de pe faţa lui. Ochiul stins lăcrimă şi străluci; oare cum de nu se gândise mai înainte la asta? Cum se poate? Bineînţeles, mina, mina Neptun, care-i aparţinea! Era o idee superbă, teribilă, strălucită. Trebuia să-i înfunde pe toţi, ducându-se personal la mina Neptun.

Tremurând de agitaţie şi emoţie, se ridică şi coborî scările. Toate bune deocamdată, nu era nimeni pe acolo. Toţi erau ocupaţi, necăjiţi şi speriaţi. Se furişă în hol, de unde îşi luă în grabă gambeta şi şi-o înfundă pe cap. Nu

mai fusese tuns de mult, şi chica încâlcită îi ieşea de sub pălărie. Dar lui Richard nu-i păsa. În mare secret, ieşi pe uşa din faţă şi se opri pe scări, să-şi recapete echilibrul. În faţa lui se afla aleea, cu poarta deschisă şi nepăzită, la capătul ei. Era un teren interzis, un teren primejdios, mult prea departe de peluza de gazon şi de salcâmul galben. Atât Hilda, cât şi doctorul Lewis declaraseră cu străşnicie acest teren interzis şi primejdios. Toată chestiunea era o iniţiativă teribilă. Dar lui Richard nu-i păsa. Coborî treptele şi aleea dintr-un singur avânt, în care se împletici doar puţin, şi ajunse, în sfârşit, afară, în libertate. E drept, se cam clătina pe picioare şi era gata să cadă, dar ce importanţă avea nesiguranţa paşilor lui, din moment ce curând avea să scape de toate – de ameţeală, de bubuitul din cap, de şocurile electrice, de întreaga conspiraţie îngrozitoare împotriva lui?

Urcă spre vârful dealului de la Sluice Dene. Nu era el prost să meargă pe drumul obişnuit către Neptun, pentru că, fără doar şi poate, acest drum era supravegheat şi inamicul putea să-l intercepteze! Nu, nu! Era prea deştept ca să se lase prins astfel. Merse pe ocolite, pe drumul cel mai lung, drumul care înconjura pădurile de la Sluice Dene, traversa câmpurile şi bărăganul Snook şi intra în curtea minei Neptun prin spate. Barras era cum nu se poate mai încântat de strălucitul plan al contraofensivei lui. Minunat, minunat!

Dar plouase tare, şi drumul pe care-l alesese era plin de noroi şi foarte prost. De pe urma ploilor rămăseseră băltoace, şi făgaşurile erau pline de apă, aşa că Richard nu-şi putea ridica picioarele. Nu trecu multă veme, şi se văzu ud şi murdar. Fleoşcăia prin apă şi glod, cu mersul lui săltat şi smucit, până ce ajunse la pârleazul din vârful dealului.

Aici se opri. Pârleazul reprezenta o dificultate pe care el n-o pusese la socoteală. Îşi dădu seama că va trebui să sară pârleazul. Dar el nu putea ridica piciorul decât maximum de-o palmă, or înălţimea primei trepte a

pârleazului era de cel puţin două palme. Richard nu putu să treacă pârleazul, şi în ochii lui bătrâni şi ameţiţi tremurară lacrimi.

Îl cuprinse furia şi începu să plângă; furia era cumplită. Dar nu se dădu bătut. Nu era el omul să se lase. Pârleazul făcea şi el parte integrantă din conspiraţia împotriva lui. Trebuia să-l înfrângă şi pe acesta. Pârleazul, pârleazul complotiştilor. Tremurând de mânie, Richard ridică braţele şi se prăbuşi asupra pârleazului. Atinse leatul de deasupra cu burta, se lovi de el, rămase o clipă balansându-se pe el, parcă ar fi înotat, apoi căzu dincolo, şi cu asta trecu pârleazul. Minunat, minunat! Izbutise să ajungă dincolo. Căzu greoi, cu faţa în ţărână, cu capul într-o băltoacă, şi zăcu acolo, gâfâind, ameţit, cu balele curgându-i din gură, în timp ce simţea bubuitul ciocanelor şi şocurile electrice în tot trupul, transmise parcă prin noroi şi apă.

Zăcu multă vreme acolo, pentru că ciocanul cel mare părea să-i fi frânt ceva, acolo înăuntru, în cap, iar noroiul îi făcea bine, ţinându-i puţin rece pe dinafară, tocmai în locul unde simţea că s-a rupt ceva pe dinăuntru. Dar într-un târziu, se ridică totuşi, o, da, se ridică, sprijinindu-se în coate, în genunchi, şi apoi făcu un efort înspăimântător ca să se înalţe în picioare. Pământul i se cam clătina sub tălpi, îşi pierduse pălăria şi era îngrozitor de murdar pe faţă, pe haine şi pe mâini. Dar nu-i nimic, n-avea nicio importanţă. Se ridicase iar şi mergea, mergea către mina Neptun.

Dar acum, mersul era şi mai greu. Ciocanul acela îl lovise aşa de tare, încât piciorul drept îi era lipsit de vlagă şi mort şi trebuia să-l târască după el, parcă ar fi fost o remorcă. Asta era ceva cu totul deosebit, pentru că de obicei atât ciocanul, cât şi şocurile electrice acţionau asupra piciorului său stâng; dar acum îi loviseră piciorul drept, ba chiar şi braţul drept. Toată partea dreaptă a corpului îi paralizase.

Merse totuşi înainte, prin spatele pădurii şi de-a lungul

potecii, către bărăganul Snook, cu paşi greoi, târându-şi piciorul, cu capul descoperit şi plin tot de noroi, cu ochiul roşu şi injectat, aţintit cu înfrigurare asupra turnului de extracţie de la Neptun, care se înălţa deasupra ultimului şir de case din marginea bărăganului. Cu toate că dorea să meargă repede, abia se târa. Se simţea legat şi împiedicat; ştia că merge încet, şi asta îl înfuria. Încercă să facă tot posibilul ca să grăbească paşii, dar nu izbuti; avea ideea fixă că se întâmplă ceva la Neptun, o conspiraţie sau o catastrofa, şi că n-o să ajungă acolo la timp. Şi această idee îl înnebunea.

Apoi se porni ploaia, o ploaie biciuitoare, cu picături grele. Curgeau şiroaiele pe el. Ploaia îi lipea şuviţele cărunte pe capul bătrân şi descoperit, făcea să-i şiroiască noroiul în ochi, îl izbea cu putere, îl muia tot, şi-l orbea.

Se opri locului, ploaia spălându-i toată furia din el, şi rămase nemişcat, sub biciuirea şuierătoare. Era speriat. Şi deodată, începu să plângă. Lacrimile i se amestecară cu ploaia şi îl udară mai tare. Se mişca înainte, aşa, orbeşte. Dorea un adăpost.

La capătul şiragului de case din marginea bărăganului se afla o cârciumioară. La popasul ortacului, un local infect şi prăpădit, pe care-l ţinea o văduvă, Susan Mitchell. Localul nu era frecventat decât de lucrătorii cei mai săraci din preajma bărăganului. Şi totuşi, Richard intră acolo, în cârciuma numită Popasul ortacului.

Intră de parcă l-ar fi aruncat înăuntru o rafală de vânt şi ploaie, şi rămase pe pardoseala de piatră, cu apa şiroind de pe el şi legănându-se pe picioare, ca un vagabond bătrân şi beţiv. În sală nu erau decât doi bărbaţi, doi muncitori în pantaloni de piele de drac, care jucau domino. Halbele goale le puseseră alături, pe masa rudimentară. Se uitară lung la Richard şi-i umflă râsul. Nu-l cunoşteau pe bătrân. Credeau că e un vagabond care s-a cam întrecut din pahare. Unul dintre ei, făcându-i celuilalt cu ochiul, i se adresă lui Richard.

— Bună, şefule, zise el, ai fost la o nuntă, după câte

văd?

Richard se uită la el, şi ceva din privirea acestui om care stătea acolo, clătinându-se pe picioare, îi făcu pe amândoi să hohotească. Râseră de era să le vină rău. Apoi cel de-al doilea zise:

— Nu-i nimic, omule, toţi am fost cândva veseli în viaţa noastră.

Şi-l luă pe Richard de umeri, conducându-l către bancheta de lemn de la fereastră. Richard mai mult căzu decât se aşeză. Nu ştia unde se află şi nu ştia cine sunt aceşti doi bărbaţi, care se uitau lung la el. Umblă cu mâna amorţită prin buzunar, căutându-şi batista, şi când o scoase, o monedă se rostogoli pe pardoseală. Era o monedă de doi şilingi şi jumătate.

Cel de-al doilea bărbat luă banul de jos, scuipă pe el şi rânji cu gura până la urechi.

— Oho, cetăţene, zise el, da' eşti tare de tot, zău aşa! Ce bei, şefule? Bem câte-o juma de litră de cap, eh?

Richard nu înţelese, aşa că cel de-al doilea bărbat bătu tare în tejghea.

— Trei jumătăţi de litră! strigă el.

Din odaia din fund ieşi o femeie subţirică şi oacheşă, deşi cam palidă la faţă. Le umplu trei pahare de whisky, dar tocmai când îl turnă pe-al treilea, se uită cam într-o doară la Richard.

— Cred că lui i-ar prii mai bine să nu bea, zise ea.

Primul bărbat o contrazise:

— Încă o picătură în plus nu-i face niciun rău.

Cel de-al doilea bărbat se apropie de Richard.

— Ţine, şefule, îi zise el. Bea de colo!

Richard luă paharul pe care i-l dădu omul şi bău conţinutul. Era whisky. Whiskyul îi tăie răsuflarea, îl încălzi pe dinăuntru, şi deodată se porni iarăşi bubuitul ciocanului din capul lui. Băutura îl făcu să-şi amintească şi de mina Neptun. Se gândi că poate a încetat ploaia. Oamenii aceia se uitau şi ei la dânsul, aşa că până la urmă îi făcură frică. Îşi aminti că el e Richard Barras,

proprietarul de la Neptun, un om plin de demnitate şi cu o avere considerabilă. Voia să plece, să plece de aici, şi să ajungă la Neptun. Cu un efort, se ridică de pe banchetă şi se îndreptă clătinându-se către uşă. În urma lui răsună nestăvilit râsul oamenilor.

Când Richard ieşi de la Popasul ortacului, ploaia încetase şi cerul se limpezise. Un soare strălucitor se revărsa peste pustiul aburit al bărăganului, licărind în ochii lui Barras, orbindu-l. Dar cu toată strălucirea orbitoare, el izbuti să distingă turnul de extracţie de la Neptun, care se înălţa într-un fel de apoteoză cerească. Mina Neptun, mina lui, mina lui Richard Barras! Porni să traverseze bărăganul.

Călătoria aceasta de-a curmezişul pământului Snook era stranie şi îngrozitoare. Richard Barras nici nu-şi dădea seama cum merge. Se împiedica mereu de moviliţele de pământ moale, de făgaşurile noroioase ale acestui teren frământat. Picioarele nu voiau să-l mai poarte, şi-l aruncară nemiloase la pământ. Începu să se târâie, să se caţăre. Fleoşcăi iar prin noroi, ca o stranie amfibie. Dar el habar n-avea de nimic. Nu simţi nici când căzu, nici când se ridică şi căzu din nou. Trupul lui era mort, mintea îi era moartă, dar spiritul i se mai înălţă încă spre un ţel viu şi mare. Neptun, mina Neptun, gloria acelor minunate instalaţii care se înălţau la gura minei Neptun îi atrăgeau spiritul şi i-l înălţau. Restul era doar un vag coşmar.

Dar Barras nu ajunse la mină. La jumătatea drumului căzu şi nu se mai ridică. Sub crusta de noroi, faţa lui era cenuşie, buzele îi erau uscate şi vinete, respiraţia se transformase într-un sforăit agitat, ca al cailor. Acum nu mai era niciun şoc electric, toată electricitatea dispăruse, lăsându-i trupul moleşit şi flasc; dar bubuiturile din cap se înrăutăţiseră, se înteţiseră. Ciocanul bătea – bătea întruna, vrând parcă să spargă iarăşi ceva. Făcu o încercare slabă de a se ridica. Apoi ciocanul din capul lui Richard îi dădu o ultimă lovitură. Căzu cu faţa în jos, şi nu se mai urni. Ultimele raze ale amurgului trecând peste

ruinele de la gura minei luminară pământul pârjolit şi-l găsiră acolo, mort. Mâna lui lipsită de viaţă, întinsă înainte, se zgârcise pe un pumn de ţărână.

CAPITOLUL XVIII

Era ziua celei de-a treia citiri a legii minelor – proiectul care ajunsese acum în stadiul de prezentare însoţit de expunerea de motive, amănunţit cu grijă şi împestriţat cu amendamente ale opoziţiei. În momentul acela se discuta un amendament propus de domnul deputat Clair St. Boone, din circumscripţia Keston. Cu o admirabilă precizie de jurist, domnul Clair St. Boone ceruse în mod formal permisiunea de a propune ca la rândul trei al celei de-a şaptea clauze, înaintea cuvântului „desemnată", să se insereze şi cuvântul „legal". Din acest chiţibuş se născuse o discuţie plină de bonomie, care dura de peste trei ceasuri, oferind vaste posibilităţi atât guvernului, cât şi sprijinitorilor săi din opoziţie să ridice proiectul de lege în slava cerului.

David asculta dezbaterea cu braţele încrucişate şi fără nicio expresie pe chipul său. Rând pe rând, acoliţii guvernului se ridicară pentru a enumera dificultăţile ce stăteau înaintea cabinetului şi eforturile extraordinare pe care le făcea acesta, şi pe care avea să le facă şi în viitor, pentru a înfrânge aceste dificultăţi. Arzând de indignare, David asculta întruna – discursuri ţinute de Dudgeon, Bebbington, Hume şi Cleghorn –, fiecare cuvânt din ele constituind expresia unui compromis, a unei amânări *sine die.* Urechea lui, exersată în ultima vreme şi foarte încordată acum, datorită emoţiei, simţea inflexiunea din fiecare turnură de frază, scuza latentă, intenţia ascunsă de a înfăţişa un lucru neplăcut într-o lumină cât mai favorabilă.

Stând acolo, rece, deşi fierbea în sinea lui, David aştepta să atragă atenţia preşedintelui camerei. Trebuia neapărat să ia cuvântul. Îi era imposibil să şadă cu braţele încrucişate când era vorba de o asemenea trădare. Oare pentru asta se zbătuse, se luptase, pentru asta îşi sacrificase viaţa? În timp ce aştepta, i se perindară pe dinaintea ochilor imagini ale strădaniilor sale din ultimii ani: începuturile sale modeste în Biroul Federaţiei, lupta aprigă în vălmăşagul apăsător al politicii locale, eforturile sale îndelungi şi necruţătoare din aceşti ultimi ani – aspiraţiile, munca titanică, sufletul pe care-l pusese în această muncă. Şi la ce mai serveau toate acestea, dacă măsurile astea false, această respingere a tuturor angajamentelor luate, această parodie a justiţiei anihila tot ce se făcuse până atunci?

Ridică brusc capul, plin de o hotărâre de-a dreptul violentă, fixându-l cu ochii dilataţi pe vorbitorul din acel moment. În picioare se afla acum Stone, bătrânul Eustace Stone, care începuse ca un politician dintre cei mai radicali, trecuse apoi pe lista liberală, şi pe urmă, în timpul războiului, înflorise definitiv în culorile sale adevărate, conservatoare. Stone, un adevărat maestru al cazuisticii politice, şiret ca un vulpoi bătrân, nu mai contenea cu laudele aduse proiectului de lege, în speranţa de a fi trecut cu prima ocazie pe lista celor ridicaţi la rangul de lord. Toată viaţa lui, Stone tânjise după un loc în Camera Lorzilor, şi acum începuse să-l adulmece, ca pe-un ciorchine bogat de struguri, coborât centimetru cu centimetru, până ce ajunsese aproape de botul acestei vulpi, care stătea cu fălcile căscate, gata să-l înhaţe. Făcând un efort de a-şi extinde popularitatea, el împărţea buchete de flori în dreapta şi-n stânga şi vorbea pe un ton declamator şi plin de înflorituri. Teza pe care o expunea era nobleţea de caracter a minerului, şi o dezvolta cu un meşteşug de o măiastră şiretenie, pentru a discredita toate argumentele cum că prezentul proiect de lege ar fi putut să provoace noi nemulţumiri printre

muncitori.

— Dar cine oare din Camera noastră a Comunelor, proclamă el sonor, ar avea îndrăzneala să declare că în inima minerului britanic sălăşluieşte măcar o cât de slabă umbră de neîncredere? În această privinţă, niciodată nu s-au spus cuvinte mai bine simţite decât acelea rostite atât de poetic de distinsul nostru coleg, care reprezintă circumscripţia Carnarvon Boroughs. Într-adevăr, fac un apel la indulgenţa dumneavoastră, pentru a cita aceste vorbe memorabile.

Într-adevăr, el îşi rotunji frumos gura şi începu să recite:

— „L-am văzut pe miner la locul lui de muncă, şi pot să spun că nimeni nu munceşte mai bine decât el. L-am văzut pe miner ca om politic, şi pot să spun că nimeni nu gândeşte mai înţelept decât el. L-am auzit pe miner cântând, şi pot să spun că nimeni nu are glasul mai dulce. L-am văzut pe miner jucând fotbal, şi pot să spun că nimeni nu-i poate sta în cale. În orice activitate a lui, minerul se dovedeşte credincios, serios şi curajos...”

„O, Doamne, gemu David, cât o să mai dureze poliloghia asta?” Şi se gândi la incendierea minei Neptun, un act de sabotaj, o nebunie de neiertat, luată în sine, şi totuşi exprimând prin ea însăşi revolta minerilor împotriva propriei lor sorţi. Simţi cum îl arde sufletul din pricina urii pătimaşe pe care i-o stârnea fiecare propoziţie făţarnică ieşită de pe buzele vicleanului Stone ca de pe-o bandă rulantă. Îi aruncă repede o privire lui Nugent, care stătea lângă el, acoperindu-şi faţa cu mâinile. Sentimentele lui Nugent erau aceleaşi cu ale lui şi la fel de profunde; dar Nugent avea o doză mai mare de resemnare, un soi de fatalism care-l făcea să se încline mai uşor în faţa inevitabilului. În schimb, el, David, nu se putea înclina. Nu, niciodată! Simţea că trebuie să vorbească, trebuie neapărat! Încordat la culme de vigoarea dorinţei de a-şi realiza ţelul, se străduia să fie calm, să-şi păstreze sângele rece, stăpânirea de sine. Când, în cele din urmă,

Stone ajunse la sfârşitul peroraţiei sale pe o cale şerpuitoare ca albia unui râu de şes, iradiind fericire în întreaga sală şi, în sfârşit, se aşeză jos, David sări în picioare.

Aşteptă, cu nervii încordaţi, imobil; până la urmă reuşi să se facă văzut de preşedintele Camerei. Trase aer mult în piept, şi aerul îi intra în plămâni, încet, dureros, părând apoi că i se răspândeşte prin tot trupul, ca un val de hotărâre. În clipa aceea se decise să facă un ultim efort deznădăjduit, pentru a opune acestui proiect de lege tăria ţelului său de o viaţă întreagă. Mai trase o dată aer în piept. Îi revenise stăpânirea de sine necesară – o calmă stăpânire de sine – şi totodată se simţea îmbărbătat. Începu să vorbească rar, cu un aer aproape impersonal, cu o sinceritate atât de categorică, încât, după limbuţia bombastică a antevorbitorului său, izbuti imediat să fixeze atenţia întregii Camere asupra lui.

— Toată după-amiaza aceasta am ascultat dezbaterile. Aş dori din inimă să pot şi eu să împărtăşesc admiraţia distinşilor mei colegi pentru acest proiect de lege. (Pauză.) Dar, în timp ce ascultam frazele lor frumos cizelate, nu puteam să nu mă gândesc la muncitorii despre care a vorbit atât de poetic colegul meu antevorbitor. Domnii deputaţi ştiu foarte bine că în repetate rânduri le-am atras atenţia asupra mizeriei din regiunile miniere ale ţării noastre. Şi nu o dată l-am rugat pe domnul deputat să mă însoţească în propria mea circumscripţie, ca să vadă cu ochii lui disperarea mută şi lipsită de orice perspectivă, care umple străzile din oraşul meu. Să vină să vadă oamenii cu o viaţă fără căpătâi, femeile cu inimile zdrobite, copilaşii pe faţa cărora poţi citi cuvântul „foamete”. Dacă domnul deputat ar fi acceptat invitaţia mea, îmi închipui că i s-ar fi tăiat respiraţia şi s-ar fi întrebat cu uimire: „Dar cum Dumnezeu mai trăiesc oamenii ăştia?” Ei bine, răspunsul este că de fapt aceşti oameni nici nu trăiesc. Ei există, pur şi simplu. Există într-o stare de decrepitudine şi

demoralizare, covârşită de o povară insuportabilă, o povară care apasă cel mai greu pe umerii celor slabi şi nevârstnici. Nu mă-ndoiesc că domnii deputaţi se vor ridica şi-mi vor spune că mă bălăcesc într-un val de sentimentalism exagerat. Permite-ţi atunci să-i trimit pe onorabii mei colegi la rapoartele medicilor şcolari din aceste ţinuturi, din propriul meu ţinut, rapoarte unde vor găsi pe larg şi din plin confirmarea celor expuse până acum. Copiii suferă de frig, pentru că nu au îmbrăcăminte, copiii nu au încălţăminte, copiii nu au greutatea normală pentru vârsta lor, copiii sunt declaraţi slab dezvoltaţi din pricina subnutriţiei. Subnutriţie! Bănuiesc că domnii deputaţi dispun de suficientă înţelegere pentru a sesiza sensul acestui eufemism politicos. De curând, la deschiderea parlamentului nostru, am avut din nou posibilitatea să asistăm la toată splendoarea, pompa şi luxul care – mă vor asigura distinşii mei colegi – reprezintă măreţia naţiunii noastre. Dar oare distinşii mei colegi, sau cel puţin vreunul dintre ei pune aceste elemente măcar pentru o clipă în contrast cu sărăcia, mizeria, suferinţa şi lipsurile care domnesc înăuntrul măreţiei naţiunii noastre? Poate că eu nedreptăţesc cumplit Camera Comunelor în glasul lui David se strecură un accent de amarnică indignare. În două rânduri am avut prilejul să aud câte-un deputat ridicându-se cu propunerea ca noi, membrii Camerei Comunelor, „să punem mână de la mână” pentru a uşura suferinţele populaţiei din regiunile miniere. Dar există oare o ruşine mai mare decât aceasta? Chiar aşa istoviţi cum sunt, abia târându-şi zilele, oamenii aceştia nu cerşesc pomană de la noi. Ei vor dreptate! Or, proiectul acesta de lege nu le face dreptate. El le acordă dreptate numai în vorbe; proiectul este o făţărnicie curată. Oare membrii Camerei Comunelor nu-şi dau seama că industria carboniferă se deosebeşte prin însăşi natura ei de toate celelalte industrii? Este unică în felul ei. Nu e vorba numai de procesul obţinerii cărbunelui. Ea este industria de bază

care furnizează materii prime pentru jumătate din industriile prospere ale ţării noastre. Iar muncitorii care produc, cu riscul vieţii lor, această marfă unică şi de importanţă vitală sunt ţinuţi în lipsuri şi mizerie, sunt angajaţi cu un salariu care nu ar ajunge măcar pentru a plăti trabucurile consumate de unii distinşi colegi de-ai noştri în incinta acestei Camere. Oare vreunul dintre deputaţii noştri crede în mod sincer că acest proiect de lege necorespunzător şi făţarnic va salva, în sfârşit, industria? Dacă există cumva vreunul care susţine aşa ceva, atunci îi cer în mod solemn să vină înaintea noastră. Actualul nostru sistem al exploatărilor carbonifere s-a dezvoltat în felul acesta la voia întâmplării, nu ca rezultat al unor cauze economice, ci datorită unor cauze istorice şi subiective. După cum s-a mai spus, el a fost proiectat pe baza unor raţiuni genealogice, şi nu geologice. Oare distinşii mei colegi îşi dau seama pe deplin de faptul că suntem singura ţară din lume cu o producţie de cărbune importantă, în care nu există niciun fel de control naţional, obştesc, asupra rocii în sine? Două comisii regale au recomandat în mod insistent naţionalizarea subsolului, pentru ca statul să poată să reorganizeze bazinele carbonifere pe baze moderne, ştiinţifice. Şi însuşi guvernul actual, înainte de ajunge la putere, şi-a luat angajamentul de a naţionaliza minele. Dar cum onorează acum guvernul acest angajament? Continuând haosul, bâjbâind orbeşte după o scăpare din impas, tot pe baza vechiului sistem al concurenţei, aplicând restricţii şi limite, reducând producţia, în loc să lărgească pieţele, acordând subvenţii minelor părăsite, pentru a le menţine închise, aruncând pe străzi sute şi mii de reprezentanţi ai clasei muncitoare, producătorii averii patriei noastre. Ţin să avertizeze Camera Comunelor că un scurt răstimp se va mai putea acţiona în felul acesta, dar sfârşitul inevitabil îl constituie degradarea muncitorului şi ruina întregii naţiuni. David ridică glasul. Nu veţi putea stoarce mai mult sânge din vinele minerilor pentru a reanima

industria. Vinele lor s-au închircit, au secat, au albit. Salariile de cerşetor şi foametea pustiesc regiunile miniere neîntrerupt de la război încoace, adică exact din vremea când distinsul meu antevorbitor asigura mereu ţara că trebuie doar să ucidem un număr suficient de nemţi pentru a trăi în pace şi prosperitate până la sfârşitul zilelor noastre. Să ia aminte membrii Camerei Comunelor. Nu este posibil ca deputaţii noştri să condamne colectivitatea minerilor la noi ani de mizerie. David făcu iar o pauză, şi tonul său deveni convingător, apropiat, aproape rugător: prin însăşi natura sa, proiectul de lege care ne-a fost propus recunoaşte falimentul minei bazate pe proprietatea particulară în faţa concurenţei marilor carteluri şi concerne. Oare acest lucru în sine nu este suficient pentru a exprima în mod concludent avantajele unei industrii în proprietatea poporului? Camera Comunelor nu poate să nu-şi dea seama de faptul că s-a pregătit un mare plan de proprietate obştească pentru eliminarea risipei, pentru sporirea la maximum a randamentului muncii, pentru reducerea cheltuielilor şi preţurilor, pentru stimularea unui consum mai ridicat de energie electrică. De ce oare guvernul laburist al ţării noastre refuză să ia în consideraţie acest gen de integrare, dând preferinţă unui nebulos amalgam capitalist? De ce nu declară guvernul nostru, în mod curajos: „Vom pune capăt, o dată pentru totdeauna, moştenirii nenorocite pe care ne-au lăsat-o predecesorii noştri. Vom pune capăt, o dată pentru totdeauna, orânduirii care ne-a aruncat în haos. Vom prelua industria minieră în numele naţiunii întregi, şi o vom administra pentru binele ţării noastre”. Un ultim răstimp de tăcere, după care glasul lui David se înălţă, atingând culmea apelului pătimaş. Solicit Camera Comunelor, în numele noţiunilor de cinste şi conştiinţă, să cerceteze elementele pe care le-am expus dinaintea dumneavoastră. Şi, mai înainte ca deputaţii noştri să treacă la vot, fac un apel în mod special către colegii mei de pe banca

guvernamentală. Îi implor să-şi reconsidere atitudinea, să arunce acest paliativ la lada cu gunoi, să-şi îndeplinească angajamentul şi să introducă în parlament o lege clară şi directă a naţionalizării. Dacă vom fi înfrânţi în incinta Camerei Comunelor, repet, dacă şi când s-ar întâmpla acest lucru, ne vom adresa ţării, pentru a ne acorda mandatul. În numele umanităţii, vă rog din inimă să cereţi acest mandat din partea naţiunii, înarmaţi fiind cu o asemenea înfrângere, care, departe de a fi o ruşine, ar constitui un titlu de glorie.

Când David se aşeză la loc, se aşternu o tăcere mormântală, o tăcere care trăda deopotrivă nehotărârea şi încordarea. Membrii Camerei Comunelor erau impresionaţi, împotriva voinţei lor. Apoi, Bebbington, cu un glas detaşat, calm, glacial, aruncă următoarele cuvinte:

— Este evident că onorabilul nostru coleg, care reprezintă circumscripţia Sleescale, e convins că guvernul nostru poate naţionaliza minele tot aşa de uşor cum îşi scoate cineva o autorizaţie de a cumpăra un câine.

Un uşor zumzet străbătu sala, nesigur şi stânjenit. Atunci se produse intervenţia satirică a lui Basil Eastman, rămasă legendară. Acest deputat, un tânăr conservator oarecare ales într-unul din comitatele din inima ţării şi care îşi petrecea rarele vizite pe la Camera Comunelor într-o stare de letargie ereditară, avea una din rarele virtuţi parlamentare care-l făceau foarte scump partidului său. Ştia să imite la perfecţie o mulţime de animale. Şi acum, trezit din apatia lui obişnuită, la auzul cuvântului câine, se îndreptă niţel pe scaun şi lătră deodată ca un ogar speriat. Deputaţii tresăriră, îşi ţinură respiraţia, şi apoi chicotiră. Chicotele se înteţiră, prefăcându-se într-un hohot de râs. Camera Comunelor râse homeric, încântată. Mai mulţi deputaţi se ridicară, se puse chestiunea la vot, comitetul îşi expuse părerea. Era un *happy end* pentru această criză. Şi, în timp ce deputaţii treceau, unul după altul, prin culoarul unde se numără voturile, David se

strecură neobservat afară.

CAPITOLUL XIX

David se duse să se plimbe în parcul St. James. Mergea repede, parcă s-ar fi îndreptat către o destinaţie precisă, cu capul uşor avântat, cu ochii aţintiţi departe de tot, înaintea lui. Nici nu-şi dădea măcar seama că se află în parc, nu-şi dădea seama decât de faptul că fusese înfrânt.

Înfrângerea nu-l făcea să simtă nici umilinţă, nici mortificare, ci pur şi simplu o tristeţe cumplită, care-l apăsa ca o povară şi-l trăgea în jos. Ironia cu care-l atinsese Bebbington nu-l îndurera, batjocura lui Eastman şi hohotul de râs al Camerei Comunelor nu-i lăsaseră niciun gust amar. Nu le purta pică. Gândurile lui erau proiectate în afară, convergente parcă spre un punct din depărtare, şi fuzionau într-un focar de tristeţe, dar o tristeţe care nu era a lui.

Ieşi din parc, la Arcul Amiralităţii, pentru că, fără să-şi dea seama, parcursese promenada Mall, şi aici zgomotul circulaţiei de pe străzi străbătea platoşa tristeţii lui, care-i detaşa gândurile şi i le aţintea aiurea. Rămase o clipă să privească năvala vieţii, bărbaţii şi femeile care se grăbeau, se grăbeau neîncetat, taxiurile, omnibuzele şi automobilele perindându-se şuvoi prin faţa lui, urmând sensul unic al circulaţiei, întrecându-se în viteză, accelerând, claxonând, fiecare în parte străduindu-se cu disperare să ajungă primul. Trecătorii se depăşeau, se strecurau, se îmbulzeau şi profitau de fiecare palmă de loc ca s-o poată lua înaintea celorlalţi, şi de fapt toţi mergeau în aceeaşi direcţie, totul învârtindu-se în cerc.

David privi îndelung, şi ochii lui trişti se îndurerară şi

mai mult. Goana aceea rapidă, dementă deveni pentru el simbolul strădaniei oamenilor, sensul unic al traficului din viaţa omului. Mai departe, mereu mai departe; mai departe, tot mai departe; mereu în aceeaşi direcţie; şi fiecare pentru sine.

Studie feţele bărbaţilor şi femeilor care zoreau pe lângă el şi i se păru că pe fiecare dintre ele citeşte o stranie încordare, de parcă fiecare ar fi fost absorbit numai şi numai de acea viaţă intimă, particulară, ascunsă îndărătul fiecărui chip, şi de nimic altceva. Omul ăsta e preocupat numai şi numai de probleme băneşti, celălalt de gândul la mâncare, celălalt de femei. Primul l-a înşelat, în după-amiaza aceea, cu cincizeci de lire pe un altul la bursa de valori, şi e încântat. Al doilea se delectează mintal cu imaginea pateului de ficat şi a sparanghelului, şi nu se poate hotărî care dintre aceste delicatese o să-i producă mai multe plăceri gastrice; în acelaşi timp, al treilea chibzuieşte şansele de a seduce pe soţia prietenului său, care la cina din seara trecută i-a zâmbit cu subînţeles.

David fu şocat de gândul oribil că în mijlocul acelui şuvoi uriaş de viaţă năvalnică şi precipitată, fiecare trăia pentru propriile sale interese, pentru propria sa mulţumire, pentru binele său propriu, numai şi numai pentru sine. Fiecare se gândea numai la el, iar vieţile altora nu reprezentau decât un auxiliar pentru propria sa existenţă; ceilalţi nu contau, conta doar el, el, individul însuşi. Vieţile tuturor celorlalţi au importanţă doar în măsura în care afectează fericirea ta proprie. Şi omul e în stare să sacrifice fericirea şi vieţile altor oameni, e în stare să-i înşele şi să-i escrocheze, să-i extermine şi să-i anihileze, numai şi numai pentru propriul său bine, pentru propriile sale interese, pentru propria lui persoană.

Ideea aceasta îl zdrobea pe David; căută să întoarcă spatele acestui gând, să întoarcă spatele şuvoiului de circulaţie care se învârtea nebuneşte, în cerc. Se îndepărtă repede. O luă în sus pe Haymarket. La colţul cu Panton Street, un grup de bărbaţi cântau pe stradă – erau

patru la număr – şi se vedea cale de-o poştă că sunt mineri. Erau toţi tineri, stăteau cu capetele plecate, uitându-se unul la altul, şi frunţile lor aproape că se atingeau. Cântau un cântec în limba gaelică, erau deci mineri din Ţara Galilor. Şi tinerii aceştia velşi, lipsiţi de orice mijloace materiale, cântau pe străzi, în timp ce toată bogăţia şi tot luxul Londrei treceau în goana roţilor pe lângă ei.

O dată cântecul terminat, unul dintre tineri întinse o cutie. Da, era miner. David îşi confirmă bănuiala. Cu toate că hainele îi erau sărăcăcioase şi dezasortate, arătau foarte curate; îţi făcea impresia că omul ăsta luptă să se menţină la suprafaţă, să nu se lase înghiţit de vâltoarea adâncurilor care-l pândeau. David văzu pe faţa lui proaspăt rasă micile cicatrice, acoperite de praf de cărbune, caracteristice minerilor. Lăsă o monedă de un şiling să cadă în cutie. Omul îi mulţumi fără slugărnicie, şi David se gândi mai trist chiar decât înainte că acest şiling a fost poate mai folositor decât toată truda, toate eforturile şi discursurile lui din ultimii cinci ani.

Se îndreptă încet spre staţia metroului din Piccadilly Circus.

Traversă până la staţie, îşi luă un bilet, coborî scările şi se urcă în primul vagon. În faţa lui şedea un muncitor care citea ziarul de seară. Se oprise chiar asupra relatării discursului lui David, reprodus în ediţiile de seară. Omul buchisea încet şi îşi împăturise ziarul, lăsând să se vadă numai partea pe care o citea. Metroul duduia zgomotos, prin tunelele întunecoase în care fiecare sunet se răsfrângea de mii de ori. David se simţi puternic îmboldit să-l întrebe pe muncitor ce părere are despre discurs. Dar până la urmă se abţinu.

David coborî la staţia Battersea şi o porni pe jos spre Blount Street. Era tare obosit când ajunse la imobilul cu numărul 33 şi simţi pur şi simplu o uşurare intrând în casă şi urcând scările cu covor uzat. Doamna Tucker îl opri la jumătatea scărilor. David se întoarse spre ea când o auzi

vorbindu-i prin uşa deschisă a odăii ei de la parter.

— A telefonat doctoriţa Barras, zise ea. V-a căutat de mai multe ori, dar n-a vrut să-mi lase mie vorbă ce doreşte.

— Mulţumesc, doamnă Tucker, zise el.

— A zis să-i telefonaţi când sosiţi, indiferent de oră.

— Bine.

Îşi închipui că Hilda telefonase ca să-i împărtăşească suferinţa, să-şi declare solidaritatea, şi cu toate că-i era recunoscător, nu se simţea într-o dispoziţie potrivită ca să-i primească condoleanţele. Dar doamna Tucker insistă:

— I-am promis doamnei doctor că o să-i telefonaţi de cum sosiţi.

— Bine, bine, zise el, şi se întoarse către telefonul aflat pe palier, în spatele lui. Când ceru la centrală numărul Hildei, auzi cum doamna Tucker închide mulţumită uşa.

Nu căpătă prea repede legătura, dar de îndată ce o obţinu, dădu chiar peste Hilda la telefon. Se vedea bine că aştepta lângă aparat.

— Alo, Hilda, tu eşti?

David nu izbuti să-şi alunge oboseala şi plictiseala din glas.

— David, zise ea, te-am căutat toată după-amiaza.

— Da?

— Vreau să te văd, acum, imediat!

David şovăi.

— Iartă-mă, Hilda, dar în clipa asta sunt foarte obosit; te superi dacă...

— Trebuie să te văd, îl întrerupse ea, e important, urgent!

Urmă un răstimp de tăcere.

— Dar ce este? întrebă el.

— Nu-ţi pot spune, zău, nu-ţi pot spune prin telefon. Iar apoi, după o pauză: Dar e vorba de soţia ta.

— Cum?

— Da.

David rămase cu receptorul în mână, trezit brusc din

oboseală, din inerţie, din orice altă stare.

— Jenny, spuse el mai mult pentru sine.

— Da, repetă Hilda.

Iarăşi o clipă de tăcere, apoi David vorbi repede, aproape incoerent.

— Vasăzică ai văzut-o pe Jenny. Unde e? Spune-mi, Hilda, ştii unde e Jenny?

— Da, ştiu.

Răspunsul Hildei îl stârni din nou.

— Atunci, spune-mi. De ce nu-mi poţi spune la telefon?

— Trebuie neapărat să vii încoace, răspunse ea pe un ton neutru. Sau dacă vrei, vin eu la tine. Nu-ţi pot spune mai mult la telefon.

— Bine, bine, se învoi el repede, vin imediat la tine.

Puse receptorul în furcă şi coborî în fugă scările pe care le urcase atât de încet. Ajungând pe Bull Street, opri un taxi. Ceru şoferului să-l ducă în mare viteză până la Hilda. Peste câteva minute, suna la uşa apartamentului ei.

Femeia de serviciu era plecată, aşa că-i deschise chiar Hilda. David o privi nerăbdător, simţind cât de tare îi bate inima, din curiozitate şi grabă; scrută faţa Hildei.

— Ei? zise el repede.

De fapt, aproape că sperase s-o găsească pe Jenny în apartamentul Hildei. Poate de aceea îl chemase Hilda la ea. Dar Hilda clătină din cap. Era palidă la faţă şi tristă, şi conducându-l în odaia care dădea spre Tamisa se aşeză, fără să se uite la el.

— Ce este, Hilda? Nu cumva s-a întâmplat ceva rău?

Hilda stătea foarte liniştită şi dreaptă, în rochia ei severă, de culoare închisă, cu părul negru, degajat de pe fruntea palidă; mâinile ei frumoase, de o paloare delicată, i se odihneau în poală. Părea că-i e frică să vorbească, şi de fapt asta era şi realitatea. În cele din urmă, îi spuse:

— Jenny a venit astăzi la mine, la clinică.

— E bolnavă? întrebă David şi se îngrijoră vizibil.

— Da.

— E la spital?

— Da, la spital.

Un răstimp de tăcere. Toată bucuria stârnită în el se prefăcu tot atât de rapid în durere. I se puse un nod în gât.

— Dar ce este? E bolnavă rău?

— Da, e destul de bolnavă, David. Îmi pare tare rău. Hilda evita să se uite la el. A venit azi după-amiază la consultaţiile de la ambulatoriu. Ea nici nu-şi dă seama cât e de bolnavă. Dar a venit pur şi simplu şi a întrebat de mine, pentru că mă cunoştea...

— Dar e grav? întrebă el îngrijorat.

— Mda, sigur... Ceva intern... Bănuiesc că într-un fel e destul de grav.

David se uită lung la Hilda, dar n-o vedea pe ea, ci pe Jenny. Pe biata Jenny, pe micuţa de Jenny. Şi în ochii lui stăruia tristeţea şi o mare tandreţe.

Făcu un gest instinctiv, exclamând:

— Mă duc chiar acum la spital. Să nu mai pierdem nicio clipă. Vii cu mine, sau mă duc singur?

— Aşteaptă o clipă, zise ea.

David se opri la jumătatea drumului spre uşă. Hildei îi păliseră până şi buzele; era îngrozitor de necăjită. Îi spuse:

— N-am putut să obţin internarea lui Jenny la spitalul Sf. Elisabeta. Am făcut tot ce-am putut, dar n-am izbutit; e un motiv ascuns, ştii cauza... A trebuit să aranjez, a trebuit s-o trimit... a trebuit s-o internez într-un alt spital, pentru început.

— La ce spital? întrebă el.

În sfârşit, Hilda îl privi. La urma urmei, trebuia să afle şi el, mai curând sau mai târziu tot avea să ştie, aşa că-i spuse:

— La spitalul Lock, din Canon Street.

La început, David nu înţelese şi se uită lung, cu un fel de mirare, la faţa chinuită a Hildei; dar asta numai timp de câteva secunde. Pe urmă, din pieptul lui izbucni un strigăt de durere, un strigăt inarticulat.

— N-am avut încotro, zise Hilda şi-şi întoarse ochii, pentru că îi făcea rău să-l vadă suferind.

Se uită pe fereastră către Tamisa, care îşi purta apele bogate la picioarele ei. Fluviul curgea în tăcere şi aceeaşi tăcere domnea şi în cameră. O tăcere care dăinui multă vreme, până ce vorbi David:

— Dar o să fiu lăsat s-o văd?

— Da, asta pot aranja eu. Le dau telefon chiar acum. Şovăi, ferindu-şi şi acum privirea. Sau vrei să vin şi eu cu tine?

— Nu, Hilda, murmură el, mă duc singur.

Rămase locului, în timp ce Hilda puse mâna pe telefon şi vorbi cu medicul-şef. Când îi comunică lui David că totul e în regulă, el îi mulţumi în grabă şi plecă. Se simţea foarte slăbit. O clipă i se păru chiar că o să leşine, şi se agăţă de gardul care înconjura blocul. Nu putea suferi asemena gesturi; cu atât mai mult cu cât se temea ca nu cumva Hilda să se uite pe fereastră şi să-l vadă; dar ce era să facă, nu se putu stăpâni! Într-un apartament de la parter, un gramofon cânta *Tu eşti fericirea inimii mele.* Era cântecul la modă, toată Londra se înnebunea după el, şi-l auzeai peste tot, cântat fie din gură, fie la un instrument, fie pe plăci. Îşi aminti că n-a mâncat nimic de la prânz. „Ar trebui poate să mănânc ceva, ca să nu mă dau în spectacol la spital”, se gândi el.

Luă mâna de pe ostreţele gardului şi porni pe splai către o cafenea micuţă din împrejurimi. De fapt era mai mult un adăpost pentru birjari, dar probabil cel care îngrijea localul şi-a dat seama că nu se simte bine şi i-a dat lui David o cafea fierbinte şi un sandviş.

— Cât face? întrebă David.

— Cinci peni, răspunse omul.

În timp ce bea cafeaua şi mânca sandvişul, îi răsuna întruna în cap melodia auzită la gramofon.

Spitalul Lock. Nu era prea departe, şi un taxi îl duse repede până acolo. Stătea cocârjat pe perna taxiului – o maşină curată şi nouă. Şoferul aranjase şi un buchet de

flori galbene artificiale, într-un vas cromat. În taxi mai stăruia puţin parfum – parfum şi aromă de ţigară. Ai fi zis că florile artificiale exală şi parfumul, şi mirosul de ţigară.

Portarul de la spitalul Lock din strada Canon era un moşneag cu ochelari; era bătrân şi încet, şi cu toate că Hilda dăduse telefon, se produse destulă întârziere. David aşteptă în faţa gheretei portarului până ce bătrânul vorbi prin telefonul interior la salonul respectiv. Pardoseala de mozaic avea un desen cu roşu şi albastru, şi chenarele pardoselii urcau puţin la baza peretelui, ca să nu se strângă praful acolo.

Liftul urcă încet, scâncind, şi David ajunse în faţa salonului. Acolo se afla Jenny, soţia lui. Inima începu să-i bată cu o rapiditate care-l sufoca. Intră în urma infirmierei în salon.

Era un salon lung şi alb, cu paturi albe, înguste, de ambele părţi. Totul era liniştit, totul era alb şi frumos, şi în fiecare pat alb şi frumos se afla o femeie. *„Tu eşti fericirea inimii mele*”, răsuna mereu-mereu placa de gramofon în capul lui David.

Jenny! În sfârşit, o văzu pe Jenny, pe soţia lui. Era în ultimul pat, ultimul pat alb şi frumos, îndărătul unui paravan alb şi frumos. Faţa cunoscută şi dragă a soţiei lui, a lui Jenny, îi apăru în mijlocul frumuseţii stranii şi impunătoare a salonului alb. Simţi o strângere de inimă, iar zvâcnirile din piept îl sufocau. Tremura din tot trupul.

— Jenny! şopti el.

Infirmiera salonului îi aruncă o privire lui David, şi apoi îl părăsi. Ieşi cu buzele strânse pungă, legănându-şi şoldurile.

— Jenny, şopti el din nou.

— Ştiam eu că o să vii, zise Jenny, şi-i zâmbi, fără vlagă, cu surâsul acela întrebător şi îmbietor de altădată.

Lui David i se frânse inima, nu fu în stare să rostească o vorbă, şi căzu moale pe scaunul de lângă patul ei. Cel mai rău îi făceau ochii fetei – parcă ar fi fost ai unui câine bătut. Pe obraji se răspândise o plasă de vinişoare roşii.

Buzele îi erau palide. Era încă frumoasă şi nu părea îmbătrânită, dar frumuseţea ei era puţin buhăită. Avea expresia tragică a unei persoane de care s-a slujit multă lume.

— Da, zise ea, ştiam eu că ai să vii. Nostim, cum m-am dus s-o văd pe doctoriţa Barras, dar când m-am îmbolnăvit n-am vrut să mă duc să consult un străin. Şi auzisem de Hilda Barras. Şi prin faptul că fusesem prieteni cu ea la Sleescale, orişicât... Da, şi chiar am găsit-o! Da, şi ştii, m-am gândit eu că ai să vii şi tu.

David îşi dădu seama că e bucuroasă că-l vede, dar că nu încearcă nici măcar o urmă din emoţia care-l ardea pe el. Se bucura de revedere, fără prea mare entuziasm şi cu un aer uşor vinovat. Făcu un efort să vorbească.

— Te simţi bine aici? întrebă el.

Jenny roşi, puţin ruşinată de ceea ce pe vremuri ar fi numit ea „poziţia ei”. Foarte stânjenită, îi răspunse:

— A, da, chiar foarte bine. Ştiu că e salonul săracilor, dar infirmiera e aşa de drăguţă! O adevărată *lady.*

Vocea lui Jenny era puţin îngroşată. Pupila unuia dintre ochii aceia de câine bătut era dilatată, neagră, mult mai mare decât cealaltă.

— Mă bucur că te simţi bine.

— Da, zise ea. Deşi niciodată nu mi-au plăcut spitalele. Mi-aduc aminte când şi-a rupt tăticu’ piciorul.

Jenny îi zâmbi iar, şi zâmbetul ei îi făcu de-a dreptul rău lui David – iarăşi avea aerul de câine bătut care se gudură. Cu glas scăzut, David îi spuse:

— Dar ai fi putut să-mi scrii, Jenny.

— Am citit despre tine, îi răspunse ea. Am citit o mulţime despre tine prin jurnale. Ştii, David – şi glasul lui Jenny se învioră deodată ştii că o dată ai trecut pe lângă mine pe stradă? Era pe Ştrand; ai trecut aşa, mai-mai să mă atingi, nu alta.

— Şi de ce nu m-ai strigat?

— Mde... întâi am vrut să te strig, şi pe urmă m-am răzgândit. Se îmbujoră iarăşi puţin. Ştii, eram cu cineva.

— Înţeleg, zise el.

Un răstimp de tăcere.

— Şi vasăzică tot timpul ăsta ai fost la Londra, zise el într-un târziu.

— Da, da, încuviinţă ea cu umilinţă. A ajuns să-mi placă la nebunie Londra. Restaurantele şi magazinele, şi toate chestiile astea. M-am descurcat binişor, chiar foarte bine. N-aş vrea ca tu să crezi c-am avut tot timpul ghinion. Uneori mi-a mers chiar foarte bine.

Jenny făcu o pauză. Întinse mâna să ia ceaşca de lângă pat. David se repezi s-o ajute şi i-o dădu în mână.

— E nostimă, zise ea. Parc-ar fi un ibric.

— Ţi-e sete?

— Nu, numai că mă doare stomacul. Cred că o să mă fac repede bine. O să mă opereze doctoriţa Barras, când m-oi mai întrema.

Şi Jenny spuse acest lucru cu oarecare mândrie.

— Da, Jenny, încuviinţă David.

Jenny îi dădu înapoi ceaşca şi se uită la el. Dar ceva din privirea lui o făcu să-şi plece ochii, dar se lăsă tăcere.

— Iartă-mă, David, zise ea într-un târziu. Iartă-mă că m-am purtat urât cu tine.

Şi în ochii ei se iviră lacrimi. David nu putu să rostească un cuvânt. După un scurt răstimp, şopti:

— Lasă, Jenny, te faci tu bine. Eu numai asta doresc.

Jenny întrebă pe un ton fără expresie:

— Tu ştii ce salon e ăsta?

— Da.

Şi iar tăcere. Apoi fata vorbi din nou:

— Trebuie să mă trateze înainte de operaţie.

— Da, Jenny.

Şi în pauza care urmă din nou, Jenny izbucni în plâns. Plânse fără zgomot, cu faţa înfundată în pernă. Lacrimile izvorau, fără zgomot, din ochii ei de câine bătut.

— Vai, David, icni ea deodată, sufocându-se, mi-e ruşine să mă uit la tine.

Îşi făcu apariţia infirmiera.

— Ei, haide, acuma gata, zise ea. Cred că pentru astă-seară e de-ajuns.

Şi rămase acolo, impunătoare ca un jandarm.

David zise:

— Am să mai vin pe la tine, Jenny, chiar mâine.

Fata îi zâmbi printre lacrimi.

— Da, David, vino mâine, te rog.

David se ridică, apoi se apleacă asupra ei şi o sărută.

Infirmiera îl conduse până la uşa batantă. Cu multă răceală, îi spuse:

— Nu ştiţi că nu e prea recomandabil să săruţaţi bolnavele din salonul acesta?

David nu răspunse. Ieşi din spital. Afară, pe Canon Street, o flaşnetă cânta *Tu eşti fericirea inimii mele.*

CAPITOLUL XX

Către ora zece, mătuşa Caroline se uită afară, pe fereastra odăii ei din Linden Place, şi se hotărî, încântată „să facă o mică plimbare”, dat fiind că era o zi aşa de frumoasă pentru luna octombrie. În ultima vreme, dacă era frumos afară, mătuşa Caroline făcea câte-o plimbare înainte de amiază şi una după-amiază. Cea mai mare plăcere din tot ce-i putea oferi viaţa de la Londra o constituiau aceste mici plimbări, pe care mătuşa Caroline le făcea încet, încet şi liniştit.

Da, mătuşa Carrie se afla la Londra. Şi ce ciudat ca tocmai ea să se afle aici, în metropola imperiului, în oraşul care întotdeauna o zăpăcise şi o intimidase chiar de la distanţă! Dar, la urma urmei, ce era aşa ciudat? Richard murise, mina Neptun fusese vândută, apoi fusese pusă iar pe picioare şi redeschisă de Mawson, Gowlan & Co. Vai, din păcate se dusese şi vila Law, pentru că însuşi domnul Gowlan îşi instalase reşedinţa personală în casa lor, şi, după câte se auzea, cheltuise sume imense pentru reconstruirea ei şi pentru aranjarea grădinilor. O, Doamne, Doamne! Mătuşa Carrie tresări la gândul că nişte mâini grosolane îi răvăşeau stratul ei cu sparanghel. Cum ar fi putut suporta însă toate aceste schimbări dacă ar mai fi rămas la Sleescale? De fapt nici n-o poftise nimeni să rămână. Arthur devenise atât de morocănos şi posomorât; fusese angajat ca ajutor de administrator la mină şi n-o chemase să stea cu el în căsuţa pe care şi-o închiriase pe Hedley Road. De fapt, nici nu credea ea să poată uita vreodată noaptea aceea îngrozitoare, în care

Arthur se întorsese beat de la Tynecastle şi-i spusese cu asprime că acuma „trebuie să se descurce şi singură”. Bietul băiat! Cum ar fi putut el să-şi dea seama cât de mult au rănit-o vorbele lui? Nu că mătuşii Carrie i-ar fi trecut cumva prin cap să se târâie pe-acolo, victimă a unei insuportabile compătimiri, tocmai prin locurile unde altădată dăduse dovadă de atâta demnitate. Avea doar şaizeci şi patru de ani. Şi un venit de o sută douăzeci de lire pe an. Asta însemna pentru ea independenţă materială – şi apoi o aştepta Londra, oraşul intelectualităţii şi culturii. Cu respiraţia tăiată în faţa propriei ei îndrăzneli, Caroline stătuse totuşi şi chibzuise lucrurile cu toată meticulozitatea ce o caracteriza. La Londra s-ar afla în preajma Hildei, care în ultima vreme se purtase destul de frumos cu ea, şi ar fi destul de aproape şi de Grace, care se purtase întotdeauna frumos cu ea. Draga de Grace, se gândi mătuşa Carrie, la fel de simplă şi modestă, şi săracă, ducând o viaţă lipsită de griji, cu bărbatul ei şi cu liota de copii, fără să se gândească la bani şi la alte probleme materiale, dar în schimb fericită, sănătoasă şi fericită. Da, mătuşa Carrie avea, fără doar şi poate, să petreacă o lună, două pe an la Grace, la Barnham. Şi pe urmă mai era şi Laura, Laura Millington, care se instalase de ani de zile la Bournemouth, cu bărbatul ei infirm. Trebuia neapărat să se ducă şi pe la Laura. Mătuşii Carrie îi păreau strălucite perspectivele pe care i le oferea sudul Angliei. În ultimii treizeci de ani trăise mai mult îngrijindu-i pe bolnavi în camerele lor: întâi Harriet şi apoi Richard. Poate că în adâncul inimii ei, mătuşa Carrie se cam săturase să tot îngrijească bolnavi, să dea rufe murdare la spălat şi să le primească înapoi.

În mod firesc, a atras-o cartierul Bayswater. Nimeni nu ştia mai bine decât mătuşa Carrie că acest cartier „a cam scăpătat”. Pe de altă parte, recunoştea – deşi cu destulă mândrie – că şi ea a scăpătat. Rămăşiţele aristocraţiei din Bayswater stârneau anumite ecouri nostalgice în inima ei, făcând-o să încline capul, cu o resemnare lipsită de

tristeţe. Şi piaţa Linden era cât se poate de potrivită; primăvara, verdeaţa pomilor era delicată şi încântătoare, pe fondul faţadelor galbene ale caselor vechi, cu stucaturi. Iar la capătul străzii se găsea o biserică, şi aceasta însemna şi atmosferă de reculegere, şi consolare. În ultima vreme, mătuşa Carrie devenise mai pioasă decât înainte; vecerniile şi utreniile la care participa regulat în biserica Sfântul Phillip îi aduceau adeseori în ochi lacrimi de voluptuoasă duioşie. Din clopotniţa bisericii Sfântul Phillip răsuna uneori un dangăt cristalin; lăptarul striga cu glas plăcut pe stradă; din multe subsoluri se înălţa aroma apetisantă a fripturii de berbec. După ce făcu multe şi amănunţite cercetări, mătuşa Carrie îşi alese o cameră în casa doamnei Gittins, la numărul 104 C; era o casă cât se poate de onorabilă, iar baia, deşi cam crăpată pe alocuri şi cu smalţul sărit, era întotdeauna foarte curată. Dacă puneai doi peni în automatul care deschidea gazele, aveai foarte repede apă caldă. Dar, aşa cum se şi cuvenea, spălarea rufelor în baie era strict interzisă. Locatarii doamnei Gittins erau de fapt numai doamne în vârstă, cu excepţia unui tânăr gentleman indian, student în drept; dar şi el, cu toate că avea pielea tuciurie, păstra cea mai desăvârşită curăţenie la baie.

Perfect conştientă de numeroasele avantaje de care se bucura în situaţia ei actuală, mătuşa Carrie se întoarse cu spatele la fereastră şi se uită prin odaie. Aici trăia într-un confort pe gustul ei, înconjurată de lucrurile ei, de comorile ei – ce bine că niciodată în viaţă nu aruncase nimic! Camera era umplută aproape numai cu preţioasele şi valoroasele ei bunuri. Pe masă era macheta cabanei elveţiene, pe care o adusese Harriet acum patruzeci de ani de la Lucerna. Era o sculptură admirabilă, şi înăuntru se aflau şi două vaci în miniatură – şi când te gândeşti că o dată nu ştiu ce o apucase şi era cât pe-aci să trimită acest obiect la tombola de la St. James! Şi tot acolo, atârnând de mânerul negru al cordonului de sonerie,

lângă poliţa de marmură a căminului, se aflau cele trei cărţi poştale pe care i le trimisese odinioară Arthur de la Boulogne, şi pe care ea le înrămase de mult. Aceste trei ilustrate îi plăcuseră întotdeauna, aveau culori vesele şi, bineînţeles, mărcile poştale din străinătate, pe care nu le desprinsese de pe dosul ilustratelor, puteau şi ele, cu timpul, să capete o oarecare valoare. Iar colo, pe celălalt perete, se afla suvenirul pe care-l lucrase chiar ea, pentru scumpa de Harriet, acum paisprezece ani, în pirogravură. Poezia, începând cu versul „Cerească fuse ziua în care te născuşi”, era foarte frumoasă, iar de pirogravură ce să mai vorbim? Ehe, pe vremea ei fusese considerată o adevărată artistă în pirogravură.

Erau toate aici, toate lucruşoarele ei, toate fotografiile. Albumul ei era pe masă; serviciul ei de porţelan de Goss, globul pământesc, cam îngălbenit, dat fiind că-l păstrase în camera de învăţătură a copiilor, şi ghiocul acela mare care stătuse totdeauna alături de glob, şi jocul cu bile de sticlă din care Arthur pierduse una când avea şapte ani – vai de mine, şi cum se mai speriase ea, să nu fi înghiţit cumva Arthur bila! Şi sugativa cu cârpa pentru şters peniţa, şi almanahul curţii regale, cu anuarul geografic al anului 1907, în sfârşit, totul! Păstrase chiar şi instrumentul acela de răchită împletită pe care i-l cumpărase lui Richard, către sfârşitul vieţii, ca să se apere de muşte.

Această cameră unică era o adevărată cronică a vieţii mătuşii Carrie, şi în ea mătuşa Carrie nu putea să-şi plângă soarta. Nu, dimpotrivă, aici putea să facă un bilanţ al tuturor avantajelor de care se bucura şi să fie recunoscătoare pentru ele. Dar între timp se pregătea să-şi facă plimbarea, a, da, se apropie de oglinda mică, pătrată şi-şi puse pălăria. Pălăria asta o cumpărase acum şapte ani, şi era niţel ieşită de soare poate, şi chiar pana parcă îşi mai pierduse puţin din strălucire. Dar altfel, era o pălărie foarte bună – negrul „merge” aproape la orice. Punându-şi mănuşile, îşi luă sub braţ umbrela şi o strânse

tare de tot, de parc-ar fi fost o puşcă. Aruncă o ultimă privire prin odaie, şi cuprinse totul cu ochii: jumătatea de franzelă şi căniţa cu lapte, puse cu grijă pe poliţă, alături de jumătatea de roşie rămasă de ieri, cutia de cacao, astupată, ca nu cumva să pătrundă umezeala înăuntru, butonul de la gaze închis bine, ca să nu fie niciun pericol, fereastra deschisă destul de tare, ca să pătrundă aerul în odaie, niciun chibrit risipit pe nicăieri, totul aranjat şi ordonat. Mulţumită, cu nasul în vânt, mătuşa Carrie porni la plimbare.

O luă pe trotuarul pieţei Linden, dădu în Westbourne Grove, uitându-se prin vitrine şi admirând obiectele expuse. Apoi, la capătul străzii, intră cu un aer familiar şi hotărât în magazinul Merrett. Era un magazin încântător, cel mai bun dintre toate magazinele universale, unde puteai să cercetezi şi să admiri totul, absolut totul. Timp de o jumătate de oră, mătuşa Carrie se învârti dintr-un loc într-altul, printre raioanele magazinului, cu capul într-o parte, sub pălăria neagră, preistorică, uitându-se la toate mărfurile, ba chiar oprindu-se de vreo două ori, ca să întrebe de preţuri. Vânzătoarele erau extrem de politicoase – lucru cu atât mai încântător, cu cât mătuşa Carrie nu-şi putea permite niciodată să facă cine ştie ce cumpărături de la magazinul Merrett. Situaţia ei financiară, cu o rentă de o sută douăzeci de lire pe an, era absolut ferită de orice primejdii, dar rămânea o realitate de netăgăduit faptul că nu-şi putea permite să facă cheltuieli nesăbuite. Şi totuşi, în dimineaţa aceea le făcu. De săptămâni de zile ochise ea un *coupe-papier* care părea de fildeş veritabil, aşa de bine era imitat, şi cu un mâner admirabil lucrat, în chip de cioc de papagal – cum naiba izbuteau ăştia să facă asemenea lucruri? se minună mătuşa Carrie –, o adevărată bijuterie, plus că-i putea sluji să deschidă scrisorile cu el. Costa nouă peni. Dar în dimineaţa aceea, mătuşa Carrie holbă ochii încântată. Obiectul respectiv avea alături un cartonaş, pe care scria: „redus la şase peni şi jumătate”. Dumnezeule!

Ce ocazie, un adevărat chilipir, nu alta! Mătuşa Carrie cumpără *coupe-papier*-ul şi aşteptă să-i fie ambalat în hârtie verde şi legat cu sforicică verde. Imediat, chiar acolo în magazin, se hotărî să i-l facă Hildei cadou.

Încântată de cumpărătură, întrucât pentru ea era un adevărat titlu de glorie să cumpere din când în când câte ceva de la magazinul Merrett, mătuşa Carrie se duse către lift. Liftiera era îmbrăcată în costum de jocheu, şi apăsând pe buton o înălţă pe mătuşa Carrie într-o clipă spre ultimul etaj. „Sala de lectură, corespondenţă şi repaus”, strigă, elegant, liftiera.

Era o sală frumoasă, cu lambriuri de cedru, cu oglinzi şi fotolii agreabile, plină de ziare şi reviste şi de doamne care savurau o clipă de răgaz. Şi totul gratis, ce să mai spui, absolut gratis, lucru de necrezut!

Ieşind din lift, mătuşa Carrie ţinea şi acum umbrela sub braţ, în chip de puşcă, şi o clipă o atinse pe liftieră drept la părţile moi.

— O, scuză-mă, strigă mătuşa Carrie, şi pana de la pălărie îi tremură de intensitatea regretului. Te rog să mă crezi că a fost o scăpare din partea mea.

— Nu-i nimic, doamnă, îi răspunse fata.

Ce politicoasă!

Trecu o oră, timp în care mătuşa Carrie citi ziarele. Ca şi mătuşa Carrie, o mulţime de alte cucoane păreau că citesc ziarele. Poate că oglinzile creau o iluzie optică, dar toate cucoanele păreau mai în vârstă, puţin ţepene, îmbrăcate într-un negru spălăcit de soare şi dornice să profite din plin de ziarele gratuite. Realitatea este că în dimineaţa aceea ziarele erau pline de tot felul de veşti. Ţara era agitată de un vârtej. Domnul MacDonald fusese iarăşi la rege. Cabinetul Naţional făcea declaraţii splendide şi se vorbea foarte mult de alegerile care se apropiau. Mătuşa Carrie era partizana înfocată a unui guvern naţional. Asta îţi dădea un sentiment de siguranţă. În ziarul *Tribune* era un articol excelent, intitulat *Nu-i lăsaţi pe socialişti să risipească banii*

VOŞTRI! Iar un alt articol, din ziarul *Meteor*, era intitulat *Bolşevismul a luat-o razna.* Mătuşa Carrie le citi pe amândouă. Parcurse, cu multă plăcere, toate ziarele – cu excepţia unei fiţuici laburiste, înfiorătoare, plină de relatări mincinoase cu privire la mizeria care domnea în văile din sudul Ţării Galilor. La vila Law mătuşa Carrie nu găsea niciodată timp să citească. Acum se bucura din plin de răgazul pe care-l avea.

Acelaşi lift o duse iar la parter, şi aceeaşi liftieră îi zâmbi. Era simpatică fata asta, zău aşa, mătuşa Carrie spera în mod sincer s-o vadă promovată într-un post mai bun.

În faţa magazinului Merrett, mătuşa Carrie se hotărî să pornească spre apartamentul Hildei, cu gândul de a-i înmâna cadoul. De obicei mergea pe lângă Kensington Gardens. Drumul către acest parc era foarte plăcut, dar reprezenta şi o mare ispită, sub forma localului Floarea de măr. Mătuşa Carrie nu putea mai niciodată să reziste ispitei – prăjituri de casă şi nişte biscuiţi admirabili – şi chiar şi de data asta, cu toate cheltuielile de-a dreptul extravagante făcute la Merrett, intră la Floarea de măr. Vânzătoarea o cunoştea, îi zâmbi, se îndreptă spre coşuleţul cu plasă de sârmă şi scoase de acolo o amandină cu glazură de cafea, pe care i-o puse într-o pungă de hârtie.

— Mă tem că o să plouă, zise tânăra vânzătoare, dându-i mătuşii Carrie punga.

— Vai de mine, sper să nu se-ntâmple una ca asta, draga mea, zise mătuşa Carrie, în timp ce-i dădea fetei cei doi peni pentru prăjitură.

Acum poseda cele două obiecte mult visate... *coupe-papier*-ul şi prăjitura de doi peni, care, savurată pe îndelete, avea să fie o încântare la ora ceaiului. Făcuse cumpărături serioase, în orice caz destul pentru o dimineaţă.

Era frumos în Kensington Gardens, mai cu seamă copiii de la Heleşteul Rotund erau întotdeauna adorabili. În

special astăzi era unul – un pici, îşi spuse mătuşa Carne –, un pici de-o şchioapă, îmbrăcat cu un costumaş roşu de comandă; tot făcea câţiva paşi şi iar cădea, şi iar câţiva paşi şi iar cădea, până ce, la un moment dat, când guvernanta nu era atentă, fu cât p-aci să cadă în heleşteu. Drăguţul de el!

Erau şi pescăruşi, care tot ţipau şi se aruncau în picaj după firimiturile de pâine şi bucăţile de şorici – vai, mătuşii Carrie îi făceau o plăcere nebună pescăruşii. Şi atâta pâine împărţise lumea la pescăruşi, încât tot Heleşteul Rotund avea o margine alcătuită din firimituri de pâine, sute şi sute de bucăţele, care pluteau lângă mal. Sigur, e frumos să dai de mâncare la păsări, se gândi mătuşa Carrie, dar pe de altă parte era ciudat să vezi câtă pâine se risipeşte de pomană, în timp ce (dacă ar fi fost să dai crezare jurnalului ăluia îngrozitor pe care-l văzuse la Merrett) atâţia copii duceau lipsă de pâine. Dar era imposibil; era o exagerare grosolană; şi pe urmă, ce, nu erau atâtea ligi de binefacere în ţară?

Liniştită, porni în jos pe Exhibition Road. Era minunat în South Kensington, şi cartierul Chelsea era frumos, Thomas Carlyle, şi duhul său – sau ce era, un arbust? Mătuşa Carrie se apropia de apartamentul Hildei. Îi făcea mare plăcere să se ducă în vizită la Hilda. De fapt, în subconştientul ei stăruia o vagă speranţă, cine ştie, poate într-o bună zi Hilda o s-o roage să-i facă menajul. Se şi vedea îmbrăcată într-o rochie neagră, închisă până sus pe gât şi primind persoanele foarte grav bolnave şi foarte importante în cabinetul Hildei – şi cu cât erau mai grav bolnave şi mai importante, cu atât mai bine. Deşi mătuşa Carrie se emancipase, eliberându-se de camerele bolnavilor, boala păstra încă pentru ea o anumită fascinaţie morbidă.

Servitoarea îi spuse că Hilda e acasă, şi mătuşa Carrie, zâmbindu-i servitoarei cu zâmbetul acela special prin care încerca să se pună bine cu oamenii şi pe care-l folosise timp de treizeci de ani pentru personalul de serviciu de la

vila Law, intră după ea în apartament.

Dar aici, pe mătuşa Carrie o aştepta un şoc. Hilda nu era singură, şi pe mătuşa Carrie o cuprinseră nişte emoţii teribile când văzu că musafirul Hildei era David Fenwick. Se opri imediat ce trecu pragul odăii, şi faţa ei îmbătrânită şi stafidită se înroşi.

— Iartă-mă, Hilda, răsuflă ea, n-am ştiut. Habar n-am avut că nu eşti singură.

Hilde se ridică. Şezuse în tăcere, şi acum nu părea prea încântată s-o vadă pe mătuşa Carrie. Totuşi, îi spuse:

— Poftim înăuntru, mătuşă Carrie. Îl cunoşti pe David Fenwick.

Mătuşa Carrie dădu mâna cu David, mai emoţionată ca oricând. Ştia că Hilda e prietenă cu David. Dar să-l vadă în carne şi oase pe tânărul acesta drăguţ care pe vremuri îl meditase pe Arthur, iar acum ţinea nişte discursuri teribil de incendiare în parlament, era o senzaţie copleşitoare pentru ea. Se lăsă moale într-un scaun la fereastră.

David se uită la ceas.

— Mă tem că trebuie să plec, îi spuse el Hildei, ca să mai pot ajunge la spital.

— Vai de mine, te rog nu pleca din pricina mea! strigă repede mătuşa Carne.

I se păru că băiatul e palid şi tras la faţă. În ochii lui citi îngrijorarea, o îngrijorare cumplită; părea că aşteaptă chinuit să se întâmple ceva.

— E frumos afară, continuă ea repede. M-am temut că o să plouă, dar văd că nu e nicio primejdie.

— Nu cred să plouă, replică Hilda după o pauză jenantă, penibilă.

Mătuşa Carrie adăugă:

— Da, da, şi eu sper să nu plouă.

Altă pauză.

— Am trecut prin Kensington Gardens, insistă mătuşa Carrie. E o splendoare acum acolo.

— Serios? zise Hilda, fără interes. Da, îmi închipui.

— Vai, şi era un prichindel aşa de scump lângă Heleşteul Rotund! continuă mătuşa Carrie zâmbind. Cu o hăinuţă roşie, o splendoare. Vai, păcat că nu l-aţi văzut! Era aşa de dulce!

În ciuda celor mai bune intenţii ale ei, mătuşa Carrie avea senzaţia vagă că Hilda nu prea e atentă la ce spune ea. Puţin ofensată, se uită la David, care stătea în picioare la fereastră, tăcut şi preocupat.

Mătuşa Carrie simţi că pluteşte ceva neplăcut în aer – avea şi ea mirosul fin, ca şi vulpea care adulmecă dis-de-dimineaţă apropierea unei partide de vânătoare. Îşi simţi curiozitatea stârnită. Dar David se uită iar la ceas, şi apoi la Hilda.

— Acum chiar că trebuie să plec, zise el. Te văd la ora trei.

Dădu mâna cu mătuşa Carrie şi ieşi. Ciulind urechile, mătuşa Carrie îl auzi vorbind cu Hilda în vestibul, dar, spre marea ei dezamăgire, nu izbuti să desluşească ce spune. De data asta, curiozitatea îi înfrânse timiditatea. Când reveni Hilda în odaie, o întrebă:

— Dar ce s-a întâmplat, Hilda dragă? Părea aşa de necăjit! Şi de ce vorbea de spital?

O vreme, Hilda păru că nici n-a auzit întrebările. Apoi răspunse, fără voia ei, parc-ar fi dorit să pună capăt definitiv curiozităţii mătuşii.

— Nevastă-sa e în spital. Se operează azi după-amiază.

— O, Doamne, Doamne! făcu înspăimântată mătuşa Carrie, şi ochii ei se dilatară într-un uşor spasm de plăcere, provocată de ştirea senzaţională. Bine, dar...

— Nu e vorba de niciun dar, i-o reteză Hilda. O operez chiar eu şi prefer să nu discut despre asta.

Mătuşa Carrie făcu nişte ochi cât cepele. După un răstimp de tăcere, murmură cu umilinţă:

— Şi ai s-o faci bine, Hilda dragă?

— Dar tu ce-ţi închipui? îi răspunse, nepoliticoasă, Hilda.

Mătuşa Carrie se întristă. Vai, Doamne, tare mai era

afurisită Hilda asta când îi venea bâzdâcul! Ar fi vrut grozav s-o întrebe ce-a păţit nevasta lui David, dar expresia de pe faţa Hildei era departe de a fi încurajatoare. Abătută şi supusă, mătuşa Carrie oftă din rărunchi şi amuţi o vreme. Apoi, amintindu-şi deodată, se lumină la faţă. Zâmbi.

— A, apropo, Hilda, ţi-am cumpărat un cadou delicios, sau cel puţin – adăugă ea modest – aşa mi se pare mie.

Şi, iradiind un val de fericire către faţa sumbră a Hildei, îi arătă, foarte veselă, *coupe-papier*-ul.

CAPITOLUL XXI

În aceeaşi zi, la ora unu şi jumătate, David porni către spitalul Sfânta Elisabeta, unde fusese acum transferată Jenny, în urma unui rezultat satisfăcător al analizei sângelui. Îşi dădea seama că e mult prea devreme, dar pe de altă parte nu putea nici să stea nemişcat în garsoniera lui şi să se omoare cu gândul că Jenny suportă operaţia. Vasăzică Jenny, soţia lui, avea să fie operată astăzi!

Adeseori, în cursul acestor luni de tratament necesare pentru a o pregăti în vederea operaţiei, se tot întrebase care sunt sentimentele lui pentru Jenny. Nu era vorba de dragoste, nu! Era imposibil să fie dragoste. Acest sentiment murise de mult. Şi totuşi, încerca un sentiment puternic şi copleşitor. Şi totodată era ceva mai mult decât o simplă milă.

Povestea fetei i se părea acum perfect limpede; îi mai spusese şi ea câte ceva, mai cârpind câte-o minciună, mai adăugând ceva floricele, asta în mod regulat, dar neizbutind, din nefericire, să transforme realitatea în ficţiune. Când venise întâi la Londra, îşi luase o slujbă la un mare magazin universal. Dar era multă treabă, mult mai multă decât la Slattery, şi salariul foarte mic, mult mai mic decât îi permisese optimismul ei să-şi închipuie. Curând, Jenny şi-a găsit un prieten. Apoi un alt prieten. Prietenii lui Jenny fuseseră cu toţii nişte adevăraţi gentlemani la început, pentru ca la sfârşit să se dovedească nişte bestii, pur şi simplu. Bineînţeles, chestia cu aristocrata căreia îi slujise drept damă de companie era un basm – de fapt nu părăsise niciodată Anglia. Lui

David i se păru ciudat că Jenny îşi da aşa de puţin seama de situaţia în care se găsea. Avea aceeaşi uşurinţă copilăroasă în a-şi găsi scuze, acelaşi obicei copilăresc de a se compătimi singură, cu lacrimi în ochi. Era rănită, jignită, la pământ, dar nu-şi găsea niciodată vreo vină.

— Bărbaţii, David! plângea ea. Nici nu poţi să-ţi închipui! Nici nu vreau să mai văd alt bărbat în ochi, cât oi mai trăi!

Jenny era nedezminţită. Când David îi aducea flori, era grozav de încântată, nu pentru că i-ar fi plăcut cine ştie ce florile în sine, cât pentru a putea să-i arate infirmierei că ea e „cu o treaptă mai sus” decât celelalte bolnave din salon. David bănuia că Jenny a născocit o legendă întreagă pentru infirmieră, bineînţeles o idilă romantică şi elegantă. Acelaşi lucru când, la transferarea ei în spitalul Sfânta Elisabeta, reuşise să-i obţină o rezervă numai pentru ea – asta îi arăta infirmierei celei noi „ce mult ţine el la ea”. Chiar şi la spital era romantică. Oricât de necrezut ar părea, era totuşi adevărat. Când condamna bestialitatea bărbaţilor, îi ceruse lui David să fie aşa de amabil să-i dea rujul de buze din poşetă, pe care reuşise s-o furişeze în dulăpiorul de la căpătâiul patului. Ţinea şi o oglinjoară ascunsă sub noptieră, ca să se poată aranja înainte de vizitele lui David. Oglinjoara era un obiect interzis acolo, dar Jenny o păstra totuşi; îi spuse că vrea să se facă frumoasă pentru el.

Cotind dinspre splai către spital, David oftă. Spera ca lucrurile să se aranjeze bine până la urmă – spera din tot sufletul.

Se uită la orologiul de deasupra arcadei spitalului. Tot era prea devreme, mult prea devreme, dar simţea că trebuie neapărat să intre înăuntru. Nu putea să aştepte afară, să se învârtească pe străzi, trebuia neapărat să intre. Se duse la etajul doi, unde se afla Jenny, şi rămase în vestibulul înalt, în care era destul de răcoare.

Din vestibul se deschideau o mulţime de uşi – uşa care dădea în camera Hildei, cea care dădea în camera

infirmierei, cea de la sala de aşteptare. Dar o uşă dublă de sticlă îi atrase atenţia – uşa sălii de operaţie. Se uită la această uşă dublă, cu ochii aţintiţi la sticla mată, gândindu-se chinuit ce s-o fi petrecând dincolo.

Infirmiera de serviciu, sora Clegg, ieşi din salon. Ea nu ajuta la operaţii. Se uită la el, cu un reproş destul de blând.

— Aţi venit mult prea devreme, îi spuse. Abia acum au început.

— Da, da, ştiu răspunse el. Dar trebuia să vin, n-aveam încotro.

Sora se îndepărtă, fără să-i ceară să se ducă în sala de aşteptare. Îl lăsă pur şi simplu acolo, şi acolo rămase, cu spatele lipit de perete, căutând să se facă mai puţin observat, ca nu cumva să-i ceară cineva să plece. Se uita ţintă la geamurile mate de la uşa sălii de operaţie.

Privi atât de lung uşa aceasta, până i se păru că devine transparentă şi că poate vedea ce se petrece dincolo. La spitalul de campanie de pe front asistase adesea la operaţii, chiar dăduse ajutor chirurgilor, şi acum vedea totul limpede şi exact, de parcă ar fi fost chiar el în sală.

În mijlocul sălii de operaţie se afla o masă de metal, care arăta mai puţin a masă, cât a cine ştie ce maşină nichelată, cu pârghii şi roţi, nichelate şi ele, care îi permiteau să se sucească şi să se întoarcă, pentru a adopta cele mai ciudate şi mai minunate poziţii. Nu! Nici ca o maşină nu era. Era mai degrabă ca o floare, o floare mare, de metal strălucitor, crescută pe o tulpină strălucitoare, înfiptă în pardoseala sălii de operaţie. Şi totuşi, nu era nici maşină şi nici floare, ci o masă pe care se afla ceva. De o parte a acestei mese strălucitoare stătea Hilda, de cealaltă parte – asistenta ei, iar de jur-împrejur, strânse ciorchine de parcă s-ar fi aplecat asupra mesei înghesuindu-se să vadă ce e aşezat pe ea, stăteau câteva surori. Erau toate îmbrăcate în alb, cu bonete albe, măşti albe, dar toate aveau mâinile negre şi lucioase. De pe mâinile lor cauciucate, lucioase, se

prelingeau picături grele.

Era teribil de cald în sala de operaţie, se auzea o bolboroseală şi un sâsâit ca de ceva care fierbe. În capul mesei stătea persoana care se ocupa cu anestezia, aşezată pe un scăunel rotund şi alb, având în apropiere nişte cilindri de metal, nişte tuburi roşii şi un sac roşu, mare. Şi această persoană era tot o femeie şi tot atât de calmă şi de plictisită.

În preajma mesei erau aranjate sticle mari şi colorate, cu soluţii antiseptice şi tăvi întregi de instrumente, care ieşeau fierbinţi din sterilizatoarele aburinde. Instrumentele îi erau înmânate Hildei. Hilda nu le privea, ci doar întindea mâna cauciucată, neagră, în care apărea câte-un instrument pe care-l folosea. Hilda stătea uşor aplecată peste masă, slujindu-se de aceste instrumente. Era aproape imposibil să vezi ce e pe masă, pentru că surorile stăteau aşa de înghesuite de jur-împrejur, de parcă ar fi privit curioase, încercând să descopere cine ştie ce ciudăţenie. Dar de fapt era Jenny, trupul lui Jenny. Şi totuşi, nu era Jenny şi nici trupul ei. Totul era învelit şi înfăşurat în alb, ca pentru a putea păstra mai bine taina; peste tot erau şervete albe, şervete albe care acopereau totul.

Numai un pătrăţel din trupul lui Jenny rămăsese neacoperit, curat, şi acest pătrăţel curat se vedea limpede, printre şervetele albe, pentru că pătrăţelul era colorat într-un galben strălucitor. Era efectul acidului picric. Înăuntrul acestui pătrăţel se producea totul, înăuntrul pătrăţelului se slujea Hilda de instrumentele ei, acolo umblau mâinile ei netede şi cauciucate.

Mai întâi se produse incizia. Da, da, întâi se făcu incizia. Bisturiul cald şi strălucitor trase, încet dar ferm, o linie de-a curmezişul pielii galbene strălucitoare, şi pielea formă nişte buze, şi buzele se desfăcură într-un zâmbet larg şi roşu. Din buzele roşii şi zâmbitoare ţâşniră mici jeturi de sânge, şi mâinile negre ale Hildei se mişcau, se mişcau întruna, şi de jur-împrejurul rănii se afla un cerc de pense

lucioase.

O nouă incizie, mai adâncă, tot mai adâncă, înăuntrul gurii roşii a rănii, care acum nu mai zâmbea, ci râdea de-a binelea, atât de larg se deschiseseră buzele.

Apoi, mâna Hildei intră de-a dreptul în rană. Mâna neagră şi lucioasă a Hildei se făcu mică de tot, şi ascuţită, ca un cap negru şi lucios de şarpe, şi pătrunse adânc în interiorul rănii. Şi gura aceea roşie, care râdea, păru că înghite capul şarpelui.

După aceea, se mai folosiră şi alte instrumente, şi pensele din inelul înconjurător se apropiară tot mai tare una de alta. Părea un adevărat vălmăşag de instrumente, imposibil de descâlcit, şi totuşi nu era aşa, pentru că toate erau necesare şi matematic calculate. Faţa Hildei nu se vedea dindărătul măştii de tifon alb, se vedeau numai ochii întunecaţi ai Hildei, şi deasupra măştii albe, ochii ei păreau de oţel. Mâinile Hildei erau parcă o prelungire a ochilor ei. Şi ele erau neînduplecate şi de oţel.

Şi era nevoie să fii înarmat cu oţel. În sala de operaţie, trupul sănătos constituie o dezamăgire, dar la boală, trupul e de-a dreptul obscen. Bărbaţii ar trebui aduşi în sala de operaţie, să vadă sfârşitul unui zâmbet de pe buzele rujate. Dar inutil, absolut inutil. Uitarea e mult mai comodă. Chiar acum, până şi rana îşi pierdea din oroare, se elibera de instrumente şi reintra în uitare, redevenind o rană caldă şi zâmbitoare, un zâmbet pe buzele fardate. Buzele rănii zâmbitoare, rujate, se apropiară, şi, repede-repede, acul le cusu la loc. Hilda puse copcile cu o precizie admirabilă, şi buzele rănii se strânseseră una într-alta, lăsând doar o dungă subţire. Acum totul era aproape gata, pecetluit şi închis, sfârşit şi uitat. Şuieratul şi bolboroseala mai slăbiseră niţel, chiar şi căldura din sală părea să mai fi cedat. Surorile nu se mai înghesuiau aşa de strâns în jurul mesei. Una dintre ele tuşi, îndărătul măştii, şi puse capăt tăcerii prelungi. Alta începu să numere tampoanele de vată, pline de sânge.

În vestibulul înalt şi rece, David stătea nemişcat, cu ochii lipiţi de uşile mate. Într-un târziu, uşile de deschiseră şi îşi făcu apariţia targa pe roate. Împinsă de două infirmiere, luneca fără zgomot pe roţile de cauciuc. David stătea aşa de lipit de zid, încât surorile nu-l văzură. În schimb o văzu el pe Jenny. Era aşezată pe targă; faţa îi era răsucită. Într-o parte, către el, şi arăta îmbujorată şi umflată; mai ales pleoapele şi obrajii erau foarte umflaţi şi congestionaţi, de parcă ar fi dormit un somn adânc şi frumos, ca o ameţeală după beţie. Jenny sforăia, şi obrajii i se umflau şi apoi cădeau la loc. De sub boneta albă îi ieşiseră şuviţe răvăşite, de parcă ar fi tras-o cineva de păr. Înfăţişarea lui Jenny nu mai era chiar aşa romantică.

David se duse la uşile batante ale salonului, care se închideau îndărătul tărgii, în timp ce surorile o duceau pe Jenny în rezerva ei, de la capătul celălalt al salonului. Apoi se întoarse, şi o văzu pe Hilda venind pe culoarul în pantă dinspre sala de operaţie. Hilda înaintă către el. Avea un aer glacial, detaşat şi dispreţuitor. Pe un ton foarte abrupt, îi spuse:

— Ei, acum e gata, şi cred că o să se facă bine.

David îi era recunoscător pentru tonul aspru; n-ar fi putut suporta niciun alt ton. O întrebă:

— Când pot s-o văd?

— Mai târziu, diseară. N-a fost o anestezie prea lungă. Hilda făcu o pauză. Cred că pe la opt o să poată primi vizite.

David îi simţi iarăşi răceala din glas şi din nou îi păru bine de felul cum vorbea Hilda; blândeţea i s-ar fi părut odioasă, îngrozitoare. Hilda mai păstra ceva din asprimea şi din strălucirea rece a sălii de operaţie, şi cuvintele ei erau tăioase ca un bisturiu. Nu voia să rămână în vestibul. Aproape enervată, trânti de perete uşa şi intră în camera ei. Uşa rămase deschisă, şi cu toate că Hilda părea să fi uitat complet de el, David o urmă în cameră. Îi vorbi cu glas scăzut:

— Hilda, ţin să-ţi spun că-ţi sunt foarte recunoscător.

— Recunoscător!

Hilda începu să se agite prin cameră, luând diferite foi de observaţie şi punându-le la loc. Cu toată asprimea ei rece şi împietrită, era profund tulburată. Ea nu urmărise alt scop decât succesul operaţiei, se hotărâse cu o adevărată ferocitate să izbutească, să-i demonstreze şi lui măiestria, strălucirea ei. Dar acum, după ce o făcuse, îi era silă. Toată îndemânarea asta a ei i se păru un lucru brutal şi crud, primitiv, menit să îndrepte doar răul din trupul omului, dar lăsând neatins răul din mintea şi sufletul lui. Ce folos! Ea punea un petic la pielea leşului, şi cu asta basta. Femeia asta de două parale avea să se întoarcă la el sănătoasă doar la trup, dar bolnavă la suflet. Şi asta o îndurera neîncetat pe Hilda, cu atât mai profund, cu cât nutrea şi ea sentimentele ei pentru David. Nu era vorba de dragoste – a, nu, era un sentiment cu mult mai subtil decât dragostea. Era singurul bărbat care o atrăsese vreodată. Ba chiar o dată ajunsese până acolo încât îşi pusese în cap, cu tot dinadinsul, să se îndrăgostească de el. Dar degeaba! Ea nu putea iubi niciun bărbat. Simţământul falimentului acestuia moral, conştiinţa că poată să-i placă David, dar nu să-i fie drag, îi îngreuia mai mult ca oricând eforturile de a o face sănătoasă pe femeia asta, pe Jenny, ca să i-o redea lui.

Hilda se întoarse către el.

— Mă-ntorc diseară la opt, zise ea. Şi atunci am să las vorbă dacă o poţi vedea.

— Bine.

Hilda se duse la chiuvetă şi dădu drumul tare la robinet, umplu un pahar cu apă, şi, mascându-şi emoţia, îl bău până la fund.

— Acum trebuie să-mi fac vizita în salon.

— Bine, zise el iarăşi.

Plecă. Coborî scările şi părăsi spitalul. La capătul străzii John sări într-un autobuz care mergea spre podul Battersea. În autobuz îl cuprinse un vălmăşag de gânduri. Indiferent de ceea ce-i făcuse Jenny, de ceea ce-şi făcuse

şi ei însăşi, îi părea bine că fusese salvată. Era incapabil să se despartă total de Jenny, parc-ar fi fost o umbră uşoară, veşnic prezentă în inima lui. În toţi anii aceştia de când îl părăsise, ea continuase să trăiască vag în el; n-o uitase niciodată; iar acum, când o descoperise şi totul era stins între ei, persista totuşi simţământul curios că e legat de ea, că-i este obligat, îşi dădea perfect seama că Jenny e o fiinţă de rând, vulgară şi ieftină. Ştia că a făcut trotuarul. Ar fi trebuit în mod normal să simtă faţă de ea oroare şi dezgust. Dar nu, el nu putea. Ciudat, totuşi. I se înfăţişa tot ce era bun în Jenny, îşi amintea de momentele ei de altruism, de neaşteptatele impulsuri bune pe care le avea uneori, de sacrificiile generoase pe care le făcea cu banii, şi în special îşi amintea de luna lor de miere petrecută la Cullercoats, de felul cum insistase Jenny să ia el banii şi să-şi cumpere un costum de haine.

Coborî din autobuz şi merse pe Blount Street până acasă. Peste tot era linişte. Intră în camera lui, se aşeză la fereastră şi privi îndelung la vârfurile pomilor din parc, care se zăreau peste acoperişurile caselor din faţă; privi la cerul care se înălţa deasupra copacilor. Tăcerea din odaie îi pătrunse în suflet, ticăitul ceasului căpătă un ritm încet şi cadenţat, ca defilarea unor infanterişti, ca paşii unor oameni care mărşăluiesc încet, înainte.

Fără să-şi dea seama, se îndreptă din şale, şi ochiul lui se aprinse, privind către cerul îndepărtat. Acum nu se mai simţea înfrânt. În sufletul lui înviase iarăşi imboldul îndârjit de a lupta, de a lupta înainte. Înfrângerea era vrednică de dispreţ numai dacă aducea după sine şi resemnarea, supunerea. Dar el nu voia să abandoneze nimic, nimic. Îşi păstrase încă credinţa şi încrederea în oamenii care-l susţineau. Viitorul rămânea al lui. Îl năpădi speranţa într-un flux năvalnic.

Ridicându-se brusc, se duse la masă şi aşternu trei scrisori. Le scrise lui Nugent, lui Heddon şi lui Wilson, adjunctul lui de la Sleescale. Scrisoarea către Wilson era foarte importantă. Îl asigura că va veni peste două zile la

Sleescale, ca să ia cuvântul la întrunirea Comitetului Executiv al secţiei sindicale locale. Scrisoarea respira un optimism viguros. De lucrul acesta îşi dădu seama şi el, recitind-o, şi se simţi încântat. De câteva zile, absorbit exclusiv de gândul la operaţia lui Jenny, neglijase faptul că evenimentele politice se precipitau. După cum prevăzuse şi el, forţele financiare şi politice izgoniseră guvernul şovăielnic. Cu o săptămână înainte, la şase octombrie, coaliţia temporară se dizolvase de bunăvoie. La şaisprezece octombrie aveau să se facă propunerile de candidaţi pentru noile alegeri. David strânse din buze cu hotărâre. Avea să se lupte pe viaţă şi pe moarte în alegerile care se apropiau. El considera „politica naţională”, preconizată de alţii, drept un atac hotărât împotriva nivelului de trai al muncitorului, o politică propusă doar pentru a face faţă intereselor capitalului bancar. Reducerile drastice ale ajutoarelor de şomaj erau justificate sub pretextul ridicol şi grotesc al „egalităţii de sacrificii”. Sacrificiile făcute de muncitori erau mai presus de orice îndoială, dar sacrificiile făcute de alte pături ale societăţii nu erau chiar aşa de evidente. Între timp, se investiseră în străinătate capitaluri britanice în valoare de patru miliarde de lire sterline. Partidul laburist se afla în faţa celei mai mari crize din toată istoria sa. Şi faptul că unii dintre conducătorii săi îşi legaseră soarta de coaliţie nu venea câtuşi de puţin în ajutorul partidului.

Era şase şi jumătate. Uitându-se la ceas, David constată că e mult mai târziu decât îşi închipuise. Îşi făcu o ceaşcă de cacao şi o bău citind jurnalul de după-amiază, pe care tocmai i-l adusese doamna Tucker. Ziarul colcăia de propagandă demagogică. *Feriţi industria de pericolul naţionalizării. Bolşevismul a luat-o razna. Coşmarul administraţiei laburiste* – asemenea titluri îi atraseră bineînţeles privirea. Era şi o caricatură reprezentând un John Bull[24] viteaz zdrobind o viperă

[24] Nume simbolic care personifică Anglia. Provine din seria de pamflete ale scriitorului englez John Arbuthnot (1667-1735), intitulată

urâcioasă. Şi pe viperă era scris citeţ: „Socialismul”. Erau relatate câteva vorbe de duh din arsenalul lui Bebbington. Bebbington era acum un erou al Cauzei Naţiunii. Cu o zi înainte, declarase: „Doctrina luptei de clasă ameninţă pacea în industrie. Noi căutăm să-i apărăm pe muncitori de ei înşişi!”

David zâmbi cu amărăciune şi lăsă ziarul din mână. Când se va întoarce la Sleescale, va avea de spus câte ceva tocmai în această privinţă. Dar ceva niţel diferit de ceea ce scria în ziar.

Trecuse de şapte, aşa că se ridică, se spălă pe faţă şi pe mâini, îşi luă pălăria şi plecă. În el persista senzaţia aceea stranie de uşurare, şi splendoarea amurgului i-o intensifica. Când trecea podul Battersea, cerul se înveşmântase în purpură şi aur, iar Tamisa îi reflecta bogăţia de culori. Ajunse la spital într-o dispoziţie mult mai diferită de deznădejdea din după-amiaza aceea. Totul merge mai uşor dacă omul are curaj.

În capul scărilor dădu peste Hilda. Tocmai făcuse contravizita şi discuta în vestibul cu sora Clegg, înainte de a pleca acasă. David se opri.

— Pot s-o văd acum? întrebă el.

— Da, se simte foarte bine, îl asigură Hilda, care arăta mult mai liniştită decât după-amiază. Poate, ca şi el, dobândise această linişte pe calea raţiunii. Purtarea ei era detaşată şi oficială, dar în primul rând remarcabil de calmă. Adăugă: Cred că ai s-o găseşti într-o stare foarte bună. Anestezia n-a tulburat-o; a suportat totul foarte bine.

David nu se putu gândi la nimic, deşi ar fi vrut să-i spună ceva. Îşi dădea seama că atât Hilda, cât şi infirmiera îl studiază. Mai ales sora Clegg părea să-l privească întotdeauna cu o curiozitate feminină nestăpânită.

— I-am spus că ai să vii, zise calmă Hilda. Părea foarte încântată.

The History of John Bull, care satiriza trăsăturile englezului tipic.

Sora Clegg se uită la Hilda şi zâmbi cu aceeaşi răceală dintotdeauna. Îi spuse, mai mult aparte:

— Iar pe mine m-a întrebat dacă nu e ciufulită.

David roşi puţin. Felul cum sora Clegg demascase fără milă vanitatea lui Jenny avea ceva inuman. Îi stătea pe limbă să-i răspundă ceva. Dar până la urmă nu spuse nimic. În momentul în care îşi ridica ochii spre sora Clegg, din salon izbucni o infirmieră tânără, probabil foarte lipsită de experienţă, pentru că altfel n-ar fi ţâşnit aşa pe uşă. Era albă ca varul la faţă. Părea îngrozită. Răsuflă uşurată când o văzu pe sora Clegg.

— Veniţi repede! zise ea. Repede!

Sora Clegg nu întrebă nimic. Ea ştia ce înseamnă acest gen de expresie pe faţa unei surori tinere. Însemna că survenise ceva grav. Fără o vorbă, se întoarse şi intră în salon. Hilda rămase o clipă acolo; apoi se întoarse şi intră şi ea în salon.

David rămase singur în vestibul. Incidentul se produsese atât de brusc, încât pur şi simplu nu ştia ce să zică şi ce să facă. Nu ştia dacă trebuie să treacă prin salon, de vreme ce acolo se întâmplase ceva grav. Dar înainte de a se putea hotărî, Hilda se întoarse. Veni spre el cu o repeziciune aproape de necrezut.

— Du-te în sala de aşteptare, îi ceru ea insistent.

Se uită lung la Hilda. Din salon veneau două surori şi se îndreptau, grăbite, spre sala de operaţie; mergeau în acelaşi pas, cu un aer nefiresc, parcă ar fi fost o ireală procesiune. Apoi se auzi cum se aprind lămpile din sala de operaţie, uşile cu geamuri mate se luminară, albindu-se ca un ecran de cinematograf.

— Treci în sala de aşteptare! repetă Hilda.

Insistenţa ei apărea acum nu numai în glas, ci şi în ochi şi pe chipul ei aspru, de comandant. N-avea încotro, se supuse; intră în sala de aşteptare. După ce se închise uşa în urma lui, auzii paşii grăbiţi ai Hildei.

Cazul grav era Jenny, de asta îşi dădu seama deodată, cu o certitudine care-l îngheţă. Rămase în picioare în sala

goală, ascultând zgomotul paşilor care treceau când într-o parte, când într-alta, prin vestibul. Auzi şi scrâşnetul liftului. Şi apoi alţi paşi. Urmă un răstimp de tăcere, şi după aceea auzi ceva care pur şi simplu îl îngrozi: cineva alergând. Cineva alerga din sala de operaţie în odaia Hildei, şi înapoi. Lui David i se strânse inima. Dacă disciplina cedează în faţa grabei şi încă în atare măsură, trebuie să fie un caz de o gravitate excepţională. Da, un caz disperat. Şi acest gând îl făcu să rămână nemişcat unde se afla, de parcă ar fi îngheţat acolo.

Se scurse multă vreme, foarte multă vreme. David nu ştia exact cât. O jumătate de oră, poate o oră. Dar el nu-şi dădea seama, încremenit, încordat într-o atitudine de ascultare, pur şi simplu nu era în stare să comande muşchilor mişcarea necesară pentru a se uita la ceas.

Deodată, uşa se deschise şi intră Hilda. Nici nu-i venea să creadă că e Hilda, într-atât arăta de schimbată; părea istovită şi sleită. Pe un ton obosit, îi spuse:

— Cred că ar fi bine să te duci s-o vezi acum.

David veni repede spre ea.

— Dar ce s-a întâmplat?

Hilda îl privi.

— Hemoragie.

Şi apoi repetă cuvântul.

Buzele Hildei se strânseră. Pe urmă îi vorbi răspicat, cu amărăciune:

— În clipa în care a ieşit sora din odaie, Jenny s-a ridicat în capul oaselor şi s-a întins după oglindă, să vadă dacă e frumoasă. Amărăciunea din glasul Hildei, sentimentul înfrângerii, era îngrozitor: Să vadă dacă e frumoasă, dacă nu i s-a deranjat părul, să se rujeze. Ei, poţi să-ţi închipui una ca asta? După tot ce-am făcut eu, ea se întinde să ia oglinda. Hilda se întrerupse, complet sfârşită, uitând cu totul de atitudinea împietrită din după-amiaza aceea, obsedată numai şi numai de gândul că toată iscusinţa ei de bun meşteşugar fusese zădărnicită. Asta îi dădea o senzaţie de îndobitocire. Îi deschise larg uşa, cu un gest

de neputinţă. Cred că ar trebui să te duci acum, dacă vrei s-o vezi.

David ieşi din sala de aşteptare şi, trecând prin salonul cu bolnave, ajunse în rezerva lui Jenny. Jenny zăcea pe spate, şi capătul patului era înălţat. Sora Clegg îi făcea o injecţie în braţ. Încăperea era în dezordine, peste tot erau lighene, gheaţă, prosoape. Pe jos zăceau cioburile unei oglinjoare.

Jenny era pământie la faţă. Respira agitat, dar fără să tragă mult aer în piept. Ţinea ochii în tavan. Şi ochii ăştia erau îngroziţi; păreau că se agaţă de tavan, ca nu cumva să-i scape.

Lui David i se topi inima şi o simţi parcă răspândindu-i-se în tot trupul. Căzu în genunchi, lângă pat.

— Jenny, zise el. O, Jenny, Jenny!

Ochii ei părăsiră tavanul şi se întoarseră şovăielnic spre el. Buzele şoptiră în chip de scuză:

— Am vrut să mă fac frumoasă pentru tine.

Şi pe obraz începură să-i şiroiască lacrimile. David îi luă mâna fără pic de sânge şi i-o ţinu într-a lui.

— Jenny, zise el. Vai, Jenny, Jenny, scumpa mea!

Ea şopti din nou, parc-ar fi învăţat o lecţie:

— Am vrut să mă fac frumoasă pentru tine.

Pe David îl înăbuşi plânsul; nu mai putea să vorbească. Lipi mâna lui Jenny de obrazul lui.

— Mi-e sete, icni ea slab. Eşti bun să-mi dai puţină apă?

David ridică ceaşca – ciudat cum semăna cu un ibric! – şi o apropie de buzele ei palide. Jenny ridică braţul fără vlagă, şi apucă ceaşca. Apoi o străbătu un fior slab prin tot trupul. Apa din ceaşcă se răspândi pe cămaşa ei de noapte.

Până la urmă totul se sfârşi cum nu se poate mai bine pentru gustul lui Jenny. Degetul mic al mâinii în care ţinea ceaşca era arcuit, graţios. Dacă ar fi ştiut Jenny de asta, i-ar fi făcut plăcere. Murise elegant.

CAPITOLUL XXII

La opt şi jumătate, în dimineaţa următoare înmormântării lui Jenny, David coborî pe peronul gării din Sleescale, unde-l întâmpină Peter Wilson. Cu o zi înainte, în 15 octombrie, trăise o neverosimilă şi precipitată succesiune a unor acte de mare tristeţe: completarea ultimelor formalităţi dureroase, însoţirea rămăşiţelor pământeşti ale lui Jenny la cimitir, depunerea unei coroane de flori pe mormântul ei. Acum sosise de la Londra cu trenul de noapte, şi nu prea apucase să doarmă. Dar nu era obosit; vântul aspru care sufla dinspre mare şi mătura peronul îl înviora şi-i spori forţele. Lăsându-şi jos valiza şi dând mâna cu Wilson, David avu în chip ciudat conştiinţa rezistenţei sale fizice.

— Bine-ai venit! zise Wilson. De altfel, era şi timpul să vii. Zâmbetul greoi, dar binevoitor al lui Wilson nu i se ivise de astă dată pe faţă. Bărbuţa lui ascuţită avea zvâcnirile acelea neastâmpărate care trădau întotdeauna o tulburare în mintea lui. Mare păcat că ai lipsit de la întrunirea de ieri, comitetul era foarte supărat pe chestia asta. Nici nu ştii de ce dificultăţi ne izbim.

— Îmi închipui că o să fie o luptă grea, îi răspunse calm David.

— Poate chiar mai grea decât îţi închipui, declară Wilson. Ai auzit ce contracandidat vor să-ţi opună? Wilson făcu o pauză, scrutând ochii lui David cu o privire curioasă şi nesigură; apoi izbucni violent: Pe Gowlan!

La auzul acestui nume, lui David i se păru că i s-a oprit inima în loc, că i s-a contractat tot trupul, prefăcându-se

într-un bloc de gheaţă.

— Joe Gowlan! repetă el cu un glas fără expresie.

Urmă o tăcere încordată. Wilson zâmbi sinistru.

— Abia azi-noapte s-a aflat. E la vila Law acum – trăieşte pe picior mare. De când a redeschis mina Neptun, a devenit grangurul oraşului. Şi-i mai are şi pe Ramage în spate, pe Connolly şi pe Low. Şi majoritatea membrilor Comitetului Executiv al conservatorilor nu ştiu ce să mai facă să se pună bine cu el. Şi pe urmă, s-au exercitat şi presiuni puternice de la Tynecastle. Da, candidatura lui a şi fost depusă; totul e aranjat şi rezolvat.

Pe David îl cuprinse o mare nedumerire, amestecată cu un fel de groază; mintea lui se mişca aşa de greoi, nici nu putea să creadă; nu, lucrul era nesăbuit, era o nebunie, era imposibil de crezut! Ca un automat, îl întrebă pe Wilson:

— Vorbeşti serios?

— În viaţa mea n-am fost mai serios ca acum.

Un nou răstimp de tăcere. Vasăzică era adevărată această veste uluitoare şi înspăimântătoare. Cu faţa încordată, David îşi luă geamantanul de jos şi porni, împreună cu Wilson. Ieşiră din gară şi coborâră pe Cowpen Street, fără să schimbe o vorbă. „Joe, Joe Gowlan”, atâta auzea David, şi cuvintele acestea se întorceau mereu în mintea lui, fără cruţare. În privinţa calificării lui Joe, nu încăpea nicio îndoială – era un om cu bani, cu succes şi cu influenţă. Era de pildă ca Lennard, care, cu o avere adunată de pe urma afacerilor cu mobile proaste, cumpărase foarte uşor circumscripţia Clipton, la ultimele alegeri – Lennard care în viaţa lui nu ţinuse o cuvântare, care îşi petrecea rarele vizite la Camera Comunelor făcând colegilor cinste la bar sau rezolvând cuvinte înrucişate în fumoar. Unul dintre făuritorii de legi ai naţiunii. Şi totuşi, se gândi David cu profundă amărăciune, acest nonşalant Lennard nu era exemplul cel mai potrivit. Căci Joe avea să utilizeze Camera Comunelor pentru altceva decât pentru simpla rezolvare a cuvintelor

încrucişate. Nici nu puteai bănui câte foloase diverse şi interesante putea să obţină Joe de pe urma situaţiei sale, dacă izbutea să pună mâna pe acest mandat.

Deodată, David se smulse cu hotărâre din tristeţe şi amărăciune. Asta nu ajuta la nimic. Singurul răspuns în situaţia dată era: Joe nu trebuie să iasă deputat. „O, Doamne, gândi David, înfruntând şfichiul vântului care bătea dinspre mare, o, Doamne, de-ar fi să mai am doar un singur lucru de făcut pe lume, fă-mă să-l înving pe Joe Gowlan în alegeri!”

Pătruns mai mult ca oricând de simţământul obligaţiilor sale, David luă gustarea de dimineaţă la Wilson acasă, trecând împreună cu el situaţia în revistă, cu multă atenţie. Wilson nu cruţă niciun amănunt. Întârzierea neprevăzută a lui David şi absenţa lui din Sleescale creaseră un sentiment nefavorabil. Şi pe urmă, după cum ştia şi David, conducerea partidului laburist nu vedea cu ochi buni depunerea candidaturii lui în noile alegeri. Încă de când ţinuse discursul în privinţa legii minelor, fusese trecut pe lista rebelilor, fusese tratat cu ostilitate şi suspiciune. Şi totuşi, partidul care datora Federaţiei Minerilor o oarecare consideraţie, dat fiind că se bizuia pe cotizaţiile acesteia, nu se arătase dispus nici să respingă candidatul propus de federaţie. Ceea ce, pe de altă parte, nu împiedicase conducerea partidului să trimită un agent din partea Casei Transporturilor, cu misiunea de a-i influenţa pe mineri în favoarea unui alt candidat.

— A venit ca un blestemat de spion, mârâi Wilson în încheiere. Dar cu noi nu i-a mers. Noi nu ne-am schimbat cu nimic politica. Filiala sindicatului a cerut să te pună pe dumneata candidat. Au insistat foarte mult pe lângă Consiliul Executiv al regiunii, şi ăia n-au avut încotro.

După aceea, Wilson îl rugă pe David să se ducă acasă şi să se odihnească puţin înainte de şedinţa de la ora trei a comitetului. David nu voia să doarmă, totuşi se duse acasă; avea nevoie de un moment de răgaz, în care să chibzuiască singur planul de bătaie.

Martha îl aştepta – îi telegrafiase el cu o seară înainte şi ochii ei se aţintiră imediat asupra cravatei lui negre. Dar privirea Marthei nu trăda nimic din gândurile pe care i le stârni culoarea cravatei, şi ea nu-i puse lui David nicio întrebare.

— Ai întârziat, bineînţeles. De un ceas te aşteaptă gustarea de dimineaţă.

David se aşeză lângă masă.

— Mamă, am luat gustarea la Wilson.

Marthei nu-i plăcea deloc ideea asta, aşa că insistă:

— Nu vrei să bei nici măcar un ceai?

David încuviinţă din cap.

— Ba da.

O urmări îndelung pe maică-sa cum face infuzia de ceai proaspăt, turnând mai întâi apă fiartă în ceainicul cafeniu, apoi măsurând exact esenţa din căniţa de alamă pe care o avea de la mama ei; îi urmări toate mişcările sigure şi ferme, şi se gândi, cu un fel de mirare, cât de puţin s-a schimbat Martha. Cu toţi cei aproape şaptezeci de ani, avea încă părul negru, era viguroasă, neînduplecată şi neclintită ca o stâncă. Deodată, David îi spuse:

— Jenny a murit acum trei zile.

Trăsăturile Marthei rămaseră impenetrabile, aproape impresionante.

— Ştiam eu că asta trebuie să fie, zise ea punându-i dinainte ceaşca de ceai.

Un răstimp de tăcere. Oare asta era tot ce putea ea să spună? I se păru de o cruzime insuportabilă ideea că era în stare să audă de moartea lui Jenny fără să rostească măcar un cuvânt de regret. Dar, în timp ce se frământa disperat în faţa neînduplecării ei, Martha declară, aproape cu bruscheţe:

— Îmi pare rău că ai suferit, David. Cuvintele astea le rosti cu atâta greutate, de parcă i le-ar fi smuls cu cleştele. Apoi, după un moment de oarecare stânjeneală, se uită pe furiş la el. Şi acum ce-o să se-ntâmple cu tine?

— Alte alegeri... altă luptă.

— Dar nu te-ai săturat încă de toate astea?

— Nu, mamă.

După ce-şi bău ceaiul, se duse sus, să se întindă câteva ceasuri, închise ochii, dar multă vreme somnul îl ocoli. Îi ciocănea mereu în creier, insinuant, aţâţător, rugător, gândul „O, Doamne, fă-mă să-l împiedic pe Joe Gowlan să pătrundă în parlament, o, Doamne, ajută-mă!”. Tot ceea ce combătuse el o viaţă întreagă se concentra în acest om, care-i era acum contracandidat. Trebuia să câştige. Trebuia neapărat! Dând glas cu toată ardoarea acestei dorinţe, ajunse să fie cuprins de toropeală, şi în cele din urmă adormi.

A doua zi, 16 octombrie, era ziua depunerii oficiale a candidaturilor, şi la ora unsprezece dimineaţa, chiar la începutul campaniei, David se întâlni cu Joe. David, însoţit de Wilson, urca scările primăriei, ca să-şi înainteze acreditivele, când Joe, escortat de Ramage şi Connolly, de reverendul Low şi de toţi membrii Comitetului său Executiv, împreună cu o serie de suporteri, tocmai ieşea pe uşă şi începea să coboare treptele. Văzându-l pe David, Joe se opri cu un aer dramatic şi-l întâmpină cu semne cavalereşti de recunoaştere. Rămase cu două trepte deasupra lui David, o siluetă frumoasă, expansivă, cu pieptul scos impresionant în afară, cu jacheta la două rânduri desfăcută, cu un bucheţel de albăstrele la butonieră. Dominându-l cu grandoarea lui virilă, îi întinse o mână viguroasă. Îi zâmbi, cu zâmbetul lui deschis, aşa, ca de la bărbat la bărbat.

— Bine-ai venit, Fenwick! strigă el. Cine se scoală de dimineaţă, departe ajunge, nu? Sper ca întrecerea noastră să fie un lucru onest. Norocul îmi zâmbeşte. Vreau să fie fairplay, fără pic de şmecherii. Dea Domnul să învingă cel mai bun dintre noi doi!

Partizanii lui Joe înălţară un murmur de aprobare, în timp ce David îngheţă pe dinafară şi se îngreţoşă pe dinăuntru.

— Dar bagă de seamă, continuă Joe, că n-o să ne

batem cu mănuşi de catifea; de fapt n-o să ne batem deloc cu mănuşi; o să fie o luptă fără menajamente. Eu consider că lupt pentru Constituţie, Fenwick, pentru Constituţia britanică. Te avertizez în privinţa asta, şi te rog să nu mă înţelegi greşit. Totuşi, o să fie o luptă cinstită, între doi sportivi britanici, ştii? Asta doresc eu. Sportivitatea britanică.

Noi ovaţii se înălţară din piepturile gloatei tot mai mari de suporteri ai lui Joe, şi în entuziasmul momentului mai mulţi oameni ieşiră înainte şi-i strânseră mâinile. David se îndepărtă dezgustat. Fără o vorbă, intră în primărie. Dar Joe, fără să se lase cu nimic tulburat de nepoliteţea adversarului său, continuă să strângă mâinile în dreapta şi-n stânga. Joe nu era un om distant, el dădea mâna cu oricine, zău aşa, numai cu condiţia să fie oameni cinstiţi, sportivi britanici. Stând acolo, în picioare, pe treptele primăriei, Joe se simţi îndemnat să exprime tocmai acest sentiment oamenilor care se adunaseră în momentul acela în faţa lui. El declară:

— Sunt mândru şi nerăbdător să dau mâna cu orice om cinstit. O pauză, ca să-şi stăpânească sentimentele profunde. Cu condiţia ca şi el să vrea să dea mâna cu mine. Dar să nu-i lăsăm pe bolşevici să încerce să ne îmbrobodească. A, nu, pe Dumnezeu, asta nu! Şi Joe îşi scoase pieptul în afară, bătăios. Se simţea plin de viaţă, puternic, un războinic glorios. Băieţi, aş vrea să ştiţi că sunt împotriva bolşevicilor şi împotriva roşilor, şi împotriva tuturor sforarilor. Eu sprijin Constituţia britanică şi steagul britanic şi lira britanică. Nu degeaba ne-am făcut noi datoria în timpul războiului – unii aici în ţară, unii în străinătate! Eu mă declar partizanul legii, al ordinii, al sportivităţii şi al camaraderiei. Pentru asta lupt eu în alegeri, şi pentru asta votaţi voi. Niciun om nu are dreptul să lase lumea noastră cu defectele cu care o găseşte. Noi trebuie neapărat să facem tot ce ne stă în putinţă pentru a crea o lume mai bună, înţelegeţi? Noi trebuie neapărat să apărăm morala şi educaţia şi cele zece porunci ale

Bibliei. Da, pe Dumnezeu, cele zece porunci! Noi n-o să sprijinim niciun fel de anarhism anticreştin al bolşevicilor, împotriva celor zece porunci! Şi niciun fel de anarhism care să surpe Constituţia britanică, steagul britanic şi lira britanică. De aceea, băieţi, vă cer să votaţi pentru mine! Şi dacă vreţi să aveţi mereu de lucru, să nu uitaţi ce v-am spus!

Stârnite şi conduse de Ramage, aclamaţiile izbucniră de mai multe ori. Uralele îl ameţeau pe Joe ca băutura; se simţea un orator înnăscut, înălţat prin aprobarea propriei sale conştiinţe, precum şi a concetăţenilor lui. Radia de fericire, strânse mâinile tuturor din preajma lui, şi apoi coborî marţial scările.

Ajuns pe trotuar, se trezi că dă peste el un băieţel, care se împiedică şi căzu. Aplecându-se, cu un exces de bunătate, Joe îl ridică de jos şi-l puse pe picioare. Era desculţ.

— Copăcel, râse el părinteşte, copăcel!

Râsul lui Joe păru să-l sperie pe copil, un biet golănaş zdrenţăros de vreo şase ani, cu faţa palidă şi flămândă, cu plete neţesălate căzându-i peste ochii mari şi speriaţi. Copilul începu imediat să plângă. Maică-sa, care ţinea în braţe un copil de ţâţă, se apropie şi îşi trase băieţelul la o parte din drumul lui Joe.

— Frumos băiat, doamnă! exclamă încântat Joe. Un viteaz. Cum se numeşte?

Tânăra femeie se îmbujoră la faţă, speriată că atrăsese atenţia unui om aşa de important. Îşi înfăşură mai bine în şal pruncul din braţe şi îndrăzni să-i spună timid:

— Se numeşte Joe Townley, domnule Gowlan. Fratele lui taică-su, adică unchiu-su, cum ar veni, adică Tom Townley, a lucrat în abatajul vecin cu al dumneavoastră, din sectorul Paradis, pe vremuri, când lucraţi şi dumneavoastră în subteran, înainte de a ajunge... ceea ce sunteţi acum... adicătelea.

— Bravo, bravo! îi răspunse Joe, mai încântat ca oricând. Ca să vezi! Şi soţul dumneavoastră lucrează şi el

la Neptun, doamnă Townley?

— Nu, domnule Gowlan; e şomer, conaşule. Vai, conaşule, dacă ar putea să fie reprimit în slujbă...

Joe încuviinţă din cap, căpătând deodată un aer grav.

— N-aveţi nicio grijă, doamnă. O să mă ocup eu de asta. Tocmai de aceea dau eu această bătălie electorală, anunţă el cu aprindere. Da, pe Dumnezeu, am să îndrept eu lucrurile aici! Îl mângâie pe micuţul Joe Townley pe cap şi zâmbi din nou, înfaţişându-se mulţimii cu o măreaţă modestie. Un flăcău în toată legea. Şi unde mai pui că-l cheamă şi Joe! Ei, deh, cine ştie, dacă nu cumva o să ajungă şi el un al doilea Joe Gowlan!

Mai radios ca oricând, se îndreptă către automobilul care-l aştepta. Efectul realizat era splendid. În toată mahalaua Teraselor se răspândi vestea cum că Joe Gowlan o să-l reangajeze pe soţul lui Sarah Townley şi o să-i dea o slujbă cât mai bună în subteran, în abatajul cel mai bun din toată mina. Şi în oraşul Sleescale erau destule femei ca Sarah Townley, ceea ce îi aduse enorme avantaje lui Joe.

Capacitatea oratorică a lui Joe se dezvoltă. Avea plămâni buni, o siguranţă perfectă şi un gâtlej de aramă. Le vorbi ca o trâmbiţă. Era bărbătos. Născocea lozinci. Apărură panouri uriaşe, care se răspândiră peste tot în oraş.

Jos cu şomajul, chinurile, boala.
Sărăcia şi păcatul!
Trăiască legea, ordinea, sportivitatea şi Constituţia britanică!!
VOTAŢI-L PE JOE GOWLAN!!!

Era un adevărat bastion al moralităţii; dar, bineînţeles, era totodată o fiinţă profund omenească, un om ca toţi oamenii, mai înţelegător ca oricine. Un spirit sportiv. La prima întrunire, ţinută la şcoala nouă din strada Bethel, după ce le ceru imperios ascultătorilor să sprijine steagul

ţării, le strecură vesel şi viclean următoarele vorbe:

— Şi când s-or mai ţine curse de cai în parcul Gosforth, jucaţi pe Radio.

Radio era calul lui. Şi acest pont pe care li-l vându făcu să-i crească acţiunile uluitor.

Şi apoi, foarte des, demnitatea lui de bogătaş şi om de vază ceda, se destrăma, se topea, pentru a-i permite să se pună pe acelaşi plan cu umilinţa oamenilor cu frica lui Dumnezeu.

— Băieţi, parcă eu nu sunt de-al vostru? striga el. Doar nu m-am născut cu căiţă pe cap. Am crescut şi eu în sărăcie şi curăţenie, ca şi voi. Şi m-am luptat din greu ca să urc treptele societăţii. Politica mea este să dau fiecăruia dintre voi prilejul de a face acelaşi lucru!

Dar atuul lui, cartea cea mai tare, pe care nu o punea pe masă, ci o păstra, ascunsă cu grijă în mânecă, era posibilitatea lui de a le da de lucru. Deşi era o fiinţă omenească, unul de-al lor, un om care fusese şi el călcat în picioare şi zdrobit, rămânea totuşi Patronul. Îndărătul lăudăroşeniei şi vorbăriei sale bombastice, el se prezenta în chip de binefăcător al lor, era cel care preluase mina părăsită Neptun şi care-şi propunea acum să găsească o slujbă cinstită pentru fiecare dintre ei. Bineînţeles, astea toate aveau să vină cu timpul, după alegeri.

Campania lui căpătă din ce în ce mai multă strălucire şi putere. Ramage, care odată, pe vremuri, când Joe era copil, îi trăsese un picior în spate pentru că-i furase o băşică de porc, era acum lingăul lui cel mai slugarnic. Solicitat fiind de Ramage, reverendul Low ţinuse o predică ferventă de la amvonul bisericii din Bethel Street, cântând osanale virtuţilor domnului Joseph Gowlan ca adept al legalităţii şi ordinii şi osândind să ardă în focul Gheenei pe toţi cei care ar fi îndrăznit să voteze în favoarea lui Fenwick. La uzina de gaze, Connolly declarase pe faţă că orice salariat care nu-l sprijină pe Gowlan e un c... de bolşevic şi o să fie concediat pe loc. Toată presa din Tynecastle îl sprijinea în mod unanim pe

Joe. Jim Mawson, rămânând în mod enigmatic în umbră, trase câteva sfori în numele cauzei nobile a umanităţii. În fiecare zi, două aeroplane decolau de la aeroportul fabricii din Rushford şi executau numere de acrobaţie aeriană deasupra oraşului Sleescale, făcând felurite reclame. Când era cerul senin, scriau chiar şi litere prin aer, aşa, ca din întâmplare. Banii vorbeau pe multe căi, dintre cele mai ocolite. Pe la Sleescale se vedeau acum tot felul de necunoscuţi, care se amestecau printre muncitori şi formau grupuri pe la colţul străzii, făcând cinste cu câte-un rând la cârciuma Bun găsit. Cât despre promisiuni – Joe era în stare să promită orice.

David văzu câte forţe se concentrează împotriva lui, şi lupta din răsputeri, cu curajul disperării. Dar ce jalnice erau armele lui în faţa armurii lui Joe! Oriunde se întorcea, simţea o forţă ascunsă care-l reţinea, care-i împiedica activitatea, care-l zdrobea. Fără să se cruţe, îşi înteţi eforturile, făcând apel la toate resursele sale fizice, la toată educaţia pe care şi-o făcuse, la toată experienţa acumulată în decursul carierei sale politice. Dar cu cât mai aprig se lupta, cu atât mai formidabil îi răspundea Joe. Întrebările provocatoare, care de la început îi întrerupseră discursurile la întruniri, deveniseră în ultima vreme necruţătoare. Întreruperilor obişnuite ştia să le facă faţă, ba chiar adeseori izbutea să le întoarcă în favoarea lui. Dar tulburările nu mai erau cinstite. Le provocau o bandă de huligani din Tynecastle, care apăreau la fiecare întrunire, conduşi şi organizaţi de Pete Bannon, fost boxer de categoria mijlocie şi barman pe cheiul Malmo, gata oricând şi chiar doritor să sară la bătaie. Bătăile se ţineau acum lanţ. Devenise o regulă ca toate întrunirile ţinute de David în aer liber să se termine cu dezordini şi tulburări. Agentul electoral al lui David, Wilson, protestă furios la poliţie şi ceru o pază corespunzătoare. Protestul său primi însă un răspuns foarte placid:

— Nu e treaba noastră, îi răspunse cu neruşinare

Roddam. Bannon ăsta n-are nimic de-a face cu noi. N-aveţi decât să vă găsiţi şi voi nişte slugoi.

Şi campania asta curată nu încetă, ci se desfăşură mai departe, pe nişte linii mai subtile. În marţea următoare, dimineaţă, în drum spre sediul comitetului, David văzu câteva litere scrise cu vopsea albă, de o mână analfabetă, pe zidul de la capătul uliţei Lamb: „Întrebaţi-l pe Fenwick de nevastă-sa!” David păli, făcu un pas înainte, de parc-ar fi vrut să şteargă ocara. Dar inutil, absolut inutil. Aceeaşi întrebare era scrisă peste tot, în oraş, pe toate zidurile vizibile, pe toate casele, chiar şi în gări şi halte, peste tot erau aceste cuvinte sălbatice, la care nu puteai răspunde. Orbit de durere şi groază, David porni pe Lamb Street şi intră la comitet. Îl aşteptau Wilson şi Harry Ogle. Amândoi văzuseră inscripţia. Faţa lui Ogle era chinuită de indignare.

— E îngrozitor, David, gemu el. E o porcărie. Trebuie să mergem la el... Să facem un protest.

— Degeaba, el o să nege, răspunse David cu un glas de oţel. Nimic nu l-ar încânta mai mult decât dacă ne-am duce să ne milogim la el.

— Bine, dar, zău, ar trebui să-i plătim şi noi cu aceeaşi monedă, răspunse Harry neîmblânzit. Trebuie să spun şi eu ceva despre el, diseară, când am să vorbesc în sprijinul tău pe bărăganul Snook.

— Nu, Harry, refuză David, clătinând din cap cu o bruscă hotărâre. Nu vreau să recurg la răzbunări.

În ultima vreme, în faţa acestei persecuţii organizate David nu mai simţea nici furie, nici ură, ci doar o extraordinară adâncire a vieţii lui interioare. El vedea această viaţă interioară ca o adevărată justificare a existenţei omului, independentă de formele fixe ale religiei, complet detaşată de planul material al vieţii. Puritatea scopului era pentru el singura normă de conduită, expresia adevărată a eului interior. Nimic altceva nu mai avea importanţă. Iar deplinătatea acestei interpretări spirituale a propriului său ţel nu mai lăsa

niciun pic de loc pentru răutate sau ură.

Harry Ogle însă avea sentimente cu totul diferite. El turba de indignare, sufletul său simplu cerea un joc cinstit, sau cel puţin dreptatea limpede a faptei şi răsplăţii. În seara aceea, pe bărăganul Snook, unde se ţinea la ora opt o întrunire în aer liber a suporterilor, convocată cu de la sine putere, pe Harry îl luă gura pe dinainte. Uitând complet de cele făgăduite, începu să critice tactica lui Joe. David fusese la capătul căii Hedley, în cartierul nou de căsuţe ale minerilor, şi ajunse foarte târziu acasă. Era o seară întunecoasă şi bătea un vânt aspru. În repetate rânduri, tot ridicase ochii de pe carte la auzul câte unui zgomot afară, pentru că aştepta cu nerăbdare să vină Harry şi să-i povestească cum a decurs mitingul de la Snook. La ora zece se duse să închidă uşa din faţă. Atunci se rostogoli înăuntru Harry, cu faţa palidă şi însângerată, pe jumătate leşinat. Sângera cumplit dintr-o rană de la tâmplă.

Zăcând zdrobit pe divan, cu o compresă rece aplicată pe rană, în timp ce David îl trimitea pe Jack Kinch să-l aducă repede pe doctorul Scott, Harry gâfâi şi vorbi cu glas tremurat:

— Când ne întorceam traversând bărăganul, Bannon şi huliganii lui s-au repezit asupra noastră, David. S-a întâmplat ca eu să spun că Gowlan stoarce sudoarea muncitorilor, că face avioane de război şi armament. Şi zău, măi băiete, că eu nu m-aş fi dat bătut, dar unul dintre ei avea o bucată de plumb...

Harry zâmbi slab şi leşină.

Doctorul îi puse zece copci pe frunte, şi apoi îl duseră la culcare. Bineînţeles, Joe Gowlan tună şi fulgeră cu o mânie îndreptăţită. Cum putea să se întâmple un asemenea lucru pe teritoriul Marii Britanii? De pe estrada primăriei, el îi denunţă pe diavolii roşii, pe bolşevici, care erau în stare să vină, să se prefacă şi să se întoarcă împotriva propriilor lor conducători. Îi trimise un mesaj de compătimire lui Harry Ogle. Această solicitudine din

partea lui Joe căpătă un loc de frunte în cadrul propagandei: vorbele cele mai generoase care ţâşneau din trâmbiţa lui fură tipărite pe larg în ziare. Până la urmă, incidentul luă o întorsătură mai mult decât favorabilă pentru Joe.

În schimb, pentru David, pierderea sprijinului dat de Harry fu o lovitură serioasă. Harry, o persoană respectată în oraş, avea multă greutate la Sleescale printre elementele prudente, şi acum oamenii mai vârstnici, înşelaţi şi uşor intimidaţi, începură să se gândească bine dacă e cazul să mai participe la întrunirile convocate de David. Pe de altă parte, în momentul acela valul de isterie care străbătea ţara, ridicându-se împotriva partidului laburist, atinse punctul culminant. Preziceri nebuneşti privitoare la ruina financiară băgară groaza în inima oamenilor. Se zugrăveau tablouri înspăimântătoare, cu muncitori plătiţi în loc de salarii cu pachete de hârtii fără valoare, ce nu puteau acoperi nevoia disperată de hrană. Şi, departe de a atribui această catastrofa iminentă rezultatelor pe care le adusese sistemul economic de până atunci, totul era pus pe seama mişcării laburiste. „Nu-i lăsaţi să vă ia banii!” – ăsta era strigătul. Chestiunea principală o constituiau banii. „Trebuie să ne păstrăm banii, păstraţi-i cu orice preţ, apăraţi-i, sunt lucruri sacre. Banii... Banii...!”

Cu un efort de rezistenţă aproape supraomenească, David se aruncă trup şi suflet în ofensiva finală. La douăzeci şi şase octombrie făcu înconjurul oraşului cu aceeaşi camionetă veche care-l purtase spre primele lui succese. Stătu toată ziua în aer liber, îmbucând câte ceva pe apucate. Vorbi până ce-şi pierdu aproape de tot glasul. La unsprezece noaptea, după un ultim miting ţinut în faţa institutului, la lumina torţelor, se întoarse în fundătura Lamb şi se trânti pe pat, istovit. Adormi imediat. A doua zi se ţineau alegerile.

Primele rezultate indicau o prezenţă masivă a alegătorilor în faţa urnelor. David petrecu toată dimineaţa

în casă. Făcuse tot ce se putea face, dăduse tot ce putuse da. În mod raţional, el nu anticipa rezultatul şi nici nu avea vreo idee preconcepută cu privire la verdictul pe care propriii săi oameni aveau să-l pronunţe asupra lui. Şi totuşi, dedesubtul acestei pojghiţe, în mintea lui se dădea o luptă între speranţă şi teamă. Circumscripţia Sleescale fusese întotdeauna fieful laburiştilor, un loc sigur pentru ei, o fortăreaţă a minerilor. Muncitorii ştiau că el s-a străduit şi s-a luptat pentru ei. Dacă nu izbutise să facă nimic, asta nu era vina lui. Bineînţeles că aveau să-i acorde şansa de a se strădui şi de a se lupta din nou pentru ei. David nu-l subestima pe Gowlan şi nici avantajul strategic pe care-l reprezenta situaţia acestuia de proprietar al minei Neptun. Îşi dădea seama că acţiunile lipsite de scrupule ale lui Joe produseseră o sciziune incontestabilă între mineri, frângându-le solidaritatea; în afară de asta, metodele lui aruncaseră umbre şi îndoieli asupra reputaţiei lui David. Amintindu-şi acea perfidă referire la Jenny, care-i stricase mai mult decât toate minciunile lui Joe, i se strânse inima. Dinaintea ochilor lui David apărea imaginea lui Jenny zăcând în mormânt. Drept care îl năpădi un val de milă, un elan de puritate, sentimentul acela vechi şi familiar, întărit şi înteţit. Dorea din tot sufletul să câştige, să dovedească triumful binelui în omenire, şi nu al răului. Îl acuzaseră că propovăduieşte revoluţia. Dar singura revoluţie pe care o cerea el era o revoluţie în inima oamenilor, o eliberare de ticăloşie, de cruzime, de egoism, o înălţare către devotamentul şi nobleţea de care era capabilă inima omenească. Fără asta, orice altă schimbare era inutilă.

Către ora şase, David se duse să-i facă o vizită lui Harry Ogle, şi în timp ce înainta încet pe Cowpen Street, zări o siluetă cunoscută pe strada Răzeşului. Era Arthur Barras. Ajuns în apropierea lui, David se uită drept înainte, gândindu-se că poate Arthur nu doreşte să-l recunoască. Dar Arthur se opri.

— Am fost şi am votat pentru tine, zie el brusc.

Glasul lui Arthur era fără expresie, aproape aspru. Avea obrajii supţi şi căpătase ticuri. Mirosea a băutură.

— Îţi sunt foarte îndatorat, Arthur, îi răspunse David.

Tăcere.

— Am fost în mină, după-amiază. Dar când am ieşit mi-am adus deodată aminte.

Ochii lui David erau emoţionaţi, înduioşaţi. Îi spuse stângaci:

— Nu mă aşteptam la sprijinul tău.

— De ce nu? întrebă Arthur. Acum nu mai sunt nimic – nici roşu, nici albastru, nici nimic altceva. Şi apoi adăugă brusc, cu amărăciune: Parcă ce importanţă are?!

Un alt răstimp de tăcere, în care cuvintele rostite păreau să-l roadă cumplit pe Arthur. Îşi ridică neputincios către David privirile greoaie.

— Ciudat, nu? zise el. Să se sfârşească totul aşa.

Şi dând din cap fără pic de expresie, se întoarse şi porni în josul străzii.

David merse mai departe către casa lui Ogle, înduioşat şi profund tulburat de această întâlnire, în care se spusese atât de puţin şi se subînţelesese atât de mult. Era un fel de avertisment: Ce îngrozitoare poate fi înfrângerea! Idealurile lui Arthur erau zdruncinate, el se retrăsese complet din viaţă, se chircise în el şi striga din toate fibrele: „Am suferit destul. Nu vreau să mai sufăr!” Bătălia se sfârşise, flacăra se mistuise. Intrând în casa lui Ogle, David oftă.

Petrecu seara aceea la Harry, care se simţea mult mai bine şi era chiar bine dispus. Amândoi erau concentraţi asupra rezultatului pe care-l aşteptau, şi nu vorbiră aproape deloc despre alegeri. Harry însă, cu felul lui de a fi blând şi înţelept, prezise victoria – i se părea de neconceput un alt rezultat. După cină, jucară *cribbage,* un joc de cărţi care-l pasiona pe Harry. Se făcuse aproape unu noaptea. David îşi arunca mereu privirea către ceasul de pe cămin. Acum, că avea să afle atât de curând

rezultatul, o încordare insuportabilă puse stăpânire pe el. De două ori declară că ar fi timpul să plece, că operaţiile de numărare a voturilor la primărie trebuie să fie destul de înaintate. Dar Ogle, dându-şi poate seama de neliniştea şi nerăbdarea lui David, insistă să mai rămână niţel. Era greu să se poată afla rezultatul înainte de ora două. Între timp, putea să stea confortabil aici, unde avea un scaun lângă focul plăcut din cămin. Drept care David se supuse, stăpânindu-şi neliniştea, nerăbdarea şi stânjeneala. Dar în cele din urmă, curând după ora unu, se ridică totuşi de pe scaun. Înainte de a pleca din odaie, Harry îi strânse mâna.

— Întrucât nu pot să vin acolo cu tine, vreau să te felicit de pe acum. Ce-mi pare rău este că nu am prilejul să văd mutra lui Gowlan când o auzi că l-ai învins.

Noaptea era liniştită acum, strălucea şi luna, în al doilea pătrat. Apropiindu-se de primărie, David se miră de câtă lume era pe stradă. Abia izbuti să se strecoare prin mulţime către scara de la intrarea clădirii. Dar în cele din urmă reuşi să intre înăuntru, în hol, unde-l găsi pe Wilson. În camera consiliului se făcea numărarea voturilor. Wilson se întoarse enigmatic şi-i făcu loc lui David să se aşeze lângă el. Părea obosit.

— Într-o jumătate de oră o să aflăm în sfârşit rezultatul.

Holul se umplea de oameni. Apoi, de afară se auzi claxonul unui automobil. Peste un minut intră Gowlan, în fruntea grupului său, alcătuit din Snagg, agentul său electoral, Ramage, Connolly, Bostock, câţiva dintre asociaţii săi din Tynecastle şi, în cinstea acestui ultim mare prilej, însuşi Jim Mawson. Joe purta o haină cu guler de astrahan, pe care o lăsase deschisă, pentru ca să se vadă că pe dedesubt era îmbrăcat în toaletă de seară. Avea faţa plină şi uşor îmbujorată. Cinase târziu împreună cu prietenii; după cină băuseră coniac vechi şi fumaseră trabucuri. Îşi croi spaţiu fudul prin mulţimea din hol, care-i făcu loc să treacă, şi apoi în faţa sălii consiliului, se opri cu spatele la David, fiind imediat înconjurat de partizanii

săi. Grupul începu de îndată să vocifereze şi să râdă tare.

Peste vreo zece minute, bătrânul Rutter, secretar al consiliului şi arhivar, ieşi din sală cu o hârtie în mână. Pe dată se făcu tăcere. Rutter îşi dădea o importanţă grozavă. Şi mai şi zâmbea pe deasupra. Când David văzu acel zâmbet pe faţa lui Rutter, inima îi zvâcni în piept şi apoi i se strânse. Continuând să zâmbească, uitându-se cu ochi scrutători pe deasupra ochelarilor cu ramă de aur, Rutter învălui într-o privire mulţimea din hol, pe urmă, ţinând să-şi demonstreze încă o dată importanţa, strigă tare numele celor doi candidaţi.

Grupul lui Joe se strânse pe dată în spatele lui Rutter, trecând prin uşile duble. În acelaşi timp se ridică şi Wilson.

— Haide, îi spuse el lui David; şi glasul lui trăda o notă de îngrijorare.

David se ridică şi se înghesui printre ceilalţi, intrând în sala de consiliu. Nimeni nu mai păstra ordinea, nu se mai acorda nimănui întâietate; era doar un şuvoi de emoţie nestăvilită şi de încordare nerăbdătoare.

— Vă rog, domnilor, vă rog, repeta mereu Rutter, daţi-le voie candidaţilor să treacă!

Urcară scara de fier, pe care o cunoşteau atât de bine, trecură prin camera mică a comitetului, şi în cele din urmă ieşiră pe balcon. Aerul răcoros al nopţii le aducea o binefăcătoare uşurare după căldura şi lumina dinăuntru. La picioarele lor, o mulţime imensă umplea strada din faţa primăriei. Semiluna palidă plutea peste turnul de extracţie de la Neptun şi aştemnea solzi argintii pe întinsul mării. Din mulţimea care aştepta se înălţă un murmur de nerăbdare.

Balconul era plin. David fu împins de mulţime către margine, într-un colţ. Lângă el se afla Ramage, purtat şi el de curent, departe de Gowlan. Grăsanul de măcelar se uită lung la David, neputând să-şi stăpânească nervozitatea mâinilor lui uriaşe şi scăpărarea din ochii duşi în fundul capului. Sub sprâncenele cărunte şi

stufoase, privirea lui era plină de emoţie şi ură. Pe faţa lui se putea citi dorinţa nebună de a-l vedea pe David înfrânt.

Rutter se afla acum în mijlocul balconului, cu hârtia în mână, cu faţa la mulţimea care se liniştise. Un moment de tăcere mormântală, electrizantă, chinuitoare. Nicicând în viaţa lui nu cunoscuse David un moment atât de dureros, care să-l răvăşească atât de cumplit. În piept, inima-i bătea nebuneşte. Apoi răsună vocea ascuţită, stridentă, a lui Rutter:

Domnul Joseph Gowlan – 8852 voturi.

Domnul David Fenwick – 7490 voturi.

Se înălţă un strigăt puternic, căruia îi dădu tonul Ramage.

— Ura! Ura! urlă Ramage ca un taur, agitându-şi mâinile, încântat la culme.

Uralele spintecau aerul. Suporterii lui Joe făcură cerc în jurul lui pe balcon, copleşindu-l cu felicitările. David se prinse cu putere de bara rece de fier, străduindu-se să-şi găsească stăpânirea de sine, să capete puţină forţă. Învins, învins, învins! Ridicând ochii, îl văzu pe Ramage aplecat asupra lui, cu buzele agitate de o bucurie neruşinată.

— Eşti bătut, lua-te-ar dracu'! triumfă Ramage. Ai pierdut, ai pierdut totul.

— Ba nu chiar totul, răspunse David cu glas scăzut.

Răsunară noi urale, strigăte, chemări insistente adresate lui Joe. El se afla acum chiar în centrul balconului, sprijinit de bara de la margine, sorbind adulaţia mulţimii înghesuite şi surescitate, îi domina – un trup masiv şi maiestuos, negru în lumina lunii, amplificat la maximum şi ameninţător. Dedesubt se aşterneau feţele palide ale oamenilor. Erau ai lui – toţi oamenii ăştia erau ai lui, îi aparţineau, îi putea folosi, slujeau scopului său. Ale lui erau şi pământul, şi cerul. Din depărtare se auzi un zumzet slab – avioanele lui de la Ruthford efectuau un zbor de noapte. Era rege, era divin, avea

puteri nelimitate. Dar ăsta nu era decât începutul pentru el. Avea să meargă mai departe, tot mai departe. Proştii de la picioarele lui aveau să-l ajute. Avea să se urce pe culmi, să rupă lumea în două cu mâinile goale, să despice cerul cu fulgerele lui. Pacea şi războiul răspundeau la chemarea lui. Banii îi aparţineau. Banii, banii, banii... şi robii banilor. Ridicându-şi amândouă braţele către cer într-un gest de supremă ipocrizie, începu:

— Dragii mei prieteni...

CAPITOLUL XXIII

Era ora 5. Dimineaţa de septembrie se anunţa rece. Nu se luminase încă de ziuă, şi vântul care se isca din bezna mării şlefuia bolţile cerului şi dădea stelelor mai mult lustru, mai multă luminozitate. În mahalaua Teraselor domnea tăcerea.

Şi atunci, răzbind prin tăcere şi întuneric, se ivi un licăr la fereastra casei în care locuia Hannah Brace. Licărul stărui, şi peste zece minute se deschise uşa, şi bătrâna Hannah ieşi din casă. Sughiţă când o prinse vântul îngheţat. Purta un şal, bocanci cu potcoave şi mai multe şorţuri puse unul peste altul şi căptuşite cu hârtie de împachetat, ca să-i ţină mai cald. Pe cap îşi trăsese o şapcă bărbătească, sub care-şi ascundea şuviţele subţiri şi răvăşite de păr cărunt. Pe sub fălcile bătrâne şi peste urechi se legase cu o flanelă roşie. În mână ducea o prăjină lungă. De când bătrânul Tom Calder făcuse apă la plămâni şi murise, Hannah îi luase locul de crainic al mahalalei Teraselor, şi pe vremurile astea grele era foarte bucuroasă că această muncă îi mai aducea „o bucată de pâine în plus”. Legănându-se cam greoaie, din pricina herniei, o porni încet de-a lungul uliţei Inkerman. Ajunsese o biată boccea bătrână – aproape că nici nu mai avea înfăţişare de fiinţă omenească. Bătea prin ferestrele oamenilor cu prăjina sculându-i pe muncitorii care trebuia să intre în schimbul de dimineaţă la mină.

Dar în faţa casei cu nr. 23 făcu economie de efort şi nu mai bătu. La nr. 23 nici nu-i nevoie să bată – nici acum, nici altădată, niciodată – se gândi Hannah cu un gând

aprobator. Trecu, scuturată de fiori, pe lângă fereastra luminată, şi începu iar să ridice prăjina, bătând şi strigând, strigând şi bătând, dispărând apoi în întunericul crud al uliţei Sevastopol.

În casa cu nr. 23, Martha se mişca repede prin bucătăria luminată. Focul ardea cu flacără vie, patul din nişa ei era făcut, ceainicul scotea aburi. În tigaia cu coadă sfârâiau cârnaţii. Cu multă îndemânare, întinse faţa de masă albastră, cadrilată şi puse tacâm pentru o persoană. Îşi ducea cei 70 de ani destul de uşor, ba chiar sprinten. Pe faţa ei strălucea o expresie de mulţumire nestrămutată. De când se întorsese în casa ei din uliţa Inkerman, vechea ei casă, propriul ei cămin, îi ardea în ochi satisfacţia profundă de pe vremuri, care muia încordarea cutelor sumbre ce-i brăzdau fruntea şi-i lumina cu o veselie ciudată întregul chip.

Trecând în revistă pregătirile făcute, văzu că totul e în ordine. O privire aruncată către ceasul de pe cămin – acel celebru trofeu de marmură, câştigat de tatăl ei la un concurs de popice – îi spuse că e ora cinci şi jumătate. Mişcându-se fără zgomot cu papucii ei de pâslă, făcu câţiva paşi vioi, urcă treptele scării care ducea la etaj şi strigă către odaia de sus:

— David! E cinci jumate, David!

Şi ascultând cu urechile ciulite, aşteptă până ce-l auzi mişcându-se sus – paşii hotărâţi, apa vărsată din cană, tusea lui repetată.

Peste câteva minute coborî şi David. Rămase o clipă să-şi încălzească la foc mâinile îngheţate, şi apoi se aşeză la masă. Era îmbrăcat cu hainele de miner.

Martha îi servi fără întârziere gustarea de dimineaţă: cârnaţi, pâine de casă şi un ceainic plin cu băutură fierbinte. În timp ce-l privea cum mănâncă, pe faţa Marthei se răspândi o duioşie adâncă.

— Ţi-am pus puţină scorţişoară în ceai, zise ea în treacăt. O să-ţi ia tusea cu mâna.

— Mulţumesc, mamă.

— Mi-aduc aminte că-i făcea foarte bine lui taică-tu. El avea mare încredere în ceaiul meu cu scorţişoară.

— Da, mamă.

David nu ridică imediat ochii, dar peste o clipă, înălţând deodată capul, o luă prin surprindere. Prinsă fără veste, expresia de pe chipul ei era de un devotament şi o afecţiune uluitoare. Repede, aproape cu stânjeneală, David se uită în altă parte: pentru prima dată, de când o ştia, vedea pe faţa ei expresia deschisă a dragostei materne. Ca să-şi acopere emoţia, continuă să mănânce, aplecat asupra mesei, sorbind ceaiul fierbinte. Bineînţeles, ştia el motivul acestei noi demonstraţii de afecţiune: totul se datora faptului că în sfârşit se întorsese la mină. În timpul anilor acelora cât învăţase, fusese profesor, activist sindical, şi chiar cât fusese deputat în parlament, Martha îşi închisese inima cu şapte lacăte împotriva lui. Dar acum, că fusese silit să se întoarcă la Neptun, îl considera cu adevărat feciorul ei, urmând tradiţia lui taică-său, o realitate palpabilă, în sfârşit, o muncă de bărbat adevărat.

Nu dorinţa de sfidare îl adusese din nou la mină, ci faptul simplu şi amarnic că avea absolută nevoie să trăiască. Fusese silit să-şi găsească de lucru, şi încă repede, şi nimeni n-ar putea crede cât de grea a fost această sarcină. În birourile sindicatului nu mai era acum niciun loc de activist; opoziţia Casei Transporturilor îi închisese uşa sindicatului; studiile rămase neterminate îi închideau definitiv şi porţile învăţământului; fusese deci silit să intre în subteran – să stea la coadă în faţa lui Arthur în biroul ajutorului de administrator, rugându-se să fie reprimit în mină. Nenorocirea nu-l lovise numai pe el – cazul lui în această situaţie era departe de a fi unic. Zdrobirea laburiştilor în alegeri îi adusese într-o situaţie disperată pe mulţi deputaţi rămaşi fără mandat. Ralston luase o slujbă de conţopist în biroul unei companii de navigaţie din Liverpool, Bond se angajase ca ajutor la un fotograf din Leeds, iar Jack David, un bătrânel

cumsecade, cânta la pian într-un cinematograf. Ce prăpastie ca de la cer la pământ între situaţia lor şi situaţia apostaţilor! Zâmbi furios gândindu-se la Dudgeon, Chalmers, Bebbington şi toţi ceilalţi care savurau din plin popularitatea pe plan naţional, subscriind foarte liniştiţi la o politică ce tăia convingerile laburiste din rădăcină. În special Bebbington, prezent în toate ziarele pe prima pagină, fie printr-o relatare, fie printr-o fotografie, popularizat prin radio cu o săptămână înainte – ţinând câte-un discurs nobil, răsunând de platitudini şi şovinism ipocrit –, era aclamat ca un adevărat mântuitor al naţiunii.

David îşi împinse brusc scaunul înapoi şi se întinse să-şi ia fularul pus pe bara de uscat rufe, deasupra maşinii de gătit. Cu spatele la foc, îşi înfăşură fularul în jurul gâtului, apoi îşi înnodă şireturile de la bocancii greoi, tropăind pe pardoseala de piatră, până se simţi bine în ei. Martha îi şi pregătise săculeţul cu merinde; totul bine înfăşurat în hârtie pergament, îi umpluse plosca cu ceai şi înfundase bine dopul. Acum stătea şi lustruia un măr mare, roşu, ştergându-l cu fusta, până când ajunse să lucească. I-l puse şi pe ăsta în săculeţ şi zâmbi.

— Ţie-ţi plăceau întotdeauna merele, David. Mi-am adus aminte de asta ieri, când făceam cumpărături la cooperativă.

— Da, mamă. David îi zâmbi la rândul lui, înduioşat şi amuzat deopotrivă de grija cu care îl înconjura. Numai că în ultima vreme n-am mâncat aşa multe.

Martha clătină din cap a reproş, apoi spuse:

— Să nu uiţi să-l aduci diseară pe Sammy. Astăzi dimineaţă fac o budincă cu stafide.

— Bine, mamă, protestă el, dar ai să ţi-o iei pe Annie în cap dacă i-l tot răpeşti pe Sammy la fiecare masă.

Martha îşi îndreptă privirea în altă parte şi nu se uită la David; pe faţa ei nu mai era pic de duşmănie, doar o vagă stânjeneală.

— Ei, mă rog, mormăi ea în cele din urmă, decât să se

supere, mai bine să vină şi ea. Eu nu pot să-l trimit pe Sammy al meu la lucru în primul schimb din viaţa lui în mină fără să-i dau budincă cu stafide. Făcu o pauză, şi apoi îşi mască blândeţea prefăcându-se severă: Auzi ce spun, omul lui Dumnezeu? Cheam-o şi pe-aia să vină cu băiatul.

— Bine, mamă, răspunse el îndreptându-se spre uşă.

Dar Martha ţinea morţiş să-l conducă şi să-i deschidă uşa cu mâna ei. Aşa îi făcea întotdeauna, acesta fiind semnul cel mai înalt al tandreţii ei. Dând cu ochii de întunericul aspru de afară, răspunse cu o mişcare înceată a capului la semnul lui de rămas-bun, şi apoi întârzie în prag, cu o mână în şold, privindu-l cum se îndepărtează pe uliţa Inkerman. Abia când îl înghiţi întunericul, Martha închise uşa pentru a se întoarce în căldura bucătăriei. Şi imediat, cu toate că era atât de devreme, începu cu un fel de tainică bucurie să-şi desfăşoare arsenalul pentru preparatul prăjiturilor – făină, stafide, coajă de portocale –, întinzându-le pe toate cu grabă, cu afecţiune, dat fiind că pregătea budinca lui Sammy. Cu toate eforturile ei de a se ascunde, nu izbuti: expresia de fericire stăruia triumfătoare pe chipul ei mândru şi întunecat.

David coborî prin mahalaua Teraselor, şi paşii lui răsunară îmbinându-se cu ecoul stârnit de alţi paşi care străbăteau la ora aceea crepusculul îngheţat. Umbre estompate i se alăturau într-o tovărăşie caldă: umbrele oamenilor care străbăteau uliţele în zori. Se auzea câte-un cuvânt înfundat de salut: „Bună, Ned; Bună, Tom; Bună, David”. În rest, totul învăluit în tăcere. Cu picioarele târâte greoi, cu capetele aplecate, cu răsuflarea albită de ger, cu licărul slab al vreunei pipe ici şi colo, înaintând ca o masă informă, o armată de umbre, se desfăşura marşul oamenilor în zori.

Încă de la revenirea lui în mina Neptun, David era profund mişcat în acest moment al zilei. Poate că eşuase în încercarea de a se situa în fruntea armatei care dădea bătălia, dar era cel puţin sigur că mărşăluieşte alături de

oameni, împreună cu oamenii. Nu se trădase nici pe el, nu-i trădase nici pe muncitori. Soarta lor rămânea legată de soarta lui, viitorul lor de viitorul lui. Şi acest gând îi dădea curaj. Poate că într-o bună zi avea să se ridice din nou deasupra minei, poate că într-o bună zi va izbuti să ajute această armată de truditori să găsească o nouă libertate. Instinctiv, îşi înălţă capul.

În faţa străzii Cheiului trecu drumul şi bătu la uşa unei case. Fără să aştepte să-i deschidă cineva, apăsă pe clanţă, se aplecă ferindu-şi capul şi intră. Şi-n bucătăria aceasta ardea focul în vatră, iar Sammy, gata până la ultimul şiret legat la gheată, stătea şi aştepta nerăbdător în mijlocul încăperii, în timp ce Annie, maică-sa, se uita la el în tăcere, din umbra căminului.

— Eşti gata la timp, Sammy dragă, strigă David vesel. Mi-era teamă că o să trebuiască abia să te dau jos din pat.

Sammy zâmbi, şi ochii lui albaştri se făcură mici de tot de emoţie şi încântare. Nu era cine ştie ce înalt pentru cei paisprezece ani ai lui, dar părea înălţat de emoţia puternică, înfiorat de marea aventură a primei zile de lucru în subteran.

— Aproape că n-a putut să adoarmă aseară, tot gândindu-se la asta, zise Annie ieşindu-i în întâmpinare lui David. Şi m-a trezit de mai bine de un ceas.

— Ehe, arată ca un adevărat miner, zâmbi David. Mare noroc pentru mine că o să-l am pe el ca ajutor, Annie!

— David, te rog să ai grijă de el, şopti Annie, ca să n-o audă băiatul.

— Ei lasă, mamă, protestă Sammy roşind.

— Am să stau numai cu ochii pe el, Annie, zise David ca s-o liniştească. Să nu-ţi faci niciun fel de griji.

Se uită la Annie, care stătea dreaptă în faţa lui, cu faţa frumoasă şi palidă, încălzită de strălucirea flăcărilor. Primul nasture de la bluză era desfăcut, dezvăluindu-i gâtul rotund şi catifelat. Silueta ei, niciodată înclinată, nici măcar când era în repaus, păstra un amestec de vigoare

şi gingăşie. Uşoara îngrijorare pentru Sammy, ascunsă doar pe jumătate, o făcea să pară ciudat de tânără şi lipsită de experienţă. Inima lui David se umplu de afecţiune pentru ea. Ce vitează era fata asta, ce cinstită şi generoasă! Ea vădea adevărata nobleţe!

— Era să uit, Annie, spuse el pe un ton cât mai degajat; diseară sunteţi amândoi invitaţii noştri. O să fíe un adevărat chef.

Tăcere.

— Chiar sunt invitată? întrebă ea.

David încuviinţă apăsat din cap, puţin ironic.

— Chiar mama a zis aşa.

Umbra de melancolie dispăru de pe faţa lui Annie; plecă ochii; David vedea bine că e profund mulţumită de acest gest de recunoaştere pe care i-l acorda atât de târziu bătrâna.

— Vin cu plăcere, David, zise ea.

Sammy, care se şi găsea la uşă, ardea de nerăbdare să plece. Apăsă pe clanţă cu un gest semnificativ. Iar David, luându-şi repede rămas-bun de la Annie, ieşi după el afară. Porniră alături în josul străzii către mină. La început, David păstră tăcerea; avea gândurile lui. Privirea aceea din ochii lui Annie, în clipa când stăruiseră asupra lui Sammy, îl tulburase neaşteptat de mult. „Curaj şi speranţă, gândi el, curaj şi speranţă!”

Trecură pe lângă măcelăria lui Ramage. Când ieşeau din mină la sfârşitul schimbului, obloanele erau desfăcute, uşa – deschisă, şi Ramage se proţăpea acolo, abia aşteptând să savureze umilinţa lui David. De patru săptămâni încoace, Ramage aştepta în fiecare zi, cu o răutate triumfătoare, storcând şi ultima picătură de încântare de pe urma victoriei lui.

David şi cu Sammy se apropiau de curtea minei. Înconjurară puţin, ca să evite nişte camioane pe care era scrisă cu litere mari, albe, emblema MAWSON & GOWLAN. Trecură mai departe, încadrându-se în şuvoiul lent şi tăcut al muncitorilor. Deasupra lor se ridicau

ameninţătoare prin întuneric noile instalaţii de la gura minei Neptun, mai înalte decât înainte, dominând oraşul, portul şi marea. David se uită cu coada ochiului la Sammy, a cărui faţă îşi mai pierduse puţin din exuberanţă, intimidat fiind de apropierea marelui eveniment. Venind lângă băiat, David începu să-i vorbească, pentru a-i abate atenţia spre alte lucruri.

— Sammy, sâmbătă o să mergem împreună la pescuit. Septembrie e întotdeauna o lună bună pentru pescuit pe Wansbeck în sus. Luăm nişte râme de la Middlerig şi urcăm pe râu în sus. Ce zici, Sammy, ai chef?

— Da, unchiule Davey… răspunse băiatul privind turnul de extracţie cu nerăbdare, dar şi cu îndoială.

— Şi pe urmă, Sammy, când ne întoarcem, să fiu al naibii dacă nu-ţi fac cinste cu o plăcintă şi o limonadă la bătrâna doamnă Plânsa!

— Da, unchiule Davey… Şi ochii continuau să privească fascinaţi instalaţiile de la gura minei. Apoi, o teamă ascunsă prinse grai: E întuneric tare când cobori în mină?

David îi zâmbi încurajator.

— Aş, băiete! Şi-n orice caz, te deprinzi curând.

Traversară împreună curtea minei şi urcară o dată cu ceilalţi cele câteva trepte către cuşca ascensorului. Ocrotindu-l pe Sammy, David îl strecură ferit de primejdie prin îmbulzeala oamenilor până la colivia mare de oţel. Acum Sammy se strânse tare în David şi, cuprins între gratiile cuştii, întinse mâna, căutându-i-o pe a lui David.

— Coboară tare repede? şopti el, aproape sufocat de spaimă.

— Nu cine ştie ce, îi răspunse David tot în şoaptă. Uite ce e, Sammy, prima dată ţine-ţi răsuflarea, şi atunci o să-ţi vină mai uşor.

Un răstimp de tăcere. Apoi se auzi bara închizând trecerea. Un nou răstimp de tăcere. Pe urmă un clopot în depărtare. Minerii stăteau acolo, înghesuiţi în cuşcă, înghesuiţi în tăcerea şi lumina palidă a zorilor. Deasupra lor se înălţau atotstăpânitoare instalaţiile de la gura

minei, dominând oraşul, portul şi marea. Dedesubtul lor, ca într-un cavou, se dezvăluia miezul întunecat al pământului. Ascensorul coborî. Coborî brusc, repede, în miezul întunecat al pământului. Şi zgomotul căderii lui se ridică din bezna pământului, ca un oftat puternic care se înălţă către stele, sus de tot, până la stelele cele mai îndepărtate.

Sfârşit

3 INTEGRALA CRONIN

De acelaşi autor
Editura Orizonturi a publicat:

1. Doamna cu garoafe
2. Frumoasa Gracie

În curs de apariţie:

4. *Gran Canaria*
5. *Citadela*
6. *Castelul Pălărierului*
7. *Trei iubiri*
8. *Cheile împărăţiei*
9. *Anii de tinereţe*
10. *Lumina Nordului*
11. *Calea lui Shannon*
12. *Grădinarul spaniol*
13. *O aventură în două lumi*
14. *Dincolo de locul acesta*
15. *Mormîntul cruciatului*


EDITURA ORIZONTURI

Lei 1350